Pest, 1858. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁ[R]

A TÖRTÉNETI KÚTFŐK ISMERETÉNEK ELŐMOZDITÁSÁRA

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMI[A]

TÖRTÉNELMI BIZOTTMÁNYA.

ÖTÖDIK KÖTET.

PESTEN.

EGGENBERGER FERDINAND AKADEMIAI. UGY GEIBEL, HARTLEBEN, KILIÁN EGYETEMI, LAMPEL, LAUFFER ÉS STOLP, PFEIFER, RÁTH PESTI, HAAS BÉCSI KÖNYVÁRUSOKNÁL.

[M]DCCCLVIII.

HANNS TSCHÁNY'S

UNGRISCHE CHRONIK

VOM JAHRE **1670** BIS **1704.**

A M. AKADEMIA TÖRT. BIZOTTMÁNYA

MEGBIZÁSÁBÓL

PÁUR IVÁN,

A MAGYAR AKADEMIAI ÉREM- ÉS KÉZIRATTÁR ŐRE.

PESTEN.

[illegible]GER FERDINÁND AKADEMIAI, ÚGY GEIBEL, HARTLEBEN,
[illegible]MI, LAMPEL, LAUFFER ÉS STOLP, PFEIFER, RÁTH PESTI, HAAS BECSI
KÖNYVÁRUSOKNÁL.

—

MDCCCLVIII.

A M. TUDOM. AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTMÁNYA

1858-ban.

B. EÖTVÖS JÓZSEF bizottm. elnök.
ÉRDY JÁNOS.
PODHRADCZKY JÓZSEF.
SZALAY LÁSZLÓ.
TOLDY FERENC bizottm. előadó és szerk.
WENZEL GUSZTÁV.

TARTALOM.

Lap.

ányi János magyar krónikája 1670—1704.

szó 9

krónika 17

mányos függelék . . . . 221—281

Ennek tárgymutatója a tárgyalt események és a krónika lapjai szerint:

I. Tököli Ilona a nagyvezért kéri, hogy azon jancsár tiszteket, kit férje elfogatásánál az adott parancson túlmenve ellene méltatlankodtak, vonná feleletre . . 120

I. A munkácsi várban ostromzár alatt lévő Tököli-féle hívek a nagyvezértől nyerendő segítségért reménykednek. 121

I. I. Leopold király a soproniakat hűséges ragaszkodásokért megdicséri és kitartásra inti. 198

. Ugyanaz a soproniaknak a tisztujítást megengedi. . . 199

. Ugyanannak leirata a Sopron vármegyei kk. és rr.-hez, melyben tudatja, hogy a zendülőkhöz újra csatlakozottak ellen Heister és Lamberg szigorral fognak eljárni. . . . . 198—99

I. Az udvari haditanács báró Blumberg kapitánynak meg- . . . egyen jelentést, mint lehetne a soproniaknak . . . glyokra tett költséget megtéríteni. . . . 200

. . . rály leirata Sopron vármegye kk. és rr.- . . . rség élelmezése tárgyában, melyet a . . . már el nem viselhet. 201

. . . Vizs János kalocsai préposthoz és . . ., hogy a soproniaktól fegyver által zsákmánynak nézi. . . . . .

IX. Egy, a spanyol öröködési háborúban vitézkedett huszár őrmester útlevele Lajos Vilmos baadeni őrgróf nevében. . . . .
X. Haister Szibertnek a győrói táborból Sopron vármegye részére közzétett amnestialis hirdetménye. . . .
XI. A sopronmegyei alispán közli a rendekkel Haister Szibert amnestiális hirdetményét. . . . .
XII. A soproni városi tanács I. Leopold királyhoz folyamodik, hogy a város kebelében lévő kuruc birtokot néminemű kármentésül megtarthassák polgárai. . . . .
XIII. Egy névtelen bizonyos Sopron vármegyei helységek és személyek védelmét kéri ki Sopron városa bevétele esetére.
XIV. Egy Rákóczi-féle főhadnagy nyugtatványozza a három soproni hadi fogolyért felvett váltságdíjt
XV. XIV. Lajos, francia király II. Rákóczi Ferencet biztosítja követe által jó akarata felől.

CSÁNYI JÁNOS

MAGYAR KRÓNIKÁJA

1670—1704.

KÖZLI

PÁUR IVÁN.

ELŐSZÓ.

Ezen napló-alakban szerkesztett krónikával még 1834. évben ismerkedtem meg Sopronban, akkori birtokosa Heckenast Dániel ottani polgár és aranymívesnél régi érmek után tudakozódván. Állítása szerint a kézirát mint családi emlék az utódok közt kézről kézre származott le, míg végre ő tehette magáévá. Figyelmemet az átlapozásnál csak a benne foglalt két magyar levél költötte fel, miket le is másoltam. Utóbb Heckenast veje Rombauer úr azt vétel útján át is engedte volna 5 frtnyi árban, ha Litteráti Nemes Sámuel 1840. december 10. meg nem előz, mint azt a címlapra tett sajátkezü jegyzéke is tartja. Majd Wadasi Jankowich Miklós kézirati gyűjteményébe vándorolt; míg végre annak hagyatékából 1851. január 21. 36 kron ppénzben a magyar nemzeti muzeum számára vásároltatott meg.

A codex külalaki részleteiről még néhány szót, mielőtt magát az irót, vagy inkább mindkét iróját ismertetném, mert itt apa és fiú közt oszlik meg a szerzői érdem, aránytalanúl csak úgy, ha a leírt kor tartamát nézed, de egyensúlyozva ha tekintjük a hasonérvényü feldolgozás szellemét, a belső oekonomiát és pontosságot, és azt, hogy saját élmények tárgyaltatnak, még pedig, mi Sopron városa viszonyait nézi, szemtanúk, különben pedig kortársak által. A codex kis ívrétben erős papírra írva, újabb, csak a könyvtári kezelés folytán,

52. év után történt lapozás szerint 281 lapot foglal

kri jegye *346. Fol. Germ.*, címe : „*Versaichnus Ellirium so von den 1670 Jahr her geschehen Ihn den Ungern, und absonderlich bey unser Stath Oeden- ... Hannss Tschány zur sonderlicher* Nachricht

Nachkömlingen hab auffgeschriben." A kézirás jól olvasható német folyóirási betűkkel, csak a címek és némely saját neve vannak úgynevezett cancellariai betűkkel, a latin csak az egy nyelvből átvett szavaknál és két magyar levélnél van enne egész szövegében, alkalmazva: a tinta hol feketébb, hol ha ványabb, mint a félbeszakítás magával hozta, különben kön nyű még azt is felismerni, hogy Csányi János évei súlyá lassanként keze is nehezebb lett, mi kivált 1696. évtől k mutatkozik 1699-ig, midőn, úgy látszik, gyengélkedése tán a tollat letette, azt *fiának Fülöpnek* advám át, de hogy azt 1703. utolsó felére, de csakis erre, ismét felve A mi Fülöpöt nézi, annak mind irása mind orthograph szabályszerűbb. A codex véges végeig egészen homogén talmú, azaz a tulajdonképi krónika (1—274. l.), ha ki szük a családi szűkebb életkörre szorítkozó jegyzetek m. a Csányi János által beiktatott születési, keresztelési lálozási napokat és körülményeket (275—278. l.), és az bírt és adó alá (1709) bevallott szőlők, rétek, és földek zékét térmérték, düllők és adójutalék szerint (279. l.) való még a „*Merkwürdiger Nachtrag vom Jahr 170 Augusti,*" melyben egy, a soproni evang. temetőben sírfelirat másolata közöltetik, mely szerint 11 polgár a védelmében a kuruczok ellen elesett; alatta áll: „*Scrips Hekenast 1837.*" (280. l.); és ugyanattól a megkezdett, nem végzett tartalomjegyzék (281. l.).

Csányi János életrajzához csak néhány vonással járul tok, miket, más forrásaok hiányában, szinte csak saját jegy keiből kölcsönözök. Sem születési, sem halálozási évéről nin tudomásunk, mely utóbbit bizonyosan a soproni sz. Mihály cimezett parochiális templom temetőjében, csak a legújab korban erőszakosan szétrombolt sok sírkő egyikéről lehete volna tán leolvasni, ott temetkezvén előbb az evangelikuso is. Bár neve magyar, nem hihető, az általa eltorzított magya nevek után itélve, hogy a nyelvet birta volna; vallásos buzg evangelikusnak tünik ugyan fel elszórt jegyzeteiben, de ne pártszellemünek, a hitfelekezetét épen Sopronban ért, sokfé viszontagságok dacára is; e mellett tántoríthatlan jobb gyi hűségérzelmét az uralkodó dynastia iránt, melyet anny

szor a mennyiszer nyíltan bevall, a kormány organumai által a vallás ügyébeni rendeletek foganatosítása közben talán túlhajtott szigor sem csökkenthette, mely a soproni polgárság magatartásával a kurucok ellenében adott nagy példán csak szilárdult, s nem akkor ébredt. Mesterkélt műveltséggel nem, de természetes felfogással igen is bírt, és annyi irályképzettséggel, mely a korabeli viszonyok közt csak iskolázott egyéneknél volt feltalálható; emez előnyben ő nem részesülvén, talán csak ez volt gát — és nem egyedűl az, hogy a belvárosban házzal, ezen akkor conditio sine qua non-nal, nem bírt, — hogy szülővárosában megkülönböztetőbb városhivatali rangra nem emelkedhetett. Birtoka sem sorozván öt a soproni patriciátus osztályába, még is, úgy látszik, az arany középszerűségnek elég oka volt örvendhetni, ugymint ki tulajdon házzal bírt az akkori Szélmalom-, vagyis mai Bécsi-utcában, és a soproni polgárság egyik főkincséből, szőlőből, még pedig a legjobb hírű düllőkben, 80 ẞ-ra menő tért, mondhatott magáénak, s fizetett összes vagyonától 1709-ben 8 ftot, 20 denárt egyenes adó fejébe. A Csányiak igen hihetőleg faluról származván be a városba, irónknak vérszerinti atyafiai ott nem igen lehettek, hanem csak sógorsági és komasági viszonyban állott, de már ebben csakugyan az előkelőbbekkel, mint a Fabriciusok, Brizománok és Braunokkal sat. Gyermekei közől leányai Mária, Anna Zsuzsánna, és ismét Anna Zsuzsánna mind hárman gyermekségökben haltak el; azonban fia György Fülöp nagy kort ért, úgy hogy utóbb apját e jelen krónika folytatásában még annak éltében segítette, sőt önállólag is helyét állta. Ezen fiáról olvasható a családi jegyzetek között, kéziratunk 216. lapján: „Item Anno 1685. den 10. November Hat mir meine Liebe Hausswirthin Elisabeth (sajnos, hogy családneve mindenhol elhallgattatik) einen Sohn auff diese Welth im Zeichen des Widders Erzeugt und Gebohren Umb Halber ains nach mit tag. Worüber er den 11 dito alss am St. Martiny Fest ist gedaufft worten, durch den Ehrwürthigen Hr. Szobitsch, und Hat den Nahmen In der Heyl. Tauff Empfangen, Georg Phillipp, seyn rechter Herr Gött ist der Edel gestrenge Hoch und wohl gebohrte Herr Georg Phillip Fabricij Hoch fürstli-cher *Sächsischer und Weymahrischer* rath und Abgesandter

...nne aufferzichen in aller forc
wir mögen grosse freydt an Ihm Erleben."
Csányi nagy részvéttel kisérte, és tehetsé
maga is szolgálta tettleges hivatalkodásával
jegyzi meg : „Item den 8. Jannuary dieses 1
Ist die Musterung auff den Rathhauss erga
die ämpter und ihn der riterschafft die offizie
verenderth und den Kartollischen Stath haubt
Fenderrich abgesezet, und Evangellische eing
ihrer worten, und alle ämpter gleich eingetheilt
die Beydten Relligion. Und ich bin disen Tag
von übergeher dienst entlassen, und zu einen B
wöhlt worten." Épen ezen hivatalos állása kép
tisztviselőkkeli gyakor érintkezése és a városhá
megfordulása által arra, hogy a hatósági közigazgat
közügyeknek és eseményeknek mindenkor szinvo
első forrásból és nem a városi kósza hírekből merít
jegyzeteihez szolgáló anyagot, mely lelkiismeretes
és egyszerű előadásával nem is változott, mi hitelét
ben bizonyosan csak fokozhatja. Folytatja pedig e
koriratot egész 1704. évig, melyhez még a címet is
zével írta; de az ezen egész évi jegyzetek novemb
már fiának György Fülöpnek nem csak kezeirását,
is mutatják, hogy saját geniusát követve szerkeszte
rán sem mondattak apja által tollába, melylyel, ú
maga is igen értelmesen el tudott bánni, bár ő se
csalhatlan jeleit annak, hogy a magyar vagy lati
közelebb megbarátkozott volna, miszerint már mos
dicséretesebb abbeli ügyelete, hogy a kurucoktól e
levelet, köztök az amúgy is eredetiében elveszett O
menedéklevelet eredeti nyelven beírta a krónikába,
vegét szerencsésen megmentette. Irásának azono
győzik a krónika címla ... ly cím mindö...

meddő, mert a latin lapidaris betükkel írt ime szavakon: „PARS PRIMA“ egyebet sem foglal magába) olvasható sorok: „*Sum Georgy Philippi Csánny Anno 1670. Die 1 — Jenner.*“ Itt olvasható még, mit már felebb kellett volna a krónika kül alakjáról szóltomban felemlíteni, a legfelsőbb szélen: „Maria Anna Matheyssin.“ és az alsó szélen, az ismeretes Nemes Sámueltől eredő: „Szerzette L. Nemes Sámuel Sopronban 1840. Xber 10.“ Hogy Fülöpnek a címre tett felebbi jegyzete, mint ki, mert 1685-ben születvén, még 1670., tehát születése előtt a kéziratot nem birhatta, jó lesz figyelemmel lenni arra, hogy ő evvel sem többet sem mást nem kivánhatott mondani, hanem hogy a krónika 1670. évtől veszi kezdetét, mi való is; de gyaníthatni, kivált a soproni módosabb polgári családok közt keringő sok, úgy látszik, csak egy példányból átirott krónikák után, melyek némelyike egész a franczia háborúig foly; és még inkább abból, hogy e jelen Csányiféle krónikára „Pars Prima“ van írva: hogy volt még Csányi Fülöp birtokában egy másik soproni krónika is, mely a történet fonalát idább hozta le, mintsem a pars prima, mely 1704. év végével éri saját végét is, és melyre azután a Pars Secunda címezés igen rá illett volna. E valószinűség csaknem bizonyossággá válik előttünk, ha meggondoljuk, hogy épen a soproni 1704-ki ostrom folytatásáról 1705-ben, szinte létezett csakugyan megint egy soproni polgár által írott krónika, melyet Kovachich Márton György „Sammlung kleiner, noch ungedruckter Stücke“ (Buda, 1805.), tehát épen száz évvel utóbb a 146. lapon „*VI. Beschreibung der Belagerung Ödenburg in Nieder-Ungarn Anno 1705. und 1706.*“ cím alatt ki is adott. Íme ezen kézirat maga, vagy annak egy leírott példánya lehetett mint Pars Secunda Csányi Fülöp birtokában, kire a könyv minden esetre nagy vonzerővel bírhatott, ugymint melyben leírva azon ostrom folytatása, melynek ő is részletes historiographja volt előbbi stádiumaiban. Kovachich a maga krónikájáról, melyet szinte a magyar nemzeti muzeumból nyert, mint mí a mienket, így szól: „Diese Beschreibung ist eigentlich ein Tagebuch der fruchtlosen Belagerung vom 24. Dec. 1705. bis 10. Jänner, oder 6. März fortgeführt, aber nicht *ausgeführt, sondern abgebrochen*, woraus man also das Ende,

oder den Ausschlag der Belagerung nicht ersehen kann. E ist von einem ansehnlichen Bürger, oder Rathsverwandte der Stadt, während der Belagerung, wo er selbst eingeschlos sen war, geschrieben, und täglich fortgeführt worden. Waru er die Fortsetzung abgebrochen, lässt sich nicht so leicht e rathen, man kann aber vermuthen, dass er entweder bless oder erkranket, oder gar während der Belagerung verstor seye. Auch dieses Bruchstück, welches mit einer alten falt geschrieben ist, verdiente der Vergessenheit entris werden" stb. Valóban a soknál is több, mi szinte úgy r Csányi krónikájára is, mintha reá szabták volna! A épen Kovachich ezen bevezető szavai is ajánlhatták a Csányi-féle krónika kiadását, mely ama töredéket, mely rinte „méltó volt, hogy a feledékenységből kiragadtas nem ugyan az ostrom kimenetele történetével, hanem kezdetével, tehát azon előzményekkel, melyeken a foly hadműveletek épültek, szépen kiegészíti. De nem is ban áll másként is Csányi krónikájának fő becse, hogy magán álló, az egyetemes hazai történetből kiragadt ostr zár részleteit adó „töredéket" egészít ki, hanem inkább ban, hogy amavval hasonlításba sem jöhető hosszabb időt kot tárgyal, és sokkal szélesebben van tervezve, mint a mely az összes hazának minden történeti mozzanatait bevonja, azokat az előre körvonalozott schémának megfelelő, ügyesen választott rovatok alá sorozza. Csányi sokoldalú gáról, úgy szólván, encyclopaediai tapintatáról, melyet nem tanoda padjain szerzett, épen e rovatok tesznek fényes ta ságot. Ő a kicsinységeknek látszó dolgokat oda iktatta a ki figyelmet felköltő események mellé, mintha érezte volna, ho ezek szomszédságában amazok is nőtön nőni fognak az időv és találkozni az utókor méltánylásával. És igaz, nem fog ezeket szakmája érdekében meddőknek találni ma is, nem cs a forma szerint bevallott történész, hanem szinte úgy a jogás statistikus, vagy a nemzetgazdászat, municipális közigazg tás és társasélet tüneményeit nyomozó olvasó is. Mindez köréből csak néhányat kivánok kiemelni, és különös rendh nem kötvén magamat, azt sem akarván hinni, hogy épe séggel a legszerencsésebb választást tettem, vagy egyenes

csak a kiváló fénypontokat akartam volna az olvasó itélet-szabadságával összeütközve, ragyogtatni. Ilyenek a némelyeknek első tekintetre talán untatónak tetszhető időjárási viszonyok, a telek keménysége vagy langyasága, tartama, és a nyarak átlagos hőségfokozata minden légköri tüneményekkel, az e befolyások alatt álló növényzet és termés minősége, elemi csapások, jégverések, sáskapusztítások, az élelmi szerek évenkénti ára, s kivált a hús-árszabályozási küzdelmek a hatóság erélye és a céhviszonyok szivóssága közt. Méltán okadatos nyomozást igényelhetne a többi közt: miért a most oly ritka jégverés, hajdan csaknem évenként érzékeny kárt okozott a soproni szőlőkben, ellenben az akkor alig említett vincellér-féreg ma annyira elhatalmazott; mennyi nyomort hagytak magok után ott a csaknem állandóul vészt rejtő felhőkként megjelent és a napot is elhomályosító sáskarajok, miket a boldog Rábaköz most csak hírből vagy egyes példányok után ismer? és ha mosolygunk ma azon eszközök céltalanságán, mik őseink által alkalmaztattak e fenyegető veszély ellen, vajon ha ma jelennek meg e sáskarajok, mit talált ki a tudomány tömeges kiirtásukra vezetőt? A csillagos égnek Csányi szinte buzgó tisztelője volt, és jegyzetei laikus létére e részben is igen pontosak; az üstökösök állása, feltünése és leáldozása óránként felhozvák; egyéb légköri tünemények közt: 1692. évben három nap az égen (150. l.), ezek épen ma, hol a meteorologiai észleletek oly tüzetesen űzetnek és állami pártolásban részesülnek, kettős érdekkel birhatnának, és bizonyosan használatlanúl nem fognának hagyatni, ha ki vállalkoznék nálunk is az ily tünemények összeállitására a tudomány érdekében, mint azt Strnadt tette Csehország számára azon munkájában*), mely épen a krónikákban elszórt számtalan adaton épül. E mellett rendesen az évek végén olvashatni a szülöttek, meghaltak és összekeltek számát, a többször uralkodott döghalál áldozatait, egyenes és (már) fogyasztási adó mennyiségét (167. l.), sőt egy rendes telekkönyv behozatala körüli kisérletet

---

*) Chronologisches Verzeichniss der Naturbegebenheiten im Königreiche Böhmen vom Jahre Christi 633 bis 1700. Von Anton Strnadt *Professor und königl. Astronom.* Prag, 1790. 8.

is, melynek alapjául szolgáló szőlőosztályozási terv is közöltetik, a városi tisztviselők évdíját, a forgalomban lévő pénz értékleszállítását (devalvatio), a piaci árakat, a napszám-állás fokát. A rendőri intézkedések a mezőn, országútakon és a városban, de főleg a zsidók ellen foganatba vett kizárási rendelet (144. l.), és a boszorkányok törvényszéki üldözése (126. l.) a jogtörténészt fogják érdekelni, különösen még az akkor dívatozó katonai büntetések, milyen az élet és halálérti kockavetés (104. l.) két egyaránt terhelt katonaszökevény között. A társas élettel is megismerkedünk, mint az, az uralkodóház család-tagjainak szaporodásakor köz lakomákban a városház termeiben rendezve, vagy győzelmi híreknél népünnepekben nyilvánult; I. Leopold cs. és király fogoly-, és máskor pacsirta-vadászatainak előadása, főleg pedig a koronázási ünnepélynek, a királyi nagy udvari ebédnek és a koronajelvények köz szemlére volt kitételének merőben subjectiv felfogás szerinti körülményes leirása egészen a múltba visszavarázsló eleven kis episodák. Az országgyűlés két táblája elkülönözött üléshelyeikre jellemző a főrendek táblájának „grienstiebl" (grüne Stube) elnevezése (58. l.), minek egyenes nyomát találjuk a ma is dívó „Grünstüblgasse" elnevezésben Pozsonyban is, mely azon utca, hol hajdan a magnások ülésezték, egy ma már nem ismert házban.

Csányi János Sopront és polgártársait tartva főleg szem előtt írta ugyan jelen krónikáját, de látkörének nem városa bástyafalai vetettek határt; mint krónikájának adott címében is igéri: ő szorgalmas regestratora volt az egyetemes hazát néző tényeknek is. Sok ismertet mond el, igaz, de az ismétlést kedvesen fogja venni a források buvárja, ki igen meg tudja itélni, mit jelentsen az „idem, sed aliter." A részletekben mindazáltal sokszor csakugyan őnála meríthetünk *egyedül*, de a mely részleteket itt mindenki külön érdeke szerint kijelölni egyelőre bajos lenne. Hányszor nem hallhatni p. o. hogy Sopron és Vas megyében csakis azért találni annyi régi okmányt, mivel e környéket nem bírta a török oly soká, és nem pusztította el *annyira*, mint az ország alsó részeit; és Csányi szerint hamar felelhetnénk, h[illegible] intensive igen, mert nincs, rendre *menvén a falukon* [illegible]ny vármegyei Nyulast is [illegible]

értve, alig egy kettő, mit Sopron körül, a Tököli-féle török-magyar sereg ellenzése dacára is a tatárok fel ne perzseltek volna. Hogyan égett el más alkalommal Lánzsér és Kapoldvára, mikor pusztúlt el ellenséges kéz által az Ostffyak vára Asszonyfán, úgy, hogy ma fenékkövét sem találjuk? csak innen meríthető. Vegyünk országos érdekű tényeket, és Csányi szinte be fog bizonyúlni mint igen biztos forrás azokban, mik csak elszigetelten kisszerűek, de érdekesek mint egyes láncszemek, melyek kapcsúl szolgálnak a döntő tények közt, és a melyek összefüggéséről alig tudunk számot adni magunknak. Telvék történetkönyveink ama dicsőséges fegyvertényekkel, amelyek ős Buda tornyairól a keresztyén világot ott 150 évig gúnyoló félholdat örökre lezudították és visszaadták az országnak fővárosát, és vajon honnan tanulhatjuk, vagy csak sejthetjük is, mily vékony szálon függött csakhamar a győzedelmes visszafoglalás után 5 hónappal is (1687. február végén) Buda várának sorsa, melyet 2000 aranyból álló vérdíjért egy Fink von Fikenstein nevű német hadnagy a fejérvári töröknek volt elárulandó, ha hamarjában fel nem négyelik és Júdásszívét szájához nem csapkodják (In vier theyl zerrissen dass Herz Her auss genohmen umb das maull geschlagen. 130. l.)? Nem különben tudjuk, hogy Tököli Konstantinápolyból szabadon eresztve, midőn 1686 tavaszán az iránta nagyon is meghűlt érzelmeket pártfeleiben újra lánggá szítni iparkodott, az udvar tanácsosnak tartotta Felső-Magyarországon minden gyanús gyúelemet jó eleve láb alól azzal eltenni, hogy nagymérvű elfogatásokat eszközlött, de hogy e gyűlöletes rendszer mellett, melyet a szükség parancsolni látszott azok irányában használni, kikben egyáltalában bízni nem lehetett, még egy sokkal szelidebb mód is megkisértetett: a rendjelek osztogatása, arról eddigelé nem sokat tudtunk. „Ihro Kay. May. haben aber also Balth von Wyen auss Etliche ...ne gnadten pfenning Hin ein ihn ober-Ungern geschicket, ...da die Vornembsten Ungern dar mith zu beschenken, dass ...ihne alss ihren rechtmessigen Herrn und König möchten ...treu Verbleiben,“ mond a Krónika 123. l. Evvel párhuza...... érdekű, hogy Tökölíné Munkács várából az alkudozási ...*lekkel Pozsonyba az 1687-ki* országgyülésen megkoroná-

zott főherceg Józsefnek egy 70,000 frtnyi értékre becsült gy
rűt küld, evvel akarván a magyar érzelmü vitéz asszony m
nyerni az új királyt kétségbeesett ügye pártolására I. L
poldnál, kinek ha valaha, most nyílhatott volna meg a
szíve a kegyelemnek (136. l.). De fontosabb talán még en
is, hogy az eszélyes Haister 1704. august. már oly biztos
eszközhöz nyúlt a Répcemelléken, melyet mí csak a na
Napoleon által feltalált ostromállapot kifolyásának, és
sokkal újabb találmánynak szoktunk nézni, az általános
fegyverkeztetéshez (219. l.), pedig elég következetes foganat
sítással, mint ki a nemes házaknál elszedett fegyvereket mi
Sopron városába szállíttatta. Semmi új a nap alatt! Mit kül
nösen Csányira is alkalmazhatunk, de csak ott, hol ország
szóló nagy eseményekről, de nem hol részletességekről óh
tunk egyet mást megtudni.

Verzaichnus Etlicher Historien so von den 1670 Jahr her geschehen Ihn den König-reich Ungern, und absonderlich bey unser Stath Oedenburg welche ich Hanns Tschány zur sonderlicher Nachricht den Nachkömlingen hab auffgeschriben.

Item Ihn diesen 1670 Jahr, hat man geschwindt, noch hn Fasching gehörth sagen. Dass der Graff Pedter Seryn, wirt Rebellisch werten, Vndt widter Ihr Kay. Vndt König. May. Leopoltus auss Zichen, Worüber Vmb Ostern, schon in grossmechtiger Forcht Vnter den Leyten ist gewest, seines Auss Zugs halber. Ihme aber also Balth. Von den Kay. Völckern der pass ist abgeschnidten worten, Vndt er auff ...lt, vnd vngenadt, doch auff Versprechung anderer Vnge-...chen Graffen, ess wirt ihme nichts geschehen, sie seyn gut ...für, ihn die Neustath mith den Graff Frängebän gestellet.

Item weiln Ihn Ober Vngern. Dergleichen Graffen auch ... gewest, welche Rebellisch worten seyn, Ihr May. Von ...n keinen könen Bekommen, sondern sye seyn ihn Süebir-... gewichen, als haben Ihro Kay. May. Leopoltus: Vor ...ten noch. Durch Herrn General Feldt Marsch. Lieut. ...ckh, eine ansehliche Arme Ihn Ober Vngern geschickt, ... die Vornembsten Stedte vndt Festung, Mith einen Kayserlichen presydio Besezet.

Item Ihn diesen 1670 Jahr. Alss den 31. Augusty. Haben ... Kayserlichen Reiter, Ihn Aller Frie, den Graffen Nädästy ... Als da *mall gewesten Ficy* Bälledtinus Ihn Vngern, ...*dorff Ihn seynen* eygene Gschlos. mith gewalt auff

einen Kobelwagen gefast, vnd nach Wien gefirth. Die weil ist Verrathen worten, dass er Auch einer sey der wider May. hat wöllen Auss Ziehen, Vnd Ihme alss Ihr Kay. M vmb Landt vndt Leyth zu bringen.

War auff 1671 Ihn Fasching eine Commission zu Pr purg. Zur erforschung deren Mithglidtern, Begangener melter Repellion vnd Auffruhr, vor genomben worten, von Adtl worten arrestiret, auss Vngern, Graff Nädasty renz Zu Wyen. Graff Pedter Seryn. vnd Graff Frangen Zur Neystadt, Graff Täthenbacher welcher ess mith dergl chen sachen mit den Vngerischen Graffen hat gehalten Zu dieser Zeith Stathhalter Zu Gräz ist gewessen, ist a Zu Gräz. Vndt Bonis Ferenz ein Vornember Vngerisc von Adtl Zu Prespurg den 30 Abpril enthauptet wort Ihre Gieter solcher Vngerischen Graffen seyn Ihren Kind wegenomben worten, Vnd seyn Zur Vng. Kammer Komm den Kindern hat man etwas wenigs Von geldt gemacht, von sye Jährlichen solten Leben.

Item Ihn diesen 1671 Jahr. Alss den 24 Apbril ha die Judten Auss der Wien Stadt, vnd aus dem Königre Vngern Alle miesen weichen.

Hernach darauff hath man die Evangellischen Ihn nigreich Vngern angefangen Zu verfolgen. Vndt ist ihn d 1671 Jahr nach den 14 May. deren Evangellischen Zu Gü Ihr grosse Kürchen wegenomben worten. Von den hrn : C tollischen. Vnd gleich eingeweichet.

Hernach den 27 May hat man Vns dass Gleidt alhier S. Michaelly wegenomben, Vndt den Stadtpfahrer Zuege net, die Evangellischen aber haben, zu ihren Gothes Di von gedachten Stadtpfahrer Vnverhindert dörffen Ley Vnd ob schon dass gleidt seyn hat gehört. Haben Ihm d die Evangellischen keinen Kartollischen Mössner angenom söndern vnser Mössner, Hat Ihm zu seinen Gothes Dienst wan er wahlfarthen ist gangen miesen Leyten, Weiln aber zu der Zeith alle Tothen bey S. Michaelly hat Begra so wol Evangellische, alss Cartollische, so hat gedach Stadtpfahrer hernach dass gleidt geschäzt, wen er einen V storbene hat Lassen auss Leiten, mit ganzen Gleidt hat

miessen ihm geben, ehe er hat Lassen anfangen zum Leidten 4 fl. Kay. Vorher hat man nur geben 16 gr. von den halben gleith hat man geben 2 fl. Kay. vorher nur 8 gr. die Evangellischen haben ess bleiben Lassen, haben Ihre Leichen mit gesang ohn gleidt dar hin Tragen, vnd haben ihm kein geldt geben.

Hernach ist widerumben was neys auffkommen, Ihn diesen 1671 Jahr. Als den 22 Jully Am Tag Maria Madtallena, Welches den Vnger undt allen Oedenburgern gar nicht gefallen hath, den ess hath geheissen ess miest Contriwiern, Vnd hat man auff die Burger Vndt Steurmässigen ein Anschlag gemacht. Vndt hat ein Jeder. so Viel er Thaller Steur hat geben, miessen von Thaller 17 Vng. Anschlag auff dass Rath haus bringen vnd richtig machen auff ein Monath, Vndt solches hath man miessen geben 4 Monnath.

In diesen 1671 Jahr, den 26 Jully. hat der Schaur die Lewber. Gärthen Ihn der Stadt, Angerer. Tieffenwäg, und Theils Saubruner erschlagen.

Mehr den 5-ten Augusty. Vmb 5 ohr gegen der nacht bei Mülledarf. Heffeleyn, Eyssenstath. Broderstarff. Alles erschlagen worten durch den Schaur.

Item den 20 Augusty Ihn diesen Jahr. Hath man die Judten widerumben Ihns Königreich Vngern eingelassen, Auff die Exequierten Giether.

Item Ihn diesen 1671 Jahr ist den 18 September widerumben was neys Auff kommen alhier zu Ödenburg da seyn 4 Aeckeiser von der Ung. Kammer bessolt worten bey der Stadt. Zwey Evangellische. vnd zwey Kartolische, Vnd die seyn von der Kammer Bezalth worten, die haben miessen Von Fleisch und weyn den Konig. Aeckeis. einbringen, Von Emmer wein hat man miessen geben 6 gr. wer einen Verleygebt hat. Vnd wer ein Schweyn Kaufft. so vil fl. erskaufft hat, so hat er miesen Von fl 12 Ung. Ackeis richtig machen. In Ihn diesen 1671 Jahr den 15 November Ist der wider vmben etwas gringer worten, Vndt hath man Schweyn der eins kaufft hat nur 5 gr. äckeis geben. Fleischhacker aber haben von Zent. miessen äckeis

diesen 1671 Jahr Ihn Monath october und No-

vember, seyn die Evangellischen Geistlichen von der Graff Wutiäniischen, und Graff Kürischen herrschaft alle verfolget und abgeschaft worten. Ihn Ober Vngern aber hat man sye gefangen die Evangellischen Geistlichen eins theils und auch die Kallfinischen Geistlichen, vnd hat sye genötiget, dass sye sich haben miessen unterschreiben, sie haben auff den Kanzeln geprediget vnd Ihre Zuehörer Vermant, sie solten [illegible] vnd wider ihrn König streiten, vndt Kriegen, Vnd [illegible] sye die Geistlichen Ihn die Eyssen geschlagen. Theils [illegible] der Leopolt Stadt. Theils nach Schärwär geschickt, da [illegible] ihn eyssen haben mith scheyt Thruchen miessen Fahren [illegible] arbeyten, wie die ergesten Vbel Theter. Hernach noch [illegible] dissen örtern wegenomben Vnd auffs Mehr verschicken wöllen Vnser herr Goth aber hat guete Leith erweckt, die sye [illegible] den Meer haben erlösset vndt ihns Reich geschicke, da sie [illegible]fenbahrt haben wie ess ihnen ergangen ist.

Anno 1672.

Ist an den Lieben Neyen Jahres Tag. Ihn der Herrn J[illegible]suwiter ihren stall ein Feyr. bey der nacht vmb halb 9 U[illegible] auff gangen. Vnd solcher mith aller seyner Zuegehörung Ver[illegible]brunen. Die Evangellischen haben diesen Feyr nicht re[illegible] wöllen Trauen sondern seyn der Michaels Kirchen zu geloffen vnd haben dort gewacht.

Item Ist abermall Ihn diesen Jahr den 4 January. I[illegible] den Kneiffelmacherischen Haus. neben des Mauth Hauss. u[illegible] 7 uhr auff den Bodtn ein Feyr auffgangen, die weyl es ab[illegible] von den Leiten geschwindt ist erschen worten, so sein e[illegible]wendtig nur 3 gespehr gebrendt worten. ist dar über gelesc[illegible] worten dis sol ein gelegets Feyr seyn gewessen.

Item Ihn disen 1672 Jahr. ist auff dises Feyr auss kommen durch die Bürger ihn der Vorstath Nachtwachter Ihn einen Jeden Viertl Zwen den 18. January auff genomben worten. welche bei der Nacht wachten Vnd alle Stundt rieffe miessen, Vor her ist keiner nie ihn der Vorstath gewesse

Item den 27 January dises Jahr. ist der Graff Nadtas[illegible] Ferenz von Wyen. mith seinen enthaupten Kopff auff Locke haus zu seiner Begrebnüs gefirth worten.

Ihn disen 1672 Jahr. Ihn Mannath Märty Ist von einer Löbl. Gem. betracht und herauss geben worten, dass kein wochen marckth mehr allhier zu Oedenburg am Char Freitag solt gehalten werten, sondern Gothsförchtig gefeyert und der wochen marckth vor her am Mithwochen wirt gehalten werten welches dan auch also geschehen ist.

Item in diesen 72 Jahr am S. Georgen Tag. Ist mith Kay. Mandath her kommen auf dass Rath hauss. der Graff Gollenitsch alss Vng. Kammerpresidenth. Paul Esterhasy. Kroissbeckerische pischoff, vndt Begerthen den halben Rath mith Kartholluschen persohnen zubesezen, ist aber vor diss mall nichts drauss worten, sondern seyn Vnverrichter sachen von Öedenburg wegereist. Vor diesmall.

Ihn diesen Jahr den 5 vnd 6 May. Ist grosse gefrier gevest und ihn Vnsern Weingarten grossen Schadten gethan.

Item Ihn diesen 72 Jahr. Als den 20 Juny ist gedachter Graff Gollenitsch als Vng. Kammerpresydent, Müth den Kroissbeckerischen pischoff. und vnterschidlichen Kartollischen Geistlichen, vnd Kammer herrn. abermall auff Öedenburg kommen, sein Vorhaben. Wass er am S. Georgen Tag hat wöllen haben, Ihme aber nicht gelungen. Jezunder aber werckstellich zu machen. Vndt ist wegen Vnterschidlicher sachen Raht gehalten worten. Biss auff den 27 Juny, da sye Vnser Stadt Öedenburg zur Straff haben gezogen, die weyl sye am S. Georgen Tag wie die wahllen auff dem Rath haus seyn ergangen, mith Kay. Mandath, den halben Rath mit Kartollischen pehrsonen zubesezen. Vnd man Ihme solches hath abgeschlagen, Vndt aber ehe schon Anno 1609. Allen Frey Stedten aufgetragen worten. Weyln beydte Relligonen Ihn Landt giltig Vnd Verbleiblich seyn solten. so sollen von beyder Relligon, der Rath vndt alle Ehrnämpter besessen werten. Welche Stadt aber wider disen Artickel wirt handeln. ...ht also Thun. die soll alle Jahr vmb 2000 fl. Confen...rten, Weyln die Öedenburger ess aber nie gethan. ...keine Kartollischen Leyt hier hat gehabt. die Ihn ...n sich geschickt heten, Vnd auch auff Ihr Mandäth, ...Georgen Tag haben gebracht, Keinen haben hinein ...Vrsach dessen. die Gem. hat auch von solichen

artickel. der A. 1609 ist gemacht worten, nichts gewist dar-
umb haben sye keinen hin ein Lassen kommen. Ist die Stadt
gleich zur Straff gezogen worten, Von A. 609. Biss 672 Jahr.
Alle Jahr vmb 2000 fl. Ihro Kay. Vndt König, May. hat die
Stadt von solcher erkenter Straff wol etwas nach
Vndt geschencket.

Doch aber die Stadt geschwindt 1000 Emmer weyn
geben, zur Kammer Fir das Vbrige versezet, Loibers
vndt Klingenbach. Vndt den schön gern weyngarth zu
wisch. Welches die Kammer dar weyl geniest. Biss
Stadt dass geldt erleget. Vndt gleich dar auff den 30. J
Ihn herausern rath Zwen Kartollische, Vndt 4 beystände
ein miessen nemben, der erste. 24. Ihn aussern rath ist
west der Meister Hanss. ein Maurer, vndt ein Kneyffelmach

Item Ihn diesen 72 Jahr, alss den 4 Jully. Ist man
einen Trumelschlager. Ihn der Stadt Ihn allen gassen V
gangen. Vndt dise posten auss gerieffi, dass man den 68 w
solt Leygeben die halb pr. 1 gr. den 70-er weyn die halb
7 Vng. den 71-er die halb pr. 6 Vng. Vndt den König. A
eis richtig machen. Von Jeden emmer 6 gr.

Item hat gedachter Pischoff zu Kroisbach. dass G
der Vng. Kammer, Erleget, wegen Loiberssbach vnd Kling
bach vnd des gern weyngart zu Mörvisch, vnd geniest er sol
Därffer, vnd den weyngarten, biss die Stadt dass geldt erleg

Item seyn Vnder dessen die Flichtigen Rebellen, au
Sübenbirgen, her For kommen, Vndt Ihn Ober Vngern gr
sen Schadten gethan. Dass Ihr Kay. und König. May. Leo
poltus. hat miessen durch Ihr Exc. herrn Generaln Cop
Vndt Herrn Graffen General Baull Esterhasy, eine vortreffli
Arme hin ein schicken, zu befrüdtigung solches Neyen e
standene Tumulth.

Anno 1673.

Item in diesen 73 Jahr. Acht Tag nach ostern, hat
gedachter Kroisbeckerische pischoff, Von Loiebersbach de
Evangellischen Hr. Geistlichen abgeschafft. Vnd einen Kar
tollischen Geistlichen eingesezet.

Item Ihn disen 73 Jahr. am S. Georgen Tag. Komp

l Gedachter Graff Gollenitsch, alss Vng. Kammerpre-
. Mith Kay. Mandäth auff das Rathhaus wie die wah-
ı vor genombcn worten, Vnd sezt den Evangellischen
tadtrichter. ab alss den herr Johann Serpillius. Vndt
nen Kartollischen ein, Nambens Mathias Preiner, Wel-
ch kein Bürger war, sondern gleich seinen Bürgerli-
ydt miesen auff den Rath haus ab legen, ehe man ihm
ter hat über geben, Vnd ferner den andern Tag. Auch
ben Rath. undt halbe Gem. mith Kartollischen Leithen
, Den Rath. mit einen 30 ger. Maurer. Kneiffelmacher
sieder, Ihn der Musterung auch zwen Evangellische
ister. Abgesezet. Vnd zwen Kartollische eingesezet.
ichen zwen Evangellische Gem. Stadt überger abge-
nd zwen Kartollische eingesetzt.

m Ihn disen 73 Jahr. Am Tag Mertlrartus, Ist zu
ag. ein solches Schaur wöter kommen, und hat Ihn Vn-
ltenburgerischen weyngarten diese gebürg ganz er-
n, dass man nichts drein hat können Lössen. Sau-
Felberbruner. Grefftner. grassner, hohen harmbler
Theil die Stainer und Säz herobers Froercysbrun ge-
offs, die ranisch. gaur. weytengrundt. Glasser. Scheich-
ı Neyberg, die preischler undt badtner, Saz grundt.
ter, Mägerler. Wäzer, die Käneraz undt Kolmberg
Theil wie auch vil Traydt : undt ist ein Man vndt
m weyngarth ihn Wöther heymer gangen, vndt ein
man mith sye, wie sie nach den Stadtgraben auff den
n gen, alle 3 mitheinander, Ist das weyb von einer
chlag erschlagen worten, Ihnen den Bedten manen ist
geschehen.

m Ihn dieeen 73 Jahr, den Tag nach Allerheyllung
n die Geistlichen, die Evangellischen, Auss der Stadt
bgeschafft, vnd haben Forth miessen.

m seyn A. 1672 vndt 73. Vndt 74. Jahr Ihn Ober
r Vngern, die Kürchen den Evangellischen Wege-
ndt den Kartollischen Zugeeignet worten, auch die
en undt Kalfinischen geistlichen Vber all abge-
Kahrtollische eingesezet, bis auf Oedtenburg.
3 Jahr. *Den* Freytag nach Thomanj Kompt

der Kraisbeckerische Pischoff, Mith dess Obersten Zeuss seynen 500 Man auff unssere Därffer. Vndt nimbt die Kirchen mith gewalt ein, Vndt weichts ein Vndt schafft vnssere Geistlichen ab. Vndt sezet Kartolliche ein, als zu S. Wolffs. zu Harcke. zu Wandarff. zu Agendarff.

Item Ihn diesen 73 Jahr Ihn Sambstag nach nach Thomany Weyln man hat gesehen Was der Pischoff. mith dess Obristen Zeys seinen 500 Mann. Auff Vnsern Därffern vor genomben hat, Vnd nun wol gewiss, Dass er an die Stadt auch wird seyen Vndt Mandäth Bringen. Hath der herr Leopoldt Nätl. Alss dassmal gewester herr Burgermaister, diesen Sambstag die Thor nicht Lassen auffmachen, dar mith niemandts nicht hinauss hat könen gehen, sondern dar heymbten Verbleiben, da den der Pischoff umb 8 Uhr zu morgens Frie an das Michaels Thor ist mith anderen Geistlichen und den Obersten Zeys ankommen, die Burgerschafft welche dar gewacht hath hat Ihm nicht hereyn gelassen, Biss der hr. Burgermaister undt der hr. Stadtrichter ist hin aus gerithen, da er dan Mith Ihnen ist hereyn gefahren, Vndt sich Ihn dass Tscharckanische Hauss. mith seinen Geistlichen Verfiegt und mith den Obristen Zeys. und seyn Mandath auff dass rath haus geschickt, Vnd angezeiget was seyn Begehren sey. ein Ehrsammer Rath ihm. Aber nicht Barrierth, sondern sein Begehrn abgeschlagen. Der Oberste Zeys aber hat seyne 500 Kyrrisyrer vor den Bothsy thor liegender gehabt dar weyl sye mith den rath gestrithen haben, Wie, der Oberste Zeys aber von Bischoffen auss den Tscharckanischen haus dar von reith, auff das Botschy Thor zue, hat er herihner dess Thor nur gleich mith einen weysen Tiechel gewuncken, seyn seyne soltadten mith Spornstraich hereyn gerithen, die quarty Knecht auff die seiten gestossen, die Burger seyn vor einer stundt von der wacht auss Befelch der Obrigkeit abgezogen, welche Ihnen hat lassen sagen es hete keine gefahr, sye solten nur nach Hauss gehen, Vndt gleich über den Blat her auff, und bey den Fodtern Thor hinein, Ihn willens d Stadt zu uberrumpeln. haben aber die Quarty Knecht d Brücken geschwündt auff gezogen, Vndt dass er der Oberst Zeys nur Zahlb 67 ist hin ein kommen. Vndt Zwischen d

len auffgezogene Brücken drinen gestandten Ihn was vor
Angst er ist gevest Ihn solcher Klammen drinen, und
e Soldadten drausten auff den Blaz, dass wissen dar von
igen die solches gesehen haben, den die Burgerschafft die
m alle geschwünd mith wägen hat verschoben, dass kei-
bete könen reithen, Vndt dass Lezte und erste Viertl
Ihrem ober und Vnter gewöhr nach den Reithern nacher,
andtwercks Bursch und aus den anderten und 3-ten Viertl
ler Michaels Kirchen zue, den man hat gesehen wie sie
Kirchen auff den Dörffern haben wegenomben Also haben
s alhier ihn der Stadt auch wöllen machen den wen sye
n hinen kommen ihn die Stadt, da heten sye die Geist-
n ihn der Georgen Kirchen gleich ihn den Beicht süzen
t. Der Oberst Zeys ist auff das rath haus gefodert wor-
zwischen der prücken herauss, da ihm von hr. Burger-
ter seine meinung ist gesaget worten, Vndt er mith gros-
Schandt mith seynen Leyten, bey den Neystifft Thor ist
uss geraist, vnter wegs zu Schaden darff den pfahrhoff auss
inderth. wass das Vnter der Burgerschafft Vor ein aufflauff
ewest, wissen dar von zu sagen die dar bey seyn gewest.
Item am Steffans Tag Ist der hr. Rasner als damall ge-
r Evangellischer pfahrer zu wandarf, Vndt hr. Löhner
ster pfahrer zu S. Wolffs. Hin auss auff solche Därffer,
diesen Feyrtag drinen gepredigt widerumben Ihn den
ien, wie wohl sye es eingeweyhet haben, die Stadt Obrig-
solches nicht Befohlen noch erlaubet. seyn hernach auff
ch der Vng. Kammer solche Richter und undt geschworne
lie gefängnüs geworffen worten, da man ihnen ge Tro-
Man wirt sye, Ihn solche gefängnüs Legen darihnen sye
n miessen verderben, Man wirdt sye von der Stadt
h führen, sye werten ihr Leb Tag Ihr Weyb und Kündt
iermehr sehen, hernach aber haben sich etliche Burger
ten vor sye gebethen, undt vor etlich hundert fl.
prochen und Bürgschafft geleist das man ess hat
ng heraus gelassen, wie sye aber einmall seyn
auss der Gefängnüs ist biss dato seiter nichts
sondern so instendig Verbliben, bey denen
en *einlögen.*

Anno 1674 Jahrs.

Hierauff hat ihn diesen 74 Jahr den 9 January der Kroissbeckherische Pischoff zu Merwisch. und zu Rust die Geistlichen abgeschafft die Evangellischen, Vnd die Kirchen weegenomben und eyngeweychet und Kartollische Geistliche eingeseczet.

Item Ihn diesen 74 Jahr den 24 February hat der Ehrwürtig hoch und wohl gelahrte herr Christopff Sobitsch Nachmithag die lezte Evangellische Predtig Ihn der Michaels Kirchen gethan, und nach verrichter solcher predtig. Aus einen Brieff von der Canzl einer ganzen Ewangellischen Gem. abgelössen, dass Ihre Kay. undt König. May. Leopoltus Ernstlicher Befech sey. Vnsere Kürchen und Schuellen abzustelen, undt den Kartollischen ein zu rämben, Mith was Thränen Vergiessen, heullen undt weynen, solches Brieff ablössen, von der Evangellischen Gem. ist angehörth worten, ist nicht zu Beschreyben.

Worüber Vnss Öedtenburgern Ihn diesen 74 Jahr. den 27 February, die S. Michaels Kürchen, bey Sanct Georg die Kirchen Vngerische Kirchen Spitall Kürchen, die Schuellen Vndt Schuell Heysser : Vndt wass zu diesen Kürchen gehörth hat. wegenomben, die Kirchen Mith grossen Frolocken disen Tag eingeweichet, auff Kartollische weyse. Vnsere Schuell Diener alle abgeschafft, Vndt welcher hier wil im Landt verbleyben, der hat miessen zuesagen, Kein Kindt mehr auff Evangellische Lehr zu weyssen, noch viel mehr aus Lutherischen Biecheln zu lehrnen. Bey Verlihrung seines Vermögens. Dessgleichen den Spitallpfahrer, Vnd Vngerischen pfahrer abgeschafft, Vndt auch von unsern 3 Pfahrherrn, den hr. Langen, vnd uns auff das Kay. Gnedtigste erlaubnüs Zwen herrn Geistliche gelassen, welche Vns auff Evangellische Arth undt weys solten Lehrnen, Tauffe Sacrament raichen. Wie sye vor hero gethan haben, unc richtet. Vndt unss noch allergnedigst ein Hauss zu bar laubet dass wir dahrihnen Vnsern Goths Dienst ve Worüber Ihn Öedtenburg keyn Evangellischer Got ist gehalten worten, dass wier heten können zusa

en an einen orth. Von 24 February biss auff den 2 Marty.
a ist ein Frie gebeth durch den Ehrwürdtigen herrn Chri-
opff Sobitsch gehalten worten ihn Lackhnerischen Haus,
ndt hernach so woll Wercktag alss Feyrtag, ist man Biss
iff den pfingst Sambstag ihn dieses hauss zum Goths Dienst
angen, da der pharherr den Leyten Ihn Hoff, Ihn der höch
bey einer Thyr eine Canzl heraus gemacht ist worten he-
ib hat gepredigt, den der Hoff, und die Säll alle Zeit gsteckth
oller Leyth seyn gewessen. Da den Manicher zue hörer ist
mer Wäschelnasser von der predtig gangen. Die weyl er
nter Freyen himmel hat Gothes worth an gehörth, die wi-
erwertigen wen sye solches gesschen. haben sye ihnen die
aust voll angelacht dass unss also geth.

Ihn sönderheit aber ist dieser Zeith eine Vohrnembe Reichs
ürstin allhier wegen des Reynen Evangellischen Gothes Dienst
u Öedtenburg bey Vnss gebliben, Nammens Frauen *Anna Ma-
ia* eine gebohrne Margräffein zu Brandtenburg, vndt Herzogin
n Breyssen, Verwithibty herzogin, zu Krumau, vndt Fürst
zu Egenberg. Welcher Ihr Kay. vndt König. May: *Leopoltus*.
lche Freyheit hat geben und erthcylt, dass sye hat den Ehr-
ürdigen hoch und wohlgelahrten herrn Mathias Lang. Zu
ren Hoffpredtiger auff genomben. Vndt hat Ihr also balt
ss herrn Adtam Reschen Sel: seyn Haus ihn der Georgen
ssen Kaufft. Vndt hat solches Lassen zurichten zu einen
th haus. Worihnen sye eine Schöne *Cancl* hat auff den Sal
ssen machen, welche auff den heintigen Tag stehet, zue ge-
chtnüss mith ihrer Hoch Fürstlichen Wapben. Vndt hat zu
zum Gothes Dienst dörffen kommen undt gehen, wen sye
wollen hin ein lassen. Vndt hat Ihm solchen Reschischen
s, Jezunder aber Hoch Fierstlichen haus der Ehrwürdtige
ch und wohl Gelahrte herr Mathias Lang. die Erste predtig
rihnen gehalten den ersten Sontag nach Ostern Ihn diesen
Jahr Ihn grosser Versamblung und anzahl des Volcks :
Vnss die Kirchen bey Sancth Michaelly ist ge-
arten, vndt aldorten der Friethhoff ist gewest, wo
ten hat hin getragen undt begraben. so haben
chen Ihnen auch vmb ein anders orth vmb gese-
schten *Ihre Tothen* hin begraben, so ist ein

schöner Orth ihn der Langenzeyl ausserschen worten vo vor dem die Vngerische Schull ist gewest, undt ist die erste person drein getragen worten, den 11 Marty ohne Gesang, welches ist dess herrn Steger seine Haussfraue gewest, der auch abgeschafft ist worten, weyln er Teitscher Schullmaister ist gewest ihn den Ellendten (sic, ma : altes) Zöchhauss, und ist diesen Tag ein solches schney undt regenwöther gewöst dass der Spithelbach so voll ist angeloffen, dass die Schwaller vber die Spitelbrucken haben geschlagen undt solches wasser hat diss Jahr auff den Trädt grossen schaden gethan.

Item Ihn diesen 74 Jahr am heyl. Pfingst Sontag.ist der Evangellische Gothes Dienst, Ihn den Schubertischen hauss zum erstenmall gehalten worten. Welches hauss auff Ihro Kay. Vndt König. May. *Leopoltus* Erlaubnüs. Von Vnss Evangellischen ist zuegerichtet worten zu einen Beth hauss. Vndt ist ihn Lacknerischen hauss hernach keyn Goths dienst mehr gehalten worten, sondern Vorthan Ihn diesen Schubertischen hauss.

Item Weyln Nun auss Gothes Verhänknüs, und Zue Lassung. Wegen Vnssers Vndanckhs : Allermassen Gegen Gothes worth. Die Evangellischen Vndt so wol auch Kallfinischen Geistlischen, Von den Römisch Kartollischen, auss den Königreich *Vngern*, Ihn Obern, undt vnter Theyl dises Königsreich, seyn alle verfolget worten, Vndt Vertriben, biss auff Oedtenburg. Da wir auff allergnedtigst erlaubnüs Vnsers Aller Gnedtigsten Kayssers Königs vndt herrn, herrn Leopoltus, Vnssere zween hr. Geistliche haben erhalten, alss herrn M. *Conradt Parth*. Vndt herrn Christhopff Sobitsch. Weyln Leicht nun den Widterwertigen solche Zwen herrn Geistlichen haben starckh ihn die Augen gestochen, haben sye so Vil zu wegen gebracht, dass Ihn diesen 74 Jahr 3 Tag Vor Michaelly, ein Kay. Mandäth ist kommen, das ihnerhalb 3 Tagen Vnssere zwen herrn Geistlichen, Ihn die Eyssenstath hinauss solten. Welchen Starken Ernstlichen Befelch Vndt Mandäth dess allergnedtigsten Kay. Königs vndt herrn herrn Leopoltus, Vnssere Evangellischen herrn, haben miesen nachkommen, Vndt solche am Tag Michaelly Vor Tags selber Ihn die Eyssen Stadt hinauss gefürt, den wen sye es bei den Tag

a Vorth geführth, were Vil Leicht ein grosser Aufflauff der Burgerschaft erstanden, Ihn der Eyssen Stadt aber inen Von. Vng. Herrn *Canzler* ein Hause eingerämbt wor- darihnen sye sein Verbliben, Vndt haben Ihre weyber t Kinder allhier miessen ihn Ellendt Lassen verbleiben.

Item Weyln auss Abschaffung. Vnser zwen herrn Evan- schen Geistlichen, dass Schubertische Beth haus hat sen gesperth werten, dass kayn Gottes Dienst drinen hat n gehalten werten, weyln man Vnss die zween herrn Gei- hen hat genomben. Vnssere allergnedigste Fürstein von berg. so damall Vnter uns wohnet. Vndt auss zue lassen Kais. Vndt könig. May. *Leopoltus*, einen Hoffpredtiger fen halten, Vndt wie Endt schon gemelt ein Haus hat th Vndt zuegericht zum Gothes Dienst. Hat Vnss aller- gst Lassen zu Ihr Ihn solches haus zum Gothes Dienst n kommen, vnd gehen, da der Ehrwirtige hoch und lahrte herr *Mathias Lang*. Alle Tag hat ein Frye gebeth n, undt hernach Beicht gesessen, vndt Communicirt. so ordentlich eingericht seine sachen, die weyln er nur st gewest, Vndt an einen Feyrtag und Sontag von n Orthen Vil Leith zum Communiciren seyn herkom- haben an einen Mantag die Städler miessen zur Beicht n Echrtag Ihn der Vorstadt dass erste Viertl Vndt am chen dass anderte Viertl. am pfingstag das drithe Am Freytag das Vierte Viertl. Darmith er als ein ein- sohn hat könen bestehen, Vnd seinen Gothes Dienst ten, darmit kein mensch Vrsach hete Vber Ihme zu sondern Vielmehr ein jeder ihn seinen gewissen : hath gehabt Vmb erhaltung seines Lebens zu Bithen. Liebe Goth die Zwen herrn Geistlichen wide-umben herein bringt, Vndt hat solchen Gothes Dienst allein von Michaelly an, dess 74 Jahr. biss auff Ostern Jahr. Da man Ihm alle kleine Kinder heymblicher ler nacht hat hin ein gebracht, zum Tauffen, Vr- dass ess der Kartollische Stattpfahrer hat wöllen gewalt er wils Tauffen. der Evangellischen Ihre ihme aber kyens zue gebracht worten solchen *Dass ers hete könen dauffen.*

Item Ihn diesen 74 Jahr, am Heyl. Christabendt, d
Kartollischen pflegen Vmb Mithenacht zur Möthen zu g
Vndt weyln sye Vnss Ihn diesen 74 Jahr. Ihn Februar
Michällis Kürchen haben wegenomben, so ist von Ka
schen grosser zu Lauff ihn diese Michaels Kürchen zu
then gewest, Vndt wie gedachter Stadtpfahrer, auff die
geht vndt verlöst das Evangellium, Felth er vmb, ist vo
handt Gothes berierth worten, vnd noch in der Kürche
storben. alsso hat sich die erste Möthenpredtig gar T
Ihn der Michaels Kirchen angelassen bey den Kartolli

Anno 1675 Jahrs.

Item Ihn diessen 75 Jahr. am Mithwochen vor O
hat der Fürst von *Stain* alss damaln reichs *Canzler*. V
zwen herrn Ewangellische Geistliche, Auff Vnssers alle
dtigsten Kay. vnd Konigs *Leopoltus* befelch von der E
stath widerumben Ihn seinen Kobelwagen herein zu
auff Öedtenburg gefürth. Wie sye aber zu Vnsser
Öedenburg herbey kommen,. so werten sye am himmel
Schönen rögenbogen wahr, welcher Vber Vnsser Sta
gestanden, Wo[illegible] der Fürst von Stayn, mith höller
hat in wagen angefangen zum Singen, Rum Lob me
den herrn, vnd sich dess ge[illegible] schönen rögenbogen
nert, der Gnade Gothes, die [illegible] stehen bleyben bey s
Lieben Evangellischen *Gem.* gar vest Ihn Evigkeith. V
unss nun dissmal nicht ist erlaubet worten dass Beth
auff zusperen, dass wir mith den zwen herrn Geistlichen
ten wie vorher, dem Gothes dienst drinen halten und ve
ten widerumben, so haben sye solchen Ihr der gnedti
Fürstin Ihren Hauss neben Ihren Hoffpredtiger dem
Langen, mith Bethen predtigen beichten Communic
Vndt Kinder Tauffen biss auff die Weynachten verricht
75igsten Jahr.

Item Weyln Wier Öedtenburger von Vnsern Aller, g
tigsten Kay, König undt herrn Lepoltum, Vnssere
Evangellische herrn Geistlichen sein erlaubt worten von R

In diesen 75. igsten Jahr. Am S. Georgen Tag da ein Kammer herr von der ung. Kammer ist kommen mit Kay. Mandath, dass man solth einen Kartollischen Burgermaister sezen, undt ist der Evangellische herr burgermaister alss herr Lepoldt Nätl abgesezet worten, und von Landt wider der Stadt Freyheiten, ein Unger, Mith namben Bastory ein Kartollischer herein genomben und ein gesezet worten, da doch ein Mandath der Stadt Ano 73 ist gegeben worten wie sye einen Kartollischen Stathrichter haben miessen einnehmen, dass hin firo solt so gehalten werten, der halbe rath Lutherisch der halbe Kartollisch, ist der Richter Kartholisch so solt der burgermaister Lutherisch seyn, ist aber der burgermaister kartollisch so solt der Stathrichter Lutherisch seyn, dieser Kay. befelch aber hats wider auff gehebt, dasselbige Mandath: dass nichts gilt, sondern sye solten alle zween kartollisch seyn, sowol Richter alss burgermaister.

Item Weyln nun die Kartollischen gesehen, Wie grosses zufahren undt gehen der Evangellischen Leith. Allhier her zu dem reynen Evangellischen Gothes dienst ist gewest, Vrsach diss die weyln die pfahrer überall verfolget und vertriben seyn worten schon, wie Endt gemeldet hath der herr Stathrichter durch den [illegible]er. Vndt [illegible]tn mith den Muschkatierern die Leyth [illegible] Fodtern Thor, wen sye seyn von der Kirchen gangen [illegible]fangen undt Ihn das gefängnus werffen vnd [illegible] hoch gestrafft. Haben auch die quarty Knecht die Evangellischen bey den aussern Thören und Ihnern Thören abgeschaft und Kartollische auffgenomben, ist den einer Verblieben ein Luthrischer bey einen Thor, so hat er die Leyth von Thor miessen vort stossen undt schmieren, wen sye haben in die Kirchen wöllen herein gehen, wie sye die Kartollischen ess gemacht haben.

Item seyn auch Ihn disen 75 Jahr. Ihn May Moneth bey den Thören Ihnern und aussern, decreth auff gehencket worden Kartollischen herrn Burgermaister vndt Stadtlie Evangellischen haben ihren willen nicht drein dass solche mith der Stath Insigl solten verfertigt seyn bey jeden Thor 3 decreth gehenckt ein Vngisch vndt ein Teitschs. Mith diesen worten hiemith

Wirt Jedermeniglichen Kundt vndt zu wissen gethan, Vnssers Allergenedtigsten Kais. vnd Königs ernst befehl ist, Niemandt zu dem Evangellischen Gothes herein zu kommen, Ausserhalb. der Königlichen [illegible] lichen hohen Ministerts, Residenten, Agenden vnd brifilegierten, Welcher nun sich wirt wissen dar nach ten vndt diesen ernstlichen befehl nach zu leben Straff so Ihme geschehen wirt zu hieten, actum burg.

Idem dises 75gste Jahr ist gar ein spats [illegible] scher Jahr gewest, Ihn velchen die Frücht gar [illegible] können zeitig werten genug. Vndt ist ein über [illegible] weyn gewachsen, vnd der mehrer Theyl weynber [illegible] Zeit gfroren, dass man es dar heymbten miten [illegible] Stuben hat miesen etliche Tag stehen Lassen, da[illegible] auff gelauth.

Item Ihn disen 75igsten Jahr am hey. Christ A[illegible] dess Königs auss dennenmarckh seyn resydenth [illegible] Ihre Excell. hr. von Lielieneron Kai. Freyheit vnnd [illegible] ginmb bracht, auff das Schuberttische Goth hauss. V[illegible] solches zu dem Evangellischen Gotes Dienst widerumb öffnet hat dörffen werten, welches wie endt schon ge[illegible] gesperth worten Anno 74. am Tag Michaelly, undt [illegible] sperter gewest. ein Jahr 12 wochen dass Kein Evangel Gothes (dienst) drinen ist gehalten worten, am heyl. [illegible] Tag eröffnet worten, vnd dar ihnen der Gothes (dienst) [illegible] ten, vndt so Forthan weiter.

Anno 1676 Jahrs.

Item Ihn diesen 76 Jahr, den 16 May, ist ein g[illegible] reyff gefallen, vndt hath Ihn Bodten Weyngärten g[illegible] Schadten gethan.

Item Ihn diesen 76 Jahr den 28 May. hath sich [illegible] Vhr nach mith Tag. von der Neystath her ein solches g[illegible] Schaur wöther erhebt. vnd von der Neustath biss auff G[illegible] weyn und Traydt erschlagen.

Item. Ihn diesen 76 Jahr den 5-ten Juny, ist be[illegible] nacht umb halb 12 Vhr ein grosses wöther kommen,

urch einen donnerschlag ihn den prandtnerischen hauss. ihn tadtl hindther eingeschlagen. Vndt angezündt, worüber 5 eysser vnd der Lacknerische Mayrhoff halber verbrunnen.

Item Ihn disen 76 Jahr. den 16. Juny. Ist der Churfürst von Sachxen alhier ankommen von Wyen, die gnedigste Fraue Fürstin von Egenberg. alss seine Fraue Mamb eymb zusuchen, Welcher mith Stuckh Lössung auff das herehste ist empfangen worten.

Item den 21 Juny drauff ist auch von Wyen her ab gerist die Fraue Fierstin alss seine Fraue Mamb heimb zu suchen er Fürst von Gothau. Welcher den Montag drauff zum Frye ebeth Ihns Schuberrtische haus ist gangen, da man hat die rgel geschlagen und darzue gesungen, Zyon klagt mith ngst und Schmerzen.

Item dieses 76 Jahr, ist gar ein überaus heyess vnd dürres Jahr gewest, Ihn welchen Jahr es gar wenig geregnet at, vnd hat man alhier den 28 September schon angefangen am Lössen, vnd ist gar ein herlicher gueter weyn gewachsen, elcher von Kauffleyten der meyste biss auff Martyny ist bgefirth worten, vnd der emmer vmb 6. vndt 7 vnd 8 reichsaller ist verkaufft worten, aber gar wenig ist diss Jahr woren weyn.

Item Ihn diesen 76igsten Jahr, den 28 November welches wahr der Sambstag vor den heyl. Adtvendt Sontag. Ist ey der Goth erbahrm es Ihn höchsten himmel durch des eorg Warthenmeyl. In der Langen Zeyl seiner zweyen Kinder. Ihn Stadtl, hinten bey einer strab Tristen ein Feyr anheizet worten, dar bey solche Kinder haben wollen Kösten athen, welches ist geschehen vmb halbe 2 nachmitag, da lches Feyr die ganze Lange Zeyl gegen den Neystifft hor, biss auff das Kirchknopffische hauss hat abgebrandt. bwerts biss gegen den Botschy Thor. Auff dess Krumten yn seyn hauss, den ganzen Zwickel Ihn der Sülher auss. vndt biss auf das Meisslische wirtshaus. adtige ganze Stadt. Ihn welcher sich der hinder m zum ersten zint hat, vnd vegebrunen, die Georn sambt den Thurn auss gebrenth dass die glofallen, wie auch das Kloster vnd den Thurn,

dass auch die glocken herab seyn gefallen, vndt den Stath Thurn ganz auss gebrendt. Die hinter gassen undt alte Kohrnmarck aber. Die Neystifft alle zwe Zeyln biss gegen den Neystifft Thor auff etliche kleine heyssl. hernach von Kohrnmarckh aber auff das stain Thor. Die Schmit gassen biss auff das gassl aber. Vnd in der Rossen gassen durch vnter der Johans Kirchen, und dieselbige ganze gassen biss auff das Windtmühl Thor : welches auch mit abgebrunen. Vndt von Thor widerumben zuruck her unter biss auff Vnsser haus. Da ists erhalten worten durch Gothes sonderliche gnadt.

Worauff den 30gsten November. der Tag des heyl. Abpostl Andrey ist eingefallen, so hat der Ehrwürtige herr Sobitsch Ihn unsser auch abgebrenten vnd eingeäscherten Gothcshaus ihn den Schubertischen, Vnter den Freyen himmel, wo dass alte ist gestanden Ihn gegenwarth. dess Königs auss Dennenmarck sein Residenten, eine Frey pretig gethan. Vndt den Gothes dienst mith disen gesang angefangen. Nimb von unss herr o Treyer Goth, die schwere Straff undt grosse nueth. Mith was Thränen Vergiessen, der damall versambleten Evangellischen *Gem.* dises gesang ist gesungen worten ist nicht zu beschreiben, Vnsser lieber Goth, der wolle solche Buss Thränen, nur mith gnedtigen und barmherzigen Augen haben angeschen, alss wie der Ninefither, so wirt er vnss hinfiro widerumben gnedtig seyn vnd vnss, und unsere nachkommen vor solcher erschröcklicher Feyrbrunst hinfort behieten, vnd diesen erlitenen Brandschadten, Ihn andern wegen mith reichen segen ersezen vnd erstathen.

Anno 1677 Jahrs.

Item Ihn diesen 77igsten Jahr. den 21 February hath der Pyschoff zu Kroissbach. den Jesuwiter zu Günss welbhe erst dorth ein Societeth auffrichten, Loiberspach vndt Klingenbach, darzugeben, vndt auch den Herrn weyngarth zu Mörwisch, dass sye Ihnen miessen robeten, biss sye widumben zur Stath kommen.

Item Ihn disen 77igsten Jahr. den 20 Marty starb der erste Kartollische hr. Burgermaister. herr Bastor. Alhier zu Öedenburg welcher ein Vnger gewesen ist, wie Endt sch

gemelt vnd Ahno 75 ist auss Befelch Ihro May. eingesezet worten, wie endten zu ersehen. Vndt ist hernach hr. Leopolt Nätl Burgermaister angesezter gewest biss auf Georgy.

Item Ihn disen 77igsten Jahr. am S. Georgen Tag Ist abermall ein Vng. Kammerherr kommen Mith Kay. Mandath, vnd nach mith Tag. Auf das Rath hauss, wie die wahllen seyn Vorgenomben worten gangen, vndt Auss Befelch Ihro Kay. May. den Dreissger zu einen Burgermaister. nambens Pedter Tallyan gesezet, welcher noch nie ist Stathrichter gewest, vnd hat auch kein haus ihn der Stath drinen noch heraussten gehabt sondern hat ihn 30 haus gewohnet, vndt ist von Rath hauss. mit den Zöpter. durch die ganze *Gem.* Ihn die Vorstath her auss ihns 30 haus begleitet worten.

Item Ihn disen 77igsten Jahr den 25 Abpril ist ein Commeth Stern Vmb ein halber Zwey vor den Tag auffgangen, Vnd hat die strallen vor hergefirth welcher sich aber nur auff die 10 Tag Lang. Zu morgens hat sehen lassen.

Item den 3-ten May Ihn diesen 77igsten Jahr hat sich zu Mith Tag der Vnter wündt gehebt, welcher wie die Alten Leyth gesaget haben, nie so starkh gangen sey dass sie es denckheten, vndt hat hin vndt wider ihn den Wältern vndt weyngarten Vil Bamen vmb Kerth undt aussgerissen.

Item Ihn diesen 77igsten Jahr. haben sich die Köffer Ihn Vnssern Ganzen Öedenburgerischen weyngebürg verlohren, dass man sich driber sehr erfreyet hat. Dass die weyngarten zu einen schönen holz seyn einmal kommen.

Item Ihn disen 77igsten Jahr : Nach der Musterung seyn alhier zu Ödenburg zum ersten mall 4 Fuessgehente Träydthieter auffgenomben worten, welche Ihre Bezahllung von *Gem.* Stadt haben, Vndt miessen nicht allein auff die Traydter sondern auff wissen, vnd weyngarten achtung geben, vnd wo sye halt sehen dass das Vieh oder durch diebische Leyt ein schadten solt geschehen, solchen verhieten, solches Viech vndt Leith pfendten. vnd ein Treyben, Ihr vber räiter gewest, der Hanns Züwisses.

Ihn diesen 77igsten Jahr, ist den Lezten May vndt ein grosser rayff gefallen, und in Theixs weyngarten schadten gethan.

Item in disen 77igsten Jahr seyn vor den Fronleichnambs Tag. Von der ung. Kammer aus Mandath her kommen, das unsere Evangellische handtwercks Leith ein Jeder Zöchmaister mith seynen Mith Meistern vnd gesöllen. sollen mith den Kartollischen Ihren Vmbgang gehen am Fronleichnambs Tag, Weiln sye es aber nicht habeǹ gethan, dass sye weder an disen Tage, noch den Santag hernach dass sye auch pflegen Ihn Vmbgang zu gehen, So haben sye widerumben Mandath herbrach vndt haben den pfingstag hernach, welches dassmal war der Tag Johanis des Tauffers, einen Vmbgang gehalten, Vnd vorher auff das Rathaus geforderth vnd jedten Zöchmaister bey 50 Reichstaller Straff. oder bey Verliehrung Ihrer Freyheiten vndt gewohnheiten so ein Jede Zöch vnd Handtwerkh hat. Auff getragen worten von hr. burgermaister, wo sye auff disen pfingstag nicht werten mith gehen mit Ihren Vmb gang. Ehr aber de pfingstag ist kommen. hat Ihr : her : herr Johann Andree Preining von Ihro Kay. May. andere Brieff gebracht dass mit solchen begehren, man die Evangellischen Handwerckhs Leith sol vnkeith (sic) Lassen.

Item Ihn diesen Jahr Ists den Frembten Evangellischen Leyten noch über auss gewerth worten, bey den äusseren Thören dass sie nicht haben därffen herein gehen, zum Gothes dienst. hat den ein Thor Knecht einen herein gelassen, vnd er ist drüber verrathen worten, so hat er darumb miessen Straff Leydten. Auch haben sich Vnterschidliche Leyt, vnd Vertriben Schulmeister alhier gefunden, Welche die Kinder heimblicher weis gelehrnet haben, weyln die öffentlichen Schullen abgeschafft seyn worten, wan dan die hr : Jesuwiter seyn Ihn erfahrung kommen, wo ein solcher Schulmeister Kinder Lehrt, haben sye ihm gleich auffgesucht vnd verklaget, vnd grosse Straff angedroet, wen ers nicht vnterwegs wirt Lassen seyn Kinder Lehrn.

Item Ihn disen 77igsten Jahr, haben die Stathler die Seehalt zu Ihren hauss weyngarten wollen haben, und auss solchen Anger wissen wöllen machen, die Vorstäthler vnd herrn bergleyt, und Ihnsonderheit der hr. Preytl als oberster Bergmaister; der doch auch ein Städtler war hat ess nicht Lass

angehen, sondern mith den Vorstäthlern gehalten vndt haben ess den Stäthler nicht zue lassen, dass sye sollen wissen auss solchen Anger machen, vnd Ihnen zu Ihren hauss grundt zue zu eigenen, die Stäthler aber haben sich so sehr beklagt, dass Ihnen durch der Vorstäthler Ihre Ochxssen sehr grosser Schadt geschiecht wen sie drunten halten, also ists so weit verglichen worten, dass Keyner nicht hat därffen hinab Treyben halten, ist er erdabt worten so hat man Ihm pfendt, dass hey hat von den hother bey den greffnern an, biss auff der Wolffser äcker *Gem.* Stath Lassen mähn, vnd durch die Bauern heymer Fihren lassen, dass Grameth hat Ihn hr. Burgermaister vnd hr. Stathkammerer gehört, welche es umb 50 Mezen habern den Kolmbhoffern haben zu kauffen geben, doch haben von Greffnern an, die hr. Bergleith vnd *Gem.* Stath auch gemäth.

Item Ihn disen 77igsten Jahr; den 28 Juny hat der Hanuss Knütfes Mithnachbahr zu Mörwisch, Eine Vnglicksellig Fuhr bey der nacht über den See gethan, da er 30-ich Schniter ihn die Zillen gefast, Welche aber auff miten See ertrunken alle seyn, vnd noch seyn Sohn, vnd seyn nachbahr einer, die Ihme haben geholffen Fihren, also seyn 32 Sellen er Trunken, nur gleich er ist mith der Ziln allein auss kommen, die Leyth seyn Ihnerhalb 8 Tagen auff den See alle gefundten worten, dass dass wasser hat Ihn die Höch über sich geworffen, vnd seyn auss gefirth worten vnd begraben worten.

Item Ihn diesen 77igsten Jahr, ist dass Ryndt Viech Ihn ganzen Nidter Vnger so heuffig abgestandten, auch alhier was bey den Botschy Thor ist auss getriben worten von der langen Zeil alss ihn den lezten Viertl Ihn den andern 3 Viertl nicht so sehr.

Item dieses 1677 Jahr. Ist ein solches Fruchtbahres Jahr gewest, an welchen Fast nichts ermangelt hat, Ess ist W... worten, Mehr alss ihnen die Leyt geschäzet haben, ...och vber aus guter Weyn. Dass des Emmer auss ...ebürg umb 5 vnd 6 reichstaler ist verkaufft worten, ...yt genueg worten, Krauth vnd rueben und aller ... *steif und Sath* genueg hey vndt Gramet Fier das ...uch *von keinen* Schaur diss Jahr nichts gehört

worten. Alleyn dass Milthaue hath so schadten gethan Ihn Weyngarten Ihn disen Jahr, dass mans sonst nicht bald Erhört hat.

Item Ihn disen Jahr den pfingstag vor S. Thomany ist der Fürst von Barreith auss Franken nebenst seyner frauen hier gewest, die genedtigste Fierstin von Egenberg heymb zu suchen.

Anno 1678. Jahrs.

Ihn diesen 78 Jahr, haben unsere Bödten Weyngarten von der Winter gefrier sehr grob eingebiest, aber die Köffer weyngarten haben diss Jahr von Köffern mehr kein Anstos gelidten. sondern schön holz und weynber getriben.

Item Ihn disen 78igsten Jahr. am S. Georgen Tag ist ein Vng. Kammerherr mith Mandath kommen, vnd den Evangellischen Stath Kammer hr. Gregor Nätl abgesezet, vndt einen ungerischen herrn. Nambens Horváth Nickolaus ein gesezet zu einen Stadt Kammerer, der nichts Teitsch hat redten können, mith den Leyten.

Item ihn diesen 78igsten Jahr. Am Auffarths Tag Christy habe ich miessen bey dem hr. Burgermeister Pedter Tallian angeloben zu einen *Gem.* Stathübergeher. Neben den Hanns Taschner, undt Adam Sonleytner.

Item Ihn disen 78igsten Jahr den 23 May Ist nach mittag über die himmels Thron haussberg undt Sülberberg ein solches Schaur und gewösser wöter kommen, vnd grossen mächtigen schadten gethan. Theyls weyngarten die Erdt wegetragen, und den Andern seyn weyngarten damit verschith.

Item Ihn diesen 78igsten Jahr 8 Tag vor Fronleichnambs Tag. seyn von der ung. Kammer abermal ein Mandath kommen, dass die Evangellischen handtwerckhs Leyth solten mit Kartollischen Ihn Vmbgang gehen, seyn Vnssere Herrn aber alss balt zu Ihr May. geraist, vnd viderumben Befelch gebracht, dass mans hat mith solchen begehren Vnkeith miessen Lassen.

Item seyn in diesen Jahr 8 Tag nach disen Fromleichnambs Tag auff Befelch Ihr May. Neye Dekreth bey alle

hören aussgehenket worten, dass Niemandts anderer zu den Evangellischen Gothes Dienst solt herein kommen, bey grosse Leybs Straff. Ausser der Konigl. Chur Fierstlichen hohen Ministeris vndt resiten (residenten), agendten.

Item Ihn diesen 78 Jahr, am Sontag nach Johanny dess Tauffers, ist nach mith Tag, der Spithelbach vnd Langen ...len graben so voller wasser angerunen, von den vil und ...ssen regenwöter, dass dass Hey auff den Furthwissen ...ilt vndter Kolmbhoff, was gemäther ist gewest darvon ...gen dass andre verschlembt, wye auch ober der Stath Ziegl vnd Tuiff vndt Lewber wissen, dass Hey alles ver...te, vnd verschlembt, vnd ist nicht auss zu sprechen ge...t was Ihnerhalb zweyen Tagen, dass Wasser Ihn Vngern ... Oesterreich vor schadten hat gethan Vil 100 Futer hey ...ge Tragen und verschlembt, vndt die Leyth so nach der ...the gewohnt haben solches wasser erfahren, dass es ihnen ...bey den Feuster auss und ein gerunen, vnd haben sich die ...th mith den Viech auss den Dörffern miessen auff die Höch ...s begeben Ihr Leben und dess Viechs zu Erröthen.

...tem Ihn disen 78igsten Jahr. Am Tag Marya Heymbsu...hath die Sonn bey hellen Kötern Wöther umb 9 Vhr zu ...s frye einen ring bekommen, wie ein rögenbogen ge...weith vmb die Sonn herumb welcher ist gestanden biss ...lbe zwey nachmit Tag. Worüber sich die Leith sehr ...derth was es doch bedeuthen wirt, Theyl haben gesagt, ...t nasse Zeith bringen. Theil ess wirt dirre Zeith werten, ... der dirren Zeith haben gesagt, haben es errathen, den ... grosse Dihr worten ganzer zwey Monath Lang.

... Ihn diesen 78igsten Jahr. Den 31 Jully. welches war ...tag nach Jacoby. Hat man alhier wegen Ihre Kay. May. ...tus Jungen Prünzens, die Stuckh vndt Topelhacken ... vmb und vmb. vmb die Stath Lassen Loss Schiessen, ...mb 6 Vhr nachmitag, ist ein ganzer Ehsammer woll...ir nebenst ein E: *Gem.* auffs rath Hauss gangen da ...ith ist gehalten worten, vnd Ihn gesundheit dess ...y. Prünzen Fiath herumb getrunken worten.

... diesen 78. Jahr, den 7 Augusty ist umb 4 Vhr ...in *Schaur wöther* kommen, welcher in Lewbern,

Angern, Ertburgern, Tieffenwög. Zahrhalmb, vnd Ihn nach unterschidlichen gebürgen hat grossen Schadten gethan.

In diesen 78igsten Jahr. Hath ess so Vil Mays Ihn gan zen Landt gegeben, dass sye ihn äckern vndt weyngart grossen Schadten haben gethan, vnd seyn alle wysen anger vol solcher mays gewest, worüber sich Jedermann wunderth wo doch so Vil mays herkommen, vnd was sys beteuden werten, oder guts auss zichten.

Item in diesen 78 Jahr. Vmb S. Michaelly, wurten Rebellen ihn Ober Vngern widerumben Lebendig. V ben einen pather bey sich zum officierer gehabt, mith Josua, der Fiel mith sye, Ihn Mähren ein, vnd verbrendt liche dörfer, welcher ein Fall den Vmbligenden Örtern g Forscht auss jaget. Item etliche wochen hernach Fielle che Rebellen Ihr Kay. May. Ihn die Bergsteth ein, V ben Ihro May. Vil 1000 fl. werths von Sülber vnd goldt diss mal weggeraubt vnd dar von gefürth.

Item Ihn diesen 78igsten Jahr. Am Tage Symony Judty, hath ein Ehrsammer wohlweysser rath alhier, d bey den Vodtern Thor auss gehenckt, Vrsach dis, dass Seuch der pestillenz bey der Rab her vmb grasiert, vnd wochenmarckh nicht mehr herihnen auff den Blaz hat l halten, sondern vor den Botschy Thor drauss, aber den sabetmarkh gar nicht gehalten; weter herihnen, oder vor Botschy Thor.

Item Ihn disen 78igsten Jahr Vmb Martynj. hat Ehsammer wohl weysser rath, Wegbreyter 8 auffgenomb vnd 8 Fuess gehety, welche Vmb die Stath her umb Strassen sauber behieten solten wegen der rauberischen dieb leit, vndt hat ein reyter gehabt dass monath 6 fl. Kay. Fuessgeher dass monath 4 fl. K.

Item zu Endt dises 78igsten Jahr Ist ein Sayl Tanzer hier gewest, welcher seyn Sayl auff den Stadt Thurm hath oben auff angebunden, vnd gegen der Abpodecken zu hin ab-gefahren vnd ihn wehrenden Fahren ein pistolen loss ge-schossen, einsmall zwey glass weyn auss getrunken ihn herab-fahren. vnd ein mall einen Knaben Ihn seinen hendten mit Ihm her ab gefirth.

Item zu Endt dises Jahr seyn zween gefräydte zu den ..ssern Thören auff genomben worten, der Vrsach halber ..ss sye keinen Vngern bey den Thören solten hereyn lassen, ..yln die pestillenz ihn Vngern Landt nur besser einraist, ..d den wochenmarckh vor den Botschy Thor auch abge..hafft, und keinen gehalten mehr.

Item seyn auch zu Endt dises 78igsten Jahr, die 4 Felth ..eter, welche Anno 1677 vmb Georgy seyn auffgenomben ..orten, widerumben abgeschafft worten dass Trayt ist zu ..ndt disses Jahr gewest der mezen vmb 10 vnd 11 gr.

Anno 1679 Jahrs Begebenheit.

Item Ihn diesen 79igsten Jahr, den 28igsten January ..t von einem Ehrsammen rath, vndt von einer E: *Gem.* Ihn ..ackherischen Hause betracht und her auss geben worten, ..nd also durch den Gerichts diener nach der Frie vnd nach ..it Tags predtig, auss gerufft worten, auff den Blaz, dass ..ich keiner der kein Burger ist, ob er gleich ein Vnterthan ist, ..icht solt Hassen Schiessen gehen, oder zänteln, bey 32 fl. ..ay. Straff. wenn ein solcher erdapth wirt werten. Dessglei..hen sollt kein Burger sich auch nicht unterstehen in den ..ndelswalt hassen schiesen zu gehen, bey 32 fl. Straff sondern ..olcher Tuttleswalth sollt känig gehalten werten.

Fiers andert, wen einer ein Burger seynen weyngarten. ..ebey seynen Nachbahrn und mithburger weyngarten last 3 ..ahr lang ödt ligen, vnd dass seyn nachbar darneben grossen ..chaden leydt vnd er es nicht kan erdulten, so hat er macht ..n solchen öden weyngarten, durch die hr. bergleit Lassen ..nen graben aus zu zeigen, vnd hernach zu machen, oder ..en ern verlangt gar auss zu schäzen, vnd solche schäzung ..ey einen E. wohl weissen rath nider zu legen, vnd dass ..eldt auch wie die schäzung auss weissen wirt, was er werth ..ey. Ist solcher weyngart gar verschriben, so hebt er nicht ..auff, alss wie er geschäzt wirt, ist er aber nicht ..a, so hebt der dass gelt auff. den er zue gehört hat ..rt. Er aber kan solchen weyngart hernach zue..er wil. Hat kein mensch keinen Zuespruch, son..Rath und Gem. wirt solchen dar bei Schüzen

vndt Schürmen, Vermög dieses *Gem.* Schluss, Welcher l
creth ist bey den Fodtern Thor öffendlich aussgehenckt w
ten etliche Tag. Dass ihm Jederman hath Lössen könen.

Item Ihn diesen 79 igsten Jahr ist auch der Fasteine
alhier nicht gehalten worten, wegen der grasierenten Si
der pestillenz Ihn Vngerlandt.

Item die 8 Wegbreiter, hat ein Ehrsammer rath
zwey manath lang behalten, vnd hernach abgedanckt
noch 4 Fuessgeher auff genomben, dass Ihrer 12 seyn
Täglich die Strassen so weith unsere Jurissticion geh
hieten sollen.

Item auff die Vil Fältigen Mäys. so es Ihn verwich
78 Jahr gehabt hath, Ist ein solcher grossen Wünter
Schnee worten, dass Ihn langen Jahren kein so Stre
wünter nicht ist gewest, Vndt das Liebe Traydt an all
vnd Endten sehr verwünder ist worten, dass mans Ihn
ling hat miessen vmb ackern vndt Gersten drein Bauen
hat 8 Tag vor weynachten dess 78 Jahr biss auff d
Abpril dess 79 Jahr Kein Halter Kein Kleel Fiech nicht
Treiben können, dass Traydt ist geschwindt Ihn Abpril
ten der wegen umb 21 gr. der wayz vmb 27 gr. die S
mer gersten umb 22 gr. der habern vmb. 16 gr.

Item die Wegbehieter die Fuesgeher seyn von eine
Gem. Ihn Marx Tag widerumben abgedanckt worten,
dissen 79 Jahr.

Item Ihn diesen 79igsten Jahr. ist den Sambstag
Georgy ein solcher Schaur gefallen, dass er den Sallath
Verderbt hat den gartnern, sonst ist noch nichts her vor ge

Item Ihn disen 79igsten Jahr. Vmb pfillipy Jacoby
der Marck widerumben alhier gehalten worten, undt h
die Vngern pass erlanget, dass sye herein haben dörffen,
ist solcher marck auff den Blaz herinen gehalten worten
auch die wochen märck hernach.

Item auss Befelch der Kammer hath man Ihn dise
Jahr, 8 Tag vor pfingsten, den Evangellischen Raths di
vndt oberräter der Felthieter abgeschafft, vndt Kartoll
eingesezet stath Ihrer.

Item Ihn disen 79igsten Jahr, hat die her ausser

See Halt Fier Ihr Viech widerumben Frey gemacht, dass
haben dörffen halten hinab Treyben biss das die hieter
eingestanden, Mith diesen beding. Dass sye von Greff-
an, so weith die Hauss Saz gehen, Ihn vntern orth,
den Teichtgraber haben lassen vergraben, vor welches
machen diesse haben miessen bezahlen die Ochxssen
haben Alss von bahr Ochxssen 4 gr. vndt solches
haben die 24er ihn Ihrer einsag ein Jeder eingebracht.
Ihn diesen 79igsten Jahr. Haben sich Etliche Tage, die
über auss sehen lassen, Hernach aber kompt ein Star-
Wündt dreyn, vnd hath solche verschlagen, dass nie-
weys wo sye hin kommen seyn.
Item Ihn diessen 79igsten Jahr. Ihn Manath May vndt
seyn den Graff Baul Esterhassy Vil Därffer abgebrendt
auff dass man minderst, hat können wissen wie sol-
Feyr ist auss kommen, auch der Graff Kyrry seyn
zu Koberstorff abgebrendt mith etlicher heyssern,
ist offt Tag und nacht Ihn allen Örtern grosse wacht
worten, weyln man Vermeinth hat die Rebellen ha-
Brener aus geschickt.
dissen 79igsten Jahr seyn Ihn Juny, auff die grosse
ick Thaue gefallen.
Ihn disen 79igsten Jahr am Tag Beder und Baully
Schaur bey Milledarff grossen schadten gethan.
den Freytag Hernach. Zu Neckenmarckh. zu Har-
Jungen weyngarten vnd Sülbergen.
Ist der Margarety Marckh. Alhier Ihn disen
Jahr, wegen der Seuch der pestillenz so bey der rab
schleicht, und auff ein Neyes widerumben einreist.
Botschy Thor gehalten worten. Aber ess were Bes-
diser Jahr marckh wer von den Botschy Thor
gehalten worten, da seyn die 'Leyt von der Stath
gangen, vnd andere In Ficirte Leith seyn her zu ge-
den Vngerlandt. niemandt hath alle Leyth könen
können von wan sye sein. seyn wohl Örter be-
vnd ahn die Stath Thor auff einen Zötl auffge-
west, dass (bey) vermeidung grosser straff kei-
kommen, aber wer hat es könt. sie haben sich

von andern Örtern genendt, vnd ihre därffer ver...
weyln nun die Leyth draust seyn durch ein ander ...
seyn Theyls angestecket worten, und drüber acht ...
solchen Marckh gestorben. Aber haben nicht wollen ...
dass es eine solche Krankheit sey, sondern die ...
hats bezeugt. dass einer den andern der da krank ...
heymgesuchet hat und auch driber krank worten ...
gestorben, dass es die pestilenz sey da es den Ihn ...
vnd Ihn den Canzlerischen haus zum allerersten ...
rissen, vndt hernach weiter Fort gefahren, vnd F...
ser durchgegangen. vnd ist Theil häusser grob die ...
genomen vnd so vil schöner junger Frauen Volckh ...
ber so da Schwangern seyn gewest, gar wenig ...
vud vil Ehleit mit ein ander ihn diser Contagion ...
gangen, dass Ihn Anfang gar keine mitl nicht haben ...
Worüber grossen Forcht vnter den Leiten erstanden ...
mit der Flucht salvireth auss der Stath wecke. I...
Örter. Ihr Leben zu Erhalten, die Gnedtigste Frau ...
von Egenberg hath sich mith Ihrem hoffpredtiger ...
ganzen Firstlichen Hoff nach Rust am See begeben ...
gleich von Ihro Kay. May. widerumben erlaubet ist ...
aldorten den Gothes dienst mit ihren Hoffprediger ...
vnd zu verrichten, wie sie ess zu Oedenburg bey V...
pflegen zu Thun, so lang sye draust verbleiben wirth ...
dessen hat die pestillenz alhier bey uns so sehr gehaust ...
Sept. vnd October. das Ihn disen Zweyen Manath ...
1500 seyn dran gestorben, sonst seyn dises Jahr durch ...
vnsern Evangellischen Freithoff begraben worten 137...
den Kartollischen bey Michaelly 1030. Ihn Lazareth du...
nander von beyder Relligon 108. Ist zusammen 2516 ...
sohn, dem Verleyhe Goth Ihn der erten eine sellige vnd ...
ruch, vnd am Jenen grossen Tag, eine Fröliche Au...
hung zum Ewigen Leben, Tröste aber alle so über dis...
thes Föller herzlich vnd Schmerzlich betriebt sein, vn...
vns allen zu seiner Zeith eine Sellige nachfart, vnd das ...
er Thun vmb seines Lieben Sohns Jesu Christy willen

Ingleichen seyn zu Wien, Ihn diesen Jahr ihn der ...
der pestillenz, auff die anderthalb hundert dausend me...

storben, ess hat ohn all Orth vnd endt gestorben. Ihn allen
then herumb, das man bald kein sichres Orth hat gehabt
rein die Leith weren geflohen, den es hat auff den Dörffern
vnd wider gestorben auch.

Ihn disen 79 Jahr ist gar ein saurer weyn gewachxen,
es ihn herbst sehr geregnet hat, das die griene Fäl drin
die weynber ist kommen undt die weinber alle zergangen
Zerfaulth seyn, aber was vor Ellendy Zeith ist gewest
den Lössen heymer bringen. Vil weynber hats geben zu
yngarth die binder seyn die meisten gestorben, her zu hat
madt dörffen reyssen, der Vass hete her gebracht, ist auff
en herschafften Verboth grosser gewest, vnd mir haben hin
n nicht dörffen, Also seyn der Emmer Vass vmb 11 vnd
gr. worten, von Emmer Maisch heymer zu fihren hat man
esen geben 3 gr. einer Lösserin des Tags 3 gr. den ess hat
nig Leith geben, vnd wen nicht auss der rabau weren Vn-
rn kommen, die den Leithen heten geholfen Maysch heymb
ren, were manichen sein Lössen draust verbliben. den sonst
t niemand her dörffen kommen, dise Vngern haben die
uch schon überstanden also haben sye sich nicht geschichen.
endt dises Jahr hats Goth sey Lob von sterben nach ge-
ssen. Vnd. Vnd sein die Leith so wecke geflochen widerum-
n stath nach haus gekommen.

Anno 1680 Jährliche Begebenheit.

Nachdeme Ihn Verwichen 70igsten Jahr durch die Conta-
fion Vil Anstelliche Wackere Leuth Ihn der Vor Stath, Theils
Theils Beyständе vnd Bergleith hingerafft sein worten vnd
gestorben, alsso hat Ein Edlwohl weysser rath. Befundten,
nd vor guth angesehen dass man nicht wirt könen verziehen
bis auff den Marx Tag. Da dergleichen Aempter versezet
werten wen einer abgeth. sondern ist heyr geschehen den 22
Januarv. Da man widerumben 24-er vnd beyständtc. Bergleit
Riterschaft. was ab gestorben ist. Ersezet hat.
Relligonen.

n 2terten February. Ihn disen 80igsten Jahr,
n Marckh widerumben angefangen worten Ihn
hsen zu halten.

Item Ihn diesen 80igsten Jahr. ist gar ein warmbe
ter gewest. Ihn welchen ess gar wenig Schnee hat
Also dass sich der weynstockh gar Frie hat erzeuge
man Ihn hohen Klausatz den 6 Abpril schon weynber
sehen, vnd den 29 Abril schon zeitige Ertber hat gefu

Item Ihn disen 80igsten Jahr. Am S. Georgen T
abermall der Graff Gollenitsch als Vng. Cammerpre
her kommen. vnd nach Mitag Wie die Wahlen seyn au
rath hauss vorgenomben worten. Hin auff kommen, Vn
den einen Kartollischen hr. Burgermaister als hr.
Tallian entlassen, vnd den gewesten herrn Stathrichter.
Mathias Preiner zum hr. Burgermaister gemacht, Vnd
hann Bartockh welcher auch Kartollisch war gar ein
Mann noch, zum hr. Stathrichter eingesezet. Vnd den
gellischen herrn Stath Schreiber herr Johann Andre
abgesezt und einen kartollischen von der Eisenstadt v
Eissenstath gebirtig eingesezt auch den evangellischen
merdiener hr. Marx Moder abgesezet und einen Ka
schen ein gesezet welcher bey den Graff Kyrj precep
gewest zu seinen Kindern. Aber am Stath des Kartoll
hr. Stath Kammerer hr. Horvath Nickolaus. einen Ev
lischen eingesezet. Als herrn Johann Andree Preining
cher gleich als balth den Stath Thurn hat angefange
bauen.

Item Ihn disen 80igsten Jahr. Als den 8 May
Gnedtigste Fürstin von Egenberg alhier bey uns gest
welche noch Ihn Marty am Josephus Tag. mit Ihre
Stath von Rust ist hereingeraist widerumben. Vnd Ihr
prediger der Ehrwirtige herr Mathias Lang nach Ihrem
nicht lenger Ihn ihren haus dörffen predigen, als bis
Sontag vor Johanny des Tauffers, da er ist abgeschafft
vnd ihre Leith abdankth vnd auszalth, solches haus
hat sye der Evangellischen *Gem.* verschafft. wo sie ihre
thes dienst drinnen hat gehalten.

Item den 5-ten Augusty dises 80igsten Jahrs.
Schaur wöther kommen vndt hath die Erdtburger T
wög. Die Scheyber. Sauriessl. Beltesbengarten
ihn grund erschlagen. Dass man hat den S

schäzet, wie sye dis Jahr haben weimber gehabt auff 3000 Emmer.

Item Ihn disen 80igsten Jahr. Ist der Fegety. welcher vor dem zu Günss ist Vng. pfahrer gewest vnd zu gleich herendt er der Thonaue dieser seits Pischoff. Vber die Evangellischen pfahrer, weil dass Exerciciumb noch ist Frey gewest dess Evangellischen. Die weyl er aber auch Anno 1673 Tag nach aller heillung. ist verfolget vnd abgeschafft worten, hat er sich ein weyl ihn Saxen auffgehalten, disses Jahr aber, wie gemelt. Ist er herein geraist, vnd auff solche weiss, hat ihm der Chur Fürst von Saxen von Ihr Kay. vnd König. May. einen Brieff auss gebracht, dass ihm Ihn Vngerland niemandts nichts darff Thun, sondern er sol seyne Grund-stückel zu Güns, welche er verlassen hat, ohne Verhindernüs eines menschen besizen, alss ein weltlicher Mann, Welches er aber nicht hat gethan, sondern begibt sich nach Aszenfo. zu dem Herrn Ostfy. Da fangt er an seine Lehre widerumben auss zu breiten, zu pretigen, zu Tauffen, Sacrament zu reichen auff Evangellische Arth vnd weys. Vnd hat die Leith beredt er hab einen Brieff, ess darffs Ihms Niemandt wehren, Vnter stehet sich gar, vndt sezet. Ihn der Rabau an etlichen örtern pfahrer ein : Wie wohl der Kroissbeckerische Pischoff, einsmal seinen Kapellon von Kroissbach hinunter, mit etlichen seinen Huszaren nach Michalli geschicket, denselben Evangellischen pfahrer willens ab zu schaffen, die Michallierischen Edl Leith haben aber solchen Kroisbeckerischen Kapellon aller zerhackter heimer geschickt. Dass ist den vor ihr May. Kommen, vnd man sich gleichfalls einer Rebellion der Rabauerischen huszaren hat besorget. Da ihr Kay. May. ihn diesen 80igsten Jahr Ihn Augusty auff die 5000 Teutscher Volcker hinein Ihn die Rabau geschicket. Den Ostfy. vndt Fegety veriagt, den Ostfy sein Casteln Assenfa Zörstört Ausgeblündert vnd verbrendt. und auf 3 Monath Lang, ihn gelegen dieselbige grob auss Zörth. Vnter dessen ige Graff Töckely, mit seinen Rebellen Ihn ober -h gehausset, Vil Teutsche Völcker nider gemacht, leuth von den Bresslauerischen Kauffleiten be-

Item zu Mörwisch vnd Kroissbach. hat die Pest
disen 4 Maneth alss Juny. Juli. Augusty. Sept. grob
Vndt darbey den Kroissbeckern noch ein grössers
widerfahren den 17 Augusty da ein Feyr herober der
nachmitag auss kommen, dass der beste Theil
vnd die Kirchen, mit ihres Pischoffen Casteln
brunnen.

Item Ihn disen 80igsten Jahr. Hat man alhi
coby an, biss auff Michaelly, das Rindt Fleisch
pencken vmd $3^1/_2$ Vng das ℔. aussgehackt. Ihn G
heraust das ℔. umb 3. Vng.

Item das 1680 Jahr. Ist ein solches reiches W
gewest das Ihn Etlichen Jahren dergleichen nicht
so viel und zu gleich guet. Dass der Emmer Vass
1 fl. Kay. kommen, Vnd hat der Pischoff von Kroi
uns alhier über die 3000 Emmer Zöhet bekommen,
Theyls weyn weiln er so gueth ist gewachxen verk
ten, der Emmer umb 6. undt 5 und auch 4 Reic
Vndt ist solches Jahr gewis ein gutes Jahr zu nennen
den ess hat dass Traidt auch uber auss gerathen, d
schönste Haith beyrische waiz vmb 15 gr. der Mezen i
west der ung: Waiz umb 9 und 10 gr. dass Kohrn vi
gersten umb 8 gr. der habern umb 6 gr. Aber keinen
Marckh hat man Heyr bey vnsser Stath nicht gehalte
Vrsach halber. dass die Pest auff den Landt noch hi
witer hat grasierth. Aber der Liebe Goth hat Vnsere
verschonet, ob wohl grosse Forcht zu Endte des Juny.
die drinigen Stäthler ist kommen. dass Ihn zwey Vorn
Heysser die pest hat eingerissen, Weil aber vor her ei
cher Starcker Schluss von der *Gem.* ist gemacht worte
Triff die pest wen es wil ihn seynen Haus, so mues
auss vnd solches haus sperren Lassen. ist auch also gel
worten vnd Goth hat die Stath durch solche guete Fo
tigkeith Ferner Behiet Vndt erhalten dass ess weiter
ist kommen.

Item Ihn disen 1680 Jahr. Ist den 20. Novemb
himmel ein Commeth Stern erschinen, zu morgens
stundt vor Tags, vnd hat die Strallen geschriembs it

ihe Vorher wie eine Cobistangen gefirth. Ist aber ihner ib 12 Tagen zu ruckh gebliben, dass man ihm niemehr hat men sehen.

Item Ihn disen 1680 Jahr den 26. december, alss an dem l. S. Stephans Tag, gleich nach der Sonen nidergang. Hat am Himmel abermall ein *Commöth Stern* sehen lassen. rüber nicht nur alleyn, die alten Leyte seyn. seynes anis erschrocken, sondern gar die kleinen Kinder. sich dar gefirchtet haben, Welcher *Commöth Stern* vmb halb 6 n nachts schon ist vnter gegangen. alleyn den grossen ayff den er nach Ihme hat gezogen, ist erst umb halb Whr bey der nacht gar unter gangen. Vnd ist solcher aiff am Himmel gewest, wie eine wolcken Sayln. Vnd ich solcher Schwaiff biss auff den halben *Horicion* dess els erstreckt, wie die gelehrten solches haben aussgent, das er am himmel 80 gradt Lang ist gewest. vnd r erten biss 12000 Meyln erstrecket, das ihn etlich 100, kein solcher *Commöth Stern* am Himmel ist erschinen, eehen worten. Ist hernach aber alle weyl zu ruckh ge-, vnd höher aufgegangen, vnd auch kleiner worten. g zu Tag, vndt ist biss auff baully bekehrung geschen , Wass auff disen grossen *Commöth* Stern wird erfolirdt die Zeith eröffene.

m Gestorben seyn Bey den Evangellischen Ihn disen Jahr 124. An der Seuch der pestillenz. Goth sey Lob ckh nur 11 Berssohnen.

y den Kartollischen auch 71. Vndt an der Seuch der s 17 Bersohnen. Vnd Zwen haben sich ihn Brandt Toth gesoffen.

Anno 1681 Jährliche Begebenheith.

ihn disen 81 Jahr haben unsere Weyngarten alleath rch die Winter gefrier sehr grob eingebiest.

Ihn disen 1681 Jahr, am Tag Josephus. ist ein er quatier Meister allhier ankommen, Vndt auff. tehenden Landt Tag. welcher alhier zu Oedtenalten werden, die quatier beschriben von hauss

Item der Fegete, Alss vor dem gewester Evangellische Pischoff wie Endt schon gemelth. Ist Ihn der Kartollischen Hendte ge Fänglich kommen. Vnd zu wyen Vnter den pällen Thor gefangen gelegen auff ein halbes Jahr, dass niemandt nicht gewist hat wo er ist hin kommen. Endlichen haben sye ihm nach prespürg gebracht, aldorth haben sye ihme mit Bethroung so zue gesezet, wie sye ihme wollen auss warten, ist er Endlichen Kartollisch worten, vnd am Balm Sontag zu prespurg ihn der grossen Kirchen seyn Evangellische Lehre öffendlich widersprochen Ihn disen 81 Jahr, den Geistlichen Standt hat er drüber auff geben, Vnd haben Ihme die Kartollischen auffs Statlichste ein Vng. weltliches Kleidt Lassen machen, Vnd mit Muschkatierer von prespurg nach Günss auff einen Landtgutschy wagen Lassen Fihren. vnd am S Georgen Tag. aldort zu Günss zu einen Kartollischen Stathrichter die Vng. Kammer mith ganzen Gewalt wöllen einsezen, vor her ist er Ihr Evangellischer herr Pfahrer vnd zugleich Pischoff gewest. iezt aber solt er ihr Stathrichter werten. Die Günssserische *Gem.* hat ess aber nicht gethan, sondern weiln sie doch einen Kartollischen Stathrichter miesen haben so behalten sye ihren alten, aber zu einen Raths herrn, haben sye ihm gleich wol miessen ein nemben, an diesen menschen wirt vns fir gebilt, wie willig Vnsser Geist ist, er hat sich [illegible]ren lassen er heist Steffanus, er wils mit der Taht beweisen vnd umb des Evangellium willen sich auch Steinichen lassen Aber dass Fleisch ist zu Schwach gewest.

Item Ihn disen 1681 Jahr, am S. Georgen Tag. bringt abermall ein Kais. Mandath, Graff Volgarth alss Ficypresidenth bey der Vng. Kammer, vnd ist nach mit Tag, wie die wahlen seyn auff den Rathhaus vorgenomben worten, hin[illegible] gangen. Vndt hat auss Kay. befelch. Alle Lutherische [illegible] Aemptern sollen entsezen. vnd Kartollische einsezen, Welches er den auch meisterlich gethan hat. Hat den vornembsten Herrn der Evangellischen auss den Rath gethan, Herrn polt Nätl. Welcher vor den Lang Burgermaister ist ge[illegible] mit disen Vorwande, ess dörrffen nicht zwey Brieder ih[illegible] seyn. man solt darumb Stimmen, welcher hinaus muss gestimt worten, dass halt der hin aus hat miessen

gerne draust heten gehabt, vnd Stath seyner einen Kartollischen eingesezet, der nicht einen Buchstab hat könen Lössen, noch schreiben. Nambens Tchammy. den Evangellischen herrn Stath Kammern herrn Johann Andre Preining auch abgesezet, welcher doch erst vor einen Jahr von der Kammer ist ein gesezet worten, vnd an stath seiner einen Kartollischen eingesezet. Auch in der Ritherschafft. Stath Hauptman abgesezet. Stath Leutenampt, Stath Fenderich. Lauter Kartollische eingesezt. vnd zum Stath Fenderich haben sye einen Kartollischen Sathler gemacht, der nur ihn der herberich ist her auss in die vor Stath gewest, Ihn der Vorstath heraust die Viertl Haupleit die Lutherischen alle abgesetzet, auch Theils Fenderich. vnd Lauter Kartollische eingesezet, vnd in Summa hat der Graff Volgarth Expressy gesagt auff den Rath haus. Die Kartollischen miessen. vnd sollen über all ihn Vorzug haben, sie könen was, oder nicht.

Item den 6 vnd 7 May ist grosser Reiff gefallen. vnd nach der Leyta vnd auff den Därffern grossen Schadten gethan, auch alhier ihn den Langschilling.

Item Ihn 81 Jahr. Ihn den May Manath hat man auss den Kolmbrun schon das Trübische wasser miessen Trincken, vndt haben allent halben wegen der grossen Trücker die Brün wollen Beseyen.

Item Ihn disen 1681 Jahr, den 22 May. Welches war der pfingstag, vor den heyl. Pfingst Sontag, haben Ihro Kay. Vndt Konig. May. seynen ein Zug gehalten alhier mith seiner Gemahllin, auff den Landt Tag. Da er von der Neustath her, auff Märterstorff ist geraist, dorth hat er das Mit Tagmall gehalten, hernach von Märtersftorff weck auff Schadtendarff, von Schadtendarf ist er durcher auff die . . . . . . geraist, darselben ist er vnd seyne Gemallin von den Vng. Graffen auff das Schönste Empfangen vndt einer begleitet worten, bey den Wündtmüll Thor, da der herr Burgermais- ... den Raths herrn hat auff gewarth vnd die Schlissl ... wollen vber geben. Ihr May. haben ess ihnen ... lassen, vnd gesagt sye solten Förnern gute wirth ..., die Burgerschafft hat alle mit Ihren Vnter vnd ... auffgewarth. Der Ein Zug ist ganz bey der nacht

bei Lautern windt Lichtern geschehen, bey den wind
Thor herein über den blaz. Hin ab gegen den hindern
zue vnd bey denselben Thor hinein, vnd Ihn der Ges
Gassen her fier vnd zu den Kloster hin Ihn des hr.
Nätl seyn hauss. Ihn solchen Hahss ist Ihr May. den
Tag Vber gebliben. Ihn werenten Ein Zug seyn die
vnd Doppelhäcken wacker vmb vnd vmb Loss ge
worten, auff den basteinen vnd Zwingern.

Item Ihn Freytag haben Ihr May. drauff geruh
Ihn Sambstag. haben die Vng. Stendte schon Au
habth. Ihn pfingst Sontag. seyn Ihr May. Vor mith
die Michaels Kirchen gefahren, da seyn hoff prediger
predtiget, welche predtig ihn Truckh verhandten
Fromleichnachmbs Tag. Vnd den Sontag hernach
May. In der Einwendtigen Stath Ihn Vmbgang ga

Item den 3ten Juny seyn Ihr May. zu dem Pisch
Kroissbach zu Gast geraist, alda den See beschauet.

Item den 4ten Juny seyn Ihr May. auff Wandarff
ren, dass Kloster zu beschauen.

Item den 10 Juny seyn Ihr May. auff Creuz gef
Ihms Gchoss. Da Graff Paul Esterhasy, Ihr May Gastiert

Item den 13 Juny dises 1681 Jahr. Ist Graff Paul
terhasy zum Balletinus Erwöhlt worten.

Item den 17 Juny seyn Ihr Kay. May. Mith seiner
mahllin von hier weck geraist, Nach der Neustath zue
den Neustifft Thor hin auss. Da er abermall zu Märte
Mit Tagmall hat gehalten. Vnter dessen aber seyne
Münsteris Theils hier gelassen, die den Landt Tag
miessen bey wohnen.

Item Ihn disen 81igsten Jahr. Am Tag Merthart
sich nach mithag ein schaur vöter erhept, Vnd Ihn k
Lowbern himmels thron Theyl haursberg. der Harcker
Kogl Theyl bozman, Sauriessl. Beltlessbamgarth Lang
ling Creux weyngarth ein Theyl. Saubruner ein Theil,
Kroissbecker Ihre Neubirg. Zu Mörwisch die hayder
Aetenberg. Vnd ihns Thols Weyngarten dass wasser
grossen Schadten gemacht.

Item Ihn disen 81 Jahr. den 1 July haben die

rangellischen Stendte, auff erlaubnüs Ihr May. einen Evan-llischen Vng. Pfahrer lassen hie her bringen, Welcher nen disen Tag noch Ihn dess hr. Abraham Sobitz seinen ayrhoff. ihn der kleinen botschy gassen, ihn Stadl hat Ge-th gehalten, vnd den 2 July, Am Tag Marya heimbsu-ung gepredigt, vnd hernach so lang der Land Tag hat werth ihn disen Stattl seinen Gothes dienst verricht auff vangellische Arth und weys.

Item den 10 July dises 81 Jahr haben die Vng. Kalfini-len Stendte, auff erlaubnus Ihr May. einen Kalfinischen hrer hergebracht, Welcher seinen Gothes dienst auch in kleinen botschy Gassen, Ihn der Fraue Abraham Staine-Ihren Mayrhoff. Ihn Stadl hat verricht so Lang der ndt Tag hat gewerth.

Item den 2 July dises 81 Jahr, seyn alhier bey allen ren, auff ein neys Neye Decreth auss gehencket worten, s niemand aussr Kay. vnd Konig. befelch. zu den Evan-lischen Gothes dienst herein solt reysen, bey Vermeyttung wer Vngelegenheit und Schimpff, der einen solchen wirt gethan werten, den man wirt erwischen herihnen. dass er licher weys ist herein kommen. Ausser halb der königl. Chur firstlichen hohen Ministeris. Resytenten. vndt ndten Vnd andern brifillegirten.

Weyln aber die Versamleten Vng. Evangellischen ndte alhier auff den Land Tag solches seyn Ihnen worten, sye alsso balt zu den Balatinus klagen gangen seyn sol-Decreth den 4 Jully : widerumben weckh genommen en, Vnd allen Evangellischen Christen Frey gewest ein ss zu gehen. Zu dem Evangellischen Gothes Dienst, gen Decreth, welche schon etlich Jahr seyn draust ge-t bey allen Thören, die hat der verstorbene Kartollische tthrichter, befollen, dass man sye hat miesen weckh diesen Tag wie Ihr May. seinen ein Zug hat alhier

a den 10 July diss 1681 Jahr. Ist abermall ein gro-ssr gefallen, Vndt in den Fröthnern, Grassnern, rn, Ihrnfrüdter Hauss Saz Theyls Folberbruner. ibrunner. Roxgründter Crayzweyngarten Orzgru-

ber. härmbler, Ratenbedter. grossen Schadten gethan, das die weynber biss zum Lössen alleweyl. seyn abdarth vnd weckgefallen.

Item den 16. vndt 17. Augusty. dises 81igste Jahr. Ist das Kay. Leib regementh, alss das Balfische, Mandtfelterische, vndt Guckgollische. Droben von Walberstarff, Märterstarff und Betelstarff. Auff gebrochen, ond zu Vns herunter auff Kohlmhoff geruckth, vnd auff den Wissen Ihr Lager nach ein ander her auff gemacht, den so Lang der Landt Tag schon hat gewerth seyn sye auff diesen 3 Örthern, ihr Feldt her austen gelegen, vnd hat dar herumb auff etlich Meyl. kein Mensch nicht mähen därffen, sondern haben alles sye wecke gefirth. vnd abgemäth Auch unss alhier Vil haye wegefirth, vnd gesämbt. Also Vnss hernach Ihn Vnsern Weyngarten grossen Schadten gethan, Vnd hernach gar sehr Alss ein Bozman hieter einen rayter hat erschossen. hat man nach Wolffs herauff. Ihn denselben gebirgen, Über all Ihr die Hüeten, noch so vil hieter zue geben, alss er sonst seyn gewest vor dem. haben gleichwol grossen Schadten gethan offternal haben die Soltathen, die hieter sehr geschmierth Ihmer die hieter die Soltathen den die Soltathen. haben nich weith von den Kaysser miessen seyn, den sye alle 3-ten Tag auff die Wacht seyn auff gezogen. Die Fuessgeher haben di Wacht bey den aussern. vndt Ihnern Thören gehabt. And auff den pastaynen, vndt nach den Stathgraben ober das Stayn Thor die rayterey. Da haben sye erbaute schupffen nach ein ander gehabt, die seyn bey der nacht forthan herum geriten Ihrer etliche Ihn den gassen, und gute Obsicht geben darmit kein Vnheyl entstehet minderst.

Aber das Guckgollische Regementh hat den 1 Octob aus den Lager miessen auffbrechen. Welches ist bestandt Ihn 1000 Kyrrisirer, die seyn bey den hintern Thor hin gemätschirt, vnd in der Kloster gassen her fier. Vor Ihr. Ma seyne Bewohnung, dass ers hatte gesehen. die haben Vn hinüber Miessen über die Thonaue, auff den Wager S zu auff den bass. Der Vrsach halber, dass der Graff Tö mit seinen Rebellen starckh auff ist gewest.

Item den 18 Augusty dises 81 Jahr seyn Ihr

önig. May. mith seiner Gemahllin, widerumben hie her
ommen auff den Land Tag. Vnd seyne Raiss von der Neu-
ath hergenomen, auff die Eyssenstath zu, zu den Pälleti-
mb, vnd von Gschlos Mith Stucklössung, auff das Stath-
ahste Empfangen, vnd hernachmall dass Mith Tagmal
y Ihm Ihn den Gschloss gehalten, vndt erst auff den
andt alhier eingezogen. Vnd hernach hier verbliben biss
uf den 9. September.

Item am Tage Marya Geburth seyn Ihr Kay. May. mith
ner Gemahllin zu Fesper auff Wandorff ihns Kloster ge-
en.

Den andern Tag Ihn Tieffenwög ist er Rebhiener Jagen
ten da Ihme der Tieffenwäger hieter ein bahr weynbeer
me getragen hat er Ihme dar fir einen Ducaten geben.

Item den 9 September Ist Ihr May. auff Eberstarff ihn
Jagt gefahren. vnd zwen Tag aussgebliben, vnd wide-
ben zu ruckh kommen. Vnd hernach alhier etliche
dt. Ihns Lörchen geiagt gefahren, gegen den Ziegl
. Da die Garn auff den Langäckern seyn aufgericht
. Vnd alle Tag von den Felth hieter etlichen Burgern
gesaget worten, dass sye haben miessen mitgehen, ihn
geiagt. Worüber der Kay. Oberst Jägermaister. hr.
von Nötting. In Namben Ihr May. auff der burger Ihr
, so sie haben bey den Lörchen geiagt Lassen brauchen
aten ihn Specy vor Ihre bemiehung hat her geben.
Hanns Taschner hath ein genomben vnd empfangen,
ch ihn namben aller burger gegen den Oberst Jäger-
r gar schön bedanckth.

uff solchen Landt Tag. hat der Graff Töckelly, seinen
ry mit Brieff geschicket, welche dem Landt Stendten
gelössen worten. Vnd hernach widerumben, dess Pal-
b seynen Secretary, mit den seynigen. Auff der Bost
eschicket. vnd Ihm lassen ankindigen, was Ihr May.
Landt gesunen seyn. Weyl Ihme Leicht die Ant-
gefallen hat, die man Ihme hat hin ein geschicket,
Sibenwirger Firsten zu Ihme genomben, vnd nem-
er Vngern Kalo, und Westermin ein, belagern
r. *Von welcher* sye aber vnverrichter Sachen

haben miessen abziehen. Doch unter dessen mit Rauben Vi schaden gethan, vnd ist manicher Scharmizl Mit den Rebel-len, vnd Teutschen. Völckern vor über gangen.

Item der König Ihn Franckreich. bekompt am Tag Mi-chaelly mith Falscherey. Etlicher herrn des Rats. die schöne vndt Weith Beriemte. Vornembe Reichs Stath Strassburg, hat solche Vnverhoffter weys, mit Viel 1000 Soltaten Vber-fallen, vnd ein genomben, vnd vil 100 hundert Stuckh weckh gefirth. Die burger alle wöhr loss gemacht. und noch dar zu geschäzet, dass sye Ihm etlich 100 Dausend fl. blinder gelt haben miessen geben. Da doch gedachter König ihn Fran-reich (sic). Mith vnssern Kayser erst vor 3 Jahren den fridt gemacht vnd geschlossen, dass sich kein Mensch solche vntrey gegen Ihme versehen hete.

Item den 16 Septemb dieses 1681 Jahr. ist auff vnssern Stath Thurm, der Knopf vnd Adler. vmb 1 Vhr. nach mit Tag hin auff gesezet worten. Vnnd Nach mitternacht zu erstenmall ains geschlagen.

Item den 29 Novemb dises 1681 Jahr Ist hr. Gra Nickolaus Traskowiz. Von den versammelten Vng. Stendte zu einen Judex Curry Erwöhlt worten.

Vnter solchen wehrenten Landt Tag. Haben sich d Evangellischen vnd Calfinischen Stendte zu vnterschidliche Mahllen Zertragen dass zum öfftern diese zwen Stende nicht auff dass Landthaus seyn gangen, sondern nur die Ka tollischen Stendt alleyn seyn gesessen. Dass man hat g wenig verhofft, dass der Landt Tag. einen gueten Aussga wirt nemben.

Item den 29 November, hat Ihr Kay. vndt Konig. Ma durch den Bohemischen Hoff Canzler, den Vng. Stendt Referiren lassen. Dass er verlange. dass seyne Gemahllin z der Vng. Cron. solt gekrönth werten. Wor auff man solc hat von Prespurg. bringen lassen. Durch die Herrn Cro hieter. Vndt ist solche den 5-ten December. Gar herrlich vn prechtig vmb 4 Vhr nach mit Tag. Durch die Ung. Stend vndt hr. Graffen bey den Michaels Thor, herein gefirth ten, welche Stendte vnd Graffen, sich auff dass be auff gepuzet haben, vnd die Burgerschafft ist auch n

ein Jedes Viertl mit seynen Fahn, Von Michaels
ss zum hintern Thor. gestandten vnd auffgewarth.
man die Cron bey den hintern Thor hinein gefirth,
der Kloster gassen her fier. Vor Ihr May. seyner be-
;, da Ihr May. und seine Gemahlin haben zugeschauet.
ie ist ihn dass rath haus hin ein gefirth worten. Alwo
urch Cron hieter verwacht worten. vnd solche Cron.
rten Tag. als den 6. December von Fürsten Balleti-
id seynen hr. brudern Graffen Eszterházy Verrenz
er 4 Vhr. nach mit Tag den Leyten öffentlich gezai-
ten, wie auch ein Schwert vnd ein schöner Rockh,
solt des heyl. König Steffany seyn gewessen. Vnd
alles ist von Rathhauss Sall über dass Fenster her
encket vnd gezaiget auff die gassen herab.
a ist auch denkwirtig auff zu Schreiben dass den 14
r. dises 1681 Jahr, die Vhr auff den Neyen Stath
Welche Vhr auch ganz Ney ist. Hat zum Erstenmall
der nacht geschlagen. Zu Anzeigung dass der Kay.
der erste dises Nammens ist, die weyl, den andern
Fest Leopolty ist gewest, Vndt hat man den Kays-
ihren bei der nacht, wie die Vhr hat Ains geschla-
den Stath Thurm ein Schöne Musikh gehalten.
a ist auch diss geschehen, dass den 30 vnd 31 octo-
wey regementer, von Kolmhoffer wissen wegen de
nen Kälten, haben miessen auffbrechen. Vnd ihn
sten vmbliegenden Därffer sich begeben, der Stab
zu Harckau gelegen. Nun ist aber auss Gothes zue
bey einen Baurn der Ambstöther genandt, die pes-
ngeschliechen, das er und alle seyne Leyth. biss auff
b seyn her auss gestorben. Vnd von dannen noch
sser eingerissen, vnd die Leith draus wegeraffet, dass
der Stab sich von Harckau hat weck begeben vnd
zu keiner robeth hat gebraucht. Auch bey groser
einer ihn die Stath nicht herein hat dörffen.
a Ist hernach ihn disen 1681 Jahr den 9 December.
ng geschehen, da Vnssers aller genedtigsten Kay.
vnd herrn herrn Leopoltus seyne 3 Ehegemallin,
prossene auss den hoch fierstlichen hauss Neuburg.

ist gekrönth worten Ihn Kloster. ihn der Stath. Da die Thor Vnter dessen seyn verschlossen gewest. Vnd her aussen auff den Blaz, Vor den seyn Thoren über all zwo gumbenier Reiter mit auff gebasten gewöhr dar gestanden, biss die Krönung Vor Vber ist gewest. Vndt der Einwendtige blaz bey den Kloster. ist Voller Muschkatierer gestandten, welche 3 mal haben *Salfy* geben, vnd auch zu gleich die Stuck vndt Dopbel Häcken auff den pasteynen vnd zwinger her umb, 3 mal Lassen Loss schiessen. Vndt nach verrichter solcher *Crönung*, hat Ihr May. so wohl Graffen alss Vng. Stendte so allhier versammlet seyn gewest auff den Landt Tag. Lassen auff dass herlichste Tracktiren zu solchen Speissen auff Tragen, vndt auffwarten. hat dess kay. *Contelor*, vnd der Vng. Kammer einnember begerth. 150 Junge Burger, vndt Burgers Kinder, vndt andere hibsche Junge Leith. Da man alle Zeith 10 und 10 hat zusammen gestelth, vnd dieselbigen einen Stäbelmaister übergeben. der hat alle Zeith einen gewissen Tisch. mit Ihnen Bedient. vnd auff gewarth, die Vng. Stendte, vnd wie auch die Geistlichen. welche auff den Land Tag hier seyn gewest. haben ihn den Rath haus gessen. welches man dass mal pfleget dass Land haus zu nennen. Die abgesandten von den Stethen haben bey den hindern Thor. Ihn den Arthnerischen hauss gessen. welches das mal man dass grien stiebl nenet, weyln die Graffen selben seyn worthan gesessen. Bei Ihrer Kay. vnd Konig. May. vnd seyner Gemahllin, seyn bey den Tisch gesessen vnd mit ihnen gegessen disen Tag. Der Balletinus der Erzt Pischoff. vnd der Raberische Pischoff. vnd der Spaningerische vnd fenicianische Abgesandten. was aber die andern Vng. Graffen seyn Gewest. Die haben Ihr May. die Speissen auffgetragen vnd auffgewahrth. Bey den Tamissen seyn sye so gesessen. Als der Kay. Ihr hoffmaisterin, neben der Balletinussin oben an. hernach eine Kay. Tamissin, vnd hernach eine Vng. zu diesen Tisch wo die Tamissin ist vnd seyn gesessen haben 24 Burger Speissen auffgetragen, vnd auffgewarth.

Die Vng. *Cronn* Ist hernach den 13 December widerumb Mith Zweyen *Cron* hictern, alss den alten hr. Graff Sitschl vnd Graff Erdtety nach Persspurg gefirth worten, da sc

…. Zwey gumbenier Reiter haben hinab begleitet Biss … presspurg. Die Burger aber allhier, haben miessen mith … gewöhr ihn der ordnung auffwarten, wie solche ist … gefirth worten.

Item den 30 December seyn Ihr Kay. May. von Landt … alhier vmb 9 Vhr Vor mit Tag vort geraist, vndt hat der Landt Tag ein Endt gehabt, vnd genomben.

Da Ihr. May. disen Tag ist auff die Eyssenstath geraist dort verbliben, vnd den andern Tag erst auff Wyen.

Ihn disen 81igsten Jahr. ist gar wenig weyn gewachxen sehr gueth.

Anno 1682 Jährriche Begehbenheit.

Ihn disen 1682 Jahr. ist gar ein Weiches Leidtentlicher … gewest, Dass die Leith Vorthan haben können zu …garten arbeyten. Vnd der weynstokh. von der Költen …ein gebiest hat.

Item seyn ihn disen 82igsten Jahr. Den 17. 18. 19. der Seel. Verstorbene Fraue fürstin. von Ekenberg …hpredigten gehalten vorten. Die erste den 17 dito : …sern Beth haus. Von dem Ehwirtigen herrn Christoff … Ist der Leich Text gewest. Dass ist eine rechte … die Einsamb ist. vndt Ihre Hoffnung auff Goth stöl… so weiter forth wie die worth Ferner Lauthen.

… anderte Leichpredtig hat Ihn Vnsser Beth hauss ge… der Ehrwirtige herr Johann Conradt Parth. vnd hat …chtext genomben, der Sell. Verstorbene Fürstin Ihr … so sye alle Zeith Ihn Ihren Mundt gefirth hat. Ihn …taben. A. G. M. V. Dass Ist auff Goth Meyn. Ver… vnd bey solchen zweyen Verrichten Leichpretigen ihn …. Ist bey den Altar gestandten eine Bahr, vnd ein … Tuch darüber, vnd Wapben dar auff, vnd auff …yten 6 Sülberne Leychter, mit Breneten wachx vnd oben zum Haupt auff der Bahr ein Creuz. Die …predtig hat auff erlaubnis Ihr Kay. May. den 19 … den firstlichen Hauss, der Ehrwirtige Herr Ma… Alss ihr gewester hoff predtiger. gehalten. Vndt … *worth, so sye geredt.* ehe sye ist Verschidten

Erklärt. auss der Offenbahrung S. Johannis am 22 Cap. Komm Herr Jesu. Vnd nach Verrichter Leichpredtig. Iren Lebens Lauff Verlössen, vnd nach Verlössung. dess Lebenslauff. Die Canzl Goth dem allmächtigen Befollen. Auff welcher Canzl er Goth dem herrn 6 Jahr gedienet. auff welcher nun er, oder ein anderer, auff solcher weis. nimermehr nach, Menschlicher Vernunft, wirt Trethen. vnd pretigen. Doch zu Stethen Andencken der Ödenburgern wirt solche Canzl : Ihn diesen hoch firstlichen hauss stehen Verbleiben weyl die Sel. fraue firstin dises hauss der Evangellischen *Gem.* Verschafft hat. Vnd Mith den Lezten worten, auss der Offenbahrung S. Johanes. Von diser Canzl. Ihre Kay. May. den Chur firsten von Saxen. den firsten von Barreith. einen Ehrsammen rath. vnd *Gem.* alhier gesegnet, die Gnade Jesu Christy sey mit euch allen Ammen.

Die Sel. Fraue firstin ist gestorben ihn den 70igsten Jahr Ihres Alters : Gott Lass sye wohl Ruhen.

Item Weyln nun auff den Landt Tag da hin ist gearbeitet worten, dass das Evangellische Exerciciumb, ist widerumben Ihn einen Besseren Stand gesezet worten, alss es Vor hero schon etliche Jahr ist gewest. da man auff erlaubnus Ihr May. den Ehrwirtigen hoch vnd wohl gelahrten herrn Mathias Lang. hat zu einen Evangellischen *Gem.* Bekommen. vnd er am grienen Donerstag Ihn unssern Bethhauss, seyne erste Predigt. hat abgelegt, in welchen Bethhaus er noch nie sonst gepredigt hat. Vnd ist hin fort den zwei hr. Geistlischen zue geordnet worten, dass er ihnen solt die Geistliche Erndte helffen verrichten alhier in Ödenburg.

Ist auch hier auff, Goth sey Lob vnd Danckh gesagt, den Ostermontag bey unss Evangellischen, angefangen worten, Die Leichen bey den Hayssern auss zu singen, vnd auch über die Gassen. vnd auff den Freithoff, vnd die 3 herrn Geistlichen mit Ihren weissen Karrocken, vor der Leich hergangen, Welches Ihn 8 Jahren nie ist geschehen. Dass es unss armen Evangellischen ist nicht erlaub gewest. sondern vorbothen. Vnd ist diss mall die erste Leich gewest, die man hat auss gesungen, vnd also darhin getragen. Dess wohl Gestrengen herrn Georg Gradt seyne hauss fraue, Na Katharina. eine gebohrne Dobnerin.

Item Ihn disen 82 igsten Jahr nach den 9 Abpril. Ist die el. fürstin von Eckenberg. wegefirth worten, zu Ihrer Freindtschafft Erb begräbnüs, nach Barreith Ihn Franken, vnd ob wohl Vnsser Stath Pfahrer, wegen Ihrer weckh uhr hat wöllen Bezalth seyn, Ist ihme aber nichts erfolget.

Item Ihn disen 1682igsten Jahr den 14 Abpril. seyn die Artickl alsser *Confermirter*, von Ihr Kay. und Konig. May. überschicket worten, Vnsserer Stath. ihn Lateinischer Sprach. welche herr Maigister Vnger. Verteutscht. alss dassmall gewester *Gem.* Vormundt alhier. vnd solche den 20 Apbril Einer Ehrsammen *Gem.* auff den Rath haus abgelössen. Da man den draus vernomben hat, das die Frey Steth widerumen Ihre freyen wahllen haben, Obrigkeit zu sezen, die da taeuglich seyn, vnd Ihnen gefallen, von beyder Relligion, auch die Evangellischen Ohne verhindernüs, därffen zum Gotes dienst gehen, (ohne Verhindernüs) der Cartollischen. wo hin sye wollen.

Item hier auff ist dennach am S. Georgen Tag kommen, mit einen Kay. Mandath auff dass Rath hauss Graff Gollenitsch alss noch vng. Kammerpresydenth. vnd hat unss Evangellischen Keine obrigkeit wöllen zu lassen kommen, sondern mit grosser Straff vns getrohet, wo wir solches Thun werten, die Evangellische *Gem.* hat bey den Artickln gehalten. was das Königreich Vngern auff den Landtag geschlossen hat, vnd Ihr Kay, vnd Konig. May solche *Confermieret* hat, vnd Erwehln einhelligklich einen Evangellischen zum herrn Stathrichter. herrn Johann Serpilly. welchen sye Anno 1673 haben abgesezet, Er aber ist vom Rath haus abgangen. Alss er vernomben dass er sollt Stathrichter seyn. den Graff Kollenitsch drohet so sehr, wen ein Evangellischer dass Stathrichter Ampt wirt annemben. so sol er sehen wie hoch er gestrafft wirt werden, die Evangellische *Gem.* hat sich aber so standtlich gehalten, vnd den Graff Gollenitsch Lassen sagen. n den Artickln nicht weichen. vnd seyn bis nach en Rath hauss verbliben, Graff Gollenitsth aber Gerichts diener, Wie er von Rath haus abgeth, Neyen erwöhlten Evangellischen Stathrichter f warten vnd zu Ihme hin gehen, sondern den

cher heyschröckh. haben sich die Leith sehr verwundert was doch mit sie weren bringen, den ven die Sonn warm h[illegible] gescheinet. seyn er Vil 1000 geflogen nach dem See. vndt Fisierlich seyns geflogen, alss wen eine Armme. daher [illegible] ziehen. und reissen.

Item hat Graff Dockelly Mith seynen Kurruzen W[illegible] vor gesezet seynen Krieg. Jedoch aber mit hilff der T[illegible] vndt Eperies eingenomben. Auch die Haupt Festung [illegible] zörstörth vnd die Bergsteth alle vnter Ihm gebracht. [illegible] suwiter auss denen Stethen so er ein genomben alle [illegible] schafft auss den Landt. doch mith sichern gleith. Biss [illegible] Bollnische Gränzen gefirth. hernach haben sye mögen reissen wo sye hin haben wöllen.

Item Ihn disen 82 Jahr. den 19 September hab[illegible] Freysteth Ihn Nider Vnger Miessen Wägen vnd r[illegible] cken. Zum Stuckh vnd Monizon Fihren ihns Kay. L[illegible] wider den Graff Döckelly. ist gezogen. Vnd hat Vnser [illegible] 3 Wagen, mith 6 rossen Jeden miessen schicken, vnd [illegible] wagen meister mith.

Item den 8 october haben die Edl Leyt miessen auff [illegible] auff disen bodten herendt. vnd sein disen Tag auff die [illegible] terung gerriten. welche ist zu Nickolo gewest. hernach den [illegible] octob seyns Ihns Lager Vort gerithen. gegen der rab. [illegible] Vrsach halber. dass man sich wegen des Tircken hat ge[illegible] Er wirt Bapa belagern. vnd Tatha.

Item den 8 octob dises 82igsten Jahr. seyn die Kay[illegible] lichen Comissäry her kommen zu Vnsser Stath vnd [illegible] den Kartollischen Stathrichter. Herrn Harwath Nicklaus [illegible] chen nur der Graff Gollenitsch wie endt schon gemelt. [illegible] Georgen Tag hat eingesezet. welcher von der *Gem.* nicht [illegible] erwöhlt worten. Confermieren vnd Bestäthigen. Die Ev[illegible] gellische *Gem.* aber hat sich den Artickel gehalten. was au[illegible] den Land Tag ist geschlossen worten, vnd welche Vnser [illegible] aller gnedtigster Kayser König vnd herr alsser Confermierte der Stath vberschicket hat. vnd seyn bey den von der *Gem* Erwöhlten herrn Stathrichter verbliben, alss bey den herrn Johann Serpillius alsso das vor dis mall nichts ist aussgericht worten, sondern sein Vnverrichter sachen den 11 dito wid

iben dar von geraist. Alss der Graff Draskowitsch. Alss dex Kury Graff Erdőty Camerpresydent, Graff Sytschy on hieter.

Item zu Aussgang des Monath october, Ist mit Ihr Kay. ay. Vnd den Graff Döckly, ein Armenstitzy oder ein stil und der waffen getroffen worten, wie man es hier nant, vnd t der Graff Döckly einen abgesanden nach Wyen zu Ihr ay. geschicket, als den *Syrmay* Welcher vber ein Monath ung sich zu Wyen hat auff gehalten. was aber guets wirt yn auss gericht worten wirt die Zeith eröffene, durch disen sanden.

Item den 16 November seyn abermallen die Commisa-n kommen, zu Vnss wegen des Stath Richter. Alss Graff icklaus Traschkovitsch. Graff Erdtety Ficy Kammerpresi-nt. Graff Sitschy Cron hieter. Vnd haben den Burgermai-er, wöllen das Stathrichter Ampt auch über geben, die vangellische *Gem.* hat aber solches widersprochen, vnd sich ben den Erwöhlten herrn Stath Richter. Johann Serpilly nd den Artickln Treulich gehalten, dass vor dissmall mehr ichts Ist drauss worten, sondern seyn den 19 November Vn-errichter sachen widerumben weckgeraist.

Item der stil Standt der waffen. Ist noch mith Ihr Kay. nd König. May. Leopoltus, vnd den Graff Döcklly Fort gehal-n worten. Also dass die Vngern welche Ender der Thonau ein gewest. Ihn Lager, auch zu gleich die Edl Leyth so da n der Rabau seyn gelegen, auff den pass mit den graffen Vatyany, den 17 vnd 18 November seyn heymer geraist. Vnd zu Endt dises Manath auch die Deitschen seyn über all hn die quatier gangen.

Item den 10 vndt 11 december, seyn gedachte Graffen, lss Graff Nickolaus Traschkovitsch. Graff Erdtety, vnd ein Vng. Kammer herr hier gewest alss Kay. Commissary. Wegen — Stathrichter eine Endterung zu machen, haben sich aber llische vnd Kartollische *Gem.* zusammen gehalten, n Bürgermaister das Stathrichter Ampt nicht wöl-n. Vnd Ist Endlichen von den Evangellischen so m worten, das sye den hr. *Gregor* Nätl zum *haben erwöhlt, Biss* auff Georgy, an stadt des

hr. Johann Serpilly, Welcher auch vnsserer Evangellischen Relligion ist zugethan gewest, doch mit diser Bedingnis, das Vnss an Vnssern Freyen wahlen; am Georgy Tag nichts solt benomben seyn, Worüber solte ein Brief der Stath herein geben werten.

Item Weyln Ihn diser drithen *Commission* Die herrn *Commisaryen.* auch so starckh seyn darauff gangen, dass sye vns den Ehrwirtigen herrn Mathias Langen, vnd die Schullen so wir diss Jahr wie endt zu ersehen. haben widerumben auffgericht. Kurzumb abschaffen wöllen, vnd den herrn Langen nicht nur allein das predtigen wöllen abschaffen, sondern haben Ihme gar ihn Landt nicht wöllen Leyden vnd dulden, Wor Vber die Evangellische *Gem.* schon depedierte hat verordnet, die wegen seyner, vnd der Schullen haben vor Ihr: Kay. May. solten raissen, hat solchen Ehrwürtigen herrn Lang. den 12 December Vmb 9 Vhr Vormith tag, die gewaltige handt Gothes geriert, da er gleich. Ihn Meditiren vnd schreiben auff die Sonntangs predig ist gewest, vnd ist dis seyn Letztes schreyben gewest, Vertaidige die Warheit Biss Ihn den Toth, so wirt. der herr vor dich streithen, wor Vber er Keyn wort nicht hat könen redten, sondern vmb 12 Vhr zu mit Tag sell: verschidten, vnd den 20 December nach mit Tag. mith grosse *Sollenitedt* Begraben, vnd Ihn vnsserm Evangellischen Freithoff Ihn eine schöne Grufften ein gesenkt worten, Ihn den 59igsten Jahr seynes Alters, weniger 1 Monath. 2 Wochen vnd 5 Tag. Ist vor hero vnsser Evangelischer predtiger, gewest, ehe die verfolgung ist angangen hier, wie Endt zu ersehen ist, ihn welchen Jahr er ist abgeschafft worten, 24 Jahr, die Fernere Zeith ist er bey der Frauen Firstin von Egenberg Ihr Hoffprediger gewest. [illegible] auff ihr Sel. Endt, wie auch enden mit mehrern Zuersehen vnd zu Lössen ist, Vnd Jezundter Ihn diesen vnsern B[illegible] hauss auch die 49 predtig abgelegt. Die Leich predig [illegible] ihme gehalten der Ehrwürtige herr Johann Conrath B[illegible] Welche aber der Sel. herr Lang selber bey seinen Lebthen hat auff gesezet, vnd ist dises seyn Leich Text [illegible] auss den Abpostl Pauly, Von Gothes gnadten bin I[illegible] ich bin, vnd seyne Gnadte ist an mir nicht. Verge[illegible]

west. Vnd als man den Ehwirtigen herrn Langen gesaget, dass man so stark auff Ihme geth. vnd gar ihn Landt nicht wollen Leydten; hat er zur Antwort geben, wollen mich die Leyth auff der Erdt nicht leydten, wirt mir Goth Ihn den himmel ein Aertl geben, zu welchen sel : Leben Ihme Goth über Aller menschen verholffen hat abgefordert vnd heymb gehollet. Goth lass Ihme sel : ruhen.

Item Ihn diesen 82 igsten Jahr Ist sehr Vil weyn gewaxssen, aber sauhr. Vndt Vil hat geschimbelt, die Vrsach dass er so ist gewaxssen. hats gemacht der regnerische herbst. Vndt ist nach die Bindt solcher weyn ihn disen 82igsten Jahr vmb 1 gr : auch Theils vmb 3 ung. die halbe verleygebt worten, Ist auch zu Endt disses 82igsten Jahr das Trayt der Mezen gewest vmb 9 gr. der Vng. Waiz vmb 11 vndt 12 gr. der Becken wayz vmb 15 vnd 16 gr. dass ℔ rindt Fleisch Ihn Stadtbencken vmb $3^1/_4$ vng. Ihn geybenken dass ℔ vmb 3 ung.

Anno 1683 Jährige Begebenheit. Alhier vnd Ihn Vngerlandt.

Item den 8 January dieses 1683igsten Jahr. Ist die Musterung auff den Rathhauss ergangen, Vnd seyn die ämpter vnd ihn der riterschafft die offizierer widerumben verenderth vnd den Kartollischen Stath haubtman, vnd Stath Fenderrich abgesezet, vnd Evangellische eingesezet an stath ihrer worten, vnd alle ämpter gleich eingetheilt worten vndter die Beydten Relligion. Vnd ich bin disen Tag von E. E. Rath von übergeher dienst entlassen, vnd zu einen Bergmeister erwölth worten.

Item an S. Georgen Tag. Ist ihn disen 1683 Jahr kein Kay. Commisary herkommen, sondern haben die Burger ihre Freyen wahllen gehabt. vndt den ein gesezten Evangellischen Stathrichter widerumben *Confermiert*, vnd den Kartollischen ter herrn Mathias Preyner entlassen, seynes Amt ten Jungen herrn, einen Kartollischen, zu einen rmaister erwöhlt, welcher nur erst 1 Jahr ist in ressen. Namens Michael Kerscheniz. welcher in h auff der Sandtgrueb hat seyn haus gehabt,

vndt darinnen gewohnet, aber die *Gem.* hat ihm mith dem Zöptcr nicht her auss ihn seyn hauss Begleith. sondern hat solchen ihn des heern Gregor Nätl alss henrn Stathrichter seynen hauss abgeleget, ihn welches hauss eine Ersame *Gem.* alle Bedte auff einmal hat begleith. Ist auch ein Evangellischer Stath Kammerer worten. Alss hr. Georg Kämpel: vnd hat eine E: *Gem.* geschossen, wen der hr. Burgermeister Kartollisch ist, so sollt der Stath Kammerer Lutherisch seyn. ist der Burgermaister aber Lutherisch. so sollt der Kammerer Kartollisch seyn. welches den auch alsso ist Obserfirth worten, was ein E. *Gem.* geschlossen hat. von einen E. rath.

Item Ihn disen 1683 Jahr. haben sich die Köffer zu weyngarthen über auss starck ein gestelt. vndt grossen schadten gethan, Hath auch ihn disen 83 Jahr so Vil würmb gegeben, welche alle obst bammen so wol in weyngarten, als Bamgarten. vndt Feldern wie auch in wältern, die Zer Aichen, alle abgefressen dass sye seyn dar gestandten, alss wenns dürr weren.

Item den 6 May dises 1683 Jahr. haben Ihro Kay. May Leopoltus, die Jenerall Räntiso (sic) vnter Kize. gehalten ihm bey seyn des Chur Fürsten von Bayrn vnd dess Fürsten von Lothering. Vnd sollen über die 40000 Teutsche Volcker seyn gemustert worten. welche von der Musterung ihren Märtsch alss balt nach Gran vort genomben, vnd ist der Fürst von Lotering Jeneral Issimus worten. über Teutsch vndt Vngerische Fölcker. Vndt seyn also Balth, vor Gran hin ein geraist Vndt ist ein solches geschrey, gewest, bey Vnss her aussen, vnd zu Wyen. Dass der Lothering wirt dass Pfingst Fest, mit den Teutschen Volckern zu Gran zellebeniern, welches die Jesuwiten gar vor gewiss auss gesaget haben, dass man wirt auff den pfingstmantag oder Erehtag, die Stuckh loss schiessen, vnd dass tedeum Laudamus süngen den die Teutschen Volcker haben Ihr Kays. May. versprochen dass sye nicht 3 Tag. wöllen vor Gran Liegen, so w len sie es bekommen, dass Blätl aber hat sich verwendt dass sie haben miessen vnverrichter sachen von Gran abzieh Vrsach dessen, dass es ein Kultickerbaur hat gewarnet, solten, nicht auff den Thomasberg hin auff, von welchen

sie heten können die Stath hinein Beschiessen, den der berg were alles Vnter minierth. Vnd so bald als sie würten droben auff den berg seyn. würten die Türcken die Müny Lassen Loss gehen. vnd die Arme ihn die Lufft sprengen, vnd welche aber dar von über bliben, über die selbigen, wären schon 40,000 Türcken bestellet. Dass sys solten nider säbeln. Auff solche Kuntschafft. seyn die Teitschen Volcker also balt. von Gran abgezogen, vnd zu ruckh her auff, auff Neuheyssl. vnd solche Festung den Sambstag vor den Pfingstfest angehebt zu beschiessen, ist auch alsobalt ein geschrey worten, den vnd den Tag. wertens sie es auff geben, man beschiest so starckh, dass es die Türcken nicht Lenger können behalten, Vnter dessen ist ein Brieff von Ihr Kay. May. kommen, an den Jeneral Lothering.

Dass sye solten von Neuheyssl. abziehen, vnd nicht beschiessen, vnd wen auch unssere Leuth schon solten auff den Basteynen sein. so sollten sye zu ruckh gehen, vnd abziehen auff dises abziehen hat man so sehr geflucht auff den Marckgraff von Badten. Als Kriegspresydent. vnd pather Emerich Pischoff zu wien, diesse solten solche Brieff ohne wissen willen dess Kayssers zur Arme ihns Lager geschickt haben, dass sye haben von Neuheissl miessen abziehen, solches Fluechen ist zu Wyen gar sehr angangen von Leuten, dass man hat zu wien öffentlich Lassen auss blassen, dass sych bey Leyb und Leben, keiner solt hören lassen, dass diesse Zween obgemelte hr. solten schuld haben, dass sye von Neuheyssl seyn abzogen. Auff dises abziehen von Neuheyssl. seyn die maisten Vngern von Lager heymb nach hauss gangen. Vnd haben kein Vertrauen mehr zu den Teutschen gehabt. Die Kartollischen vnter dessen haben sich greullicher Tro wort Verlauten Lassen. wie man die Vngern sambt den Lutherischen wirt auss rothen. Vnd Böhmische hossen anlegen. Von den Graff Döckelly haben sie gesagt, er sey gefangen von den Teut-

[1] belagert, vnd auff das schimplichste von ihme ge-
gemelt, dass der Türckh vmb Friedten Bithen Thu-
gerth auff 40 Jahr mit unssern Keysser einen Frid-
richten. Die Jesuwiter aber haben Forthan guete
pt, der Turckh. vnd der Graff Döckelly haben

keinen Volckh. sye sein nicht stärcker den 40000 man nun aber wirt Ihm der König in Boln ins Landt ein fallen. Der Moschkowiter auch der Feniciäner dessgleichen, Altso macht man mit ihme keinen Fridt, ausser halb er gibt vnss Neuheissl. Gran Offen. weyssenburg. Kanischa. Aber dass Blatl hat sich vmb kerth.

Item Ihn Miten Manath Juny. seyn ihn Vnger Landt her auff, an etlichen orthen, widerumben so Viel heyschreckh kommen, die nicht allein dass grass. sondern etliche Felter Traydt abgefressen.

Zu Aussgang dises Juny manath. Ist der mezen Kohrn vmb 8 gr. der mezen Waiz vmb 10 vnd 11 gr. gewest.

Item Vmb Johanny des Tauffers Tag. haben sich die Wessprimer, Schimäcker. vnd andere etliche Vngerische geschlösser, miessen hultigen den Fürsten Emerikus Töckelly Zu Aussgang dess Juny, haben die Tathern nach der Rab alle Därffer abgebrendt. vnd seyn auch in die Rabau hin ein kommen, vnd die Därffer so darihnen seyn alle abgebrendt. Vnssery schnider so von hier hin unter seyn, seyn den ersten July, alle heymer kommen, worüber ein solcher auffłauf ist worten alhier Kopavar hat sich erhalten. Dass ihnen die Thaterer nichts gethan haben, sondern haben sich mit schiessen hin ausser werth, vnd seyn bey unsser Stath alhier Bith wei ein kommen, dass man ihnen hat zwo Thonen Bulfer vnd einen Zenten Bley. geben, ihn etlichen Tagen hat man ihnen mehr zwo Thunen Bulfer geben. dass sye sein her auff kommen. Weyln sich die Leyth zu Kopovar aber. so steiff gewerth haben, vnd den Tatherer, selben nicht herüber Lassen dass er da her auff auf vnsre Bödten were hommen. Ist e vnten durch den wasen durcher kommen. Auff den hayd Bodtn, vnd solchen allen abgebrendt, Vil 1000 menschen ni der gemacht vnd weckgeführth. Aber kein Traydt auff de Feldt hat er ninderst an Zindt. oder Verbrenth.

Item den 7 Jully hat sich Baba auch miessen ergebe vnd hultigen, mit hilff des gross Turcken, den Fürsten Emericus Töckelly, welcher seyne abgesandten hat bey der Turckischen Arme gehabt Nambens Graff Wargozj Ferenz.

Item am Tag Kyllianus welches war der 8 July sej

atheren, von Breytnbrun zu Vnss herüber kommen, nach
an sye selben ihn den schanz graben auff die 500. des Für-
en Balletiny seyner Leyt nider gemacht. Breytnbrun abge-
enth. Zu morgens friey vnd umb 9 vhr seyn sie schon vnter
r Landschilling gewest, vnd schniter abgefangen. Haben
ich zwey Burgers weyber von hier. bei den Langschillingen
den vntern Arth erdapt. vnd alle zerhackht. vnd mit pfi-
ypfeil. geschossen. Alss des Lorenz Sammer. vnd des
hias watl ihre weyber.

Nach mith Tag aber haben sich die Tathern, von den
r rayn, wecke begeben, vnd seyn auff dass stayner prickl
geraist, selben haben sie ihre ross gewäsert vud haben
von danen auff der Kroisbecker grundt, auff dass Bergl,
ff vnter die schitern Bamen Begeben vnd selben nieder
t, da haben sye herein könen sehen auff die Stath, wen
in mensch ist hin auss gangen.

Weyln dass mall aber Bey unsser Stath Vil gefluchte
Edl Leyt seyn gewest. haben sich solche vmb 3 Vhr
mith Tag auff gemacht. vnd auff die Tathern hin über
en. gar über dass stainerbrickl da ist der Tather Durch
Kroisbeckerischen Traith Acker. Auff sye zue gerithen.
n er Fliegen Thete herab, vnd vnssere in die Flucht
gen, vnd auff die 10 wackery Edl Leith nieder ge-
vnd wen nicht noch ein Fäntl husarn were nochj kom-
n andern zu hilff. so weren die ersten Troben alle ni-
acht worten. Auff den Abendt aber, hat man allhier.
n basteinen Lärmen geschossen. mit 3 stucken. da hat
aterer vermeint man wirt widerumben vber ihm hin
n der Stath. Vnd zu Kroissbach haben sie die Trumel
dass hat er auch gehörth. wie solches ein gefangenes
sches weyb hernach. welche (er) nicht gar erhacket
ausgesaget. hat er alss balt die gefangene weyber,
n nider gemacht vnd ist wider. dar von. von disen
es weyb ist hernach alhier geheilt bey den Bader
lche ausgesaget hat. wie die Thaterer mit den
h vmb gangen sein. Dass ihrer 17. eine geschändt
h wen sie ihrer genueg gehabt haben. so haben
Leben gebracht.

Vnsers Kayssers seyne Arme ist bey der Rab Stath ge-
legen der Türckische Kaysser aber hat sich auch dar vor ge-
leget mith 200000 man. Vnssers Kaysers Arme hat die
Flucht geben, die Turken haben ihnen nachgesezet. vnd Vil
1000 nieder gemacht, haben ihnen die Infantery vnd
Atvllery wecke genomben. Die Teutschen vnter dessen haben
vng. Altenburg aussgeblindert. vnd auch dass 30 Ampt s
doch dem Kayser zue gehört. weilen aber die Türcken s
starck seyn auff sie loss gangen : haben sie Vil 1000 meze
mell ihn die Thonau geworffen. dar mit ess die Turcken nich
solten bekommen.

Der Römische Kaysser hat sich den 7 Jully auss d
Wien Stath mith der Flucht bey der nacht miessen salfiern
Da ihner halb 8 Tagen dass ganze gebieth herunter Wie
bey der Neustath. Badten vndt Medling. Auch bey den Le
berg vnd der schwechet wie auch etlich meil ober wien alles v
Thathern verbrendt ist worten. Vndt der gross Türckh d
12 Jully. mith 100000 man vor wyn sich gelagert. Die R
Stath aber vnter dessen mith 40000 blogvierth. vnd dar v
stehen Lassen.

Item der Kroissbeckerische Pischoff ist vnter dess
auss den Landt geflochen, vnd hat bey unsser Stath auff
60000 fl Geldt gehabt solches mith sich auss Landt weck
firth. Vnd die übrigen güether ihn stich gelassen.

Item den 10 Jully. hath der Fürst Emericus Töckel
durch herrn Wisserrety gewesten Kapitan zu Paba. Brieff
Vnsser Stath. vnd gemein her. geschicket. wie auch se
herrn Commissariy alle drey auch von den grossen wiss
einen. vnd unss ermanet dass wier vnss vnter ihme solten
geben, so wirt ess vnss wol gehen. den weiln vnss die Te
sche Kaysser schon ein 13 Jahr Lang her so hart engst
vnd betrangen Thuet. hat vnss nicht nur vmb weltliche Fr
heiten sondern auch vmb die Geistlichen gebracht, vnd
alle weil gebothen, so wol bey ihme, alss bey ausslendtisch
Potendaten. hat doch nichts erlangen können. Alsso hat i
der Tirckische Kaysser vnter seinen schuz auffgenomben, v
mier ihme die hultigung zue gesaget.

Item diese Wochen hat sich auch der Graff Traschko

i Schárvár. mit allen seynen Güethern gehultigt den Für-
en Däckelly. Dessgleichen der Graff Wultiany. mith aller
 yner Graffschafft, dise Wochen den Fürsten Döckelly ge-
ıltiget.

Item den 12 Jully. Ist auff Vnssern Stath Thurm ein do-
lter weysser Fahn auss gestecket worten.

Item den 14 Jully seyn Vnsserey herrn dess Fürsten
öckelly seynen Commissarien auff Creuz entgegen geraist.
nd über nacht zu Creuz drunten bey ihnen liegen bliben.

Item den 15 Jully haben sich die Jesuwiter zu morgens
h auss der Stath wecke wollen begeben, mith zwen wägen.
nd Theils seyn zu Fuess schon ausser der Stath gewest,
lchen die Burger aber nach. vnd biss auff ihrer drey zu
ckh herein gebracht, auch die wägen ver arrestirth vnd das
ühen dar von abgeschossen. Vnter dessen aber haben sich
liche ihrer eygene Cartollischen Leute gefundten. Die ihm
rein Galle haben angefangen zum plindern vnd stellen, Alsso
ss die Stath Obrigkeith solche hat lassen einfangen vnd
n die Eyssen schlagen, vnd zu des Galle hinten vndt Forn
rwachten Lassen, durch Burgers Leyt.

Eben disen 15 Jully seyn dess Fürsten Däckelly seine
missary zur Stath kommen, da die ganze burgerschafft von
otschy Thor, mith den holten vnd der handtwercksbursch
n der ortnung biss zum Fodtern Thor her auff gestanden,
r hat keiner bey seynen Leyb vnd Leben, keinen schuss
n thun. sondern ist den 12 Jully vor her bey den Bran-
ein schnöl galgen aufgesezet worten, vnd durch den
hts diener auss geruefen, welcher trauete einen schuss
, sol ohne Ansehen der persohn gleich ihn denselben
en gehencket werten.

Item den 16 Jully. haben dess Fürsten Döckelly seyne
missary die Jesuwiter von der Stath weckh geschafft, wel-
auff 3 wägen seyn wecke gefahren vmb halb 12 Vhr zu
Tag, vnd seyn ihrer noch 11 gewest. Vnd seyn mith et-
persohnen bei den Botschy Thor hin auss Confuirth
Land See worten. Da den die Jesuwiter von Günss
en auch schon gewarth haben. die weiln sie auch
ommissaryen seyn abgeschafft worten. die giether so

dallena Tag seyn die Tathern zu rückh von Österraich herab kommen vnd auff dess Esterházy vnd Kyry seinen herschaften angehebt zum brennen vnd die Leyt nider gehacket vndt Vil gefangen weckgefürth.

Dessgleichen seyn auch Vnssere Vngern vndt Türcken so vnter dess Schlipber Thor seyn ihn Lager gelegen hin auff gegen der Leyta. vnd über die Leyta. geraist vnd Vil Viech herab getriben, dass man hat die schönste Kue, vmb 1 fl vnd 25 gr. Kaufft. vor den Botschi Thor. von ihnen erkaufft Kalben, vnd sterzen. Zwey Jährige vmb 8 gr. ein Bahr Ochxssen vmb 3 vmd 4 fl: haben auch vil gefangene weyber mit sye gebracht. mit welchen sie ihrn schäntlichen mueth willen. als wie dass unverninftig Vich haben getriben, wen man gahr ihn Lager ist kommen, vnd hat solche gesuchet, vnd ess wollen auss Lössen, haben sye es ihn ihren Zöltn verstöcket vnd mith strab verhillet, vnd haben sich nicht därffen melten. wie wohl sye haben die Leut auff Deutsch hörren rödten, vnd vmb sye fragen, seyn sye doch von Vngern vnd Türcken Verlaugnet worten. welches Ellend Goth zu Erbarmmen is gewest.

Item den 20 Jully hat Graff Wargózi hoch Fürstlicher *Döekellischer Commissary*. einen Vng. husaren von Cästel. Auff den plaz bey den Branger in den Neu gebauten galgn Lassen durch den Stath freyman auffhencken. Die Vrsach ist gewest wegen zweyer ross so er ihn Lager einen mith gesstelten hulftern vnd pistoln. Dar von gerithen hat. vnd ist solcher Kerl denselben ganzen Tag vnd nacht an galgn auf den Plaz hencken bliben.

Item den 23 Jully. hath Jeder Burger bey der Statt vnd wen er weren 20 Burger alss wie die handtwercks Leyt sein, ihn einen Mayrhoff gewessen. ein Jeder einen gestrichene Mezen möll mit sampt den Sackh her geben, vndt seytl rindtschmalz welches man den Turcken ihns Lager nach Wyen hat miessen schiken, die holten aber hat ein Jeder miessen geben 1 Viertl Möll. vnd ein seytl schm... Welcher aber keyn rindschmalz hat her geben. der hat miessen vor das seytl. 3 gr. geben. Aber dass Möll hat ein Je miessen geben, er hat es genomben, wo er hat wöllen.

Item den 24 Jully. welches war der Sambstag vor S.

ben die Tathern vmb 9 Vhr : zu morgens. Loibers-
d Forchtenaue vnd Margareten Ab Brendt. wie auch
bach. vnd disen Tag gar sehr Vil Därffer vmb die
Stath herumb Esterhazysische ob nun wol Vnssere
, ist anbefohlen gewest von dess Fürsten Döckelly
r. *Commissarien*. wie auch andern vmbligendten Där-
ss sye weisse Fähn haben auss gestecket, hat doch
nichts geholffen sondern sein von Tathern abgebrent
Auch die *Salfa* quarty veriaugt auss solchen Därffern
hnen von. Lager auss, so unter dess Schlipfber Thor
legen, gegeben worten, haben auch Theils gar Zer-
olche *Salfa quarty* die Tathern, vndt ob nun wol dis-
;. Auss den Lager Turcken vndt Tathern mith zwen
r seyn auss gegen den Stainern Brückel, den Tathern
n gezogen. Solche von vnsern Gebieth abzuschaffen,
hern aber Vil Stercker wahren, haben sye etlichen tür-
e ross abgeiaugt solche hart geschlagen, vndt ganz
zogen, dass etliche nur ihn einen Hembet seyn ihns
ommen. Hat auch einer von dess fürsten Döckelly sei-
Commissarien, Mith Vnssern herrn Mathias Preyner
Schlöthner nach Wyen zu den gross Wysier in dass
wöllen reissen in Verrichtungs sachen, haben aber we-
s Tathern zu rückh, heymber miessen. dass er so
n walth ist gewest.
m dem 26 Jully welches war der S. Anna Tag. haben die
, vnd Vngern wie man hat vermeinet vmb 11 Vhr zu
Kroissbach. Auff 3 örtern an gezint vnd biss auff 3 heys-
l des hr. Mathias Preyner Mül. Abgebrent, den andern
auff die 3 heysser auch abgebrenet, die Mül wol zwar
doch solche so alle verderbet, vnd aussgeplündert.
m den 27 Jully haben unssere Vnterthanen, von Vns-
h Dörffern, dass Möll vnd Schmalz so die Burger
lten ihn der Stath her geben haben nach Wyen ihn
rckische Lager gefürth. Vnd seyn zu gleich vnssere
en Tag auch nachy nach Wyen zu den gross Wy-
m, Müth dess Fürsten Döckelly seynen *Commissa-*
: Sebesty Paull. Vndt hr. Capitan von Baba. hr :
der alte hr. Burgermeister hr. Mathias Preyner.

vnd auss der *Gem.* Sygmundt Schlöthner Die Ruster l
auch miessen mith Schicken 25 wägen. mit Möll Schmal
Hönnig, vnd auf jeden wagen einen Sack Zwiffel. Vn
ieden wagen seyn gewest die dass profandt haben gef
ochxssen vnd 2 Ross. Da man sich über auss hart hat gef
der Türckh wirt das Vieh mith sambt den Leyten vnd
droben behalten. seyn aber in 4 Tagen widerumb vnve
ter nach hauss kommen. Den 29 Jully haben die günser
amangerer. vnd der Graff *Traschkkowitsch.* Auff die 100
profiandt nach Wyen ihns Türckische Lager geschicket

Vnter dessen aber haben die Vngern so bey
Stath mith den Turcken ihn Lager seyn gelegen. Vnt
Schlipber Thor. Die Esterhassischen Güther grob geblü
vnd zu äckenmarckh gar übel Hauss gehalten. ihn den
sern alles zerschlagen vnd verderbt. Die Kürchen au
raubt, die glocken auss den Thurmen weckgenomen, d
tar vnd Canzl zerschlagen vnd zerbrochen dessgleichen i
Wandarferischen Kloster. Da die schönste Canzl in
Vngern ist gewest. solche alle verderbt und Zerschlag
Kroissbach ihn der Kürchen wie sye den Marckh hab
gebrendt, seyns ihn die Kürchen haben die stüel zus
getragen vnd solche mit den Altar einwendig alle a
brent, dass ein theil. gewölb ist eingefallen. Vndt hal
Vil Weyn ihns Lager die Vngern gefürth. dass sye T
seyn blis Vol gewest. vndt haben die Türcken dass
Truncken auch schon gelernet. welche sich doch son
nichterkeit sehr befleissen Thun. alsso dass Zwischen V
vndt Türcken. in weyn bald nichts Guets were geschel
demnach der Fürstliche. Dieckellische hr. Commiss
Wargosj. ihns Lager hin auss vnd selber drausten La
ben. vnd erstlich ihn den Turckischen Lager geschaue
stehet. hat aber befunden dass sye alle Vol seyn, Fr
sie den weyn nemben. gaben sie ihme zur Antwort
Lager wie er den ihn solches vng. Lager kompt. F
die 100 Emmer weyn. welchen sie allen von den D
sammen haben gestollen. hat aber Also Balt allen
Rolten Lassen ein schlagen. vnd den weyn La
sen. vnd eine solchen Verbath gethan. welch

yn wirt mehr ihns Lager Führen der sol ohn alle gnadt f gehencket werten.

Item Ihn diesen Monath Jully haben die Tatern Erstlich Rabau, hernach den ganzen Haydt Bodten nach dem See rauf alle Märckh, Biss Auff Duntles Kirchen vnd Rust. vnd rwisch. vndt Eyssenstath verbrent von der Eissenstath rumb alle Märckh vnd Dörffer, biss auff dass Forchtensteirische Gschloss. vnd von danen an, alle Därffer biss an die yta. Vndt von der Leyta an, dass ganze Nider Öesterreich. ab Wyen herumb. Auch ober Wyen. biss Auff Linz. hin ff alles verbrent, vndt bey der Neustath hin ein ihns gebürg s zwo meyln weg ihner Zöll auch alles abgebrent, des raffen Küry seine Därffer alle verbrent Vndt Vil Dausendt enschen abgefangen, vnd weg gefürth ihn die dienstbahrit. Ihn Österreich aber. alle Manspersohnen nider gesäbelt, r die weyber vndt Kinder gefangen weg geführet. Wyen aber vnter dessen hart belagert worthan gewessen. Vnd t dass Lager von Wyen aus biss nach der Leyta herab gerth, da hat man den an den grossen *Commeth Stern* gecht, der sich Anno 1680 ihn Steffans Tag hat sehen lassen. ss er vor würckung nach sich hat gezogen.

Item den 1 Augusty. Ist abermall auff den Abend ein öckellyscher Abgesandter zu der Stath her kommen. Vnd it Trompeten vnd Schallmey ein gezogen bey den Wünd l Thor. Namhens herr *Syermay*. ein Evangellischer herr. lcher sich vorherr ihn verwichene Landtag alhier auff den nd Tag wacker hat gehalten, auff der Evangellischen seyn absonderlich der Vornembste ist gewest.

Ist auch nicht zu Vergessen dass ihn den Lezten Tagen ss Monath Augusty ein *Commeth Stern* sich am himmel esentierth hat aber gar ein Bleichen vndt Tumbler. welcher t gestandten gegen Möhrn vndt Schlessien Zu. vndt hat einn Buschen aufwerts gehabt. was er guets nach sich wirt chen wirt die Zeit eröffene. Goth gebe dass er was guets eleute vmb 10 Vhr bey der nacht hat man ihm zu sehen bemmen. Biss gegen den Tag hernach. Vorthan.

Item den 4 Augusty Ist alhier ein *Gem.* Tag auf den ath hauss gehalten, worten, da dess Fürsten Döckelly seyne

herrn *Commisary*. haben die Kartollischen Raths herrn, wi
mit sambt den Burgermaister absezen, vnd den Ra
Lauter Evangellischen herrn wie er vor hero Anno 72
wessen besezen, Vnssere Evangellische *Gem.* hat ab
tierte, zu dem Commisaryen geschicket, vnd gebethe
biss auf des Fürsten Ankunft. Verbleiben zu lassen
also geschehen. Ebenermassen dissen 4 Augusty seyn
fangene Christen. so ihn Lager vnter des Schlipe
den Turcken seyn gewest, alle Loss gelassen wort
sonst. welche herenter der Leyta Auss Vngern seyn
Vndt hat man ihnen, ihn rath hauss. Auss Befelch d
misary. Zwen Tag Brodt vnd weyn geben. hernach
Jedes zu den seynichen gangen, wass aber auss vn
Österreich. vnd Steyermarckh ist gewest. ist k
ziges Loss worten sondern hin ein ihn die Dienstbah
fürth worten.

Item den 5ten Augusty Ist der herrr Syrmay
rumben weg mit 100 hussaren auf Copowar zue v
dannen nach Gran.

Item den 7 Augusty. Ist zu Mith Tag dass Vng
Turckische Lager vndter des Schliper Thor ist gelegen,
gebrochen vnd nach Rust geraist. Die Türcken haben
ger angezindt vnd verbrenth.

Dessgleichen disen 7 Augusty hat der Graff Wu
mehr als hunderth wägen Mith profandt, den gross W
nach Wyen ihns Lager geschicket.

Seyn auch dess Fürsten Döckelly. seyne 3 herrn
misary. nach der Stath Rust von hier auss geraist. Al
Burger zu Beaidtigen. vnt vnter dess Fürsten Döckelly
hultigung zu nemben. wie alhier ist geschehen. vnd
eine Salfa quarty alhier verlassen. bey vnsser Stath.
drey Türcken. welche bey den weisen Rössl seyn ihn q
tier gelegen. Der *Comendant* aber ist ihn der Stath ihn
Ainfaltischen hauss gelegen. Welches war ein Ober Vn
ein Junger herr. nambens Naigt Michal.

Item den 11 Augusty welches war der Mithwochen n
Laurenzj. haben die Türcken etliche wagen Kinder. Al
durch die Stath, vndt 4 ser der Stath fier gefürth.

yen. herab welche droben ihn Österreich seyn abgefangen rten nach Kenischa.

Item weyln Vnss Öedtenburgern nun auff die Döckellihen herrn *Commisary* vndt Turcken so ihn Lager vnter des hlipber Thor unser hey so bey *Gem.* Stath ist gewessen. meiste alles auff gangen. so hat man miessen bey den e drunten vor *Gem.* Stath, widerumben was zu sammen ähn, vndt hat man den 13 vndt 14 augusty von der Kroissecker Hother an, biss an der wolfser Aecker das Beste her gemähet. die Mather in der Stath zu sammen triben ein ag 57. den andtern Tag 85. vndt haben alle Tag solche ber 100 Burger drunten bey den See verwachten miesn. Auss forcht der Tathern. Ist aber alle Tag ein Türck y den Burgern mit drunten bey den See gewest, ganzen ag, zur Salfa quarty, die weyln Tathern gar her unter auff lingenbach vnd Bamgart. sey Fueteräschiern geriten. Vndt ämgart erst den 11 Augusty abgebrent.

Item den 17 vndt 18 Augusty hat man Fier den Gross Vysier nach Wyen ihns Lager alhier ihn den Lezten vnd sten Viertl. hiener abgesammelt. vnd dass haus miessen gen ein Bahr, und ist ihnen von Türcken darfier bezahst worn, vor das Bahr 10 vndt 12 vng : der aber keine hiener ihn yn hauss hat gehabt der hat därffen geben.

Item den 19 Augusty. seyn von Vnsser Stath aus Detierte herrn. wie auch von Günss. Eissenstath vnd Rust, n Fürsten Döckelly Entgegen, mit dem herrn Commisary. elche von den Fürsten Döckelly alhier seyn gewest, vnd yn von der Stath auss depitiert gewest. der herr Serpillius. d auf der Kartollischen seyten auss den Rath auch herr athiash Tischiz ein Vng. Kneifelmacher. Auss der *Gem.* aber . Reychenhaller. hr. Sigmund Schlöthner. vnd andery Bur- seyn auch Viel von ihren freyen willen mit gerithen.

Item den 20 Augusty seyn die hoch fürstlichen Commiry dess Döckelly von Duntelskirchen vort geraist. Zu den rsten, mit den abgeortneten herrn von Stethen. Vnd haben vnsser Stath die *Conficierten Gelter* vndt wahrn, wass sye ier bekommen haben, alle mit sie wegefirth zuden fürsten, lcher *solt seyn 3 meil vnter* Presspurg seyn zu warthberg.

Item dem 23 Augusty sey etliche Burger bey der
auff Petelstarf, den Selbigen Baurn zu gedachten Petel
vmb ihre Bezallung vmb weyn hin auf gefahren, aber di
Gschloss Forchtenstayn, so wol hussarn, alss heyducken
anders Baurn gesintl weiln sye noch nicht gehultiget
haben vnssern Burgern zu Petelstarf auff gebast, biss s
geladten haban hernach haben sye es, mit sambt den O
sen, weyn vndt wägen, ihn Forchtensteyn getrieben, die
ger habens wol widerumben zu ruck heymer lassen
aber Ochxssen vnd wägen droben behalten, vnd gleic
balt. geschicht ihrer Augen Zwen abgeschlagen. vnd sic
bey solcher Ihro wort verlauten Lassen vnss vnser
Fiech alles wecke zu treiben, die Stath ab zubrennen
vnssere herrn theil schindten zu lassen, weyln wir vns
Batschen Bueben haben sye ihme genant, den Fürste
ekelly ergeben vndt gehultiget haben, vnter dessen h
Stath vmb der Burger ihr Viech vnd wägen hin auf ge
ben. Zu den Verwalter ihns Gschloss, zu den Tibschi
weniger alts nichts erlanget.

Darauff seyn die gruzen vndt etliche Türcken von
auss von Tuntlesskürchen den 26 Augusty auf Forchte
zue kommen, da noch etliche wägen mit weyn seyn her
gestanten vnd ein gross feyr darbey, vnd eine wacht
hat wacht gehalten, die weil Vil Leith herumb gesc
haben, haben aber die wacht zu schandten gemacht, vn
Comendanten welcher auch heraussten war da mal de
abgeschniten, vnd Vil Viech wecke getriben.

Item den 27 Augusty seyn vnsere Depitierte her
Ihr : fürstl. gnadtn von Döckelly. Vmb 1 Vhr nach mi
mit gueter Verrichten, glücklich nach hauss kommen
nermassen Ist dass Vng. vnd Turckische Lager von T
kirchen den 27 Augusty auf gebrochen, vndt auf Creu
Girm zue, darselben haben sye sich widerumben nider
sen. Vnd alta zwischen Creuz vnd Girm ihr Lager ge

Item den 30 Augusty seyn die gruzen von diesen
durch den Walth hin auff. auf Forchtenstayn vnd
ihnen auf etliche hundert Stuckh Viech weckgetriben.

Item zu Aussgang des Manath Augusty. Ist

rn schon vmb 15 gr. gewest der waiz der Mezen vmb 22
d 23 gr. gersten vmb 14 gr. habern vmb 11 vnd 12 gr. der
zen, Flach gemalnes Meel. der Mezen Vmb 27 vnd 28 gr.
er das ℔ rindtfleisch ist ihn Stadth pencken noch vmb 4
g. gewest, ihn gey pencken her austen zwey ℔ vmb 7 vng.
r weyn die halbe vmb 4 vndt 5 vng.

Item den 1 September seyn die Tathern gar auff Loi-
rsbach vndt Agendarff her ab gerithen vndt Vil Viech undt
uth von disen Därffern abgefangen vndt gar auf den Lew-
r wissen, wandarferische Leyth auch mit gefangen weck-
fürth. Den andern September. Abermall Vnssere Bürgers
yth mit den holzwägen ihn Dutles walth, mit sampt
n Ochxssen weckh getriben, die Tathern. Zu morgens vmb
Vhr vnd dess Georg Schäbel sein zwen Söhn vnd den
lam Sonleytner. mit seinen Knecht bey der Greisser maisen
gefangen vnd mit sampt den Ochxssen weckh getriben,
ch ihn obern greisern den hanss Paurn abgefangen vnd
th getriben, vnd auser des gricht, ihn der Thal, den hanss
gerler ihn der Neustifft Köpfft, dem die Felthieter auff den
ss alsser Tother herein gesämbt haben.

Item den 3ten September. haben die Tathern auff den
bendt Vnssern Burgern vnd Klingenbeckern uber die 100
chxssen-wege triben vndt 14 Behrsohnen auch mit die sol-
es Viech gehalten haben. seyn dass mal gar zu den Krauth
kern herzue gerithen, ist aber der Commendant mit Etli-
en Türcken nach gerithen gar vor Bamgarth hin auff. ha-
n einen Tather erschossen. Vnd hernach ganz auss gezogen.
ie Tathern haben auch einen Turcken gestochen dass er
rüber alhier hat sterben miessen, diser Türck ist aber ein
riech gewest. gar ein Vornember von adl. ist auff Christo
n herrn gestorben, weiln die griechen auch Christen seyn
nd auf die heyl. Dreyfaltigkeit getaufet werten, Ist er bey
anct Michaelly. Auf Evangellische weis begraben, vnd von
n herrn Johann Conradt Parth. eine Leichpredtig
rten. weyln aber Vil Burger auch hin auss seyn
ihren gewöhr. so haben sye bey den breyten
larfer ihr Vich den Tathern widerumben alles
l zu der *Stath her* ein gebracht.

Den 4 September drauff haben die Tathern erst Schadtendarf zu morgens frie angezindt vnd abgebrendt.

Item zu ein gang des Manath September haben die Türcken grosse Theurung alhier zu Öedtenburg gemacht weyln sye mit Etlich 70 Kameln von Wienerischen Lager seyen vmb profandt ein kauffen her ab geraist also dass sie den mezen habern vmb ein Reichstaller haben zalth die gersten vnd Kohrn, den mezen eben so Theur. den mezen Mel vmb 2 vnd 3 fl. einen Laib Brodt vmb 5 vnd 6 gr.

Item den 10 vndt 11 September. haben die Burger Viertl weys auf dass Rath hauss miessen gehen, vndt bey ihrn Aydt vndt gwisn miesen bekenen. ob sie keine Ducaten haben. Vnd hat ein ieder miessen hergeben, was er vermögen hat von Ducaten. Die Stath hat auf ieden Ducaten 15 gr. Lasch geben, diese Ducaten aber hat die Stath den Gross wisyr. Alss auff die Dausendt, den Dichon nach ihm 500. vnd theils 200. Theils 150 Theils 100 presendtiern sollen, vnd disse haben die Stath am Tage Creuzerhebung schon, sollen auf dass Lengeste droben bey den gross wysier haben. vnd ihm aller Vnter Thenigkeit anpresentiern. darmit wir nicht weren versengt vnd verbrent worten. Aber Goth hat es anderst gewendt.

Ist auch den 9 vnd 10 September auf den Rath haus auf alle Burger ein Anschlag gemacht worten, vnd so Vil er Thaller Steur hat geben so hat man ihme Dobpelt gemacht Als zum Exempll hat einer 7 Thaller steur geben ist der Anschlag gemachet worten 14 Taller. hat er aber sonst ein werb oder handtierung. dar bey gefirth hat man ihme etliche Taller mehr dar zu gschlagen, Welcher Anschlag aber ver sacht hat. Graff Traschkowitsch. der von Fürsten Emrich Töckelly über die Tonaue her gereister kommen ist, vnd Stath auf Befehlch des Fürsten auf getragen eine Beysteuer zu geben, vndt gleichfalls vnter die Irxssen zu greifen. sach dessen weiln er wegen vnser Freyheiten Zu felt I vnd vns solche zu wegen bringt, also sollen wir sehen, wir vnss nicht saumben, vndt etwas zusammen bringen mith wen seine Comissarien kommen, wir das Geldt ihn breitschaft. Vnter dessen hat sich die Stath ol

solches gelt allbereith auf die 3000 Ducaten Zu sam-
bringen. vnd den fürsten dar mit zu besenftigen, so
ff Wargozj den 7 September. mit etlich hundert gru-
r die Thonau herkommen von fürsten Töckelly, vnd
er herr mit ihm, die vnss gewarnet haben ihn gross
mit 1000 Ducaten zu begegenen sonst werten wier
t vndt verbrent werten ess wundert ihme, dass wier
g Zeit hero, seyn sicher verbliben, die weil wier
gar nichts presentiert oder aufgewart haben, Vr-
sen weiln die Türcken von Öedtenburg mehr hal-
es solt reicher seyn, Alss dass halbe Königreich.
die Stath in solchen Engsten gewest dass sie nicht
haben wo sie sich nur hin wenten sol, dass wir
r, vndt vnser Leben zu errethen, nur sicher weren.
tschen, vnd Crawaten haben unter dessen auf den
schen Viel Dörfer abgebrenet. Vnd Vbel hauss ge-
dass der Graff Transckovitsch an die Stath hat Brieff
t, die Edl Leyt solten auf sizen, vnd die Burger sol-
Zwey heysser 1 Man schicken. nach Gissing hin ein
raff Wutiany alwo der Graff Traschkovitsch. neben
gozj. sich auch wirt einstellen, welcher Wargozj von
Töckelly Befelch hat sich mit ihme zu Cungoniern,
solcher Brieff Ist von wiserety den hr. Burgermeister
Brief nur dass Original geschicket worten, dass die
alss Traschkovitsch. vnd wutiany. vnd wargozj der
f tragen eine gvarison (sic) von gruzen ihn die Stath
nemben alss 100 reiter vnd 100 heyducken. welches
alles abgeschlagen hat, ihn keines gewilliget, Die
r so bey Creuz ihn Lager seyn gewest seyn auf
ytety den 11 September ihn Forchstentayn hin auf,
r 30 hin zue geschicket vndt etlich hundert stuck
triben, die Armen Leyt seyn auss den gschloss
solchen nach ihn willens ihnen das fiech wider
mben, vnd haben den Vnterhalt der andern gruzen
seyn auf die 150 nider gemacht worten, etliche
welche bey der Stath erlöst seyn worten, einer
taller ihn speci. Der andere vmb 50 fl. Kay.
lles mit einander hin gewest.

Der Graff Wargozj, Ist den 12 September Mith seinen Gruzen, widerumben zu ruckh von Graff Wutyanj her aus zu unss. vnd hat seyn Lager drüben bey den Stainern prückel auf geschlagen er aber hat dass Müth Tag Mall alhier in der Stath gehalten seyne gruzen vnter dessen haben vnssere Müln alle, die noch gueth seyn gewesen welche sie vor dem über gelassen haben, aussgeplünderth, die Spitlthal Saue die besten erschossen Vieln Burgern ihre Ochxssen dar von getriben, Vil Burger haben sich verwundert, was das beteudt das der Wargozj von Grafn Wutyanj, mit seinen gruzen her auss geth, welcher doch ihm zu hilff wider die Teutschen hat sollen zu ihm stossen, mit seinen gruzen.

Vnsser Lieber herr Goth, hat von himmel disen Tag der Christlichen Armme, einen solchen Syg gegeben vndt beschertb, dass sye dem Erbfeynd Christliches Nammbens den Turcken, von der Stath Wyen wekh geschlagen, welche von ihm auf die zwey Manath. hart belagert vnd beschossen ist worten, welcher Tag ist der Sontag, nach Marya geburthstag gewesen, da Goth die Wyener durch den herlichen Sig erlöst hat, auss ihrer feyndten hendten, der nicht nur allein ist geschlagen das er hat miessen dar von Fliehen, vnd er biss auf Bruckh an die Leyte ist fast einen Tag geiagt vnd nider gemacht worten, was nur vnter ist kommen, aber alle Stuckh vnd Munizion alles Brofandt Vil 1000 Cameln vil 1000 schaff vil 1000 wägen vnd Ochxssen stehen miessen lassen. We[illegible] Nun disse gucte Bost vnd Zeitung. Durch gehultige Bau[illegible] welche mit ihrn Ochxssen vndt wägen haben mit den Türk[illegible] ihns Lager miessen fahren aber den 13 September wel[illegible] war der Mantag vor Creuz Erhöbung. Vmb 9 Vhr schon [illegible] den winth Müll Thor ankommen, vnd mit gebracht wie [illegible] Teutschen den Türcken von Wien weckh geschlagen vnd [illegible] nach der Thanau vort hinten auss, vnd die Teitschen ih[illegible] auf den Fues vort nachy, vnd nider geschossen, vndt geha[illegible] sye aber ihre Ochxssen vndt wagen, alss ihn stich mies[illegible] Lassen, nur gleich dass sye dass Leben haben darvon bracht, ist hernach disen Tag alle weyl : bessere vnd g[illegible] sere Zeitung kommen, dass es dem also sey. Dass Go[illegible] Christen den Sig hat geben wider den Türcken, ist d[illegible]

osse freydte, vnter vnss alhier entsandten, absonderlich da
ir vernomben dass der feindt nach der Thanau abziehet, ihn
m wir Vorthan ihn sorgen gestanden, wen er wirt von wyen
ichen, oder weckh geschlagen werten, wirt er auf vnss
mme Leuth her ziehen, vnd vnss versengen vnd verbrenen.
ie Mener nider säbeln. weyber vndt Kinder ihn die Ewige
d grausambe dienstbahrkeit ab Führen. Aber wie Ihme
oth hat nach Wien gebracht, so stil: dass wir nichts haben
rvon gewist, dass er schon droben ist, vnd wir ess nicht
ben glauben wöllen, das er schon solt droben seyn. so hat
n Goth widerumben weckh gefirth, ihn der stil. vie wir es
ben gehörth, auch gleichfals Vns widerumben vnglaublich
llen vor kommen dass er alss mit 5 mal hundert Dausendt
an vor Wyen ist gelegen solt ihn so schneller Eyl. dar von
iagt worten, aber ess bleibt bey den worten, was Goth
rch die Profethen geredtet hat, plözlich redte Ich wider
n Volckh vnd Königreich. dass ichs auss rothn vnd verder-
n wil, wo sie sich aber bekehren thun Buesse, vndt Lassen ab
n bössen sündlichen Leben, so sol mich auch gereuen dass
nglückh. dass ich ihnen habe gethrohet zu thun, den was
ch thüngt Vnmiglich zu seyn vor eurn Augen. sol dass vor
einen Augen auch vnmiglich sein, den es heist, o wie ist die
armherzigkeit dess herrn so gross. vnd Lest sith gerne find-
n, bey denen so sich zu Ihme bekehren. Dessen sollen sich die
hristen ie vnd alle Zeith, ihn ihrn Träbsallen getrösten, vnd
edencken, wen aller menschen hilff auss ist, da geht Gothes
ilf erst am Bestęn an, vnd derowegen seynen heyl. Namben
och riemen vnd breisen, der da alleine wunder thuet vnter
llen Völckern vnd gewisslich glauben dass die Feyndte alle
eyn ihn seyner handt. dar zue alle ihre gedancken, ihre
nschläg so sye wider die armmen Christen gedencken, vnd
ach ihrn wiln vermeinen so hin aus zu führen, da lest ihme
oth den durch einen Engl verkündigen, es beschlieset wol
t, es wirt aber nichts drauss werten. solches haben
en Christen den nun Leider gar offt vnd vil erfah-
ie nur zu rückh wöllen gedencken, wass der Liebe
herzige Goth, an ihnen erwisen hat, er sey vnd
ferner. eine feurige Maur vmb seine Christenheit.

Vnd weylu Nun gedachter Graff Wargozj. gleichfals diese Zeitung, von des Türcken nider Lag, auch disen 13 September. Zu Mith Tag. bey Gschiess ist ihnen worten, hat er sich zu ruckh durch Mörwisch herbegeben vnd durch Kroisbach durchy nach dem See unten auss. mit seinen 1000 Man gruzen, welche aber Vbel gehauset, die Leuth auss den weyngarten veriaugt vnd theils abgefangen, Vnd ihn Vngerland hin ab etliche Därfer alss Nicola vnd Andree noch mehr, gar biss gegen Günss vil Därffer aussgeraubt. hernach bey Copowar über, mit diesen geschmierten vnd heuchlerischen worten, er muess vmb mehr volckh, solches nach wyen zu bringen, dise Leuth auf den pass haben vmb nichts nit gewist, dass der Türckh von wyen geschlagen ist. vnd dass er schon mit seinen raubern ihn der flucht herumb geth sonst heten sye ihme nit hin über Lassen.

Den 14 September : Alss am Tage Creuz erhäbung hat sich der Comendant dess Tockelly, Müth den Turckischen Salfa quarty vmb 7 Vhr zu morgens wekh gemacht alhier vnd auf Scharwar zue, mit den Beding er wolle dem andern Tag wider kommen oder zu rückh schreyben, er wolle sich nur mit den Grafn Traschkowitsch vnterredten. ist aber nicht kommen, vnd hat auch nicht geschriben, Vil andery Türcken haben brofianth von habern trayt vnd mel vnd Brodt hier gehabt, alles ihn stich Lassen, vnd auf vnd der von. die Stat hat solches eingezogen. dass Brodt auf die 1000 Lab so da seyn gefunden seyn worten, hat *Gem.* Stath verkauffen Lassen, den Lab umb 2 gr. vnd ob wol die Türcken iedes Lab vmb 5 vnd 6 gr. haben kaufft, so ist so geschwindt ein solche wolfeile Zeith worten, mit den Brodt vnd mel vnd habern, vor die armmen Leuth, wie zu der Zeith. da Samary belagert gewesen, der mezen mel ist widervmben vmb 25 gr. worten, der haber vnd Korn vmb 1 fl. der mezen.

Item den 15 September. Ist der weisse Fahn, der die hultigung hat beteudt, auf den Stath Thurn, vnd bey dem Botschy Thor. so den 12 Jully seyn auf gestecket worden, vmb 1 Vhr nachmith Tag weckh genomben worten, seyn disen Tag etliche zu den Graff Traschhoitch nach s[illegible] geschicket worten. zu erkuntigen ob die türcken vnd

s dar auf disen Bodten sein herumb gestreift, auss den Land sy, welche mit haben nach hauss gebracht dass vnsser türkischer salfaquarty ist geschossen worten, von den Baurn nd zu gubowar ihn eysen gefangen Ligt.

Item seyn auch disen 15 September auf den Abend von r Kay. May. *Leopoltus.* wie auch von den fürsten Balletiab. an vnser Stath Brief her geschickt worten, welche zu n den Lezten Augusty von Ihro Kay: vnd Konig: May. Verfertiget worten, solche Brieff seyn den 17 Septem: einer Ersammen *Gem.* auff den Rath Hauss abgelessen ten, welche so beweglick gelautet haben, dass ess einen erweichen heten sollen. Wass Ihr May: Klagt vber. Fürsten Döckelly, Wass er bey der *Otamonischen* porten gewürcket hat, Nach deme er so vil 100 dausend Barische Volcker über die Christenheit her auss gefürth hat, allen ein schlag geben, so sye ess solten machen, vnd die Stath wyen Ziehen vndt solche belagern, vnd beigen wie Leyder Goth erbarms vor Augen ist, ihn deme guten alten Gesez, die vor Villen Jahren ihn König-Vngern seyn eingefirth, vnd fier gueth erkenet worten, er wöllen reformiern vnd andery seiner meinuug, die solten seyn auf die ban bringen vndt einführen, Aber ckt vnd auss gang hats erwisen, vndt bezeuget. wie ist geschehen, mit Lauter Christen Bluet besutelt, Ihn so Vil Million Christen, ihn die ewige dienstbarkeit abgefürth worten. Vil dausend nider gesäbelt, Vil dau-Junger weyber, vnd Juungfrauen geschendet, Vil daun grose Armuth gesezet, Vil hundert schöner därffer, Stäthl. vnd Schlösser ihn die Asche gelegt, vndt auch mit seynen honickh Sycssen Brieffen, welche ith Lauter gallen Vermischt seyn gewest, wie ess der gang noch bezeuget hat, vnd noch Vil erger wie er von durch Gothes gnadt nicht were geschlagen worten, wisen haben, den seyne Brief haben gelauth, ess solt it ein hiendtl verruckt werten wen wir vnss vnter chus ergeben, ess solt vnss vnssern weyber, vndt Knechten vnd Mägden nichts geschehen. vnd auch ob, *dess gleichen* vnsern Dorfschafften, aber

hat ess sich gezeuget, wie sye ihr Versprechen haben [illegible]ten. die Dürfer alle auss geblündert, Theils abgebrendt, [illegible] sye ess nicht haben abgebrendt, alle öffen eingeschlagen, [illegible] den dürffern nicht ein Eyssen Lassen stehen. dass nur ein [illegible] werth wer gewesen, sondern abgeschlagen vnd weckh [illegible] Vil Burger vndt Burgers Kinder mit sambt den Vich [illegible] getriben vnd abgefangen, alsso hat Ihro Kay. vnd [illegible] May. Vnsser allergnedtigster König und her, Vnss [illegible]lich ermahnet, weiln er wol weiss, dass wir aus forcht, [illegible] grossen an Zahl barwarischer Völcker. vnss vnter seyne [illegible]tigung haben miessen ergeben, Nun aber Goth Lob [illegible] schlagen, vnd auss den Landt mehrer theils gewichen, [illegible] vnss widerumben, wen anderst ein Christen Bluth ihn [illegible] herzen ist, ihme widerumben getreu werten. vnd der [illegible] sizen, vnd mith den Balletinum zu der Christlichen [illegible] stossen, vnd den feyndt helfen auss den Land Jagen, [illegible] Verfolgen. Er begehre vns mit hab vnd gueth Leyb [illegible] Leben zu schüzen, vnd unsser allergnedtigster König zu [illegible] Auff solche schreiben hat Eine Ersamme *Gem.* vnd ein [illegible] wohl weiser rath. Als Balth. geschwindt herrn des raths [illegible] Ihro May. geschicket, mith Bith vnss widerumben Ihn [illegible] Vorige hulth vndt gnadten an und auf zu nemben. den [illegible] wir haben gethan dass haben wir miessen thun. Vnssre [illegible] vor Brandt, weyb vndt Kinder, von gefangenschafft, [illegible] [illegible] dienstbarkeit zu erretten. Von einer solchen [illegible] mechtigen menge Barwarischer Völcker, derer wir vil zu [illegible] [illegible] vnd zu wenig seyn, auch vnsser Statt kein Orth ist [illegible] [illegible] wehren, vor einem solchen mechtigen Feyndt.

[illegible] Vormit [illegible] [illegible] weiter, zu [illegible] [illegible] Stadth [illegible] [illegible] geritten, [illegible] [illegible] gehalten [illegible] Neustät[illegible] [illegible] sich gege[illegible] [illegible] gefragt [illegible] [illegible] abscon[illegible] [illegible]

Viertl. ob wir freyndt oder feindt seyn, solche seyn aber alss balth Empfangen worten, vndt ist ihnen zur Antwort geben worten, dass freindt seyn, so haben sye aber alss balt verlanget, mit den herrn Burgermaister Zuredten, absonderlich, ist ein Leytenandt darbey gewessen, welchen die Stath alss dass Confendt ihn werenten Tumult alhier vor 30 Reichstaller hat auss gelest von Turcken. haben gedachte Reiter von den Neustifft Thor miessen zu den Wüntmüll Thor, herüber reiten, altort ist der herr Burgermaister zu ihnen hin auss gangen da demnach die Officierer, seyn herein gerithen zu dem weissen rössl, da sye demnach seyn gasstirth worten, die andern Reiter haben sich bey der Preinnigerischen Müll ihn den obern orth auf den Krauth äckern gelagert, da ist ihnen Brodt weyn vnd zwen Ochxssen geschlagen worten, nach deme aber der Officierer, Truncken ist worten ist er Übel vnd Thol worten, hat man ihme anderst wöllen stillen haben die herrn dess Raths vmb 10 Vhr zu der nacht miessen auf das Rath hauss gehen vnd ihme 50 Ducaten herab getragen angespentiert, andern aber etlichen. Seyden tuech auss den gewölbern genomben vnd Vererth. hernach seyn sie den andern tag widerumben fort geraist. gegen der eyssen Stath.

Item den 19 September. hat die Stath auch herrn zu den Fürsten Eszterhazy alss Balletinum ihn die Eisen Stath geschicket, welcher den 20 September ist ankommen ihn die Eyssen Stath, solchen zu empfangen, Ihn Namen der Stath.

Item den 21 September welches war der Tag dess heyl: Apostel Mathie, seyn zwenn hr. Jesuwiter, mit des Fürsten Balletinum, seynen Hauptman, Namens Faby Janckovitsch, da Vnssery Evangellischen herrn, haben die schlüssl miessen. auf vor her gebrachten Befelch, von Balletinumb, durch Vnssere debitierten herrn, hergeben zur Michaels Kirchen, S. Georg..., vnd Spithal Kirchen da sie ihm solche Kirche nach ...g seyn gangen. Vnd zu anzeigen, dass sye widerum... Kartollischen seyn, ihn Jeder Kirchen dass gleith Leyten.

...n den 22 September. Ist der Bather Recktor der Je... ...kommen *mit andern* etlichen Jesuwitern, vnd

ihn den arrest ins Raths hauss geleget worten, alss hr: Tobias Kern. der ein Teutscher Evangellischer Schulmaister ist gewessen alhier. Vndt seyn Nachbahr neben seiner. Alss hr: hartlkopf. der ein Balwierer war. Der Vrsach wegen dess Tobias Kern sol seyn dises. dass er ihn werenten tumult. gegen Kartollische sol geredtet haben. seines Weybs Fozn. Vnter dess Nabel, sol schöner seyn alss vnssers allergnedtigsten Kay: vnd Königs Maull. Alss er aber wegen solches Bössen vndt schlimen redte von gegen theyl ist gestrafft worten. er sol nicht so redten, hat er noch hönischer denselben geantwort. mach du mich vndt dein Lopoltl schön. so hat er vnsern allergnedtigsten Kay. König vnd herrn *Leopoltum*. einen Leopoltl genenet. Hr. Hartkopff aber, sol in bey seyn der Cartollischen werenten tumult, wegen dess Graffen von Gollonitsh spöthisch geredtet haben.

Item den 16 Octob: zu Mithag. welches war der Sambstag vor S. Lucas Tag. ist der hauptman der allhier ist gelegen, von den altn Starnbergerischen Regement, in die Stath hin ein gerucket in dess hanss Grundner hauss. mit den 6 Fänen. vnd 20 Soltaden. Vnd bey den Fothern thor die wacht besezet, mit seynen Soltaten, vnserj biss 3 abgeschaffet. vnd den gfreiten. vnd die Thor in der Stath selber verwacht. welches die Öedenburger nie erlebet haben. Dass wass ihnen jezt begegene Thuet.

Item den 17 October hat man ihn aller früe zwen wagen für dass Rath hauss gestellet, da hat man auf einen wagen die hr: die in arrest seyn gelegen auf gefast vnd nach der Neustath gefürth. Alwo die günserischen herrn auch schon seyn hin gefürth worten. in Eyssen. den vnsserichen herrn aber hat man keine eyssen angeschlagen sondern seyn Freyen fuss zu den wagen gangen vnd auff gesessen. Alss herr Johann Serpilly. hr. Sygmundt Schlöthner. hr. Tullman, hr Tobias Kern. hr. Hartkopff. hr. Adam Hartmayr: wass vo ein heullen vnd weynen. von diser hr. ihrn weybern Kindern ist gewessen. vnd von Andern Leyten, wie sy gefirth sein worten, ist Leichtlich zu errachten. Auf nen wagen, sein die Kay. Soltaten gesessen, welche di in die Neustath *Connfoit* haben.

Die Ducaten, die dess fürsten Ballatinum seine Commissarien hr. *Bawoschis*, vnd hr: *Fabogankowitsch* auf unsser Rath hauss verpetschiert haben, welche die Burger auf Befelch der Obrigkeith wie endt zu ersehen ist wegen dess gross wysier haben zusamen tragen, seyn von vnsern hr. des Raths, Alss von den hr. Burgermaister hr. Michael Korschenniz. nach forchten Stain gefirth worten, vndt den fürsten Balletinum vererhat worten. Freywillig.

Item den 19. october hat man auch alhier auss Befelch des Graffen Kollenitsch. in der Michaels Kürchen dass *te Deum Laudamus* gesungen, vnd auf den Basteyen die Stuckh vnd in dem zwinger die dopelhacken 3mal Loss geschossen; diser Vrsach halber, dass vnsser Lieber herr Goth den Christen widerumben, wider den Erbfeindt einen herlichen Syg, bescheret hat. dass derselben auf die 10000 seyn erschlagen worten, die übrigen so die flucht haben genomben, auf die brucken bey gran zu, über die Tonau zu kommen, weyln sye aber so heuffig darauff seyn kommen, ist die Brucken mit ihnen zerbrochen vnd Vil in das Wasser gefallen vnd ersoffen, hernach seyn unssery auf die Vestung Bargant Loss gangen, welche Vestung sich auf gnadt vnd vngnadt hat ergeben. dar inen sie die . . . . vnd Rebellen haben nider gehauet, 700 Türcken fornembe mit zwen Wascha Lassen Leben, doch alle gefangener. haben eine solche herrliche Beuth bekommen. dass vnssre fuss geher. die meisten haben ross bekommen, dass sye haben können Reithen. Auf unser seyten seyn von den Bollacken bliben 1300. Muschkatierer 60. die Vrsach dass der Bollacken seyn so vil gebliben ist diss gewesen, dass sie blindern haben geschwündt wöllen ehe der feynd noch geschlagen ist gewest.

Item seyn von Vnsern arrestierten Burgern, so nach der Neustath seyn gefangen weckh geführth worten, alle allgemach nach hauss gekommen, vnd freyen Fuess gestellet wor- hr: Hartkopf den 28 october, hr. Tullman vnd -mayr den 2 November. Ihr hr. Johann Serpilly. -gmundus Schlöthner, vnd hr. Tobias Kern. den Welche drey hr: sich haben sollen zue Neustath -m auff Begehren dess Graffen von Gollenitsch, ehe

sye Loss seyn worten dass sye ihnerhalb 4 wochen ih[illegible]
ter wollen verkaufen, Vnd dass Landt meydten, weyln [illegible]
Debitierten herrn aber von Linz vc[illegible] Ihr. May. seyn [illegible]
Vnd Befelch mit gebracht. solche herrn Loss zu L[illegible]
habe alles verzichen vnd vergeben, so hat man disse[illegible]
solchen Vnterschreyben Vnkeith miessen lassen.

Der Schimon Janisch vnd seyn mit Collegi[illegible]
sich vnter schriben, solches zu thun, ihre güeter zu
verkauffen, und diselbige Stath zu majdten, auch [illegible]
zu Oedenburg. Rust oder Spresburg. nider sich [illegible]
sondern nur auf den Landt zu bleyben, vnd seyn [illegible]
Auss ihren Eyssen, vnd Bandten ihn der Neustath [illegible]
worten, den 7 November N. B. disses Vnterschre[illegible]
nichts golten. sondern sie seyn zu Güns in ihren [illegible]
bliben.

Item den 7 November Welches war der Sontag [illegible]
tiny hat man alhier bey vnss Evangellischen vnd [illegible]
Cartollischen dass *Te Deum Laudamus* gesungen in d[illegible]
chen, vnd die Stueckh auff den Basteynen, die [illegible]
hacken in Zwinger drey mall Loss geschossen. V[illegible]
Vmb, wegen dess glückhselligen Sig. so Goth von [illegible]
abermall vnss Christen wider den Türcken beschert, [illegible]
dem sye die Festung *Gran* den 27 october mit *Acort* [illegible]
men von die Türcken. welche draus aus gezogen, [illegible]
Christen hin ein.

Der Fürst Balletinus alss Paul Esterhasy, hat auch [illegible]
findte erdacht, vnd vnsern Vnthanen (sic), zu Harcke, [illegible]
weyngarten zu Neckenmarckh vnd zu Creutz haben [illegible]
wie auch den Wandarfern, Agendarfern, vnd Loibersb[illegible]
so zu Schadtendorf vndt Marz. vnd Rarwa. weyngart[illegible]
ben gehabt, dess gleichen, den Rustern, vnd Mörwisch[illegible]
zu S: Margareten haben weyngarten gehabt. alle wollen [illegible]
sen, Alsso sich zu rächen, wass Ihm die Döckellischen [illegible]
genomben, vnd ist vnssern Vnterthanen starck verbothen [illegible]
west, von seynen Beamten vnd hietern, dass schon keine [illegible]
die weyngarten sicher hat dörfen gehen weil ess ab[illegible]
May : nicht gefallen hat solches, wie sye es seyn ihm[illegible]
ten, vnd ihme drüber zue geschriben, wor über er [illegible]

ie armen Leuth hat Lössen Lassen miessen, vnter dessen ist
men aber Vil verdorben, welches sie haben Goth miessen be-
llen vnd heymb stellen, dass die Rache ist, vnd vergilt alles
i seiner Zeith.

Die Sygendarffer haben sich auch vnterstanten vndt
sery Spital Sau auss dem Tutlosswalth wegetriben, vnd
Betschnig Verkaufft, welche hernach auf Vilfältiges
sen, seyn widterumben theils hergeben worten, aber Vil
er verbliben, vnd von disen Leyten, ehe gefressen worten.
che haben vorgeben sye haben vor dem Inen zuege-
, man hat ess ihnen weckh getriben, vnd von vnss seyns
men erkaufft worten, Wan der Fürst Balletinus nicht
gethroet, er wil den Richter. vor seinen haus Lassen
galgen Bauen, vnd daran hencken, wo sie die Sau nicht
n hergeben.

Item dem 26 November Ist der hauptman Kalchreudter,
en Löblich alten Starnbergerischen Regementh von hier
k geraist, vnd haben die Wacht widterumben bey den
n Stath Thor. Vnssere Muschkatierer versehen, wie
ro. alsso hat gedachter hauptman Kalchreuter welcher
gellisch war. von 16 November bis 26 dito die Wacht
den Thören mit seynen Soldaten. ihn der Stath versehen.

Item den 16 December, Ist auff den Abendt ankommen
General Strabsolty. welcher dess Graffen Wutyany. Graf-
ciy zu Güns vnd Graffen Draschkowitsch zu Scharwar,
Güther *Confencierth* hat, auf Befelch Ihro Kay. vndt
che May. *Leopoltum*. Vndt Mith gewalth In des hr.
Nätl seynen hauss einkerth. seinen vorwandt. Alss
n Rebel were. vnd gleich dem hr. Burgermaister
und Etliche herrn des Raths zu sammen Lassen kom-
is dass er Kommen sey. vnd habe befelch. die Burger
ciern, von ihr May. welcher vnsser herrn so harth
hat dass man ihm hier hat sollen Rebellen anzeigen.
het dass er wil die Thor mit Bollesaten verschlagen.
Man ihn die Stath herein legen, wen mier. nicht
ie gieter Lassen Confencieren, Weyl wir aber von
May. haben prodeckcionallis gehabt, die Jünger
also *seyn Befelch.* so hat er die Stath derentwe-

Königl. May. einen Commissary ins Land herge[illegible]
den Segredary Apbelly. welch [illegible] hat von den [illegible]
vndt Stethen, miessen die Klagen anhören, was die [illegible]
hin vndt widter vor vngemach den Leuthen anthun, [illegible]
mehr von den Leuthen Begehrn alss Ihr May. Be[illegible]
dass man ihnen geben solth. vndt ist auch allhier [illegible]
gewest. da die gespanschafft vndt die Steth ihr [illegible]
gebracht. vnd er den Ofizierern solches was sie [illegible]
fangen. Hat abgezogen Ihn ihrer Besoltung, wel[illegible]
hier haben miessen erscheynen, den er In des H[illegible]
Nätl Hauss hat geloschiert.

Item den 17 April Hat man ihn der Vor[illegible]
miessen 40 Mann von den Stierhämbischen Reg[illegible]
nemben ihn die quartier. die ihn der Stath haben [illegible]
nein genohmen. sondern seyn ihn die 4 Viertl [illegible]
worten gleich. zu denen andern die vor Her schon [illegible]
seyn Hier gelegen.

Alss in den Ersten Viertl habens gehabt in [illegible]
Köppf. in anderten viertl 24 Köpff: ihn 3ten Viertl [illegible]
in 4ten Viertl 34 Köpf.

Item dieses Ist auch vor ostern Müth den fleisch[illegible]
vndt der *Gem.* allhier vor Bey gangen, dass die Stat[illegible]
tern. Haben dass Rindtfleisch dass lb wollen vmb [illegible]
hacken. hernach nicht anderst als vmb 5½ vng. v[illegible]
Kälbere vmb 6 vng. die gem. aber vnd der Rath hat [illegible]
nicht anderst alss vmb 5 vng. dass rindtfleisch das[illegible]
Hacken verwilliget, denen Gey. M. aber zu den zw[illegible]
noch einen geben ihn der wochen zu Hacken. Als [illegible]
mitwoch vndt sambstag. Diesse Haben miessen 2 [illegible]
fleisch vmb 9 vng. dass Kälberne vmb 1 lb vmb 5 [illegible]
ben, weiln aber die Stath meistern nicht vmb diese[illegible]
haben vollen hacken wie ess die gem. vnd der Rath h[illegible]
zet. so haben die andern Meistern, dar weil auf d[illegible]
hauss. sollen verbleyben, der Zech M. aber hat solle[illegible]
zwen Herrn dess Raths. vndt die Ladt. mit Ihrn Brif[illegible]
auf das Rath Hauss tragen, dass sie nun gesehen Hab[illegible]
so Hin auss wil, haben sie angelobt biss auf pfingst[illegible]
diesen preiss dass fleisch Zu Hacken. wie ess der ra[illegible]

ezt hat. Alss ihn den Stath Bencken dass lb. rind-
ıb 5 vng. dass Kalb fleisch zwey lb vmb 11 vng.
I. aber dass lb vi h ½ vng. wollfeiller.

am Sanct Georgen Tag. dieses 1684iste Jahr. Ha-
rnssere frey en wahllen auf den Rath hauss Goth sey
ie Verhinternüs eines einzigen Menschen. so Ihro
t Königl. May. Hete her geshhicket gehabt aber vnter
er solche vneinigkeit entstandten, dass wir erst vmb
n den Rath hauss seyn abgangen. Aber Goth Lob
ueter Verrichtung. In deme wir den herrn Leopolt
derumben zu einen Herrn Burger Meister haben ge-
elcher vor hero von den Kay. Comissary Graffen
, wie endt zu ersehen anno 1681 auss den Rath her
an. vndt anno 1675. wie endt zu ersehen von Bur-
ır Ampt abgesezet. vndt an stat seiner ein Cartolli-
gesezet. weiln aber die *Gem.* Ihre freyen wahllen
pen hat. so ist er zum Burgermeister erwöhlt worten,
ıach verrichter wahl. welche nun ihme Betroffen, hat
Rath hauss Herrn abgeordnet in seyn Hauss. vndt
hes Lassen andeuten vndt mit Bit er wolle, erschei-
das Rath Hauss. mit welchen abgeordneten er also
Kommen, vnd Ihme von Herrn Mathias Preyner.
öhlten Herrn Stathrichter. Der Zöpter über antwor-
ın, welchen er selber nach Hauss getragen hat. in
ıg der gantzen gem. vnd weiln mir keinen Evangel-
Herrn Burgermeister. seit hero er ist abgesezet wor-
n gehapt. welches schon 9 Jahr ist. so hat ess Goth
terumben zue lassen, dass er ist erwöhllet worten.
ess ist zuegangen. wissen die zu sagen die Bey der
n.

ı ist auch diesses zu Beschreiben, dass es In diesen
Viel Würmb hat gehapt, die nicht allein die Wälter
ınz abgefressen, alss wen die Bammer alle Thyer
ındern auch die Bammen ihn Bamgärten vndt grey-
dtern vnd weingarten vnd weiln sye in wältern nichts
n mehr haben gehabt, so seyn sye in die Weingarten
so nahe an den wältern und Zausig sein gelegen
len selbigen *die Botzen* abgefressen an den Bögen. wel-

ches man noch nie erhört hat. dass die würmb sich über des weynstockh solten gemacht haben solchen zu verderben.

Item vmb die Pfingsten hat man den fleischhackern dass fleisch. biss. auf Johanny Zuegelassen dass sye ess haben theurer gehacket. vndt die Stath Meister die haben dass lb rindtfleisch. wie auch dass Lämere, vmb 5½ vng. auss gehackt. die gey M. das lb rindtfleisch vndt Lämmere vmb 5 vng. aber die gey. Meister haben noch die wochen drey Tag därffen hacken. Alss Mantag. vndt Mitwochen vnd Sambstag.

Item *ist auch* dieses geschehen alhier in diesen 1684 Jahr. den 18 vnd 19 May. seyn dess Generall von Starnberg seyne soldaten. alhier auf der Spital wyssen zusammen gefürth worten. vndt aldta gemusterst, Welches Regementh ist in 12 *gumbanien* Bestandten, Jedte Companien ist 180 Mann starkh gewest. vndt die seyn zwo nacht ihn der Vorstath herihnen gelegen. In den 4 Viertln. In Jedten hauss. in theils 4 vnd 3 vnd 6 vnd 2. soldadten. Darnach halt dass Hauss ist gewest. vnd die gelegenheit. Aber man hat ihuen nichts därffen geben weiter. Alss nur dass nacht quatyer, Verkosten haben sie sich selber miessen, nach vollendter musterung aber. ist ein soldat erschossen worten. welcher seinen goberaln erschossen hat. vndt zwen haben miessen spillen. Die haben auss gerissen. einer hat 6 geworfen, der andere 2. der das weniger hat geworffen. ist gehenckht worten, in einen Schnöl galgen, auf der Spitel wissen.

Item den 28 May seyn disse Starnbergerischen alhier vndt in der gspanschafft aufgebrochen. vndt nach Presspurckh gemarschiert, haben aber die Baurn auf den därffern, vndt die Burger, alhier. vndt zue Eissenstatt. vnd Rust einen Jedten 4 Ellen Leynwanth. zu einen Tschabernackl, den soldaten, miesen mit geben, vndt auch die portion auf 4 tag. Biss zu Endt dess May hat man den fierern, auf die soldaten miessen mit geben, welches ein Langes winter quatir ist gewest, von 10 october des verwichen 1683 Jahr. biss ihns 1684. den 31 May : alss nur 10 tag weniger den 3 Viertl Jahr.

Item am S. Johanny dess Tauffers tag, ist dass Ri fleisch widerumben wolfeyller worten, vndt ist von ein Rath. vndt E. E. *Gem.* denen fleischackern. alss Stath

...rn, das lb rindt fleisch. zuhacken von Johanny dess ...ffers tag. an biss 14 tag, vmb 5 vng. dass Lembere vmb ...$\frac{1}{2}$ vng. die gey Maister in heraussern Bencken auf den gra... vmb 4$\frac{1}{2}$ vng. dass lb rinatfleisch, dass Lemmere vmb ...vng. vnd das Kälber, vndt haben die Stath M : dises er...lten, dass die geymeister in der wochen nur zwen tag ...ffen hacken, alss Erchtag vnd Sambstag. wan aber disse ...tag auss vnd verüber seyn, so miessen die Stath M. dass ...Rindfleisch vmb 4$\frac{1}{2}$ vng., vnd die gey M. vmb 4 vng. vnd ... Junge vmb $\frac{1}{2}$ Vng. theurer dass gräb Leber vndt fleckh ... nicht theurer anssgewogen werten, wie sonst, das lb ...r vmb 2 vng. die fleckl vmb 1 vng.

...Item zu auss gang des Manath Juny. haben vnsery Kay. ...ler. den Türcken die Vestung *Ficegrath* vndt Waitzn ...genohmen, vndt den Türcken bey Waizn grob geschla... von danen seyn sie nach Pest geruckht vndt diselbige ... auch ein bekommen, vndt darauf Offen belagerth. Goth ... dass sie solche auch bekommen.

...Item den 1 Jully ist vmb 4 Vhr. nach Mith tag ein sol... Schaur Wöther kommen, vnd die Hundtzberg. Neubirg ...an, theils Kolmberg. Neuberg. Wätzer. Mägerlehr. ...lauffen. Starckner. Hochmueth. Auer. Höller. Lamb...ler, Kircher. Steiger. Saxgrundt. Breischler. Weiten...dt, Glasser. sehr verderbt vndt erschlagen. die Stainer ... hölleesgrvndt vnd theils Bodten Glaussner. Aber noch ...r. dess gleichen in Haussbergen den Peters tag vor ...ch.

...m den 5 Augusty, welches war der Sambstag vor ...ang Christi, ist Ihr Kay. vnd Königl: May: von Linz ...mben nach Wyen ankommen. Alda widerumben seyn ...nt zu haben. Goth gebe dass Ihme oder seine nach ... auch nun vnd zu Ewigen Zeithen, der Türckische Hundt; nicht mehr von diser Wien Stath solt vertrei...dern vor allen feynden alda sicher möchte sein vnd ...n.

...uch dieses geschehen disen 5 Augusty auff den ... von Vngerlandt Viel dausendtmall 1000. Hey...ber die *Stath gegen* der übermass zue geflogen,

über eine kleine weyl. seyn er mehr über die Stath geg
Schadtendarff vnd Agendarff zue geflogen, wie ein gros
heer. Vil 1000 mall 1000, vnd vmb vil 1000 mehr. Also d
ersten seyn gewessen, welche aber ihner halb einer Stun
wider zu ruckh seyn geflogen. Vnsser Lieber Herr Goth ge
dass ess nur nichts bösses Beteudte, oder nach sich ziehe.

Item den 3ten September. ist der Heyriche vndt Vi
tige weyn zu gleich angefangen worden vmb 10 vng : z
Leygeben.

Item den 9 September. seyn Ihro Churfürstlich Dur
Leuchtigkeit ihn Payrn, mith 12000 Mann nach Offen
marschierth. Vndt auss den franckischen vnd Schwäbisch
Kraiss auch 14000 Mann nach Offen zu, der Chur Füerst
Payrn ihn eygner Pehrsohn ist selber mith seyn fölckern
ab. welchen Ihro Kay : vnd Königl : May : zu Wyen sel
endtgegen zu der Thonaue hin auss gefahren, vnd empfang
vnd mit Ihme ihn seynen wagen Herein in die Burg gefü
Vnd die Stuckh 3mall Lassen Lessen vnd Loss gehen.

Item den 12 September ist erst vmb 11 Vhr. zu Mith
ein solches Schweres Wöther. mith Blitzen. vndt donern
west, dass ihn Sommer dergleichen nicht ist gewest, vnd
zu Agendarff ein Bueben vnter einer Holzapfl terein ersc
gen, der doner. wie auch zu Bamgarth einen erwachsen M
Behrsohn, auf den feldt.

Item den 15 September, ist der Mezen Kohrn se
Vmb 2 fl. 4 gr. der Watz vmb 3 fl. 3 gr. Kay. wehrung
den, da dan die Becken dass Bahr Semmel so haben solle
Loth wegen, vmb 2 vng. geben. sie ess aber nur vm
Loth haben bachen wollen dass Bahr semmel, Worüber
Ersammer rath mit Bewilligung einer Löblichen *Gem.*
Becker zur Straff gezogen Jedten Vmb 5 fl. oder sollen
Schupffen Lassen machen. Die weil sie ohne Erlaubnu
Zweyerling Semmel von Ihnen selbsten haben vor 1
geben.

Item den 24 September ist ein solches Regen
ter nach mit tag vnd die gantze nacht drauf ge
dass vmb Miternacht der Spitl Bach so angeloffen
Spitl Brucken gleich vnd die meisten Keller a

Blatz Voller wasser worden, auch vil schadten darinen getan, theils weyn gestirtz. die nicht ehe verbeilt haben könen werten.

Item nach diesen Viel feltigen regenweter. Hat man miessen anfangen zum Lössen, vndt ist das anbauen vndt Lössen zusammen kommen, aber das Lössen ist gar gring gewesessen, dass in etlichen Jahren so gering ist gewest nie, vndt Saur dar Bey:

Item zu Eingang dess November seyn vnssere Kay. fölcker von Offen Vnverrichtnr sachen abgezogen, vndt die meisten Reiter sein zu fuess kommen, dass sye Ihnen drunten vor Hunger Verreckt seyn. Vndt wie gar vor gewiss Bericht ist einkommen. dass Biss dreissig 1000 pferde verreckt drunten seyn. Aber dennoch seyn sie gar glücklich abgezogen, dass sie alles dar von widerumben haben weck gebracht.

Item Weiln nun so grosse noth ist in gantzen Vnger Landt gewest wegen dess traydt. dass wer eines hat wöllen Kauffen, hat miessen ins Oesterreich nach Wyen. Vnd Stockerau reyssen, weiln aber die Oesterreicher haben, die grosse zue fuhr gesehen, vnd den Viel fältigen wucher, den die Handtels Leuth mit den traidt getriben, ist solcher Bass gepsert worten. vndt Herunter der Leyta kein Körnthl traidt herab lassen. fihren, sondern überreiter Bestelt, vnd den Leiten solches Lassen wecke nemben. Worüber man Bey der Regierung zu Wyen ist einkommen, vndt all da Bericht, dass man Vnss quatier machen thüet mit Viel fölckern, vnd pferdten. Vndt nichts ist ihn den Land. Von traydt vnd Habern. Vndt sie wollen nichts herein ins Landt auch Lassen. Alsso miessen wier mit sambt den fölckern grebiern, so ist hernach her auss kommen wer von der Stath hat nach Wyen oder Stockerau reyssen wollen, der hat von Rath auss einen Verfertigten pass miessen haben, dass ers nur auff seine noth ein kaufft, vnd solchen droben zeigen, so Ist einer schon ... worten, dass ers hat dörffen kauffen, vnd herein führen aber keinen Verkauffer hat man keinen pass ...wol der Rath, oder auff den Landt der fioigspan, ...ss dem Oesterreich kein traidt haben wöllen herein Vngerland, war dises die Vrsach, dass die wue-

cher vnd vorkauffer droben das traydt haben so Hauffig ein kaufft, vnd solche habens Vngern verkaufft, die da gehultigte Paurn waren, Welche hernach dass traydt den turcken haben sollen zu fihren. Dar auff ists auss kommen, dass man kein traydt hat ins Landt herein wollen Lassen fihren.

Item Weyln aber Vnsser Armee von Offen ist abgezogen Vnverrichter sachen. Vnter dessen aber wycegrath. vnd Waizen, welche sye den Türcken haben weckgenomben Besezt mit Kay. Völckern, der türck ist vnter dessen mit etlichen 1000 Janitscharn zusammen geruckht, vnd vor Waizen dieselbige auffgeforderth, welche sich gegen ihme her aus nicht ein mall gewörth, sondern gleich angefangen mit den türcken zu tractiern, Welcher Ihnen Versprochen hat. das sie sicher solten abziehen, aber Ohne gewöhr. Worüber sie die festung Waizen. den Turcken widerumben haben über geben, vndt ohne ober vnd vnter gewöhr auss gezogen, der türckh hat seyn wort gehalten hat Ihnen nichts gethan, Die Rebellen vnter dessen reiten Ihnen nach. Vndt haben auff die andert halb dausendt nider gemacht, also das ihrer nicht über 60 man sollen seyn dar von kommen. Auff Gran zue.

Item dieses 1684igste Jahr, ist ein solches Vnfruchtbahres Jahr gewest, in allen früchten, alsso dass nicht ein Obst nur das geringste were worten, dass traidt in gleichen ist gar schlecht gerathen, vndt manicher armer Baur Kaum den Samb, ins kinftig erbauet, aber Vil Haydtn vnd Hirsch haben die Leit disses Jahr angebauet, dass ist dennoch so gerathen dass die armen Leith ihre Lebens mitl ein wenig haben habt. Der Weyn hat gar nichts gerathen, dar auss Leicht abzunemben dass wenig ist worten. die weiln der Pischof nur 130 Emer in Zöhet hat bekommen, vnd haben die Eltisten Leuth, so alda gelebet haben, von einen solchen feil Jahr in allen sachen, nicht könen wisen, noch könen erdencken, die sie es von Ihren Eltern heten gehört erzöllen. Dass der gleichen eines were gewessen wie dises 84 igste iahr. Vnd bei *Gem.* Stadt alhier dieses Jahr auss 1800 lb wolgebau weingarten nur 100 Emer maisch gebauet. Welcher nicht hat erklegt auff die Bedienten vnd Officianten

ss kein Emer : gem : Stath ist ihn Keller geleget worten n diser 84 Jährigen fechxung.

Item zu Aussgang diesses 1684 Jahr. ist der Mezen ohrn gewest vmb 3 fl 7 gr. Kay: der mezen waiz 4 f. Kay. r habern 33 gr. der Heyten der mezen vmb 2 f. 10 gr. der ezen Hirsch vmb 3 f. der mezen Beitelts mell vmb 5 fl. 10 . der mezen Semmel mel vmb 7 f. 10 gr. dass Viertl Haytn ell vmb 18 gr. die Halb mel zum Bachen vmb 9 vng. die lb griess vmb 10 vng. die halb Haitnes mel, vmb $5^1/_2$ vng. s lb rindtfleisch In Stath pencken vmb $4^1/_2$ vng. In geyencken vmb 4 vng. dass lb Kein schweines hat man in den encken nicht gehabt, den ess ist gar zu theur gewessen. den en einer hat ein schweyn gekaufft ist ihme dass lb wol vmb vnd 9 vng : Kommen. Vnd ist noch kein Speckh dar geest, die halb Bon ist vmb 5 vng : gewest die halb gersten rayn vmb 7 vnd 8 vnd 9 vng : vnd noch grob genueg. die lb heirigen weyn vmb 8 vnd 7 vng. der ein firtige die halb mb 10 vng. dass lb Saltz vmb 12 vng. in Zentner vmb 10 . Kay. bey Gem. Stath alhier. gestorben seyn dieses iahr ey den Evangellischen 339ich den verleihe Goth in der rdten eine sellige vnd sanffte ruch, Vnd dar malls am Jenen rossen tage, eine frölliche aufferstehung, vnss aber allen zu iner Zeith eine sellige nach farth.

Gebohren bey vnss Evangellischen sein dises 84 Jahr 8. die Lass der Liebe Goth wachsen vnd zuenemen an alr weissheit vnd gnadte bey ihme vnd allen menschen. Collirt seyn ihn vnssern Evangellischen Bethauss worten 74 hr, denen gebe vnsser Lieber Goth bey disen Kumer haffen Zeiten. dass Liebe tägliche Brodt, vndt Erhalte sye in eter Einigkeith, dass durch Ihren stande gothes Reich ge erbauet werten.

Item ist auch dieses vor Bey gangen, zu endt dises Jahr e man hat angefangen zum Steurn auff den rath Hauss, m : hat verlanget, man solt solche gewissenhafft . darmit sich keiner habe zubeklagen, er gebe zu on seynen Vermögen, vnd immer einer der Vil m gar gring durchj. Also hat demselben E. E. ach kommen, vnd den 24ern ein solches decreth

schrifft herauss geben, dass sie haben miessen von Hauss zu haus den Burgern, einsagen, dass ers hat miessen Schrifftlich seynen 24er geben, wie Vil er lb weyngarten hat, vnd in welchen gebürg sie liegen, vnd wie Viel er Joch überlendt Aecker vnd wissen hat, Welches Decreth herr Mathias Preyner alss herr Stathrichter geschriben vnd also gelautet.

Einen Jedten Burgersman, auch Inwohnern In Summa allen vndt Jedten, so In diser König. frey Stath Öedenburg wohnen, wirt anbefohlen, vnd dass Obrigkeitlich, mit allem Ernst, dass ein Jeder, der Bürgerliche Heysser, Mayrhoff, vnd Überlendt Gründtstückh alss Weyngarten, Aecker vnd Wissen haben Schrüfftlichen Ihren Vorgesezten 24ern, übergeben dass solche dem Künfftigen Sambstag (welches war der 8 December) denen Deputierten Herrn, auch auff dem Rath Hauss Sall, durch gedachte Hr. 24ger mögen, Vnfehlbahr, richtig Eingehendtiget vndt übergeben werden, da mit dadurch die Steuer gewissenhafft mögen eingerichtet werden. Also ein Jeder weingarten wie Viel lb. Ein ieder überlandt Acker, wie Viel Joch. Ein iedte überlandt wissen wie Viel tagwerig Vndt wo Jedtes Grundtstuckh Lige, vnd dass schon bey der Auff den rath Hauss Verfasten Straff, dan gleich wie dieser Befelch ganz gewissenhafft, also wierdt auch der Burgerliche Gehorsamb mit Ernst erfordert.

Weyln nun die Burger solchen Ernstlichen Obrigkeitlichen Befelch seyn nach kommen, Vndt alles schrüfftlich ihren Hr 24gern ein gehendtiget, wass ein Jedter in seym Vermögen fier Grundtstuckh hat, so Hat vnter dessen E. rath auss ihrn mitl gewisse herrn Deputierth, wie auch einer Löblichen gem. die Hr 24ger nebenst denen 4 Bergmeistern, vnd ihn der Ihnern Stath auch andere gewissenhafftige Hr. sambt den gem. Vormundtern, die da gar reiflich Betrachtet, was ein Jedtes Hauss, in der Stath, wie auch in der Vorstadt, ein Jedes lb weyngarten, ein Jede Joch Ack ein Jedes dagwerk Wyssen, kan vnd soll Steur geben, hernach zu vernehmen, vnd zu Ersehen, absonderlich, wi der weyngarten vnd Aecker, wie auch der wisn, die garten sein alle nach den A B C : ein getheilt worten.

Die Angerer das lb sol Steur geben 3 vng. Aertzgrueben ss lb 4 vng. Aur die gueten biss wo sich der rothner angt dass lb 5 vng. die schlechtern Aur herauf dass lb 4 g. Altenburg zu Mörwisch dass lb 4 vng.

Badtner die gueten, biss auff die Öeten von wolfs her se, dass lb 6 vng.

Badtner von diser Öeten, biss zu den Kaufweingarten ss lb 3 vng. Brunhietl dass lb 2 vng. Bamgarten zu rust : ss lb 4 vng.

Claussner Hoche vnd Lange, biss auf die Öeten her auff ss lb 6 vng. die andern Clanssner biss an die Höllessgrundt ss lb 4 vng Crenzweingarten dass lt 1 vng.

Dutlösser, dass lb 2 vng.

Eyssner, dass lb 4 vng. Ertburger die Ober Ertburger ie Vntern dass lb 3 vng. dass lb 2 vng. Ertburgerscheyben lass lb 3 vng.

Felberbruner dass lb 2 vng, frothner dass lb 4 vng. raunheutl dass lb 3 vng.

Gaue dass lb 2 vng. glasser dass lb 3 vng. Goltberg das b 4 vng. grasner dass lb 2 vng, Greffner dass lb 2 vng. greiser ober vndt vntere, dass lb 2 vng. gärten vor den Michaelshor, vnd Judtenfreithoff dass lb 3 vng.

Haydter dass lb 4 vng. Haussberg dass lb 3 vng. Himnelsthron dass lb 2 vng. Hoche Härmlehr vnd von schwaenbergern biss auf die Öeten, herab dass lb 4 vng. Harmlehn hin ab die schlöchten dass lb 2 vng. Hochmueth so auff ler wolfser ihre Aecker stossen, dass lb 5 vng. Höller das lb vng. Hollesgrundt dass lb 3 vng. Huntzberg dass lb 4 vng. Icyl. Creuzer dass lb 2 vng.

Ingerlehr dass lb. 3 vng. Irnfrüdt dass lb. die kalten 4 vng. Irnfrüdt die warmben dass lb. 2 vng. Ircher dass lb 3 vng. Junge weingarten dass lb. zu Harcke 3 vng.

Kayndarffer dass lb. 2 vng. Kamrath dass lb. 4 vng dass lb. 4 vng. Kauffweingarten dass lb. 3 vng. die schlöchten 2 vng. von des Stathpfahrer weynff. Kronberg dass lb 4 vng. Kyeberg die gueten r. heroben die raissbeissigen Kieberg das lb 2 vng. ge vndt Kurtze dass lb. 6 vng.

L. Langschilling ausser des Zausig. In vntern Orth d
3 vng. Langschilling hereinwerts dess Zaussig das lb.
Laymb. gruber zu wolffs das lb. 4 vng. Laimb. Gr
Mörwisch. dass lb. 2 vng. Lewer In Poten, dass lb.
Lewber Ins gesambt die andern, dass ib. 4 vng.

M. Mägerler die Langen dass lb. 5 vng. Magerler
zen gegen den stainhauffen dass lb. 4 vng.

N. Neuberg dass lb. 4 vng Neybürg zu Wandar
3 vng.

P. Plachner dass lb. 2 vng. Poltesbamgarten dass
Potzman die gueten dass lb. 3 vng. Potzman ein 10
bey den Aeckern dass lb. 2 vng. Preischler das lb 3

R. Rämisch das lb. 6 vng. Roxgrundt das lb. 1 vng.
kropff dass lb. 3 vng. Rinssler dass lb. 3 vng. Ro
dass lb. 3 vng. Ratenbedter dass lb. 4 vng.

S. Saubruner das lb. 1 vng. Saxgrundt dass lb. 4 v
riessl dass lb. 2 vng. Satzl zu Mörwisch das lb. 3 v
piechel alda, dass lb. 3 vng. Stainer ins gesampt, d
vng. Stainhauffen Biss auff dess Pohln herauf dass lb.
reyffbeissigen stainhauffen das lb. 3 vng. Starckner d
vng. Steiger ins gesampt dass lb. 4 vng. Schwabenb
lb. 4 vng. Seyenreimb dass lb 3 vng. Scheuchner d
vng. Sülberberg dass lb. 3 vng. Stinckebrun dass lb.
Schlögeln dass lb. 4 vng.

T. Tieffenweg das lb. 1 vng.

V. Vllmüzer dass lb. 3 vng. Voglgesang zu Rust d
4 vng.

W. Wayer das lb. 3 vng. Weitengrundt Insgesambt d
vng. Wüterer das lb. 4 vng. Wysser Ins gesambt das lb.
Zahrhalbn dass lb. 2 vng.

Z. Die Joch acker solt geben steuer 1 gr.
Die grammet wysen dass daberich 2 gr.
Die harten wisn das daberig 1 gr.

Weiln nun die meisten Burger dises hernach vor
angesehen, Jedoch etliche, weiter hin auss gesehen. w
ses grund taxssiern mechte auss zichten. vnd wolten
ben einen schayn zu einen Grundbuch auff zu richten
ches wider Vnterstell[illegible] ben, vnd disse miehe v

la etliche tag angewendet ist worten. war alle vmb sonst
l ist noch Bey der alten Vnortnung der steur anschlagen
bliben.

Anno 1685 Jahriges Begebenheit.

Item Weiln die Vngern allenthalben diesen Wünther
er die Teutschen In quatiern widerumben haben miessen,
t auch vnssre Stath ein Ehrliches miessen Leydten. doch
ht in Natura, den dess Herzog von Lothring seyn quatier
alhier bey vnsser Stath gewessen. welche Leuthe sich sel-
r verkost haben. vnd mir Ihnen Manathlich 1800 fl. Kay.
ben miessen geben, auch vor etlich 80 pfert Hey vnd Ha-
n, die steyer hambischen haben die Rabau In zwey Ma-
t auss gefressen dass die meisten Därffer seyn Lahr wor-
n, die Baurn weckgeloffen, dass sie zu Endt dess february.
en auss den quatier, auss der Rabau in Oesterreich gehen
ssen dass sie dar ihnen nichts mehr zu fressen haben ge-
t, also dass die Armen Leuth in der Rabau die Hund vnd
n Essen haben miessen vor Hunger, dass sie ihnen so-
nichts übrigs haben lassen.

Item den 28 february ist auch ein anschlag alhier ge-
worten, wegen der soltaden, hat ein Jedter Burger so
miessen geben, alss er steuer hat geben, welche aber son-
gewerb haben gehabt, denen hat man was mehreres an-
lagen.

Item zu Aussgang dess Manath february. Ist der mezen
vmb 3 fl Kay. 10 gr. gewessen, der mezen korn vmb 2
vnd 8 gr. der mezen Habern vmb 32 gr. der heyrige
halb 8 vng. der viertige 10 vng.

Item den 10 Marty haben die fleischhacker alhier alss
meister, dass lb. rindfleisch vmb 1 gr. Begehrt zu ha-
weiln aber ein E. rath vnd eine Löbliche gem. ihn ihr
nicht gewillet, sondern ihnen zur Antwort geben
seund keine Zeit dass man dass fleisch solte theuer
Lassen, In deme sie in der fasten nur Täglich zwo
en halten, vnd ist auch nie gehört worden, dass man
hackern in der fasten dass fleisch hat lassen theurer
wie es vor her gehacket haben, Ein E. rath

ihnen vor den nuzen so sie vnter der Zeit hero gehabt haben, den man ihnen auch wol vergunet, Jedoch solten sie vns nicht so hart drucken, sondern gedencken die armetey so vnter der Burgerschafft vnd andern armen Leuten ist, sie aber zur Antwort gaben, Ess sey ihnen nicht möglich dass sie könten die fasten durchj dass lb. rindfleisch vmb 4½ vng hacken sondern Ihr Jahr were auss, E. E. rath gibt ihnen drauff widerumben zur antwort, sie solten sehen, wass sie thun, dass sies Ihn das künftige nicht gereuen thuet, vnd man ihnen wass drauss erwachssen thut, sollen sies niemandt alls Ihrer Hartneckigkeit zuschreiben sie gingen drüber ab, vnd verbliben Bey Ihrer wol gefasten meinung, Ein E. Rath begerth die gey meister herein vnd Lest ihnen zu dass sie alle tag haben hacken dörffen, vnd Lest ihnen dass lb. rindt fleisch hacken. vmb 4½ vng. die fasten durchj wie ess vor dem die Stathmeister gehackt haben. E. E. Rath. Lest Ihnen den 19 Marty den Stathmeistern auff dass Rath hauss einsagen, nach dem sie erschinen, haben sie miessen mit Zwen hr. dess raths vmb die Ladt heymb gehen, vndt solche von den Zöchmeister dem Johann Hänssl ab hollen vnd auff dass Rath hauss bringen, sie aber haben dass Geldt welches In die Ladt gehörrig vor hero her auss genommen, also dass die Ladt Lerer ist gewest, Weiln ess aber an dem gleich war, dass etliche solten frey gesagt werten, so hat E. E. rath hr. Mezger. vnd hr. Wachsmann auss dess Raths mittl dar zue deputiert, vnd Vnparteiische Handt werks Leuth auch dar zu Erfodtern lassen. dess gleichen die geymeister Bey ihnen den Stathmeistern einkauft waren, vnd haben den Hr. Tobias Schneider zu einen Zöchmeister gemacht, welcher schon auff die 20-ig Jahr ein eingkauffter Stathmeister war, aber vor diss mall nicht gehackt welche alsso Balt die andern frey gesaget, auch andere Jung Meister worden. dass die alten Sathmeister nichts dar bey zu thun haben gehabt, In dem nun der alte Zöchmeister Johann Hänssl abgeseczezt, vnd auss Befelch E. E. rath. dass gelt weiln sie verrathen seyn worten, den neyen H Zöhmeister [illegible] die Ladt miessen Bringen, wie auch andere sachen so sie weckgenohmen. Alss Bahr tuch vnd mantl vndt ist in [illegible] schen auss den alter meistern der friess gestorben, weil

er, ihrer Artickl nach nicht so verhalten wie es Billich hete
rn sollen, ist demselben von den neyen Hr. Zöchmeistern
ss Barthuch, vnd mant[illegible] geben worten, dass er werrre
en Handtwerckh n[illegible] ur [illegible]n Bestatiget worten. Weiln
er den neyen fleis[illegible]hacker meistern. dass fleisch hacken. so
ohl in Stath penck[illegible] drinen alss her austen dass fleisch ha-
en zum Ostern ist auff ein Jahr gelassen worten. Alss dass
. rindtfleisch biss auf Johanny vmb $5\frac{1}{2}$ vng. dass Kelbere
ib 6 vng. in gey penckhen vmb $\frac{1}{2}$ vng. wolfeiler, seyn dem-
ch, die alten Stathmeister, am grinen donerstag vor einen
E. rath vnd einer Löblichen *Gem.* mit einen Supplicieren
kommen. Vnd vmb gnadt gebeten, ihnen ihre hartneckig-
it zu verzeichen. vnd gebeten dass man Ihnen dass fleisch-
cken wolle vergünstigen, sie wollen ess hin fiero, nimer
n, sondern die Stath mit guten fleisch versehen, ist ihnen
nach auff ihr bithen die zwe Benck bei den hintern tohr
r aussen, vnd drinen in der Stath auch zwo zuegelassen
rten, denen jungen Meistern hat man vor Zug gelassen zu
en Besten Bencken, welche ihnen gefallen, auch die Lüss
ihen theil, den neyen Jungen meistern [illegible] geeignet, vnd
alten meistern von E. E. rath aufferleget dass sie zu den
Hr Zöchmeister den E. E. rath eingesezet, vneingesag-
vnd vnbegerter sollen kommen vnd sich nach Handwercks
uch, weiln sie sich so sehr versündiget haben, wider ihre
ickel abstraffen Lassen zu dem Endte hat E. E rath auss
en mitl dar uu verortnet, Hr Mezger vndt Hr. Wachsman,
einer E. *Gem.* aber Hr. M. Vogl (?) vnd hr Abra-
Lawb E. E. rath aber. Behahlt Ihnen ihre Straff noch

Item den 26 May haben alle Burger widerumb alhier,
ene soldaten Steur miessen geben. vndt widerumben so
er Steuer gibt.

Ist auch dises geschehen In den Monath Appril. dass
rath vndt E. E. *Gem.* Betrachtet. dass die holten al-
der Stath wohnet, dass Jahr durchj ein ieder solt drey
gem. Stath Hauen gen. vnd die Ledtigen Weyber
witibte Weyber 3 daberig in der grin arbeit arbei-
ist in der Stath, vnnd herausten In der Vorstadt In

einen Jedten Viertl, Ein Haur richter gesezet worten, welcher auff Begehren der gem. Stath übergeher, wan sie es Brauchen, denen Holten haben miessen ein sagen, dass sie den andern Tag miessen In die robeth gen Hauen, vnd ist der erste Haur richter gewessen in der Stath der Halbwachx. In ersten Viertl Georg Sohnleytner, in anderten Viertl Jobst Lechner In den driten Viertl der Mosser, in den Vierten Viertl der Bauhoffer.

Item in diesen Jahr. Haben sich die Köffer in vnssern Weingarten, widerumben Heuffig, eingefundten. vnd in solchen gebürgen, da man es sonst nie erhört hat, dass die Köffer darihnen solten schadten gethan haben, alss wie Heur. Alss ihn Potzman, Kolmberg, Kainrazen ist fast kein spats gebüerg gewessen, worihnen sie nit Schadten gethan heten. Dessgleichen auch die Hayschreckhen nach dem See herumb biss auff Rust. da doch die Ruster, hin auss mit Lallichern gangen. vndt solche auff geiaugt, gar Viel Mezen abgefangen vnd vergraben, haben ihnen dennoch. dass grass alles abgefressen: vnd ihn ihren traitern sehr grossen schadten getan.

Item denen fleischhackern, ist von E. E. Rath. vnd E L. Gem. dass fleischhacken, von Johanny des tauffers Tag biss auff Michaelly, Wolfeiler zu hacken, aufferleget worten In Stath pencken das lb rindfleisch vmb 5 vng. von alten schoffen auch vmb 5 vng. dass junge Lemmere das lb 5½ Kälbere 6 vng In geypencken Jedtes vmb ½ vng wolfeiller welches sie den auch also gethan haben.

Item seyn die Soltadten Heur erst den 8 vndt 10 Juny auss den quatiern ihns felt gangen, seyn aber dieses Monath noch nicht zusammen in ein feldt Lager, die Regementer gerucket, sondern nur dort vnd da auff den pässen gelegen, also dass sie nichts belagert, noch sonst wass dentiert heten.

Item zu auss(gang) des Monath Juny. ist Goth sey Lob vnd danckh gesaget, der Mezen Korn vmb 2 f Kay. der schönste Pecken Waiz vmb 3 f. Kay. 5 gr. gringerer Waiz vmb 2 f. 15 gr. 2 fl. 6 gr. vnd ist von Stockerau durch Crawaten vnd andern Handtels Leuten Traydt vndt Brodt sath zue gefierth worten, vndt ist Brodt hier feyl auf den Marckh gew

lass gar zu Pasau ist gebachen vndt auff den wasser
ter gefürth worden, Ist zwey lb Kornes Brodt vmb 7
erkaufft. nach den gesatz der Inspector auff den Blatz.
den die Vngern die meisten hier dass Brodt vndt traidt
en Blaz haben miessen kauffen.
Hingegen haben die Teutschen Volcker. so ihn Wünter
ern, in Vnger Landt heyr herihnen gelegen, in disen
th. Als May vnd Juny. starckh exequiert den Leuten
sie kein Geldt gehabt solche manath geldter. den Offi-
ren zu Bezahllen, all ihr Viech weckh getriben vnd ver-
t, da den die meisten Baurn von den Heysserṇ entloffen.
lteten haben hernach die Edelleuth welchen die Baurn
th, in nahmen Ihrer Baurn Exequieret, vnd haben
übel mit den Edl Leuten gehaust, da den die auff den
zen herumb. solches vermist, dass die teutschen so übel
öllen. Haben sie ihre Bestes, nach der festung Schimöck
ht, vndt sich zur gegen wöhr wollen stellen. worüber
3 Regementer seyn Commentirt worden. Auff sie loss zu
, wie man aber Ihr Kay. May. berichtete wass daraus
e erfolgen. Hat solches miessen vnterwegen bleiben, vnd
solche 3 Regementer nach Crawaten miessen reissen,
also den so Viel Vngerische Leith herobEn bey vnss ihn
tath Peteln gangen. welche anfenglich von den Tathern
ch die zwey Wünthérquatier durch die Teutschen. Vmb
Ihrige seyn kommen. solche Baurn, die vor her 12
n 12 Ross 30 Sau. Hert Schoff. Jährlich biss 300 schö-
nssere Haur alhier bey ihnen trunden geschnitten ha-
hernach alhier bey vns den klein Brodt nach gen, weyln
ess anfänglich nicht hat wöllen. Herein in die Stath
n. Haben sie die Nestl in feldt grast vndt gessen. da-
zu schliessen, wie die Leuth haben Hunger Leidten
en, vnd wie Goth, die verschwendung seyner gaben an
Vngern gestrafft hat. die vor hero. Keine Rindten an den
en Brodt haben mögen Essen. sondern solche wecke ge-
dten. vnd den Hundten vorgeworffen, vnd dass Sprich-
zu den Teutschen gesagt. Du teutschy hast Weisj
s. Aber schwarzj Brodt. Ich aber hab schwarzj Hauss
weissy Brodt, iezt aber haben sie anstath des weissen

Brodt nestl anstadt der Hiner vndt gens. vndt Lemmer. Hund vnd kazen, Goth Behiete vnss ferner. vnd regiere vnss, dass wier seyne gaben nicht missbrauchen darmit es vns nicht auch alsso gehe.

Item den 15 Jully Ist nachmitag vmb 5 Vhr von Märterstorff her über Zemingdarf. Zagersdarf. Klingenbach. Sygendarff, vnd gar nach Mörwisch, ein solches schaur wöther gewest, vnd in allen früchten auff den felth vnd weyngebürgen grossen schadten gemacht, absonderlich zu Mörwisch. die Haydter altenberg Laymgruber vnd Herichner goltberg, wie auch ihre Satz, vnd Seez bey Hauss sehr der schlagen.

Den 24 Jully hat sich nach mitag vmb 2 Vhr über den walth gegen den Haussbergen zue abermall ein schweres schaur wether Erhebt, vndt in der Haussbergen ein wenig genascht, aber die Sülberberg vnter der miten in den Botn hin ab. Die Stinckenbruner. Junge weingartn, der Neckenmarcker ihr ganzes geburg die Koberstorfferische Herrschafft, dass Loitelspurgische Günserische vnd Schaebringische Weyngebürg. Auff die Helfte erschlagen.

Item zu Aussgang dess Manath Jully Ist Goth Lob. der mezen Kohrn vmb 25 vnd 28 gr. auff den Blaz erkaufft worten von Vngern widerumben die gersten auch vmb 25 gr. der Waiz vmb 2 f vnd 5 gr. welche arme Vngern, schon in die zwey Jahr her. dass traidt selber haben alhier auff der marckh, von den Crawathen. so von Oesterreich solches herein gefirth haben, miessen kauffen. vnd ihn ihr Landt hin ab fihren, dar auss zu ersehen ist. wen vnss die Vngern kein traidt zu fihren, wie gschwindt grosse theuerung wirt, in Vnssern Landt, Goth wolle ferner Segen, darmit die grimige theurung sich in eine wolfeylle Zeith, möge nebenst den Edln fridten verwandeln.

Item den 15 Augusty haben die Kay: Völcker den Türcken Bey Gran In die flucht geschlagen vndt 5000 Türcken nider gemacht 23 Stuck vndt alle Bokaschy von Ihm bekommen. da die Andern so Neuheussl Belagert haben. seyn Ihnen worden. dass der feyndt ist nun mehr Goth I In die flucht geschlagen, haben sie solche Vestung mit Er angriffen, vndt den 19 Augusty mit gesturmbter Handt

mohmen, vndt alles darihnen nider gemacht, Worüber den 5 Augusty alhier In allen Kürchen, dass te Deum Laudamus ist gesungen wordten, vndt die Stuckh auff den Pasteien 3 mall Loss geschussen seyn worden. Gott Lass solche estung nihmer mehr in des Türcken seyn gewalth kommen, ndern gebe dass mir ihm noch mehr abnehmen.

Item In den September Manath, In der quatember woten, ist ein solche gfrier eingefallen, dass die weingarten In sterreich. vndt nach dem Leyte Berg. vnd der Eissenstadt herumb alle verderbt da die weynber noch nicht auff die halft sein weich gewessen, auch in Haydten vnd Hirsch. In Österreich vnd Vngerlandt allen erfrört, dass vmb Viel dauendt mezen schadten, ist geschehen durch diese gfrier, Wor auff dass trayt geschwindt theuer ist worden, Alss der mezen korn vmb 2 fl. Kay. der wayz vmb 3 fl. Kay. 5 gr. die gerste vmb 33 gr. der Habern 16 gr. Dessgleichen das lb rindtfleisch ist auch theur worden vmb Michaelly. Alss in Stath [illegible]cken dass lb vmb 6 vng. in geypencken vmb $5^1/_2$ vng [illegible] alte Lemere auch in diesen werth wie dass rindtfleisch. [illegible] Junge Lemmere aber nach den gesicht, vnd dass Kälber das schweyne dass lb vmb 7 vng. Vndt solches haben [illegible] die fleischhacker nur biss auff Andrey vmb diesen werth [illegible]sprochen zu hacken, Lenger könten sie nicht, den dass [illegible], wirt alle Tag Theurer.

Vnter dessen seyn die Kay. Teutschen fölcker In Ober [illegible]gern hin ein gangen, den Töckely die Stäth widerumben [illegible] genohmen, alss Eperies vor welcher der Jenerall [illegible], in einem Sturmb so ihm diese Eperisser haben abgeschlagen, 500 soltadten eingebiest hat, Weillen aber 12 Re[illegible]ter her nach hin ein seyn Beordtert worten, vnd dass [illegible]lität der Kaperary hat bekommen, mith Welchen die [illegible]ser haben angehebt zu traktieren, vnd vnter Ihro Kay. [illegible] Schutz zu ergeben hat man die Rebellen dess Tökelly. [illegible]er zur guarison hat hin ein gelegt, Lassen abziehen, [illegible] ein Kay. guarison von Teutschen Volckern hin ein worten.

[illegible]n danen ist die Kay. Arme, vor Kaschau geruckt, [illegible]ch auch *hefftig mit* Stuckh schiessen, her auss auf

die teutschen gewerth haben, der Töckelly ist vnter den
nach gross Wartein zu dem Türckischen Wascha
vndt Hilff begerth. wider die Teutschen dass er solches
Kaschau möchte abtreiben, Welcher Wasche, den Töck
solt herlich Empfangen haben, vndt zu gleich gastiert,
den gastmall aber solte ein Janitsár mit einen Brieff vom
Türckischen Kaysser, zu dem Wäsche seyn kommen,
Wäsche solchen Brief lest. so ist darihnen gestanden
solte den Töckly fangen, vnd in Eyssen vnd Bandten
gen, vnd nach Constantinopel hin ein schicken, Welch
felch der Wascha nach kommen, vndt den Töcklly
vndt in Eyssen vnd Bandten geschlagen, vndt auf ein
gen gesezet, vnd durch Janitscharen vort nach Constanti
pel geschicket, Weilen aber der Petterroty, auch
Töcklly bey den Wasche ist zu Wartein gewest, hat
Balt denselben zu einen fürsten an stath dess Tocklly
einsezen, über die Rebellen, mit disen Vorwandt, der
hat von seinen Türckischen Kaysser wollen abfallen,
den teutschen Kaysser gehen, derowegen habe er ihm
sen fangen vndt hin ein schicken. Weil er seinen Aydt
gehalten hat, so er seinen Türkischen Kaysser gethan
der Pertrozy hath aber anderst sich Besunen, Ist mit
den Tücken durchgangen, vndt solches den Herrn Jeneral
Caprary Berichtet. Vndt vmb Kay. perthon gebethen,
er auch Erlanget, Velcher ist also Balth hin ein in Kasch
geschicket worten, solches den Kaschauern zu berichten,
ihren fürsten töcklly der Turckh habe gefangen
vndt sie sich keiner Hilff von ihm zu gewarten haben,
über sie sich also Balth den Kaysser widerumben als
rechtmessigen Herrn haben ergeben, die Rebellen so
biss 11000 seyn gewest. seyn auch alle auf des Keysser
ten über gangen, weiln der türckh ihren Graff töcklly hat
gen lassen. welchen Ihro May : alsso Balth quatier hat
ben vndt Bahr Manath solt vndt die übrigen Örther so
töcklly seithero hat ihnen gehabt widerumben alle weck
nohmen. Biss auff dass Schloss Munkatsch. Als welche
überauss feste festung ist. Vndt die töcklin darihnen
ihren Kindtern vndt Schatz ist, welche woll von den Ka

chen ist alsso Balth Belagerth worden, aber nichts dar vor gerichtet, Vnter dessen aber seyn Viel Zeitung eingeloffen wie der türckh den töckly habe lassen Balt Hencken, Balth sey er Köpfft. Balth habe ... auff dass Meer schicken Lassen, doch hat man nichts gewisses In ein drey Mannath können Ihnen werthen wie ess doch mit Ihme Stehet, allein sein frau die hat sich in Munkatsch forthan wacker gewerth gegen den Kaysserlichen Herauss.

Item zu Aussgang dies October seyn die hr. Pattris Jesuwiten In die Stath hin ein kommen. In dass Witnetische Hauss, vnd Ihr Golleumb heraust in der Vorstath Verlassen. Vnd Hauss, vnd andery Leuth drein vmb den Zinss herein genohmen, vndt drauff die schullen Vorthan drinen gehalten, vnd den Gothes Dienst darneben in der Georgen Kirch.

Item vmb Andrey sein die herrn fleischhacker selber kommen, zu dem Herr Burger Meister Hr Leopold Nätl vnd angedeut daas sie wöllen das lb fleisch vmb einen Halben vng. wolfeiler Hacken, dass ist aber darumben geschehen, nach deme sie vernohmen, Wie dass zu Wyen die fleischhacker, sein alle in die Verwahrungkeith (sic) worden. Vndt haben im Eyssen vor der Burckh sollen den Blaz scherren, die weillen sie so eine Muethwillige theurung Haben wegen dess fleisch eingefürth. ehe wen sie dass Haben gethan. haben sie Viel 1000 fl straff geben Vndt hernach dass fleisch wollfeiler gehackth. Alss vmb $3^1/_2$ Kr. die Vnsserigén aber alhier haben ess in der Stath von andre an, biss auff Ostern vmb 1 gr. lb rindtfleisch miessen Hacken, in geypencken heraustcn. ... lb. vmb 9 vng vor herr hats die gem. gebethen si sollen ... nur Biss auff das neye iahr vmb 6 vng dass lb Haben. Da hats geheisen Bey ihnen ess were nicht miglich son... man wirts vmb dieselbige Zeith miessen vmb 7 vng. ..., aber ess ist nicht wahr worden, mier haben ess vmb 5 gessen. Ingleichen haben wier zu Eingangs dess Novem... widerumben den quatierstandt Bekommen, Alss den Herren Lothring. Hat die Stath Monathlich in geldt miessen ... 1800 fl Kay. ohne der pferdt so sie vnterhalten hat ..., die Stall Knecht so zu den pferdten haben gehört, ... der *Vorstath gelegen* in quatiern. Jedoch ist keiner

bey seynen wirth gelegen, sondern alle 14 tag, ist er mit seiner Balleten so ihme der 24er hat geben, nacher gangen, zu einen andern, vndt dieser hat ihm wegen der Ligerstath. vnd Serfis, wegen 14 Tag. geben, vor den tag 2 Kr. vnd solches quatier der stall Knecht ist von einen Viertl ihn das 2 kommen. Dieses Jahr ist noch wol Weyn gewachssen aber der nicht nach den See ist gewachssen ist sehr Saur worten, Jedoch die halb vmb 8 vng gesezet worten zum Leygeben.

Zu Aussgang diess Jahr ist der Mezen Waitz gewest vmb 2 fl. 10 gr. dass Korhn vmb 38 gr. die gersten vmb 35. der Habern vmb 16 gr. die Viertige Halb weyn vmb 12 vng. der heyrige vmb 8 vng. dass rindtfleisch in Stath penckea das lb. 5 vng. dass Külberne 7 vng. dass schweine vmb 7 vng. In geypencken alles vmb einen halben vng weniger.

Anno 1686.

Dieses 1686 Jahr ist Ein gar Wunderliches Jahr, in der Wütterung. Den ess ist ein gar Leytenlicher Wünther gewest, vnd gar wenig Schnee gehabt. alsso dass der mehrere theil des Mertzen schön Hel vnd warmb ist gewest, dass man den 4-ten Apbril schon weynbeer hat gesehen. Aber ess ist hernach ein getrenckt wordten.

Item In Monath february. Hath ein Jedter Burger vndt Steurmessiger. so Vil er steur sonst hath geben widerumben eine soltaten steur auf dass Rathauss richtig miesen geben.

Ist auch dieses vor Bey gangen allhier Bey vnser Stath welches In Oedenburg nie geschehen. noch erhert ist worden Alls dass Ihro Kay. vndt Königl. May. vnsser herrn Burgermeister Herrn Leopold Nädtl welcher der Evangellischen Relligon zu gethan ist, zu Einen frey. Herrn hath gemacht, worüber er auss den Burgerlichen Standt ist Erhoben worten. Vndt hat seyn Purgermaister Ampt auff geben In Eingang des Manath february. vnd auss den Rath weckh gangen vndt herrn Johann Ernreich Mezger *Subs.* welcher da Er vt. Rath vnd Einer E. Gem. Vrlaub vnd Abschith genohmen von den Herrn dess Raths. vnd der gem: Vormündter nach Hauss Begleitet worten. Den Zepter aber hath er auff Georgj in seynen Hauss Behalten.

der töckly In diesen Manath februarj auch wi-
ebendtig worden. Vnd widerumben nach gross
i den türkischen Kaysser geschicket, worten.
Ihro Kay. May. Also Balth vnter Bracht ist
s er alda ankommen ist, Vndt einen aussgeschi-
lcher ess den Rebellischen Vngern, den Zerstreu-
ndigen, dass er da vnd da seye. sie solten sich
zu Ihme verfiegen, auch seiner frauen nach Mun-
gethan, sie solte sich nur wacker halten, vndt
i den Kayserlichen her auss Er wolle ihr Balth
)00 zu hilff kommen. vndt die Teutschen wecke
o Kay. May. haben aber also Balth von Wyen
schöne gnadten pfening. Hin ein ihn Ober Vn-
ket, alda die Vornembsten Vngern dar mith zu
dass sie ihme als ihren rechtmessigen Herrn
öchten getreu Verbleiben. vnd den andern Jed-
ungen seyn, einen iedten zwey Manath solth.

ihn diesen 1686igsten Jahr so ein über auss
r vnd varmber Merzen gewest, welcher alles her
elt, so wohl in felth alss zu weyngarten, vnd hat
prill schon weynberr gesehen, aber den 10 Ap-
osse gfrier gewest vndt sehr Viel schadten ge-
rntag aber. bei der nacht hat ess sehr übel hauss
ess in den weingarten alles was her vor war ge-
rfrörth bey den See, vnd Berg vnd thall, vnd gar
gen Nussbaum nicht über Lassen, so wohl Bey
anderst wo, den ess nicht erfrörth hat.

dem Heyl. Osterfeyertagan hat man anstath dess
s rueffen, wen man die Ihnere Stath hat wöllen
h den thuhrner Lassen die Herpaucken schlagen.
han sol ess gehalten werten, wen man wil die

i tag Georgj ist auch dass vor bey gangen alhier
den Herrn Stathrichter abgeholth. Vndt mit
i subst. her. Burgermeister alss hr. Johann Ern-
er gangen, vndt bey welchen die ältern raths
ssen sein, wie gebreuchlieg ist, vndt von danen
Hauss her füer, zu dess Hr. Leopolth Nätl Hauss,

da er ohne Zepter ist neben dem hr. Stathrichter zu r
Handt hergangen, vor dess Herrn Leopolth Nätl Hau
der Rath nebenst der ganzen gem. auf der gassen steh
ben, vndt seyn ihrer zwen hin auff gangen vndt habe
Zepter herunter getragen da ihm der hr. Mezger offi
auff dass Rath hauss hat getragen. Auff den Rath Ha
hernach zum Stathrichter ihn die wahl genohmen wor
Johann Ehrenreich Mezger hr. Jacob Erhart Preinni
Gregor Nätl. vndt hr. Reichhart Reichenhaller. alle 4
gellische vndt hat ess sich zuegetragen. Dass herr M
vndt hr Preinning Jedter hat 44 Stimmen Bekomme
Stathrichter ampt, vndt die zwen Herrn haben nur 7
bekohmen. nun hat man nicht gewist der sachen weil m
Hr Preining. wolte sein Ampt als ein Junger hr ihm
dass Recht dem ältern überlassen, als hr Mezger. Die
es auch nicht angenohmen, nun ist endlich Beschlosse
ten dass man hat auff ein neues miessen wehlen. Vnd
zwen hr nicht in die wahl genohmen. Als Hr. Nätl v
Reichenhaller. sondern nur den h. Mezger vndt hr. P
vndt hat ein ieder mit seyner wahl miessen verbleibe
deme, wo er ess ehe hat hin geben. alss nun denen 7
her ihre wahlen, auf die zwen als hr Nätl vnd hr R
haller haben geben dissen ists frey gestandten ihre wah
zu geben auf den hr Mäzger vnd herrn Preining, vndt
schön gleich herauss kommen. dass hr. Mötzger hat 4
len bekommen. Als vmb eine mehr als vor her, her
ning aber 50ig. Als vmb 6 wahllen mehr als vor he
als den erscheint dass die 7 stimmen sein richtig h
kommen. vndt ist als den hr. Preining Stathrichter v
vndt hr. Mathias Preiner Burgermeister welcher v
Cartollischen Relligion zue gethan.

Item den 5 May, welches war der Sontag jubilate,
den ganzen Ley langen tag geschniben, vnd ist übe
Ligen bliben vndt erst den andern gantzen tag zu thun
dass er ist weckh [illegible] [illegible]. Aber anderst wo, da
und hinein ist er wol biss 2 vndt 3 tag Ligen gebliben.
der Schne nun so schwer war, hat er die traidter weil
schon als die Kehrn alle geschossen seyn gewessen. Z

r Erten nider getruckt, da den vnter den Leyten, ein sehr
rbärmliches Klagen ist gewest, wass werten wier essen ess
t nun alles abgetrucket ess kan nun nimmer mehr auff ste-
n, aber Goth hat so schöne Wünth drein geschicket, dass
ist eines ist Liegen Bliben, vndt in den weingarten weillen
he auch schon schön grin sein gewessen hat der Schne
h nichts geschath, alss dass er ihmer ein Rebel hat abge-
ket, in den Bamgarten vndt wälthern, da hat er übel ge-
st, die weiln er voller wasser ist gewest war er so schwer.
er Viel Näst abtruckte vndt in der Stath di tächer nider
ckt welches ihme kein Mensch hete einbylten können
ihm erst ihn May der Schne solte seine tächer zu sam-
truchen.

Es seyn auch heyr vnb Endt dess Apbril so Viel Köffer
wassery weingarten komen, dass man glaubt ess hat es
so viel geben alhier. den sie sein nicht in die Köffer
garten komen, wo sie sich sonsten gerne haben einge-
, sondern nur in die gueten gebürge wo sein tag
t nie keiner gewessen ist, alss Angerer, tieffenweg, Botz-
Kolmberg Koinrath. Neuberg. Schwabenberg Eysner
ler vndt ist fast kein gebürg dass nicht drein sein kom-
vnd alles abgefressen. Man hat hernach wohl bey 5 thal-
ff eingesagt Köffer Klauben, da er wohl Viel seyn vmb
en, aber ess ist Vil zu spath angriffen worten disse
th. wenn es zu rechter Zeith were angriffen worten so
den Köffern wohl zu steurn gewessen. Vndt solche
nfftige besser ihn acht genohmen werten, dass Köffer
n.

den 14 May ist der Hertzog von Lothring alhier
alss des Kay. Schwager vnd der Zeith Jenerallissimus
yser in den türkischen Krieg. welcher auff dass Her-
Von dem gantzen Rath ist bey den fotern thor Em-
worten vndt die Burgerschafft vor der Wintmüll
Viertl. mit ihren fahn In der Ordnung solchen auff
Vnd die Stuckh auff den Pasteynen Lassen Loss ge-
her in dess Paron Nätl seinen Hauss hat einkerth.
geschwindt vnsre Stath quarty hat miesen verwach-
g alss *er hier ist verbliben*. vndt die Burger haben

so Lang die ausern thör miesen verwachten. Biss zu sein Abreiss. welche ist geschehen den 31 May zu Morgens vmb 8 Vhr.

Item den 17 May ist zu Mitag vmb 10 Vhr, ein Schweres wether erstandten. Vndt die Haussberg, wie auch der Necken marcker ihr gebürg über auss sehr Erschlagen. Worüber zu Neckenmarckh die alte Pätschin sampt ihrer tochter. vnd zwo äntl : seyn eingefangen worten, welche solchen schaur selten gemacht haben. Muter vnd Tochter in Landtsee. die antl in Lackenpach.

Item den 23 May ist der Junge fierst von Neuburg alhier ankommen. Alss der Kaysserin ihr hr. Brueder den Hertzog von Lothring heimb zu suchen.

Item den 25 May der Churfürst auss Bayrn alhier zu Mitag eingezogen welchen der Rath vnndt die Burger haben auff gewart, vnndt Empfangen wie den Hertzog von Lothring, ist über 3 stundt nicht hier verbliben, sondern widerumben nach der Neustat forth zum Kaysser.

Item den 25 May hat man Miesen ihn den gantzen Vngerlandt Profiandt wagen schicken, vndt haben vnssere Dörffer 20 wagen In Jedten 4 Stuckh fiech missen hergeben vnd forth nach Günss schicken, die Stath auch noch dar zue 30 wagen In Jedten 4 Ochssen welche seyn ihn die Ihnere Stath. vnd her austen in die 4 Viertl eingeteillet worden ha miesen forth schicken, vnd zu einen Jedten wagen zwe Knecht.

Die eintheillung ist ihn der Stath, weiln ess ge schwindt hat miesen geschehen. Also ein gerichtet wo da man alle Züg Beschriben hat vndt da hat man ge wie vnd welches Viertl mehr Viech hat, disse haben Ochsen vnd wagen miesen her geben, Alss die Ihnere S hat vermög ihre züg 5 wagen In iedten 4 ochssen herg dass erste Viertl Vermög ihrer züg. gibt auch 5 wagen ten mit 4 Ochssen, dass anderte Viertl, gibt vermög züg $3^1/_2$ wagen, in ieden 4 Ochssen, dass 3te Viertl gibt mög ihrer Züg $4^1/_2$ wagen, in ieden 4 ochssen dass 4te V gibt vermög ihrer züg 12 wagen In iedten 4 Ochssen Ochssen hat iedtes Viertl. alss die hr. 24er von den I

woj auch die wagen erkaufft worüber ein allgemeiner Anhlag ist gemachet worden, dass ein Jedter Burger so viel schlag hat wegen: der profiand wagen. auff dass rath muss richtig miesen geben alss er steur sonst gibt, da hat Viertl den andern widerumben ihn gelt zuetragen, welche Viech vndt wagen haben mehr hergeben, alss die andern, mit keiner hat mehr dörffen Leidten alss seyn anderer bahr welche wagen von Ihr May. nur auf ein Manath g seyn begerth worten profiant der Völckern ihn das Laa zu fihren vnd hat Ihr May. Lassen Jeden Knecht täg- sein Brodt geben. Vnd dass Mannath 3 fl Kay.

Item diese wagen seyn nach 7 wochen, widerumben nach gelassen worten. Vndt ist nur Etwas wenigs auss geben, welches aber von vnssern Leuthen schier selbsten is arlosset worden.

Item hat man Heyr den 25 Juny schon zum traidt seydten angefangen vndt umb Margarethy gar wenig r gestandten aber ess ist ein solcher Sturmb windt in der garety wochen erstandten ein 3 tag Lang, welcher Viel mezen Waiz ihn Landt hat auss geschlagen. dass die Leuth nicts alss dass Lehre strob haben miessen eydten hernach.

Vnter dessen Ist Offen von Vnsser Christlichen arme kh Beschossen worten. Vndt weyssenburg. Von der Rei- y Blogwierth etliche wochen, weillen der türck aber mit 00 man ist zu Hilffe kommen haben vnssere miesen von eissenburg abziehen, vndt auff Offen zu der Infantery kh. der türckh ist auch auff Offen zuj geruckt vndt estes gethan. seiner meinung fölcker hinein In Offen gen, hat ess zu öfftern browiert vnd sich durch schla- llen, ist Ihm aber durch Gothes gnadt von Vnsser chen soltaten vntertriben worten, solche nie mallen zu lassen.

n den 18 Jully habe Ich Heur schon glith weiche gefundten, vndt darauf den 24 Jully habe ich den ermeister 5 weiche zeitige weynbeer Heym ge-

len 19 Jully haben wier Heyr die Hieter miessen

auff dass rath Hauss stellen dass sye geschworen haben, vndt seyn darauff vort In ihre Hueten gangen.

Item nach deme ess bey Belagerung der Vestung Offen, übel ist zue gangen, vndt die türcken sich darihnen sehr gewehret, absonderlich, vnssern Leuthen ihn Sturmb Lauffen grossen schadten gethan, dass Viel vornembe fürsten vndt Graffen seyn vmb kommen, haben Ihro Kay. May. In Wyen den tag vor Marya Himmelfarth eine fasten angestelt, vndt nichts gethan alss den ganzen tag gebethet, vndt biss auf die nacht nichts gessen, In ansehung dieser Buess vndt fasten, Goth wolle sich erbahrmen vnd seiner Christenheit Syg von Himmel herab verleychen, wider den türcken. Welches Goth In Gnadten hat angesehen, vndt Syg seyner Christenheit geben, dass sye die festung Offen den 2 September mith sturmenter Handt von den feundt haben bekommen. Worüber In der ganzen Christenheit grosse freudt erstandten, welches nicht zu Beschreiben ist. vndt an allen orthen vnd endten Goth gedancket der sie widerumben den Christen ihn ihre gewalth hat kommen lassen. welche der türckh falscher weiss Anno 1541 bekommen. Vndt seithero In seynen Hendten gehabt. ob woll solche zu den 9ten mall belagert von den Christen ist worten, aber niemallen nichts dar vor gericht. sondern alle Zeith viel 1000 Christen dar vor verlohren, dar auff ist bey Vnss den 9ten September auch Goth in allen Kürchen gedencket worten. Vndt hat die ganze Burgerschafft mit ihren Gewöhr miessen auff ziechen auff den plaz. vndt [illegible] die Stuckh seyn auff den pasteinen Loss gebrent worten. [illegible] ben sie auch Salfe miesen geben, ist auch den rath vndt [illegible] auff den rath Hauss ein mittagmall geben worten. Vnd [illegible] ihr Kay. May. Herumb getruncken worten. Auff den Ab[illegible] vor den Rath Hauss, haben die Jungen Kinder getanzet. [illegible] lichen gar in rath Hauss Sall, dass ist geschehen. zur ge[illegible] nüss der Jungen Leuthe. dass sie dermals wen sie alth [illegible] könen sagen, wie Offen ist ein nohmen worten bin. [illegible] vndt so klein oder so alth gewessen. Habe vor dem Hauss. oder in Sall getanzet.

Item seyn so Viel 1000 mall 1000 Heyschreck In [illegible] See ankommen In disen September vndt weillen [illegible]

t bey den See dass Gramet wecke gemähet, seyn sie ihn e weingarten absonderlich in die Stainer vndt Saz erbröcklichen eingefallen. Vnd in weynbeern grossen schadten than. Ob man wol allerley mitl vor genohmen hat solche zu treiben hat man doch sie nicht könen auss den weingarten ingen, wier Bergleuth seyn Bey der nacht hin ab. Vndt hadie wolffser her auss miessen vor tags zu den Burgstall mmen, ein Jedter mit einen stessel der vnter sich einen 4 ten Latn hat gehabt, da hat man auff die Heyschreckh tossen, die weillen zu morgens frie, ehe die Son ist auffgen. Auff den Anger, ausser der Satz. gegen den den See tückh seyn gelegen, seyn er wol viel 1000 erstossen den, Ists doch so viel als nichts gewessen, hernach hat mösser hin ab gefirth ins gebürg, vndt drein geschossen, mit trumln In weingarten vmbgangen vndt solche auff ugt. ess hat aber auch nichts aussgeben, sondern die uth seyn so Verzagt worten. Dass sye den 23 September n zu den Lessen ihn stainern angefangen.

Item den 10 october ist dar auff überall angefangen worzum Lessen, vndt ist Hayr gar wenig worten, aber guet. der Emer vor den Zehet noch ist vmb 7 taller vndt 10 fl. kaufft worten.

Item nach deme vnssere Soltaten die Vestung Offen gedert vndt grosse Beuthe dar von gebracht, vnd sye wenig auss geruhet, seyn sye Hernach weiter gangen, den türcken unterschitlich Vestungen weck genohmen, derlich Sicklos. vndt fünff Kürchen, vndt diesse Vewie auch Offen Starckh besezet, vndt darauff In die gangen, vndt ist diss Jahr dass Vngerlandt noch nicht wessen von quatiern, vndt hat die Statt auch diss Jahr ben ihn quatier gehabt den Herzog von Lothering. cht in natura, Jedoch Manathlich 1713 fl. Kay. nur h allein, ohne Vnsser Darffschafften.

m zu Aussgang dieses Jahr, Ist der Mezen Waitz ge- fl 5 gr. dass Kohrn vmb 27 vndt 28 gr. die gersten r. der Habern vmb 14 vnd 15 gr. dass lb rindtfleisch Bencken vnd 6 vng. In geybencken vmb $5^1/_4$ vng. e Halb *weyn vmb* 10 vng. der Heyrige 12 vng.

Anno 1687 Jährichc Begebenheit.

Item In Anfang dieses 1687 Jahrs. Ist von E. E. vndt Gem. Die Steuer noch eingericht worten, nach der wie Endt Anno 1684. Ist auff geschriben.

Item zu Aussgang dess Mannath Jener, hat man wagen hergeben, die Proviandt nach fünffkürchen Sickloseh den Soldaten haben gefürth. vndt ist solch 'viandt zu Günss gefasset worten, vnd hat die S ohne der Därffer miessen 10 wagen schicken, die ganzes Mannath auss gewessen vndt Ist den wa wordten den Tag 4 fl. Kay. weillen sie dass Proviand In stille Ligen, vndt her auss Lährer fahren den tag

Item In Manath february hat man angefangen Vngern, die Edl Leuth ein zu fangen, welche auff den Töckelly haben zue geschriben, Er solle mit türck men, sie wollen Ihme Helffen, die teuschen so hin In quatiern Liegen Vmb Bringen. Worüber sehr Eperis sein ein gefangen wordten, vndt Hingerichtet geviertelt, andern zu einen Exempel dass sie sollen rechtmessigen König treu verbleiben, vndt keine solche bellerey anfangen.

Item zu Aussgang dess Manath febr. hat der Leuten fünckh von fünckenstain welcher diessmall zu Offen quarnison Lag. mit den Weissenburgerischen türcken etirt, Ihnen die Vestung Offen widerumben ein zu vndt zu übergeben, Bey der miten nacht, gegen Verspr 2000 Ducaten. Dieser Schelm hat Eine gefangene tür habt, welche gar schön solle seyn gewessen, Worüber ihn sie verliebet, vndt solche geschwengert, welche sprochen, dass er müste ein grosser Herr werten türckischen Kaysser. wen er ihnen diesse festung Offen könen ihn ihre Hendte widerumben Spillen. welches ehe weiss were angangen, wen ess Goth der Allm nicht durch sonderbare schickung geoffenbaret hete nach Bekäntniss zu Offen ist Hingerichtet In Vi zerrissen dass Herz Her auss genohmen vmb dass schlagen. Vndt den Kopf vnd alle 4 Viertl In d

rumb auff gestecket, ist dieser Kerl erstlich Lutherisch. rnach Calfinisch. Darauf Cartollisch worden, iezt were er r ein türckh worten, wen es ihme angangen were.

Item zu auss gang des Manath May seyn die Völcker s den quatiern auffgebrochen vndt ins felth gangen, vndt h Erstlichen Bey der Esecker prucken gelagert, solch eyls abgebrenet, weillen sich aber Bey Eseckh, enter der ucken der türckh gelagert, haben Vnssere teutsche Völcker chts könen mith Eseckh anfangen, sondern er hat sich rckh verschanzt, mith einen picken tieffen graben. vndt cken weith vndt vorn her pallesathen, wie mans tickh gezet, also dass er sich an ein solches Vortel Hafftiges orth t gesezt, vnd verschanzt, dass wie Vnssere Leuth herauff richtet haben, dass man Leuchter könte eine festung ein hmben, alss auss einer solchen schanz zu schlagen. den auff ner seyten Hat er Eseckh gehabt, auff der andern seiten n Marrast, also dass ess unmiglich ist ihm ihn der schanz ey zu kommen, Haben ess wohl vnsre Leuth Versucht zum ftern, aber nichts Könen aussrichten. sondern biss 600 Mann r Bey Verlohren, Vndt auch einen Graffen Pálffy : welcher t einer stueck Kugl ist erschossen worten,

Item vmb Pfingsten Ists Rindtfleisch widerumben teurer orten, In Stath pencken dass lb vmb 7 vng. dass junge emene vmb 7½ vng. In gey pencken Jedtes lb. vmb ein hahben vng. wolfeiler. Der Mezen Kohrn ist gewessen nb einen Reichstaller. Der Waiz vumb 2 f 8 gr. der Habern nb 1 f. 18. 19 gr. Der Heyrige weyn die Halbe 10 vng. der iertige 8 vng.

Item die Keffer haben sich heyr auch In den vntern gebirg starckh sehen Lassen.

Item den 30 Jully ist bey der nacht ein schweres wöther wessen. Vnd hat In des hr Christoph adam seynen Lust ... er in seynen Mayrhoff garten In der Neustifft, gar Bey der Stathmaur hat gehabt, der Doner eingeschla- : das feuer Ist erst nach 3 Viertl stundt, nach dem f gangen vmb 11 Vhr. Bey der nacht Ist aber Goth h, nur bey disen Lust Haus verblieben. dass feuer tung *nicht weiter kommmen.*

Item den 1 Augusty, Ist vmb halber 9 vor Mit tag. Bey den Hanuss Thoma, traxlern auff den alten Kohrnmarckh, ein feuer auss kommen. Vndt solches Hauss, wie auch darneben dess rothen ochssen wirth Halbes abgebrunen weiln die Leuth aber auff den wochen marckh seyn dar Heimbten gewessen. Ist starckh darbey gearbeydet worten. Vnd Goth hat solche Arbeyt gesegnet, dass des Rothochsen wierth seyn statl welcher voller traidt war, ist erhalten worten. Vnd Bey disen zwey Heyssern Verbliben, Goth Behicte Vnss ferner vor feyrs gefahr, vnd Regiere alle Haussweirth, vnd Hausswirthinen dass sie mochten dass feuer Besser In acht nehmen vndt Ihre feuer steth bewahren, dar mith nicht durch ihren Vnfleiss. vndt Vnvorsichtigkeit, sye vndt andere Leuth, In grosse Armuth bringen.

Item am tag Lorentzy. seyn auff den Abendt Iber den potschy herein Viel Millionen tausendt Heyschreckh Herein geflogen. Dass nicht anderst hat auss gesehen. alss wen eine Brunst draussen wer, dass der rauchen Her ein gieng, vndt Haben sich gelagerth Bey den kleinen Lewern, vndt auff den botschy, vndt In den äckern selben Herumb. die staurn auff den potschy seyn voller Heyschreckh gehenket, dass sye sich gar zu erten haben nider gebogen. die Halben äcker haben alle Schwarz auss gesehen, alss wie Brachäcker, so tickh seyn die Heyschreckh gesessen, darauff ist man hin aus mit trumeln, Hats dar mith wöllen auff treyben, man hat drein geschossen mith der Argelley. vndt Muschketen, aber sye haben sie disen tag weiln ess Kiel war nicht lassen auff treiben, sondern seyn ihn walth hin auss gegen den [illegible] zusammen gangen. dass alle staurn voller seyn gehenkt, 3ten tag nach Lorenzj : haben sie sich selber gegen Mittag auffgehebt, weil es warmb ist worten, vndt über die [illegible] über, vnd auff wandarff teils Hin ein, theyll bey der [illegible] gerischen Müll durch, gegen den tieffenwyssen, dorten [illegible] sie widerumben nacht lager gehalten. Den andern tag zu ruckh herüber Ins ausser gebiirg, dass In die weyngärten sein angefallen vnd ihn die obstbamen. da sie solche ne ben abgetruckt dass sonst zwen mener Heten nicht ki reissen. wen sye dran heten angezogen. dan haben

th den Haunen angehebt zum Leiten, vndt sehr geschriren,
ben sie sich gehebt vndt seyn gegen Schadtendarf zue,
se seyn auch Her auss vnd haben es oben auss getriben
f andery Dörffer zue, dieselbigen Habens auch wieder wei-
t getriben, Biss endlich auss den Lande damallen seyn
mmen.

Wass aber der Heyschreckhen Belanget, die sich Bey
s haben gebrudet, derer seyn auch eine grosse menge
wessen, Bey den Zahrhalmen, vndt stübläckern, wel-
vnss grossen schadten in selbigen feldern In traidt
ten vndt wayzen gar gethan haben, die waiz haben die
h Läckhgriener miessen nider schneidten, wer ein wenig
hat wöllen dar von Bringen. sondern hat er nur das
e strob dar von gebracht, vndt ist erlaubt gewessen Son-
vnd feyrtag zu schneidten, In disen feltern trüben, vndt
n ellendt anzusehen gewessen, wie die Heyschreckh ge-
t haben, vorn her seyns alss schwarz auff den traydt
gestigen, vnndt haben die eher abgebissen, dass die
ther Hinten nach dass Löhre strob haben miessen schnei-
Vndt nach dem schnith hat man die Halter Lassen mith
schweinen drein halten die habens her gefressen. dass
ts von dissen. so sye ihn vnsern feltern gezicht haben ist
Bliben. den sie Haben damalls noch nicht fliegen könen.
Habens die schwein Leicht ertapen könen, In Vngern
ab, da nach dem See Herumb, haben die Heyschreckh
n schadten gethan In traidt, dass die gnandtschnidter
miesen Heymer gen, dass nichts schneidten haben ge-
ondern die Heyschreckh habens alles ehe abgefressen.
den Inteils Dörffern grossmechtiger schadt geschehen.
m den 17 Augusty, seyn die Erfreulichen Brieff, von
y : vndt König: May : in alle Orthen auss geschicket
vndt haben wier solchen von vnssern Hochgeehrten
Stathrichter Hr. Jacob Erhart Preining, disen 17 Au-
nter den Rath Hauss, ehe die Gem. ist zum traydt
ll Hintery gangen auch mith freudten geherth Ver-
ie Goth der allmechtige seyner Lieben Christenheit
ichen Syg wider den Erbfeundt der Christenheit
Beschehrt hat, dass derselbige Bey Mohatsch,

. Beth Hauss dass te Deum Lautamus gesungen. Vndt auff ein Krönungs Predtig von Ihr wohl Ehrwürthen I Johann Conrath Parthus gehalten, Hat dem Text zu so Krönungs Predtig genohme auss dem ersten Buch M am 49 Capitel, da der ste zt Vather Jacob, s Sohn Joseph Segnet, mith dies en, In den 22 Ve Joseph wierdt wachssen, Er wirdt wachssen wie an Quelle.

Item Haben Vnssere Christliche Arme auch dieses Herlichen fictorisiert, wieder den Erb feyndt den türcke me Vnterschidliche Vestungen weck genohmen, die Von ste war die Festung Esseckh Bey der Langen prucke auff seyn sie In die wünter quatier gangen, diesses Ja Süben Burgen. Vnter dessen Hat des Graffen töckly frau von Ihrer Vestung Mungatsch. Auff den Landtag Presspurg dem neuen König. einen Ring verehrt, w Biss 70000 fl. estimierth vnd gesthäzet ist worten, vnnd vmb perton gebeten. Nachdeme sie gesehen wie sye vnndt vmb ein geschränecket wierdt. Vndt die türcke schöne Vestung Erlau mith sambt den Schloss Müth A Vnssern aller gnedtigsten Kaysser König vndt Herrn I übergeben, doch dass sie haben Dörffen mith 300 wäger ziehen vndt ihre weiber vnndt Kindter mith sicherer quartj weckh bringen, Hath sye auch angefangen zum t ern Müth Ihr May. Vndt mith gewisser Condition Mung Ihre May. In seyne Gewalth gegeben, vndt die teutsche Ein gelassen.

Item zu Endte dieses Jahr. Haben wier alhier Ina tier Bekommen, die Kay Mi r. welche in der Vorst die 4 Viertl seyn Verl t w r, derer biss 40 seyn gew denen hat man weiter nichts als Beth Holz vndt Licht die Bezahllung Haben Monatlich von Ihr May. g iner 26 Lanter Niderländer gewessen.

Item Dieses 1687igste Jahr, Ist Ein solches Reichl gewessen, vndt Weyn vndt aller Handt fr dass man den Lieben Gott, nicht genug dar fier von s reichen Segen Hat danksagen konen. Es Ist zu End ses Jahr der Schenste Mezen Waiz vmb 28. 29. 30 g

ssen dass Kohrn der mezen vmb 9. 10. 11. gr. die gersten vmb 10 gr. der Habern vmb 8. 9. gr. der Haydten 7 gr. der yrige. weyn die Halbe per 5 vnd 6 vng. dass lb. rindfleisch Stath pencken vmb 7 as Kälbere vndt Junge Lemre vmb 8 vng. dass l ass Schweyne lb. auch vmb 8 vng. den gey pencken Jedes lb. vmb ein Halben vng. wollfeiler.

Anno 1688 Jähriges Auffmercken.

In diesen 1688 Jahr. Ist ein solcher warmber Wünther wessen, In welchen ess, vor Weynachten oder hernach kein Schnee gehabt Hath. Biss In Hithen merzen, da ist erst grosser schnee gefallen, da die Leuthe Vermeinet haben, wird den traidt grossen schadten thun, Ist der Erthbothen gar trucken gewessen, vndt auff den schnee warmbes ther komen, dass er nie gefroren, Ist demnah dass wasser vorsuncken, vndt Goth Lob In traytern nicht der gegte schaden verspüreret wortes.

Item den 18 Marty Ist die Graff Tockellin Müth Ihren den Jungen fürsten Ragozj, Vnd Ihrer tochter auff yen, mit teutscher Salfaquartj von ihren Schloss Mungatsch ommen, da man auff Befelch Ihr Kay. May. Ihr die Kindhat wekh genohmen, den Sohn nach Neuhaus In Böhern schickt, die tochter dem Vrschallinern zu wyen Ins Klos- geben, die Vestung oder zusagen dass Schloss Mungatsch May. übergeben.

Item Haben Vnssere Fleischhacker. Alss die Stath Mei- eyr vmb Mith fasten das fleisch hacken der Statt auff , dass sye nimermehr könen hacken, sondern sye ha- Viel ein gebiest, vnd miessen gar zu grosse steuer von twerckh geben, also Könen sie nimmermehr bestehen, Ihr Gestr. Herr Burger Meister den 5 vndt 6 Apbril tag gehalten. Vndt sie die fleischhacker, einen Jeden derheit Befraget. dass sie alle 17 Stath meister vor rath em. auss gesaget sie könen nimermehr hacken ein E.R. en Halb steuer nach gelassen, sie solten sich erkleren könten noch nichts versprechen, sondern sie haben it zum Hacken etliche haben sich 4 Verlauten Lassen hacken. Allein man solte auss der gem. Leuth mit

schickhen auff den Heyling stainer Marckh die da schon wie theur sie ein kauffen. nach denselben wollen sie mit Rath vnd gem. schlissig werten. wie sie ess ihns künfftig könen hacken, Welches den auch also ist geschehen. das man ihrer 4 hat mit ihnen geschicket. die dar haben gesehen, ihren ein kauff. Vndt Rath vndt Gem. Berichtet dass sie 48 Ochssen haben kaufft, die Kosten 1383 Reichstaller. Vndt ist das pahr auff 8½ Zentner geschäzt worten. Durch vnndt durch, also ists ihnen zum ostern diesse 48 ochssen Verwilliget worten. zu hacken dass lb. per 8 vng. das Kälbere vndt Junge Lemere auch vmb 8 vng. In gey pencken, vmb ein halben vng. rechter.

Item ist auch Heyr die Schiess Stath vor dem Michaelsthor von den Schüzen verlassen vndt aufgeben worten, vndt mith Verwilligung E. E. Rath solche In den Lacknerischen Mayrhoff In die Vorstath her kommen, vndt In oster feyrtag zum Erstenmall alda geschossen worden.

Item den 27 vndt 28 Apbrill Hat ess erst sehr geschniben vndt einen grossen Schnee her geworffen.

Item den 9 vndt 10 May seyn Heyr die teutschen Völcker über all auss den quatiern auff gebrochen, vndt fie Stuel Weissen Burg gezogen. Welche Stath mith Acord noch In diesen Mey Monnath ist über gangen. Da man sye hat Lassen die Türcken drauss abziehen, vndt sicher biss an die Thana ab. Bekleidet.

Woriiber den 30 May als den Sontag vor pfingsten. Alhier Bey vns Evangellischen vndt Cartollischen Goth den aller Höchsten gedancket. Der Vnssern aller gnedtigsten Kaysser König vndt Herrn einen Syg. nach dem andern wider diesen Hochmietigen stolzen Erb feyndt gibt vndt beschere Vnser Lieber Goth Im Himmel der wolle noch ferner Vnssers aller gnedtigsten Kayssers, vndt Königs waffen wider Ihme vndt alle seyne feinde segnen. das sye seine feyndte verzagt werten mith forcht vnd schrecken, Hingegen die Vnsserigen aussristen mith muth. Stercke. vndt weissheit vnd Krafft vom Himmel.

Woriiber der Generall Butyanj mith den Vngern Kascha Bloquierth : ihnen kein traidt Hin ein gelassen, sond von Vnssern Leythen teils abgeschniten, theils verbr

(h)t von Ihnen keine Sell herauss gelassen, Ingleichen ist (d)h Syget Bloquiert worden. Worzu, zu solcher Bloquirung (da)s Landt dieser seiten hat miessen wagen hergeben, die von (U)nns auss haben In ihr Lager hin Proviant Mell hingefürth. (Vo)n auff vnsser stath kommen $21^1/_2$ wagen die Därffer 4 wagen (au)ch darzu miessen hergeben, worüber 4 Inerhalb 4 wochen (zu)ruckh seyn kommen, zwen wagen haben miessen die ganze (ze)ith drunten mit Viech vndt Leuthen Verbleiben, welche ha(be)n miessen zue fihren was sie braucht haben In Lager, die (Be)zahllung den Leuthen bey den Viech vnndt wägen, haben (vn)ssere Baurn Manatlich durch einen felthieter Ins Lager (sc)hicken (müssen).

Hin gegen Ist die Kaysserliche Haupt Arme wort gema(rsc)hiert auff Kriegisch Weissenburg zue. dem feyndt etlich 1000 (st)arckh alda angetroffen, demselben gschwindt stöss geben, (da)ss er geflochen; Hin gegen, hin gegen die auss der Stath ge(flo)chen sie auff die schiff geseczet. Vndt Inten auss gefahren. (V)nsseriche aber haben die stath angezindet, vndt alle auss (geb)randt, das gschloss aber hat sye nicht ergeben, Biss Vnsserj (m)it sturmeter Handt haben eingenohmen, welches ist gesche(h)en den 7 September, vnter den Comandto dess Durch Leuch(ti)gsten Chur füersten In Payrn. Worüber den 19 September (al)hier. bey Vnss Evangellischen vnd Cartollischen Goth den (H)errn In den Kürchen gedancket, vndt das *te Deum Lauda(m)us* gesungen wordten, auch die Stuckh auff den Pasteyen 3 (ma)l Loss gebrenet. Vndt der gem. auff den Rath Hauss. zum (Ge)dechtnus ein Mith tagmall gegeben wordten.

Vndt Weillen der König In frankreich Vnssers Al(ler)gnaedtigsten Kayssers Königs vndt herrn fictory in (V)ngern widter den türcken vernohmen. Ist er den türcken (zu) gefallen. In das Römische Reich ein gefallen. Vndt (al)so Balth 4 Churfirsten von Ihren Residenten vertriben. (Al)ss den Churfürsten von trier, den von Köln. den von (M)äinz. den von Heitlberg. Vndt darbey fillipsburg den (K)aysser wekh genohmen. In Würtenberger Landt Vbel ge(h)ausset. Viel Hundtert dausendt fl. Brandt geldt weckh ge(fü)rth auss den Reich, vndt In Suma so Vbel gehauset Als (de)r türkh nimehr thun Hete könen, Keine zue sag keinen

menschen gehalten die weyber vnd Jungfrauen geschendt, dass halt die Hayten nicht erger könten machen. Alss wie gethan hat. Vndt Lest sich den aller Christen König nennt wer wil ess glauben aber. Dass er einen Christlichen Blut tropffen In Ihm hath.

Vndt Nach deme der türckh nun gesehen. dass er se einbiessen thuet alle Jahr, Hat er vnerhert vmb früdten ten Bey Vnssern allergnedtigsten Kaysser. König vndt H seyn demnach eine Botschafft her auff gelassen wor Welche den 10 october alhier seyn eingezogen, von tür vndt Griechen. seyn demnach In der Stath ein quatiert w ten. der türckische Bothschaffter mit seinen türcken bey Rothn ochssen. Der Grüchische Bothschaffter ist mit Griechen bey den weyssn rössl einquatiert wordten. tag hier Liegen verbliben. Hernach hat man sie von hier nach Bothendarff fort Konfuith. Alwo sie haben miessen V bleiben. In deme man sie nicht nach wyen hat Lassen K men.

Item hat auch Heyr E. E. Rath nebenst E. E. Gem. we gen dess Lössen einen schluss gemachet, das keiner Ehe dörffen Lössen Biss Widerumben von Rath vnd Gem. Erla bet ist worden. welches ist geschehen, den 21 october als S. Vrssala tag. ist frey geben worden Jederman zu Lö worüber ess gleich den 26 dito hat angefangen zum schney ben. Aber gleich darneben zergangen den 28 vndt 29 In chen disser ist schon die Nacht vndt den Morgen biss ge 11 Vhr Ligen bliben, Hernach gleich wohl widerumpen weckh gangen. Am allerheyllung Hath ess zu Mit tag an fangen zum schneyben. Vndt denselbigen ganzen tag vn ganze nacht, wie auch noch den andern tag, dar zue gesc ben, dass der schnee In allen weingarten fast Knie tieff g gen. dass man gar wenig weymber her ausser dess schnee gesehen, vndt ist noch nit Viertenteil gelessen gewesen. w vor gedancken Ihnen die Leuth über solchen schnee der V zu friezeitig über fallen hat, gemacht haben, In deme ess da ansehen gehabt, dass man den Edlen seegen wirdt sc drausten miessen Lassen. Vndt Goth Hethe ess auch thun könen vmb unsserer sündten willen. Allein Goth ist

ner Barmherzigheit Ingedenckh gewessen. Vndt dass seuffzen der armen Oedenburger erhöret, vndt den 4ten november einen so starchen vntern wündt drein geschicket. dass man nit gewisset hat wo er In tag vndt nacht ist hin kommen. dass man widerumben mit freudten hat könen Lössen, Vndt hat In weinbern nichts geschadtet, den ess nichts darvon auff der erten gelegen. sondern sein alle noch an stocke gewessen die weynbeer. Hernach hat ieder drauff getriben auff dass Lössen. wie er nun könen vndt megen hath, vndt wirdt Ins künfftig nit vor rath samb seyn. Solchen Lessen Schluss zu machen. sondtern wie man einen Jedten Lesset arbeyden, so wirdt Ihm auch frey stehen zu dem Lessen er mag anfangen wen er wil.

Anno 1689. Jährige Begebenheit.

Ist ein kalter vndt harter Wünther gewessen. In deme vnssere weyngarten. Allent Halben von der wünther Gefrier grob eingebiest haben.

Item den 10. 11. 12. Jener Ist der Fycjgspan hier gewest. her Ziracky Müth den Landtrichter vnd von den freistethen die abgesandten, vndt denen handwerckhs Leuthen vndt tabry Leyten den taxt gemach, wass man Jedten, wegen seyner Arbeyth zallen vndt Lohnen solle. Ist aber Bey dissen Schluss nit Lang verbliben.

Jedoch haben der 29 Jener auff Befelch disser Commission. die fleischhacker miessen anfangen. das lb rindfleisch In Stath pencken vmb 6 vng. das Kälberne vmb 7 vng. In geypencken Jedtes ℔ vmb Ein balben vng. rechter.

Ingleichen hat die Stath disses Jahr. das wünther quatier miessen tragen. Vndt zwar den Herzog von Lothring widerum. welches ist über 13000 fl kommen. Ist demnach kein anschlag gemachet worden, auff die Burgerschafft. sondern solches Geldt zu Leichen genohmen worden. In deme der ‑e quatier steur solle helffen mit Zallen.

‑n den 6 Marty welches In dissen Jahr war der Sontag ‑ere. hat man alhier bey vnss Evangellischen das te ‑udamus Gesungen vnd eine danckh Preddig gehal‑ ‑ Goth der Allmechtige vnssern allergnedtigsten

Item den 18 february Ist durch denn Gerichts [illegible] hier auff den Blatz auss geruffen wordten, das kein [illegible] oder Ihnwohner. Keinen Judten über nacht. herihnen [illegible] Stath oder Vorstath Beherbigen solle. Bey 5 fl. Straff [illegible] nach Klokhen 9 Vhr kein mensch In der Stath oder [illegible] ohne Licht gen soll sonst wirdt Er durch die Bestel[illegible] ein gefirth vndt abgestrafft werdten.

Item den 29 Marty. Ist Ein türckischer Aga [illegible] nischa, mit Ihr Irmenenz. herrn Cartinaln Graffen [illegible] nitsch. Alhier ankommen. vndt über nacht alhier [illegible] den Scharkanischen hauss. den 30 Marty aber fort[illegible] Wyen. Zu Ihro Kay. May. zu tractiern. wegen des [illegible] der Festung Canischa.

Item den 3 Apbrill. Ist die Vestung Canischa. [illegible] türhken Vnssern allergnedtigsten Kaysser. König [illegible] Eingeendiget vnndt übergeben wordten. welche Ihn [illegible] Ihro Kay. vndt. König May. disser über Gab haben [illegible] wohnet. als hr Graff Caprary vndt herr Graff But[illegible] ein alter Waschy zu Ihnen gesaget. da Er ihnen [illegible] schlüssel der Vestung. über reichet. da gebe Er ihnen [illegible] solche Vestung über. dergleichen In ganzen Europa nit [illegible] findten.

Worüber Bey vnss den 23 Apbril das te Deum [illegible] mus ist gesungen worten. Vndt Goth dem Allmechtigen fier gedancket. Dass Er solche Vestung widerumben [illegible] Christen hendte gegeben. welche sie Biss 90 Jahr Ihn[illegible] habt haben, vndt den Christen dar durch Viel schad[illegible] gefieget.

Item den 24igsten Juny. Ist das lb. rindtfleisch [illegible] Benecken angefangen wordten zu Hacken pr 5 vng. [illegible] Bencken heraussten vmb 4½ vng.

Item den 26igsten Juny. Ist Nachmitag vmb 2 V[illegible] schweres wether üben die aussern Langschilling vndt [illegible] asser komen da der Schaur darihnen grossen schadten hat. die gipffel sehr abgeschlagen vndt die weynber all[illegible] lich gemacht.

Item den 24igsten Jully. hat man den Stathmei fleischhackern die Ladt von Ihren Zechmeister. Den

[illegible]änssl weg getragen auff dass Rath Hauss. nach deme sie das [illegible] rindtfleisch. nit vmb 5 vng. mögen hacken sondern haben [illegible] fleischhacken auff geben. worüber sie also die Benckh ha[illegible] miessen rammen, vndt seyn die Gey Meister Hinein. In [illegible] Benckh die hacken ess alle tag vor 5 vng. dass lb rindt[illegible]eisch. Vndt hat gleich E. E. Rath einen Zechmeister vnter [illegible]en Geymeistern Erwölth. vndt denselben die Ladt von Rath [illegible]auss. Lassen zu seyn Hauss tragen.

Item den 10 September. Ist erst Nachmitag vmb 2 Vhr [illegible]n schweres wether komen, vndt sehr geschaurth. In obern [illegible]ndt mitern greissern. tuttlesen. Langschilling heyl : Xer. [illegible]azendorfer. Kröissbecker Neuberg Mörwischer Saz. vndt [illegible]auss Saz : da die weynber gegen den wether. alle auff ge[illegible]chlagen, seyn worten.

Item in dissen Mannath Septembris. wurte der Graff [illegible]öckly In Sübirgen wirderumben Lebendtig. Kombt mit [illegible]0000 turcken vndt tathern an. hat die Kay. Arme Runierth. [illegible]en Generall Heysster Gefangen bekommen. Vil Sybenbirge[illegible]ische Edl Leuth nidter gemacht. vndt seiner Meinung nach [illegible]ierst in Sibenbirgen zu werdten. Der *Prünz Luy.* aber geth [illegible]on Kriegisch Weyssenburg mit 13 Regementer weckh In [illegible]ybenwirgen hinein den töckly aldta In seinen vorgenom[illegible]mene werckh zu verhindtern welches den auch geschehen ist. [illegible]Als Balth er den Prinz Loy hin ein komen in Sybenbirgen. [illegible]at der töckly miessen flucht geben. der türckh aber mit sei[illegible]ner Arme belagert hingegen Nyssa. welches der Starnber[illegible]ger. mith acordt den türckhen hat übergeben, da er gesehen [illegible]wie er sie mit schiessen so starckh beengstiget, Welchen [illegible]acordt der turckh gehalten, vndt den Graffen von Starnberg. [illegible]mit seinen soltadten Biss nach Kriegisch weissenburg [illegible]Convoith.

Aber er ist gleich von Nyssa. Auffgebrochen. vndt vor [illegible]Kriegischweissenburg gerucket. Vndt diselbige belagerth. [illegible]rhalb 6 tagen sich derselben bemechtiget. wie man [illegible]ht durch Lauter Verretherey. In dem vast ihn einer pulffer thurn sein Loss gangen. dass die Vestung ist zusammen geworffen wordten vndt bis 6000 verderbt vndt vescrhith. was nicht auff das wasser

ist komen. vndt hat ein schiff Erdabt. dass ist hernach den feyndt zu theyl wordten. der Commendant disser Vestung. Alss der General Asperman hat seine sachen vor hero auss der Vestung hin auss auff die Schüff geflohet. ehe das feyr In Bulffer thurmen ist angangen. Ist auch mit den Leben dar von kommen, aberhernach zu Wyen In abrest genohmen wass derowegen wirdt her auss kommen. wirdt die Zeith geben.

Nach deme Nun der türckh disse Vestung widerumben In seine Gewalth bekomen vndt die Kay. Völcker so sein drauff gangen, vndt der türck war nun starckh. Ist Ein grosser furcht bey vnse erstanden, haben die Leuth von Landt angehebt zum flochen. Vndt Jedtermann gebethen Goth wolle nur den winter Lassen herbey kommen. den man hat glaubt Er wirdt weiter gen. Der Liebe Goth aber hat ess verhientert. vndt hat vnss den Herbst durcher. wie auch In winter bey den vnssrigen erhalten. dass er vnss nit hat könen schrecken. In zwischen sein die Kaysserlichen Völcker auss den Reich herein gangen, dass man Esseckh vndt offen besser besezet hat der Liebe Goth hilff vnss weiter. vndt Segne die gerechten waffen vnssers aller gnedtigsten Kayssers. Königs vndt herrn. nebenst seinen allegierten noch weiter. wider alle seyne feyndte.

Item den 4ten december : hat sich zwischen 3 vndt 4 Vhr Nachmitag Ein Ertbeben vernehmen vndt hörren Lassen alhier. vnndt so Viel man nachricht hat. ists vast In der ganzen Christenheit verspürth wordten. aber am theils orthen Viel stercker, Absonderlichen In Kärnten, da ess ganze Steth vndt gschlösser verschüthet vndt zusammen geworffen hath. Goth gebe dass ess nichts besses nach sich zihen mechte. die Baurn auff den Landt sagen. Ess bedeuten guete fruchtbahre Jahr. Vnsser herr Barth hath aber Ein gefürth In der Preditig. Auss dem 18 psalm. wen Goth der Herr zornig ist so bebet die Erdten. Also glaube ich auch dass der allerhöchste zornig ist: wenn er durch Ertbeben Steth vndt Gschlösser samen über Einen Hauffen wirfft. Darumben wir wol haben, denn allmechtigen Goth zu bithen. dass Er uns mit dergleichen straffen verschonen.

Worüber den 12 decembris : Ein solcher grosser oberer sturm wündt erstandten. der so gesturmbt vndt gerissen hat. das er vmb viel 1000 fl. hat schadten gemacht hin vndt wider In stethen vnndt auff den Landt. ist auch einen Schlessinger diss wider fahren, Bey weiglstarff auff den tamm. Der seinen wagen von hier mit weyn beladtener hat weckh gefürth, dass so gleich der grosse sturmb wündt einen grossen Wasseralber Baum hat vmb gerissen, der auff dem geladtene wagen ist zuegefallen. vndt zwey Vass zerschlagen. das der weyn ist aller auss gerunnen.

Anno 1691 Jähriges Auff Mercken.

Item disses 1691 igste ist nit gar zu strenger Wünther gewessen In der Kelten. In deme man nit dass geringste gespierth dass die Kelten In weyngarten enigen schadten gethan Hete.

Item den 20 february alss an einen Erchtag vmb halber 6 Vhr Ist bey einen Zischmanmacher. Bey den Wündtmilthor neben der Herr Jesuwither Convicth. Ein feyr auss kommen. welches so geschwindt über kommen ist. Auff das Mauth Hauss welches zu aller vnssern grösten Vnglickh mit strab gedecket war. so die brenenten fliegeten Schindl gleich gezindet. das von gedachten Mauth Hauss. der wündt ein Knopf von einen Schäbel. gar auff die wythen getragen. vndt solcher in dess Mosser Haus. vnter des Jacob Rathn seyn Rohr tach gefallen vndt also Balth gezindt, worüber dass feyr. gleich auch auff die eine Zeil Herüber griffen. vndt Beedte Zeilln Biss auffs thierl mit ein ander weckh gebrunen. Alss 16 Hauss vndt ist die withen gschleiniger ab Brunen, alss wir Herunten Bey nuss ists biss auff der Jessuwither Galkamb abgebrunen. Dass also In wenig stunden 24 Hauss sein abgebrunen welches feur durch dess Zischmanmachers Lehr Jung mit einen Kyen. auffen Boten ist angezindt worden ist mir mein schadten vndt auff Bauung 500 fl, gek.

am S. Georgen Tag seyn zween Kaysserliche teutscher Herrn Herkommen alss einer so die worth gehat geheissen der Herr von Ganss. welcher auff

Kay. Befelch. so viel Cartollische In die Gemein ein gese
Alss Evangellische hin auff gen. darmit sie so viel stim
haben alss wier. Haben auch alle Zechen wie sie hier sei
vierteln, die Zechmeister die Laten auff dass Rath H
miessen tragen da diss gesagt war. er der Herr von G
wirdts den Kartollischen Burgern einhendtigen, ist
nichts drauss worden. sondern man hat ess widerumben e
jedten zech Meister ein gehendtiget. Vndt befollen e
gueten wirth dar bey ab zu geben. Vndt von dem erspar
Jahrlichen zur Michals Kürchen wens sein kan etwas we
geben. Ess Haben auch die Bürger alhier. vnd alle steur
ssige. diss Jahr biss May monath, zwo vndt ein halbe s
wegen der soldaten. ohne der ordinary steur richtig mie
machen auff das Rath Hauss. so den Leuthen sehr Harth
an kommen.

Item den 7 May ist eine grosse Landt gfrier gewe
so in weingarten grossen schadten gethan. wie auch noch
8 vndt 9 dito der Reiff.

Vndt nach deme Ess sich widerumben zur Wärmbe
schicket. Haben sich die Köffer häuffig In vnssern weyn
ten ein gestelth. worüber E. E. Rath von Hauss zu H
hat lassen ein sagen bey der straff Köffer Klauben zu
cken. sein auch unssere dorffschafften zu Hilff genohmen
mans ganz Riethweiss hat her klaubt.

Item den 7 May ist Eine grosse Landt gfrier gewe
so Berg vndt thall In den weingarten verbrendt hat de
chen In 29 Jahren nit gewessen ist.

Item den 5ten Jully ist auf den Abendt Ein
wether kommen. vndt in dess herrn Mathies Vnger
In der fischergasen bey den Rauchfanckh einge
Aber Goth sey danckh nit angezindet solcher donne

Item den 20 July. Ist vmb zwey Vhr. Nachmitt
mall ein so schweres wether kommen. vndt In der
Botschy gassen. In des thranes seynen statl einge
Vndt gleich angezindet. dass solcher verbrunen
Goth sey Lob durch den grossen Regen so dar kom
Verhietet. dass solches feyr nit weiter kommen ist
Bey den statl. verbliben vndt erhalten wordten.

Item zum Anfang des September. haben sich vnssere ayssserliche Arme, mit den türcken bey Sallamenkyer In ne öffentliche felth schlacht Eingelassen. Worüber der rckh biss auffs Haubt geschlagen. Vndt der gross Vessyr it etlich vndt 20 dausendt türcken auff der Wallstath geiben vndt den vnssrichen dass felt miessen ramben. doch it Verlust auch biss 10000 Mann. vnsserer seyten.

Ingleichen hat sich auch zu Endt disses Jahrs bey Offen iffkirchen die Pest eingestellet. worüber kein Mensch zu ss von vnten herauff hat dörffen rayssen, Er habe den eim glaubwirtigen Pass gehabt, dass er von einen solchen th herreist wo Goth Lob guéte gesündte Lufft. vndt nichts a keiner Infecktion wissen. wie auch von vnss nach wyen dt Neustath ohne Pass kein mensch hat dörffen Reyssen, bey über fuehr der Leuta Kaysserliche Commissarien seyn wessen die alles gar genau Examinierth haben.

Item sein bey vnss Evangellischen gestorben disses Jahr 6. vnd 7 In Lazareth. hingegen auch bey vnss Gebohren 8. Copylierth bey vnss seyn worten 55 Pahr.

Auff Merckung auff dass 1692 Jahr.

Item In dissen Jahr ist so ein starcker kalter vnd harter inther gewessen. dass nit nur allein die Böten Weingarten ndtern die See weingarten seyn In den Wünther über frorn.

Item In dissen Jahr haben wier auch In vnssern Landt ch grosse wünterquatier gehabt. vndt haben wier alhier eymall miessen steur auffs Rath haus richtig machen wen dess quatierstandts allemall so Viel alss einer sonsten ordiry steur gibt. Endlich noch ein halbe steur wegen der Proandt wagen, die man nach Gross *Wardein* In Sybenwirgen t miessen schicken. zu welchen Proviandt wagen steur ssre holten oder weingartner das Bahr 10 gr. ein Ledtiger bey tragen. miessen, Bey den andtern drey soltaten iben sie auch miesen das Pahr 1 fl. Kay. zue tragen. er 10 gr. dar zue. Die Proviandt wagen haben alle miessen auss allen gspanschafften zusammen komsyn sye beladten worten. vndt hat Ihro Kay. May.

ihnen noch zu den überflus von Zenten 1 xr. auff die meyl weg Zahlt.

Item den 18 february hat man zu Morgens frye, vnssern Lieben werthen herrn Christoph Sowitsch. Alsser tother Im seyn Böth gefundten, Welcher den tag vor dass frie vndt Abendt Gebeth gehalten. wie auch eine Leich Sermon. Vndt höchzeit predtig. ohne Ansehung einer enigen Schwachheit. welcher toths Verblichener Cörper den 2 Marty auff vnssern Evangellischen Gothes Acker, mit Beweynung Viller 1000 Christen ist zur Erte Bestatiget worten. In dem er sein Leben In disser Welth gebracht. biss auff 69 Jahr 9 mannath. vndt 5 tage. Vndt etlich vndt 40 Jahr alhier ein treu fleyssiger Seelsolger vndt Predtiger einer Evangellischen *Gemein* gewessen. Goth Verleihe seinen Leyb In der Erten. eine selligt vndt sanffte Ruch. vndt dermall einst eine fröllliche aufferstehung zum Ewigen freudten Leben.

Item haben Ihro Kay. May. den Graff töckelly seyne Haus fraue in dissen Monnath. hinein geschicket In die türckey mit sichern Gleith. biss an die tirckische grenz. welche alss eine gefangeny In Nunen Kloster zu wyen ist gewessen. Nach deme Er den *Generall* Heyssler gegen grosser Rannizion Loss hath gelassen auff dessen Erlethigung ist die Graff töckllin ihren herrn zue geschicket wordten.

Item den 16 Marty alss am Sontag Letare hath der herr Grueber seyne Erste predtig In vnssern Gotthauss alss Ein Beruffener Predtiger von E. Evangellischen *Gem.* alhier gehalten. Goth Erhalte vnss Ihme bey Langen Leben.

Item den 18 Apbrill hat man von der Sonnen ihrn Auffgang biss gegen 9 Vhr hin forthan drey Sonnen am himel gesehen.

Item den 20 Abpril hat der herr Michel Mayssner seyne Predtig alss Ein Erwölter von Einer Evangellischen Gem. alhier auff zue Lassung Ihro Kay. May. weiln Ihr hochwürthen herrn Johann Conradt Barth. vorn Jahr mit den schlag berierceth ist wordten vndt Ihme die Arbeith die ganze chen hin durch zu schwer ist. Also ein zuegegebener Zu lassen. Dass der herr Barth also in der wochen durch schont ist mit gebeth halten vndt predtigen. Vndt die

solches verrichten miessen. Ahn einen Sontag aber Verricht Er seyne predtig dennoch. wie auch In Beichten vndt communiciren.

Item den 15 Juny hath man alhier das te Deum Lautamus gesungen, vndt die stuckh auff den Basteyen 3 mall Loss gebrendt, wegen gross Wardeyn In Sibenwirgen. So sich mit Acordt dem Generall Heyssler Ergeben. welche Vestung den ganzen wünther ist Bloquiert vndt Attaquierth gewessen. Von den Kaysserlichen Corpos. Vndt solche der türckh In die 32 Jahr schon ihnen gehabt hath, nun gross Wardeyn die Schöne Stath. Jezt bistu durch Gottes Gnadt erlösset auss des türcckhen Handt, Jezt mus tu den Sultam meydten, dich nach teutschen sythen Kleydten. Zeig die Spiz den Gross Vezier. wan Er mehr anschauz bey dir, Leopoltus freue dich, der so Viel feltigen Syg. Alss seynen Christen Kaysser Lesset solchen dich. tröste deine Betriebten Geister. weil dir spilt das glückh den meister Lebe ferner mit frischer Krafft. Biss dir Goth widerumben, neues gleich verschafft, dass winsche Ich auch auss herzen grundt. Dass dess türckhen sein Reych. vnter dir o grosser Leopolt möge gen zu grundt, Amen das hilff herr Jessu Christ. die weil du der Christen Ihr Schuz herr bist, hilff vnss durch deinen Nahmen. So wollen wir deine gemein. dich Loben vndt dir danckbahr seyn vnndt frollich singen ammen.

Item, Wurte diss Jahr der Chur Skhächssische General felth Marschall. Her von Schenning welcher In Badt war. In Böhmen zu . . . . . von Kaysserlichen Völckern alta auffgehebt. Vndt von dannen Inss Mähren nach Spilberg gefürth, In Abrest. ob wollen der Chur füerst von Sachssen solchen Begerth, man solle Ihme widerumben herauss geben, ist Er Ihm doch von Ihr Kay. May. nit erfolget wordten. was der Generall dentierth, dass Ihme Ihro Kay. May. hat lassen auff heben vndt nach Spilberg fiehren. wirdt die Zeith Eröffnen.

Item den 15 october starb der Hochgelahrte herr Johann Barth, welcher den 2 November alhier ist Begraben welcher biss In dass 28igste Jahr alhier ein treuer scher Prediger ist gewessen. An dessen stelle herr ayssner. Verbliben, wo vor hero auff zue Lassung May. seyn Capulan dissen Summer über war.

Item den 15 November : welches war der tag Leop
Ist herr Paran Nädl von Rust. zu Wyen Cartollisch wor
welcher vor Hero Langer Zeith alhier Burger Maister
der Evangellischen seyten ist gewessen. wie vornhero z
sehen ist, iezt In seynen 62ich Jährigen alter hat er ein
Relligon geenderth. welches man nit glauben hat wöllen
ers gethan hat, Biss auff den heyl : Christag. dass ers
lich gezeuget. da er zu dem Cartollischen In die Kirche
fahren ist, vndt ihren Gothes dienst Bey gewohnet.

Item noch In miten Mannath des Juny. hat E. E.
vndt Gem. Einhöllig geschlossen. einen acis auffs flei
machen vor die Stath. die weillen wir grosse Aussgab
ben vndt ist auffs lb fleisch ein halber vng. Akcis ge
worten, dass also ven Zentner fleisch der stath ein h
ist zu kommen. Vndt sein zwen Ackcis herrn von Ra
geordnet worten. ein Evangellischer. alss hr. Ch
Kämprl auff Cartollischer seiten hr. Johan Lercher. di
ben denen fleisch hackern so wohl Stath vndt gey M
ihr fleisch In pencken abgewogen. darmit der Ackcis
ein kommen ist. Auch den fraschlern auff den Blaz
fleisch gewogen worten. dass sie ihren Ackcis dar vor
geben miessen. zu Endt des Jahr ist das traidt der Me
wessen 24 gr. der mezen. der Waiz vmb 32 gr. die
vmb 16 gr. der haber vmb 11 vnd 12 gr, Der Weyn
Jahr mitlmessig gewachssen In deme man wegen vie
genwether vor der Zeith hat miessen Lessen. doch
halbe pr 7 vng. geleygebt worten von den heyrigen w

Gestorben seyn bey vnss diss Jahr 123. gebohr
Copulirth 72 Pahr.

Auff Merkung über dass 1693 Jahr.

In dissen 1693 Jahr ist Ein gar Leydentlicher v
gewessen. In deme Vnssere weingarten keinen schad
der Wünther Kälte Erlitten.

In dissen Jahr hath der See widerumb angefang
auffnemben. der schon Lenger alss 10 Jahr hero Abge
hath dass man schon weith hin ein wissen vndt ac
machet hath. ess haben sich a[illegible] In dissen Jahr die I

heyffig erzeuget In vnssern weyngarten. dass man In wiellen vor wasser nit Haun hat könen. Vndt ist der Kolmbrun voller wasser vort gewessen.

In dissen Jahr haben Wier Ein starckes vndt hartes Wünther quatier gehabt In deme die Stath ohne vnsserer Dörffer biss 20000 fl. Kay. hat miessen geben.

Item zu Aussgang des Monnath January Ist wegen der gultiner ein gsag auss kommen, sie werten ehestes In Abschlag kommen. da kein mensch keinen hat wöllen ein Nehmben mehr, drauff ists widerumben her auss kommen. sie werten Biss Letzten tag des Mannath february gelten. hernach. wirds herauss Kommen. wie Hoch iedter gultiner solte angenohmen werdten.

Welches gsag vndt geschrey wegen der gultiner die Leuth turbierth. dass kein Mensch keinen von den andern hath wöllen an nehmen worüber den 13 May. Bey zusammen Kunfft E. E. Gemein auff den Rath hauss Publicierth worten, dass auff. Kay. Befelch. die gultiner Jedterman solle nehmen, vndt fier foll, Auch die Kaysserlichen fünffzehner so mit Dopbelten Adler seyn vor 17 Kr. vndt die mit Marien Bildt. Hin gegen die Kaysserlichen Sechsser, so auch mit den Dopbelten Adler. vndt Marien Bildt seyn. vor 7 xr. nehmen solle. Bey der Straff. wie hart disses mit den Vngern ist zu gangen. das geldt vmb Hochern preiss an zu nehmben, vndt sich dar ein zu richten. In deme wir bey vnss nur vng. vndt nit xr. haben Hats lange Zeith braucht sich drein zu schicken zu Lehrnen. den ein nam, wie auch drauff hin auss zu geben. das keins darmit kein Vnrecht geschiecht.

Item den 10 vnndt 18 Jully seyn so grosse Regenweter kommen, dass vnsser Spitelbach so gross ist angeloffen biss auff die Prucken mit wasser. die garten alle hin vnter zerissen. Auff gemeiner Stath teucht acker den 18 dito die gersten dar von tragen so auff den wellen gelegen war. dass man vol nach deme das wasser gefallen durch die vntertha-Lassen nach dem tham zusammen fischen mit rechen. ausst tricknen, vnd zusammen schlagen, wie ein hey So durch die Vnterthanen nach Hauss ist gefirth welche die hoffstätan von unssern dorffschafften ha-

ben miessen, gleich auss treschen. da noch Biss . . . . . Muth her auss ist kommen.

Item zu Anfang des Augusty Mannath. seyn vnssere Volcker die Kaysserliche armme. über die Sau hin über gangen, vndt Kriegisch weyssenburg auff ein Neues Belagerth, vndt gleich drauff angehebt zum Beschiessen. . . .

Item den 11 Augusty seyn vmb Mit tag von den Vngerlandt Viel Million 1000 Heyschreckh kommen. vndt in vnssern weyngarten von Wolffs. Biss nach Kroispach alles tückh ein gefallen. worüber der Richter von Wolffs, mit den Vnterthanen herauss kommen mit trummeln, hauen drauff Klemberth, vndt drein geschossen, vndt geschriern wie auch alle Leuth so in weingarten gebürg wahren, greulichs geschrey gemacht vndt auff den haunen geklemberth, worüber die heyschreckh sich auff gemacht, vndt darvon geflogen, dissen tag noch gar an den Leyte Berg an, den 23 dito seyn abermallen viel Million 1000 von Vngerlandt her auff dar her geflogen vndt in vnssern weingebürge sich nider gelassen, welche aber von den hietern mit schreyen, ratschnen. vndt schiessen sindt weckh getrieben biss gegen Knoispach worten. den andern tag haben es die Kroispecker auch weiter oben auss getrieben vndt seyn also von einen Ort zum andern getriben worten. vndt haben Vielen Leuthen ihren Habern hirsch vndt heydten verderbt, wo sie dergleichen an getroffen haben, dass er noch nit geschnitten ist gewessen.

Item haben auch In Anfang disses Mannath augusty Ihr Konigl. May. Willhelmus auss Engelandt, mit Churfierstuss Payrn vndt herzogen von Sofoien. den König In franckh eine schlacht geliefert. vndt densselben biss 24000 Mann erlegt, worunter [illegible] Officirer vmb Kommen, auff ihrer seyten sein auch biss 8000 Mann geblieben. Goth [illegible] [illegible] welcher erger haust [illegible]

[illegible] thor, dass [illegible] worten dass als [illegible] gros. ein geschrey [illegible] worten. wie au [illegible] XV. ve

gros. disse 6-er aber wie gemelt so in dissen Landten geschlagen worten, Jedter vor 7 xr. die anspacherischen XV. aber werdten nit höcher genohmen alss XIII. xr. die gultiner so mit In Breg seyn. Jedter nur vor 17½ gros. Bey grosser straff alles. auff Kay. Befelch hat disses geldt also miessen genohmen werten. In seynen Erblendtern vndt Königreichen.

Item zu Anfang des Mannath December. hatt man auff Kay. Befelch die gultiner In den Königreich Vngern alle miessen fier foll nehmben In dem Kay. Erblendtern. die meisten aber nur vor 7 (gr.)?

Item haben vnssere Volcker von Kriegischweissenburg ohne verrichter sachen diss Jahr miessen abziehen. In deme sie In etlich sturmb Vil 100 Mann haben verlohren, der türckh solche festung zu entsezen. mit viel 1000 man ist kommen. das also vnssere Volcker die Belagerung haben miessen dar vor auffheben.

Item hat ess disses Jahr so viel Krauthwürmb In ganzen Landt auch geben. dass sye dass Krauth den Leuthen alles verderbt haben. vnndt wer nit fleissig solche würmb nit ab Klaubt der hat alhier auch wenig Krauth bekommen.

Disses Jahr haben die Burger 5 mall miessen ihr steur auff das Rath Hauss richtig machen mit der ordinary steur. das ist alles geschehen wegen der soltadten geldter dass die Stadtt so viel hat miessen geben, wie endt zu ersehen.

Item Ein gueter weyn ist diesses Jahr gewachssen, das man den Emer pr. 9 vndt 10 fl. Kay. Verkaufft hatt, In Leygeben die Halbe per 8 vng. das lb. rindtfleisch zu endt des Jahr pr. 6 vng. dass Schweine per 7 vng. der neye waiz pr. 2 fl. 8. gr. das Kohrn pr. 35 gr. die gersten pr. 1 fl. 8 gr. der habern pr. 18 vndt 19 gr.

Item den 3ten December hatt man eine gumbenie soltaten fuessgeher. von des fiersten von Salmm seynen Regement, In die Vorstath In die 4 viertl einquatierth, welchen die Burger miessen zu essen geben den ganzen wünther über. wie : Beth. vndt Licht vndt warmes Zimmer.

m zu Endt des Jahr hatt man in die Vorstath mehr ibenie Minirer ein geleget, welch auch in die 4 Viertl a gedeilet worten, di[illegible]n aber hat man nichts alss tach

vndt fach. dass ist Zimmer. Bethgewandt. holz Licht vndt
in den übrigen haben sye sich selber verkosten miessen.

Der Regements stab des fiersten von Salm ist in
nigen Statt In den Lacknerischen Hauss gelegen, vn
vnsser Statt Öedenburg ohne vnsser Dörffer 600½
gehabt ist die Mundtportion pr. 4 fl. Kay. die Pferd
pr. 5 fl. Kay. bezalth worten.

Auff Merckung über das 1694igste Jahr.

In diessem Jahr ist ein sehr Kalter vndt harter
gewessen. welcher vnssere Böten weingarten alle
hath.

Item den 4ten february ist mehr zwey Kumpen
geher auss Kaschau herauss kommen. Vndt ihn der V
einquatierth worten, welche auch von dess füersten v
seynen Regement seyen gewessen. Vndt die Burger
In Natura unterhalten. Biss 26 dito, hernach haben ein
panic auff die Därffer des füersten hin auss miessen.

Item In oster feyertagen. hatt herrGraff von Koll
alss Cardinall In Nahmen der herrn Pattris Jessuwit
hier. sich mith Rath vndt Gemein verglichen, wegen
Heysser In der Statt alss des Vrhainzische. vndt der wi
schen. Vndt Abrahamb Sobitschischen. wie auch wegen
Convicts danneben, der Steur. so sie alss Burgerliche hey
schuldig weren zu versteuern, Jährlichen. darmit sye
vndt so lang die Stath stehet, keine steur. darvon sch
mehr seyn zu geben, zwey daussendt guldten Kay. der
derowegen geben.

Item diessem Summer über, hat der türckh vnsere
Bey Peterrwartein sehr beschossen. In deme sie s
schantzt hatt. dass er zu gleich die Vestung Peterr
vnd vnsser Arme etliche Mannath Lang Beschossen.
Goth sey die Ehre. dass er vnssern Leyten. vnd der V
nichts hat könen angewinen. sondern ist zu Ende des Sept
ber : heymblich bey der nacht auss seynen Lager e
vnd durch gangen. hin Gegen haben Ihm den Türcken
nicianer die Inssel Isscia dass Jahr weckgenohmen. D
chen die Pohln. haben auch a die 3000 wagen mit

ant bekommen. Mith etlich 1000 Ochssen vnd rossen welches sie nach Pozig Pokameniz haben fihren wollen. Disses Jahr haben wier einen über auss thieren Summer gehabt. Biss acht tag vor Michaelly hin. da ists regnerisch worten, vndt darbey über auss Kalth. da man mit den Lessen Lang gewarth. Vnd erst zu endt des october angefangen. Vnd erst nach den Elisabethmarckh mit den Lessen ist fertig worten. Jedoch ist vmb vnd vmb. vmb vnss herumb. vnd in allen Landten der weyn so saur gewachssen. Biss bey vnss. vnd zu rust. ist noch gueter siesser weyn was nach den See war gewachssen.

In dem Mannath December haben wier die soltaten widerumben inss wünther quatier bekommen. Vndt ist in die Vorstatt auch ein gümbenie fuessgeher. von den alten Graff Starnbergerischen Regements, vnder den haubtman Georger ein quatiert worten. also vnd solcher gestalt. seins 15 tag ein quatiert worten einen Burger. der seyn guets Vermögen hat gehabt, ingleichen auch den Mayrhöffen. den andern Burgern aber, so gringer seyn in Vermögen gewessen. wie auch den Handwercks Leuthen alss Ihnwohnern. ihrer zwen haben 15 tag einen soltaden gehalten. vndt in Natura verpflegt. vnd hat man in ersten Viertel solche angefangen einzulegen. so weith man gefolget hat mit sie, wie die 15 tag auss wahren hat, mans auss gequatiert. vndt dort angefangen. wo vorhero ist nach gelassen worten. darweil sein dieselbigen frey gewesen. Biss in der Vorstatt vmb vnd vmb ist gangen. Item zu End des Mannath December. hat dass ganze Landt miessen traidt. vnd habern geben. zu den Kay. Proviant hat Jeder Burger. vor sich alss ein Burger miessen $^1/_1$ Kohrn. vnd $^1/_4$ Habern geben. die Burger so heysser haben gehabt. auch von iedten Hauss $^1/_4$ Kohrn vnd $^1/_4$ Habern. Oder vor das Kohrn vors Viertl 10 gr. vors Viertl habern 8 gr.

Item seyn auch zu End des Mannath December die Gultiner In vnssern Landt zu nehmben Befollen worten. nit höeinen alss Vor 7 ss.

Anfang des Mannath december ist der Acis den acker von der Statt aus nach gesehen worten. Auss wen mir solchen nehmen. so würten die soltaten mit ion höcher steiger. weil dass fleisch so theyr ist hat

mehr genohmen wordten vor 7 ss sondern ganz ver- worden.

Item In Mannath November ist ins quatier herkom- Churfürsten von Sachssen seyn Jenerall alss Graff v- sendorf so in den Leopolt Nädlischen Hauss ist ein- worten. hat die Statt disses wünther quatier Kost- dorffschafften über 30000 fl. keinen soldaten hat- Jahr die Statt in Natura nit gehabt. Aber dess C- seine Hoff stattt die ist auch hier ein quatiert ge- haben aber alles Vm ihr geldt Zerth. sein in La- hauss ein gequadirt worden. dort haben sie Kocht- alta zum essen zusammen gangen die Leuth so zur- gehörth haben sein theils in der Statt, theils in der- ein quadirt worten. hat ihnen aber kein mensch ni- dörffen, den sie alle ihr essen bey der hoff Statt hab- da sie alles auff den Platz kaufft. haben. dass holz, Statt, die Klaffter vm 2 fl Kay. welches die Statt d- Paurn hat Lassen von Brey hauss, herein führen in de- nerische Haus zu ihnen. so sie richtig bezalt haben.

Zu Endt disses 1695igsten Jahr ist der Mezen W- 3 fl. 10 gr. der mezen Kohrn 2 f. 10. 15. gr. die gerst- der habern vm 27 vnd 28 gr. das lb. rindtfleisch vm 7½ dass schweyne vm 10 vng. das lb. die halbe 94er weyn v vng. In kauff vm 8 Rhl. den Emer 94 weyn. 95er vm 8 die halbe aber saurer weyn.

Auff Merckung über das 1696igste Jahr.

In dissen Jahr hatt es gar einen leydentlichen gehabt. aber der quatierstandt hath viel gekost. in Stath 550 portion allein gehabt.

Item ist disses Jahr der Churfürst aus Sachxs- ralissimus über die Kay. Arme In vngern gewessen. V- disses Jahr frie ins felt gangen. Vnd er auss seinen mit 10000 Mann starckh. Haben Temeswahr belagert über 8 tag beschossen. weillen aber der türckh so sta- anzug wahr. Haben sye von derselben Belagerung nach lassen.

Item an St. Georgen tag. · t herr Paron von Ga-

. vnd Königl. May. alss Cammer herr zu Pressburg
ern wahl tag hergeschicket worden. denselben bey
en. Vnd ist diess Jahr herr Burgermaister worten.
Evangellischen seyten. Herr Egidty Ludwig Priso-
ttrichter auff der Cartollischen seyten herr Michel
ricz vnndt hatt E. E. Gemein disses mall in gegen-
ess Kay. Commissary. herrn Burger Meister herrn
ter. vnd einen Jeden herrn des Rath ein gewisses
gemacht. was sie wegen der Dorffschafften so sie
alss graffen darüber seyn gewest. vndt ihnen iedter
gewesten graffen Jährlich 3 tag ackern. die Hoff-
nd holten iedter 3 tobri haun. Jeunder aber, darff
noch Hoffstättler. oder holt, kein streich nit arbey-
dern alles nur gemeiner Statt.
weillen so viel Klagen seyn ein kommen, das Viel
Bey ihren Deputatt nit sein verbliben sondern die
schröckhich gestrabiciert. hat E. E. Gem. ihnen de-
lissen hernach gesezten Lohn gemacht. welches ih-
tatt Cammerer mues ausszallen, vor die vorhero ge-
beth der Paurn vnd vor dass rothe ay, so sie Jährlich
haben der Rath. vnd der gem. dar von nichts ver-
lie gemein wohl in Ehrfahrung ist Kommen dass die
Zum rothen ay. sollen 40 fl. K. haben genohmen in
mues der Stath Cammerer iezunder verraiten E. E.
er iedem gibt. wie hernach folgt. Herr Burger Mei-
Jahrlichen iezund 200 fl. Kay. mit Sambt den rothen
a Statt Agendarff so er vor hero alss Burgermaister
den Bamgarten bey Agendarff hat er zu geniessen
in er mues ihm vm sein par geldt Mähen Lassen.
vnd Heym fihren, Item die andern ackcitents alss
n Lampel, ayer vnd Hiener. fisch auff den Platz.
ungen von fleischhackern. Lesst ihnen ein E. gemein
ein Zunehmben wie vor hero gebreuchlich ist ge-

Stattrichter hat keyn weyn mehr wegen Klingen-
lern 170 fl. K. senior herr Docktor Beckh. vor Har-
l. K. senior h. Erhardt Pering vor Mörwisch 150 fl.
h. *Gregor Nädtl* v · Loipesbach 130 fl. K. senior

hr. Nicolauss Horvath. vor wollffs 130 fl. K. hr. Ehrnreich Mözger wegen wandarff 110 fl. K. hr. Georg dachzman wegen Kolmhoff 110 fl. K. die übrigen 6 Jungen herrn des Raths alss Wurschiz Möttitasch. ferdinand Dobner Ignatius Niess. Matthias Strauss. Matthias Vnger. Wilhelm Arthner, haben Jedter, weilen vnter ihnen der wisier Stab Jährlich herumb geth alle Jahr Jährlich einer 60 fl. Kay. macht also 1510 fl. Kay.

Die Dorffschafften seyn hin gegen Beschriben, vnd miessen gemeiner Statt weyngarten alle Vmsonst Bauen. Vndt gibt man ihnen kein gehorsamb geldt mehr wie vorhero ist geschehen. sondern miessen solche alle auss arbeyten ohne Bezallung. Das vns vor dem ein Jahr biss 2000 fl. vng. geldt. Ja wohl ihner auff 2200 K. sein Kommen.

Vnd noch zum überflus zum Bezallen der Herrn des Raths mues jedter Viertl Paur alle quatember den Statt Cammerer geben 1 fl. Kay. der hoffstattler 10 gr. darmit die herrn des Raths. mit Burger Meister vnd Stattrichter können bezahlt werten.

Item in diessen 96igsten Jahr, hat das Müllthau in vnssern ganzen weyngeberg solchen schadten gethan. der gleichen man von keinen Jahr nit weis dass ein, solcher schatt geschehen, wer dar von nit nur allein hier. sondern in ganzen Landt.

Den 30 Augusty hatt der Schaur auff den Abendt, erst die Neubirg. Hunzberg, Sauriessl, scheyben, frauenheu... greysser. tudles. Brunhisl Peltesbamgarten. tieffenweg. ... Angerer sehr erschlagen. dass wer sonst 20 Emer hete be... men. nit 5 Emer auss dissen gebürgen bekommen hatt. ... gar ein strich hin über kommen von schaur, in die Creuzw... garten rexgrundt Saubruner felberbruner. grefftner. Ih... frütt röttner. darihnen vmgenascht. ihmer in einer rieth ... als in der andern schadten gemacht.

Den 5ten September hatt der Schaur zu Günss erst weingarten so erschlagen dass bey mans gedencken ih ihren weingarten kein solcher schadt von Schaur g... ist, alss wie dissmallen hatt auch der Donner ihn d... seer gschloss das mall eingeschlagen vnd ein stuckh selben herauss geworffen.

vischen haben vnssere Kay. Arme den türcken. wel-
ı starck verschanzt, vnd einwendig noch mit einer
ırg. ihner der schanz verwahret hatt angegriffen. In
nung solchen auss derselbigen zu schlagen. haben
könen. sondern er hatt sich so gewert, weillen der
ıe Soltan selber dar wahr. das vnssery haben miessen
sen. Vneracht er etliche 1000 Mann verlohren. haben
ery nichts schadt in der wagenburg ob sie ihme schon
nz her aust haben weck genohmen. Vnd seyn auff
yten stattliche Generallen gebliben. Obsonderlich der
Heyssler. vnd viel andere graffen. Chur fürst von Sachs-
den Bascha von temischwar gefangner bekommen.
ihme nack Hauss gefürth. mit Viel andern türcken.
wischen ist zu Presspurg von der ganzen Vngerland
geordneten ein Octaff gehalten worten. wegen Ein-
des Zukünfftigen wüntters quatier vor die soldaten,
schlossen worden. das das ganze Landt solte beschri-
en, Disse Commitatus herenter der thona. Haben die
t enter der thona. vnd in Ober Vngern vnd Syben-
Beschriben. die entern Commitat. Haben vnssery dar
beschriben. in gleichen auch die frey stette also. vnd
es orth so beschriben ist worten. denen herrn so sie
en haben. täglich miessen iedten zallen 5 fl. Kay. vnd
tag an, das sie von ihren Orth sein auss gerreist ist
llung schon angangen. Biss sie sein ankommen und
iderumben vort sein gereist wie den vnsser Statt Ver-
die Statt Schemnitz derer ihre abgesandten alss herr
midteckh alter Stattrichter daselbst vndt Preining
ttschreiber daselbst vnss beschriben haben.
gegen hat vnssre Statt die Statt Kremnitz miessen
ben ist also hinein geschikt worten herr Michel
eviz St...richter, vnd herr Wilhelm Arthner des Ih-
hs vnd vngerischer Notary.
ff solche Landes Beschreibung ist den 18 october aber-
Prespurg von ganzen Landt eine Zusammen Kunfft
Auff welche Beschreibung aber nichts heraus kom-
e Steth haben sich erklärth den Ackcis über fleisch
er vnd Brandtwein anzunehmen. vnd darvon zu zal-

len. Darmit solle Ihro Kay. May. die soltadten zallen. dass man keinen portion dörffte geben. dass Landt weil aber nit ist auch also verbliben alles noch wie vor ein Jahr. dass wier miessen die portion zallen. vnd hatth diesses Jahr vnsere Statt allein ohne der Dorffschafften 841 Portion, wie hoch aber die portion wird miessen Bezallth werden. wird die Zeit geben.

Item ist auch am Sanct Marx tag In gegenwarth des Kay. Commissary geschlossen worten das ein Jedter Burger so wohl Burgermeister. Richter vndt raths herr. von der Klafter Holz. wie es in einer fuhr herein gefirth, mus 10 gr. geben, wie auch von der fuhr Bau Holz. Dan seyn gewisse 12 Burger gesezt worten. das ein iedter ein Mannath hat miessen solches geldt einnehmen vnd monatlich den herrn Michel Petritsch verraithen. da hat man gewisse Zetl auff den Rath Hauss gedruckht mit der Statt wapben. die hat ihnen der Rath gegen quittung herunter geben, vnd da hat man keinen herein lassen mit den holz bey den töhrn. er hat den miessen einen solchen Zetl hergeben. Vnd die thor Knecht haben solche widerumb auffs rath hauss Liffern. herr Petritsch hat disses geldt eingenohmen wie auch die Extra ordinary steurn. vnd den quatierstand darmit. auss Zalth vnd wen dass Jahr ist herumb gewest hat er seyne richtige raitung dar von geben.

Auff Merckung über das 1697 Jahr.

In dissen 97igsten Jahr. Ist so ein Kalter wünther g[illegible] west, das vnssere weingarten so wohl nach dem See her[illegible] als wie die andern so von See Herthan gelegen sein. alle [illegible] froren. noch vorn Neuen Jahr das also gar ein gringes W[illegible] Jahr ist worden. vnd ist der Stockh von vnten herauff [illegible] die weil es dis mall noch keinen schne hat gehabt, v[illegible] man auff 100 Bogen keyn weynber gefunden wie sie g[illegible] haben auff den Sattl sondern nur vorn aus. den sie [illegible] unten auff die augen biss 7 vnd 8te erfrorn. vnd [illegible] grien verbliben wie sich der Bogen. ein wenig in d[illegible] hat rigln können.

Item hat E. E. Rath. vnd E. Löbl. Gemein [illegible]

ıss man auff vnssern Statt Dörffern. Die Richter vnd ihre eschworne am tag Gregory hat miessen sezen, vnd ist bey ren Richter sezen. Von Rath vnd gemein alle Zeith einer rbey. Darmit sye solche Leuth seyn. die der obrigkeit an-endig sein. weillen aber Klingen Bach. vnd Loiberspach den rrn Pattris Jesuwithen zu Güns versetzt sein so ist der rr Batter Regents alhier. herr Patter Sigxsey. in Nahmen r ginserischen hin auss gefahren. nach Klingen Pach. vnd hat ır wider prodestirt, wider den Richter. so die Statt dissen regory tag gesezet hat, vnd nit vorn Richter erkenet, son-ern den alten Richter Behalten. die Statt hat auch darwider ergleichen prodestirt, vnd Zeigt dass sie über das Darff undherrn sein. vnd haben macht nach ihren gefallen die ichter zu sezen. vnd mit sie. hat also dass Darff biss auff den eorgen tag zwen Richter gehabt. am Georgy hatt er der atter Regents der gemein alta befollen. das sie den alten ichter. vnd auch den so die Statt obrigkeit vor ihren Rich-r. erkent hat, Lassen absezen. vnd vor sie zwen, einen euen lassen erwöhllen, die Statt Last es interin geschehen, ıd sich der weil vmb gesehen vmb mitl die zwey Dörffer ıss zu Lessen, welches hernach die Zeith wird weissen.

Item den 15 May. hat der Schaur das ganze Wandarffe-sche weyngebürg erschlagen maniche Röben zu drey 4 trim-er. wie auch die Lewer von Kloster her aus, vnd in den ohrn so schon geschossen gewest bey wandarff herunter erecklichen schadten gemacht.

Item vm Margarety ist ein grosser auff Lauff. nit nur lein bey vnss. sondern ganz von Ober Vngern herauss, wie ıch In Mähren vnd Oesterreich erstandten. von wegen der ebellen. so sich zusammen gerodiet haben in Ober Vngern. nd Dockay eingenohmen. Die teutschen vmbracht wo sie ei-en bekommen, dass also der aufflauff so gross ist worten. ass die schnither, aus den Marichfelth. Vnd von der Haydt lla weck geloffen. die weillen die Baurn geflohen seyn. Disse ebellen seyn aber von Kayserlichen Volckern überfallen nd alle nider gemacht worden. auch die festung widerumben ekh genohmen. vnd zwo gespanschafften so gerebelliert ha-en wider Ihro Kay. May. alles ohne gnadt nider gesäbelt.

Vnd auss geplünderth, andern zu einen Exempel. dass sie sich vor der gleichen auffruhr sollen Hieten. vnd Ihro Kay. vnd Königl. May. getreu zu verbleiben.

Ferner ist disses Jahr vor Bey gangen In Königreich Pohln, die weilln derselbige König vorn Jahr verstorben. w... sye heyr einen andern erwöllet haben, vnd derselbe w... gerne der Brinz Comte. auss franckreich worden, weillen ... Ihro Kay. May. gesehen das Er. vnd das Romische Reich ... ihme, gar einen Bössen Nachbahrn bekommen. So hat ... Kay. M. dahin gedracht, das er den Churfürsten auss S... sen. alta zum König hat gemacht (jedoch nit mit dess g... Königreichs Bewilligung) weillen Ermelter Churfürst ... von der Evangellischen Relligon abgedrehten. vnd sich ... Katollischen Relligon bewendet, vnd diselbige angen... So ist Er In Mannath Jully zum Bohllnischen König g... worden, der Brünz Conte Ist auch noch mit einer Schüff ... nach Danzig kommen. vnd Verlangt König zu werden. aber widerumben vnverrichter Sachen nach Hauss mi... reyssen. Den die zu Danzig haben Ihm vor keinen herrn ... kendt. vndt denselben nit eingelassen. sondern sich vnter d... Churfürsten auss Sachssen alss neu gekrönten König in Beh... len Schuz ergeben. vnd denselben gehuldiget.

Auff Merckung über das 1698 Jahr.

Dieses 98igste Jahr hat sich gar mit einen Leydentlich... wüntter wöter bis in Merzen Erzeugt. da man nit verme... hat dass der weynstock erst von einer Kelten solte schad... leyten. ess ist aber zu end des febr. erst ein tieffer schnee g... fallen. Worauff es helle Kalte nächt hat geben von anfang d... Merzen Biss 8 tag hin, vnd in weyngarten alles holz erfr... was ausser des schnee ist gewest. allein der Stock hat her... so Viel weynbeer getriben das ers in etlichen Jahren nit ... gehabt. Vnd ist noch ein guetes weyn Jahr wordten. All... wir haben dis Jahr widerumben ein hartes quatier von R... tern vnd fues gehern gehabt. sowol in der vorstatt als in Statt vnd ist in Laudt eine grosse Summa geldt auffgeb... worden zu geben Ihro Kay. May. als Vier Million, Zwey ... lion hats miessen das landt in wüntter Zallen. Zwey M...

Summer, weillen nun das Landt alles schon erschöpfft. ... nit gewist wie sie sollen die Zwey Million in Summer ...allen, haben sie auff alles was man Verkaufft hat, den ...kcis geschlagen.

weillen nun der Ackcis bey vnser statt etwas hete ein...gen, so hat der Comitath solchen wöllen vor sich draust ...ben. vnd haben ihnen von der Statt aus. solchen auch wöl... zu nuzen machen. Vnsser Statt hat sich widersezt vnd ... nichts dar von hin auss geben, So hat der fürst als ...latino. seinen Leutten verbotten. Keinen nichts herein auff ... wochen Marck zu bringen. sondern hat den 20 Juny den ...chenmarckh angefangen zu Kreuz zu halten. vnd überrei... Bestelt, die haben miessen die Leuth auff der strassen wen ... haben wöllen auff Ögdenburg fahren, zu ruck treiben nach ... Siss aber von vns niemand hin vnter kommen auff sein ...chenmark. vnd von seinen Leyten ist ihm auch niemands ... gefahren, die Edl Leuth haben sich nit Bünden Lassen. ...dern sein da hin gefahren alwo sie ihr sachen haben könen ...schaffen. ist solcher Ackcys zu endt des Jully auff gehoben ...den. Vnd da hat der wochenmarck zu Creuz ein endt gehabt.

Die Christliche Arme ist disses Jahr gar Spatt aus den ...ter quatiere auff Brochen, vnd ins felth gangen.

In deme sie nur dar gestandten in waffen, weillen man ... ganzen Summer wegen des früdt mit den türcken tractirt ... als zu Carloviz. Ist von Ihro Kay. May. ein schönes Con...haus auff gebauet wordten. Da alle Bothschaffter sein ...men kommen, als Ihro Kay. May. seiner, des Königs ...Pohln seiner, des Moscauwiter seiner, vnd der feniciani... da sich der hollandische. vnd Engellandische abgesandte ...sen. Zwischen Ihro Kay. May. vndt den türckischen ... den früdten zu schliessen alss von Beedten dar zu ... Mittlern. Auff welchen früdten man das ganze Jahr ... gewardet. doch nit können föllig sich vereingen das ... man schon Zweifelt es wirdt aus dem früdt nichts

Anno 1699 Jährige auff Merckung.

...es Jahr haben wier mehr ein Starckes wünter quatier ...vnd in natura zwey gumbenien würts Burgerische

fuessgeher in der vorstath ein quatierter gehabt. welche man in Natura vnterhalten hat des gleichen auch in der Statt drinen allein sie haben ihre soldaten nach der heyssern tax verpflegt. also vnd der gestalt, wan ein hauss gibt steur 4 fl. so hat der wirth in soldaten von fl 4 tag verpflegt. hernach ist er weiter gelegt wordten, herausst in der vorstatt. hat mans ein Burger 18 tag ein gelegt zu verpflegen hernach hat man ihm auch wider weiter gelegt seins aber armme Burger gewest. so haben ihrer zwen 18 tag einen verpflegt.

Den 30 January. Ist Graff von Strattman. per Posta, in wien mit den früdten zu Ihro Kay. vnd König, May. ankommen. Von der Conferenz von Carlowiz, welcher früdt Bis auff 25 Jahr ist auff gericht worden. Zwischen den Christlichen vndt türckischen Kaysser.

Den 23. Martyi, ist bey dem Allster in der Neustifft, zu Morgens früeh, vmb 8 Uhr ein Feur auss kommen, vnd in 4thalber stund biss 89 Häuser weggebrennet, alss in der Neustifft eine Zeill, nebenst den Kohrnmarckt, Hintergassen, vnndt Lange Zeill biss auff des Steffan Paurn seyn Hauss.

In diessen Jahr ist ein gueter Wein gewachsen, der geschwind gekaufft ist worden, von den Schlesingern, der Emer pr 12 fl. vndt 13 fl. der Mezen Kohrn ist zu End dieses Jahrs gewesen vmb 26 gr. der Mezen Waiz, vmb 2 fl.

Auffmerkung auff dass 1700 Jahr.

Dieses ist gar ein spates Jahr gewessen, unnd darbey e harter Wintter. da die Weingärten einen grossen Sch gelieden haben, wegen der Källten.

Wir haben auch dieses Jahr noch müessen 1800 fl. daten Steur geben, solche Monatlich.

Dieses Jahr, ist der Moscowiterische Czar, in Persohn mit 200 Mann, heraus gereist, die Christliche tentaten zu besuchen, hat sich erstlich, bey den K Pohlen ein weill auffgehalten. hernach zum Churfü Brandenburg, von danen ist er gar, nach Wienn, I vnd Königl. Majest. zu besuchen, vnnd sich etlich zu Wienn auffgehalten, von danen ist er nach Hau

Dieses Jahr ist der König in Spanien gestorb

eich, weill er Keinen Leibs Erben verlassen, hatte
hr. Kay. May. alss seinen nächsten Erben, für sei-
z Carolum, sollen heimfallen, ist aber ein falsches
it durch einen Cardinalen auffgesezt worden, wel-
König in Spanien, solte unterschriben haben, vnd
g in Frank Reich, seine Anher, zum Erben seiner
ch eingesezt haben, welchen der König in Frank-
bald hineingeschiket vnd die Spanier ihme zum
krönnet haben, worauff Ihro Kay. May. ihme den
Frankreich, dem Krieg angeboten, vnd grosse Alli-
acht, mit England und Holland. und den ganzen
n Reich, den Grieg desto Häfftiger vnd stärcker
zen, und ihme das Königreich Spanien abzu nehmen.
es Jahr ist ein mittler Wein gewachsen, der gar
rkaufft ist worden, iedoch, ist der be[illegible] theils noch
ht. verkaufft worden, der Metzen Kohrn ist zu End
hr, noch gewest vmb 23 gr. der Mezen Waiz vmb
r.

Auffmerkung auff das 1701 Jahr.

es Jahr haben Wier in der Statt in Winter Quatier
den Obrist Viscontji vnd seyn diss Jahr auff Solda-
zu geben kommen auff 24000 fl. Dieser Obrist, als
ist nach auffbruch in das Winter Quatier, mit seiner
ins Wällischland hinein gemarschirt. da Ihro Kay.
e Arme bis 40000 Mann hin ein geschicket, in das
land, gegen den franzosen.
König in Pollen, alss Churfürst zu Sachssen, hat
ianz gemacht, mit den Moscoviterischen Czar, vnd
nig in Dennemark, und haben alle drey den Jungen
von Schweden, angegriffen, welcher noch ein Herr.
Jahrn noch ist. der König von Polln, ist ihm im Win-
vor die Statt Riga gangen. vnd ihm dieselbige wol-
nehmen, aber nichts gericht, der Junge König von
n ist erstlich mit den Herzog von Hollstein alls sei-
wagern über den König in Dennemark gezogen vnd
n bezwungen, da er den Herzog von Hollstein alle
lüetter so er ihm benohmen. hat wiederumb miessen

ein ramen, vnd darauff mit einander fried gemacht; darauf
ist er zuruckh gegangen über den König in Pollen, denselbi-
gen vor Riga, weggetrieben, von danen nach Havra welche
Statt der Moscowiterische Czar belagert, solchen darvon weg-
geschlagen, alle seine Zellt, und Pogassy bekommen, sein
Teutschen Generallen, so bey dem Czar dienste angenohmen
gefänglich bekommen; namentlich in Prinz Croy der sei-
Arme geführet (als Generalissimus) denselben hernach
Stokholm geschikt, 10000 seiner Moskoviter Leut hat er
das Gewöhr genohmen, sie aber nicht als gefangene mitge-
haben, sondern nach Hauss geschickt, vnd solche reiche Beu-
von ihnen bekommen, in dem er alle ihr Stuk samt
Kriegs Cassa erhalten, darüber sich alle Welt verwundert
über dieses Jungen König seine Victorj. Hernach hat sich der
litauer Fürst Sapir des Königs von Schweden, Protection
ergeben, vnd mit 20000 Man zu ihm gestossen, weilln er vor-
hero sehr verfolgt ist worden, von andern Pollen, indem er
nicht hat drein gewilliget, dass der Churfürst von Sachsen
König solte werden; Er der König in Schweden ist in Churland
gangen, dasselbige eingenohmen. und den Fürsten abgesetzt,
und dieses Jahr grosser Krieg in Pollen entstanden. Die Re-
public in Pollen hat Ihren König nicht graten zu diesen Krieg
dasswegen sind sie ihm nicht gar stark in die Hand gegangen;

In diesen Jahr ist widerumb ein gar gueter Wein ge-
wachsen, dass der Emer vmb 8 und 6 Rht. ist verkaufft wor-
den. Zu End des Jahr ist der Mezen Kohrn noch gewest
25 gr. der Wriz pr. 2 fl.

Auffmerkung über das 1702 Jahr.

Dises Jahr ist gar ein warmer Winter gewest, und
wenig Schnee geben, Wier haben dieses Jahr auch widerumb
Soldaten in der Statt in Quatier gehabt, als das Ma...
sche Regement, mit den Generall Staab, und biss 150 Mann
welche in Vierteln seyn eingetheillt gewest, und haben
Burger alle Monath, eine halbe steur geben, und noch
Ordinary steur auch noch eine ganze steur Extra: da
widerumb das Jahr sind kommen auff die 28000 fl. die
haben auch miessen 2 mall steur geben. ein Hold der

t, hat allezeit geben 1 fl. ein Zinss Hold. so nicht gebaut t, hat miessen geben 2 fl.

Den 14 Februari ist so ein starker unterer Wind entandten, welcher gegen 1 Uhr nach mittag, von vnseren att Thurm, den Knopf, mit samt den doppelten Adler herter gerissen, mit samt der eisern stangen, dass er nur ein nig an einer Kuffern Blaten ist hangen verblieben, welcher n 17 dito vmb 4 Vhr nachmittag ist herunter genohmen rden.

In disen Somer, hat der König von Schweden, den Kög von Pollen auffs Haupt geschlagen, all seine stuk und tter, samt der Pagassy weggenohmen, hernach heraus die att-Warschau, und Cracau weggenohmen, und grosse ndschäzung, von den Leuten heraus geprest, dass er gar f die Schlessingerische Gränzen angestreifft, aber den lesiern nichts gethan, weill er mit den Kaysser Fried hat.

Diesen Somer hat Ihro Kay. May. lassen die Statt Lan-n belagern, worbey Ihro Konig. May. — Josephus — in gner Persohn selber gewessen, und nach drey Monatlicher lagerung, schissen und stürmen, sich entlich mit Accort geben.

Der Churfürst von Cöln, alls des Churfürst von Bayrn r Bruder, ist von Kaysser und Römisch. Reich abfällig rden, vnd zum König in Frankreich gangen, seine festen tte, hat Er mit Französischen Völkern besezen lassen.

Von den Churfürsten in Payrn. hat man alleweill gemt, alss wan Er auch französisch wäre, haben derowe- Ihro Kay. May. einen Gesanten als den Graffen von k, zu ihme geschikt, und ihme auff seiner Seiten, als n Eydam gedacht zu erhalten, welcher es auch verspro-den Graff Schliken, dass er mit 14 Regementer Ihro ay. will zu hilff wider den franzosen in Italien gehen, r Aussgang hat ein anders gezeiget, wie Hernach wird men werden.

11 Aug. ist ein grosses schweres Wetter, die ganze wesen, und gegen den Tag ein solcher Schaur gees die Weingärten nach dem See, alls Saubruner, Säz, felberbruner, Irenfrid, Crassner, Rathenpeter,

Frödtner, Schwabenberg, Häemler und Hohe Klausner, wie auch ein theil der lang Klausner, Kanraz, Neuberg, Stainhauffer, so derschlagen, dass der weingarten so bis 40 Emer getragen, nicht 4 Emer drauss bekommen, so seyn die Venbeer darauff abgefallen.

Den 17 Augustj; ist ein solcher grosser Schaur Nachmittag zu Mörwisch, gefallen der nich nur allein die Weinbeer, alle in Grund hinunter geschlagen, sondern das Holz auch alles verderbt, dass diese zween Schaur, in den Weingärten auff 20,000 Emer Schaden gethan.

Den 8 September, ist der Churfürst von Bayrn, mit 15 Regementer, vor die Reichsstatt Ulm gekomen, sich gezeiget alls ein freund des Kaysers, der den Römischen König — Josephum, so vor Landau, mit der Kay. Arme gelegen, zu Hülff will komen, weillen sie aber zu Ulm. vill Soldaten hinein practicirt haben, als wan sie einkauffen wollten, haben sie sich hernach bemächtiget, auff die Thor zu, die Wacht niedergehauen und nieder geschossen, und etliche 1000 Man, hinein geschwind, vors Zeighaus, und den Burgern die Drangsaal also angelegt, dass sie sich ihnen haben müssen ergeben, welche er geschwind mit etlich 1000 Man besezet, von danen geschwind, nach der Reichsstadt, Nemmingen, dieselbige gleich auch pompertiren wollen, haben sie sich auch ihme auff parole ergeben.

Der Churfürst aus Bayrn hat geglaubt, er will eine Diversion machen, den Römischen König vor Landau. Dass sollte davon abziehen unverrichter Sachen, welches aber [illegible] geschehen, sondern, so lang davor liegen blieben, der Römische König, biss er es hat ein genohmen, lezlichen mit A[illegible]

Item den 8 vnd 9 October ist eine solche grosse Gefr[illegible] eingefallen, dass unsere Weingarten alle erbissen hat, so [illegible] bey den See, alls Böden weingarten ist keine Riedt ver[illegible] worden von der Gefrüer, als die langen Weidengründt [illegible] schler, und ein theil der Wüzer, weillen nun ein lam[illegible] untern leuten gewest, wass man mit den Wein wird [illegible] gen, er wird so schlecht werden, dass man ihm z[illegible] Essig wird könen brauchen. ist aber nichts wahr wo[illegible] es ist eine schöne trockene Zeit darauff worden, dass

die Weinber von stok nicht abgerissen hat, und der rechten Zeit mit den Lösen erwartet, ist ein gueter Wein worden, dessen man die halbe hernach vor 6 v. 5 vng. verleigebt hat.

Den 7 November hat es angehebt zum schneiben, da noch vill zu lesen war, vnd drauff die Weinbeer hart gefroren, haben die Leut, ein tag vier oder fünffe gewart, hernach aber seyns verzagt worden, haben angefangen nachmitag ein stund ... 3 zu lesen, vnd die Weinbeer ein wenig aufgeläut seyn, es hat sich aber das Wetter geendert ist wider warm worden, dass man hat gar könen ablösen.

Dieses 1702 Jahr, ist ein solches gesegnetes traydt Jahr gewest, dass es nicht allein vill Schöberl auff den Aecker hat geben, sondern es hat iedes Schöberl mehr als einen Mezen geben, in deme zu End des Jahrs, der Mezen Kohrn, vmb 11 vnd 12 gr. worden, der schönste Mezen Bäcken Waiz umb 22 gr. der geringere Waiz umb 16 v. 17 gr. der Mezen Gersten vmb 12 gr. der Habern umb 9 v. 10 gr. ist auch gar ein gesundes Jahr gewest, in deme bey uns Evangellischen nur 124 Bersohnen gestorben, Hingegen 171 Kinder gebohren.

Auffmerkunng auff das 1703 Jahr.

Den 22. v 13. v 14. Jenner. hat sich ein grosses Erdbeben in Königreich Neapolis, in Sycilien, vermerken lassen, welches auch gar zu Rom ist gespürt worden, dass Ihro Bäpstl. Heiligkeit, aus der Statt Rom weg, heraus ins Freye ... gegangen, und über die Leut die Benedictio, gesprochen, wie die Zeitung es haben geben, so soll kein Kirch in ... seyn, so von den Erdbeben ist nicht erschüttert worden, ... sollen über 80000 Seelen, so den Papsten Zuegehörig gewest zu seinen Land, durch den Erdbeben verschütt seyn worden, in Königreich Neapolis v. Sycilien, auff die 80000 (?) ... und Märkt untergangen seyn. von Erdbeben, da man ... statt der stätt nichts als See mit Wasser siehet.

Item hat das Königreich Ungern, in disen Winter, vor ...y. May. müssen 5000 Ungerische Dalpatschen Werder der Churfürst aus Bayrn, ist auff vnsere Stath ko... Man zu werwen, ohne unser dorffschafften, die hat in ... der statt der General Graff Butyani, geworben, da

Königs in franckreich, und den Churfürsten aus Bayrn de
tag nach Leopolty auffs haupt geschlagen worten. darauff d
geschwündt der Churfüersten aus Bayrn. die schöne Reich
statt Augspurg eingenohmen. ihre Basteinen nider geriss
alle stuk vnd alles gewöhr weckh gefirt. Vnd die Leuth
Bettler drinen gemacht. der König aus franckreich ist mit s
ner Armme noch vor Landau gangen dieselbige innerhal
tag mit Acort Bekommen. der Chur fierst auss Bayrn ist
rein gegen Ober Oesterreich gangen. Bassau bekommen
einigen Schuz. darüber das ganze oberöesterreich in die C
tribucion gesetzt, worüber vnssere gruzen sehr stolz w
das wier Bey vnssern Döhren über all Pallesatten, vnd s
sche reiter gesezet, vnd die Burgerschafft zu Viertl zu Vi
gemustert vnd vnss zu zeigen. dass wier Ihro Kay. vnd K
nigl. May. Getrey verbleyben wollen : Darauff so hat
auch von diesen Bodten der Kayserl. Armee Proviant
cken müssen hinüber ins Lager nach Pressburg v. ist d
auff vnsre Stadt nicht nur ein geringess Quantum kommen.

Anno 1704 Begebenheit.

Den 5 Jenner Welches war der Sontag vor heylig
drey König da Kommen vmb Müttag etliche husarn
dass Wienerthor Welche man aber nicht gleich herein g
lassen sondtern haben Warden müssen Biss das sie o
Bekommen haben von hr. Burgermeister, wie auch
Graff Forgatsch Welcher damall da war dieser Graff s
allhier er Were gewiss dass der Feindt. alss Nemlich
Wertschiny herüber were gegangen auff Bapa vnd Wesp
Were auch nicht anderst den die Donau hat gefroren
den armen wie auch die Rebze vnd die Rab vnd ist
den Sontag an heil drey König tag Ein solcher auflauff
allhier worden alss wan der Feindt schon vor dem
wäre da haben die Leudte Nachmittag so viel Wein auss
Vorstadt hinein geführt dass also kein Mensch darüb
dacht hätte.

Den 6 Jenner hat der Landag allhier sollen werd
gen der Rebellion aber es ist solches understöllig Blieb
die Rabauer Begehrten den Karolly auf diesen Boten

ır Welcher auch gleich ankommen war vndt wurde also ıser Landtag zu Nichte.

Den 22 dito als am freytag da Giengen vnsre Leute ih- ' 54 hinab zum Seegen hüten vnd Bekamen eine. Schöne ute an Ochsen Wägen vnndt Rösern.

Der hr. Commentant Liese annoch alle Nacht die Trum- l vnd Paucken schlagen vndt Trumppeten wie auch die ummel rühren in allen Gassen.

Den 23 Febr. alss am Sambstag da fingen die Gruzen ei- n Steinberger Baurn ab henckten ihm eine Trompeten an d gabe ihm der Karolly zu Wantorff Brieffe Welche er ngen sollte an vnsre Stadt. Es Waren aber der Brieffe ye Eimer lautet an hr. Commentant.

Diesen Sontag, alss am heil. Drey Königs Tage kommen an Abend 50 Teutsche Soldaten an, vor das Neustifft-Thor, che man aber nicht hat herein gelassen, dieweil die meisten iret waren sind also draussen blieben, vnd haben ein sses Feuer gehaizt biss nach mitternacht hernach sind sie ch darvon.

Den 17 Jenner, war angekommen der Ocskay mit 500 en, vnd hat die Stadt auffgefordert, woraus aber nichts den disen tag, Er schickte aber zu vor herein den Tallian n Papa, gegen den Abend vmb 3 Vhr, da entstundt alssdan grosser Aufflauff vnter den Leuten. Er aber hr. Tallian e gerittener herein auff das Rathhauss, sambt etlichen Un- n Hr. von Adel, welchen man das Gewöhr praesentirte dem Rathhauss, der Ocskay aber ist diese Nacht noch nen Völckern zu Kolmhoff liegen blieben, vnd kame erst dern tag alss den 18 dito, darauff mit wenig Hr. herein Stadt. trauete sich aber nicht in der Einvendigen Stadt n, sondern blieb, die Nacht heraust in Wierthss häu- schien aber nicht auff den Rathhauss, sondern liess den deuten; Sie sollen nun Ja oder Nein sagen wegen der g, ess wär ihm alless einss, vnd sey ihme nicht will gen; Herr Kerserschiz aber, alss ein wakerer auffrich- der ess noch allezeit. Trey gemeinet hat. mit der te ihme zu gemüth, vnd sagte. Ess liese sich nicht ı mit einer solchen wichtigen sache. Er wolle doch

verwarten, noch biss auff morgen, in deme er Ocskay, auch wohl dencken soll, dass Ihro May. vnser gnädtigster König vnd Herr, eine solche Uralte Königl. Freystadt auch nicht wird gleich auff einmall zu grundt gehen lassen, vndt dise Stadt dem Vngerland disseitss der Donau auch vill helffen, Zugleich auch Schaden kan, worüber er den beweget worden, vnd noch verblieben biss auff den 19 Dito. alleine aber auff vnser Gefahr, den er drohete, wo fern ihme wass sollte begegnen, so wolte er ess an der Stadt rächen, vnd es also zerschlopffen lassen, dass kein stein auff den andern bleiben wird. Er gieng aber noch dise Nacht in die Stadt hinein, an ein gewisses Orth, allwo er waker danzete, vnd darauff in schlitten vmbher fuhr, der Wacht aber beym hintern vnd vordern thor hat Er ein guetes Trinkgeldt gespendieret, dass sie ihme haben auss vnd Ein lassen.

Den 19 Dito. Kaufften vnsre Herrn Protectionales. auff ihre Müllen, von Ocskay, vnd Kostete ein solcher Brieff 4 fl. Kays. sie haben den Brieff selber schreiben müssen lassen ungerisch, vndt Er hat sein Pettschafft darunter getrucket, vnd ist den Sontag darauff weg geraist von hier.

Den 21 Jenner darauff schickte die Stadt Zwen Herrn zum Károly, als den Hr. Koaschiz dess Innern Rathss vnd den Herrn Reichenhaller.

Den 26 Jenner, Kammen in der Frühe 400 teutsche Völcker zu vnss her in die Stadt. da wurd auch widerum ein grosser Aufflauff, den die Gruzen kamen auch herbey, vnd schaueten wie die Kayserl. eingezogen sind, welches ihnen nicht gar woll gefallen, den sie vermeinten, sie würden Ödenburg auch woll noch unter ihre Huldigung bringen. Unter disen 400 Teutschen Man, waren zwen Hauptman, davon einer als Herr Baron von Blumberg, Commendant wurde, der andere Herr Priquiz, Plazmajor.

Hierbey ist auch zu mercken, dass die Stadt auch den Herrn Ferdinand Dobner geschickt hat nach Vien, Kay. May. allda sich rathss zu erhollen, wie wir vns möchten, denn wier wüsten nicht, wass wier thun [illegible] war alless vnb vnss her schon gehuldiget, alss nemlich *Rust* vnd Eisenstadt, ja der Palatinus selbsten mi[illegible]

ettern, ausser Forchtenstein vnd Landsee. alss nun Deputirte Herrn an Kay. Hoffe kommen waren, haben schlechte Autienz bekommen, den sie wusten alless elche Örter sich gehuldiget hätten den Gruzen, glaub- auch nicht, dass wir noch Kayserl. seyn solten, in deme s woll wusten, dass wier auch den Ocskay etliche 'ucch vnd 100 baar Zischman, geben hätten, ja sogar, auch das Zeig Hauss begehret hätte zu öffnen, wel- ich nicht anderst war, alss sie aber nach langer Rela- nohmen hatten. dass ess dem also seye, vnd wier noch it den Gruzen hielten, so hat Herr Dobner Audienz ien bey Ihro May. den Kaysser, welchen Er alles h referirte. wie ess zu gangen wäre, hat ihm auch ge- len Eydschwur, welchen die Bürgerschafft vnd der ath geleistet hat auff den Rathhauss, dess Innhaltss, nlich ein ieder getreu verbleiben wolle Ihro May. vnd gen den Feinden wehren, so lange er ein ader rüh- in seinem Leibe: Worüber sich Ihro May. sehr er- at, vnd zugleich versprochen, Er wolle die Stadt nicht n, sondern vnss helffen, alss er immer kan vnd mag ch auch, die Stadt mit solchen Freiheiten zu begaben, isslich helffen werden. diese 400 Mann hat mann noch ag in der vor vnd Einwendigen Stadt einquartiret. der ndant lag in Braunischen Hauss zu Quartir. der Plaz- Leopold Nätlichen; der Herr Commendant war ein aber gar gescheydter Herr, der das Kriegsswesen r massen verstundt. er lies gleich das Michelss Thor, thor vnd Neustifft thor verschütten und verpalesadnen e scharffe Wachten drauff, ¦vnterdessen aber streiffe- Gruzen merzu an vnsre Stadt, wurden aber einer nach ern erschossen.

rauff folget Eine Copai der Gruzischen Protectiona- einer Salva quardia, so der Ocskay László, in Man- ner in diser Gegendt ausgegeben.

aláb Subscribálando méltoságos Fejedelem Fölső Va- gozj Ferenc, kegyelmes Urunk. Ő Nagysága, edgyik Lovas Regementnek fő kapitánnya. Adgyuk s- paran- kegyelmes Urunk Ő Nagysága hadaiban lévő Tatár.

Svéd. Magyar és Német Nemzetbűl — álo Hadainak, min hogy Nemes Soprony Vármegyében lévő. N. N. nevezet fő Kegles Urunk Ő Nagyságának meg hodult, és Ő Nagyság hoz meg kötelezte magát. Azért sem tiszt, sem köz kat sem semiféle Vitézlő Rend, sem személyében, sem semmi — Joszágokban ne háborittsák, sem se haborgattnyi meg engedgyék máskint ezen levelünknek Ereivel, szabadság tik, Városi, Falusi, Biráknak és Lakosoknak, hogy ha valami Háboruságot tészen. fogjják meg és hoszák hez, ha pedig meg nem foghattyák, bérván vellek öllyék vagy-is kitanulván, ki ezereiből, vagy Zaszlója alá vál gyenek. Kegyelmes Urunk Ő Nagysága kemény Edict szerint életek elvész, Ha az Katona Passussal jár Tiszt gel. Étellel. Abrakkal tarcsák meg. Datum.

Ladislaus Ocsk

Den 1 Februar liesse der Herr Commendant, die Fleischhacker Kirchen auff den Michelss Freydhoff. verb nen, mit grossen Bäumen vnd Läden, worauff mann Zw Eiserne Feldschlangen auf führte, zum Potschj Thor al liesse Er einen Pöller, samt zwey stucken auffsezen, vnd de zu einen ieden Thor in der Vorstadt 15 Doppelhacken. Dar auff befahl Er Herr Commendant alle Gärten vud Lust-Hä ser ausser der Stadt nieder zu reissen, welchess dan auch ge schehen. folgendss so liesse Er auch den Stadt Graben v mit Wasser anrinnen, da wurden alssden der Städtler i äussern Creiss, ihre Keller voll Wasser, absonderlich al Gem. Stadt Keller, worauff man aber gleich das Wasser w derumen abzapffte.

Diesen Sontag, alss am 2 Februari. Zogen sehr Vill G zen bey den kleinen Lövern durch hinauff, auff die Dör da hat man alss dan wakr mit stuken unter sie gesch worüber sie alle zersprenget worden. vnd nur ein Pferdt T blieben.

Diesen Tag gegen den Abend. kommen die Gruzen derumen an die Stadt, mit 3 Fänhl Reyterey, blieben auff den Lindssberg, vndt war auch gleich der Károly ihnen, dieser betrachtete die Stadt, den er hatte sie noc mallen gesehen, sagte auch zu seinen leuten vnd offic

wäre ein weitschichtiges Orth vnd befinde sich alss andress, alss man ihme gesaget habe, darneben aber geschah gleich ein stukschuss von der Kaz (talán ágyu neve), welcher ihme sambt seinen Pferdt baldt erwischt hätte. nicht lang darauff, so geschah widrum ein Schuss auff der Fleischhacker Kirchen, welcher vnter ein Schippel Talpatschen gieng, und wohl etliche plessiret wird haben; diese stuk kugel aber haben sie gefunden, vnd den Károlyi praesentiret, welche Er zu sich genohmen, vnd befahl gleich seinen Gruzen in das Lager nacher Creuz zu marschiren, in den abmarsch aber haben sie das Dörr-Hauss in der Nätlischen Müll angezündet; die Zornig Häuserische Müll aber haben sie auch angezündt, deren man gleich bevor komen und gedämpffet.

Diesen Abend noch, haben auch die Potschj Gässler einen Gruzen erschossen, welcher ein Ochsenhandler war von Homhakn (Homok), welcher sie den andern tag auch vor dem Thor funden, vnd solchen auch gleich aussgezogen, darbey aber auch 20 fl, in baaren Geld Erbeitet.

Denn 5ten Febr. alss am Faschingtag, da kammen. die Pauren, welche man auss schickte Kundtschafften, und brachten die Zeitung, wie dass der Vischkeledy vor Kroissbach. auss den Bischoff Hooff allen Wein hätte ausszichen, vnd solchen nach Papa führen lassen, solte auch gesagt haben; Er wolle den Ödenburgern ihre Weingärten alle lassen ausshacken, derowegen er auch auff allen Dörffern die Paurn zusammen treiben lassen mit hacknen, vnd haben ein theil leitern müssen machen; der Wandarffer Richter aber wollte solchess nicht thun lassen durch seine Pauren, wurde derohalban in die Eisen geschmittet, ist aber gleich wiederumen loss worden. von den Weingarten ausshacken aber ist nichtss darauss worden.

Diesen Dito auff die Nacht, Zwischen 8, vnd 9 Uhr, ward wieder Ein Aufflauff, den die Gruzen kammen von den Ge- veaztóhelyi domb a bécsi kapu előtt), herein gefahren. Vass Wein, alss sie nun nahendt an die stadt kam- schraken sie selbst, den sie hörten das grosse geschrey [illegible] die Lichter in einer Gassen in der andern, hörten Pauken Schlagen und Trompeten, da verfuhreten sie

die ausswendige Stadt herumb, vnd wurde der Anfang gemacht bey der Schlagbrucken.

Denn 14 Febr. alss an einen Pfingstag. war wiederum vmb 11 Uhr vmb Mittag ein Aufflauff, dan da liessen sich ihrer 13 Gruzen sehen, bey den Gericht, worauff man dan auch gleich mit ein falconett hin auss schoss. sie aber schwenckten sich bey den Erdburgern herab. gegen den Wolffdrüssel, alda haben ihre Cameraden ihrer 20 auff sie gewartet, diese Gruzen häten gerne unsere Freyreidter hinaussgelocket, sind ihnen auch bald nachgefolget. die Gruzen aber haben sich getrehet, biss hinüber über die Stübeläcker, auff den Kroissäcker weg. allda sind sie gestandten, worauff unsere Freyreydter ihnen nachgejaget, vnd haben gegen einander geschossen, ist aber keiner beschädtiget worden : Die Gruzen aber hatten einen grossen hinterhalt, in Dudless Wald, alss dise nun hörten das schüssen, kammen sie gleich herauss gegen der grünen stuben, vnd jageten unsere Reydter, samt den andern leuten, biss gegen den Sandt herauff, weiter traueten sie nicht, den sie forchten der stuck, auff den Michelss Freydhoff, dieser Gruzen waren bey 400 Man, so auss den Wald komen waren.

Diesen Dito, kamen sie mehr an vmb 2 Uhr nachmittag, von Wandorff herunter mit 3 Fähnen. alss mit einer blauen, Roden und Grünen, das waren aber widerumen andere, als die Jenigen, so in der Früh komen sind, diesen wendeten sich strakss auff den Ziegelstadl zu, man begegnete ihnen aber waker mit Canoniren, worauff sie sich zerstreueten, vnd gegen der Trenck zu ritten: Kunten aber nicht geschwindt durch wegen dess grossen Marrast, musten derohalben auff Schadendarff zu ruckh, so sie anderst vor den stuken haben sicher seyn wollen.

Disen tag hat man angefangen die eingefallene Rundellen am Eck bey der Kayserpasteyn auffzumauern, vnd eine rechte Basteyn darauss zu machen. welche gerade inss Burgerfel gehen sollte hinauff.

Ebenermassen, kam auch die Zeittung an, wie dass d Gruzen, sehr Uneinss wären und wie nemlich der Eisgerische Comitat in Willenss sey auff Öedenburg loss

hen, der Günserische und Ödenburgerische aber nicht, und solten gesagt haben, sie könten solches nicht thun, zugleich auch sagte man, das der Percsinny den Karoly Post hätte thun lassen. Er solle sehen, damit Er der Stadt Öedenburg keinen Schaden nicht thue, disess waren aber nur unserer Ungarn auss spargirte Lügen. in der Stadt.

Den 15 febr. alss an einen Freytag, kamen widerumen Vill Gruzen auff Kroissbach an, als sie nun aber gesehen, dass schon nichtss mehr in den Marckt vorhandten wäre, so haben sie denselben bey der Nacht, biss auff etliche Heuser, sambt den Pischoff Hoff abgebrenet.

Diesen Tag gegen den Abend, haben auch die Gruzen Wolffs, unserer Stadt Dorff, abbrennen wollen, ist aber von ihrer Salva Quardj, so sie damal von ihnen hatten, nicht zugelassen worden.

Gleichermassen, haben auch die Gruzen, etlichen Harkauer, welche mit Heu zu der Stadt fahren wolten, die Wagen sambt den Heu angezündet. und das Viech weggetrieben.

Den 17 febr. alss an einen Sontag gegen den Abend, zwischen 4 vnd 5 Uhr, kamen wiederumen Gruzen an, von der Eisenstadt herein, vnter welchen auch war der Károly, die schlugen ihr Lager auff der Unten, bey den Bierbäumen, da kamen ihrer etliche und Scharschirten waker mit vnsern Leuten, so hinauss zu fuess gegangen waren, erdapten des Braunwalder, Bürgl. kampelmacher allhier, seinen Sohn, unter den Gärten, welchen sie gleich inss Lager zum Károly brachten, alldorten liess ihm der Armbruster einen Brieff einnähen in der Zischman, und dissen Brieff hat er einen gewissen Herrn allhier in die Stadt bringen müssen den andern Tag darauff. Uber eine weile aber kamen wiederumen etliche Gruzen gleich herein vom Galgen und erwischten einen abdankten Soldaten, welcher sich in den Graben verborgen hielte, sich aber mit seinen Gewöhr schon verschossen hatte, diesen zermezelten sie Jämmerlich, dass er darüber hat Todt bleiben miessen: alss diesess nun unsere Leute sahen, wichen sie fortan besser näher zur Stadt herzu, ihnen dan die Gruzen sauber nachfolgten, vnd kamen so an anss Wiener Thor, also dass man mit Doppelhacken unter sie schiessen konte. unsere Frey Reydter aber-

waren gleich vorhandten, vnd Jagten sie widerum gegen das Gericht hinauss, worauff sich auch keiner mehr diese Nacht sehen liesse; Feur sahe man genug dise Nacht in ihren Lager und muste alssdan alle Manschafft wass ein Gewöhr regen möchte, auff die Wacht ziehen.

Den 18 Dito, alss am Montag darauff, ritten unsere frey Reidter etliche auss recognosciren vnd als sie nun nahe gegen der Kraut hüetten beyn Ziegl offen kamen, so thäten unsere Konststäbler einen stuck-schuss auff sie hinauss, den sie vermeinten es wären Gruzen, und hat ess nicht umb einen Spann gefeillet, dass Er sie nicht alle 5 erschossen hätte.

Diesen Tag schickte der Károly, an die Stadt einen Brieff, durch einen Trompeter, darmit die Stadt auffzufordern, worauff ihme aber der Commendant sagen liesse: Er wisse gar wohl, dass Ihro May. der Kaisser, ihme die Stadt, anbefohlen hätte zu schüzen, vnd nicht den Rath, wan Er wass wolle haben, so mag Er an ihm schreiben. Er sey Gevollmächtigter da, und sonsten keiner.

Diesen Dito, liessen sich die Gruzen wiederumen, vmb Mittag sehen, beym Gericht, allwo sie auss und ein schloffen, werden sich woll ohne Zweiffel, ihrer Sterbligkeit darbey erinnert haben, sie wollten sich aber näher an die Stadt machen, wurden doch von ihren Obristen wiederumben zurück getrieben.

Disen Tag, vmb 2 Vhr nachmittag, kame der Trompeter wiederumen, an das Wiener Thor, mit einen Brieff, welcher an den Commendanten lautete, worauff er hr. Commendant auch einen schrieb, und solchen Trompeter gab, sagte ihme aber mündlich, Er solle den Károly sagen; Wann er wass wolle haben, so soll er nur komen, er hoffe, Er werde ihme gewachsen seyn, darauff ritt der Trompeter fort. Alss ess aber nun besser Abend wurde, da fingen die Gruzen ihm ihren Lager an zu schiessen, alss wan ein Feind unter ihnen wäre, vmb 8 Uhr aber bey der Nacht, da hat er der Károly, seine Trompeter und Pauker zum Gericht lassen führen, alldorten haben das Spill rühren müssen, unss villeicht damit Zu schröcken, alss solches unser Herr Commendant hörte, musten unsre Thurner gleich auch auffn Thurn Trompeten und Pau-

cken, ihnen zu Truz, sie aber die Gruzen Trieben solchess nicht lang, unsere Thurner aber muesten solches die halbe Nacht verbringen, vnd solches Paucken vnd Trompeten gewöhrte alle Nacht so lang Er Herr Blumberg, in Ödenburg Commendant war. Die Gruzen aber kamen umb 11 Uhr in der Nacht in das Breyhauss, haben vielleicht alldorten die Bräu Kesseln herauss stehlen wollen, alss sie nun unsere Leute wahr genohmen, haben sie wacker mit doppelhäken unter sie geschossen, werden ohne Zweifel etliche von ihnen geblieben seyn, in deme sie keinen einzigen ligen lissen, welcher erschossen worden.

Den 19 Dito, kamen widerumen etlicke Gruzen, auff den Königsberg an, in der früh, und Jageten die Leute auss der Schanz herein, man gab aber wiederumen wacker Salve hinauss unter sie; da rucketen aber wiederumen etliche herein von Gericht (alwo sie stetss Schildwacht hielten), und wendeten sich zu den andern auch, so auff den Berg waren, sie Traueten sich aber nicht gar nahend herzu, doch einer der stieg von Pferd herunter, und schlich ganz nahendt herzu nach der Erd, mit einer Flinten, und schoss zweymall herein auff vnss, dises aber ersahe einer, von unseren Wachten der auff einen Schilter Häussl stundt, und schoss den Gruzen, welcher wiederume herzu schlich, wacker auffen Belz, dass er gleich ist Todt blieben, ess haben ihme aber seine Cammeraden, gleich mit ihnen weg gesämmet.

Disenn Tag Zwischen 11 und 12 Uhr umb Mittag, da kamen 5 Fähnl Dalpatschen vorn Galgen, Berg herein, gerad auff die Neuhellerische Müll zu. und steketen dieselbige inss feuer, zugleich auch das Holzwerg, dass noch in Bräuhauss war. Ferner so zündeten sie auch das Lusthauss an. in des Csayken seinen Gartten, wie auch das Lazareth, sambt der Müll, und schlugen die armen Leut so sehr darinnen also dass sie nicht gewust, wo sie sich hinwendten sollten; Ferner so brennten sie auch den Ziegelstadl ab, und dan auch des Herrn Egydj Ludwig Prisoman sein Müll welche Klahr aussgebrunnen ist, und die andere Mülln keine also, wie diese, den in dieser ist das Müllwerg völlig aussgebrunen, also dass man nichts davon gefunden hat, alss das Eissenwerg, und sahe man also nichts alss lauter Feuer und Flamen und Rauch,

umb die ganze Stadt herum, aber, wie wunderbarlich, Gott mit unss war; den so bald als die Neyhellerische Müll in Rauch auffging, samet den Lazareth so war ess nicht anderst anzusehen alss venn Gott der Allmechtige seine heilig. Engel gesendet hätte. Welcher mit seinen beeden Flügln den Wünd getrieben, von der Stadt weg, indeme der Wünd alle Zeit strakss in die Stadt herein zug, und vermeinten die Gruzen also woll. sie werden doch ein Feuer herein bringen müssen, allein, aber Gott weiss die seinen woll zu erhalten, und muss Jedermann sagen : der Herr hat grosses an unss gethan, dess sind wir fröhlich, diese Feur aber sind gleich alle nieder gebrunen, und gar keinen einzigen schaden gethan, in unserer armen Stadt, man hat aber ehe zuvor alle Stroh-Tächer bey den Thören lassen abbrechen, in der Vorstadt; Gott aber sey Dank, der unss erretet hat, von disen Unglük; Er wolle noch ferner eine feurige Maur umb unss her seyn, seinen heili. Engeln befehlen, dass sie sich umb unss her lagern und unss behütten, vor solchen erschräklichen Feuergefahren, welche unsere arme Stadt woll gewisslich den Garauss würden geben.

Alss nun die Gruzen, alless umb und die Stadt herumb abgebrennt hatten, begaban sie sich darauff in den Langenzeiller Graben, wie auch in die Einsez, und vermeineten ganz sicher zu seyn, da gieng ess den wieder an mit schiessen, von der Stadt herauss, mit Dovelhaken, Musqueten und Stucken, Ihrer etliche aber von den Dalpatschen, begaben sich in die Neuhellerische Müll. und schiessen herein, aber vergeblich: alss nun solches schiessen, ihre Cammeraden fortan höreten, kommen sie widerum daher mit einer blauen Fahn, da geschach alssdan ein stuckschuss hin auss unter sie, welcher ihnen Ziemlichen Schaden thäte, sie achteten ess aber gleich woll nicht, sondern gaben auch wacker Salve herein in die Stadt jedoch alles vergeblich.

Dieweillen man aber mit disen Dalpatschen Sch[illegible] dieweill kommen widerumen die Gruzen zu Pferrdt Lindtssberg an, sie waren aber bey Wandorff dar und durch den Gäyssbach herein, da sie Nimau[illegible] können, vermeineten aber vnss damit zu schrecken

rer mehr wären, alss die in Lager sind. man wusste aber ihren Umbschweiff gar woll, alss sie nun also eine guete weille auff den Lindtssberg waren. und hoffentlich gesehen werden haben, wie stark alle Posten umb und umb, bey den Mauren besezt weren; da thäte man aber einen Schuss auss der Kaz und bey der Görgen Basteyn, auff sie hin auss, da rolleten sie aber hin und her, vnd wussten nicht wie ess gestüzt wäre, doch aber sprengeten sie den Berg hinab, vnd wollten auch die Sarich Hausserische Mülle anzündten, konten aber nicht, wegen den Continuirlichen Schiessen, von der Rolleder Müll herauss; von dannen aber wendeten sie sich auff den Hartbüchel zu, und dan auff die Spizangerer, von dannen zogen sie mit 7 Fähnel widerum zu ihrer Cancelley (Zum Galgen) alss sie nun dorten waren, da geschach widerum ein starker stuck schuss hin auss von der hintern Bastey beim hintern Thurn, si sprengeten aber gleich von einander, etliche aber rolleten inss gericht hinein; dieweillen aber Scharchirte man annoch waker mit den Dalpatschen in Langenzeiller Graben, man hörete einen Schuss nach den andern, und wann man ihnen einen an Wege erschuss, so binden die Läden auff den Ruken, und zügen sie hinein in die Einsez. ess blieben aber ihrer über 50 Gruzen todt. in diesen Graben, von unseren Leuten aber ist sonst Niemandt blessirt worden, Ein Student aber, so auff dem Fodorischen Hauss, beym Stucken stundt, ist erschossen worden, wie auch ein Führer, von der Kais. Soldatesca welcher sich hinauss begeben hate fürs Thor, zwischen den Gärtten; Ess wurden aber der Gruzen sonsten bey andern Thören auch noch vill erschossen.

Alss nun das Schiessen und canoniren einen ganzen Tag währete, biss in die Nacht. so brach dan das ganze Gruzische Lager auff, und vermeineten, die Dalpatschen wären villeicht schon in der Vorstadt, alss sie nun nahend ankamen, da geschah ein Canon Schuss auff sie hinauss, si sahen aber gleich, dass alss anders wäre, Kehrten also wiederum zuruck, in ihres lager, und zündeten die Kamplische Müll, wie auch Gasthauss in Fritschischen Gartten, und auch die Reisische Müll, an, und mussten alsso unverrichter Sachen [illegible]en.

Die Dalpatschen aber blieben noch länger in der Einsaz und in den Langenzeiler Graben : man gab ihnen aber waker nach einander zu trinken, also dass sie gar grob einbüsseten. sie wollten aber nicht warten auff den Seegen, in deme der Herr Commendant in unsren Evangel. Freydhoff eine Batterie auffwerffen, und Stuck darauff gleich führen liess, mit welchen man den Langenzeiller Graben durch streichen konnte, worauff man gleich auch umb 11 Uhr in der Nacht einen stukschuss unter diese Dalpatschen thät. Welche gantz sicher beym Feur sassen. der auch ihrer bey 50 Mann, beschähtigt hat, nach der Bauern ihrer Ausssage welche sie von danen haben wegführen müssen; darauff liess der Herr Commendant auch die Paucken auffen Thurn rühren. wie auch Trompeten, dass gab ihnen dan eine schlechte Anzeigung. absonderlich aber Jeny 500 Gruzen, so in Dieffenweg waren, in deme sie sich gleich darnach mit Sak und Pack davon hebeten, samet den Sturm leitern, so sie mit ihnen gefürt hatten. Als nun aber die Morgenröthe anbrach, da meinete iedermann, Jezund wird der Feind wider ansezen. alss ess aber besser lichter wurde, da sahe man wass ihr Lager über und über brennete, und sie die Gruzen alle auff Wandarff zu ritten. als ob ein Feind hinter ihnen her wäre. Man hoffet aber stetss, ess werde der Succurs ankommen. so vernahm man aber, wie dass der Károly Kundschaffter aussgeschickt habe, auff Ebenfurth zu allwo der General Heyster lag mit den Kay. Succurs. diese sagten : Ödenburg wäre völlig abgebrennt. biss auff die Einwendige Stadt. darauff ess sich auch Ergeben habe müssen, den Gruzen, welche die Teitschen darinen alle nieder gemacht, der Commendant aber wäre entsprungen, alss dises nun der Ganeral hörete, erschrak er ganz, glaubte ess auch, in deme man den Rauch auch gar woll hat sehen können, bey so heitren Wetter, alss sie die Müllen abbrenneten, befahl aber geschwind seinen Völkern mit den Marsch innen zu halten, Unter dessen aber schickte der General Zween Boten widerum, und gab ihnen einen Brieff, befahl, sie solten den Brieff den Commendanten überantworten, solten dann aber Gruzen über sie kommen, so sollten sie den Brieff gleich zerreissen : Sie aber komen glücklich an, den 21 Dito, in der Früh, wor-

er sich der Commendant sehr verwunderte : Gab disen
een Botten aber gleich widerum einen Brieff, den solten sie
ingen dem Generalen : welchess dan auch geschehen,
d hoffen wir also alle Tage Er werde kommen uns zu
ilff.

Disen Tag brachten die Wolffser ihren Salva Quarti ge-
gen herauff zur Stadt, sambt einen Vass Wein, welchen
Wachter beym Thören aussgetrunken haben. Er aber
rd in Verhafft genohmen.

Alss nun die Gruzen auss ihren Lager weg waren, schli-
en sie einandress in Gaissbach, die meisten aber lagerten
h in Dörffern, dar weilen kamen die Dörffler, alss Klingen-
ker, Siegendorffer, vnd andere mehr, vnd Visitirten das-
be, vnd führten Vill Sachen weg, sie funden aber noch et-
he Vassl Wein darumb sie waker zankten. und raffeten, und
gte ein ieder das ist mein, dass ist dein. Wollte also ein ieder
ine sachen widerum haben.

Disen 21 Dito. fahrten auch unsere Leute etliche hin
ss inss Lager umb Heu. etliche aber brachten noch leben-
ge Gänss, und halbete Lampel herein, samt villen Eisen-
rg : die Gruzen aber erwischeten annoch einen von unseren
uten mit einen Wagen Heu, ausser des Gerichtss, welches
ihm gleich anzündeten, die Ochsen aber auss spanneten
d wegtrieben.

Hierbey ist auch nicht zu vergessen, dass man die Solda-
n, die bey unss in der Quarnison waren, einquartiret hat
n Burgern nach den Steyr Gulden, alss zum Exempel gab
ner drey fl. steyr, so hielte er den Soldaten 3 Tag in der
Vochen, gab aber einer mehr, so musste Er ihm auch langer
alten, und dass ging fortan nacheinander; Ess gab aber ei-
en grossen streit unter den Leuten, in deme mancher, der
ween oder Drey fl. steyr gab, wohl mehr in seinen Vermö-
en hatte, alss mancher, der 7 oder 6 fl. gab : und glaubt man
lso, diese Neue Einrichtung werde nicht lang wären.

Den 25 Februar. alss am Mattheiss Tag. gingen unsre
eute widerum zum See hinab auff Partey. vermeineten sie
olten Beydte widerum Kriegen, die Gruzen aber wurden
re Herren, vnd *jagten vnsere* Leut biss gegen Käurar.

Hütten herauff, den Thorknecht aber beim Potschj Thor, welcher auch mit ware haben sie erschossen.

Disen Tag komen widerumen Gruzen auff Kroissbach an, und fingen etliche Paurn zusammen, Einen stachen sie alle beede Augen auss, Einen legeten sie einen strick am Halss, und bundten ihm an einen Rossschweiff an, und schleppeten ihm hinab bis an die Seegen-Hütten : Einen führten sie gebundtener mit ihnen, lezlichen aber Köpffeten sie ihm, und steckten den Kopff auff einen Weinstöcken auff.

Ingleichen hörte man auch, wie die Razen und Krawaten, in die Rabau eingefallen wären, und wie dass sie sengen und brennen thäten, und noch vill übler mit ihnen hauseten, alss sie bey unss heroben.

Den 3ten Marty, hat der Herr Commendant Zween Bürgers-Söhn von einer Haur brigln lassen untern Rathhauss, darumb dass sie in die stuk, so auff den Fodorischen Hauss waren, hineingeprunzt haben, wie auch die Wolsäck, so darbey waren, zerhackt.

C o p a y.

Einess Brieffess, so von Einen Ragozischen Obristen, N. Cséry Mihály, an den Hiesigen Hr. Bürgermeister : Michael Kerscheriz und Herrn Stadt Richter. alss Herrn Egydj Ludwig Prissoman, in Monath Martio geschrieben worden.

Akartam kegyelmeteknek irnom. ugy látom. igen fa[illegible] gyatkozot Sopronj Szölömetzöböl és Kapásbul, igen [illegible] nakodom illyen Szegény Lavanczokon, hogy illyen Szü[illegible] ségben vadnak, én azt gondoltam, jó fezetésért költ[illegible] vagyon 2000 Haydum itten, meg metzetném és meg k[illegible] páltatnám a Szölöket. s- akár tövestül is kivágattam, ug[illegible] is Hayduimnak nincsen Dolgok. csak henyélnek. — Igen [illegible] Gazdák kegyelmetek. ugy hadgya illyen drága szölöket, m[illegible] képpen is karokat szölökben szaporittyák az Hayduim, ör[illegible] nek azon a Styeierek. — Igen jó — Ispányok vagyunk az V[illegible] rosiaknak. röv id Nap allat jobban fogg kegyelmetek tapasztal[illegible] nyi. hogy kegyelmetek. jó Gazdag vagyunk. erössen vigadr[illegible] fogg. de keservessen. Tudom nem illyen hangos Tob (fogg hallany az czifra Toronyban, csak egy holnap ala[illegible] Az Isten Sopronyiakat verte azért. az sok ártatlan Szegény

levagdalták széllel. Bár csak két hordó bort küld-
elmetek, az Meczőknek, és kapássoknak ugy karo
cnak.

Cséry Mihály
Eszeres (sic) Kapitány.

5 Marty, alss an einen Pfingstag, haben die Kroiss-
.en Gruzen gefangen, welcher von Papa war, ein
r Mann : Er ist ihnen zu geritten auff dem Feld
acht. den man hatte sie nicht mehr herein gelassen
it, Weill ess schon Nacht war, derowegen muesten
en bleiben, vor dem Thor, allwo sie ein feur zünde-
lieser Gruz das Feur gesehen, ist er ihnen zue ge-
l grüessete sie, sie aber ergriffen ihm geschwind
ss, und zogen ihm vom Pferd herunter, und führe-
gefangener beym Wiener Thor herein, alldorten
: aus sagen, und bekennen, dass Er auch einen Wa-
hm hatte mit 3 Ross, alss Er diesses nun gesagt
l unsere leute gschwind hinauss, und fünden den
ie Knecht aber, so er darbey hatte, sind ihnen eher
en, auff den Wagen aber haben sie gefunden, einen
Bader Köpffel, vill Wagner-Zeug, alte Kessl, und
ien, auch vill Eisenwerg, und 3 schöne Pferdt, ihme
len grosse Eisen an die Füess gelegt.

7 Marty, alss an Einen Freytag, schikte der Károly
iff an die Stadt. und gab darmit zu Vernehmen, wo-
unss ihme nicht werden ergeben, so wolle er inner-
ochen 5000 Dalpacsen in unsre Weingebürg bringen
nen alle Stöck ausshacken lassen.

en Tag Kommen auch etliche Kroissbeker herein in
die sagten wie übel die Gruzen bey ihnen hause-
Kirchen haben sie einwendig völlig aussgebrent, ha-
dem Maria-Bild, welchess in mitter Kirchen stundte.
: steinern Säulen, den Kopff abgeschlagen, haben
Weiber geköpfft, und ihrer zwey gelegt an stadt der
sel, und Feur darauff gehäizt; ess ist nicht ausszuspre-
Barbarisch diese Gruzen handelten, die Ursach aber
ss, dieweillen die Kroissbecker, einen Gruzen erschla-
larauff das Geschäm aussgeschnieden, und ihm solches

in das Maull gesteckt, hernach aber in eine Ruben Grub steckt, aldorten haben ihm die Gruzen gefunden, und soll die Ursach seyn, warumb sie mit den Kroissbeckern hausen.

Diesen Dito, haben die Gruzen das Neu-Dörffl. herum Neustadt, völlig aussgeblündert, und die meisten Weiber der darinen geschändet.

Denn 11 Marty Zündeten die Gruzen Agend[illegible] welches auch auff einer seiten neben den Pfarhoff [illegible] gebrunen ist.

Den 12 Marty, als an einen Mittwoch, haben die [illegible] zen auch zwischen 4. vnd 5 Uhr gegen den Abend, W[illegible] angezündet.

Disen Tag komen etliche Pauren herein, in die St[illegible] sagten, wie das die Gruzen sich vernehmen hätten [illegible] wollen erstlich der Stadt ihre Dörffer alle sauber [illegible] sen, hernach anzünden und die Männer alle darinnen [illegible] machen.

Ebenermassen kam auch ein Paur herein, welcher [illegible] Trassburg war, der sagte, wie übel die Gruzen zu Kr[illegible] bach ihme tractiret haben, in deme sie ihm erstlich S. [illegible] ein Rein gehofferirt, hernach über ein Feur gesezt, und [illegible] sess hat er müssen austrinken.

Den 14 Marty, als am freytag, gingen unsere leut[illegible] in den Tudless Wald, traffen auch gleich der Gruzen Schildwach an. welche sie erschossen, darauff kamen [illegible] 50 Gruzen daher geritten mit ein Standar, unsere leute buzetn sie ziemlich, dass davon gleich etliche über die [illegible] herunter fiellen, etliche aber auch grob plessirt wurden [illegible] die flucht auff Klingenbach, hinein geben müssen, [illegible] Leute aber sahen, dass sie umb Succurs schickten auff [illegible] dorff hin über, derowegen begaben sie sich auch all[illegible] nacher Hauss.

Den 17 Marty als an einen Montag, kam ein G[illegible] rittener bey den Löwern, alldorten bandt Er sein Ro[illegible] nen Baum an, und gieng zu Fuss herein, an das N[illegible] Thor, darauff sind unsere Frey-Reydter hinauss ger[illegible] das Ross, welches sie auch herein gebracht: Er aber

: ein Österreicher, und liess sich gleich bey den Commen-
ıten verdingen, sein Ross aber verkaufite er den Commen-
ıten umb 30 Rht.

Den 18 Marty, kamen Zwey Ungerische Menscher her-
in die Stadt. unter den Schanzern, welche man aber
ich zum Commendanten brachte, vnd sie alle völlig aussuch-
da hat man bey einer einen Brieff gefunden in den Har-
ffen bey der andern aber auch einen, in den Fuertuch un-
sich in Säume eingenädter : diese Brieff hat ihnen der
tory geben, wie auch einen Paass wegen den Gruzen. damit
ı sicher sind herein kommen.

Man arbeitete aber annoch fort in den Schanzgraben, vnd
urde solcher in der breiten 3 und 4 Klaffter weit. und in
r Dieffen. Pikenlang, ess fiel aber auch immer ein Stuck
ch den andern ein, also. dass man den meisten Graben.
ste aussmauhrern.

Den 20 Marty. als am Grünnen. Donnerstag. sind un-
re leute gegen 500 Mann stark aussgefallen auff Wandarff.
wo sie vil Gruzen erschossen haben. vnd eine ziemlich
ydte hereingebracht, vill Ochsen. Kueh und Pferd, wie
ch zwanzig schwer geladene Wägen mit allerley Sachen.
s Habern, Gersten. Waiz und Mell.

Denn 21. Marty. als am Char-Freytag. sind wiederum
auff die 1000 Personen hinauss gefallen auff Wandarff.
d haben auch noch vill geladene Wägen herein geführt :
e Beydte haben unsere leute verkaufft. und haben in Geld
mmen 1500 fl. ohne denjenigen 50 fl. noch. wegen des
ern, so Gem. Stadt hat genommen.

Den 22ten Marty. als am heil. Abendt. vor Ostern sind
Gruzen nach den Zarhalm. Wald hinuntergezogen. Zu
tten, damit nicht Jemanden auss der Stadt einen Auss-
thun möchte. indeme der Károly selbigmal von Eisen-
gezogen : und einen grossen Raub nach dem See hin-
führet.

n Tag kam die Post an Nachmittag 3 Uhr. wie dass
chen Völker Eisenstadt völlig umbringet hätten, die
ber haben sich in das Schloss Salviret, welches aber
uss *Spargirte* Zeitungen waren in deme die Gruz

Geistlichen von Csoba und der Postmeister von Günss a
kamen.

Denn 30 Marty. alss am Sontag nach Ostern, ist die Z
tung ankamen, wie dass sich die ganze Rabau schon geh
get hätte, den General Heuster, hingegen aber die G
wären noch alle Gruzisch.

Den 31 Marty, hat die Stadt einen Brieff Erhalten
Ihro May. mit welchen Er vnss vertröstet. mit Neuen F
heiten.

Diesen Tag haben die Ruster auch Perdon kriegt
Ihro May. in Wien.

Den 2 April, ist schon allhier ankammen auss der R
der Miczky, welcher unter den Gruzen ein Kapitány war,
Günss ist auch angelanget, der Burgermeister und Stadt
ter, zugleich auch auss den Eisenburgerischen Comitat
Hegyenessy, alss Vicegespan und Notarius. wie auch G
rischer Comes Praesident. vnd dan auch der Török-Ist
von Egeden, welchess auch ein Kapitány war unter den G
zen doch aber darzu genedtet ist worden.

Diese Wochen ist man schon (Gott Lob) arbeiten a
gangen in das Weingebürg. aber doch noch in la
forchten.

Den 4ten April. ist diese Zeitung eingeloffen, wie d
die Rebellen von Pressburg über 300 Personen weg getrie
sollten haben, nach Tyrnau in die Schanz : (so sich hi
geberget in die Weingarten) zugleich, dass sie Caschau e
genohmen solten haben.

Den 5ten April sind die Ungarischen Herrn und Ed
leute, welche in disen Rumel mit den Gruzen waren mit
ritten, auff Kreuz ankommen, und ist auch unser Herr C
mendant samt den Graff Nadasdy auch hinab, allwo sie
auffss Neue Ihr. May. haben müssen angeloben und huldi
ihme getreue zu verbleiben, und wurde auch gleich da
der Graff Nadasdy, das Creuzerische Gschloss eingehend
Mit vnsern Herrn Commendant sind bald über 200 Pe
hinab auff Creuz.

Den 6 April ist alhier der Graff Traskovics ankò
und hat gleich beym Herrn Commendanten das Mit

genohmen, vnd darauff seine Reiss nach Sárvár fortgeset.

Den 7 April, haben die Übrigen Ungerischen Herrn, so ht zu Creuz zugegen waren, auff dem Landstull zu Nemesr die Kay. Huldigung angenohmen.

Den 11 April, ist der Herr Commendant, wie auch zween rrn dess Rathss. nacher Wien gereiset, vor Ihro May. und ben zugleich erhalten die Freyen Wahlen auff den Göra Tag.

Den 24 April, alss am Tag Georgy. ist allhier Ervehlet rden, vn E. E. Gemein, zum Bürgermeister : Ihro Gestreng d Herrlichkeit Herr Ferdinand Dobner. auff der Evangel. iten. Auff der Cathol. Seiten zum Herrn Stadtrichter : Ihro streng und Herrlichlichkeit Herr Mathias Trimmel.

Den 25 April, alss am Tag Marcj. kommen der Herr mmendant widerum von Wyen, und brachte zugleich die rdre mit, dass die Fürmundischen Völker von hier, weg sollen, r aber der Commendant alss Hauptmann unter den Banihen Regement, wurde Obrist Leutenam. unter den Hasslinischen Regement.

Den 26 April darauff sind die Fürmundischen 236 Mann mbt den Herrn Blatz Major Priquiz. weg von hier und hat (als den Herrn Hauptmann) die Stadt auch wass Ehrgeschenkt.

Den 27 April, alss am Sontag Rogate. ist in Zeitungen loffen, wie dass Pressburg : die Gruzen eingenohmen n. welches man aber nicht geglaubet, und in wenig Tadarauff Erfahren, dass es alles nichtss ist.

Den 1 May. alss am Tag Philippy und Jacobj. ist der t allhier gleichwol gehalten worden.

Den 2 May, ist die Erfreuliche Zeitung eingeloffen, wie die Rebellen auss der grossen und kleinen Schütt bey rey weg geschlagen wären worden, und von den Teutölkern 1400 Man. bliben solten seyn, auff der Rebel-Seitet aber 5000 Mann, vnd haben zugleich auch die ker Summerey besezt mit 300 Mann. die übrigen Feind nachgejagt.

er massen ist auch in Zeitungen eingeloffen, wie

dass die Kay. Arme den Franzosen auss Savojen in Wi
land heraussgeschmissen solt haben, zugleich auch seim
lige Pagasy bekomen, samt 18 Feldstüken, und der Mu
wie auch die Krieges Casse, vor welchen herrlichen Sieg
sey Dank gesagt : Er wolle nur nach ferner segnen,
May. gerechte Waffen. stürze aber hingegen als dero F
und Wiederwertige, so sich wider dessen Thron aufflehn

Diesen Tag seyn die Soldaten in der Vorstadt.
230 Mann, den 26 April weg gangen, vnd noch 238 w
ben, auff 12 fl. Steyr ein Mann zuverpflegen einqu
worden.

Den 5ten May, ist eine solche starke Gefrier kom
welche die meisten Böden Weingarten abgefriert und w
brennt hat, als Poznann, Kolmberg, Kanerçz, Ne
theilss in Boden, theilss auff die helffte. auch, Steinhauf
Boden, theilss Dieffenweg. Tudles. Greyssner Langschl
Angerer. wie auch die Haussgärten, auff die Sandtgru
welche doch hoch genug liegen, und mancher armer B
wol, welcher ihm schon eine guete Hoffnung gemacht
wenig bauen wird. Vnser lieber Gott und Vatter behütte
nur noch das übrige, wass annoch stehet, und gut ist, vo
chen bösen Wetter. sondern gebe unss vill mehr gutes
bequemes Gewitter, damit die Früchte der Erden wol
wachsen. und vor vnss zu seiner Zeit mit Freuden ein g
let werden.

Den 17 May. alss am Sambstag vor den Fest des
Drey faltigkeit, ist die Zeitung ankommen, wie dass de
goczy und der Graff Forgács mit ihren Völkern schon
rum bey Raab stundten.

Diesen Tag hat der herr Commendant Eine gansse
sahme Gemein widerumen auff den Rathhauss Erinnert
ermahnet. Ihro May. getrey zu verbleiben. man solte sic
nichts forchten, sondern soll sich gewiss verlassen, au
Kaysers Gnade und Hülffe. Worüber E. E. *Geneis*
rum auffs Neu geschworen, ihr Leib vnd Leben, Hab
Gutt, neben Ihro May. auffzusezen, vnd zu wagen. E
hat gleich der Herr Commendant allen Richtern auf
Dorffern einsagen lassen, in die Schanz. und hat ein

Richter seine Leute von einen jeglichen Dorff am Sontag frühe auff den Plaz schon haben müssen in der Bereitschafft. In der Stadt aber hat man von Hauss zu Hauss müssen auch gehen in die Schanz, Vnd sind diesen Tag über 3000 Perssonen in den Schanzgraben gewest, da ist alssdan ein grosser Forcht unter den Butyanischen Leuten, so in der Arbeit da waren entstundten; und hat man den 19 May, alss an einen Montag Niemand nicht aussgelassen gen Weingarten, aber zwischen 8 vnd 9 Uhr vormittag sind die meisten Buttyanischen leut weg von der Stadt, vermeindten sie würden auch Schanzen müssen.

Den 20 May. hat Ihro May. vill Bley und Bulffer zur Stadt geschikt und darnach den 23 Dito darauff, auch 50 Vässer Mell, vor die allhiern stehende Quarnison vnd Soldatesca.

Disen 23 Dito, sind 300 auffbodtene Land-Pauren von des Fürsten Palatinus seiner Herrschafft in unsre Stad kommen mit ihren ober vnd vnter gewöhr.

Ebenermassen sind auch diesen Tag noch 180 Man, Kay. Volk. in die Stadt komen, vnd hat man vor sie in aller Vierteln, von Hauss zu Hauss Brod abgesamlet.

Den 24 May. sind widerum 400 auffodtene Pauren komen in die Stadt, von dess Palatinus seiner Herrschafft, Vnd hat man 300 Mann von diesen 600 Pauren in dess Fürsten Palatinus sein Convict geleget, die Kost haben sie ihnen selber schaffen müssen, die andern 300 aber, hat, man auch von Hauss zu Hauss in der Vorstadt einquartieret, samt den 180 Teutschen Soldaten, so erst ankommen waren, vnd gab man keinen sonst nichtss, alss den tägl. Zervis. Doch aber muste man eine Drittel Steyr geben. da bekam dan ein jeder Soldat 2 lb. Brod, vnd 4 Kr. Geld. Wann ihm aber einer Ein lb. Fleisch kauffet hat, so musste ihmss der Würth Kochen, vnd dieses war der Zerwis. sambt der Liegerstatt. den Pauren b man weiter nichtss, als nur das Bett.

ssen Tag ist zwischen 12 vnd 1 Vhr Nachmittag, ein wether komen, welches der Wolffser ihre Saz alle in rschlagen, wie auch der Kolmhoffer ihr Getreydt. ge- Wald hinauss. Zugleich auch der Zündtendorffer ihr

Treydt — in Grundt, in deme ess Stein geworffen, wie ein Nuess. Unser lieber Gott und Vater behütte vnd bewahre doch auss Gnaden, die Früchten auff dem Felde. vor solchem schweren Wetter. vnd gebe vnss hingegen, gutes gnediges vnd bequemes Gewitter. damit die lieben Früchte der Erden woll mögen wachsen, vnd zu seiner Zeit, von vnss mit Freüden eingesamlet worden mögen.

Den 25 May. sind widerum gegen den Abend 160 auffbotene Pauren ankomen, von des Fürsten seiner Herrschafft.

Den 26 May. alss an einen Montag sind widerum 200 auffbotene Pauren komen auch von dess Fürsten seiner Herrschafft, die waren aber lauter Krawaten vnd hat man vnter disen Pauren Hauptleut gesezt auss der Bürgerschafft.

Diessen Tag ist auch auff Creuz ankomen dess Bischoff von Schimek sein Propst wie auch der Okolicsányi, alss Kayserlicher Abgesandter an die Gruzen dise schriben an unsren Herrn Commendanten. vnd baden ihm. Er möchte so gut sein, und nicht auff sie hinauss schiessen lassen, in deme 400 Gruzen. sie herauff confoyen werden, wie sauber wir aber betrogen sind worden, erscheinet auss dem Nachfolgenden.

Also nun dise Zween Abgesandten angelanget an vnser Stadt, so haben in zuruck Marsch dise 400 Gruzen die Potschj Gasslerischen Küche vnd Ochsenhalt völlig weg getrieben. auch noch villen andren Bürgersleuten. so in der Früh Gayll vnd Stecken gen Weingarten führten. die Ochsen aussgespannt, vnd weggetrieben, vnd haben also ein ziemliche Beydte. von 15000 fl. werthss weg gebracht : Mann hat aber disess gleich nach Wienn berichtet : und sollen alls dan dise Zween Legaten einen groben. Verweiss bekommen haben von Kriegss-Rath. dise Gruzen haben auch dissmal unsrer Feldhüeter Einen abgefangen.

Ebenermassen liess auch der Herr Commendant keine Manns-Persson. auss gen Weingarten gehen. von 28 May an biss 31. Dito. sondern sie musten alle in die Schanz gehen, da waren aber die Haur so listig. und gingen in die Schanz, nahmen vill Brod mit ihnen vnd streiffeten sich gegen den Abend auss der Schanz weg. vnd blieben über Nachtss i Feld liegen. zu Morgenss aber gingen sie gen Weingarten, vi

blieb mancher wol 3 auch 4 Tag in Weyngebürg liegen, am Sontag aber darnach gingen etliche nach Hauss, etlichen aber Trugen ihre Weiber widerumen Brod hinauss, wan sie in die Schanz gingen.

Ingleichen so liess man auch das Eingefallene Rondell herneben der Kaysser Pasteyn widerum auffmauren, und solches gewölben, zu einer rechten Pasteyn, auff welche man gleich drey schöne Stuckh auff-führte.

Den 2 Juny hat ein jeder Bürger, mit seinen Arbeitsleuten. müssen zum Thören gehen, wen er sie hat wollen gen Weingarten schicken, alldorten hat er vor sie müssen gut sprechen, und sind alssdan passiret worden, disses aber ist darumb geschehen diweilen sich vill auffbodtene Pauren mit den Arbeitsleuten in der Früh hinauss streiffeten.

Den 4 Juny, hat der Herr Commendant die auffbotene Pauren abgedanket, diweillen vill durchgangen waren, wie auch über die Mauren ausgesprungen; Ihr Gewöhr aber musten sie alless in der Stadt lassen, vnd haben zuvor ehe schwören müssen, Ihro May. getrey zu verbleyben.

Den 5ten Juny. sind wiederum 218 teutsch Fuess Volker Kommen, somt einen Hauptman, welche den 6 Dito darauff theilss in der vor und Innern Stadt einquartieret [illegible]den, auff Tach vnd Fach.

Es hat auch ein Jeder Bürger einen Sieben Kr. müssen [illegible] Schanzgeld. damit der Schanzgraben, völlig fertig wur[illegible]. dieweill sich Bürgersleut gar sehr beklageten wegen dess [illegible]glichen Schanzen; derowegen schikte der Commendant alle [illegible] 50 Soldaten in die Schanz vnd gab ieden einen 7 Kr.

Den 6 Juny, ist von den auffbotenen Pauren: einer auss [illegible] Schanzgraben entsprungen, beym Wienerthor, bey der [illegible]hanzbrucken. die Vrsach woriiber er hat schanzen müssen, [illegible] diesess, Er hat sich den letzten May, an einen gewissen [illegible] voll getrunken, darauff hat er händl angefangen, vnd hat [illegible]rgerssfrau erschiessen wollen. da hat ihm alssdan die [illegible] beym Wiener Thor, eingehollet. und auff die Haupt[illegible]führt, darauff muste er alle Tag schanzen, Ess erging [illegible] gar übel, denn Er war noch kaum ausser den Jesu[illegible]ren Garten, so war schon ein K. Musquetirer, auff ein

Pferd gesessen, vnd ereilte ihm annoch beym Ziglstadl. da schuss er nach ihm. vnd traff ihm gleich in die Waig, dass er also gleich muste Todt liegen bleiben, über eine weill hat man ihm hereingetragen, vnd an denselbigen Orth. allwo er aussgesprungen, begraben.

Den 7 Juny, haben vnsere Frey Reyder sambt villen andern Bürgersleuten, wie auch mit 50 Musquetierer hinab müssen gehen, mit den Gewöhr, gegen Kolmhoff auff die Wyssen alldorten zu wachten, dieweil die Mader mäheten, vnd solches geschah alle Tag.

Den Tag haben die Gruzen widerumen vnsern Bürgersleuten dass Vich aussgespannt, vnd weggetriben, alss den Grueber Becker, vnd der Hanss Nätlin, der Grueber Bek hat seine widerum bekommen. denn so bald sie diese Ochsen auf Creuz brachten, so fragte gleich der Obriste der Gruzen der Armbruster, wenn ess zu gehört, da sagten die Knechte. 4 ghören den Grueber zu. und 4 den Nätlin, da befahl Er gleich, man (soll) den Grueber seine 4 Ochsen widerum geben der Nätlin ihre aber mögen sie behalten.

Den 8 Juny, alss am Tag Medardj. ist die Zeitung Eingeloffen, wie dass die Razen Veszprim völlig abgebrennt hätten, zugleich alles nidergesäbelt, Man. Weib und Kind vnd Kaum über 5 Seelen lebendig herauss komen sollen seyn. Zugleich so solle auch der Propst selbsten 3 Plessuren bekommen haben beym Altar, alss er Mess hielte, die Ursach aber war disess diweil Er auch Gewöhr bey ihm gehabt haben sollte beym Altar.

Den 10 Juny hat man in Zeitung vernohmen. wie dass die Károly vnd Ocskay nach der Leyda hinauff sengen vnd brennen thäten. welchess aber nur lauter aus spargirte Lügen waren, vnd sie nur Brennkirchen abgebrennt, zu Ebersdorff vnd andern Örtern aber, soll das Feur selber aus Nachlässigkeit ausskommen seyn. Allein aber in dess Kaysers Neygeben haben die Gruzen zwey Panterthier erschossen vnd zween Luxen. vnd solche weg geführt, auch ein wen etliche Schuss geben. worüber er so gebrüllet, d erschröklich soll seyn gewest anzuhören. sie aber die Zeit gehabt, dass sie ihme entrunnen seyn.

Dises Jahr hatten wir einen gar dürren Sommer. also, dass schier fast das Getreydt auff den Felde alles Nothzeidig wurde, vnd wie man auch von denen Hayd-schniedern gehört hat, so sollen 5 Schöberl Treydt, kaum über einen Mezen geriest haben.

Den 18 Juny, haben 20 Gruzen den Richter von Klingenbach seine Ross gleich ausser den Gericht aussgespannt, alss er mit Planzen zur Stadt hat wollen fahren, Er ist aber gleich nach Creuz zum Armbruster, welchen Er ein gutess Wort verlihen, vnd darauff seine Ross widerum bekomen.

Diesen Tag sind zu Margareten 11 Häusser abgebrunnen, wie auch zu Rorbach 8 Hauss in die Aschen geleget worden.

Disen Tag hat man einen Anschlag gemacht auff die Frey Reyder, wie dieselben mögen erhalten werden, vnd hat alssdan ein gewiss Hauss so viel ess fl. steur gibt. so vill groschen müssen geben, also, gibt ein Burger 6 fl. steyr, so muste Er dan 6 grosch. geben, vnd so fortan, wureden die Frey Reyder bezalet vnd erhalten.

Den 19 Juny, ist die Erfreuliche Zeitung ankommen, herauff von General Heyster, wie nemlich die Gruzische Arme, die in 30000 Man bestundte, geschlagen vnd völlig zerstreuet wäre worden, von der Kay. Arme die in 11000 Mann bestunte. vnd über 8000 Gruzen blieben sollten seyn auff der Wahlstatt der beste Kehrn von Vng. Adel auff der Kay. seiten aber nur 2000. mit samt den plessirten, darzu so solten auch die K. der Gruzen ihre Stuck bekommen haben auss ihrer Schanz. samt villen Standarten, vnd solte der Graff Forgács und der Antony Eszterházy, kaum entrunnen können nach Sárvár, dass sie nicht Ereilet sind worden, Gott segne noch ferner Ihro May. gerechte Waffen, wider alle seine Feinde, vnd seze ihm zum Seegen imer vnd Ewiglich, beschere vnss aber bald ... lieben Frieden, vmb welchen wier schon so sehnlich

a 20 Juny kamen der Károly mit seinen 3000 Husaitten durch Wolffst welche in vnsren Weingebürg he-
rengeten vnd vill Leut zu Schanden haueten, vnd sol-
rauff ausszogen, vnter welchen einer war dem sie

erschossen haben dess alten Hannss Susolter seinen Jünge
Sohn, Nahmenss Michael, welcher gleich in die Kolmberg ge
wolte disen jageten sie nach, vnd Schuss einer mit einer M
queten auff ihm, darauff Er gleich Todt liegen. blieben,
eine Weill aber hat man ihm auff einem Ross heimgef
Sie haben aber auch noch sonsten andere leute erschossen
vnd wider in Gebürg, welche man erst den anderen T
rauff, nach Hauss brachte, sie aber die Gruzen lie
sehen auff dem Hirtpüechel mit 2 Fahnl, wurden
übel mit stucken hinauss Empfangen, darauff sie sich
Mörvisch zu lenketen, bey der Nacht aber auff Eisenst
kamen allwo sie auch so guet des Nachtmal Empfingen,
wie bey vnss das Frühstück, worüber sie dan der
ler ihr Stadl anzündeten, ingleichen auch Traurstorff
gendorff.

Denn 21 Juny, kammen in der früeh widerum vill
zen an, auff den Galgen-Berg, vnd jageten die We
rein von Planzengiessen, auff den Kraut — äckern : vi
Frey Reyder aber kamen ihnen gleich entgegen, vnd tri
sie hinunter gegen den Ziegeloffen, darauff man gleich
stuken wacker vnter sie schuss, die Gruzen aber bey
Mannn, rideten auff die Löver-Baumgarten zu, von
durch auff Kolmhoff. die andern aber verfolgte man mit
Mann (so aussgefallen waren) von Dieffenwegen an, bis
Rast Creuz hin unter.

Ess sind auch diese Wochen, von der Kay. Sol
20 Mann über die Mauren aussgesprungen, vnd zum
übergangen, gen Creuz, allwo sie auch gleich in Verha
nohmen wurden, in deme ihnen der Armbruster, als d
zen ihr Obrister zu Creuz, ihnen nicht trauete, ver
sie wären Spionen, vnter disen 20 Mann, aber war e
dent, der schrieb nachfolgenden Reim in das Schillter
allwo er Wacht hielt, vnd also lautet :

* * *

Zu Linz wurde Ich geboren.
Zu Ödenburg bin ich schir gar verdorben
Hab alle Tag auff der Schanz,
Wasser sauffen müssen wie eine Ganss.

Und alle Tag wie ein Hund.
Von Comis Brod nur bekomen Ein Pfund.
Derowegen Adieu guete Nacht
Musqueten, Flinken, halt für mich Schilwacht.

pay Einer Salvo Quardia, so der Armbruster, hat ab-
assen an die Dorffschafften.

s wird einen Jeden ohne Zweiffel schon bewust seyn,
sach, wesswegen Mein Gnedigster Fürst vnd Herr
e Waffen ergriffen, vnd solche biss Dato zu Continui-
wungen werden, weillen demnach solches nicht zum
ess Vatterlandess, sondern villmehr, dass biss anhero,
men Ungarn, wider unsere von so villen Königen Seel.
tnüss confirmirten Privilegien und *Rechten*, auch wider
echt und Billigkeit, aufferlegte Contributionen, Erpres-
vnd anderen dergleichen ganz unerhörter Gewaltthä-
n : über die armen Unterthanen, verübte Tyranney
ilgen, vnd unsere *Rechten* vnd schier schon unterge-
Privilegien : vnd Freyheiten, auff den Fuss wider
en, vnd auffzurichten angessehen ist, alss nach dem
er Allmächtige, die mit so schöner vnd Rühmlicher
n angefangene Waffen, Meiness Gnedigsten Fürsten
errn Herrn, dermassen verglückseeliget, dass nun
urch Gottess Hülffe mein Gnediger Fürst. Ihro Ex-
Graffen Forgács ruff diese seitss der Donau, her-
schiket, mit einer Ziemlichen Macht, wie auch nicht
r, diss seitss vernehme Graffen vnd Herrn sich conjun-
nd auch sie selbsten Ihro Fürstl. Durchl. mit einer
Menge Volkss, vnd grossen Adollery schon bereitss.
über die Donau gelegeness Land, sich Ihro Fürstl.
Ergeben, vnd gehuldtiget, so dass schon nicht meh-
alss die Einige Stadt *Ödenburg* noch übrig, welche
Ihro Hochfürstl. Durchl. Devotion zu bringen, gedach-
ff Forgács mit genug seiner Mannschafft vnd zur Be-
ng einer Stadt gehör. Apparamenten, in Kurzen sich
n wird : Ehe aber vnd bevor solchess geschehen sollte,
hro Excellenz mich anhero abgefertiget, den Armen
nen, so auff den Dörffern sich vmb die Stadt Öden-
finden, *anzudeuten*, wie vill ... nche die sich an de

vergangenen Monath, alss Gott einen kleinen Nebel, über die glückseeligen Waffen, meiness Fürsten und Herrn, Herrn gezogen, über ihre Eigene Lands-leute, die doch umb ihre Freyheit so guet, alss selbst Eigene gestritten, vnd ihr Leben dar gegeben haben, grössen Frevel verübet, vnd ganz Tyrannisch in manchen Orth, mit ihnen umbgangen, grosse Sraffen verdienet vnd meritiret haben, nichts destoweniger zu Erweissen, dass Mein Gnediger Fürst vnd Herr Herr ihnen so wol zu Nuz vnd Vortheil, die Waffen führet, vnd sie aber dermassen allss alle andere, die sich in König Reich Ungern gesezet, vnd niedergelassen, wess Standtess Condition oder Würden sie seyn mögen, weder gebohrene Teutschen noch Jeden, noch Jemanden, aussgenommen, auch verlangte durch Göttl. Hülff vnd Beystandt glückseeligen Aussgang der Waffen, solcher unserer Freyheiten Theilhafftig zu machen, gesinnet sey, vnd ihnen solche ihre Fehler vnd verübte Unbilligkeit gänzlich vergeben vnd in Ewigkeit dessen nimmermehr zu gedenken, auch solche zu rechen, gesonnen sey, so war sie sich bey Zeit bey mir anmelden, vnd sich Ihro Fürstl. Durchl. Devotion Ergeben werden, also habe ich heut allen vnd Jeden, aus Befelch Ihro Excellenz Graffen Forgács andeuten wollen, dass welche Örter oder Persohnen, sie seyn, wess Condition, Standes oder Würden, den ihr eigene Wolfahrt lieb ist, vnd Ihro Hoch Fürstl. Durchl. meiness gnedigsten Herrn Herrn vätterliche Gnade amplectiren wollen, sollen sich unverzüglich bey mir anmelden, mit höchster Versicherung, dass we[...] der vor diser mir anvertrauten, noch von keiner andern Mei[...]ness Gnedig. Fürsten stehender Milliz, weder in feld, [...] Weingarten, noch zu Hauss, in geringsten gehindert, [...] Einzige Ungelegenheit erleiden wird, worüber Ich bey mei[...] Ehr obligire, sondern all vnd Jede, ihre Arbeit, Wandel [...] Gewerb, so wol zu Hauss, alss im Feld, vnd Weingarten, [...] eher vnd vngehindert vollziehen vnd verrichten könne[...] sichere widrigen Falless, die sich in solchen vätterlic[...] den, meinest Gnedigsten Fürsten sich widersezen, v[...] nicht anplectiren wolten, sondern in ihren gefaste[...] ekigkeiten verharren, solche sollen versichert sey[...] mit ihnen alss mit Feinden des Vatterlandess, u[...]

ten Lohn umbgehen wird, worüber Ich vor Gott vnd der lt protestire, dass sie nicht meinen Gnedigsten Fürsten seiner Milliz sondern ihren eigenen verstokten Gemüthern schnen sollten. Datum Im Lager bey Creuz, Die 1. Juny. no 1704.

Ihrer Fürstl. Durchlaucht Herrn Herrn Franz Rágóczy, bestellter Obrister, vnd in den Ödenburg. Comitat stehenden Corpo Commendant.

Johann Armbruster.

An die neben den See stehenden Märkt vnd Dörffer zue stellen.

Alle und Jeder Richter werden ernstlich Ermahnet, di- s auffss schleinigste von Orth zu Orth, zn befördern, bey chster Straff.

Herrn Herrn Ferdinand Dobners, gemachtes Liedt, der it Wohl Bestellter vnd meritirten Herrn Bürger Meisters

1.

Ess lebe Österreich in Ewigkeit beglücket,
Und wie der Lorber bleibt, von Blitz und Donner frey,
So unserss Kaysserss Haupt, kein Ungemach berücket:
Die Gutte Gottess, ist ihm alle Morgen neu.

2.

Der Himmlische Monarch, bewachet den Monarchen
Vnd Gottess Allmacht nehm, den Kaysser in den Schoss.
Der Feinde Frefel Mueth, ihr Wüetten, pellen Schnarchen,
Schatt den Gesalbten nicht, macht seinen Nahmen gross.

3.

Wie Goth die Majestät beschützt, dess That selbst Zeiget,
Wenn unser Leopold, die Feind mit Füessen tritt.
Wie Er zu aller Zeit, sich gnädig zu ihm neiget,
Und seiner Frommigkeit, versaget keine Bitt.

4.

Dess Adlerss Majestett, wird bey der Sonnen bleiben,
Der anderer Sonnen Glanz, wird nicht vor ihm bestehen,
Ess wird die Ewigkeit, an Österreich bekleiben,
Wann seiner Feinde Macht, in Huy wird untergehen.

5.

Ob schon die Jenigen, die billich ja die besten,
An treue sollten seyn, an Untrey haben theil,
Wird doch der Himmel selbst, dess Kayssers Thron befesten,
Und ihm entgegen gehn, mit Seegen, Glück und Heyl.

6.

Drumb *Ödenburg* behalte Gewissen, Ehr und Nahmen,
Bleib Ewiglich getrey, den Erz-Hauss Österreich.
Wie du bist hergewessen, wie die Verfluchten kammen,
Die ihrer Bossheit nach, sind Türk und Tartern gleich.

7.

Bewahre deine Maur, lass deine Stucke knallen,
Die Schanze schüze dich, die dein Beschüzer macht.
Ess wird bald hier, bald dar, ein loser Bube fallen,
Wenn dein Geschoss mit Grimm, von der Basteynen kracht.

8.

Der Held ist auff den Weg, und fragst du mich wie *Heister*.
Ich sprich, der ists, mit dem sich selbst die Himmelsgeister
Gesellen, der dir offt, so gnad alss Trost zuspricht
Glaubss nur mein *Ödenburg*, dich last der Kaysser nicht.

Denn 22 Juny, alss am 5ten Sontag nach Trinit... man allhier in allen Kirchen das te Deum laudamus ... gen, wegen dess Erhaltnen Sieg, wider die Gruzen ... Raab Fluss, von welchen schon forn berichtet wor... gegen den Abend drauff, umb 5 Uhr, hat der Herr C... dant alle 40 stuk. 3 mal lassen lösen, die Burgersch... auss allen 4 Viertln, haben müssen mit ihren Gewöhr ... ziehen, sambt 500 K. Völker. auff den Liendsberg ... alsdann der Herr Commendant seine K. Volker in Bo... den äckern gestellet. in zwo Linien samt Ihren 4. ... welche sie fliehen vnd fladern liessen, darauff stellte ... in zwo Linien die Burgerschafft, mit ihren Fähnen, ... die Frey-Reydter, mit den Baucken vnd Trompeten, w... schon ganz auff den Viechmarkt heroben stunden. ... man nun die Böller in Boden loss schiess. so gaben ... nach einander Salvj, vnd darauff rührte man ... welches einen grossen Echo gab hinunter gegen d... vnd werden die Gruzen wol alles, gar schön gehört ...

Item es wäre auch bald in disen Sontags Nacht ... 12. vnd 1. Uhr ein Aufflauff worden, so wol in der ... als aussern Stadt, dass bey dem hintern Thor, allwo ... einen Stucke Salvj heraussgeschossen, ein Feur bey d... in solchen Ort ausskommen wäre, nachdem sich ... Träm darinnen gezündet, und Flammenweiss von ... brunnen, weillen aber das Tach gar hoch war, ist es ... leuten erschen worden, dass manss gelöschet hat, ehe ... Tach ergriffen : Gott sey Ewig Dank, der dises g... glück, von vnseren armen Stadt abgewendet, sonst ... so grossen Sturm Wind unsere Stadt übel au... worden, unser lieber Herr Gott verschone vnser i... seiner grossen Barmherzigkeit, vnd behüte vns

elche vnss gewiss den garauss machen würde, vnd
s ihme ferner in seinen Gnaden Schuz befohlen seyn,
üete unss vor allen Unglück, so vnss an Leib vnd
ädlich seyn mögen, vmb der theuren Fürbitt Jesu
llen amen.
m ist auch den 23 Juny. auff den Rath-Hauss von E.
und Einer Löbl. Gem. Einhöllig geschlossen worden.
ler Zuckünfftigen Ernd. so allbereit vorhandten, dass
von den Pürgern 150 Mann. Herr Commendant, ver-
on seiner Milliz auch darzue zu geben 100 Mann, die
aussgehen solten. inss Feld, mit den Frey-Reydtern,
n auffss wenigste auff Befelch dess Herrn Commen-
80 Man auch seyn. Welchen täglich die Bürgerschafft
it 7 Kr. sol bezallen, das Feld vnd Schnieder zu be-
dass sie sicher können schneiden. iedoch sollen die
er alss Mannss Person seyn. ihr Ober Gewöhr auch mit
nehmen damit wen der Feind kommt, sie sich gleich zu
rgern und Soldaten conjungiren, vnd auff den Feind
ien vnd abtreiben : Ess sollen aber alle Bürger ihre
ler, erstlich inss Enter Feld schicken, alss auff die
ss. Teicht vnd Sand-Aecker, Stübel vnd Langschil-
ker, wie auch auff die Kalch Wegäcker, vnd angerer
chneiden, alldorten sollen dieselbige die Burger vnd
n vnd Frey-Reyder bewahren, wann nun dises Feld
nieden worden, so greiffe man wieder ein anderss Feld
das Treydt am besten Zeitig ist, vod gehet die Wacht
die Schnieder zu bedeken, dass sie das liebe Traydt,
che Weise ohne Schaden der Gruzen, überall können
iden.
n 25 Juny, ist gegen den Abend allhier angelanget,
ischoffen von Schimek sein Bropst und Herr Okoli-
alle beede Kay. Legaten, von Wien auss mit einer
n Fahn, vnd hielten das Nachtmal beym Herrn Com-
nten, den andern tag in der frühe, reiseten sie weg, vnd
auss, dass sie innerhalb 14 Tagen widerumen müssen
n seyn : Er aber der Bischoff werde müssen zum Ra-
zue tractiren wegen dess Frieden.
m 26 Juny, ist bey der Nacht ein Soldat auss dem Pal-

vischen Regement durchgangen, von der Schildwacht, auff freyen Felde (den die Milliz hielte alle Nacht vor den Thören Wacht wegen der Soldaten, so ausspringen wolten), diser Perfuga aber kam an Potschj Thor an, in der Morgen Wache, vnd fragte ob da Creuz sey. er woll Dienst annehmen; alss man ihm aber fragte, wo er her wäre, sagte Er. Er sey von Ödenburg durchgangen, vnd sey vnter den Palvischen Regement ein Soldat gewesen, Man nahm ihm aber geschwind in Verhafft vnd liess ihn sein Lieutenam. den andern Tag darauff, vorn Potschj Thor auffhenken, neben den Fahrt Weg.

Den 29. Dito, sind bey der Nacht auff Kolmhoff ankommen 1500 Mann, Kay. Volcker von Kapuvár herauff, darunter auch vill Razen und Krowaten waren, disen muste man gleich von Hauss zu Hauss Ein Leib Brod geben, in der Innern vnd ausser Stadt: vnter dieser Milliz war der General Gräzer, alss obrist Befelch-haber.

Den 30 Dito darauff alss am Montag, da sind die Razen herein in die Stadt geritten, vnd haben vill Sachen verkaufft, welches sie vnterwegss auffen weg geraubet haben, alss dan haben ihnen auch die Pauren, auff disen Ödenburger Comitat Proviant herein schaffen müssen, futraschiren aber ritten sie auff unsre wyssen vnd Aecker vnd säumeten ein Garben Treydt nach den andern weg. darüber die Leute sehr Lamentirten, vnd haben Wier also wacker zum Schneiden vnd Einführen schauen müssen. so gar das man auch am Fest, Mariae Heimssuchung aussgieng schneiden vnd Traydt heimführen.

Den 1 July, darauff, haben vnsere leute von der Stadt wacker Wein hinaussgetragen inss Lager vnd hat mancher die Halb vmb einen 7 kr. geben mancher die Bindt vmb gros. manchen aber suffen die Razen den Wein auss vnd schlugen ihm das geschier, vnd bekam auch noch wol eine gute Maull Taschen für die Bezallung.

Den 2 July, alss am Tagn Mariae Heimssuchung, gerten sich die Völker gar herauff auff den Vich-Marckt konnten aber so gar lang nicht liegen bleiben, dieweil Befelch kam, dass sie wiederum zu der Arme must General Heyster, welcher damales bey Wysselburg

Haydt lag, vnd sind auch nach diesen Tag auffgebrochen, vnd wegmarschirt.

Diessen Tagen haben auch die Ruster teutsche Völcker zur Bessazung bekommen, von vnserer Stadt hinauss 100 Mann Fuessgeher, wir aber bekammen gleich auff den Abend widerum andere davor.

Ingleichen hat man auch allhier unsere Frey-Reyder abgedanket, vnd hat vnss der Herr Commendant 170 Teutsche Reyder zu wegen bracht. darunter vill Kürissirer waren, theils Dennische vnd Bayreitische Völker die musten alle Tag aussreiten recognosciren.

Den 3 July, sind die Krawaten, so mit den Kaysserl. Völckern ankamen waren, nach Hauss gereisst, bey 300 Mann, sind gar gegen der Neustadt hinauff marschiret vnd von dannen hinein auff Graz, vnterwegs aber vor Graz, haben ihnen die Gruzen fürgebasset. vnd die meisten nieder gemacht.

Diesen Tag haben auch 5 Soldaten durch die Spicz-Ruthen lauffen müssen, dieweil sie durchgangen sind und widerum eigehollet worden.

Den 4 July, alls am Tag Ulricus, ist nachmittag zwischen 3 vnd 4 Uhr Ein schweress Wetter komen, welches so sehr geschauret, vnd vnsser ganzess Weingebürg vmb die Stadt herumb alless in Grundt erschlagen, aussgenohmen die Langhülling Greysser vnd Erdburger, doch bey dem See ists schon lichter gewest, vnd hat nicht so grossen Schaden gethan, alss wie man vermeint hat. In den Örtern aber ober der Stadt, alss Rohrba. Agendorff. vnd andere Mehr, da soll ess stein geworffen haben, wie ein 12 kr. breit. Zu Matterstorff, hat der Donner 7 Berssonen vnter einen Nussbaum erschlagen : Unser lieber Himmlische Vater, behütt vnss nur noch ferner vor solchen schweren Wettern, gebe vnss aber villmehr guetess fruchtbarliges vnd bequemes Gewitter, damit die lieben Früchte auff Erden woll mögen wachssen, vnd zu seiner Zeit, mit Freuden von vnss Eingesamlet werden mögen. Vmb Christi willen Amen.

Den 8 July, sind die Gruzen auff Forchtenstein ankommen, von dannen gar auff das Neudörffl herausser Neulorten haben sie den Neuestettern auffgepasset, ver-

meinten sie werden zu vnss her auff den Jahrmarkt fahren, haben aber vor diessesmal nichtss Erschnapt.

Den 9 July, sind vnsere Tragoner, sambt 100 Teutschen Fuess-Völkern, auff Creuz hinunter geritten futraschiren, allwo sie den Jurfy einen Schober Habern aussgetroschen, vnd zur Stadt herauff geführt. Wie auch etliche Fuhr Hey. Gruzen aber waren bey 700 Mann in der Zündtendorffer ihren Waldt gewest : vnd sind etliche (Wie die Pauren aussagten) auff die Bäume gestiegen, vnd haben geschaut auff Creuz, sich aber nicht hinein gewaget, Wie aber auff den Abend unsere Leute nach Hauss marschirten. so ritten sie hernach auch hinein auff Creuz.

Den 12 Dito, sind 5 Gruzen auff Wolffs ankommen, welche vnsere Leute, so drunten beym See in Gebürg waren, gesehen haben, vnd darauff einen Lärmen gemacht in Weingebürg, dass die Leute alle nach Hauss lieffen.

Ingleichen so haben auch die Gruzen zwen Burger gefangen genohmen, nemlich den Trares vnd seinen Eydam, den Hans Ledl, dise sind hinabgangen auff Günss vmb ihre Ochsen, welche sie ihnen weggetrieben haben, alldorten fiengen sie die Gruzen vnd führtenss mit auff Sárvár, allwo sie schanzen musten.

Den 13 July, haben die Gruzen gegen den Abend 20 Ochsen vor den Potschj Thor weggetrieben, so aber den Kohlhoffern zuegehörten, vnsere Tragoner aber ritten wol wacker nachj : kunten ihnenss aber nichtmehr abjagen.

Den 14 Dito darauff in der früeh vmb 6 Uhr sind widerum Gruzen komen, ihrer 300 Man, vnd haben den Potschj Gasslern ihre Sau vnd Gaysshalt wegetrieben : unsere Tragoner aber kamen widerum zu langsam, vnd konten ihnens nicht abjagen. Doch aber Scharschirten sie wacker mit einander vnd capenirten zween Gruzen, Vnter vnsern Tragonern aber ist einer geschossen worden. Wie auch der Rittmeister, in Arm.

Ingleichen ist auch in Zeitungen eingeloffen, wass sen die Kay. Arme geschlagen soll haben, mit den Chur in Bayren, samt den Franzosen, vnd wie zugleich Wahlstadt tod bliben waren auff des Franzosen s

00 Mann, auff der Kay. seiten aber biss gegen 8000 Vnd lten die Kaysserl. des Churfürsten auss Bayern seine Adory völlig bekommen haben, Gott segne noch ferner Ihro May. rechte Waffen vnd seze ihm zum Seegen immer vnd Ewiglich.

Hierbey ist auch zu merken, dass Nämlichen die Herrn ier vnd Zwanziger in der Vorstadt auch haben müssen auff ie Wacht ziehen in der Vorstatt zum Thören, die Ursach ar diess, dieweil vill Burger bey der Nacht sich nicht wolen gaberniren lassen durch ihre Vorgesetzte Officier, derowegen so musten die Herrn *Vier* vnd *Zwanziger* auffziehen; lss Commendanten der Bürgerschafft zu Commanddiren vnd ugleich Acht haben auff ihr Officier.

Ingleichen ist widerumen Eine fröhliche Zeitung Eingeloffen, wassmassen die Kay. Arme, samt den Auxiliar Volkern des Bayrfürsten solten Erschlagen haben 800 Man, worüber, man dan alhier bey vnss den 20 July, das *Te Deum laudamus* gesungen, vnd gegen den Abend, vmb 5 Uhr die Stuck 3 mal vmb vnd vmb loss gebrennt, die Kaysser. Milliz aber ist widerum vor das Thor hinauss mit Zwey Böllern, vnd alldorten auff den Lindtssberg 3 mal auch Salve geben.

Den 22 July, alss am Tag Mariae Magdalenae, haben die Gruzen den Margaredern ihr Vich weggetriben, Ein Gruz aber, der von Papa war. Nahmens Sándor László, hat sich in ihren Wald verritten, welchen sie ertapeten, vnd führten ihm darauff gebundtener, auff Eisenstadt, die weillen er ihnen versprochen, das Viech alles wider zu restutiren: Er wurde aber den 24 Dito darauff herein in vnsre Stadt bracht inss Gefängnüss.

Den 23 July, sind widerum gegen den Abend die Razen in vnsre Stadt kommen, samt villen Teutschen, so in allen bey 800 Mann waren, von der Heydt herein, welchen man gleich von Hauss zu Hauss 1 Laib Brod geben muste, Gem. Statt aber muste ihnen Fleisch, Wein vnd Hey hinauss schiken, den 24 Dito aber vmb Mitternacht sind sie widerum wek.

Den 25 July, am Tag Jacobj, sind vnsere Landgutscher, samt etlichen Bürgers leuten hinab gefahren mit ihren Wägen auff Kolmhoff, alldorten den Kolmhoffnern ihr Treydt herauff

zu führen unterdessen aber so kamen die Gruzen auff sie an, vnd jageten Zwen Landgutschern ihre Ross weg den Nimmer aber vnd seinen Knecht führeten sie gebuntener mit ihnen, die andern Bürgersleute aber waren gleichwol noch glücklich mit ihrem Vich nach Hauss kamen, den andern Tag ist des Nimmer Knecht nach Hauss kommen, sagte aber auss, dass die Gruzen von seinen Herrn 200 fl. rautionirnus Geld begerten.

Die Gruzen aber streiffeten gar gegen Gräz hinein, in der Steirmarkt bekamen auch eine Ziemliche Beydte, wie Tyranisch sie aber mit den Leuten gehaust haben, ist nicht zu beschreiben, in massen sie ja die leute zu Mäterstorff in der Steyrmark, in der Kirchen alle nieder gesäbelt vnd sie selbsten in lauter Blut waden musten, die Schnieder auff den feldt hauceten sie auch nieder, theilss zogen (sie) sie auss mutter nakent; welches zu erbarmen ist.

Den 28 July, in der Früch kamen widerumen die Gruzen, vnd lagerten sich in dess Langen seinen Baumgartt, herober den Pozman, vnsere Tragoner aber alss sie vor das Potschj Thor auff die Schildwacht ritten, ihrer Vier aber recognosciren, Treibten sie gleich die Gruzen, welche waker Salve vnter sie gaben, vnd Zween Tragonner gleich erschossen, darauff jageten sie die Schildwach herein, vnd bekamen abermalss noch ein Tragonner gefangen, auff dem Viehmarkt aber beym Potschj Thor erschossen sie erst des Herrn Görg Krämer seinen Knecht, die Leute aber so widerum von Weingarten heimer lauffen wollten, sprengeten sie mit den Pferden über Hauffen, zerhaketen auch vill, vnd mancher wolt ein weil darvon sagen wird können.

Den 29 July, gegen den Abend vmb 6 Uhr haben die Gruzen widrumen den Bürgersleuten biss 40 Ochsen weggetrieben, auss den Langenzeiller Graben, beym Münich-Bründl vnd haben auch gleich den alten Sailler erschossen, dieweillen Er immerzu nach seinen Ochsen geloffen, vnd gesagt, wo mein Vieeh ist, da will ich auch seyn.

Hierbey ist zu merken, dass die Rabauer hinüber sind in Sibenbürgen vnd die Siebenbürger herüber in die Raban, vnd haben dise Siebenbürger Harkau vnd Eckenmarkt geplündert.

Der Churfürst in Bayren aber bekomt waker Schlaeg. aassen er seine Völker schon alle auss Regenspurg heraussaommen, vnd gehen die Engeländer vnd Holländer stark ff Münichen zu, Gott continuire noch ferner vnd segne :o May. gerechte Waffen, stürze aber hingegen alle dero nde so ihm nach seinem Thron streben.

Denn 2 Augusty, haben die Gruzen bey der Nettlischen äll den Herrn Egydj Prissomann Zween Ochsen weg geeben, wie auch einen Wolffser Zween.

Den 4 Augusty : alss an einen Montag, haben die Gruzen ıb Mittag umb 11 Uhr biss 50 stück Viech, so ober der Stadt ır ober der Ziegel Wyssen, weg getrieben auff Wandorff' e, vnsere Reiter aber waren geschwind nachj : vnd haben ıenss widerum abgejaget. vnd zugleich den Gruzen ihren eutenampt Köpfft, einen von Ross herabgeschossen, zween ben sie gefangen herein gebracht, Einen so ihr Quartier eister war, haben sie geschossen in Fuess, kein Hieb ist aber :ht Eingangen in ihm, den andern haben sie in Neubiergen fangen, ist ihm aber nichtss geschehen, dieweil er Ein Kra-.t war, vnd vmlängst ven Gruzen gefangen worden.

Den 6 Augustj : alss am Tag Verklärung Christi : ist gen 2. vnd 3 Vhr Nachmittag, ein so schweress Schaur tter kommen, welchess die Löwer vnd das Unter-gebürg. ym See herumb alless erschlagen.

Den 10 Augustj : ist allhier angelanget, der Graff Porcy, t 80 Man fuessgeher, Er der Graff ist einlogiret worden in anischen Hauss in der Statt.

Den 12 Augustj : sind gegen den Abend widerum Grua beym Löwer Baumgarten herauss gewirht (?) vnd vnsern ırgerssleuten 35 Ochssen weggetrieben, vnsere Tragoner er haben ihnenss bey Wandorff widerum abgejagt, vnd zuck bracht, dess Unger Hiesel seinen Knecht aber haben sse Gruzen geschossen, worüber er in Zweyen tagen geırben, Ein Zimmerman aber, alss den M. Michel, haben sie fangen genohmen vnd hätten ihme vnsere Reuter auch woll ih befreyet, aber die Eckenmarcker haben zuvor den Schlag ı in ihren Markt zuegemacht, damit vnsere Tragoner durch kunten.

Diesen Tag sind zu Märterstoroff 3 Häuser abgebrunen, das feur aber ist beym Schmiedt auss kommen.

Den 19 Augustj, haben sich widerum Gruzen sehen lassen auff den Potschj draussen, vnsery Reiter waren woll geschwind nachj, wie auch etliche Bürgersleut, welche aber alle Zerstreiet ritten : vnd auff die Gruzen noch kein Acht hatten, solche sich aber schon in Zaussicht verschloffen hatten, vnd immer zu wacker herauss schussen, biss sie lezlich heraus fielen vnd vnsere leut umbringeten, vnd gleich den Mayern, fleischhakern in der Schlipergassen erhauet, wie auch einen Tragoner, einen Reiter aber haben si das rechte Aug aussgeschossen. die andern Tragoner aber Scharschirten dapffer darauff, biss sie die Gruzen Zersprengeten, vnd ihren Kapitány sambt noch zweyen anderen erschossen, 12 aber sollen blessirt seyn worden, haben die Pauren ausgesagt.

Diesen 19 Augusty : ist die erfreuliche Zeitung ankommen, wie nemlich Gott der Allmächtige vnsserss allergnedigsten Kays. vnd Herrn, gerechte Waffen, widerum mit einen so herrlichen Sieg beglückseeliget, hat, dergleichen er schon lange Jahre in Reich nicht gehabt. wider den Franzosen, in dem die Kayserl. vnd hohe Alliirte Arme, dem Feind biss gegen 25000 Mann niedergemacht, da sie doch biss auff die mitte fortan in Wasser haben steheen müssen, biss man endlich den sumpffigen Orth mit ferschinen aussgefüllet, haben auch zugleich biss 12000 Man zu Krigssgefangene bekommen vnd extra dess Franzosen seinen Generalissimum, den Tallard, samt seinen Sohn vnd Eydam. samt 100 Officier, dess Bayr fürsten seinen Feldobristen aber erschossen, ihme aber auch durch das Wang plessiret. zugleich auch 50 Metallene schwere stuck, mit der ganzen Adollerie, aber vnserer seiten aber sind blieben biss 3000 todt vnd plessirte. Bey dieser Schlacht commandirte der Prinz Eugeny, auss Savoyen vnd der Fürst Marleburg der Hohen Allirten Arme Generalissimus : Worüber den 27 Augustj darauff allhier in allen Kirchen, so wol bey vns Evang. alss Cathol. eine Dank Pretig gehalten vnd das *Te Deum laudamus* gesungen worden, vr gegen den Abend auff den Basteyen alle Stuck 3 mal los brennt worden ; Gott der allmechtige segne noch ferne

ıy. gerechte Waffen, vnd stürze alle dero Feinde : so ihme ;h seiner Cron trachten Erhalte vnss aber auch Zugleich ter seiner glückseeligen Regierung in guten Fried vnd olstandt.

Dieweillen nun den General Heyster mit der Kay. Arme ff Sárvár angelanget. sind die Gruzen gleich fort, worüber n 20 Aug. alss am tag Johannis Enthauptung vill Österreier hinunter geritten inss Lager, welchen aber die Gruziıen Bauren in den Ujkirer Waldt auffgepasset, vnd vill lt geschossen, vnd plessirt, haben auch dismal den Kroissterischen Fleischhaker erschossen, welchen man hernach Schüzen herober Nemeskér begraben.

Den 31 Augustj : ist allhier angelanget, der Fürst von ırverstein, welcher hinunter reisen sollte zum Arme, an statt s General Heyster, welches auch geschehen den 2 Septemr vnd haben ihme vnsere Frey Reidter müssen confoyrn r hinab inss Lager.

Nunmehr ist die Kaysserl. Arme auff Papa angezogen, d denselben Orth, völlig ausgeplündert, vnd darnach abbrennt, die Razen aber haben vill Volk davon nieder macht.

In diesen Monath September ist das Armostitium zwiken den Kaysserlich. vud Gruzen gemachet worden, wie ng ess aber wären wird, weiss man nicht. Gott gebe nur n hohen Potentaten glückliche Anschläge zum Frieden vnd dissmal der Syrmay, welcher mit den Ragoczy gefangen rden, von Ihro Majestätt hinunter geschikt worden mit der ten Resolution zum Gruzen.

Ebenermassen ist auch in Zeitungen eingeloffen, wie nema die Beyrischen vnd Französischen Völker nunmehr auch nau vnd Ulm verlassen hätten. Zugleich auch von den yrischen Völkern 3000 Mann übergangen solten seyn n Kaysserl. die Kay. Arme aber beschüsset annoch hart ndau.

Ingleichen so hat auch der General Heyster, auff den Bodten, allen Ungern das Gewöhr lassen wegnehmen. hess zu vnss nach Ödenburg führen lassen.

r so ist auch in Zeitungen eingeloffen, wass massen

die Kayserl. Arme Trier eingenommen solte haben, der Bayrfürst aber sey in Niederland ganz nach Brissl, vnd habe seiner Gemahlin die Regierung übergeben; Sie aber hat solche Ihro May; übergeben, samt den ganzen Land, München aber hat der Kayser ihr nach gelassen vor sich vnd ihre Prinzen, vnd nicht mehr alss 300 Man zur Quarnison behalten, die übrigen Völker sind vnter die Kayserl. Arme gestossen worden.

Den 23 Novemb. hat der Fürst Ragoczy, Gruzischer Obrister Feldherr, die importante Vestung Neuheussl angefangen zu beschissen mit 25 halben Kartaunen, wie auch vil Bomben, vnd solche in etlichen Tagen Erobert, vnd mit Gruzischen Dalpatschen stark besezet.

Den 25 Novemb. alss am tag Catharinae, ist allhier vnser Herr Commendant Baron von Blumberg auffgebrochen, vnd wegmarschiert, mit 200 Mann, an seiner stat aber ist her kommen, der Hauptmann Kemmerding, vnd haben wir iezt nur 200 Man in der Stadt zur Quarnison.

Den 2 December ist allhier in Zeitung eingeloffen, was massen die Kay. vnd Allirte Arme Landau eingenohmen solte haben, wie auch Darmbach vnd seyn auss diser festung nicht mehr alss 1500 Franzosen aussgezogen, da ihrer doch bey 7000 Man darinen gelegen : Worüber man alhier in allen Kirchen das Te Deum laudamus gesungen, vnd die stuk vmb vnd vmb auff den Basteynen 3 mal loss gebrennt, Gott der allerhöchste segne noch ferner Ihro May. gerechte Waffen vnd seze ihm zum Seegen immer vnd ewiglich, vnss allen aber woll er geben den lieben Frieden, vmb seinest Nahmenst Ehre willen, Amen.

Finis coronat Opus.

OKMÁNYOS FÜGGELÉK.

I.

Tököli Ilona a nagyvezért kéri, hogy azon janczár tiszteket, kik férje elfogatásánál az adott parancson túlmenve, ellene méltatlankodtak, vonná feleletre.

Copia Einess Schreibenss von der Helena Töckelin an dem Gross-Vezier, nach dem der Töckeli zu Gross Wardeyn gefangen genohmen worden.

Ex Turcico.

Mit demütigster Devotion erinnere, dass Ich auss Unterthänigster Zuversicht zu Eurer Magnificenz hohen mülde und gutigkeit mich Unterstanden Eurer hohen Magnificenz meinen miserablen Stand zu Bebringen : demnach Bey Vnss erschallen, dass Euer Magnificenz zu der hohen Dignität dess Vezirathss erhoben worden, und dieselbe mit den grössten Verstand, und besten einrichtung, zu nutzen dess Reichss, vnd ihren Unterthanen angefangen, haben wür vor dieselbe umb ein langwürig und glüchseelige Regierung, und erwintschliches Ende aller ihrer Geschäfften von treuen herzen gebetten : Mein Eheherr, Euer Diener, Ich und meine Kinder haben Unss auf der Porten, Eurer Milde und Barmherzigkeit gestüzet, Mein Eheherr sich auch gegen der hohen Porten als ein treuer Vasall verhalten, hat dennoch unschuldiger weiss so grosse schmach und Unbild leyden müssen : Also gelangt an Euer Magnificenz mein demütigstes anlangen, dieselbe wollen Justitiam administriren, und Rach brauchen gegen die Officier deren Janitscharen, welche mit Schlicht gewessen, mit einer solchen schmach, und Unbild mit Ihme zu procediren, damit hierdurch Unsser Ehr und Existimation widerumb ersetzt werde : die Siebenbürger thuen mir meine Brieff und Leuth aufhalten, dardurch dem teutschen Kaysser einen gefallen vnd Dienst zu thun, mich hingegen vnd die meinige zu mortificiren, vnd dardurch Vnsere Correspondenz abzuschneiden. Wür ruffen nochmahlen in obgemelter Clarität deroselben hohe güte, und Barmherzigkeit an; Unss damit Emphehlend.

Auss Munkács.

Az eredeti kéziratból, melynek czíme : Extract von vnterschied-lichen Brieffen, so in lateinischer, polnischer, sclavonischer, hungari-scher die mehreste aber in türkischer Sprach an die Ottomanische Porten, vnd vnter denen Türkischen Ministris von einem dem andern Zuegesendet, in dem geheimben Archiv dess verstorbenen Gross Veziers Suleiman Passae auffgehalten, und nach Eroberung Bel-grad gefunden, so dan nacher Wien gebracht worden : In ein Ord-nung verfast und transferirt durch den Türkischen Dollmätschen Heinrich Christoph Schwegler zu Wienn in Monath Maio Anno 1689. ivrétnyi papiron.

II.

A munkácsi várban ostromzár alatt lévő Tökölyféle hívek a nagyvezértől nyerendő segítségért reménykednek.

Copia Eines Brieffs auss Munkács an den Gross Vezier, von denen darin anwessenden Hungarn : Ex Originali.

Celsissime Princeps ac Domine Domine Nobis gratiosissime.

Non dubitamus pervenisse famam ad Celsitudinem Vestram qualiter nos Deo et Domino nostro celsissimo Regni Hungariae Principi Emerico Tököli datae fidei, et debitae nostrae erga fulgidissimam Portam fidelitatis memores, in maximis quidem anxietatibus, plurimi autem nostrum vitae etiam depositione, arcem Munkacsiensem, inter arces Patriae nostrae praestantissimam, passum et clavem quasi regnorum, et omnes nos ad hoc usque tempus ad servitia Invictissimo nostro Imperatori, et supraspecificato celsissimo Principi praestanda conservaverimus, et divina favente Clementia a Sex et pluribus mensibus ab Exercitu germanico obsessi, mirum in modum vexati, ab aliquot autem Septimanis, bombis, granatis, et Karcassis horribiliter obpugnati, inimici intentionem elusimus, et obsidionem superavimus, pluribus quidem difficultatibus, maximisue necessitatibus involuti : Salvo tamen, et incolumi Domino nostro, Speque indubia et certissima adventus et approximationis ad has partes Hungariae Celsitudinis Vestrae refocillati, ad ultimum vitae nostrae halitum nosmet fideles et constantes offerimus : Infortunium et casus insperatus Domini nostri Principis Varadini quod quamplures Patriae Cives et totum fere Regnum ad desperationem deduxerit, et de ulteriore Portae fulgidae protectione dubitare coegerit, hoc ipsum non vitio nobis, Sed imbecillitati humanae et inaudito illi casui imputabit Celsitudo Vestra. Nos tamen ex omnibus fere Regni Hungariae comitatibus cis et ultra Danubium existentibus conflati, et personas quasi Regnicolarum Hungariae repraesentantes, subiectionem et obligationem potentissimis et invictissimis Imperatoris nostri armis felici Celsitudinis Vestrae adventatione instituenda in partibus Regni nostri opera[illegible] [illegible]emur, et felices a

armorum successus Celsitudini Vestrae auguramur : Non enim nos latet, Imperium Ottomannicum aliquando quidem praelio nunquam tamen bello victum esse, et mutationes interventas ad maiorem ita dictorum Germanorum confusionem et perniciem divini Numinis dispositioni adscribendas esse : Itaque causam originem et finem belli ab eodem ipso Deo pendere Celsitudo Vestra benigne pensitabit, cum experientia teste Imperium Ottomannicum bello crevisse, bello plures nationes subiugasse, omnibus constat. Idem ergo Deus adiuvet, et secundet intentiones, dispositionesque Celsitudinis Vestrae et ad fortunam gentis nostrae Celsitudinem Vestram conservet, animitus apprecamur et manemus hisce. Ex arce Munkacsiensi 15. May 1686.

Vniversitas Comitum, Baronum, Magnatum et Nobilium, et Offic.

(Schwegler Henrik Kristóf török tolmács felebb említett kéziratából.)

III.

I. Leopold király a soproniakat hüséges ragaszkodásukért megdicséri és kitartásra inti.

Leopoldus Dei gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae Rex.

Egregii, prudentes ac circumspecti fideles nobis dilecti.

Non sine complacentia, benignique animi nostri omnimoda satisfactione intelleximus, qualiter vos inter praesentes intestinorum regni motuum tempestates, quibus omnia susque deque agi, et quasi proprio tumultuantium arbitrio subjacere cernebantur, non solum fidelitatem vestram Matti nostrae, qua naturali domino suo debitam contemptis omnibus Infidelium pollicitationibus, sed neque minis et terriculamentis eorum quidpiam curatis intaminatam conservare studueritis, verum etiam insultantem vobis hostem junctis cum praesidiaro Milite nostro apud vos existente viribus, iteratis viribus a moeniis vestris, non sine magna insultantium jactura et ignominia, vestra vero aeniterna (sic!) laude rejeceritis, ac represseritis. Sed nec his contenti civibus et incolis vestris, in ordinem militarem redactis, repetitas Excursiones uti fideles subditos decet, feceritis, et cum hoste fortiter dimicando iteratas victorias reportaveritis et non nisi cum laude et triumpho domum redire satageritis, taliterque devotionem et fidelitatem vestram praemissis praeclaris artibus contestati fueritis.

Hinc nos praedeclaratam fidelitatem vestram generososque contra infideles domi forisque, patratos actus, non solum benigne laudamus, verum etiam praemissa omnia in clementem animum nostrum reponentes, tam in communi omnes, quam in particulari quemlibet vestrum ad [illegible] erga nos devotionem (de qua caeteroquin nihil dubitamus)

paterno, Regioque affectu nostro animantes praememoratam fidem et devotionem vestram erga nos tam illibate servatam totque laudabilibus actibus contestatam affulgentibus occasionibus sedatisque per Dei gratiam modernis intestinis motibus, vobis omni gratia et benignitate nostra Caesareo Regia clementer recognoscere non simus intermissuri, quibus in reliquo benigne propensi manemus. Dabantur in Archiducali Civitate nostra Vienna Austriae die vigesima octava mensis martii anno domini Millesimo septingentesimo quarto.

Leopoldus s. k.

Ladislaus Mattyassovszky. s. k. Eppus Nitriensis.
Franciscus Somogyi. s. k.

(Sopron városa levéltárában az eredetiről.)

IV.

Kivonat.

1704. april. 16. Bécs. I. Leopold Sopron és Kőszeg városához intézett leirata, melylyel azoknak, per Dei gratiam et gloriosa arma ab hoste eliberatae a tisztujítást királyi biztos közbejötte nélkül csupa költségkimélésből, quae secus tolerare deberent, megengedi.

(Sopron városa levéltárában.)

V.

Kivonat.

1704. máj. 3. Bécs. I. Leopold leiratában tudatja a Sopron megyei karok- és rendekkel hogy, miután az utolsó amnestialis parancsra is ideiglen megtértek, meg meg a zendülőkhöz csatlakoztak volna, az ilyenek ellen a legszigorúabb eljárás leend foganatosítva, e végből Heister Sibert Campi Mareschallus, és gróf Lamberg supremus vigiliarum praefectus et plenipotentiarius commissarius lévén megbizva.

(Ugyanott.)

VI.

Az udvari haditanács báró Blumberg kapitánynak meghagyja, tegyen jelentést, mint lehetne a soproniaknak a kuruc foglyokra tett költséget megtériteni.

P. P.

Demnach die Statt Oedenburg angebracht, dass Sye auf die alld noch vorhandenen gefangenen Coruzzen selbe zu curiren und zu unterhalten, auch welche ihrer Seits blessirt worden, zu heilen grosse spesen machen muss, anbey die armen Wittwen, deren bey einfangung solcher Rebellen auss ihrem Gremio geblichenen Burgern, umb eine Erquik

rgötzlichkeit anhalten, mit Bitt vor derenselben entlassung Ihnen satisfaction leisten zu machen.

Und wär nun wann anderst diese gefangene Mittel haben, dargegen ein bedenken tragen.

Also wolle derselbe der supplicirende Statt hierinfalls nach billigen ingen assistiren und wie solches geschehen kann unss berichten. Demselben beinebens etc. Wien 10. May 1704.

Nomine Inclyti Cons. Aulae bellici

An des Bagnischen Regiments bestalten Hauptmann N. Baron ...berg.

(Sopron városa levéltárában lévő egyidejű másolat).

VII.

Kivonat.

1704. május 14. Bécs. I. Leopold leirata a Sopron megyei karok- és rendekhez, hogy mint már másszor is elrendeltetett, azok tartozván a soproni városi őrseregnek militis nostri praesidiarii in L. R. Civitate nostra Soproniensi eltartásával, de a város panasza szerint mindeddig, ... az ostromzár és közlekedés is megnyilt, a tempore sublatae occlusionis — még is mit sem tettek; a szükséges élelmezési szolgálmányozásáról, sine onere praefatae Civitatis aliunde sat afflictae, miután az — a város — e tehert továbbra részéről el nem viselhetőnek nyilvánította, ... gondoskodjanak.

(Sopron városa levéltárában).

VIII.

Gróf Forgách Simon Viza János kalocsai prépostnak és Okolicsányi Pálnak, hogy a soproniaktól fegyver által nyert marhát hadi zsákmánynak nézi.

Kegyelmeteknek kötelesen szolgálok.

Meg vallom, bánom igen, hogy kegyelmetek oly galibákban utazásokban esék, elhigye kegyelmetek, megh sem tuttam volna gondolnyi, hogy kegyelmetek oly sokára mennyen Sopronban, szintén midőn marchiroztam volna, jütt hírem, hogy Czenkre Németek jöttek volna, a mint hogy voltak is ottan a Sopronyi vitézekből. és igy ezen hirre értve, küllött postámat bocsátanom, azért nem tudom mi okbul lehetne valakinek mondanyi, ezen történt dolgot astutianak, vagy is ...ságnak, igaz fegyverrel nyervén az vitézlő rend a marhát, nem ...) és nekem avval sáfárkodnom, tugya In hogy ezen dologh igazsáment véghben, azért dum tu recte vivas (e. q.) job volna bizony ...nyi németet kivezetni, és ne rontaná megh az Udvar szegény So-

proniakat, hiszen az kié a mezzők azé az városok, mi haszna lészen az Udvarnak benne ha gabonájok, szölejek el vész, és az város Bombardírozásokkal, igazán német Edenburgá lészen; te tudod In senki marha hajtásán, senki romlásán nem kapok, de az hol ellenséget találok, minden tehetségemmel azon lészek, tüzzel vassal és minden módon ártsak, ha az városnak az marha köl, (noha fegyverrel nyertem) hodollyon meg, egy borju fia sem vész el, vissza adatom, a mint hogy holnapigh el nem hatya vettyésztetem. Küszögh 28-a May 1704.

Kegyelmeteknek köteles szolgája
Forgach Simon s. k.

Kivül: Reverendissimo in Christo patri Domino Joanni Viza praeposito Colocensi nec non Perillustri ac Generoso Dno Paulo Okolicsányi dominis mihi honorando et observandissimo.

(Az eredeti Sopron városa levéltárában.)

IX.

Egy, a spanyol örökösödési háboruban vitézkedett huszár őrmester útlevele Lajos Vilmos baadeni őrgróf nevében.

Wir Ludwig Wilhelm, von Gottes Gnaden, Marggraf zu Baaden und Hochberg, Landgraf zu Sausenberg und der Ortenau, Graf zu Spanheim und Erberstein, Herr zu Rötelen, Baadenweiler, Lahr, Malberg und Kähl: Ritter des guldenen Flusses, Röm. Kayserl. May. Ge . . . ngter General-Lieutenant, Feld-Marschall, Obrister und Gubernator zu Raab, sampt denen incorporirten Gräntzen; Dann über gesambte am Obern Rhein befindliche, so wol immediat Kayserl. als Oesterreichische Plätze, Lande und Trouppen, als auch gemeinschaftliche Kayserliche und Reichs-Vestungen General und Ober-Commendant; Nit weniger des Schwäbischen Cräyses in Capite Commandirender Feld-Marschall, und Obrister über ein Regiment zu Fuess etc.

Demnach *(gegenwertiger Wachmeister vom Löbl. Kays. Czonkebegischen Husaren Rgmt Pozchondi (olvasd : Potyondy) János mit fünffzehen gemeinen Husaren auf Parthey Zu gehen und dem Feindt abbruch zuthun beordert ist).*

Als werden hiemit alle Geist- und Weltliche Obrigkeiten, nicht weniger all- und jede der Römis-Kayserl. und Königl. Majest. auch der Alliirten bestellte Hoch- und Niedere Kriegs-Officiers und samptliche unter Vnserem Ober-Commando stehende Soldatesca zu Ross und Fuss, auch sonsten männiglich, wess Stands, Ambts, Wesens oder Würden die seynd, Jeder Stands Gebühr nach ersucht, erinnert und die Untergegebene alles Ernstes befelcht, man wolle und solle *(selben sambt bey sich habender Manschafft aller orthen frey, sicher und ohngehindert pass. und repassiren lassen.)*

Solches ist man gegen einen Jeden Stands Gebühr nach zu erwiedererbietig, die Untergebene aber vollziehen hieran ihre Schuldigkeit, 1

sen Vnsern ernstlichen Befelch. Urkundlich dessen hierunter gestellte rtigung, so geschehen *(im Kay. Haubtquartier (Bemuss?) den 8. Augusti 1704).*

(P. H.)

Ad mandatum serenissimi Domini Marchionis
Joh. Thomas Baumgarttnern s. k.

Nyomattatott mintába irva a rekeszközti sorok, Lajos Vilmos baadenni örgróf pecséte spanyol viaszba nyomva és jól megtartva. Saját gyüjteményemben.

Jegyzet. Minthogy Csányi János Krónikája a Német-Birodalomban folytatott háborút is tárgyalja, ezen okmány ezért, de talán azért is ide való, minthogy az itt nevezett Czonkebeg huszár ezred ugyanaz, melyet a Buda bevételekor fogságba esett török janicsárok agája Mehemed Csonka bég budai albasa és hős védője Budának a keresztyének ellen, azért törökösen Ezüst-karúnak is hivatván, — ki utóbb Leopold császár kereszt-apáskodása mellett megkeresztelkedett és nevét Zungenberg-re változtatta és bárói rangra emeltetett, állitott fel; és jelesen: Komárom, Esztergam, Fehér és Veszprém megyékben toborzott. Az mondatván ezen útlevélben: hogy Pottyondy János örmester 15 közvitéz huszárral: „*auf Parthey zugehen und dem feindt abbruch zu thun beordert ist*" érdekes olvasni, mennyire összevág e kitétellel, a huszárok dicsérete ugyanazon hadjáratról irt egy cikkben (Militärische Zeitung 1855. 78. sz.): „*Die Husaren als gefürchtete Parteigänger nahmen 1706 Festungen und Städte in Elsass und streiften bis Lothringen und Frankreich.*" Elhiszem, igazolva van a haszontalan, már rongyos útlevél közlése!

X.

ister Sibertnek a győrői táborból Sopron vármegye részére közzé tett amnestialis hirdetménye.

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Mattis Intimus Consiliarius Camerarius Interioris Austriae Praeses bellicus, Generalis Campi Marcallus, unius Legionis pedestris Colonellus, nec non in Regno Hungariae Comendans Generalis Sibertus S. R. Impery Comes ab Haister.

Omnibus et singulis hasce Lecturis, visuris et legi audituris, earum ique notitiam habituris signanter Cottui Sproniensi notum facio:

Quod cum Sacratissima Caesarea Regiaque Mattas Dnus nr Clementissimus, qui ex innata Domui suae benignitate nihil unquam sibi s Cordi sumpsit, quam ut pientissimus Pater, sibi per Dei gratiam subjectis populis dominari possit: Quamobrem ad initium statim motionum [illegible] — Rakoczy arma contra se summentium nonnullorum vim [illegible] in majus exurgeret incendium, ipsas scintillantes flammas

extinguere indeque ad offerendas, benignissimas amnystiales se clementissime resolvit . . . . . abatque abalienatos pauculorum subditorum animos considerato publicae tranquillitatis ... nique tam a caedibus et depopulationibus Charae patriae restituturos, quam imminentia et juste contra eosdem sumpta vindicum armorum damna, incommoda, et strages prudenter praeconcipiendo fuisse anteversarios, dolenter tamen vidit (coactus?) fuit, in tantum excrevisse flammam, hanc scintillam, ut sub ratione et praetextu libertatis quaerendae, nihil scelerum fuerit, quod non ipsorum maligna attentaverit temeritas neque enim sufficit totum latepatens Inclytum Regnum Praedonum modo circumcurrere, omnis generis exactiones, et spolia extorquere, alios in alios fraude a devotione benigno Regi debita abstrahere, subditos Dominorum Terrestrium contra jus Homagiale in eosdem concitare, florescentem denique post exantlatos diuturni laboris belli Turcici, dilectam Patriam Ambitionis quorumdam, qui iam dudum omnia sua ablignerant, seducti ipsorum persvasionibus et rapinae exponere. Quibus malis armis cum resistendum totis fata sacratissima Mattas exultum (talán „consultum“) haberet me suum Generalem Marchallum cum concredita militia, ad repellendam eorum temeritatem expedivit, lausque Omnipotenti tam in principio Karolium, non modo a Vienna Austria, verum ultra ipsas Danuby rippas, Berchinium ultra Vagum propulsavi, Forgachium vero ad Szemere cum notabili suorum interitu profligavi, parcere tamen cupiens benignissimum Augustissimi Domini nostri cor cristiano sanguini, inductum etiam persvasione Domini Archiepiscopi Colocensis, Mandatariorumque suorum Praepositi Viza, et Okolicsáni voluit, ut arma sua cladibus abstinerent, spe fretus, eos iam justis armis etiam victos, in meliorem frugem abituros, tantum tamen abfuit ut non tantum agnito errore non resipiscerent; verum detestabile perduellionis fidefragorum, Praedonum, et incendiariorum nomen, et si quid abominabilius, nihil herentes, alias etiam haereditarias sacratissimae Mattis Provincias omni crudelitatis genere infestare, depraedari, exurere, et necem sine ipso sexus discrimine, et inbecilium Infantium nihili duxerint. Visis enormibus hisce facinoribus, licet Mattas sua sacratissima indignabunde scelestam hanc colluviem Rebellantium subditorum ad internetionem ulcisci merito posset, tamen adhuc innatae suae Clementiae memor, me cum notabili numero auctis copys Generalem per Hungariam Commendantem, in eum finem de novo expedivit, ut eis qui agnito detestabili rebellionis scelere, a principiis (qui uti id ipsi etiam manifeste experti sunt, nihil aliud, quam diversissimis artibus in proprium suum commodum pecuniam et divitias Regni corradunt, pecuniam cupream Regnicolis distribuunt, Auream Argenteamque — — — — — — — in suum inferentes aerarium) desciverint, gratiamque et Clementiam sacratis. et clementis. Regis sui desideraverint, eam ipsis mihi attributa facultate hac etiam vice impertiar; Eos vero qui turpissimis supranominatis sceleribus inescati, rebellionis huius antesignanos secuti fuerint, iustissimis armis debellem et extinguam. Cui benigna

mandato me accomodando cunctos et singulos, signanter vero, uti praemissum est, Comitatus Sopronienis cujuscunque status et ordinis, ac conditionis, sive sponte Rakoczyanae rebellionis sequutos, seu ad eam sequendam coactos, ad sinum Clementiae sacratis. Regis sui revocandos, vel num adhuc judicavi, et ut eo minus de in posterum intaminate servanda fidelitate, et Sacratis. Mattas et Ego delitare valeamus, necessum est, ut qui contra benignum, et pientissimum Principem arma summere non terruerunt iy justissimis Clementissimi Dni nostri armis a medio cisdanubianorum statuum gloriose existentibus, hostilitates contra antesignanos Rebellionis, eorumdemque sequaces exercem armadae mihi concreditae se se adjungant, vitae et bonorum gratiam accepturi, Colonos repositis armis ad suas remittant Colonias, (Mobiles?) vero et magis armis idoneos sacratis. Mattas pro condigno qualitatuum suorum suis applicabit servitys, eos autem, qui neque huic seriae et ultimariae paruerint adhortationi, neque suae perfidiae desistere voluerint, me coacturum, et Deo benedicente debellaturum, nihil dubitent. Datum in Castris ad Gyoro positis, dje 20. Aug. *1704*.

Comes ab Haister (L. S.)

Lecta cum Originali suo comportata per me Danielem Tolnai Juratum Notarium Cottus Sopronienis.

(Mus. nat. hung. 410 fol. Lat. mss.)

XI.

A Sopron megyei alispán közli a rendekkel Haister Sibert amnestialis hirdetményét.

Ezen Méltóságos Generalis Groff Haister Uram eö Excellentiája amnistialis patensit Tolnai Daniel Notarius Uram eö kegyelme Sopronból hozzám küldvén, kegyelmetekkel communicalnom akartam, kegyelmetek azért, siesse annak continentiájához magokat alkalmaztatni makokat (így!) és a hut le tételre vagy Sárvárrá föllieb titulalt Generalis Uramhoz, vagy Sopronban Commendans Uramhoz, a hol eö Nagysagát lenni hallja, siessen el menni, hogy valami kár ne kövesse kegyelmeteket. Ezen alkalmatossággal akarom kegyelmeteknek azt is értisire adnom, hogy ujabban vettem Notarius Uram levelét, melyben azt irja hogy Méltóságos Generalis Uram eö Excellentiája parancsolattyát vette eö kegyelme, melyben az parancsoltatik, hogy azon ilist mely felöl már az elött való ki bocsátot Currensemben bövebben irtam kegyelmeteknek, siesse éyel és nappal oda az hol az eö Nagysága armadaja litit érteni fogja administralni. Kegyelmetek azért alkalmaztassa magát és különbet se cselekedjék. Damonya 24. Aug. An. 1704.

Kegyelmeteknek szolgáló jóakarója

N. N.

(Mus. nat. hung. 410. fol. lat. Mss.)

XII.

A soproni v.-tanács I. Leopold királyhoz folyamodik, hogy a város kebelében lévő kuruc birtokot némi kármentésül megtarthassák polgárai.

P. P.

Fogalmazat.

Quanta in progressu praesentium Rákoczianorum tumultuum perpessi sumus damna et quidem proxime per abactionem diversis temporibus pecorum nostrorum, aliquot mille praevalentium, in eorundem enumeratione sacratissimis auribus Maiestatis Vestrae onerosi esse non praesummimus eo, quod de his Mattem V. S. aliunde informatam esse nulli ambigimus, ut vero egeni et depuaperati cives nostri in tantum in quantum recuperationem et refocillationem adipisci queant, qui domos et alias res depositas in variis locis hic in medio nostri haberent (értsd a kurucokat), illas omnes pro occupatis tenentes humillime exoramus Mattem V. S. dignetur benignum suum Consensum et annuentiam de super clementissime impertiri . . . . . . humillimi perpetuoque fideles subditi N. M. civium et Senat. L. R. Civitatis Soproniensis.

(Sopron városa levéltárában.)

XIII.

Egy névtelen bizonyos Sopron megyei helységek és személyek védelmét kéri ki Sopron városa bevétele esetére.

* * *

Vnus pagus dictus Nikitsch.
  Vngarice Filles
Alter pagus Streberstorf.
  Vngarice Mitschka.
Nobilis Hungarus hisce pagis
  Praefectus vocatur Gaspar
Schommodi de Pressing.
  Si possibile esset ut casu quo Sopronium
  occuparetur, salvi et incolumes praestari possint:
Domicella de Mondorf Affinis mea —
  Barbara de Jespersberg.
Domina Baronissa de Stupenvoll
  Dominus Comes de Wels

Una cum ommnibus bonis meis quae
Scriba meus Andreas Hirschnetter
sub manibus habet.
Subprascripta humillime submisseque commendantur

— — — — — — — — — — — — — —

Ha In Edenburgban viszi kegyelmeteket
ezeket recomendálom ut non fiat : bántás.

Az eredeti Fodor Pál urnál. A helyek és személyek jegyzéke alá tett három sor g. Bercsényi Miklós saját keze irása, hihetőleg Fodor Lászlóhoz irányozvák, ki Rábaközt tartotta megszállva.

XIV.

Egy Rákóczyféle főhadnagy nyugtatványozza a három soproni hadi fogolyért felvett váltságdíjt.

Én Szabó István Méltóságos Rákoczy Ferencz kegyelmes Urunk eö Nagysága egyik Feöhadnagja adom tudtára az kiknek illik, hogy azon három Soproni rab melyek az én rabságomban voltak, száz forinton kész pénzen és három pár kordován Czizmán egj nesten egj sövegnek való zöld selem poszton egj keszttyün szabadultak, én recognoscálom ezen levelemben hogj ezen följjül megh irt száz forintot három pár csizmat egj nestet egy sövegnek való selem posztót egy kesztiüt én nekem becsületesen megh adták Soproni Pater Franciscanus uraimék által. Melyrül adom ezen Quietantiamat. Actum Német-Keresztur die 11-a decembris.

Szabó István s. k.
Feöhadnagj.

(Sopron városa levéltárában lévő eredeti után.)

XV.

XIV. Lajos, francia király II. Rákóczy Ferencet biztosítja követe által jó akarata felől.

Ludovici XIV. Regis Serenissimi Galliarum Relatio.

Mi Cognate. Signa quae Mihi datis et Zeli et affectionis Vestrae tanto sensibiliora, quod valor et constantia, quam demonstratis in vestris omnibus affectionibus adaugeret pretium. Credo etiam non posse me magis dare ad cognoscendum sentimenta mea pro vobis, quam per resolutionem conceptam praemittendo ad vos de Salinis Comitem de Klimbar Cavallierum, ordinis mei militaris Sancti Ludovici, actualem generalem exercitus mei. Habet in auditis (sic) ut Vos assecuret de complacentia mea, quam habebo posse contribuere ad executionem Vestrorum intentorum et procurare in omnibus occasionibus Vestrum commodum et Vestrae Patriae.

(A magy. nemz. muzeum 410. sz. ivrétnyi latin kéziratából.)

MAGYAR

TÖRTÉNELMI TÁR.

HATODIK KÖTET.

MAGYAR

TÖRTÉNELMI TÁR

A TÖRTÉNETI KÚTFŐK ISMERETÉNEK

ELŐMOZDÍTÁSÁRA

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTMÁNYA.

HATODIK KÖTET.

PESTEN,

[illegible]GER FERDINÁND AKADEMIAI, ÚGY GEIBEL, HARTLEBEN, KILIÁN EGYETEMI, LAUFFER ÉS STOLP, OSTERLAMM, PFEIFER PESTI, HAAS BÉCSI KÖNYVÁRUSOKNÁL.

MDCCCLIX.

A M. TUDOM. AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTMÁNYA

1858-ban.

B. EÖTVÖS JÓZSEF bizottm. elnök
ÉRDY JÁNOS
PODHRADCZKY JÓZSEF
SZALAY LÁSZLÓ
TOLDY FERENC bizottm. előadó és szerk.
WENZEL GUSZTÁV.

TARTALOM.

Lap

I. A Hédervári Ferenc jószágai fölötti per és itélet 1523-ban. Adalékúl Magyarország azonkori köz- és jogtörténetéhez. Wenzel Gusztávtól 3
II. Történeti följegyzések 1481—1752. Szilágyi Sándortól 83
III. Adalékok a török-magyarkori beltörténethez. Közli K. G. . 103
IV. Okleveli adalékok Magyarország régibb történetéhez. Mooyer E. F-től 171
V. Magyar tanulók Wittenbergben Melanchthon haláláig. Révész Imrétől 207
VI. Okmányos közlések Podhradczky Józseftől . . 231
I. Székesfejérvár régi állapotát ismertető oklevelek . . 233
II. Id. Rákóczi Györgynek, mint Borsod vármegye főispánjának esküje 244
III. III. Ferdinánd utalványa Fischer Regina számára . 253
IV. Egy erkölcstörténeti adat 254
VII. Kisebb közlések.
I. A váci káptalannak legrégibb pecséte. Érdy Jánostól 257
II. Még néhány magyar köriratú pecsét. Nagy Iván-tól 258
III. Ismét egy kis krónika a XVII. századból. Toldy Ferenctől 260
IV. Kivonatok Miskolc városa jegyzőkönyvéből. Podhradczky Józseftől 262
V. Buda és Pest történeteihez toldalék: Závodszky György kiadatlan naplójából. Ugyanattól. . . 264

TARTALOM.

Lap

I. A Hedervári Ferenc jószágai fölötti per és itélet 1523-ban. Adalékúl Magyarország azonkori köz- és jogtörténetéhez. Wenzel Gusztávtól 3

II. Történeti följegyzések 1481—1752. Szilágyi Sándortól 83

III. Adalékok a török-magyarkori beltörténethez. Közli K. G. . 103

IV. Okleveli adalékok Magyarország régibb történetéhez. Mooyer E. F-től 171

V. Magyar tanulók Wittenbergben Melanchthon haláláig. Révész Imrétől 207

VI. Okmányos közlések Podhradczky Józseftől . . 231

I. Székesfejérvár régi állapotát ismertető oklevelek . . 233

II. Id. Rákóczi Györgynek, mint Borsod vármegye főispánjának esküje 244

III. III. Ferdinánd utalványa Fischer Regina számára . 253

IV. Egy erkölcstörténeti adat 254

VII. Kisebb közlések.

I. A váci káptalannak legrégibb pecséte. Érdy Jánostól 257

II. Még néhány magyar köriratú pecsét. Nagy Iván-tól 258

III. Ismét egy kis krónika a XVII. századból. Toldy Ferenctől 260

IV. Kivonatok Miskolc városa jegyzőkönyvéből. Podhradczky Józseftől 262

V. Buda és Pest történeteihez toldalék: Závodszky György kiadatlan naplójából. Ugyanattól. . . 264

I.

A HEDERVÁRI FERENC JÓSZÁGAI FÖLÖTTI PER ÉS ITÉLET 1523-ban.

ADALÉKÚL MAGYARORSZÁG AZONKORI KÖZ- ÉS JOGTÖRTÉNETÉHEZ

KÖZLI

WENZEL GUSZTÁV.

bár ennek folytán kezdetben mind Török Bálintra, mind Hedervári Ferencre, kik biráik elől elillantak, a jószágvesztés volt elhatározva: még is Török Bálint, mint látszik, Mária királyné közbenjárására később megkegyelmeztetett [1], Hedervárinak pedig még az 1525 : 34. által, tehát még akkor is, midőn a birói itélet már ki volt ellene mondva, alkalom volt nyújtva, mikép az irányában emelt vádak ellen magát védelmezhesse. Tehát nem ok nélkül figyelmeztet Kovachich Márton György: „Tanta reflexio tunc fuit splendoris natalium!" [2])

De bármint legyenek ezek, itt kizárólag csak Hedervári Ferenc sorsával és az annak jószágairól folyt perrel lévén dolgunk, vizsgálataim kiindulási pontjául Istvánfi Miklós tudósitását veszem, mely szerint „Franciscus (Hedervarius) in exilio periit;" és II. Lajos király „bona Hedervariana Paulo Baquitio (értetik Bakics Pál); postquam sub idem tempus a Turcis ad Ungaros transfugisset, dono dedit" [3]). És Hedervári Ferenc későbbi életviszonyai és sorsa csakugyan mindeddig még kielégitőleg tudva nincsenek. A birtokát képző jószágokra nézve egyébiránt, Istvánfi tudósitását már Wagner Károly csak némi módositással irta által [4]). Úgy hiszem, az alább közlött itéletlevél ezen kérdést nem kevésbbéköztörténeti, mint jógtörténeti szempontból fel fogja a törvénykezési tárgyalások részletes közlése által tökéletesen világositani.

Mindenek előtt megjegyzem, hogy Hedervári Ferenc azon jószágait, melyeket II. Lajos király Bakics Pálnak adományozott, s melyekre az emlitett itéletlevél nem is vonatkozik, annak többi birtokától, mely t. i. ezen utóbbinak volt tárgya, megkülönböztetem.

[1]) „Valentinus (Török), quod juventae vitio potius, et malorum hominum pravis consiliis, quam sponte deliquisset, ducta etiam in conjugem ex Reginae aula Marci Pemphiligeri filia, in gratiam receptus fuit." Istvánfi VII. k. (Kölni kiad. 1724. 63. l.) V. ö. Szerémi Ggyörgy, Epistola de perdicione Regni Hungarorum, a magyar akademia által kiadott Monumenta Hungarica II. osztálya vagy is az Irók I. kötetében 99. l.

[2]) Astraea I. köt. 433 l.

[3]) VII. k. id. kiad. 63. l.

[4]) Collectanea genealogico-historica III. Hungariae familiarum, quae jam interiederunt, Decas I, Posonii stb. 1802. 89. l.

Az elsőkre nézve Czech János már az 1829-ki Tudományos Gyüjteményben (XII. köt. 17. l.) hitelesen értesitett. Helyén van, hogy a mit ö csak röviden érintett, a király 1526-ban julius 18-ki adománylevelének szöveg szerinti közlése által kellö világosságba helyezzem. Az adománylevél következö:

„Nos Ludovicus Dei gracia Rex Hungarie et Bohemie etc memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis: Quod cum fidelis noster magnificus ac strenuus Paulus Bakyth et ante quoque, cum adhuc in Turcia esset, nobis et Sacrae hujus Regni nostri Corone fideliter servierit, et postea spreta detestabili illa secta et tyrannide Imperatoris Turcorum, posthabitis eciam bonis suis, que non pauca ibidem habuit, sese in fidem ac tutelam nostram una cum fratribus, uxore' et liberis suis contulit, volentes spectatum ipsius erga nos et hoc Regnum nostrum fidelitatem et servicia condignis, quantum nunc a nobis fieri potest Regie munificencie donis remunerari, quo deinceps quoque eo alacrius ferveneiusque nobis et eidem Regno nostro contra hostes, et sancte fidei crudelissimos servire possit, et alii quoque hujus exemplo ad fideliter seruiendum et preclare facinora obeunda pro Sacra Corona nostra excitentur, totale castrum et oppidum nostrum Salmaar vocatum cum pertinenciis universis, quod fidelis noster magnificus Alexius Thurzo de Bettlenfalva Tauernicorum nostrorum magister et thesaurarius noster nobis sponte cessit; item curiam nostram Horchsy similiter cum omnibus pertinenciis in Pilisiensi: preterea oppidum nostrum Banhida cum thelonio ibidem exigi solito in Comaromiensi: insuper totalem porcionem possessionem Etheiven cum thelonio Asvani, Lipotfalva, Remete, Damo (?) cum vado, (Raro), Dunaszeg, Szigeth, Olthave, ket Medve et Piloes (?) vocatas (omnino) in Comitatu Jauriensi existentes et habitas, que alias magnifici Francisci de Hederwara fuerunt, sed per notam infidelitatis, qua idem ob amissam arcem nostram Nandoralbensem judicialiter fuit condemnatus, juxta antiquam et approbatam dicti Regni nostri Hungarie consuetudinem atque legem ad nos et Sacram Coronam nostram rite et legitime devoluta existunt, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, puta vadis, teloniis ac terris arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus; vineis vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscacionibus, aquarumque decursibus, molendinis et eorum locis, generaliter vero quarumcunque utilitatum et pertinenciarum integritatibus quovis nomine vocatis ad prescripta bona et jura possessionaria spectancia et pertinere debencia, sub suis certis metis et antiquis existencia memorato Paulo Bakyth et per eum (Manoylo), Petro, (Komlyen), Demetrio (Michaeli) fratribus ac domine Theodore consorti et puelle Marga-

rethe filie suis, ipsorumque heredibus et posteritatibus utriusque sexus universis dedimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamusque et conferimus jure perpetuo et irrevocabiliter tenenda, possidenda et habenda, saluo jure alieno. Harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, cum nobis in specie reportabuntur. Datum Bude feria V. proxima post festum divisionis Apostolorum anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo sexto Regnorum vero nostrorum undecimo."

(Az okmány másolata találtatik Czech János hátrahagyott kéziratai közt az akad. kézirattárában).

Ezen adománylevél kiadása után kevéssel a mohácsi vész következvén be, úgy látszik, hogy azt kellőleg érvényesíteni akkor mindjárt már nem igen lehetett, miért is I. Ferdinánd az adományt 1527. december 6-ka alatt következőleg nyitotta meg:

„Nos Ferdinandus etc. Recognoscimus per praesentes nostras: Quod fidelis noster Egregius *Paulus Bakyth* aule nostre familiaris veniens in presenciam nostri, retulit: Serenissimum Principem quondam dominum Ludovicum Regem sororium nostrum charissimum bone memorie pro serviciis suis, que ipse multos jam annos Sacre Corone Regni nostri constanter et fideliter exhibuit, certa bona ei ac consorti ac liberis suis anno superiore dedisse et contulisse; super qua donacione littere eciam ejusdem Serenissimi quondam domini Ludovici Regis apud se extarent. Supplicavit igitur nobis, ut hanc ipsam donacionem et litteras ipsuis Serenissimi sororii nostri confirmaremus. Nos qui intellexerimus eundem Paulum Bakyth et ex Thurcia, unde amore fidei nostre Sacrosancte exiverat, plurima huic Reguo nostro exhibuisse servicia, et qui eciam nunc oculis propriis cernamus, eum diligentem et fidelem in his, que cure et fidei sue quotidie demandamus serviciis esse, asseccuravimus eundem Paulum Bakyth uxoremque et liberos suos ac eisdem in verbo nostro Regio promisimusque, equod donaciones et litteras ipsius Serenissimi sororii nostri ei super certis bonis in eisdem specificatis datas et concessas in omnibus punctis, clausulis et articulis observabimus, illaque bona, que in litteris eisdem sunt denominata, nemini alteri dabimus, sed apud eosdem Paulum Bakyth, uxorem et liberos ipsius relinquemus, et ipsos in eis conservabimus et protegemus: immo asseccuramus et promittimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Strigonii in festo Beati Nicolai Episcopi anno Domini 1527."

(A Liber Regius I. kötetének 26. lapján).

Ugyanazon értelemben adott ki I. Ferdinánd király szinten Esztergomban 1528. „in festo Beati Valentini martiris" (február 14-én) egy részletesb adománylevelet, melyben II. Lajos király adományát megerősitőleg:

„Totale castrum et oppidum Salmaar vocatum cum pertinentiis universis, quod Magnificus Alexius Thurzo de Bethlenfalva Thavernicorum suorum Magister et Thesaurarius ejusdem Suae Majestatis sponte cessit; item curiam Horhy itidem cum pertinentiis in Pilisiensi; oppidum Banhida cum telonio ibi exigi solito in Comaromiensi; totalem portionem possessionariam in civitate Jauriensi ac possessiones Ethen cum telonio, Asswan, Lypothffalwa, Remethe, Bodak cum vado, Raro, Dunazegh, Zygeth, Olthwa, Keethmedwe et Gyulwez vocatas omnino in Comitatu Jauriensi exinstentia et habitas, per notam infidelitatis Magnifici Francisci de Hederwara, qua ob amissam arcem Nandoralbensem judicialiter fuit condempnatus, Magnifico ac strenuo Paulo Bakyth ac per eum Manoylo, Petro, Komlyen, Demetrio, Michaeli fratibus ac dominae Theodorae consoriti et puellae Margarethae filiae suis ipsorumque heredibus et posteritatibus universis utriusque sexus“ ujonnan adományozza. (Az okmány kivonata találtatik a Liber Regius I. köt. 101. l.)

Az ezen adománylevelekben foglalt jószágoktól meg kell különböztetni Hedervári Ferenc azon birtokát, melyről 1523. az itt szóban lévő igen nevezetes per a királyi személynök törvényszéke elött folyt. Hazánk azonkori törvénykezési rendéhez képest ezen perben az egész eljárás és minden tárgyalások szóbéliek voltak, s az itélet különös okmány formájában adatott ki, mely a perlekedő felek nyilatkozatait és allegatióit resummálván, egybe foglalta azokat, egyszersmind az azok által bizonyitékúl felhozott okmányokat is tartalmazván.

S ez azon itéletlevél, mely jelen közleményem tárgya, s melyet, mint a magyarországi jogtörténet egyik különösen érdekes adalékát, alább néhány jegyzetben felvilágositani és fejtegetni fogok. Eredetie, melyből azt vettem, azon kor szokásához képest papirra van irva, úgy hogy az egy 21 láb vagyis 6⅓ röf hosszu és 2 láb, vagyis nem egészen ¾ röf széles okmányt képez. Ki van adva II. Lajos király nevével, aláirva pedig az akkori királyi személynök Verbőci István által.

NOS LUDOVICUS Dei gracia Rex Hungarie et Bohemie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis: Quod cum anno superiore, videlicet millesimo quingentessimo vigesimo primo proxime transacto vniversa castra, castella, opida, ville, predia, possessiones porcionesque et quelibet jura possessionaria Magnifici Francisci de Hederwara alias castri nostri Nandoralbensis Bani vbilibet et in quibuscunque Comitatibus hujus Regni nostri Hungarie et parcium sibi subjectarum existencia habitaque et adjacencia ac

quocumque nomine nuncupata per illam ejusdem Francisci de Hederwara infidelitatis notam, quam ex eo, quod ipse rebellionis spiritu ductus castrumillud Nandor-Albense, quod propugnaculum quoddam et antemurale predicti Regni nostri Hungarie et tocius fere Christianitatis esse censebatur, consequenterque Banatum et Capitaneatum ejusdem, quod ipse pro officio (sub debito fidelitatis et obediencie restitutionis illius) a Majestate nostra tenebat, per eandam Majestatem nostram et personaliter, et per litteras, ac per internuncios nostros sepenumero requisitus, amonitus et exhortatus, immo postulatus; licet Thurcorum Cesarem Solomanum illud obsidione cingere, expugnareque decreuisse dietim audiret, manibus nostris Regiis (prout ex fidelitatis et obediencie debitoque jure tenebatur) remittere et resignare palam recusauit; fama deinde et rumore hujusmodi obsidionis magis et magis inualescente, ad aliquot mandata nostra in idem castrum, vt illud contra hostiles impetus interea temporis, quo eidem succurrere possemus tueretur et obseruaret, ingredi et intrare ipsumque vitualibus et hominibus (licet opibus et diuiciis affflueret et preterea stipendium quoque conspetens et condignum ad id a Majestate nostra rumore obsidionis jam delato tulerit et acceperit) refficere et instaurare, vel homines saltem fideles et probatos in illud imittere non solum neglexit, sed crebro (vt prefertur) amonitus palam contempsit, et quod deterius est, quendam Michaelem More hominem sceleratissimum omnibusque vita et moribus despectum contra multorum reclamacionem castro in ipso pro vices gerente sui loco relinquit, qui post ejus obsidionem non multis diebus exactis, antequam suppecias illi ferre et contra tantum tyrannum potentissimumque principem, qui subacta pridem et dicioni sue subjecta Arabia, Egyptho, Palestina, Syrya et majori Asie parte vniuerso fere orbi christiano et non minus barbariceque nacioni terrori et formidini esse cepit, exercitum bellumque ad conserendum manus cum eo conflare et aggregare, castrumque illud ab ejus obsidione liberare potuissemus, ad tyrannum ipsum Solomanum de eodem castro preter omnium in eo existencium opinionem atque scitum et voluntatem noctu egrendiens ipsum illi prodere non fuit veritus: sicque studiose magis ac deliberate, quam hostis potencia et viribus (prohdolor) in periculum et perniciem prenotati Regni nostri Hungarie consequenterque totius Christianitatis illud amisit, juxta contenta generalis Decreti Regni nostri de facto incurrit et prolapsus est, ad sacram ejusdem Regni nostri Hungarie Coronam, consequenterque in Fiscum nostrum Regium deuoluta extitissent et redacta, ex eoque nos castra ejusdem Francisci de Hederwara Lak in Simigiensi, et Thamasy nominata, nec non cujus nobilitates ejusdem Eiclyn et Moory nuncupatas in Tholnensi fidelibus nostris Magnificis Petro Korlathkewy de Bwelam, Curie nostre Magistro et Comiti Comaromiensi ac Ambrosio Sarkan de Akoshaza libero domino de Ohnod et Comiti Comitatus Zaladiensis: item castrum Ozora denominatum in dicto Tholnensi Magnifico Alexio Thurzo de

Bethlenffalwa supremo Thezaurario nostro; preterea castellum Podwersa vocatum in de Posega Simoni Mersyth de Obrowaz et opidum Dalmad appellatum in eodem Tholnaensi Comitatibus existencia et adjacencia Alberto Korody de Sysar Egregiis, ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis simul cum omnibus opidis, villis, prediis, possessionibus, porcionibusque et juribus possessionariis ad eadem castra et castellum de jure et ab intiquo spectantibus pertinereque debentibus ubiiibet pariter adjacentibus, existentibusque et habitis, ac quocumque nomine vocitatis, ceterisque cunctis vtilitatibus et prouentibus suis in perpetuum donassemus et contulissemus: tunc licet prefati Petrus Korlathkewy, Ambrosius Sarkan, Alexius Thwrzo, ac Simon Mersyth et Albertus Korody hujusmodi castra castellumque et opidum vna cum pertinenciis suis prenarratis, veluti bona infidelis et vigore dicti generalis decreti proscripti hominis de facto et immediate pro se juribusque suis vendicare statuerint, et plerique eorum statucionem eciam legittimam superinde peregerint, et sentenciam quoque capitalem aduersus memoratum Franciscum de Hederwara superinde reportauerint; nollentes tamen nos simpliciter et de plano eadem castra, castellumque et opidum ac eorundem pertinencias contra jura nonnullorum fidelium nostrorum, que ipsi in eisdem sese habuisse, sed per antefatum Franciscum de Hederwara indebite hactenus detenta fuisse querulabantur, juribus eorum non intellectis et non examinatis ac indiscussis manibus antefatorum Petri Korlathkewy, Ambrosii Sarkan, Alexii Thwrzo, Simonis Mersyth et Alberti Korody dari et assignari facere, ne sub specie et nomine infidelis hominis eciam bona fidelium nostrorum in alienas manus precipitari deuenisseque viderentur, facta inprimis publicataque prelibati Francisci de Hederwara ex deliberacione Dominorum Baronum Magistrorumque Prothonotariorum et Regni nostri Nobilium cum Majestate nostra existencium et constitutorum tociusque Consilii nostri in festo Beatorum Viti et Modesti martirum nouissime transacto per nos proscripcione et condemnacione, speciale commiseramus per Edictum publicum vniuersis et singulis fidelibus nostris, qui ad hujuscemodi castra castellumque et opidum, bona ac efficacia jura sese habere pretenderent, licet reclamantibus donatariis prenotatis, vt ipsi quintodecimo die festi Beati Jacobi Apostoli tunc proxime venturi, nunc vero preteriti vniuersas litteras et quelibet litteralia eorum instrumenta, si quas et que super prescriptis castris Lak, Thamasy et Ozora castelloque Podwersa et opido Dalmad ipsorumque pertinenciis prenotatis pro eorum parte haberent confectas et emanata, coram nostra Personali Presencia producere et exhibere deberent et tenerentur contra donatarios prenotatos, quibus visis eadem nostra Personalis Presencia judicium et justiciam facere posset inter partes in premissis, dictante juris equitate. Tandem ipso quintodecimo die dicti festi Beati Jacobi Apostoli adueniente; et dicta nostra Personali Presencia in Sede nostra Judiciaria vna cum nonnullis Dominis Prelatis ac Baronibus Magistrisque Prothonotariis et Regni nostri Nobi-

gesimo tercio Regnorum nostrorum Hungarie et Bohemie etc anno octauo.

Quarta deinde earum sub eodem sigillo nostro anulari exarata manusque nostre subscripcione pariter communita hunc continet tenorem :

Nos Ludouicus Dei gracia Rex Hungarie et Bohemie etc memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis: Quod nos attentis et consideratis fidelitate et seruiciis fidelis nostri Simonis Mersyth de Obrowacz cubicularii ac dapiferi nostri per eum Sacre in primis dicti Regni nostri Hungarie Corone et deinde Majestati nostre pro locorum et temporum varietate cum omni fidelitatis constancia exhibita et impensis castellum Podworssa vocatum in Comitatu de Posega habitum, simul cum opidis et villis ac vniuersis bonis et possessionibus, porcionibusque et juribus possessionariis tam in dicto de Posega quam alias vbiuis et in quibuscunque Comitatibus ejusdem Regni nostri Hungarie et partibus suis existentibus et ad dictum castellum Podworssa pertinentibus ac cunctis pertinenciis ejusdem, que alias Magnifici Francisci de Hederwara Bani nostri castri Nandoralbensis prefuerant, sed ex eo quod idem Franciscus de Hederwara postposita fide et fidelitate, qua nobis et Sacre predicti Regni nostri Hungarie Corone instar aliorum fidelium Regnicolarum nostrarum, et presertim vt totus ac tantus officialis et Banus noster astringebatur, castrum nostrum Nandoralbense predictum anno proxime elapso in euidentissimum dampnum et jacturam non solum ipsius Regni nostri Hungarie, cujus antemurale fuerat, sed et tocius Christianitatis, sua incuria et negligencia amiserit et ad manus Thwrcorum deuenire premiserit, penam infidelitatis perpetue et amissionis capitis atque omnium bonorum suorum propterea incurrendo, ad Sacram predicti Regni nostri Hungarie Coronam consequenterque collacionem nostram Regiam juxta antiquam et approbatam ejusdem Regni nostri Hungarie consuetudinem atque legem rite et legittime deuoluta esse perhibentur et redacta: item totum et omne jus nostrum Regium, si quod in predicto castello Podworssa in dicto de Posega, nec non opidis et uillis ac vniuersis bonis et posessionibus porcionibusque et juribus possessionariis tam in eodem de Posega, quam alias vbiuis, vt prefertur, et in quibuscunque Comitatibus predicti Regni nostri Hungarie et parcium suarum existentibus et habitis et ad dictum castellum Podworssa pertinentibus, cunctisque pertinenciis ejusdem eciam alias qualitercunque haberemus, aut nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et racionibus concernerent Majestatem, simul cum cunctis suis vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, siluis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluuiis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molen-

linis, molendinorum locis, generaliter vero quarumlibet vtilitatum t pertinenciarum suarum integritatibus quouis nominis vocabulo ocitatis, sub suis veris metis et antiquis existentibus, premissis sic t prefertur stantibus et se habentibus, memorato Simoni Mersyth uisque heredibus et posteritatibus vniuersis dedimus, donauimus et contulimus, immo damus donamus et conferimus jure perpetuo et rreuocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum saluo ure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum meliante, quas in formam nostri priuilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum Prage in festo omnium sanctorum anno domini millesimo quingentesimo vigesimo secundo Regnorum nostrorum Hungarie et Bohemie predictorum etc. anno septimo.

Quinta nempe et vltima ipsarum eisdem sigillo et cyrographo nostris roborata verbaliter hoc sequitur modo:

Nos Ludouicus Dei gracia Rex Hungarie et Bohemie etc memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis: Quod nos habentes respectum ad fidelitatem et gratissima atque acceptabilia fidelium seruiciorum merita fidelis nostri Egregii Alberti Korody de Sysar cubicularii nostri, que idem Sacre imprimis hujus Regni nostri Hungarie Corone et deinde Majestati quoque nostre pro locorum et temporum varietate juxta sue possibilitatis exigenciam summa cum fidelitatis constancia exhibuit et impendit, possessionem igitur Dalmad vocatam in Comitatu Tholnensi existentem et habitam, que Magnifici Francisci de Hederwara alias Bani castri nostri Nandoralbensis prefuisset, sed ob notam infidelitatis ejusdem, quam idem ex eo, quod dictum castrum nostrum Nandoralbense per malam prouisionem et incuriam suam amisisset et perdidisset incurrisse dinoscitur, ad Sacram dicti Regni nostri Hungarie Coronam consequenterque collacionem nostram Regiam juxta antiquam eiusdem Regni nostri Hungarie legem, approbatamque et laudabilem consuetudinem rite et legittime deuoluta esse perhibetur, simul cum curiis et domibus nobilitaribus in ipsa possessione prenominata habitis, ac pariter cum cunctis suis vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, siluis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis vinearumque promontoriis, aquis, fluuiis, piscinis, piscaturis aquarumque decursibus, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet vtilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis: sub ejusdem veris metis et antiquis limitibus ad eandem de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus vniuersis memorato Alberto Korody de Sysar suisque heredibus et posteritatibus vniuersis dedimus, donauimus et contulimus; immo damus, donamus et conferimus jure perpetuo et irreuocabiliter tenendam, possidendam pariter et habendam saluis juribus alienis, harum nostrarum vigore

et testimonio litterarum mediante, quas in formam nostri priuilegii redigi faciemus, cum nobis in specie fuerint reportate. Datum in arce nostra Pragensi feria quarta in die beati Cirilli Episcopi anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo secundo, Regnorum nostrorum predictorum cet anno septimo.

Quibus exhibitis et presentatis Detricus de Rayk pro generosa Domina *Barbara filia Egregii condam Benedicti de Chaak consorte videlicet prelibati Francisci de Hederwara* cum cruciferorum de Alba; ac Benedictus Fychor de Kyssyng pro Magnifico *Benedicto de Bathyan* cum nostris; item Mauricius de Olazy pro generosa domina *Katherina consorte Magnifici Andree de Bathor filia videlicet Magnifici condam Stephani de Rosyon ex generosa domina Katherina filia alias Magnifici Nicolai de Hederwara* progenita, sorore vtputa carnali ipsius Francisci Hederwary cum Conuentus Ecclesie de Lelez; ceterum Balthasar de Bod pro Magnifico *Johanne Dragffi de Beltheuk* Comite Themesiensi et parcium Regni nostri inferiorum Capitaneo generali pariimodo cum nostris; item Benedictus de Bewken pro Egregio *Nicolao filio Francisci Herczeg de Zekchew* simili modo cum nostris; nec non Franciscus de Lad pro Egregio *Johanne filio condam Zemere de Pakos* similiter cum nostris, et Gregorius de Kowachy pro nobilibus *Ladislao et Gregorio Messer de Zewchen* ac *Emerico et Francisco de Kyrthews* cum Conuentus Ecclesie Simigiensis litteris procuratoriis prediete Personalis Presencie nostre exurgendo in conspectum; et primo prefatus Detricus de Rayk prescripta castra Thamassy et Ozora cum pertinenciis suis infradeclarandis prefate domine *Barbare* vltra dotem et res suas peraffernales sibi de vniuersis bonis ac iuribus possessionariis dicti Francisci de Hederwara domini ac mariti sui juxta Regni hujus nostri consuetudinem prouenire debentes pignoris titulo; ipse vero Benedictus Fychor eadem castra Thamassy et Ozora cum eisdem suis pertinenciis; preterea prescriptas curias nobilitares Edelyn et Moory ipsi Francisco de Hederwara in concambium possessionum suarum Thethen in Pesthiensi ac Koch, Kethel, Chazar, Chycho et Wygman in Comaromiensi; nec non Genyeu, Thaab, Zenthmiklos et Ewrs appellatarum in Jauriensi Comitatibus existencium et habitarum, aliasque per eundem Franciscum de Hederwara ipsi *Benedicto de Batthyan* inscriptarum et obligatarum per Egregium condam Emericum Thewrek datas et perpetuo obligatas eidem Benedicto de Batthyan jure perennali pertinere; prelibatus nempe Mauricius de Olazy tam prescripta castra curiasque nobilitares ac castellum, quam eciam vniuersa et quelibet bona ac jura possessionaria sepefati Francisci de Hederwara vbiuis et in quibuscunque Comitatibus predicti Regni nostri Hungarie adjacencia et habita memoratam dominam *Katharinam consortem predicti Andree de Bathor* preter jus suum quartalicium in eisdem vniuersis bonis et juribus possessionariis habitum sibique juxta Regni consuetudinem

de illis jure materno prouenire debens similiter titulo pignoris concernere; item antefatus Balthasar de Bod directas et equales tres partes totalium porcionum possessionariarum generose condam *Dorothee relicte Magnifici olim Bartholomei Dragffy nouerce scilicet ipsius Johannis, filie vtpute Magnifici condam Emerici Bani de predicta Hederwara* in opidis Ozora ac Thamassy, et Ireg, nec non possessionibus Marton Bozzas, Thengeld, Felsew Maysa, Also Maysa, Debrenthe, Naghcheh, Kischeh, Kanya, Zokol, Gonozd, Meggyes Ireg, Wyffalv, Henche, Thengelycz, Menthothffalw ac Igar et Gerenas vocatis omnino in Comitatu Tholnensi existentes habitas, per eandem dominam Dorotheam ipsi Johanni Dragffy ac Magnifico condam Georgio fratri suo carnali in concambium directarum et equalium medietatum quarundam possessionum ipsorum Zeeplak et Bewshaza vocatarum in Comitatu Zolnok mediocri existencium habitarum in perpetuum datas et collatas, eodem perpetuitatis jure, reliqua vero pretacta vniuersa bona et quelibet jura possessionaria ejusdem Francisci de Hederwara vbilibet habita et adjacencia ipsum Johannem Dragffy omni eo jure, quo predictam condam dominam Dorotheam de jure contigissent, tangere et concernere; prenotatus siquidem Benedictus de Bewken prenominatum *Nicolaum Herczeg filium dicti Francisci* filii Nicolai filii Phylpes filii Ladislai filii Petri filii alterius Petri filii Henrici Bani de Zagoria existere, Magnificum vero olim Henricum filium Waywode de Thamassy, cujus vtputa tam idem Taamassy, quam eciam Posegawar castra et castellum Podwersa prefuissent, filium Johannis Waywodę filii dicti Nicolai filii Johannis filii prelibati Henrici Bani fuisse referens, eadem castra Thamassy et Posegawar ac prescriptum castellum Podwersa cum omnibus opidis, villis, prediis, aliisque cunctis pertinenciis et vtilitatibus tum jure consanguineitatis, tum vero vigore cujusdam vnionis et concordie alias inter Magnificum Laurencium de predicta Hederwara ipsius Regni nostri Hungarie olim Palatinum ac Emericum Banum et Nicolaum filios ejusdem Laurencii Palatini ab vna nec non prefatum Phylpes ac Raphaelem et Paulum filios dicti condam Ladislai Herczeg ab alia partibus facte perennali consimiliter jure concernere; annotatus deinde Franciscus de Lad pretactum opidum Ozora, nec non possessiones Bozzas, Debrenthe, Also Maysa, Felsew Maysa et Nylas vocatas in dicto Comitatu Tholnensi existentes ad ipsum opidum et subsequenter castrum Ozora pertinentes antefato *Johanni de Pakos* jure pari modo perpetuo deseruire; prenominatus vero Gregorius Kowachy totales possessiones Hydas, Sewenye, Zwech, Zeuth Marthon, Bew, Jad, Nagh Beryn, Petthend, Gywrgh, Akch Nyr, Letha, Zewchen, Monyorkerek, Sythwa, Kewlked et Kak vocatas cum pertinenciis suis vniuersis ac totali porcione Egregiorum condam Thwz de Lak et Ladislai de predicta Lak habita in eadem possessione Lak omnino in Comitatu Simigiensi

adjacentes existentique habitis, annotatis Ladislao ac Gregorio ser, nec non Emerico et Francisco de Kyrthews jure similiter nali pertinere referentes et allegantes, in hujusmodi verborum rum declaracionem in toto viginti et quatuor litteras tum liter, tum vero patenter in pargameno papiroque in terminis nis modoque et ordine subscriptis confectas et emanatas ipsius sonalis Presencie nostre judiciarium produxerunt in examen. quidem litterarum prime in persona videlicet ipsius domine *consortis prenotati Francisci de Hederwara* exhibite Conuentus Cruciferorum de Alba predicti in pargameno priuilegialiter tenor talis est:

Nos Conuentus Cruciferorum domus hospitalis Ecclesie Regis Stephani de Alba memorie commendamus per presentes: Magnificus Dominus Franciscus de Hederwara coram nobis liter constitutus sponte et libere viue vocis oraculo confessus in hunc modum: Quod quia ipse temporo, quo officium castri Jayeza per Serenissimum Principem Dominum Wladis Dei gracia Regem Hungarie et Bohemie etc. dominum nostrum ciosissimum sibi collatum tenuisset, vt quo melius et fidelius Regie Majestati sed et Regno huic in conseruacione et tuicione dem castri cum omni fidelitatis constancia obsequi ac idem castrum ab insultibus infidelium Thwrcorum manifestorum Regni hujus stium et emulorum preseruare potuisset operam dedisset solicitam, pro ptereaque dies et noctes insomnes ac vigiles duxisset non parcendo personе rebusque suis, vnde tandem ad conseruacionem dicti castri perarduis et quidem ineuitabilibus necessitatibus ejusdem castri compulsus magnam quantitatem rerum generose domine Barbare filie condam Magnifici Benedicti de Chaak ex generosa olim domina Apolonia de Rozgon progenite consortis sue charissime in auro, gemmis, lapidibus preciosis, torquibus, cathenis aureis, inauribus, armillis et perichelidibus ceterisque rebus aureis et jocalibus per Spectabilem et Magnificum condam dominum Petrum Gereb de Wyngarth Palatinum Regni Hungarie tempore nuptus ejusdem domine Barbare ipsi domino Francisco Hederwari facti eidem domine datarum et donatarum ad valorem viginti milium florenorum auri puri Hungaricalium monete currentis se extendencium ad necessitates varias ejusdem castri Jayeza exposuisset, pro eo ne ipsa domina Barbara consers sua tantis rebus et bonis suis modo premisso per eundem Franciscum Hederwary ad necessitates dicti castri expositis quoquo modo frustrantur, castra sua Ozora et Thamassy vocata in Tholnensi, nec non opida Ozora et Dalnad ac possessiones Bozzas, Debrenthe, Marthon, Felsew Maysa et Also Maysa, porcionesque suas possessionarias in possessionibus Zokolyndred et Gerenas in eodem Tholnensi, ac possessiones Ennyng et Thotfalw cum domo et curia nobilitari in eadem Ennyng in Wesprimiensi ad dictum castrum Ozora

pertinentes; item opida Thamassy, Ireg et Kanya, nec non possessiones Thengelycz, Wyffalw, Prosa, Megyes, Ireg, Gonozd, Meen, Kyscheh, Thengeld, Ewssy atque porciones possessionarias in possessionibus Zempche, Nagcheh, et Sarffalwa in dicto Tholnensi et possessionem Remethe in Wesprimiensi Comitatibus existentia, habitas et adjacencia ad prescriptum castrum Thamassy spectan. simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, fenetis, campis, siluis, rubetis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluuiis, piscinis, piscaturis, arundinetis, paludibus, lacubus, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet vtilitatum integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis ad eadem castra, oppida, possessiones porcionesque possessionarias de iure spectantibus et pertinere debentibus memorate domine Barbare pro premissis viginti millibus florenis auri puri Hungaricalibus ab eadem domina Barbara modo premisso leuasset dedisset, impignorasset et pignori obligasset, prout dedit, inscripsit et obligauit nostri in presencia tamdiu per eandem dominam Barbaram suosque heredes et posteritates vniuersos tenen. possiden. pariter et haben. donec et quousque eisdem de prescriptis viginti millibus florenis satisfactum fuerit quoad plenum; assumpmendo nichilonimus prelibatus Franciscus Hederwari memoratam dominam Barbaram suosque heredes vniuersos in pacifico dominio dictorum bonorum possessionariorum infra tempus redempcionis eorundem contra quoslibet impetitores, causidicos et actores defensare conseruare propriis suis laboribus et expensis, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum sigillo nostro majori autentico communitarum mediante. Datum feria secunda proxima post Dominicam Reminiscere anno millesimo quingentesimo decimo quinto.

Altera vero earundem pro ipsa parimodo domina Barbara producta ejusdem scilicet Conuentus Cruciferorum de Alba littera statutoria sedecimo die sabbati proximi post festum Beati Georgii martiris in anno domini millesimo quingentesimo decimo quinto transacto preteritum in pargameno priuilegialiter edita declarabat, quod Andreas Thyborcz de Henye et Georgius Chok de Wepseen palatinales ad litteratoriam peticionem Spectabilis et Magnifici condam Emerici de Peren Comitis perpetui Comitatus Aba Wywariensis Regni Hungarie Palatini missi, ac religiosus frater Stephanus de Zabas presbiter ipsius Conuentus homines diebus et terminis presentibusque vicinis et commetaneis prescriptorum castrorum Ozora et Thamassy litteris in eisdem specifice nominatimque declaratis et expressis introduxissent memoratam dominam Barbaram in dominium eorundem castrorum nec non opidorum similiter Ozora et Dalmad vocatorum ac totalium possessionum Bozzyas, Debrenthe, Marthon, Mew Maysa, Also Maysa et Zekel appellatarum porcionumque

possessionariarum in possessionibus Zokol Endred et Gerens in dicto Comitatu Tholnensi existencium habitarum ad prenotatum castrum Ozora pertinencium, preterea opidorum Thamassy, Nagy Ireg et Kanya, nec non totalium possessionum Thengelycz, Wy-falw, Prosa, Megyes, Ireg, Gonozd, Meen, Kysohech, Thengeld, Ewag, Inoka et Kospa nominatarum, atque porcionum possessionariarum in possessionibus Zempche, Nagh Cheh et Sarffalwa, omnino in eo-dem Tholnensi et Remethe nuncupatarum in Wesprimiensi Comi-tatibus adjacencium habitarum ad prescriptum castrum Thamasy spectancium; item possessionum Eunyng et Thotffalw vocatarum in Wesprimiensi Comitatu existencium, statuissentque eadem et ea-dem eidem simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinenciis quibus-libet premissi pignoris titulo sibi incumbente possidenda nullo pe-nitus contradictore apparente.

Tercia nempe ipsarum litterarum in persona scilicet prelibati *Benedicti de Batthyan* presentata Serenissimi vtputa Principis condam Domini Wladislai Regis genitoris nostri charissimi felicis memorie littera consensualis Bude feria secunda proxima post festum Beati Luce Ewangeliste in anno gracie millessimo quingentesimo sexto Re-gnorum suorum anno Hungarie etc. decimo septimo, Bohemie vero tricesimo septimo modo simili in pargameno emanata subscripcione-que manus sue Regie proprie roborata, habens in se transsumptive tenores quarundam litterarum Spectabilis ac Magnifici condam Co-mitis Petri Comitis de Sancto Georgio et de Bozyn Judicis Curie ejusdem condam paterne Majestatis ac Waywode Transiluaniensis Bude predicta in crastino festi Beati Galli Confessoris in pretacto salutis anno millesimo quingentesimo sexto priuilegialiter editarum, inter cetera declarancium, quod ipse Benedictus Batthyan summus Thezaurarius Regius ab vna, ac Franciscus filius Magnifici condam Nicolai de Hederwara ab alia partibus coram ipso Comite Petro personaliter constituti per eundem Franciscum de Hederwara sponte confessum extitisset pariter et relatum in hunc modum: Qualiter ipse debitum habens respectum ad preclara ipsius Benedicti de Bat-thyan beneficiorum et multiplicum complacenciarum merita, quibus ipse sibi in plerisque rebus et factis suis peragendis ac expedien-dis a primiewo juuentutis sue tempore decedente patre suo ad illa vsque tempora prompta semper solicitudine et animi integerrima con-stancia non solum adesse, verum eciam prodesse studuisset; tum igitur ex eo, tum vero pro illis duodecim millibus florenis auri, quos idem Benedictus fraterna ea charitate, qua eciam via gene-racionalis propagacionis et consanguineitatis ipsi Francisco attinearet permotus ad nonnullorum ejusdem Francisci, veluti omnibus fere rebus et bonis suis per direpcionem Alemanorum hujus Incliti Re-gni Hungarie emulorum et hostium publicorum post obitum Sere-nissimi Principis condam Domini Mathie Regis Hungarie et Ducis

nstrie etc. felicis reminiscencie vacante adhuc regimine ejusdem egni (quod in seipsum prorsus diuisum fuerat) immediate factam rbati atque spoliati negociorum expedicionem; ex post vero ad srtorum jurium suorum possessionariorum pre manibus alienis ex npignoracione progenitorum suorum titulo pignoris habitorum reempcionem, nouissime siquidem ipso eodem Benedicto nondum retacto Thezaurariatus officio functo ad debitam fidamque et tum castri Jaycza in confinibus et pene faucibus Thwrcorum Chriiane religionis hostium attrocissimorum adjacentis conseruacionem; im videlicet idem Franciscus Banatum et honorem ejusdem castri collacione dicti condam Domini Wladislai Regis tenuisset, stindiaque et sallaria sua racione conseruacionis ejusdem castri per sam Regiam Majestatem annuatim dari debencia per Thezauraos suos Regios tunc constitutos non in tempore et plenarie (prout ri debuisset) sed difficillime et interdum notabili cum defectu stituta fuissent, requirente, et ipso eodem Francisco instanter poulante sub spe refusionis et rehabicionis eorundem nomine ejusm Francisci large exposuisset; quorum quidem beneficiorum prenati Benedicti de Batthyan ipse Franciscus de Hederwara non immemor esse, quin pocius vicem gratitudinis aliquantisper rependere piens, de rehabicione eciam prescriptorum duodecim millium flonorum auri eundem Benedictum certum et securum reddere volens, tales possessiones suas Thethen in Pesthiensi, ac Koch, Kethhel, hazar, Chycho, et Wygman in Komaromiensi, nec non Genyew, haab, Zenth Myklos, Saag et Ewrs appellatas in Jauriensi, item stra Ozora et Thamassy nominata in Tholnensi Comitatibus exisencia et habita simul cum cunctis opidis, villis, prediis, possessiobus porcionibusque et quibuslibet juribus possessionariis vbilibet et quibuscunque Comitatibus hujus Regni Hungarie existentibus et jacentibus quocunque nomine vocitatis ad eadem castra de jure ab antiquo spectantibus pertinereque debentibus (dempta solummodo quadam possessione Igar appellata in Comitatu Albensi habita) pariter cum cunctis earundem possessionum, castrorumque et jum possessionariorum ad eadem castra vt prefertur spectancium ilitatibus et pertinenciis quibuslibet memorato Benedicto de Batyan suisque heredibus et posteritatibus vniuersis modo subscripto xisset inscribendas, obliganda, donanda et conferenda; ita vilicet, vt si eundem Franciscum de Hederwara absque heredum xus masculini solacio de hac luce decedere vel ejuscemodi heredes usdem, quod Deus auertat, deficere quouis modo contingeret; extunc enotate possessiones Thethen, Koch, Kethel, Chazar, Chycho, Figmaan, Genyew, Thaab, Zenth Myklos, Saag et Ewrs simul cum retactis suis cunctis vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet in pretum Benedictum de Batthyan suosque heredes et posteritates vniusos statim et immediate, pureque et simpliciter deriuari et con-

descendi debeant eo facto per eosdem jure perpetuo et irreuocabiliter ac cum eo jure et jurisdiccione, quibus per ipsum Franciscum et progenitores ejusdem tente fuissent et possesse, tenende, possidende pariter et habende; prenotata vero castra Ozora et Thamassy vnacum dictis eorum cunctis pertineneiis sub condicionibus et articulis litteris in eisdem fassionalibus limpide declaratis in ipsum parimodo Benedictum de Batthyan suosque heredes et posteritates vniuersos deuoluta et redacta haberentur ipso facto; cui quidem fassioni ipse Dominus Wladislaus Rex suum Regium consensum prebuit beniuolum pariter et assensum.

Quarta deinde ipsarum litterarum nomine antefate domine *Katherine consortis pre etati Andree de Bathor* littera videlicet predicti Conuentus Cruciferorum de Alba fassionalis in pargameno priuilegialiter conscripta hanc verbalem habet continenciam:

Conuentus Cruciferorum Ordinis Sancti Johannis Jerosolimitani domus hospitalis Ecclesie Beati Regis Stephani de Alba omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris salutem in omnis salutis largitore. Ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire: Quod Magnificus Franciscus filius condam Nicolai de Hederwara coram nobis personaliter constitutus sponte confessus est in hunc modum: Quomodo ipse grani admodum ad presens compulsus necessitate a Magnifico Stephano de Rozgon ac generosa Domina Katherina consorte [illegible] sorore videlicet sua carnali viginti mille florenos auri sub spe mutue restitucionis leuasset et recepisset, de quibus ipse eisdem Stephano de Rozgon et domine Katherine consorti ejusdem nullam (igy) hactenus satisfaccionis complementum facere et impendere potuisset et nec posset in presenciarum. Nolens tamen ipse, vt tanta pecuniarum summa insoluta remaneat, vt exinde inter eos vel heredes ipsorum aliqua questionis materia nunc vel in futurum oriri posset, de beneplacita annuencia eorundem Stephani de Rozgon et domine Katherine consortis sue, qui fraternali pocius quam pecuniarum cupiditate aliciuntur, volens eosdem Stephanum de Rozgon ac dominam Katherinam consortem ipsius de rehabicione prescriptarum pecuniarum summis (igy) securos reddere, castrum et opidum Ozora cum tributo ibidem exigi solito, nec non possessiones Nyilas, Zokol, Endred, Bozzias, Marthon, Felsew Maysa, Alsó Maysa et Debrenthe in Tholnensi, ac Igar cum predio Kendtho in Albensi, nec non Zenth Myklos, Thothfalw et Izgryn simulcum prediis Tharcha, Parkanyos, Bogathwara et Sandorrethe Wesprimiensi, ac porciones possessionarias in possessionibus Genas, Zenth Myklos, Ewrd, Zekel et predium Sythfew in predicto Tholnensi; item castrum Thamassy vocatum ac opida similiter Thamassy et Dalmad nuncupata, cum tributo in eodem Thamassy exigi solito, ac possessiones Wyffalw, Thengelyce,

es, Ireg, Sonozd, Kyschech, Sarffalwa, Kechew, Meen, Olaz-
nya, Magyarkanya, Hewkwth, Inoka, Chechk vocatas, nec non
rciones possessionarias in possessionibus Zemche, Kospa, Nagh-
h, Thengeld, Ewsy et Bak vocatis, ac predia Inagh, Pwztha
engelycz, Kys Kechew, alio nomine Pwztha Kechew et Malyka
ncupata in predicto Tholnensi existentes habita; nec non pos-
siones Somodar et Remethe vocatas cum predio Berek in Simi-
nsi; item castrum et opidum Posegawar vocatum ac tributum
eodem habitum, possessionesque Lypie, Hemowcz, Lypancz,
rpelyancz, Prybine, Dreskowcz, Werhowcz, Zthrwmenyk et
lcha; nec non castellum Podwersya possessionem Desewaltz vo-
am ac porciones possessionarias in possessionibus Podgragya,
nth Isthwan, Lypmye, Banychewo, Gregathowcz, Zelna, Cher-
thyscha, Zagrabacz, Rybnyak, Kwpancz, Kaproncza, Oryawa,
wachowcz, predia Wokanowcz et Zelcha; item jus patronatus
bacie Ecclesie de Rwdyna omnino in de Posega; nec non pos-
siones Genyw, Thap, Saag, Ewrs et Raro, ac porciones pos-
sionarias in possessionibus Hederwara et tributo ibidem habito
so Wam, Olthwa, Selkethew, Fayz, Zenth Pal, Panthe, Cha-
d, Swnazeg, Ladamer, Zomol, Wyffalw, Medwe, Zabody, Zy-
th, Ethwen, et tributo in eadem habito Geyr et Kys Baratthy,
predia Berenth, Zeleber, Zenth Iwan Eghaza, Sykefewlde,
don, Nemawelgye, Thaplan, Zent Myklos, Hamwas, Hedreh,
thergathew, Zolnok et Gomboldws omnino in Jauriensi; prete-
a possessiones Wygman, Chythow, Koch et tributum in eadem
igi solitum, Kethel et Chazar, item predia Gywrch, Zolnok,
rthalamos, Baranchhaza, Theke, Posahaza, Atthyafewlde, The-
n, Othelek, Saras, Mathyasfowlde, Pethend, Aroksykar, Wen,
l, Kerekarok, Bathyez, Rosas et Pwztha Ethe in Komaromi
si, nec non porciones possessionarias in possessionibus Gyw-
cz, Selew, Darno, Remethe, Bodak, Lypolthffalwa et pre-
Fornad in Posoniensi, similiter porciones possessionarias in
ssessionibus Arak et Nowak in Mosoniensi, Sthrem, Zenth
wth, Zombathfalw, Salman, Lak, Bykes, Chakan, Aborgatha
ac prediis Dyenesy et Lak in Castriferrei, ac possessionem The-
en in Pesthiensi ac alia quevis jura sua possessionaria vbi-
mque et in quibuscumque Comitatibus hujus Regni existentes et
bita simul cum cunctis prescriptorum castrorum, opidorum, pos-
ssionum, prediorum porcionumque et jurium possessionariorum
ilitatibus, terris vtputa arabilibus cultis et incultis, agris, pra-
, pascuis, aquis, fluuiis, piscinis, piscaturis, siluis, nemoribus,
ntibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, molendi-
s et locis molendinorum, generaliter vero quarumlibet integri-
tum vtilitatibus quouis nominis vocabulo vocitatis ad eadem ca-
a, opidaque, possessiones, predia et porciones possessionarias

de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus jam fato Stephano de Rozgon et domine Katherine consorti sue pro prenotatis viginti millibus florenis auri tali sub condicione pignori duxisset obliganda, prout obligauit et impignorauit nostri in presencia, quod si volente Deo, cui humana nequit resistere fragilitas, prefatum Franciscum de Hederwara absque heredum solacio, quod Deus auertat, ab hac luce decedere contigerit, extunc prescripta vniuersa castra, opida et queuis jura sua possessionaria simul cum prescriptis suis pertinenciis in et ad memoratos Stephanum de Rozgon et dominam Katherinam consortem suam et eorundem heredes pro hujusmodi viginti millibus florenis auri deuoluantur et debeant redundari pleno jure: ita videlicet, quod si quispiam fratrum vel consanguineorum suorum, vel quicumque alii, quorum redempcioni preasserta castra, opida, et alia jura possessionaria sua magis competunt, eadem non aliter nisi solucione predictorum viginti millium florenorum auri omni rerum estimacione seclusa a manibus ipsorum Stephani de Rozgon et domine Katherine consortis ejusdem et eorundem heredibus redimendi habeant potestatem. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras priuilegiales pendentis et autentici sigilli nostri majoris muuimine roboratas duximus concedendas. Datum die dominico proximo ante festum Beate Sophie vidue anno domini millesimo quingentesimo, venerabili et religiosis domino Ladislao Preceptore, Magistro Georgio Lectore, Anthonio Cantore, altero Georgio Custode, ceterisque fratribus Ecclesie nostre predicte feliciter existentibus.

Quinta vero earundem litterarum scilicet honorabilis Capituli Ecclesie Sancti Stephani prothomartiris de promontorio Waradiensi priuilegialis in pargameno emanata in persona scilicet antefati *Johannis Dragffy* producta hujusmodi sequitur sub tenore:

Capitulum Ecclesie Sancti Stephani prothomartiris de promontorio Waradiensi omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris salutem in salutis largitore. Ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire: Quod generosa domina Dorothea relicta condam Magnifici Bartholomei Dragffy de Belthewk, filia videlicet olim Emerici Banffy de Hederwara coram nobis personaliter constituta onera et quelibet grauamina quorumlibet in infrascriptis per omnia in se assumpmendo per eandem sponte et libere confessum extitit et relatum in hunc modum: Quomodo ipsa matura in se deliberacione prehabita totum et omne jus suum, omnemque juris et dominii proprietatem, quod et quam ipsa in totalibus castris Ozora sed et pertinenciis ejusdem, scilicet in opido Ozora ac possessionibus Marthon, Bozzas, Felsew Maysa, Also Maysa, Debrenthes, Zokol et Thothffalw in Tholnensi, ac Igar, Gerenas in Albensi; nec non similiter in castro

amassy et pertinenciis ejusdem, videlicet Thamassy, Wyffalw, engelycz, Senczee, Kaspa, Megyes, Ireg, Gonozd ac opido Iregd, schch, Nagh Chech, Saarfalwa, Meen, Ewssy, Thengeld, Olaz-nya, Magyar-Kanya, Inoka, Baak, Janok, Checzk, Dalmad, Ze- in predicto Tholnensi, Remethe, Somodar in Simigiensi, ac lo Thethen in Pesthiensi, Zeer, Thardos, Thothffalw in Wes-niensi, Chazar, Kedhel, Kocz, Wygman, Chycho in Komaro-nsi, Genyew, Zenth Myklos, Thaab, Saag, Ewrs ac vna platea tatis Jauriensis Araczk, Nowak in Mosoniensi, Bodak, Lypto-wa, Sely, Remethe, Gywlwcz, Darno, Also Way, Zygeth, o, Zwmor in Posoniensi; item in castro Posegawar nec non perti-ciis ejusdem vtputa ciuitate Posegawar, Ztremenycz, Drezkolcz, lche, Haymocz, Lypyer, Lypancz, Prybynyc, Wethowcz, in Posega; item similiter in castello Podwersa ac in pertinenciis dem videlicet opido Podwersa, Zenth Isthwan, Zelnatacz, La-cz, Bezewlcz, Kowachoz, Zelna, Kwpryna et Kropancz in dicto sega; item in pertinenciis Hederwara et Zthryn in dicto Posoni- Comitatibus, aliisque vniuersis juribus possessionariis dicti dam Emerici Bani genitoris scilicet sui vbilibet intra ambitum us Regni Hungarie, quam eciam in Regno Sclauonie existenti- et habitis, quod et quam ipsa domina Dorothea quocumque ti- juris in premissis castris, opidisque et possessionibus ac perti-nciis eorundem et earundem hactenus habuisset aut in futurum se ere sperarest, simul cum vniuersis eorundem vtilitatibus ac perti-ciis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, tis, pascuis, fenetis, siluis, nemoribus, montibus, vallibus, pi-nis, piscaturis, molendinis, molendinorumque locis, vineis, vi-rumque promontoriis, generaliter vero quarumlibet vtilitatum undem integritatibus, quouis nominis vocabulo vocitatis, ad eas- castra et opida possessionesque prenotatas et pertinencias ea-dem de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus gnificis Georgio et Johanni filils condam Bartholomei Dragffy de thewk predicta priuignis suis dedisset, donasset et contulisset, ut ipsa domina Dorothea dedit, donauit et contulit nostri in sencia jure perpetuo et irreuocabiliter in filios filiorum et here- per heredes, tenenda possidenda pariter et habenda, nil juris e dominii proprietatem sibi prefata domina in eisdem castris ac dis, possessionibusque et eorundem pertinenciis reseruando, sed m et omne jus suum dominiique proprietatem in prefatos Geor- m et Johannem Dragffy, ipsorumque heredes et posteritates vni-sos pleno jure transferendo. In cujus rei testimonium firmitatem- perpetuam presentes litteras nostras priuilegiales pendentis et entici sigilli nostri munimine roboratas duximus concedendas. um feria tercia proxima post festum inuencionis sancte crucis ni domini millesimo quingentesimo sexto.

Sexte dehinc ipsarum littere videlicet Capituli Sancti Stephani Prothomartiris similiter priuilegialis nomine ejusdem *Johannis Dragffy* exhibite continencia verbalis hec est:

Capitulum Ecclesie Sancti Stephani prothomartiris de promontorio Waradiensi omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire: Quod Magnifici Georgius et Johannes filii condam Bartholomei Dragffy de Belthewk ab vna, parte vero ex altera generosa domina Dorothea relicta prefati Magnifici condam Bartholomei Dragffy nouerca eorundem Georgii et Johannis filia videlicet Magnifici olim Emerici Bani de Hederwara coram nobis personaliter constituti per easdem partes sponte et libere confessum extitit pariter et relatum in hunc modum: Quomodo ipsi certis rationabilibus ex causis matura in se deliberacione prehabita in infrascriptis eorum porcionibus et juribus possessionariis talem inter se concambialem fecissent permutacionem perpetuo duraturam: Quod memorata domina Dorothea directas et equales tres partes totalium porcionum suarum possessionariarum in opidis Ozora ac Thamassy et Ireg, nec non possessionibus Marthon, Bozzas, Thengeld, Felsew Maysa, Also Maysa, Debrenthe, Naghcheh, Kyscheh, Kanya, Zakol, Gonozd, Meggyes Iregh, Wyffalw, Zenche, Thengelycz, Menthothffalw ac Igar et Gerenas vocatis omnino in Comitatu Tholnensi existentium habitas, reliquam quartam partem sibi ipsi reseruando; simul cum cunctis ipsarum vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris vtputa arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, siluis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promotoriis, aquis, fluuiis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et locis molendinorum; generaliter vero quarumlibet earundem vtilitatum integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis ad easdem directas et equales tres partes dictarum totalium porcionum suarum possessionariarum de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus annotatis Magnificis Georgio et Johanni Dragffy priuignis suis jure perennali dedisset contulissetque et appropriasset possidendas; in quarum quidem recompensam e conuerso Magnifici Georgius et Johannes Dragffy consimiliter directas et equales medietates quarundem duarum possessionum videlicet Seeplak et Bewthaza vocatarum in Comitatu Zolnok mediocri existencium habitarum modo simili simul cum cunctis ipsarum vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet arabilibus vt supra, ad easdem meditates predictarum possessionum earum de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus prelibate domine Dorothee nouerce ipsorum jure consimiliter perhennali dedissent, donassent contulissentque et appropriassent possidendas, preterea iidem Georgius et Johannes considerantes id, quod ex quo pretacte porcio-

nes possessionarie prelibate domine Dorothee nouerce ipsorum in estimacione et equiualente predictas porciones eorum possessionarias plurimum preualerent, insuper eidem domine Dorothee nouerce eorum octo milia florenos auri puri Hungaricales veri et justi ponderis plenarie persoluissent, quos quidem octo milia florenos auri eadem domina Dorothea ab eisdem Georgio et Johanne Dragffy jam ex integro recepisse asseruit nostro in conspectu; immo partes prenotate pretactas ipsorum porciones modo quo supra permutarunt, sibique inuicem per modum concambii dederunt contuleruntque appropriarunt jure perpetuo et irreuocabiliter in filios filiorum et heredum per heredes tenendas, possidendas pariter et habendas. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras priuilegiales pendentis et autentici sigilli nostri munimine roboratas duximus concedendas. Datum feria quinta proxima post festum Inuencionis Sancte Crucis anno Domini millessimo quingentesimo sexto.

Septima deinde earundem litterarum videlicet Inuictissimi Principis condam Domini Mathie Regis laudande preclareque memorie littera confirmacionalis pro memorato *Nicolao filio Francisci Herczeg* exhibita et presentata per manus Reuerendissimi in Christo patris Domini Stephani Ecclessiarum Colocensis et Bachiensis Archiepiscopi Aule sue summi Cancellarii fidelis sui dilecti anno verbi incarnati millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto, decimo calendas Maii Regni autem sui anno septimo coronacionis vero primo in pergameno per modum libelli confecta et emanata, dupplicique sigillo suo in pendenti communita in persona prenominati Nicolai Herczeg exhibita, habens in se transsumptiue tenores quarundam litterarum Magnifici condam Comitis Ladislai de Palocz Judicis Curie Regie adiudicatoriarum et composicionalium pariter et statutariarum Bude sexagesimo die octauarum festi Beati Jacobi Apostoli in anno gracie millesimo quadringentesimo quadragesimo sexto editarum et honorabilis Capituli Ecclesie Albensis exinde relatoriarum, inter cetera declaranciuin: Quod cum ob contradictoriam inhibicionem statucionis directe et equalis medietatis castri Wywar vocati ac porcionum possessionariarum in possessionibus Dewshyda, Azalo, Egres, Kethel, Omak, Rwpol, Malyhna, Rwpolfew, Plyskewelgh, Gyekfalwa, Magyarfalwa, Bekasho, Zerdahel, Zenna, Denna, Wynarlaka, Zenth Palhozttharthozo, Warmyzwewlgye omnino in Simigiensi; item castri Thamassy nec non possessionum Thamassy, Naghthengelyez, Kysthyengelyez, Kospa, Zempche, Porosa, Gonozd, Megyesfewgh, Inoka, Kewkwth, Remethe, Kanya, Ewssy, Thengeld, Saarffalwa, Irewg omnino in Tholnensi; preterea porcionum possessionariarum in possessionibus Hedrehel, Henche, Kardarkwth, Gyege, Also Wysnie, Hodosfew, Zentkyral, Kenez, Gyewngyewe similiter in Simigiensi; nec non castri Pose-

gawar vocati possessionumque vtrarumque Hynye, Hewmoocz, Wlyhocz, Zeremenyk, Dreskowcz, Pribinye, Zelcze in de Posega; item alterius castri Podwersa vocati nec non porcionum possessionariarum in possessionibus Felsew Podwers, Also Podwersa, Kopaanch, Lypynye, Bakafew, Jakabwelgye, Benekonaz, Hergoldo; Zelna, Also Zelnacz, Felsew Zelnathacz, Werlye vocatis similiter in de Posega; demum medietatis possessionis Also Marsa vocate in de Baranya Comitatibus existentibus habitarum; item castelli Belethyncz et possessionum similiter Belethyncz, nauigiique ibidem in fluuio Baza vocato existenti et habito, nec non Sahor, Rathynocz, Bwfyncz, Prohwd, Izthrwgh, Thwnyocz, alterius Thwnyocz, Zablathya, Dwgwlaz, Losynocz, Radinocz, Lwkanocz, Lethynocz, Baskochy, Herthelyncz, Waharocz, Lypocz, Krazeyncz, Gosylathy, Opoyewcz, Wthworchyke, Glogonacz, Radanachy, Bwbwlynochy, Kazthyncz, Lwkwzelo, Wthworchyske, Lypolcz, Brathenycz et Blasewlcz in Comitatu de Walko, in districtu videlicet Wyzkwz appellato situatarum; nec non porcionis possessionarie in possessione Komary Zenthgyewrgh vocata in eodem Comitatu existente habite; nec non Meen, Naghcheh in dicto Tholnensi: item opidorum et possessionum Hod et Wasarhel, Thoron, Abran, Tharyan, Zenth Myhalwczaya, Chomorkan, Samson, Donath-Tornya, Hegyes, Kwthws, et Kamaras vocatarum in Chanadiensi ad dicta opida Hod et Wasarhel spectancia; preterea Keeth Sopron, Waryas, Mykehaza, Lwkachfalwa, Kynged, Zyond, Kandafalwa, Bathonya, Bathornya in districtu Zarrazeermelleke, et Dombeghhaz, Iratus, Wyzes, Maryan, et Abon, nec non prediorum Keethkwpa, Kerezthhyenardew, Waseghaza, Megyes, Nados, Harom, Atthyfew appellatarum in Orodiensi Comitatibus existentibus habitarum et ad dictum opidum Thoron pertinencium habitarum, Reuerendus in Christo pater dominus Raphael Herczeg dictus de Zekchew electus Ecclesie Boznensis, Phylipus et Paulus similiter Herczeg dicti fratres carnales ejusdem domini Raphaelis filii videlicet condam Ladislai Herczeg, Magnificos Laurencium de Hederwara Regni Hungarie Palatinum et Emericum pridem Banum Machonuiensem filium ejusdem legitime euocacionis modum seruando contra se ad octauas festi Epiphaniarum Domini tunc proxime preteriti Regiam in Presenciam traxissent in causam, ipsaque causa eisdem octauis primo seriebus litterarum Comitis Georgii de Ro-gon alias similiter Judicis Curie Regie, et tandem ejusdem Comitis Ladislai de Palocz prorogatoriarum seriebus ventilanda ad predictas festi Beati Jacobi Apostoli octauas prorogatiue deuenisset; tandem ipsis octauis festi Beati Jacobi Apostoli instantibus prefatus dominus Raphael Herczeg pro se personaliter et pro prelibatis P ac Paulo fratribus suis carnalibus cum procuratoriis litteris Ecclesie Quinque-Ecclesiensis in ipsius Comitis Ladislai presenciam volens prescripta castra, opida, possessiones

sibi ac dictis fratribus suis de jure pertinere debere declarari, quasdam tres litteras, vnam Serenissimi Principis condam domini Karoli Regis Hungarie felicis reminiscencie, et aliam Prelatorum ac Baronum ipsius Regni Hungarie; terciam siquidem et vltimam Excellentissimi Principis condam domini Sigismundi Romanorum et Hungarie Regis etc. consensualem pariter et confirmacionalem, quarum quidem litterarum ejusdem domini Sigismundi Regis continencia verbalis hec est:

Nos Sigismundus Dei gracia Romanorum Rex semper Augustus ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Rex memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis: Quod fideles nostri dilecti egregii viri Ladislaus et Henricus filii Wayuode de Thamassy in personis egregiorum virorum Ladislai et Stephani Herczeg de Zekchew proximorum videlicet ipsorum ad nostre Serenitatis adiendo conspectum exhibuerunt nobis quasdam litteras nostras priuilegiales; nec non secreto sigillo nostro alias propter augmentum tituli nostri racione eleccionis nostre in Regem Romanorum facte absque aliqua causa dubiosa confracto consignatas super quibusdam nostris gratis indultis ad humillimam supplicacionem condam Magnifici Johannis Waywode patris scilicet ipsorum Ladislai et Henrici annotatis Ladislao et Stephano Herczeg per nostram Majestatem benigniter factis confectas tenoris infrascripti, supplicando exinde iidem Ladislaus et Henricus nominibus et in personis quibus supra Majestati humiliter et deuote, vt easdem litteras nostras graciosas acceptare tenoresque earundem nostris litteris patentibus sub presenti nostro nouo maiori sigillo, quo vt Rex Hungarie vtimur emanandis transsumpmi et transscribi faciendo dictis Ladislao et Stephano Herczeg ac eorum vniuersis heredibus et posteritatibus vniuersis innouantes perpetuo valituras dignaremur confirmare; quarum tenor is est:

Nos Sigismundus Dei gracia Rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Marchio Brandenburgensis etc ac Sacri Romani Imperii Vicarius Generalis et Regni Bohemie Gubernator memorie commendamus tenore presencium significantes: Quod nos ad humillime et deuote supplicacionis instanciam fidelis nostri dilecti Magnifici Johannis filii Henrici de Thamassy Waywode nostri Transsiluanensis Majestati nostre porrecte; tum ettenim fidelitatibus et fidelium nostrorum gratuitis meritis et sinceris complacenciis ejusdem Johannis Waywode per ipsum nobis sub diuersitate locorum et temporum non parcendo rebus suis et persone fideliter exhibitis et impensis hanc specialis nostre gracie prerogatiuam in perpetuum duraturam duximus faciendam, immo facimus per presentes; quod si diuino nutu ex hoc seculo ipsum sine prolibus migrare tigerit, tunc vniuersa bona et heredes (így), scilicet castra, a, possessiones, ville et cuncta jura possessionaria ejusdem nnis Waywode vbilibet in hoc Regno nostro Hungarie et in

quibuslibet Comitatibus ejusdem existencia et habita et quo
minis vocabulo vocitata et appellate in egregios viros Lad
et Stephanum Herczeg de Zekchew fratres scilicet, proxi
consanguineos dicti Johannis Waywode et néminem alium i
Ladislai et Stephani Herczeg heredes ac posteritates et su
res vniuersos condescendere valeant atque possint deriue
et redundentur pleno jure, quas scilicet et que ipse Jo
Waywoda presencium sub confidencia et testimonio hic con
stra Serenitate annotatis Ladislao et Stephano ipsorumque
bus legauit, commisit et donauit per eosdem Ladislaum et
num Herczeg ipsorumque heredes et posteritates vniuerso
quam proprias eorum hereditates perpetuo et irreuocabiliter
dendas, tenendas pariter et habenda ex speciali nostre Ma
annuencia et speciali gracia de consilio et voluntate cum
Prelatorum et Baronum ipsis facta, harum nostrarum (quib
gillum nostrum secretum appensum est, vigore et testimon
diante. Datum in Wyssegrad feria sexta proxima post fest
surreccionis Domini anno ejusdem millesimo quadringentesimo
Regnorum autem nostrorum anno Hungarie etc. decimo se

Nos igitur humillimis et deuotis prefatorum Ladislai et
rici supplicacionibus antefatis per ipsos nominibus et in p
annotatorum Ladislai et Stephani Herczeg de Zekchew sub
oblatis, nostre Majestati benigne exauditis et clementer a
predictas litteras nostras graciosas non abrasas, non canc
nec in aliqua earum parte viciatas, sed omni prorsus su
nis vicio destitutas, immo mere, vere et syncere veritatis
gritate prepollentes presentibusque de verbo ad verbum si
minucione et augmento aliquali insertas, quoad omnes earu
tinencias, clausulas et articulos acceptamus, approbamus e
ficamus; eas nichilominus requirentibus prefatorum Ladi
Henrici, nec non alterius Ladislai et Stephani Herczeg fid
bus et fidelium seruiciorum gratuitis meritis et sinceris com
ciis eorundem per ipsos nobis et Sacro nostro Regio Diadema
diuersitate locorum et temporum, non parcendo eorum rebus
sonis laudabiliter fideliterque et constanter exhibitis et im
simul cum omnibus et singulis graciis nostris premissis et ali
busuis superius in tenore dictarum litterarum nostrarum graci
lucidius expressatis et contentis mera auctoritate Regia et pot
plenitudine et ex certa sciencia nostre Majestatis de consen
et beneplacita voluntate Serenissime Principis domine Barba
gine consortis nostre charissime, Prelatorum eciam et Baron
strorum consilio prematuro et vnanimi decreto eorundem,
orumque Procerum dicti Regni nostri bona et vnanimi vol
pro annotatis Ladislao et Stephano Herczeg de Zekchew ip
que heredibus et posteritatibus vniuersis innouando perpetu

turas confirmamus presentis scripti nostri patrocinio mediante; hoc non pretermisso, quia annotati Ladislaus et Henricus pristinos mores prefati pii patris ipsorum salubriter imitantes ipsius vota in hac parte adimplere cupientes et volentes ex presenti Majestatis nostre annuencia et gracia speciali omnibus premissis et premissorum omnium singulis ex ipsorum sana mente et perfecta intencione ac spontanea voluntate eorum prebuissent consensum beniuolum pariter et assensum; immo prebuerunt coram nobis, harum nostrarum sigillo nostro maiori, quo vt Rex Hungarie vtimur, consignatarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Bude in profesto Beate Margarethe virginis et martiris anno Domini millesimo quadringentesimo vndecimo.

Quibus quidem litteris preexhibitis prefatus dominus Raphael Herczeg se ac dictos Phylpes et Paulum fratres suos, filios prefati condam Ladislai Herczeg, filii Petri, filii alterius Petri, filii Henrici Bani, prelibatos autem Ladislaum et Henricum filios condam Johannis Waywode filii Nicolai, filii Johannis, filii dicti Henrici Bani existere, ex eoque prescriptum castrum Thamassy et possessionem Hedre cum eorundem pertinenciis racione premissé genelogie propagacionis et eciam vigore predicte fraternalis adopcionis ac litterarum graciosarum dicti domini Sigismundi Regis, prescripta vero vniuersa alia castra, cástella, opida, possessiones et villas ipsius condam Henrici filii Waywode in superioribus conscriptas, cum eorundem pertinenciis consimiliter virtute ipsarum litterarum graciosarum per mortem et defectum seminis ejusdem Henrici filii Waywode in se ipsum ac dictos Phylphes et Paulum fratres suos deuolutas et deriuata fore, recitando racionem premisse contradictorie inhibicionis assignari postulasset per prenominatos dominos Laurencium Palatinum ac Emericum Banum filium ejusdem coram Comite Ladislao prenotato.

Quo audito Benedictus de Peczel pro eisdem domino Palatino et Emerico Bano cum procuratoriis litteris ejusdem domini Palatini in ipsius Comitis Ladislai exurgendo presenciam, respondisset ex aduerso: Quod tempore premisse possessionarie statucionis eisdem domino Raphaeli et Phylpes et Paulo fiende pro eo in personis prefatorum domini Palatini et Emerici Bani contradiccio facta fuisset prenotata, quia prescripta castra, castella, opida, possessiones et ville prelibati condam Henrici per mortem et defectum seminis ejusdem non in ipsos Dominum Raphaelem ac Phylpes et Paulum dictos Herczeg, sed in eosdem dominum Laurencium Palatinum et Emericum Banum condescendissent, eademque et eedem racione fraternalis adopcionis vnacum eodem Henrico facte ipsis domino Laurencio Palatino et Emerico Bano pertinerent et ibidem in horum verborum suorum cercius documentum octo litteras vnam prefacti domini Karoli Regis et aliam condam

Nicolai de Gara dicti Regni Hungarie Palatini, tres vero Capituli Ecclesie Budensis; sextam autem domini Wladislai Hungarie et Polonie Regis; septimam vero Magnifici Johannis de Hwnyad Regni Hungarie Gubernatoris, octauam siquidem et vltimam Prelatorum, Baronum et Regni Procerum vniuersorum ejusdem Comitis Ladislai Judiciarium produxisset ad examen.

Cumque idem Comes Ladislaus inter ipsas partes juxta hujus Regni laudabilem legem et consuetudinem in premissis judicium et justiciam facere voluisset, mox eedem partes se ad pacis reconciliacionem per ipsum Comitem Ladislaum transmitti postulassent; quas dum idem Comes Ladislaus ad pacis reformacionem benigne admisisset; tandem prelibatus dominus Laurencius Palatinus et Emericus Banus filius ejusdem personaliter onere Nicolai filii ipsius domini Palatini, fratris scilicet ejusdem Emerici Bani in se ipsos et eorum hereditates assumpto ab vna, parte vero ab alia pretitulatus dominus Raphael ac Phylpes et Paulus dicti Herczeg de Zekchew modo simili personaliter oneribus Nicolai, Petri et Johannis filiorum ipsius Phylpes Herczeg super se ipsos et hereditates ipsorum leuatis et receptis in prefati Comitis Ladislai de Palocz regressi presenciam fuissent confessi in hunc modum: Quod ipsi tum ordinatiua composicione Prelatorum, Baronum et nonnullorum proborum ac nobilium virorum pacem vtrarumque parcium amancium interueniente: tum eciam ex eo, quia ipsi consanguineitate inuicem attinerent et per prescriptam litem in facto premissorum jurium possessionariorum dicti Henrici filii Waywode motam et inter eos habitam odium aliquod inter se generari nolentes, sed pocius hujusmodi consanguineitatis respectu dileccionis et mature charitatis zelum per amplius circa sese augere cupientes taliter in premissis concordassent et concordarant coram Comite Ladislao prenotato: Quod predicta castra Thamassy et Posegawar, nec non fortalicium seu castellum Podworsa cum omnibus opidis, villis et prediis ac cunctis aliis pertinenciis et vtilitatibus ad predicta castra et castellum spectantibus cessissent et remansissent prelibatis domino Laurencio Palatino et Emerico Bano ac Nicolao filiis ejusdem ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis jure perpetuo et in sempiternum possidenda et habenda; item medietates predicti castri Wywar, nec non castellum Belethyncz nuncupatum ac opidum Hedrehel et possessio Maysa cum suis pertinenciis; item predicte possessiones in Comitatibus Chanadiensi, Orodiensi, de Walko ac Simigiensi et Baranya, nec non in districtu Zarrazeermelleke existentes et adjacentes similiter cum omnibus possessionibus et villis ac vniuersis aliis pertinenciis ad eadem castrum, castellum, opidum et possessiones spectantibus quouis nominis vocabulo vocitatis deuenissent et remansissent prelibatis dominis Raphaeli ac Phylpes et Paulo Herczeg de Zekchew eorumque Pauli et Phylpes heredi

tatibus vniuersis consimiliter in perpetuum possidenda pa.
: habenda; hoc declarato, vt si temporis in euentu aliquam
n prescriptarum heredibus deficere contigerit; extunc tam
pta castra, castella, opida, possessiones et ville, quam
alia castra, castella, possessiones et bona talis deficientis
ıque et in quibuslibet Comitatibus habita et existencia
documque nominata et quouis nominis vocabulo censeantur
itentur, in partem alteram superuiuentem ac heredes ejus-
t successores vniuersos condescendi deberent et redundari
jure, et quod si aliqua parcium prescriptarum vel earum
s quoquam temporis in curriculo vel aliqua premissorum, in
ilicet vel in parte quibuscunque causis sew racionibus inuentis
eniendis retractare vellet; talis retraccio nequaquam fieri
, nulliusque foret vigorositatis vel momenti. Hoc eciam spe-
r adjecto, vt quia vltra premissa plura forent jura posses-
a annotati Henrici filii Waywode apud manus alienas ha-
ob hoc hujusmodi jura possessionaria partes ipse communi-
expensis communibus requirere et reappropriare, requisita-
t reappropriata inter se in duas partes diuidere deberent et
ntur. Ad que omnia premissa et queuis premissorum singula
iti dominus Laurencius Palatinus et Emericus Banus filius ejus-
onere, vt premittitur, prefati Nicolai filii ejusdem domini
ni in se ipsos assumpto, personali eorum astancia pretitu-
ıoque dominus Raphael ac Phylpes et Paulus dicti Herczeg
simili personaliter oneribus dictorum filiorum ejusdem Phyl-
ıper se ipsos leuatis se spontanea eorum voluntate obligas-
oram Comite Ladislao de Palocz predicto. Quas quidem lit-
ejusdem Comitis Ladislai composicionales et dicti Capituli
ie Albensis exinde exequucionales et statutorias memoratus
ius Mathias Rex ad suplicacionem prenominatorum Emericj
tunc tum Magistri Janitorum suorum Regalium ac Nicolai fra-
ıi carnalis, filiorum scilicet dicti condam Laurencii de Hedreh-
Palatini acceptasset, aprobasset et ratificasset, ac eas catenus,
ius rite et legittime extitissent emanate viribusque earum veri-
ffragaretur exigentibus, preclaris virtutibus et meritis eorundem
ci et Nicolai per eos apud Suam Majestatem sincera fidelitate et
› obsequio cumulatis ex certa sua sciencia et animo deliberato
torumque et Baronum consilio prematuro pro eisdem Emerico
olao dictisque eorum heredibus et posteritatibus vniuersis in-
do perpetuo valituras confirmasset hujusmodi litterarum sua-
atrocinio mediante saluis juribus alienis.

Ceterum annotatus Franciscus de Lad prelibatum *Johannem*
les filium Zemere filii alterius Zemere de Pakos ex nobile con-
lomina Cristina filia olim Pauli filii Laurencii filii Luce de
ake progeniti existere, ipsum vero Laurencium filium ejusdem

Luce Derechkey ex nobili domina Barbara filia Nicolai filii Andree de Ozora propagatum fuisse referens, in hujus documentum, quod predictum opidum Ozora et per consequens castrum in eodem opido per Magnificum olim Piponem Comitem Themesiensem constructum, nec non possessiones Bozzas, Debrenthe, Also Maysa, Felsew Maysa et Nylas vocate in Comitatu Tholnensi existens et adjacentes, jus femineum sequantur et ex consequenti in ipsum Johannem de Pakos cum hijs quibus congruit jure successorio concernant, septem litteras in terminis et annis subnotandis confectas et emanatas pariter exhibuit, quarum prime, videlicet Magnifici condam Michaelis Orzagh de Gwth Regni Hungarie Palatini affirmatorie in papiro patenter exarate tenor talis est:

Nos Michael Orzag de Gwth Regni Hungarie Palatinus et Judex Comanorum memorie commendamus per presentes, quod in congregacione nostra generali vniuersitati nobilium Comitatus Tholnensis sabbato proximo ante festum beati Clementis Pape ex speciali mandato domini nostri Regis prope oppidum Tolnawar celebrata Stephanus filius Pauli de Warangh de medio aliorum personaliter in nostram exurgendo presenciam proposuit eo modo: Quomodo ipse foret filius prefati Pauli, filii Laurencii, filii Luce de Derechke ex nobili domina Barbara filia Nicolai, filii Andree de Ozora procreatus, item Magnifica domina similiter Barbara vocata consors olim Magnifici Comitis Piponis de dicta Ozora fuisset filia prefati Andree de predicta Ozora, et hoc Vice-Comiti et Judicibus Nobilium dicti Comitatus Tholnensis Juratisque Assessoribus dicte nostre congregacionis constaret euidenter, petens eos debita cum instancia, vt iidem Vice-Comes et Judices Nobilium Juratique Assessores, qualem de preseriptis scirent per nos requisiti faterentur veritatem. Cumque nos eosdem Vice-Comitem et Judices Nobilium Juratosque Assessores super premissis requisitos habuissemus, iidem ad fidem eorum Deo debitam, fidelitatemque dicto domino nostro Regi et suo Sacro (Regio) Dyademati obseruandam pro dicenda veritate et justicia obseruanda tacto dominice crucis signo nobis prestitam premissa omnia (veluti) per prefatum Stephanum filium Pauli superius proposita sunt, vnanimi et concordi testificacione mediante suo modo affirmarunt. In cujus assercionis testimonium presentes litteras nostras patentes eidem Stephano filio Pauli duximus concedendas. Datum duodecimo die congregacionis nostre predicte in loco memorato anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto.

Altera vero ipsarum ejusdem scilicet Michaelis Orzag de Gwth littera consimiliter affirmatoria in papiro pari modo emanata hunc verbalem continet tenorem:

Nos Michael Orzag de Gwth Regni Hungarie Palatinus et Judex Comanorum memorie commendamus per presentes: Quod in congregacione generali vniuersitati nobilium Comitatus Tholnensis

sabbato proximo ante festum Beati Clementis Pape ex speciali mandato domini nostri Regis prope opidum Tolnawar celebrata Stephanus filius Pauli de Waraugh de medio aliorum personaliter in nostram exurgendo presenciam proposuit eo modo: Quomodo possessiones Ozora, Bozz ias, Debrenthe, Also Maysa, Felsew Maysa et Nylas vocate in Comitatu Tholnensi existentes et habite jus femineum concernerent, et hoc Vice-Comiti et Judicibus Nobilium dicti Comitatus Tholnensis Juratisque Assessoribus dicte nostre congregacionis constaret euidenter, petens eos debita cum instancia, et iidem Vice-Comes et Judices Nobilium Juratique Assessores, qualem de prescriptis scirent per nos requisiti faterentur veritatem. Cumque nos eosdem Vice-Comites et Judices Nobilium Juratosque Assessores super premissis requisitos habuissemus, iidem ad fidem eorum Deo debitam, fidelitatemque dicto Domino nostro Regi et suo Sacro Regio Dyademati observandam pro dicenda veritate et justicia observanda tacto dominice crucis signo nobis prestitam premissa, veluti omnia per prefatum Stephanum filium Pauli superius proposita sunt, vnanimi et concordi testificacione mediante suo modo aff irmarunt. In cujus assercionis testimonium presentes litteras nostras patentes eidem Stephano filio Pauli duximus concedendas. Datum duodecimo die congregacionis nostre predicte in loco memorato anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto.

Tercia nempe earum littera utputa honorabilis Capituli Ecclesie Beati Petri de Posega prohibitoria in festo Beati Dionisii martiris anno salutis millessimo quadringentesimo quadragesimo quinto in papiro patenter edita Egregium Zemere de Pakos in personis Stephani et Ladislai filiorum ac nobilis domine Cristine vocate filie condam Pauli, filii Laurencii de Derechke, nec non Johannis et Georgii filiorum ejusdem domine Cristine ad ipsius Capituli personaliter veniendo presenciam Magnificos Laurencium de Hedrehwara Regni Hungarie Palatinum et Emericum Banum filium ejusdem ac alios quoslibet ab occupacione, detencione et qualibet usurpacione sibique appropriacione, perpetuacione, et statuifaccione possessionis Ozora vocate villarumque et pertinenciarum ejusdem ac castri Ozorawar dicti et similiter pertinenciarum ejusdem prefatos Stephanum, Ladislaum, Johannem et Georgium ac dominam Cristinam omnis juris titulo (vt dixit) concernencium, fructumque et quarumlibet utilitatum earundem et ipsius percipifaccione quoquomodo factis vel fiendis prohibuisse sua serie denotabat.

Quarta dehinc ipsarum Magnifici videlicet Ladislai de Gara Regni Hungarie Palatini littera consimiliter prohibitoria in castro Symon Thornya in dominica Judica anno Christi millesimo quadringentesimo quinquagessimo tercio in papiro modo simili paser conscripta declarabat: Quod Thomas Litteratus de Dab in

personis Stephani filii Pauli de Derechke et Ladislai de eadem, nec non nobilis domine Cristina vocate consortis Egregii Zemere de Pakos, ac Georgii, Zemere, Alberti et Johannis filiorum ejusdem in ipsius Ladislai Palatin veniendo presenciam, Egregios Emericum et Nicolaum filios condam Laurencii de Hedrehwar Palatini ac alios quoslibet a detencione et conseruacione castri Ozora vocati in Comitatu Tholnensi existentis et suarum pertinenciarum prefatos Stephanum et Ladislaum, dominamque Cristinam ac filios ejusdem pleno jure concernentis, vsuque fructuum et quorumlibet vtilitatum ejusdem et ipsarum percepcione, seque in dominium ejusdem et ipsorum intromissione factis vel fiendis publice prohibuisset.

Quinta vero earum Conuentus vtputa Cruciferorum de Alba littera consimiliter prohibitoria in papiro patenter emanata sigilloque ejusdem Conuentus a tergo impressiue consignata verbalis tenor hoc modo sequitur:

Nos Conuentus Cruciferorum Domus Hospitalis Ecclesie Beati Regis Stephani de Alba memorie commendamus: Quod Ladislaus, filius Stephani, filii Pauli de Derechke in sua ac Johannis et Stephani fratrum carnalium suorum ac nobilis domine Cristine relicte condam Zemere de Pakos et Johannis Zwbor de Feldwar filii ejusdem domine Cristine personis coram nobis personaliter constitutus dixit et protestatus extitit in hunc modum: Quod prout ipse et alii, prout supra percepissent prefatus Stephanus filius Pauli pater suus Castrum Ozora vocatum et opidum similiter Ozora nuncupatum in Comitatu Tholnensi existencia et habita, cum possessionibus et pertinenciis ad ipsum castrum et opidum spectantibus in quibusuis Comitatibus existentibus et habitis preter et contra voluntatem ipsius Ladislai et aliorum predictorum coram Magnifico domino Michaele Orszag de Gwth Regni Hungarie Palatino Magnifico Emerico Bano et Nicolao fratri carnali ejusdem filiis condam Laurencii de Hederwar perpetuo fassus fuisset et ascripsisset in prejudicium jurisque derogamen et dampnum ipsius Ladislai et aliorum predictorum valde magnum; nunc vero idem Ladislaus memoratum Stephanum filium Pauli de Derechke patrem suum nostri in presencia facie ad faciem personaliter reperien. et premissa fassione et ascripcione prescriptorum castri Ozora et opidi similiter Ozora appellati et eorundem pertinenciarum prescriptis Emerico Bano et Nicolao fratri ejusdem quomodolibet factis aut fiendis prohibuit contradicendo publice et manifeste coram nobis presencium testimonio mediante. Datum feria secunda proxima post festum Epiphaniarum domini anno ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo.

Sexta deinde ipsarum littera videlicet Conuentus Monasterii Sexardiensis retractiua sew reuocatoria pariter et prohibitoria feria sexta proxima ante dominicam Letare in anno incarnate deitatis

millesimo quadringentesimo septuagesimo consimiliter in papiro patenter confecta declarabat Egregium Stephanum filium Pauli de Derechke in sua ac Johannis, Stephani et Ladislai filiorum suorum personis in ipsius Conuentus personaliter veniens presenciam fassionem suam super omni jure suo ad castrum Ozora et suas pertinencias in Comitatu Tholnensi adjacens qualitercumque habito Emerico Bano nec non Nicolao fratri suo filiis condam Laurencii de Hederwara Regni Hungarie Palatino coram Magnifico Comite Ladislao de Palocz Judice Curie Regie per eum factam ex racionibus et causis, modoque et ordine litteris in eisdem prohibitoriis luculenter declaratis reuocasse et inualidasse nichilominusque prefatos Emericum et Johannem (így! talán: Nicolaum) de Hederwara ac alios quoslibet ab occupacione, detencione et statuifaccione prescripti castri Ozora ac pertinenciarum ejusdem vsuquefructuum et quarumlibet vtilitatum ejusdem et earundem percepcione facta vel fienda publice et manifeste prohibuisse exprimebat coram Conuento Sexardiensi prenotato.

Septima nempe earundem littera, scilicet predicti Conuentus Cruciferorum de Alba modo simili prohibitoria patenter in papiro emanata hujusmodi sequitur sub tenore:

Nos Conuentus Cruciferorum Domus Hospitalis Ecclesie Beati Regis Stephani de Alba memorie commendamus: Quod Stephanus filius Stephani, filii Pauli de Derechke in sua ac Johannis et Ladislai fratrum carnalium suorum et nobilis domine Cristine relicte condam Zemere de Pakos et Johannis Zwbor de Feldwar filii ejusdem domine Cristine personis coram nobis personaliter constitutus dixit et protestatus extitit in hunc modum: Quod prout ipse et alii qui supra percepissent, prefatus Stephanus filius Pauli pater suus castrum Ozora vocatum et opidum similiter Ozora nuncupatum in Comitatu Tholnensi existencia et habita cum possessionibus et pertinenciis ad ipsum castrum et opidum spectantibus in quibusuis Comitatibus existentibus et habitis, preter et contra voluntatem ipsius Stephani et aliorum predictorum coram Magnifico Michaele Orzag de Gwth Regni Hungarie Palatino Magnifico Emerico Bano et Nicolao fratri carnali ejusdem filiis condam Laurencii de Hederwar perpetuo fassus fuisset et ascripsisset in prejudicium jurisque derogamen et dampnum ipsius Stephani et aliorum predictorum valde magnum; nunc vero idem Stephanus memoratum Stephanum filium Pauli de Derechke patrem suum nostri in presencia facie ad faciem reperien. a premissa fassione et ascripcione prescriptorum castri Ozora et opidi similiter Ozora appellati et eorum pertinenciarum prescriptis Emerico Bano et Nicolao fratri ejusdem quibuslibet factis aut fiendis prohibuit contradicendo et contradixit inhibendo publice et manifeste coram nobis presencium testimonio mediante. Datum in festo Beate Agnetis virginis et martiris anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo tercio.

Octaua dehinc ipsarum prenominati videlicet Michaelis Orzag Palatini littera proclamatoria predicto Conuentui Ecclesie Sexardiensis sonans pro Stephano filio Pauli, filii Laurencii, filii Luce de Derechke contra Magnificos Emericum et Nicolaum filios condam Laurencii de Hederwara Palatini destinata Bude quinquagesimo secundo die octauarum festi Epiphaniarum Domini in anno ejusdem millesimo quadringentesimo sexagesimo octauo in papiro clause edita exprimebat, quod in congregacione sua generali vniuersitati nobilium Comitatus Tholnensis sabbato proximo ante festum Beati Clementis Pape in anno tunc proxime transacto preteritum ex speciali Regio mandato prope opidum Tholnawar celebrata Stephanus filius Pauli, filii Laurencii, filii Luce de Derechke e medio aliorum exurgendo proposuisset: Quomodo Magnificus Emericus et Egregius Nicolaus filii condam Laurencii de Hederwara quasdam possessiones suas Ozora, Bozzias, Debrenthe, Also Maysa, Felsew Maysa et Nylas vocatas omnino in Comitatu Tholnensi existentes ipsum vnacum suis fratribus omnis juris titulo concernentes, nescitur qua racione aut quo jure erga se occupatiue tenuissent et eisdem adtunc vsi fuissent, ex parte quorum judicium habere voluisset jure admittente. Quo percepto Johannes litteratus de Thewlgye pro annotatis Emerico et Nicolao de Hederwara cum procuratoriis litteris ipsius Michaelis Orzag Palatini in ejusdem exurgendo presenciam respondisset eo modo: Quomodo prescripte possessiones erga ipsos Emericum et Nicolaum de Hederwara haberentur, non tamen ipsi potencialiter occupatiueque et indebite easdem possiderent, sed eedem possessiones ipsis vigore instrumentali pertinerent, que ipsi non ad tunc, nec in secunda congregatione sua generali per eundem Michaelem Orzag Palatinum aditunc in Comitatu de Baranya celebranda, sed in termino vlteriori per ipsum eis dando cum eo grauamine quo de Regni consuetudine conueniret exhibere prompti essent et parati. Pro eo idem Michael Palatinus hiis perceptis vna cum Juratis Assessoribus congregationis sue predicte judicando commisisset eo modo: vt antefati Emericus et Nicolaus de Hederwara in causam attracti vniuersas litteras et litteralia eorum instrumenta, si quas et que in facto dictarum possessionum pro se haberent confectas et emanata in octauis festi Epiphaniarum Domini tunc venturi cum judicio trium marcarum in Curia Regia coram ipso Michaele Orzag Palatino exhibere tenerentur contra actorem prenotatum, quibus visis judicium et justiciam facere posset inter partes in premissis dictante juris equitate, a quibus quidem octauis festi Epiphaniarum Domini instrumentalis exhibicio prenotata partes inter easdem certis prorogacionum cautelis interuenientibus seruatisque de jure in hac parte seruandis nouissime in presentes octauis festi Epiphaniarum Domini in prescripto anno ejusdem millesimo quadringentesimo sexagesimo octauo Bude vt prefertur celebratis ad [illegible] presens pro-

clamacionem deducta extitisset, pro eo prefatus Michael Orzag Palatinus amiciciam dicti Conuentus Ecclesie Sexardiensis litteratorie pecisset diligenter, quatenus ipsorum mitterent hominem pro testimonio fidedignum, quo presente homo suus palatinalis infradeclarandus memoratos Emericum et Nicolaum de Hederwara prescriptas litteras et litteralia eorum instrumenta exhibituras ac de judiciis sex marcarum cum dupplo, et iterum sex marcarum sine dupplo ipsi Michaeli Palatino et parti aduerse satisfacturos contra annotatum Stephanum filium Pauli de Derechke ad octauas festi Beati Georgii martiris tunc venturi in tribus foris comprouincialibus ejusdem Michaelis Palatini publice et manifeste faceret proclamari in presenciam; insinuando ibidem eisdem, vt si venirent et in premissis se bono modo emendarent de dictisque judiciis sibi et parti aduerse satisfacerent bene quidem; alioquin non obstante ipsorum absencia et rebellione finem debitum et indilatum faceret idem Michael Palatinus causa in premissa prout dictaret ordo juris.

Nona nempe et vltima earum predicti scilicet Couentus Monasterii Sexardiensis littera relatoria duodecimo die exequucionis subnotande in papiro clause conscripta prenominatos Emericum et Nicolaum de Hederwara primo feria quinta in Nana, secundo feria sexta in Bohnyan, et tercio sabbato ante dominicam Ramispalmarum in Zaaz, tribus scilicet foris comprouincialibus post sese celebratis ad ea, que in dictis litteris prelibati Michaelis Orzag Palatini continentur responsuros ac de judiciis sex marcarum cum dupplo, et iterum sex marcarum sine dupplo ipsi Michaeli Palatino et parti aduerse satisfacturos contra Stephanum filium Pauli de Derechke ad octauas Beati Georgii martiris tunc venturi per Johannem filium Nicolai de Atthryan hominem palatinalem in ipsis litteris proclamatoriis inter alios nominatim conscriptos specialiter expressum ac Religiosum fratrem Georgium Sacerdotem dicti Conuentus Sexardiensis homines publice et manifeste cum insinuacione solita in ejusdem Michaelis Palatini presenciam proclamatos esse recitabat.

Postremo memoratus Gregorius de Kowachy prenominatos *Ladislaum et Gregorium Messer de Zewchen* filios condam Benedicti filii olim Johannis, filii Ladislai, filii Johannis Olah, filii Stephani filii Trepk existere; prenotatos vero *Emericum et Franciscum de Kyrthews*, filios condam Petri, filii Jose, filii Johannis, filii Isyp, filii dicti Stephani filius ipsius Trepk esse, prenarratos autem condam Nicolaum et Johannem Thwz filios olim Petri, filii Benedicti, filii Petri Thwz, filii Johannis, filii prenominati Trepk fuisse subinferens, et prescriptas possessiones Hydas, Sewenye, Zwech, Zenth Marthon, Bew, Jad, Nagh Beryn, Petthend, Gywgh, Akch, Nyr, Letha, Zewchen, Monyorokerek, Sythwa, Kewlked, et Kak, cum pretactis porcionibus possessionariis prelibatorum condam Nicolai Thwz et Ladislai de Zewchen in prenotata possessione Lak

existentibus eosdem Ladislaum et Gregorium Messer ac Emericum et Franciscum de Kyrthews jure successorio perennalique concernenti volens declarari octo litteris in personis eorundem pariter causa producere Quarum prima Magnifici videlicet olim Ladislai de Gara dicti Regni nostri Hungarie Palatini adjudicatoria pariter et diuisionalis per modum arbitrii emanata Bude quadragesimo die octauarum festi beati Georgii martiris in anno virginalis partus millesimo quadringentesimo nono (? talán 1459) in papiro patenter confecta sigilloque suo a tergo impressiue communita et consignata declarabat: Quod Johannes filius Petri dicti Thwz de Lak et Nicolaus similiter Thwz de eadem nec non Simon filius Barnabe de Letha personaliter ab vna parte vero ex altera Ladislaus filius Ladislai de Zechen modo simili personaliter feria tercia proxima ante festum beati Georgii martiris tunc proxime preteritum coram ipso Ladislao de Gara constituti fuissent confessi sponte in hunc modum: Quod ipsi vniuersas et quaslibet causas accionesque et aquisiciones eorum tam in facto possessionum et porcionum possessionariarum in possessionibus Zechen predicta, Sythwa, Monyorokerek, Kyrthes, Bew, Jaad, Akol, Magyare, Nagh Beren, Zwech, Sewrnye, Warazlo, Kewlked, Hydas, Kak, Lak, Gywgh, Zenth Marthon, Bodrog, Lok, Nyr et Letha vocatarum, quam eciam aliarum vniuersarum causarum racione quorumcunque negociorum in alterutrum sew contra sese proponendarum, motarum et mouendarum adjudicacioni, ordinacioni et disposicioni Egregii Magistri Johannis de Hanyk Prothonotarii ejusdem Ladislai de Gara Palatini per eum ad peticiones ambarum parcium ad premissa determinanda et finaliter decidenda de Curia Regia specialiter transmissi et sex proborum et nobilium virorum per ipsas partes equaliter eligendorum submisissent eo modo, vt quidquid prefatus Magister Johannes simul cum eisdem sex probis et nobilibus viris die dominico proximo ante festum Ascensionis Domini tunc proxime preteritum in opido Somoghwar in prenotatis vniuersis ipsorum factis et uisis juribus et auditis proposicionibus ac allegacionibus earundem parcium adjudicarent, ordinarent et finaliter deciderent, id ambe partes acceptare tenerentur tali vinculo mediante, quod si qua parcium prescriptarum diem et locum ad predictos venire aut mittere, vel adjudicacionem, ordinacionem et finalem decisionem predicti Magistri Johannis et sex proborum acceptare nollet aut non curaret sew quouis modo negligeret, extunc pars comparens et premissa acceptans omnes suas acquisiciones et acciones inibi proponendas contra partem alteram non comparentem sew non acceptantem reoptentas haberet, pars vero non comparens vel premissa non acceptans omnes suas aquisiciones et acciones, tam scilicet presentem quam eciam alias, quas super quibuscumque aliis actis et rebus iam preteritis contra partem comparentem et premissa acceptantem habuisset sew se habere pretendisset, amittere deberet

et mox idem Magister Johannes in premissis possessionibus juxta jura et litteralia instrumenta partis comparentis et acceptantis diuidendi, occupandi, manibusque ejusdem partis comparentis et acceptantis assignandi et statuendi liberam haberet facultatem, contradiccione partis non comparentis sew non acceptantis non obstante; seriem autem premissorum idem Magister Johannes in octauis festi Beati Georgii martiris prefato Ladislao Palatino suo modo referre deberet et teneretur; idemque Ladislaus Palatinus facta ipsius Magistri Johannis relacione super hujusmodi adjudicacione, ordinacione et disposicione ac diuisione, prout per eundem sibi relatum fieret (így) litteras suas sentencionales aut adjudicatorias sew alias superinde necessarias absque vlteriori dilacione dare et emanari facere deberet et teneretur; ipsis denique octauis festi Beati Georgii martiris instantibus ac Simone de Letha personaliter et Clemente de Wisz legittimo procuratore dictorum Johannis et Nicolai Thwz, nec non Blasio Litterato de Mykla similiter legittimo procuratore antefati Ladislai de Zechen coram ipso Ladislao de Gara Palatino astantibus prefatus Magister Johannes de Hanyk Prothonotarius palatinalis personaliter in ejusdem Ladislai Palatini veniens presenciam dixisset et retulisset sibi in hunc modum: Quod ipse in prescripto die dominico proximo ante festum Ascensionis Domini tunc proxime preteritum ad opidum Somoghwar accessisset, vbi prefati Johannes et Nicolaus de Thwz ac Simon de Letha religiosum fratrem Michaelem Abbatem Ecclesie Simigiensis ad Ladislaum Thewrewk de Bakolnok et Nicolaum de Fayz; pretactus quoque Ladislaus de Zechen Cosmam Litteratum de Thwr, Blasium de Keresztbwr et David dictum Kaczor de alia Lak pro eorum arbitris penes ipsum Magistrum Johannem ad perficienda et determinanda premissa elegissent eisdemque electis et cum ipso Magistro Johanne consedentibus prefati Johannes et Nicolaus de Thwz ac Simon de Letha personaliter in ipsius Magistri Johannis et dictorum arbitrorum presencia contra prefatum Ladislaum de Zechen proposuissent eo modo: Qualiter ipsi et prelibatus Ladislaus de Zechen, nec non filii Messer et successores condam Iseph fratres essent in simul generacionales et condiuisionales; nam ipsi scilicet Nicolaus et prefatus condam Petrus Thwz patres scilicet ipsius Johannis essent filii Benedicti, filii Petri Thwz, filii Johannis, filii Trepk, filii Johannis, filii Iseph de genere Bw; ipse autem Simon esset filius Barnabe, filii Pauli filii Matthyws, filii Petri, filii dicti Trepk; pretactus vero Ladislaus de Zechen foret filius Ladislai, filii Dominici filii Stephani, filii ejusdem Trepk; prelibati autem filii Messer et Iseph essent successores similiter ipsius Stephani filii Threpk, possessionesque Zewchen predicta, nec non Sythwa, Monyorokerek, Kyrthes, Bw, Jaad, Akch, Magyare, Nagh Beren, Pehend, Zewech, Syewrnye, Waraslo, Kewlked, Hydas et Kak

vocata quoad vnam partem ipsos prefatos Johannem et Nicolaum Thwz, quoad aliam partem Simonem de Letham, quoad terciam vero partem dictum Ladislaum de Zechen simul cum filiis Messer et Iseph concernerent, juraque possessionaria ipsorum a prefatis ipsorum auis et protauis jure successorio in eos deuoluta juxta ramum et lineam eorum generacionis cum prefato Ladislao de Zewchen diuisionem habere vellent congruentem. Quo audito Ladislaus de Zechen personaliter in eorundem Magistri Johannis et arbitrorum exurgens presenciam et dicte lineo generacionis explicacioni non contradicens respondisset tali modo: Quod ipse in predictis possessionibus et porcionibus possessionariis, que scilicet apud manus suas haberentur, prefatis Johanni et Nicolao Thwz, ac Simoni de Letha prescriptam diuisionem modo prenotato dare vellet et paratus esset, sed eciam possessiones Lak appellate, predicta Letha, Lok, Gyewgh, Zenth Marthon, Bodrog et Nyr appellate a prefatis eorum auis et protauis similiter jure hereditario deuolute forent; ipsumque cum dictis suis fratribus, successoribus scilicet dicti condam Stephani filii Trepk quoad terciam partem ipsarum concernerent, in quibus eciam ipse a prenominatis Johanni et Nicolao Thwz ac Simone de Letha consimiliter diuisionem habere vellet. Quo audito iidem Johannes et Nicolaus Thwz ac Simon respondissent tali modo: Quod ipsi in eisdem possessionibus Lak, Letha, Lok, Gyewgh, Zenth Marton, Bodrog et Nyr nominatis annotato Ladislao de Zechen hujusmodi diuisionem dare presto essent et parati. Quibus sic habitis ac in declaracionem premisse genealogie et eciam in facto dictarum possessionum quam pluribus litteris et litteralibus instrumentis coram ipsis exhibitis ipse Magister Johannes cum dictis arbitris pretactas possessiones et porciones possessionarias apud manus dictarum parcium habitas juxta gradum et lineam prescripte generacionis parcium predictarum in tres partes debere et vnam partem earundem prefatis Johanni et Nicolao Thwz, aliam vero Simonis (igy) de Letha, terciam partem prelibato Ladislao de Zechen et fratribus suis successoribus scilicet predicti condam Stephani filii Trepk cedere et pertinere debere adjudicassent et decreuissent et arbitri exstitissent. Hiis peractis ipse Magister Johannes tandem feria tercia proxima ante dictum festum Ascensionis Domini et aliis diebus ad id aptis et sufficientibus ad prescriptam diuisionem perficiendam accessisset ipsasque possessiones ac porciones possessionarias inter partes predictas modo et ordine litteris in eisdem palatinalibus declarato diuisisset. Hac itaque Magistri Johannis audita et percepta relacione, quia idem Magister Johannes ad parcium ipsarum peticiones per prefatum Ladislaum de Gara Palatinum transmissus pretacta jura possessionaria parcium predictarum inter easdem, vti ipse ex premissa ejus relacione didicisset ordine prenarrato diuisisse repertus fuisset; ideirco idem Ladislaus Palatinus jura et porcionos parcium eis in forma premisse diuisionis

ordine iam recitato deuentas cum cunctis earum vtilitatibus et pertinenciis reliquisset et commisisset eisdem jure ipsis incumbente perpetuo possidendas, tenendas et habendas auctoritate sua judiciaria mediante saluo jure alieno.

Secunda nempe ipsarum Excelsi vtputa Principis olim domini Sigismundi Romanorum, Hungarie et Bohemie Regis littera confirmacioanalis per manus Reuerendi in Christo patris domini Johannis Episcopi Zagrabiensis aule sue Regie et Reginalis Majestatum summi Cancellarii fidelis sui dilecti anno salutis millesimo quadringentesimo vicesimo secundo sexto kalendas Junii Regnorum suorum anno Hungarie etc. tricesimo sexto Romanorum duodecimo et Bohemie secundo in pargameno priuilegialiter exarata habens in se transsumptiue tenores quarundam litterarum gloriosi Principis condam domini Karoli Regis confirmacionalium per manus discreti viri Magistri Endre Lectoris Quinque Ecclesiensis aule sue Vice-Cancellarii dilecti et fidelis sui anno gracie millesimo trecentesimo vicesimo quarto tercio Idus Aprilis Regni autem sui anno similiter vicesimo quarto editarum nouo et autentico sigillo suo dupplici roboratarum transcribencium seriem et continenciam verbalem quarundem litterarum suarum donacionalium Bude in festo Epiphaniarum Domini anno ejusdem millesimo trecentesimo tercio decimo confectarum, quibus mediantibus idem dominus Rex Karolus consideratis fidelitatibus et seruiciorum meritis Magistri Petri filii Threpk nobilis de Swmogh dilecti et familiaris juuenis aule sue, que sibi in negociis et agendis ac processibus suis oportunis litteris in eisdem particulariter declaratis cum feruore summe fidelitatis alacriter et indefesse exhibuisset et impendisset quasdam possessiones Bartholomei filii Aladarii de Bay sine herede decedentis Zenth Marthon et Bodrog vocatas, ac alias possessiones suas vniuersas in Comitatu Simigiensi existentes, quas olim Johannes filius Iseph auus suus cum sorore sua tradiderat eidem dedisset, donasset et contulisset ipsi Magistro Petro et per eum predicto Trepk patri suo ac heredibus eorundem heredumque suorum successoribus vniuersis cum omnibus vtilitatibus et pertinenciis earundem sub eisdem metis et terminis quibus per dictum Bartholomeum habite extitissent et possesse, perpetuo et irreuocabiliter possidendas, tenendas pariter et habendas, quas tandem idem Karolus Rex ad supplicacionem fidelium suorum Magistrorum Johannis, Petri et Stephani ac Nicolai filiorum Comitis Trepk de genere Bw fidelis sui serie pretactarum litterarum suarum posteriorum confirmasset, inter cetera denotabat, quod prefatus dominus Sigismundus Rex hujusmodi litteras domini Karoli Regis confirmacionales ad supplicacionem fidelis sui Petri, filii Benedicti Thwz dicti Lac, filii videlicet Petri similiter Thwz nuncupati filii Johannis filii Trepk de genere Bew in sua ac ejusdem Benedicti patris nec non Nicolai carnalis,

Barnabeque filii Pauli de Letha filii videlicet Matthyws filii Petri filii ejusdem Trepk; item Ladislai et Benedicti filiorum Dominici filii Stephani filii antelati Threpk de eadem, nec non Johannis et Ade filiorum Isyp de Kyrthews filii prenotati Stephani filii memorati Trepk; ac Benedicti et Georgii filiorum Stephani dicti Mysser de Kewkel filii Johannis Olah nuncupati, filii protacti Stephani, filii jam fati Trepk; item Ladislai filii prelibati Johannis Olah; pretacti Ladislai filii Lewkws de dicta Kyrthews filii ante dicti Stephani filii sepetacti Trepk patruelium congeneracionaliumque et condiuisionalium fratrum suorum personis factum acceptasset, approbasset et rectificasset, requirentibus nichilonimus ejusdem Petri filii Benedicti Thwz fidelitatibus et fidelium seruiciorum laudis preconio attollendorum virtuosis meritis et sinceris complacenciis per ipsum sibi et Sacro suo Regio Diademati cum summo fidelitatis constancia ordine litteris in eisdem declarato exhibitis et impensis ex certa Sue Majestatis sciencia auctoritate sua Regia et potestatis plenitudine, nec non de consensu et beneplacito Serenissime Principis domine Barbare Regine consortis sue charissime Prelatorum quoque et Baronum suorum ad id accedente consilio prematuro pro eodem Petro Thwz nec non patre et fratribus suis prenotatis eorumque heredibus et successoribus uniuersis absque juris elieni prejudicio perpetuo valituras confirmasset patrocinio ipsarum litterarum suarum mediante.

Tercia dehinc earum littera videlicet Conuentus Monasterii Sancti Egidi de Simigio littera fassionalis feria sexta proxima post festum Omnium Sanctorum anno incarnate Deitatis millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo in pargameno priuilegialiter conscripta enodabat, quod Johannes filius Ladislai Messer de Kyrthes onera et quelibet grauamina Benedicti, Georgii, Anthonii, Pauli et Georgii filiorum suorum ad se et ad sua jura possessionaria quelibet assumpmendo ab vna parte vero ex altera Paulus filius condam Francisci dicti de Leie pridem inhabitatoris opidi Zegediensis coram ipso Conuentu personaliter constituti per eundem Johannem Messer confessum extitisset in hunc modum: Quod quia idem Johannes Messer nobilem puellam Dorotheam vocatam filiam suam prefato Paulo filio dicti Francisci homini ignobili et impossessionato ritu Romane Ecclesie in consortem dedisset, ideo ipse Johannes Messer totales porciones suas et dictorum filiorum suorum possessionarias in possessione Magyari vocata in Comitatu Simigiensi existenti habitas cum omnibus earum vtilitatibus ac curia propria annotato Paulo filio dicti Francisci de Leie de ipso opido Zegediensi tum in ejusdem nobilitatis prerogativam et sincere filialis adipiscendi dilectionem, tum eciam pro quadraginta florenis auri puri boni veri et justi ponderis plene ab eodem habitis et receptis nil juris sibi ac et filiis suis prenominatis in eisdem per-

cionibus reseruando sub expeditoria caucione in se assumpta dedisset, donasset et tradidisset eidem Paulo et per eum suis heredibus et successoribus vniuersis jure perpetuo et irreuocabiliter possidendas, tenendas et conseruandas; cui quidem possessionarie donacioni et perpetuacioni Magnificus Johannes Thwz de Lak ac Nicolaus similiter Thwz frater ejusdem de Zwech, nec non Josa et Kyrthews et Johannes filii Benedicti Messer de Kewlked, ac Andreas Isyp de dicta Kyrthes, nec non Stephanus, Paulus et Georgius filii ejusdem cum condicione ibidem declarata ipsorum beniuolum consensum prebuissent pariter et assensum.

Quarta siquidem ipsarum Magnifici scilicet Nicolai de Wylak Wayuode Transiluaniensis et Bani Machouiensis, Comitis Comitatus Simigiensis littera compromissionalis in papiro patenter emanata hanc verbalem habet continenciam:

Nos Nicolaus de Wylak Wayuoda Transiluaniensis et Banus Machouiensis Simigiensisque Comitatus Comes memorie commendamus tenore presencium significantes quibus incumbit vniuersis: Quod Egregius Thwz de Lak in sua ac Nicolai similiter Thwz fratris sui ab vna nec non Emericus Mehsser Johannis similiter Mehsser nec non Andree et Jose filiorum Isyp de Kyrthews personis ab altera partibus nostram veniendo in presenciam nobis significarunt: Quod ex quo nutu Diuino condam Ladislaus filius Ladislai de Zechen absque prole masculina ab hac vita decessisset, possessiones et porciones possessionarie ejusdem vniuerse in ipsos, cum ipsi fratres dicti Ladislai de Zechen generacionales essent et condiuisionales, legittime deuolute existerent; insuper nonnulle forent cause accionesque et aquisiciones tam factum possessionum quam aliarum rerum in altervtrum tangentes proponende; postularunt itaque pari animo, vt jura ipsorum quecumque tum super possessionibus et porcionibus possessionariis, tumque aliis causis et aquisicionibus contra sese proponenda reuidere examinareque et decidere deberent; nosque petitis et supplicacionibus eorundem inclinati taliter decreuimus, vt partes predicte sex probos et nobilis viros illius Comitatus Simigiensis, videlicet vna tres, altera similiter pars tres eligere valeant, quidquid sex persone in festo Purificacionis Virginis Gloriose nunc venturo aut ante ipsum festum Beate Virginis, si memoratus Johannes Thwz a seruiciis domini sui et Regni ociosus domum regredi potuerit in vno certo die in opido Somoghwar vniuersas causas tam factum possessionum quam et quarumcumque a prefato Ladislao deuolutarum sed et aliarum possessionum ac jurium possessionariorum condiuisionalium erga manus ipsorum existencium adjudicandi, disponendi, determinandique et decidendi plenam omnimodamque habeant potestatis facultatem, contradiccione par-

cium quarumque non obstante, voluceruntque partes premisse, vt prescripte possessiones et porciones possessionarie olim Ladislai de Zechen judicium quousque pretacte sex persone facta premissa reuiderent et determinarent, erga manus filie ejusdem Ladislai permanere deberent; ac eciam ex quo prelibatus Ladislaus Zecheny dictam suam filiam Egregio Emerico Chernely nutriendi causa testamentaliter legasse perhibetur, idem Emericus tanquam manus communis legittimos prouentus et redditus dictarum possessionum et porcionum possessionariarum interim filie ejusdem Ladislai Zecheny administrare deberet, populos eciam et jobagiones in eisdem residentes minus debite et inconsuete impedire sew molestare non presumpmat; preterea jam fati sex probi et electi, quid in premissis possessionibus et porcionibus possessionariis ac aliis rebus et bonis antefati Ladislai ipsam concernere, et quid eidem ac qui in propinquiore existens linea consanguineitatis ipsam expost tenere debeat et nutrire, discernere debeant et finire. Harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in Wasswar in festo beate Elizabeth vidue anno domini millessimo quadringentesimo quinquagesimo quinto.

Quinta vero earum Egregii Nicolai de Dombo Vice-Comitis ac nobilium Emerici de Endred et alterius Emerici de Thorwe electorum Judicum et Judicum Nobilium Comitatus Simigiensis in Somoghwar feria secunda proxima post festum Beate Lucie Virginis in prenotato Domini millesimo quadringentesimo qninquagesimo quinto anno in papiro patenter edita sigillisque eorum a tergo impressiue consignata prelibato Nicolao de Wylak Wayuode et Bano ad preinsertas superius litteras suas relatorie rescripta denotabat: Quod cum ipsi Vice-Comes ac Judices Nobilum acceptis prescriptis litteris dicti Nicolai, nobiles Emericus et Johannes Messer ac Andreas et Josa nec non Emericus Chernel in ipsorum accedentes presenciam exhibuisset eisdem quasdam litteras patentes Magnifici Ladislai de Gara Regni Hungarie Palatini, in quibus vna cum nobilibus dicti Comitatus Simigiensis cum eis existentibus vidissent clare contineri, vt vniuerse porciones possessionarie et quelibet jura possessionaria dicti condam Ladislai de Zechen omni jure prefatos filios Messer et filios Isyp et neminem alium neque ipsum Emericum Chernel, sed neque Nicolaum et Johannem Thwz concernerent; vnde ipsi in facto pretactorum vniuersorum jurium possessionariorum dicti condam Ladislai de Zechen ac educacionis et conseruacionis filie sue quandam fecissent inter partes ipsas judiciariam deliberacionem, de qua prefatus Emericus et Sigismundus Chernel personaliter illic astantes super hujusmodi judiciaria deliberacione non contenti eandem pro euidenciori sui discussione in presenciam antefati Nicolai Waywode transmitti postulassent, quam ipsi ad festum Beati Thome martiris post festum Natiuitatis Domini

proxime venturum in presenciam ejusdem Nicolai Waywode transmisisset maturius discuciendam; interim autem ne dicte porciones possessionarie prefati condam Ladislai de Zechen desolarentur, partibus predictis consencientibus ad manus nobilium Emerici de Fyred et Blasii Kereztbwry tanquam Communes ad conseruandum dedissent et assignassent tenendas et conseruandas manus vtrarumque parcium de eisden penitus excipiendo.

Sexta autem ipsarum videlicet predicti Conuentus Simigiensis littera prohibitoria hujusmodi sequiter sub tenore:

Nos Conuentus Monasterii sancti Egidii de Simigio memorie commendamus: Quod nobilis Johannes filius condam Anthonii de Kowachy in sua ac Emerici fratris sui carnalis personis nostram personaliter veniens in presenciam per modum protestacionis et inhibicionis nobis significare curauit in hunc modum: Quod transactis temporibus Egregii condam Nicolaus et Johannes Thwz de Lak quasdam quatuor sessiones jobagionales ipsorum protestancium in porcione eorum possessionaria in possessione Akch in Comitatu Simigiensi existentes et habitas, ac quandam piscinam Hatthas vocatam in territorio dicte possessionis Akch habitam minus juste et indebite ac preter omnem viam juris occupasset occupatiueque tenuisset, postmodum vero nescitur quo juris titulo ad manus Egregii Emerici Thewrewk de Ennyng deuente fuissent et per ipsum Emericum Thewrewk tenerentur ac conseruarentur eciam de presenti. Vnde facta hujusmodi protestacione prefatus Johannes tam in sua quam eciam Emerici fratris sui personis annotatum Emericum Thewrewk et alios quoslibet ab vlteriori detencione et conseruacione dictarum quatuor sessionum et piscine prefate, vsuumfructuum et quarumlibet vtilitatum percepcione sew percipi faccione quouis modo jam factis vel fiendis prohibuit contradicendo et contradixit inhibendo publice et manifeste coram nobis vigore et testimonio harum litterarum nostrarum mediante. Datum feria quarta proxima post festum Natiuitatis Beate Marie Virginis anno millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto.

Septima siquidem ipsarum honorabilis videlicet Capituli Ecclesie Albensis et octaua vltimaque earundem predicti Conuentus Cruciferorum de Alba littera ambe protestatorie pariter et prohibitorie in vno et eodem termino, videlicet die dominico proximo post festum Beatorum Petri et Pauli Apostolorum in anno salutis nostre millesimo quingentesimo decimo in papiro patenter confecte sub vno sensu et forma verborum declararent: Quod nobilis Ladislaus condam Benedicti Messer et Paulus olim Petri Josa de Kewrthews filii in ipsorum propriis ac Michaelis et Pauli filiorum condam Johannis Isyp de eadem Kewrthews et domine Katherince filie dicti condam Benedicti Messer consortis scilicet Gregorii de Kowach personis in ipsius Conuentus venientes presenciam per modum

protestacionis et inhibicionis eidem significare curassent in hunc modum: Quod quia Serenissimus condam dominus Mathias Rex Egregio Nicolao Thwz de Zwech e viuis sublato statim et in continenti ad totales porciones possessionarias ejusdem Nicolai Thwz ac Magnifici condam Johannis similiter Thwz de Lak, nec non Ladislai de Zechen et Simonis de Iheths in eadem possessione Lak in Comitatu Simigiensi existente habitas, ac possessiones Hydas, Sewenye, Zwech, Zenth Marthon, Bew, Lasi, Nagh Beryn, Petthend, Gyewgh, Akch, Nyr, Letha, Zewchen, Monyorokerek, Sythwa, Kewlked et Kak vocatas pertinenciasque earundem vniuersas in eodem Comitatu Simigiensi adjacencium potencialiter mittendo easdem pro se recipi et occupari fecisset via juris sine omni; et expost ipso domino Mathia Rege ex hac luce decesso easdem porciones et possessiones Illustris condam dominus Johannes Dux Coruinus tenuisset et possedisset et vsus fuisset quoad voluisset; tandemque nescitur quo juris titulo Magnifico Emerico Thewrewk de Ennyng Bano Nandoralbensi tunc familiari suo inscripsisset potencia mediante in prejudicium et dampnum prefatorum protestancium valde magnum. Vnde iidem protestantes annotatum Emericum Thewrewk ac dominam consortem, nec non Nicolaum et Valentinum filios ejusdem aliosque vniuersos ab vlteriori vsu detencioneque et conseruacione dictarum porcionum ac possessionum et pertinentiarum earundem vniuersarum seque quouis quesito sub colore in domynium earundem intromissione, vtilitatumque earundem percepcione quomodolibet factis vel fiendis prohibuissent et contradixissent publice coram Capitulo et Conuentu prenotatis.

In quarum quidem omnium litterarum preexhibitarum contrarium memoratus Johannes de Thorda et Gregorius de Mykola subjunxerunt et allegauerunt hoc modo: Qualiter preexhibite omnes littere contra prenominatos Petrum de Korlathkew, Ambrosium Sarkan et Alexium Thwrzo; consequenterque donacionem nostram Regiam super prescriptis castris Lak, Thamassy et Ozora, ac curiis nobilitaribus Edelyn et Moory eorundemque et earundem pertinenciis modo antelato ipsis factam nullius essent vigoris et firmitatis. *Primo* quidem pretacte littere dicti Conuentus Crucifferorum de Alba fassionales et impignoraticie simulcum litteris statutoriis ejusdem Conuentus exinde confectis pro parte et in persona memorate domine Barbare consortis antefati Francisci de Hederwara producte ex eo, quod idem Franciscus singularis et vnica persona existens, nullaque euidenti et racionabili necessitate compulsus, quippe qui nec senteneiam per capitalem detentus, nec per hostes aliquando captus, neque redemptus extitisset, in prejudicium juris nostri Regii, quod in bonis suis per modum successionis palam habebatur, prenotate domine Barbare consorti

sue amore magis et fauore conjugali (vti presumitur) quam necessitate exigente absque consensu nostro Regio prenarratam impignoracionem castrorum et bonorum suorum predeclaratorum pro predictis viginti millibus florenis auri facere nusquam potuisset. — *Pari racione* prenarrata quoque omnium castrorum et bonorum ipsius Francisci Hederwary obligacio atque impignoracio memorate domine Katherine filie dicti condam Nicolai de Hederwara sorori sue carnali, consorti videlicet prelibati condam Stephani de Rozgon tunc in humanis agenti pro prescripta similiter viginti millium florenorum auri summa coram ipso eodem conuentu Cruciferorum de Alba modo prenotato facta locum non haberet. — *Celerum* licet idem Franciscus de Hederwara pretactam duodecim millium florenorum auri ab antefato Benedicto de Bathyan ad necessitates suas in preinsertis litteris paterne Majestatis consensualibus declaratas euitandas et expediendas se plenarie tulisse et leuasse profiteatur, et propterea prescriptas possessiones suas Thethen, Koch, Kethel, Chazar, Chycho, Wygman, Genyew, Taab, Zenth Myklos et Ewrs (pro quibus tandem per modum concambii predictum castrum Lak prenotateque curie nobilitares Edelyn et Mory cum ejusdem et earundem cunctis pertinenciis per antefatum condam Emericum Thewrewk sibi date et collate extitissent) eidem Benedicto de Batthyan coram prenominato condam Petro Judice Curie ipsius paterne Majestatis obligauerit et inscripserit, consensusque Regius paterne scillicet Majestatis exinde subsequutus et collatus fuerit; ex quo tamen ejuscemodi obligacio pariter et inscripcio non pignoris titulo sed perpetuitatis jure et in casu quo ipsum Franciscum de Hederwara in semine deficere contingeret per eum facta extitisse, constat autem eundem Franciscum adhuc superuiuere et nondum decessisse et per consequens nondum defecisse, ex eoque prescripta vniuersa bona et quelibet jura sua possessionaria per antelatam infidelitatis notam modo preallegato in perpetuum amisisse et ob hoc eadem quoque inscripcio nullius esset vigorositatis. — *Prenarrate* siquidem littere Capituli Ecclesie Sancti Stephani Prothomartiris de promontorio Waradiensi fassionales in persona nomineque prefati Johannis Dragffy producte propterea robur non sortirentur firmitatis, quia nec litteris statutoriis exinde confectis, nec alio euidenti documento posset verificari, si premissa cambialis permutacio alias inter ipsum Johannem Dragffy ac prefatum condam Georgium fratrem suum carnalem ab vna; nec non predictam condam dominam Dorotheam nouercam suam, relictam scilicet dicti olim Bartholomei Dragffy filiam vtputa antefati condam Emerici Bani filii predicti olim Laurencii de Hederwara Palatini ab alia partibus coram ipso Capitulo modo prenotato facta fictiue simulatiueque, vel recte realiterque celebrata extiterit; et si virtute ejuscemodi concambialis permutacionis eadem domina prescriptas medietates antedictarum possessionum

Zeeplak et Bewshaza aliquando possedisset, et quo tandem easdem fecisset; e contrario vero, si idem Johannes Dragffy vel ipse Georgius frater suus premortuus in dominyo pretactarum trium parcium prescriptarum porcionum possessionariarum ejusdem domine Dorothee in prenominatis opidis Ozora, Thamassy et Ireg, ac possessionibus Marthon, Bozyas, Thengeld, Felsew Maysa, Also Maysa, Debrenthe, Nagh Cheh, Kis Cheh, Kanya, Zokol, Gonozd, Megyes, Ireg, Wyffalw Heneche, Thengelycz, Menthothffalw, Igar et Gerenas habitarum aliquando fuerit persistantque vel modo, que deinde jure hujusmodi porciones possessionarie ipsam dominam concernerent, quidve juris in eisdem habuerit vel habeat, nullum probabile constaret documentum atque testimonium. Et ob hoc ambe littere preinserte viribus per omnina destitute haberentur. — *Preterea* quamuis prescripta castra Thamassy et Posegawar et castellum Podwersa cum suis cunctis pertinenciis virtute preexhibitarum litterarum antefati condam domini Mathie Regis consensualium pariter et confirmacionalium prelibatique condam Comitis Ladislai de Palocz Judicis Curie Regie composicionalium litteris in eisdem confirmacionalibus verbotenus insertarum inter prenominatos condam Laurencium de Hederwara Palatinum ac Emericum Banum et Nicolaum filios ejusdem Laurencii Palatini ab vna, ac prefatos Raphaelem Electum Ecclesie Boznensis ac Phylpes et Paulum Herczeg ab alia partibus modo predeclarato confectarum et emanatarum, in casu quo ipse Franciscus Hederwary absque heredum solacio ex hac luce decessisset, in prenominatum Nicolaum filium dicti Francisci Herczeg cum hiis quibus congruit deriuari et condescendi debuerit; quia tamen prescripte littere prenotati condam Sigismundi Regis confirmacionales Bude in festo Beate Margarethe virginis et martiris in pretacto Dominice Incarnacionis millessimo quadringentesimo vndecimo anno edite, habentes in se transsumptiue tenores quarundam litterarum ejusdem domini Sigismundi Regis in Wissegrad feria sexta proxima post festum Resurreccionis Domini anno ejusdem millesimo quadringentesimo quinto confectarum in preexhibitis litteris ipsius condam Comitis Ladislai de Palocz composicionalibus verbotenus inserte per quendam Gabrielem de Zemlen per dominos Prelatos ac Barones Proceresque et Nobiles hujus Regni nostri Hungarie vniuersos ob multarum litterarum priuilegialium falsam et iniquam fabricacionem atque confeccionem in anno salutis millesimo quadringentesimo quinquagesimo octauo transacto publice condempnatum et tandem incineratum maliciose et inique falsse fabricate et exarate; propterea prenominati Petrus de Korlathkew ac Ambrosius Sarkan vniuersa bona et quelibet jura possessionaria antefati Nicolai Herczeg vbilibet habita et existencia, que ex eo, quod ipse prenarratis litteris nomine antefati condam domini Sigismundi Regis false et inique per annotatum condam Gabrielem modo antelato fabricatis

atque . . . matis in Judicio palam vsus fuisset, ad collacionem nostre Majestatis juxta vetustam et approbatam hujus Regni nostri Hungarie consuetudinem rite deuoluta extitissent, a Majestate nostra pro se impetrassent. Tum igitur ex eo, tum vero quia prelibatus Franciscus de Hedewara nondum defecisset, immo antequam ex hac luce decessisset prescriptam infidelitatis notam, vt premissum est, manifeste incurrisset, per quam pretacta vniuersa bona et jura sua possessionaria de facto amisisset, et proinde prenarrate quoque littere annotati condam Comitis Ladislai de Palocz composicionales et consequenter antefati condam domini Mathie Regis exinde confirmacionales inuigorose pariter et inanes haberentur. — *Deinde* quoniam prelibatus Johannes de Pakos causam suam prenotatam occasione prescripti castri Ozora ac pertinenciarum suarum prenominatarum modo prehabito motam, prout ex seriebus pretactarum litterarum causalium nomine et in persona ejusdem Johannis ordine prenarrato productarum et exhibitarum clarescit, ab anno Dominice Incarnacionis millesimo quadringentesimo sexagesimo octauo vsque in presentem annum gracie millessimum quingentessimum vigesimum tercium prosequi neglexisset, et ideo causa ipsa quodammodo condescensa jam haberetur, qua sopita atque condescensa relique quoque vniuerse littere nomine suo presentate per obstaculum prescripcionis jura nobilium Regni transcendentis atque prescribentis extincte mortificateque censerentur. Et alioquin si causa premissa condescensa sopitaque modo preallegato non fuisset, vtique eciam processum suum in hujusmodi longis causarum processibus ab olim obseruari consuetum nondum compleuisset, quo incompleto et inperfecto adhuc fine, processuque pendente ad eandem causam et litteras productas respondere minime teneretur. — *Postremo* quia super prenominatis possessionibus Hydas, Sewrnye, Zwech, Zenth Marthon, Bew, Jad, Nagh Beryn, Petthend, Gyewgh, Akeh, Nyr, Letha, Zewehen, Monyorokerek, Sythwa, Kewlked et Kak porcionibusque possessionariis prenominatorum condam Nicolai Thwz et Ladislai de Zewehen in prescripta possessione Lak existentibus annotati Ladislaus et Gregorius Messer, nec non Emericus et Franciscus de Kyrthews eorumque progenitores nullam hactenus litis mocionem fecissent, immo protestaciones quoque et inhibiciones consuetas, quibus vtpote longeui temporis prescripcio excludi solet, super eisdem possessionibus ac porcionibus possessionariis in locis testimonialibus ac coram ordinariis Regni Judicibus facere neglexissent ab anno virginalis partus millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto vsque annum incarnate Deitatis millesimum quadringentesimum nonagesimum sextum, quo videlicet anno per Johannem filium condam Anthonii de Kowachy in sua ac Emerici fratris sui carnalis personis super quatuor sessionibus eorum jobagionalibus in pretacta possessione Akeh in Comitatu Simigiensi existente habitis, ac super quadam piscina

Hattas appellata in territorio ejusdem possessionis adjacente contra prelibatum condam Emericum Thewrewk de Ennyng, et demum usque ad annum salutis millesimum quingentesimum decimum nouissime preteritum, quando scilicet prelibati Ladislaus Messer et Paulus de Kyrthews in ipsorum ac Michaelis et Pauli filiorum condam Johannis Isyp de eadem Kyrthews, nec non domine Katherine filie dicti condam Benedicti Messer consortis videlicet prenotati Georgii de Kowachy personis coram Capitulo Albensi et Conuentu Cruciferorum de Alba predictorum antelatam protestacionem pariter et inhibicionem super pretactis possessionibus et porcionibus possessionariis litigiosis modo premisso fecissent, nulla protestacio, nulla eciam prohibicio contra earundem possessionum ac porcionum possessionariarum detentores in seriebus et continenciis preexhibitarum litterarum facta fuisse reperiretur; licet in anno incarnate Deitatis millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto protestacio quadam simul et inhibicio per Johannem filium Authonii de Kowachy in sua ac Emerici fratris sui carnalis personis super quatuor sessionibus coram jobagionalibus in pretacta possessione Akch in Comitatu Simigiensi existente habitis ac quadam piscina Hattaas appellata in territorio ejusdem possessionis adjacente coram dicto Conuentu Ecclesie Simigiensis modo prehabito facta extitisse deprehendatur; tamen super eisdem nulla in presenciarum questionis discussionisque materia mota haberetur: et si eciam haberetur, prescripcio diuturni longeuique temporis in eisdem dudum intercessisset, et ex eo preinserte quoque littere in personis ipsorum Ladislai et Gregorii Messer ac Emerici et Francisci de Kyrthews modo prenarrato presentate viribus per omnia destitute haberentur, et per consequens prescripta castra ac castella, opida, ville, curie nobilitares, possessiones, predia, porcionesque et quelibet jura possessionaria sepefati Francisci de Hederwara nunc in lite existencia prenominates donatarius, quibus videlicet nos easdem et easdem contulissemus, optimo jure concernerent.

Quibus sic [illegible] et prelibato Benedicto de Bewken in persona [illegible] Nostri Heruegh [illegible] et [illegible] quod nos prefacta bona et jura possessionaria [illegible] Nostre propter exhibicionem preinsertarum [illegible] Sigismundi Regis in prescriptis [illegible] emanatarum [illegible] Petrus [illegible] Kereszthsew et Am[illegible] Majestatis nostre [illegible] nec [illegible] Nostri Heruegh virtute [illegible] Comite [illegible] man[illegible] Majestatis [illegible] prenarrato [illegible] Palocz modo

predeclarato facte judicium pro se administrari postulatum, et alias quod ipse Nicolaus tanquam juris et litterarum ignarus iuuenilisque etatis super earundem litterarum bona vel mala confectum (igy) emanacioneque nil vnquam vel audiuisset vel intellexisset, subjungente pariter et referente; parcium omnium prescriptarum procuratores prenominati suis partibus juxta preexhibitarum litterarum continenciam atque vigores, juxta eciam responsiones et allegaciones eorum predeclaratas Bude primum per eandem nostram Personalem Presenciam et deinde, causa ipsa cum tota serie sua prenarrata in conspectum solius nostre Majestatis huc ad Wyssegrad maturioris euidencioris-que discussionis gracia deducta, per nostram Maiestatem judicium ac justiciam finalemque deliberacionem et conclusionem supplicarunt.

Verum licet prenominatus Detricus de Rayk prescripta castra Thamassy et Ozora cum pertinenciis suis predeclaratis prefate domine Barbare consorti ipsius Francisci de Herderwara vltra prescriptas dotem et res suas paraffernales pro prenarrata viginti millium florenorum auri summa premisso pignoris titulo pertinere; memoratus vero Benedictus Fychor eadem castra Thamassy et Ozora cum dictis suis pertinenciis, preterea prescriptas curias nobilitares Edelyn et Mory ipsi Francisco de Hederwara in concambium possessionum suarum Thethen, Koch, Kethel, Chazar, Chicho, Wygman, Genyew, Thab, Zenth Myklos, et Ewrs prelibato Benedicto de Batthyan jure perennali deseruire; memoratus nempe Mauricius de Olazy tam prescripta castra curiasque nobilitares, quam eciam alia uniuersa ac quelibet bona ac jura possessionaria prenotati Francisci de Hederwara vbiuis et in quibuscunque Comitatibus predicti Regni nostri Hungarie adjacencia et habita, memoratam dominam Katherinam consortem predicti Andree de Bathor, preter jus suum quartalicium in eisdem vniuersis bonis et juribus possessionariis habitum sibique juxta ejusdem Regni nostri consuetudinem de illis jure materno prouenire debens, prenotato pignoris titulo concernere; antefatus siquidem Balthasar de Bod directas et equales tres partes totalium porcionum possessionariarum annotate condam domine Dorothee, relicte dicti olim Bartholomei Dragffy filie vtputa predicti olim Emerici Bani de Hederwara in opidis Ozora ac Thamassy et Ireg, nec non possessionibus Marthon, Bozzas, Thengeld, Felsew Maysa, Also Maysa, Debrenthe, Nagy Cheh, Kys Cheh, Kanya, Zokol, Gonozd, Megyes, Ireg, Wyffalw, Henche, Thengelycz, Mentohtffalw, Igar et Geremas habitarum memorato Johanni Dragffy perpetuitatis jure; reliqua vero pretacta vniuersa bona et quelibet jura possessionaria predicti Francisci de Hederwara vbilibet habita eundem Johannem Dragffy omni eo jure, quo prenotatam condam dominam Dorotheam legittime contigissent, tangere; prelibatus autem Benedictus de Bewken prenominatum Nicolaum Herczeg prescripta castra Thamassy et Po-

segawar et prenotatum castellum Podwersa cum omnibus eorum pertinenciis et vtilitatibus perennali consimiliter jure concernere; annotatus — — — Franciscus de Lad pretactum opidum Ozora nec non possessiones Bozzas, Debrenthe, Also Maysa, Felsew Maysa et Nylas vocatas antefato Johanni de Pakos jure parimodo perpetuo competere; prenominatus siquidem — — — — de Kowachy pretactas possessiones Hydas, Sewrnye, Zwech, Zenth Marthon, Bew, Jad, Nagh Beryn, — — — — — — Akch, Nyr, Letha, Zewchen, Monyorokerek, Sythwa, Kewlked et Kak vocatas et — — — — — — as porciones possessionarias predictorum condam Nicolai Thwz de Lak et Ladislai de Zewchen in eadem possessione La — — — — ita prenominatis Ladislao et Gregorio Messer, nec non Emerico et Francisco de Kyrthews similiter jure perennali pertinere retulerint et ordine prenarrato proposuerint.

Quia tamen juxta predeclaratam responsionem — — — — — et allegacionem prenominatorum Johannis de Thorda et Gregorii de Mykola procuratorum ipsorum actorum legittimorum sepefatus Franciscus de Hederwara tanquam singularis et vnica persona heredeque successorio destituta, nullaque euidente et racionabili necessitate coacta, premissam fassionem simul et obligacionem impignoraticiam prescriptorum castrorum suorum Thamassy et Ozora pertinenciarumque eorundem prelibate domine Barbare consorti sue pro prenarratis viginti millibus florenis auri facere nequaquam potuisse; simili deinde et pari racione prenarrata omnium castrorum et bonorum ipsius Francisci de Hederwara obligacio atque impignoracio per eum memorate condam domine Katherine filie dicti olim Nicolai de Hederwara sorori sue carnali, consorti, vt prefertur, antefati Stephani de Rozgon pro prescripta similiter viginti millia florenorum auri summa modo antelato facta perperam celebrata extitisse: prenarrata deinde pretactarum possessionum Thethen, Koch, Kethel, Chazar, Chyeho, Wygman, Genyew, Thal, Zent Myklos et Ewrs, subsequenterque castri Lak curiarumque nobilitarium Edelyn et Mory cum ejusdem et earundem cunctis pertinenciis prenominato Benedicto de Batthyan per antefatum Franciscum de Hederwara modo et ordine ac sub condicionibus superius inserenter expressis facta, non impignoracio, sed perpetuitatis jure tituloque et in casu duntaxat, quo ipsum Franciscum de Hederwara in semine heredibusque deficere contingeret, facta celebrataque fuisse, et ob hoc hujusmodi quoque fassio et inscripcio [illegible] eo, quod idem Franciscus nondum defecisset [illegible] admittenda censeri: ceterum quis [illegible] Johannis Dragffy litteris fass[illegible] probabili testimonioque euidenti non constat [illegible] et quantum juris prenominata domina D[illegible] Bartholomei Dragffy, filia scilicet [illegible] Emerici Bani de Hed[illegible]

prenarratis bonis et juribus prius habuerit, vel modo hassit; predeclarata eciam bonorum prescriptorum partes inter permuta io concambialis, vtrum ficte vel realiter et serio cefuerit incertum pariter habetur, et ob hoc eadem quoque ii mutua et inuicem facta celebracio inanis et inuigorosa ; composicio deinde et vnio inter memoratos condam Laudo Hederwara Palatinum ac Emericum Banum et Nicolaum iusdem Laurencii Palatini, nec non prefatos Raphaelem Elecclesie Boznensis, ac Phylpes et Paulum Herczeg de Zekoram antefato Comite Ladislao de Palocz ex juridico pronodo antelato facta et contractus; mutuaque in pretactis cabonis eorum successio exinde sequuta, quia prelibatus Fran de Hederwara, antequam in semine defecisset, premissam tatis notam palam incurrisse, hujusmodi contractum sew muuccessionem penitus perturbasse, deleuisseque et extinxisse; minus tamen propter exhibicionem pretactarum litterarum iti condam domini Sigismundi Regis confirmacionalium in pto salutis anno millesimo quadringentesimo vndecimo modo ito confecte atque fulminate prelibatus Nicolaus Herczeg ob et raciones per procuratorem suum superius deductas nulla pcionis vel infidelitatis nota labeque innodatus aut irretitus e; demum causa prenotata in facto prescripti opidi et castri et pertinenciarum suarum prenominatarum modo et ordine ito mota per premisse prescripcionis obstaculum quodam modo atque condescensa fuisse, et alioquin ob raciones superius sas in suspenso incompletoque adhuc fine pendere et loco de i illa tractari non posse, sed in suo processu veteri, prout ni consuetudine debebit admittendaque videbitur, prosequi depostremo negocium quoque et factum prescriptarum posses- Hydas, Sewrnye, Zwech, Zenth Martlon, Bew, Jad Beryn, Petthend, Gywgh, Akch, Nyr, Letha, Zewchen' rokerek, Sythwa, Kewlked et Kak porcionumque possessiom prenominatorum condam Nicolai Thwz et Ladislai de Zew- i pretacta possessione Lak *existencium et habitarum per lonmporis prescripcionem jura nobilium Regni nostri, vt premissum iascendentem* extinctum penitus et sopitum esse, *ex premissis* batur manifeste. *Quapropter prenarrate* omnes littere in perprenominatarum dominarum Barbare sepedicti Francisci de rara, ac Katherine prelibati Andree de Bathor consortum; item inatorum Benedicti de Batthyan, Johannis Dragffy et Nicolai g, nec non Ladislai et Gregorii Messer ac Emerici et Francisci thewa producte et superius tum verbo tenus tum vero sensualiter , in quantum hereditatem et impignoracionem quoque ac inscria prescriptorum castrorum Thamassy, Ozora, Lak et Posegawar, ique Podwarsa, curiarum eciam Edelyn et Mory predictarum tan-

gere concernereque dinoscuntur, cassari et inualidari, subsequenterque eadem castra Thamassy et Lak, nec non curie nobilitares Edelyn et Mory prenominatis Petro de Korlathkew ac Ambrosio Sarkan pure et simpliciter ac absque omni prorsus dotaliciorum de eisdem prouenire debencium solucione eo, quod primum vniuersa bona et quelibet jura possessionaria dicti Francisci Hederwary eisdem Petro et Ambrosio, exigentibus preclaris eorundem seruiciorum meritis in perpetuum nos contulisse, et tandem ceteris bonis ejusdem Francisci per eos nobis remissis et resignatis in hijs duntaxat castris et curiis nobilitaribus condicione sub premissa cum eis concordasse recolimus; castrum vero Ozora prenotatum antefato Alexio Thwrzo; predictum siquidem castellum Podwarsa memorato Simoni Mersyth, ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis simul cum cunctis opidis, villis, possessionibus, prediis, porcionibusque et juribus possessionariis ad eadem castra et castellum curiasque nobilitares de jure et ab antiquo spectantibus pertinereque debentibus, quibus scilicet per antelatum Franciscum de Hederwara tenta fuerunt et possesse, vigore preexhibitarum litterarum nostrarum donacionalium superius verbaliter insertarum, in perpetuum *adjudicari*, *statuique* et *relinqui* et de eisdem castris, castello, curiis nobilitaribus, opidis, villis, possessionibus, prediis, porcionibusque et juribus possessionariis quarte puellares sew jura quartalicia prefatarum condam dominarum Katherine dicti condam Nicolai de Hederwara, ac Dorothee prelibati olim Emerici Bani de eadem Hederwara filiarum, eisdem juxta hujus Regni nostri Hungarie legem et consuetudinem prouenire debencia, prenominatis domine Katherine consorti annotati Andree de Bathor, filia videlicet ejusdem domine Katherine filie ipsius Nicolai Hederwary jure materno; nec non Johanni Dragffy virtute prenarrate fassionis ipsius condam domine Dorothee filie predicti olim Emerici Bani de Hederwara, relicte videlicet annotati condam Bartholomei Dragffy coram predicto Capitulo Ecclesie Sancti Stephani Prothomartiris de promontorio Waradiensi modo antelato facte [illegible] memorate domine [illegible] Francisci Hederwary pro habitacione sua [illegible] status et dotalicii sui, [illegible] castra Lak et Thamassy [illegible] deputari debere [illegible] Magistrisque Pro[illegible] nostre Judiciarie [illegible] Presencia nostra in [illegible] et existenti[illegible] premature, racie[illegible] vniuersas litteras [illegible] Bathor et Katherine, nec non [illegible] Johannis Dragffy et [illegible]

ꝥg, item Ladislai et Georgii Messer ac Emerici Fran-
yrthews modo predeclarato productas et exhibitas, in
t premittitur, hereditatem et impignoracionem quoque
ionem prescriptorum castrorum castellique et curiarum
tangere dinoscuntur, cassamus et inualidamus; ex eoque
astra Thamassy et Lak, nec non curias nobilitares Ede-
y sub condicione predeclarata pure et simpliciter ac abs-
dotaliciorum solucione prenominatis Petro de Korlath-
brosio Sarkan; castrum vero Ozora predictum memorato
rzo; ipsum siquidem castellum Podwarsa antefato Simoni
rumque heredibus et posteritatibus vniuersis, simul cum
dis, villis, possessionibus, prediis porcionibusque et juri-
ionariis ad eadem et easdem de jure et ab antiquo spectanti-
ibet, per annotatum Franciscum de Hederwara, vt prenar-
texta fuissent et possesse, ac pariter cum vniuersis suis
, vtilitatumque et prouentuum integritatibus quouis no-
bulo vocitatis, vigore preexhibitarum litterarum nostra-
onalium in perpetuum adjudicanda, statuendaque et re-
et de eisdem castris, castello, curiisque nobilitaribus et
ac earundem pertinenciis predeclaratis quartas puellares
artalicia prenominatarum condam dominarum Katherine,
n Nicolai, et Dorothee, prenotati olim Emerici Bani filia-
n juxta hujus Regni nostri Hungarie legem et cosuetu
pretactum est) prouenire debentes, antefatis domine Ka-
sorti ipsius Andree de Bathor jure materno, et Johanni
rtute fassionis premisse excidentes et sequestrantes red-
et nichilominus prelibate domine Barbare consorti se-
ncisci de Hederwara locum competentem et honestum
cia et habitacione sua, juxta exigenciam status et dota-
eisdem bonis mariti sui, extra predicta castra Lak et
curiasque nobilitares Edelyn et Mory, dandum et depu-
e, serie aliarum litterarum nostrarum adjudicatoriarum,
ium pariter et occupatoriarum decreuimus et commi-
adjudicamus, decernimusque et committimus sepedicta
tellumque et curias nobilitares cum eorundem et earun-
enciis predeclaratis in perpetuum tenere, possidere pa-
bere, auctoritate nostra judiciaria, jureque et justicia
aluo jure alieno. Harum nostrarum vigore et testimo-
um mediante. Datum in curia nostra Wyssegradiensi
festi Exaltacionis Sancte Crucis anno salutis millesimo
mo vigesimo tercio.
király biról pecséte belül van nyomva.)

Lecta per me Werbewczy m. p.
Locumtenentem etc.

———

Az igy híven közlött itéletlevél *négy* tekintetben bir részint köztörténeti, részint jogtörténeti érdekkel, mennyiben: I. *Nandorfejérvár elveszésére vonatkozó nevezetes adatokat tartalmaz; II. a Hedervári és több más családok viszonyait több részben felvilágosítja; III. a királyi személynöki törvényszék akkori eljárását elénkbe tüntetvén, a Verbőczi idejében a legfontosb jogpereknél Magyarországban divatozott törvénykezési rendtartás iránt értesít*, és IV. *a szintén Verbőczi idejében létezett magyar jog közelebbi megismeréséhez adalékot nyújt.*

Ezen négy irányban tehát még néhány jegyzést iktatok ide.

I. *Nandorfejérvárnak 1521-iki elveszéséről* általában már közleményem kezdetén szóltam. Ezen esemény rendkivüli történeti fontosságánál fogva minden hiteles adat, mely annak közelebbi és részletesebb megismerését eszközli vagy biztositja, Magyarország köztörténetének szempontjából nagy becsünek tartatik. Ennek folytán különös becse van azon adatoknak, melyeket egykorú, közvetlenül magára ezen eseményre vonatkozó okmányok tartalmaznak.

S íme, miután Tubero és Istvánfi tudósitásai, melyeket Nandorfejérvár elestére nézve történetiróink mindeddig követtek, egyáltalán véve kielégitőknek többé nem találtatnak, minden ide tartozó új kútfői fölfedezést kedvesen kell vennünk.

Ezen oknál fogva csakugyan Szerémi Györgynek és Verancsics Antalnak Nandorfejérvár végsorsát tartalmazó részletesb elbeszélései birnak különös érdekkel [1]). Mennyiben pedig az itt szóban lévő itéletlevél és II. Lajos királynak abba iktatott egy adománylevele hazánk ezen végvárának elveszéséről s Hedervári Ferencnek ebből következett hütlenségéről körülményesen tudósitanak, ezen két okmányt, habár azoknak ide tartozó része egy másik, a Kovachichok által már közzé tett 1523-iki okmánynyal [2]) szórul szóra megegyezik,

---

[1]) A magyar Akademia által kiadott Magyar Történelmi Emlékekben, névszerint a Scriptorokat tartalmazó ezen gyüjtemény második osztálya első köteteiben

[2]) Astraea I. köt. 426. l.

az azon korú magyar történet nevezetesb kútföihez kell számitanunk.

Kiegészítésül közlöm itt még Marino Sanuto híres krónikájából azon levélnek olaszos latin fordítását, melyet Szoliman török császár kevéssel Nandorfejérvár elfoglalása után ezen eseményről a velencei köztársasághoz írt:

„*Copia dila lettera dil Signor Turcho mandata per il suo schiavo a'la Signoria nostra.*"

„Suleimancsah fiilius Selimsach Regis victor semper."

„Sultam Suleimansach Dei gratia Rex maximus Constantinopolis et Imperator utriusque continentis Persarumque et Arabum, Syrie, Meche et Hierosolimorum, Asieque et Europe et totius terre Egypti Imperator etc. ad Illustrissimum et maxime honorabilem Ducem Illustrissimi Venetiarum Dominii dominum Antonium Grimanum. Salutem dignam et convenientem salutationem cum congruenti affectu Splendori tuo mittimus. Sapiate che per il passato nostra Maesta se era partita per andar contra il Re de Hungaria hostilmente et armata manu, et venissemo in mezo del suo paese. Tutto el desiderio nostro era di trouar precise quel Re per combater in la compagna, et stessemo mezi tre in mezo il suo paese, et brusassemo et desolassemo quelli, et menassemo in captivita molti, per il che vedendo la Maesta nostra, che il preffato Re non vien in deffension del suo paese combatessemo. Et hauemo preso tre sue cita cum la spada, quale l' una e chiamata *Belgrado*, l' altra *Sabas* (Szabacs) et l' altra *Semini* (Zimony, Semlinum); et li homeni di quelle hauemo menati per fil de spada. Se hanno reso et altre cinque cita, et del populo suo parte hauemo mena per schiaui, parte per sorgoni a Constantinopoli. Li loci et cita sue destrutte et ruinato omnino, et vedendo nostra Maesta che il tempo era breue et la inuernata soprauueniua, retornassemo et venissemo alla sedia nostra. Quare sapendo nostra Maesta, che uni per il passato hauenate bona pace et amicitia cum le benedette anime de nostri masori pariter et cum nostra Maesta, ne e parso conueniente mandar el presente nostro schiauo Zaus Chelil, che ui conforti cum el nostro ben esser et etiam cum le prodoze nostre, acio ui realegrate come boni amici nostri, che seti. Scripte in aula Regie potestatis nostre in regione et oppido Belgradi prope fluuium Danubium die 22. Septembris 1521.

(Sanuto Marino kézirati kronikájának XXXII. kötetében, 1521 october 28-kánál).

II. Magyarország XV. és XVI. századi történetében egyes nevezetesb családok eseményei és kölcsönös viszonyai fő fontossággal birnak. Azért itt is helyénvalónak látszik, *az*

egyes családokra, melyekről az itt fejtegetett perben szó van, különösen figyelmünket fordítani.

Első helyt áll a *Hedervári* család, mely a magyar történet első százada óta az ország legelőkelőbb családainak egyike volt. A családnak két, még Gejza vezér korában ide telepedett idegen lovagtóli eredetét már a hazai krónika elbeszéli: „De Alemannia Volphgerus cum fratre suo Hederico de Comitibus Houmburch ortus cum trecentis dextrariis faleratis introivit, cui Dux Geycha montem Kiscen (Güssing, Német-Újvár) pro descensu aeterno contulisse comprobatur. De istis deinde Hederici generatio derivatur“ *). A család viszonyait annak kimúltáig (1680) felvilágosította Wagner Károly. Okmányunkban a következő Hederváriak említtetnek: *Lőrinc* 1437—1447. nádor, annak két fia *Imre* macsói bán és *Miklós*, továbbá ezeknek gyermekei, *Dorottya* Imre leánya és Drágffy Bertalan második neje, s Miklós gyermekei *Ferenc* a nandorfejérvári parancsnok és *Katalin* Rozgonyi Istvánné.

Látjuk ebből egyszersmind a Hedervári család összefüggését a Drágffyak- és a Rozgonyiakkal, melyre nézve még említenem kell, hogy Drágffy Dorottyának gyermekei nem voltak; Rozgonyi Katalin pedig János és Péter fiain kivül Katalint szülte, ki Báthory Endréhez ment férjhez. A jelen perben Rozgonyi Katalin Báthory Endrénével közvetlenül, az akkor már meghalt Hedervári Dorottya Drágffy Bertalanné nevében pedig annak mostoha fiával Drágffy Jánossal találkozunk.

Hedervári Ferencnek neje volt Cháky Borbála, Cháky Benedek és Rozgonyi Apollónia leánya. Ettől, mint az itt tárgyalt perből is kitetszik, neki gyermekei nem voltak.

A többi családokat illetőleg, melyek az itt szóban levő perben Hedervári Ferenc birtokára nézve különféle igényekkel felléptek, miután Batthyány Benedek e tekintetben csak adóssági követelést emelt, s így semmi családi összeköttetésére vagy ezen birtokhozi régibb közelebbi viszonyra nem hivatkozott, tehát itt szóba sem jöhet, a következőket emeljük ki:

---

*) Bécsi képes Krónika; Budai Krónika, kiad. Podhradczky 47. l. Turóczi Krónikája II. r. 11. f.

1) A *Szekcsöi Herczeg* családot, s névszerint Miklóst Ferencnek fiát, ki öseinek Fülöp, Ráfael és Pál, László fiainak Hedervári Lörinc nádorral és annak fiaival Imrével és Miklóssal kötött családi egyességet felhozva, de a Hedervári családdal való ezen alkalommal elismert rokonságra is hivatkozva, Tamási, Pozsega és Podwerso várakat igénybe vette. Ezen viszony mindazonáltal igen homályos, mert az igénylök fö okmánya, t. i. Zsigmond királynak állítólag 1405. aprilis 25-kén kelt és 1411. julius 12-kén megerösített kiváltságlevele, mely által Tamási Lászlónak és Henriknek megengedtetik, hogy, ha ök örökösök nélkül halnának ki, minden javaik Szekcsöi Herczeg Lászlóra és Istvánra vagy azoknak utódjaira szálljanak, — hamis, és az ismeretes okmányhamisító Zömléni Gábor deák által gyártatott, a mint ezt Verböczi Hármas könyvében (II: 14. §. 58.) találjuk, s az ellenfelek ügyvédei is felhozták, Szekcsöi Herczeg Miklós pedig nem tagadta, minden igényét csak az ezen okmány alapján Palóczy László országbíró elött 1446. Fülöp szépatyja és testvérei s Hedervári Lörinc nádor és fiai között kötött, és Mátyás király által 1464. megerösített birói egyességböl származtatván.

Ehhez képest a Szekcsöi Herczeg család származását Henrik zagóriai bántól kezdve így találjuk:

Henrik zagoriai bán	Péter	Péter	László	Ráfael boszniai püspök	
				Phylypes vagy Fülöp	Péter János Miklós — Ferenc — Miklós, ki a jelen perben áll.
				Pál	

Ha egyébiránt Zsigmond király hamisnak talált okmánya a genealogiai összefüggésre nézve hitelt érdemel, Henrik bánnak egy másik János nevü fiától még a következö maradéka is volna:

Henrik zagoriai bán	János	Miklós	Tamási János erdélyi vajda	Tamási László és Henrik vajda.

Tamási János vajda és ennek fiai László és Henrik vajda az említett koholt okmány szerint magvok szakadta esetére minden jószágaikra nézve Szekcsöi Herczeg László, és ennek ugyanazon okmány szerinti testvére István számára Zsigmond királytól állítólag az örökködési jogot nyerte meg; mely okmányt Szekcsöi Herczeg László fiai a Hedervári Lörinc és annak fiai ellen kezdett perben oly ügyesen tudtak használni, hogy ezek velök az országbíró előtt barátságos egyességre léptek, oly módon, hogy Hedervári Lörincnek és utódjainak a tamási, pozsegai és podversai várak engedtettek át, melyek mindazonáltal, ha Hedervári Lörinc nemzetségében magszakadás történnék, a Szekcsöi Herczeg családhoz visszaszálljanak. Hedervári Ferenc elitéltetése most Szekcsöi Herczeg Miklósnak alkalmat nyújtott, miszerint a három várnak kiadatását követelte.

2) A *Pákósi*-családot. Pákosi János Hedervári Ferenc jószágai közöl az ozorai várat és urodalmat mint az ö családját illetö örökséget követelte, melyet még Hedervári Lörinc nádor erőszakosan elfoglalt, azóta pedig a Hedervári család s legutóbb Hedervári Ferenc jogtalanul birt. Követelésének bizonyításában mindenekelött ezen jószágra az Ozorai család nöi ágának jogát ügyekezett megmutatni; azután ettöli saját származását bizonyította be. A családi viszonyok, mennyiben az Ozorai, Derechkei és Pákosi családok összeköttetését látjuk, magokban véve érdekesek, de a Hedervári családdal a Pákosiak semmi családi vagy más közelebbi összefüggésben nem álltak. A nemzedéktábla a következö:

- Ozorai Endre
  - Ozorai Miklós
    - Ozorai Borbála Derechkei Lukács neje
      - Derechkei Pál
        - Derecskei István
          - Derecskei János
          - István
          - László
        - László
        - Krisztina Pákosi Zemere neje
          - Pákosi György Zemere Albert
            - Pákosi János
          - János (Joannes Zwbor de Földvár.)
  - Borbála Ozorai Pipó temesi ispán neje

Ezen nemzedéktábla a magyarországi onomastikára zve is két nevezetes adatot tartalmaz:

a) A florenci eredetű Scolari Pípo (Fülöp), ki Zsigmond ıtt az ország több legelőkelőbb hivatalát viselte (meghalt 26.), Magyarországban nem eredeti, hanem nejének nevén veztetett, azaz Ozorai Pípónak, t. i. az ozorai vár és urolom után, melyet ő mint neje hozományát bírt; de mely, vel minden gyermekei már előtte elhaltak, halála után is- ét neje családjára szállt vissza.

b) Pákosi Zemere és Derechkei Krisztina egyik fia Jás az okmányokban „Johannes Zwbor de Földvár"-nak neztetik; hihetőleg Földvár helység után, melyet bírt.

Látjuk ebből, hogy a XV. század első felében a maarországi onomastika határozott származási szabályokat álában még nem követett, s hogy többnyire a nevezetesebb rtok volt az, mi a birtokosnak praedicatumát akkép adta ɜg, hogy az egyszersmind személynévül is használtatott.

3) Különös érdekkel bírnak a *Bewi* vagy *Bwi, minden ausségek szerint ösmagyar nemzetségtől eredt* Széchenyi Meer (Messer de Zewchen) és Kürtös (Kyrtews) családoknak szonyai, és néhány más a Bewi nemzetségből való, u. m. a ıki Thuz, Lethai és Kewlked családokkali összefüggése. zek több helységekre, melyeket Hedervári Ferenc bírt volt, gi osztályokból származott öröködési követeléseket tesznek, ez alkalommal nyolc okmányt hoznak fel, melyek a Bewi mzetségnek elágazását és az attól származott családoknak szefüggését és kölesönös viszonyait, ha nem kimerítőleg , legalább sok tekintetben körülményesen felvilágosítják. ;en okmányok alapján a Bew nemzetség következő nemzektábláját állítottam össze:

Bew vagy Bw nemzetség.

(A nemzetségnek régibb ősei ismeretlenek még.)

- Iseph
  - János
    - Trepk
      - János
        - Thuz Péter
          - Benedek
            - Péter. Miklós.
              - Laki Thuz Miklós és János
      - Péter
        - Matyus
          - Pál
            - Barnabás.
              - Lethai Simon.
      - István
        - Oláh János.
          - István
            - Benedek. György.
              - Kewlkedi Jósa, Kürtös és János.
          - László
            - János
              - Benedek.
                - Szécheni László és György.
        - Iseph.
          - Imre.
          - János.
            - Jósa.
              - Péter.
                - Kürtösi Imre és Ferenc.
          - Endre.
          - Jósa.
        - Lewkös
          - László.
            - János.
              - Kürtösi István, Benedek, György, Antal, Gergely és Dorottya, Pál Ferenc fiának, szegedi polgárnak neje.
        - Domokos
          - László. Benedek.
            - Szécheni László.
              - Ismeretlen nevű leány.
      - Miklós

Ezen adatokra nézve itt eleve csak két rövid jegyzést teszek :

a) Az ősmagyar nemzetségek ismerete azok által egygyel, t. i. a *Bewi* nemzetséggel szaporodik, melyet sem Horvát István, sem Podhradczky József a régi magyar nemzetségeknek általok készített jegyzékében nem említenek. A Bewi nemzetség egyébiránt már egy 1284-iki okmányban, összhangzólag a mi adatainkkal találtatik, u. m. „Comes *Johannes* filius *Isiph de genere Bewo* in conflictu extitit per Cumanos interemptus, — — ipsis *Trepk* et *Johanni* stb *).

b) Látjuk egyszersmind, mily alaptalan azon állítás, hogy Mátyás királynak keresztatyja Thuz János, *keresztelt zsidó* volt volna. A Laki Thuz család a Bewi ősmagyar nemzetségtől származott, tehát régi magyar nemes család volt, s így Laki Thuz Jánost keresztelt zsidónak jellemezni nem lehet.

III. A magyar jog történetét, söt annak rendszeres egészét is, csak akkor fogjuk alaposan ismerni, ha nem pusztán Verböczi Hármas könyve és a hazai törvények mellett állapodunk meg, hanem országunk és nemzetünk előbbi jogéletére vonatkozó minél több okmányok, leginkább régi periratok szorgalmatos tanulmányozása által azoknak értelmét mélyebben fölfogni és a gyakorlati élettel való összefüggésöket híven és részletesen érteni képesek leszünk.

Ezen szempontból az itt szóban levő pertárgyalások különös fontossággal bírnak. T. i. a per alkalmával oly kérdések merültek fel, melyek a magyar jog rendszerében mindig érdekeseknek ismertettek el; a tárgyalásokban és a per egész menetében pedig a régi magyar peres eljárás eléggé bő tartalmú példáját bírjuk. Járul ehhez még, hogy a per a királyi személynök törvényszéke előtt folyt le; hogy az Verböczi István Hármas könyvével egykorú; minek folytán ezt annak segedelmével különösen értelmezhetjük; söt hogy Verböczi maga volt a királyi személynök, ki benne bíráskodott, és az ítéletet alá is írta.

*) A még kiadatlan okmány kivonatát közli Czech János, Új Magyar Muzeum 1851. I. köt. 205. l.

Lássuk most *a pernek menetét, a perlekedés formáit, és érdemleges tárgyalásának fő vonásait.*

Miután az 1521-ki országgyülés Nandorfejérvár és Szabács megadói ellen a hütlenség büntetését kimondta volna, melyet az 1523-iki országgyülés névszerint a bünösök a koronára szállt jószágainak isméti adományozhatására vonatkozólag megujitott, s minek alapján a király törvényszéke 1523. junius 15-kén Hedervári Ferencet elitélte, II. Lajos király ennek jószágait több részben eladományozta. Így 1522. jan. 18-kán Lak és Tamási várakat, s Edelény és Mori curiákat Buchani Korláthköwy Péternek és Akosházai Sárkány Ambrusnak; martius 9-kén Dalmad birtokot Sysari Korody Albertnek, junius 15-kén Ozora várát Bethlenfalvi Thurzo Eleknek, és november 1-jén Podworsa várát Obrowaczi Mersych Simonnak adományozta. Minthogy pedig Hedervári Ferenc formaszerinti elitéltetése csak 1523. junius 15-kén történt, Korláthköwy Péternek és Sárkány Ambrusnak kivánatára a király nagyobb biztosság végett 1523. junius 16-kán nekik újonan adott ki egy adománylevelet. Bakich Pál, ki csak 1526. nyerte adományát, e perben nem szerepel.

De alig történtek ezen adományozások, azonnal hallatszott a panasz, hogy léteznek többen, kiknek Hedervári Ferenc jószágaira igényeik vannak, hogy tehát ezeknek egyszerü eladományozása mások jogainak sérelmével jár. Ezen jogigényeket a magyar jog rendes szabályai szerint a beiktatás alkalmával kellett volna béjelenteni, mire azután elintézésök törvénykezési úton következett volna. Azonban itt máskép történt. Mert az 1523. sz. Jakabterminus utáni quindénára vagyis 15-dik napra hirdetvény (edictum) által volt határidő kitüzve, melyen mindazok jelentsék magokat, kiknek Hedervári Ferenc jószágaira valami igényök van.

Ezen határnapon, azaz augustus 8-án mindenek elött az adományozottak adományleveleiket fölmutatták; azután hétféle igény volt béjelentve:

1) *Hedervári Ferenc neje Chaaki Borbála* hitbérén és hozományán kivül, melyeknek fejében férje minden javai le vannak kötve, az Ozora és Tamási várakban zálogjogot követelt Hedervári Ferencnek 1515. a keresztesek fejérvári con-

ventje előtt tett bevallása szerint, melyben ez, akkori jaicai bán, az ő ékszereit 20,000 magyar arany forint értékben ezen vár föntartására elköltvén, neki e tekintetben Ozora és Tamási várakat az azokhoz tartozó jószágokkal együtt zálogképen lekötette, mely kötés még ugyan 1515. beiktatás által is meg volt erősítve.

2) *Batthány Benedek* 12,000 magyar aranyforint fejében, melyeket ő Hedervári Ferencnek akkor jaicai bánnak legsürgősb köz- és magánszükségei fedezésére kölcsönzött, ennek 1506. Szent-Györgyi és Bazini gróf Péter országbíró előtt magvaszakadtának esetére tett ünnepélyes bevallását fölhozván, melyet II. Ulászló király is ugyanazon esztendőben helyben hagyott, és egyik későbbi cseréjére hivatkozva, Ozora és Tamási várakat, s Edelény és Mori nevű curiákat tulajdonúl kereste.

3) Hedervári Ferencnek, *Katalin nővére utáni unokahúga Rozgonyi Katalin Báthori Endréné* az anyját illető s örökségképen reászállott negyed (quartalitium) fejében, de azonkivül 20,000 aranyforintnyi adósság tekintetében a keresztesek fejérvári conventje előtt 1500. történt bevallás alapján nagybátyja minden jószágaiban zálogjogot követelt.

4) *Drágffy János* mostoha anyjának néhai Hedervári Dorottya Drágffy Bertalanné annak atyja Hedervári Imre utáni örökségét, melyet ez 1506. részint egyszerü engedmény, részint csere útján három negyedrészben reá ruházott volt, tulajdonúl keresi, mennyiben az ezen örökséghez tartozó jószágok Hedervári Ferenc birtokában vannak, t. i. Ozora, Tamási, Ireg stb.

5) *Szekcsői Herczeg Miklós* azon barátságos egyesség alapján, melyet Szekcsői Herczeg Fülöppel, Ráfaellel és Pállal Hedervári Lőrinc nádor és annak fiai Imre és Miklós, tekintettel Zsigmondnak állítólagos 1411-iki kiváltságlevelére 1446. Palóczy László országbíró előtt kötöttek, és melyet Mátyás király 1464. helyben hagyott, Tamási, Pozsega vár és Podverso várakat, melyek Hedervári Ferenc birtokában valának, mint őseik után őket illető örökséget követelték.

6) *Pákosi János*, az Ozorai családnak női ágon való utódja, Ozora várat, mely jogilag ezen család mindkét ágát

illeté, de melyet még Hedervári Lőrinc nádor erőszakosan elfoglalt volt, legutóbb pedig Hedervári Ferenc bírt, örökségül kereste. Végre

7) *Szécheni Meszer László és Gergely s Kürtösi Imre és Ferenc*, mint a régi Bewi nemzetség utódai több, állítólag ezen nemzetség jogaihoz tartozó s őket ősi örökségképen illető, de Hedervári Ferenc által tettleg birtokolt jószágokat követeltek.

Ezen igények ellenében az adományosok általában azt válaszolták, hogy az azoknak támogatására előterjesztett okmányok az ő adományaik irányában érvényességgel nem bírnak, hogy tehát magok a követelések is alaptalanok. Névszerint:

Az 1-sőre. Hedervári Ferencnek, neje érdekében a keresztesek fejérvári conventje előtt 1515. tett bevallása minden szükség nélkül, a királyi jog kárára s inkább neje iránti szeretetéből, mint elégséges törvényes indokokból történt; azonkivül ámbár 20,000 aranyforint értékeig terjed, még is királyi helybenhagyással megerősítve nincsen.

A 2-dikra. A Batthány Benedek által előmutatott bevallás nem zálogra, hanem a birtoknak magszakadás esetében örök időre való átruházására vonatkozik. Azonban Hedervári Ferenc még meg nem halván, magszakadásnak nincs helye; sőt hűtlensége által birtoka még életében a koronára szállt, s így jogérvényesen el volt adományozható.

A 3-dikra: Rozgonyi Katalin, Báthori Endréné irányában ugyanaz válaszoltatott, mi 1) alatt.

A 4-dikre. A Drágffy János által előmutatott cserelevél nincs béiktatással érvényesítve, s így e tekintetben más okmány föl nem hozatván, nincs bizonyítva, hogy ezen általa mostoha anyjával kötött csere valódi, és nem színlett. Úgy szinte az sem bizonyittatik, hogy Hedervári Dorottya Drágffy Bertalanné, vagy Drágffy János, vagy György az igénybe vett jószágokat tettleg bírták-e valaha vagy sem, s általában a Hedervári család jószágaiban mi joga volt.

Az 5-ikre. Zsigmond királynak 1411-ki kiváltságlevele, mely az 1405-kit is magába foglalja, hamis, és Zömlényi Gábor által gyártatott. Ennek tehát, valamint az annak alap-

ján történt intézkedéseknek nincs érvényességök. Söt Korlátkövy Péter és Sárkány Ambrus, Szekcsöi Herczeg Miklós ezen hamis oklevéllel nyilván a törvényszék elött élvén, kinek tehát minden jószágai ennél fogva Magyarország régi joga szerint a koronára szálltak, s Ő Felsége által eladományozhatók, ezen jószágokat a magok számára kikérik. Szekcsöi Herczeg Miklós követelésének alaptalanságát az is mutatja, hogy a bepercsitett egyességnél fogva reá Hedervári Ferenc jószágai csak magszakadás esetében szállhattak volna; ez azonban elöbb hütlenséget követvén el, jószágvesztés büntetésébe esett.

A 6-dikra. Miután 1468-tól fogva egész a jelen per idejéig, azaz 1523-ig, az Ozorai-család nöi utódai Ozora vára iránt sem pert nem inditottak, sem óvást nem tettek, az elévülésnek van helye. Végre

A 7-dikre. Széchenì Meszer László és Gergely, s Kürtösi Imre és Ferenc követelései érvényesitését szintén a közbejött elévülés akadályozza.

Az igénytartó felek ezen válaszra viszonválaszképen általában azt nyilatkoztatták ki, hogy követeléseiknél megmaradnak. Szekcsöi Herczeg Miklós pedig Korlátkövi Péter és Sárkány Ambrus azon kérésére, miszerint hamis oklevélnek a törvényszék elötti nyilvános használása büntetéseül minden jószágait veszitse, melyek nekik adományoztassanak, azt felelte: hogy ö nem Zsigmond király 1411-iki hamis kiváltságlevelével, hanem Palóczy László országbírónak 1446-ki, Mátyás király által is 1464-ben megerösitett itéletlevelével élt jogai bebizonyitására; hogy egyébiránt ö ifjukora s a törvények és jogügyekbeni tapasztalatlanságánál fogva nem képes az emlitett kiváltságlevél hitelességét megismerni, melynek hamisságáról soha mit sem hallott.

A felek ezen kölcsönös pernyilatkozatai alapján 1523. 16-án (secundo die festi Exaltationis Sancte Crucis) hozatott itélet, melynek értelmében az igénytartó felek által eloterjesztett okmányok Hedervári Ferenc jószágai adományozása ellen érvényeseknek nem ismertettek el, a kérdéses adományok tehát teljes épségökben tartattak fön; Korlátkövy Péternek és Sárkány Ambrusnak Szekcsöi Herczeg Miklós hamis okmánya nyilvános használása miatti jószágvesztésére, és ugyan-

ezen jószágoknak adományára vonatkozó kérése mindazáltal alaptalannak nyilváníttatott és elutasíttatott; egyébiránt Rozgonyi Katalin Báthory Endrénének; néhai Hedervári Dorottya Drágffy Bertalanné nevében pedig Drágffy Jánosnak anyja s illetőleg mostoha anyja negyedét; valamint Cháky Borbála Hedervári Ferencnének is női tartását, vagy talán jobban mondva özvegyi jogát illető követelései alaposaknak és jogosaknak találtatván, ezek Herdervári Ferenc előbbi jószágaiból, Lak és Tamási várakat, s Edelény és Mori curiákat kivéve, nekik megitéltettek. Az itélet indokolása részben az adományosok pernyilatkozataiban fölhozott okokon; részint Szekcsői Herczeg védelmezésén; mi pedig a megitélt negyedet és özvegyi jogot illeti, közvetlenül a magyar jog határozatain; Lak és Tamási váraknak s Edelény és Mori curiáknak ezeknek elviselése alóli kivétele pedig azon körülményen alapúl, hogy Korlátkövy Pétert és Sárkány Ambrust, adományuknál fogva ily tehernek alá vetni nem lehetett.

Egyébiránt említésre méltó, hogy Cháky Borbála és testvérei ennek daczára még is János király parancsára 1526. Ozora, Tamási stb várakra és jószágokra nézve a székesfehérvári keresztesek conventje által statuáltattak. Az iktatási parancs volt a következő:

Johannes Dei gratia Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. fidelibus nostris Conventui Ecclesiae Cruciferorum de Alba salutem et gratiam. Exponitur nobis in personis generosae dominae Barbarae consortis Magnifici Francisci de Hederwara filiae videlicet Magnifici olim Benedicti de Chak, ac Magnificorum Ladislai et Francisci de eadem Chak, ac Demetrii et Stephani filiorum ejusdem Ladislai, quomodo iidem exponentes dominium totale castrorum Ozora et Thamassy vocatorum, ac opidorum similiter Ozora, Dalmád et Edelen in Tholnensi, nec non Ennyingh appellati in Wesprimiensi, aliorumque cunctorum oppidorum, villarum, possessionum, portionumque et jurium possessionariorum tam in dictis Tholnensi et Wesprimiensi, quam etiam aliis quibusuis hujus Regni nostri Hungariae Comitatibus existentium et habitarum ad eadem castra et oppida pertinentium eosdem exponentes ex fassione praefati Francisci de Hederwara jure perennali concernentium legitime vellent introire Super quo Fidelitati Vestrae stb. Datum in Ciuitate nostra Budensi feria tertia proxima post festum Beatae Katarinae virginis et martiris anno Domini 1526. Regnorum nostrorum Hungariae Dalmatiae, Croatiae anno primo.

S cziránt a székesfehérvári keresztesek conventjének bizonysága:

Conucntus Cruciferorum Ordinis Sancti Johannis Jerosolymitanae domus Hospitalis Ecclesiae Beati Regis Stephani de Alba omnibus Christi fidelibus praesentibus pariter et futuris praesentium notitiam habituris salutem in omnium salutis largitore. Ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod nos litteras Serenissimi Principis ac domini domini Johannis Dei gratia Regis Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Domini nostri gratiosissimi introductorias pariter et statutorias nobis praeceptorie sonantes, honore et reverentia quibus decuit percepimus in haec verba: Johannes D. gr. stb (következik a fenebbi iktatási parancs). Nos itaque mandatis ipsius domini Regis semper in omnibus obedire volentes, ut tenemur, una cum praenominato Andrea de Bezned et Joanne Sigmond de Dad hominibus Regiis nostrum hominem, videlicet honorabilem et religiosum fratrem Petrum de Alba presbyterum cruciferum socium nostrum conventualem ad praemissam statutionem fideliter exequendam nostro pro testimonio fide dignum duximus destinandum. Qui tandem exinde ad nos reversi nobis uniformiter retulerunt eo modo, quod ipsi, et primo praefatus Andreas de Bezned feria quinta in profesto videlicet Beati Andreae Apostoli proxime praeterito etc. Datum sextodecimo die diei ultimarum introductionis et statutionis praemissarum, anno Domini supradicto. venerabili ac honorabilibus et religiosis viris Nicolao de Szabadi ..... Petro de Alba Lectore, Stephano de Szabás Cantore, et Gallo de Bikád Custode ceterisque fratribus Ecclesiae nostrae existentibus Regi jugiter famulantibus sempiterno.

(Kaprinay kézirati gyüjteményében. B. XX. köt. 86. l.)

IV. Az épen fejtegetett per adalékúl szolgálhat a *Verbőczi korában Magyarországban létezett jog s így a Hármas könyvnek is fölvilágosítására.* Voltaképen ezen per nem csak magában véve fölötte érdekes; hanem azért is érdemel figyelembevételt, mert a jog néhány fö kérdéseire nézve az akkori magyarországi jogélet élénk képét tünteti föl elöttünk.

Legcélszerübbnek látszik e tekintetben a *polgári jog* és *a törvénykezés* szempontját külön szemügyre venni.

A *polgári jog* szempontjából az itt szóban levő per a következő tárgyakra nézve tanulságos:

a) A vagyonjog köréből.

1) *Az adományok rendszere*, mennyiben II. Lajos királynak beperelt öt adománya ezen rendszer gyakorlati alkalmazását mutatja.

2) *A hütlenség büntetése*, mi a hütlen birtokos jószágainak a koronára háramlását és ismétí adományozhatását illeti. Verböczi azt mondja (II: 74. § 4.): „Nota infidelitatis declaratur atque pronunciatur per judiciariam deliberationem et latam sententiam Judicum Ordinariorum Regni *ex donatione Regia cuipiam facta, subsequentem* atque provenientem.“ Miből kitetszik, hogy már akkor, mihelyt valaki oly tettet követett el, melylyel az ország joga szerint hütlenné lett, minden jószágai és egész vagyona azonnal, s a nélkül, hogy erre megelőző bírói itélet volt volna szükséges, (ipso facto) a koronára szálltak. Azért, ámbár Hedervári Ferenc csak 1523. junius 15. itéltetett el, a király még is már 1522. január 18., martius 9., junius 15. és november 1. jogosan eladományozta jószágait. Midőn tehát Korláthköwy Péter és Sárkány Ambrus 1523. junius 16. adományaikat megujittatták, egészen szükségtelen óvatossággal éltek.

3) Az inscriptionalis bevallások, mennyiben Batthány Benedek követelésének bebizonyitására ilyent beperelt. Hedervári Ferenc fölfüggesztő feltétel alatt, t. i. magszakadása esetére tette ezen bevallást az országbíró előtt, s a király is megerősitette azt, idő közben pedig az inscribált, vagy, jobban mondva, feltételesen eladott jószágok birtokát megtartotta. Ámbár pedig a bevallások ezen formájáról Verbőczi Hármas könyvében nincs szó; az itélet azt még is nem szokatlansága miatt, hanem azért mellőzte, mert Hedervári Ferenc előbb esett hütlenség bünébe, mintsem a bevallás feltétele, t. i. magszakadása beállott volna.

4) *A csere*, melynek több példái találtatnak; de ezek közöl csak egy érdekes, melyre t. i. Drágffy Jánosnak pernyilatkozata vonatkozik. Látjuk, mely óvatossággal alkalmazta a törvényszék megitélésében, a szinlett cseréről Verböczi által kimondott ezen elvet: „Ne fraus et dolus cuipiam patrocinetur“ (I : 71. §. 1.).

5) *A zálog*, mennyiben Hedervári Ferenc Cháky Borbála nejének, és Báthory Katalin unokanővérének különkülön 20,000 aranyforint fejében jószágainak nagyobb részét, névszerint az elöbbinek az I: 110. 3. § értelmében 1515. Ozora és Tamási várakat tartozékaival; az utóbbinak 1500. ugyanezen

két várat s azon kivül Pozsega várát és Podversot tartozékaival és több más jószágait a keresztesek fejérvári conventje előtt ünnepélyesen elzálogositva bevallotta; s neje ezen bevallásnak alapján az emlitett jószágokban statuáltatott is. Ezen elzálogositás mindazonáltal úgy történt, hogy Hedervári Ferenc a jószágok birtokában maradt. Ez tehát csakugyan már 1500. és 1515. a speciális hypothékának hazánkban nevezetes példája, mely az újabb hypothékáktól egyedül annyiban különbözött, hogy nem betáblázás, hanem más elzálogositások akkori módjához képest, hiteles hely előtti bevallás formájában rendeltetett el; mert a tulajdonképeni betáblázások nálunk csak az 1723 : 107. tc. által hozattak be.

S a zálog ezen neme és formája ellen nem is volt a perben semmi kifogás, s érvénytelennek csak azért itéltetett, mert a királyi felség helybenhagyása hiányzott, mely minden, az elzálogositott jószág közbecsüjét túlhaladó elzálogositás érvényességéhez I : 65. 1. §. szerint okvetlenül megkivántatott.

b) A kötelmi jog köréből.

Tudva van, hogy a polgári jog ezen része a magyar jogban részletesen nem igen volt kifejtve soha. A praxis megelégedett néhány általános elvvel, melyek az élet egyes eseteire alkalmaztattak.

A jelen perben is a szerződéseknek csak két példája találtatik:

1) *Kölcsön*; mennyiben Hedervári Ferenc Batthyány Benedeknek kölcsön fejében 12,000 aranyforinttal adósa volt. Batthyány, követelésének biztositását hazánknak a dologi hitel tekintetében akkor hiányos viszonyai közt (v. ö. I. 80.) Hedervári úgy adta meg, hogy neki számos jószágokat a már közölt módon feltételesen örök időre inscribált. Kamatokról nincs említés.

2) *Engedmény*; mert Drágffy János a perben mint mostoha anyjának Hedervári Dorottya Drágffy Bertalannénak engedményese szerepel.

Azonkivül megjegyzendő, hogy az inscriptio mint eladás, a csere és a zálog is magokban véve, mennyiben t. i. pusztán az egyezkedő felek közt létre jött egyességről van szó, nem voltak egyebek szerződéseknél, melyek azonban

a hiteles személy vagy hely előtti bevallás által dologbani jogokká váltak, s így általunk is a vagyonjoghoz számíttattak. Egyébiránt a dolog természetében fekszik, hogy birtokot kereső perben, milyen az itt fejtegetett volt, pusztán csak kötelmi viszonyokból eredt követelések főhelyen nem állhattak.

c) A családi jog szempontjából.

A családi jog szempontjából azon geneologiai összeköttetések, melyek Pákosi János és a Bewi nemzetség utódjai által felhozattak, különös figyelembevételt érdemelnek.

A házastársak közti vagyonviszonyra nézve emlitendő, hogy ámbár Cháky Borbála igen nevezetes *jegyajándékai* (res paraphernales) férjének Hedervári Ferencnek átadattak, tehát ő irántok, mint neje hozománya iránt kötelezve volt; ez még is az egész perben különösen nem méltányoltatott, és csak annyiban jött szóba, mennyiben az I: 110. 3. §. értelmében zálog által biztosíttatott. Ennek más oka nem lehetett, mint azon körülmény, hogy Hedervári Ferenc acquisitor nem volt, az ősi jószágok pedig már Verbőczi korában is a női hozományról egyedül annyiban kezeskedtek, a mennyiben annak beruházása bebizonyíttatott.

Nevezetes azonkivül, hogy Cháky Borbálának *hitbéréről* az egész perben szó sincs.

A negyed (quartalitium) és az özvegyi jog is a családi jogban gyökereznek; melyekről mindazáltal az öröködési jog tekintetéből szólunk.

d) Öröködési jog.

1) Az *ősi birtok* teszi ezen pernek kizárólagos tárgyát; szerzeményekről pedig szó sincs. Ehhez képest az öröködési viszonyok is csak ősi birtokra nézve voltak kérdés alatt.

Legérdekesebbek az említett viszonyok a Bewi nemzetség tagjai közt, melyekre nézve a nemzetség ősi birtokának osztályai és az azokon alapúló jogközösség az eldöntő momentumok. Kár, hogy azok itt csak mellékesen és egyedül néhány, Hedervári Ferenc által bírt jószágnak, melyek a B nemzetség ősi birtokához tartoztak, visszaszerzése végett zattak szóba. Némi figyelmet érdemel Újlaki Miklós I okmánya, melyből látjuk, Mikép Laki Thuz Miklós ér férfimaradék nélkül elhalt osztályrészesöknek Széche

...nak jószágait régi osztály és jogközösség alapján követelik, ... e tekintetben kinyilatkoztatják, hogy követelésöknek elitélését egy hat személyből álló választott bíróságra bízzák.

2) *Jog nem egyenlősége és egyenlősége* (inaequalitas et aequalitas juris). Az előbbinek esetét látjuk a Bewi nemzetség ősi birtokában, melynek örökségéből az ország eredeti jogának folytán a női ág ki volt zárva. Az utóbbinak példájával találkozunk Ozora váránál, melynek jogában, mint látszik, a női ág is részesült. Érdekes azon mód is, melylyel az Ozorai család női ágon lévő maradékai jogukat bebizonyitani igyekeztek; t. i Tolna vármegye Gúthi Ország Mihály nádor elnöklete alatt 1466. november 22. (sabbato proximo ante festum Beati Clementis Papae) tartott közgyülésének bizonysága által.

3) A *negyed* (quartalitium) két nevezetes példáját látjuk. Az egyik Hedervári Lőrinc nádor utódjai birtokából Hedervári Dorottyát Drágffy Bertalannét és Hedervári Katalint Báthory Endrénét illette, s a törvényszék itéletében különösen méltányoltatott, de egyébiránt figyelemre méltó sajátságot nem igen mutat. A másik a Bewi nemzetségtöl származott Kürtösi családban, névszerint Kürtösi János leányában Dorottyában találtatik, ki Lelei Pál szegedi lakoshoz, nem nemes és birtoktalan emberhez ment férjhez, s kinek ezen oknál fogva az ország joga szerint atyja a leány testvéreinek terheit is magára vállalván, negyed fejében a somogyi szentegyedi convent előtt 1462-ben az ötet Somogy megyében Magyari helységben illető birtokrészeket 40 forint fizetése mellett örök időre átengedte azon sajátságos záradékkal: „in ejusdem nobilitatis praefectionem et sincere filialis adoptionis dilectionem." Ezen záradék által Verbőczinek a negyedre vonatkozó szavai (I: 29. 7. és 8 §§.): „Ubi aliqua ex filiabus homini impossessionato maritata fuerit, dictante Regni consuetudine in perpetuo jure et dominio quartae filialis possessionariae succedere debet et remanere; ita tamen, si ipsa de voluntate et consensu fratrum seu consanguineorum suorum homini impossessionato nupserit," magyarázatot nyertek. T. i. mélyebben vizsgálva a quartalitium sajátságait, azt találjuk, hogy a Hármas könyvben az már nem a maga eredeti természete szerint fejtegettetik; s hogy az aranybulla 4. c., és az 1298:

75. tc. szintén e tekintetben elégséges felvilágositást egyáltaljában nem nyújtanak. A fenebbi záradék azon adata, hogy a leány a negyednek természetbeni kiadása által fiusittatik (praeficiáltatik), férje pedig ipa és sógorai által mintegy a családba felvétetik, vagyis adoptáltatik, a magyar jog ezen igen nevezetes intézete körül több kétséget hoz tisztába.

4) Az *özvegyi jog*. Ez mindamellett, hogy az itélet hozásának idején Hedervári Ferenc haláláról bizonyos tudomás még nem volt; még is nejének oda itéltetett ezen szavakkal: „Dominae Barbarae consorti ipsius Francisci Hedervári pro habitatione sua locus competens et honestus juxta exigentiam status et dotalitii sui in bonis mariti sui dari atque deputari debere;“ mi az I : 67. 2. §., és 98. cimekkel tökéletesen megegyez. Az itélet említett szavait egyedül női tartásra magyarázni, nézetem szerint, nem látszik helyesnek.

A törvénykezés szempontjából a következő tárgyakat emelem ki:

1) *A törvényszék*, mely az itéletet hozta, mint a régibb időkbeli fontosabb perekben, sem a nádornak, sem az országbirónak, hanem a *királyi személynöknek törvényszéke volt*. Ezen törvényszék eredete még mindeddig nagy homályban van. A királyi személynök magasabb törvénykezési hatalmát először Mátyás király törvényeiben találjuk rendszeresitve. Már az 1459 : 35. tc. mutat erre: „Dominus Rex omnes octavas et breves evocationes continue juxta Decretum celebrare et judicare per Prothonotarium et judices deputatos faciat, et sigillum Specialis Praesentiae suae dandi ad conservandum, cui maluerit, cum idem Suae Majestatis est, habeat facultatem.“ Mert ámbár abban „Specialis Praesentia Regia“ mellett a „Personalis Praesentiae Regiae *Locumtenens*“ világosan még nem emlittetik: még is az 1486 : 68. tc. e tekintetben minden kétséget elhárít, azt határozván: „Quod Judices Ordinarii sunt imprimis Palatinus, deinde Judex Curiae, et postmodum *Secretarius Cancellarius*, si praesens fuerit, sin autem non, *Locumtenens*, *hoc est*, *qui sigillum Judiciale Regiae Majestatis pro tempore tenet*.“ Ehhez képest a királyi személynök az 1462 : 1. tc. szerint már fontosabb törvénykezési hatósággal birt; mely egyébiránt, mint látszik, mindinkább kiter-

jesztetett, mi az itt szóban lévő, Verbőczi István mint királyi személynök részvétével a király nevében hozott itélet tartalmából is kitetszik. Ezen törvényszék átalakulásából keletkezett a királyi tábla, melynek elnöke a személynök volt.

2) *Választott bíróságok.* Számos okmányok bizonyítják, hogy a peres ügyeknek választott bíróságok általi elitélése már igen régen volt nálunk szokásban; sőt hogy azok bizonyos értelemben akkor már rendszeresítve is voltak. Látjuk azt a jelen itélet néhány, a Bewi nemzetség által felmutatott mellékletében is; névszerint Garai László 1459-ki itéletében, melyben ez egy ily nemü választott bíróság által egy részről Laki Thuz János és Miklós, és Lethai Simon, másikról Szécheni Meszer László közt hozott itéletet megerősít s illetőleg hitelesít; s Újlaki Miklós már fen idézett 1455-iki okmányában, mely szerint ugyan Laki Thuz Miklós és János a férfi maradék nélkül meghalt Szécheni László örökségére vonatkozó követeléseiket egy választott biróság elitélésére bízni készeknek bizonyíttatnak. Ezen két, de más számos okmányok szerint is a választott bíróságok az elnökből és hat, a felek által választott biróból álltak. Megjegyzésre méltó, hogy Verbőczi Hármas könyve a választott bíróságok hatóságáról, s azoknak kellékeiről és eljárásáról nem szól. Az 1729 : 30. tc. 5. §-a pedig egészen új felfogás szerint intézkedik a választott bíróságokról.

3) *Ügyvédek.* Tulajdonképeni ügyvédeknek a perlekedésben müködése a törvénykezés tökéletesb és kifejtettebb alakjára mutat. Nálunk Magyarországban már a XIII. században találtatnak szoros értelmü ügyvédek a perek törvénykezési tárgyalásánál; s úgy látszik, hogy azok alkalmazása a canoni jogtól kölcsönzött szabályok szerint történt. A jelen perben minden felek ügyvédek által képviseltettek, s egyikök sem volt közvetlen érintkezésben a bírósággal.

4) Mi a *per tárgyalását* illeti, általában azt látjuk, hogy az határozott és részletesen rendezett formák szerint történik. A formaságok törvényes basison tökéletesen kifejtett törvénykezési gyakorlaton alapúlnak; egyébiránt nem oly feszesek ők, hogy akár a peres ügy tárgyalását hátráltatnák vagy nehezítenék, akár az alaki jognak túlsúlyt adnának az

anyagi felett. Megjegyzendő azon kivül, hogy itt nem azon törvénykezési eljárásra találunk, mely a Hármas könyvben szabályoztatik, s melyet egy századdal később Kitonich János még bővebben fejtegetett. Ámbár a jelen perben a legfontosabb jogkérdések végkép itéltetnek el; még is egy nyilván kiadott hirdetvény (edictum) teszi az egész eljárásnak alapját, melyet tehát a mostani jogtudományi műnyelv szerint felhivási eljárásnak volnék hajlandó nevezni. Mindkét részen több fél áll, de az egyik részen mindenik félnek más és más érdeke van; s így a pertársaságnak, mely magában véve már a törvénykezési eljárás nehezebb situatiói közé tartozik, egyik különösen bonyolódott esete forog fen. Mindenik részen kétkét pernyilatkozat volt; s az ezen pernyilatkozatokban, melyekben mindenik fél a maga érdekeit minden megszorítás nélkül szabadon védhette, előadott okoknak és az azoknak támogatására előmutatott okmányoknak folytán itéltetik meg közvetlenül a peres ügy. A pernek menete ehhez képest nem kevésbbé rendezett eljárásra, mint mindenik félnek megadott azon szabad nyilatkozati térre mutat, mely szükséges hogy a maga jogait törvénykezésileg kellőleg védhesse.

5) Az *eljárás*, *annak külső formáját* tekintve, szóbéli volt; a felek pernyilatkozatai azonban, mint látszik, följegyeztettek, s azoknak tartalma az itéletbe foglaltatott.

6) Voltak a feleknek *leszállító s érdemleges kifogásai*. Az előbbiek közöl ezen perben leginkább az elévülés fordul elő, melynél fogva Pákosi Jánosnak és a Bewi nemzetség perbeni utódjainak követelései mellőztettek. Egyébiránt a Pákosi János ellen tett kifogás nincs az itéletben eléggé tisztán kifejtve, s gyanitani lehet, hogy ott az elévülésen kivül más ok is volt még felhozva, melyet azonban tökéletesen nem érthetünk. A pernyilatkozatoknak nagyobb része a dolog érdemére vonatkozik.

7) A felek által használt *bizonyítványok* leginkább okmányok voltak. De tanúvallomásokra is volt hivatkozás. A tanúkat a megyék közgyűlésein vallatták, és ezek által kelt vallomásukról a bizonyságlevél. Más bizonyitékok is használtattak ugyan még, akkor időben is, p. o. a beismerés, az eskü; de a jelen perben ilyenek nem fordúlnak elő.

8) Az *itélet* nem csak a bíróság határozatát és annak inkolását; hanem a felek pernyilatkozatai kivonatát és az oknak támogatására használt bizonyítékokat, névszerint mányokat, sőt a perre alkalmat adó esetről kimerítő érteést is tartalmaz. Ez a bírói itéleteknek akkor általában szosos formája volt, s azért, a mennyiben a perre valamely vezetesebb esemény adott alkalmat, ilyen itéletek nem ak a jogtörténethez nyújthatnak érdekes adalékot, hanem köztörténetnek is fontos kútfői lehetnek, mint azt az itt fejgetett itéletnél is látjuk.

9) Végre álljon itt még két általános megjegyzés:

a) A mohácsi vész előtt Magyarországban divatozott gnak több igen érdekes pontjait találtuk ezen perben, meyekről Verbőczi Hármas könyvében nincs szó. S a ki a XIV. században és a XV-nek kezdetéből fenmaradt törvénykezési kmányokban jártas, tudja, hogy azoknak tartalma által a lármas könyvet gyakran több lényeges részben ki lehet egéíteni. Minden tisztelet mellett is tehát, melylyel Verbőczi éremei iránt viseltetem, meg kell jegyeznem még is, hogy a lármas könyv az azonkori magyar jognak kimerítő kifejtéét nem foglalja magába; mit egyébiránt már a XVI. század özepe táján a Quadripartitum szerzői is úgy találtak. Sokat ehet, sőt kell is másunnan pótolni, ha az azon időben Magyarországban divatozott jogot tökéletesen akarjuk ismerni. Ez ehát a magyar jogtörténetnek egyik, különösen fontos feldata. Egyébiránt eddigi tanulmányaink is eléggé világosan izonyítják, hogy Magyarországnak akkor anyagilag oly gazag, alakilag pedig a jogviszonyokban gyökerező, ha szabad mondani, objectiv logikának vezérlete mellett oly sokoldalúlag kifejtett, és oly határozott joga volt, miszerint a nagy tudományu és bő tapasztalásu Verbőczi is azt szellemileg tökéleteen egybefoglalni alig volt képes. Ő is csak ember volt.

b) Figyelmünket közvetlenül az itt megismertetett perre ordítva, azt látjuk, hogy abban nem csak számos igen fonos jogkérdés fejtetett meg alaposan, hanem az eljárás is léggé kerekded és a törvénykezés általános kivánalmainak megfelelő formát mutat. És még is csak 1523. augustus 8. kezdődött az, és ugyanazon évi september 16-kán már meg

volt hozva az itélet. A hosszú és szövevényes per tehát egy hat hétig sem tartott.

Kitetszik mindezekből egyszersmind, mely igazságta nok a magyar jog iránt azok, kik attól a belső logikai köv kezetességet megtagadják, s az eljárás azon lassuságát hosszadalmasságát, mely a német birodalmi kamarai törvé szék mintájára csak a XVI. század vége óta kezdett Magy ország biróságainál is divatozni, annak lényeges sajátság akarják tekinteni.

II.

TÖRTÉNETI FÖLJEGYZÉSEK

1481—1752.

KÖZLI

SZILÁGYI SÁNDOR.

Az alább következő történeti följegyzések I—IV. és VI. VII. számait Wagner Károlynak az eredetiről vett másolatai után közlöm, az V-dik számut a kolosvári reform. főiskola könyvtárában levő példányról másoltam le.

Az első számu Kecseti Márton diariumáról Budai Ferenc Polg. Lexicona II-dik k. 466-dik lapján van említés téve. Ugyanott közölve vannak életirata adatai is.

Az V-dik számu valamely erdélyi tanácsúrnak följegyzései az 1661-ki apr. 23-ki beszterczei országgyülésről Kemény János fejdelemsége korából. Ezen országgyülésről Bethlen János (hibásan februárra teszi) III-dik könyve (bécsi 1780-ki kiadás 57-dik lapján) is tesz említést. A napló végén Bánffy Dénes követségéről van szó; követi utasítását közölte Szalay László Kemény J. Önéletirása 529-dik lapján.

I.

Martini de Kechet Episcopi Vesprim. Ephemerides, quas Joannis Stefleti Justingensis Mathematici operi Ephemeridum Venetijs anno 1532. in aedibus Petri Lichtenstein impresso, sua manu inseruit.

Annus 1532 et 33 vacui.

1534.

September.

28. Hoc die L. Gritti Meggyes expugnata est obtruncatus.

November.

11. Hoc die captum Ticonium*), emissusque Mihael Zewrin.

*) Talán Tihany.

Annus 1535 et 36. vacui.

1537.

Aprilis.

13. Hoc die Symegh ab Andrea Chorom restituta.

1538.

Januarius.

21. Hac nocte Thadijka *) capta a meis, qui in Symegh erant.

1539.

October.

20. Rosmarinum tectum.

24. Nix alta.

1540.

Januarius.

12. Ruina muri Vesprimiensis.

Julius.

7. Natus est filius Joanni Regi hoc die inter horam quartam et quintam post meridiem Budae.

1541.

September.

19. V. F.

1542.

Februarius.

17. Tonitru.

1543.

Martius.

25. Alias festum Paschae, quo die fuit alta nix.

November.

9. Petrus Thurca dimissus, qui intra 6 hebdomades debebit redire.

17. Ex Symegh Novizolium profectus sum.

December

16. Hoc die Tirnavia Pragam profectus sum.

26. Pragam appuli.

---

*) Tátika.

1544.

Februarius.

28. Praga Spiram profectus.

Martius.

13. Spiram appuli.

Majus.

14. Spirae ingens oborta tempestas Regem Ferdinandum cum multis alijs e venatione redeuntem in civitatis fossam vis grandinis deturbavit, sementaque omnia ad aliquot milliaria concussit.

Junius.

7. Hoc die a Caesare Carolo responsum habuimus Spiramque reliquimus.

18. Posonium tandem veni.

October.

14. Hoc die e fonte sacro Euphrosynam Lossonczi in Csejthe levavi.

November.

5. Symegh appuli post annuam peregrinationem.

9. Nix alta, et frigus intensum.

25. Equi curriferi a Joanne Paxy missi.

December.

12. Hoc die obiit D. Caspar Horváth de Wyngarth in Thorna.

1545.

Julius.

23. P. Joannes Zalaj comes Posoniensis obijt.

Augustus.

18. Hoc die ad me ductus est Nepos meus Casparus Báthori.

December.

28. Hoc die Casparum Báthori Nepotem meum Viennae cum Patolczi reliqui instituendum.

1546.

Januarius.

26. Diluvium.

Martius.
29. Fui in Egherszegh hoc biduo.
Aprilis.
5. Fui in Egherwar.
7. Equi Kocsy a Fratre adducti.
Majus.
6. Laytsoviam Posonio profectus.
14. Laytsoviam veni.
18. Scepusij fui.
25. Veni ad Perechen.
30. Fui Varadini.
Junius.
3. Redij ad Perechen Varadino.
10. Discessi ex Perechen.
12. Veni ad Ghymes.
22. Discessi ex Ghymes.
25. Fui in Thelegd.
26. Fui Varadini.
Julius.
1. Discessi Varadino.
14. Posonium redij ex Transilvania.
21. Viennam veni.
24. Vienna discessi.
27. Veni Pragam.
Augustus.
6. Supplicatio pro Caesare contra Landgravium et Pragae.
10. Praga discessi post meridiem hora quarta.
14. Viennam veni.
17. Posonium veni.
26. Profectus sum ad Fr. Georgium.
September.
8. Veni ad Perechen.
17. Ad Dees.
19. Ad Ujbálványos *).
23. Ex Ujbálványos ad Perechen redij.
27. Discessi ex Perechen una cum fratre Joanne Kech

*) Szamosújvár.

October.

14. Redij Posonium ex Transilvania.

1547.

Januarius.

20. Hoc die ipso diluculo Joannes Kechety Frater meus charissimus in Xto Jesu Posonij obdormivit.

24. Hoc die peperit Regina Anna Joannam filiam.

27. Hoc die ex partu est mortua Regina Anna, uxor Regis Ferdinandi.

1548.

November.

27. Forgach proscripti.

December.

11. Oláh Agriensis.

13. Licentia data a Rege.

II.

Ephemerides Incerti cujuspiam Medici inscriptae Ephemeridibus Joannis Stefleri Justingensis. Quae impressae sunt Tubingae anno 1533.

Anno 1532.

Hoc mense Viennae in aula Gymnasij mihi et Johanni Cappensvil ex Hegnath, Johanni Musserlin ex Leükirchen, Volfgango Lazio Viennensi Magisterij insignia collata sunt.

Martius.

Illo mense inscriptus sum in Album Medicae facultatis Decano existente Dno Hudelrico Fabri.

Augustus.

11. Eo die selectus sum in Procuratorem Nationis Rhenanae.

21. Scriptus sum inter copias Militares Serenissimi Regis Ferdinandi, constitutus satelles Sebastiani Gobeli

Schorndorf Magistri excubiarum sub imperatore Regio Comite Ludovico de Ladron.

December.

27. In festo B. Johannis Evangelistae sub tactum horae decimae post meridiem Carolus filius meus primogenitus nascebatur. Compatres erant Excellmus D. Joannes Soravius Doctor Medicinae, Rndus D. Mathaeus de Brus Canonicus et Parochus, ac mater Rndi Dni Francisci de Ujlak praepositi posoniensis.

1533.

Januarius.

Hoc mense electus sum Examinator ab Inclyta Facultate Artium duorum magistrandorum scilicet Georgij Gradarij et Leonardi Wirtinger.

1534.

Martius.

9. Profectus sum ex Vienna ad Capfenberg.

29. Pepigi cum Dno Magnifico a Stubenberg de salario et pollicitus est se daturum annuos 28 fl. und ajn Klaidt.

Junius.

2. In die B. Marcellini infra horam duodecimam ac primam post meridiem Ludovicus filius meus nascebatur. Compatres erant Magnificus D. Stephanus de Pempffling, D. Matthaeus de Binus Canonicus et Mater Dni Praepositi Ujlaki.

September.

25. Clemens P. M. vitam cum morte magno bonorum omnium adplausu commutavit, cujus sepulcro Romae hoc epitaphium affixum referunt :

Conditus hoc tumulo est Clemens, qui jura fidemque
Perdidit, et magnas urbis et orbis opes.

Paucis deinde diebus interjectis Alexander de Farnesio Romanus, Alexandri VI. creatura, Vir aetate canaque barba venerandus, communi cardinalium consensu ad summi Pontificatus apicem evehitur nomenque illi ex more permutatum Paulus III. adpellatus.

1535.

Martius.

19. Ea nocte Capfenberga et passim alibi per totam

riam auditus fuit terrae motus ingens praecedentibus ventis cum magno impetu.

1536.

Julius.

25. In festo B. Jacobi Apostoli hora infra duodecimam et primam post meridiem Anna filia mea nascebatur. Compatres erant Rndus Dnus Laurentius Praepositus Albens. Dna Anna Consors Doctoris Johannis Soravij et Relicta quondam Volfgangi Dorner.

November.

8. Eo die obijt Magister Wend. Khirch, Frater reverendus meus circa horam primam ante meridiem in nocte.

1537.

September.

15. Hoc die novae Academiae leges promulgatae publice in Aula sunt.

1538.

Januarius.

Secunda die Januarij horam circiter nonam post meridiem natus est Christophorus filius meus. Compatres erant: Reverendi Dni Christophorus Pacherchwölt, et Joannes Müllner Canonici Posonienses, ac consors Lucae Kerekes.

Februarius.

Feria tertia Carnis privi in nocte horam intra 10. ac 11. obijt Christophorus Filius meus.

1539.

Januarius.

27. In die S. Joannis Chrysostomi horam inter decimam et undecimam Susanna filia mea nascebatur. Compatres erant Excell. D. Alexander Pfrutzerius Benignus Medicinae Doctor, Dna Consors Lucae Kerekes et uxor Sigismundi Goldner *).

1540.

23. Novembr. Obijt in nocte circa horam 6. dilectus meus puer Sebastianus, cujus anima vivat Deo Omnipotenti.

---

*) Serior manus opposuit: „Mortua Posonij die 8. Febr. anno horam infra 9 et 10. ante meridiem." *Wagner jegyzete.*

Martius.

18. In die B. Anschelmi nascebatur Josephus filius me[illegible] horam infra 7 et 8. ante meridiem. Compatres erant: D. Al[illegible] xander Pfrutzerius Benignus, Udalrikus Kempler Magist[illegible] Curiae Comitum de Salm et Consors Lucae Kerekes.

1543.

Augustus.

6. Occupatur Strigonium per traditionem.

7. Horam circiter 7. et 8. post meridiem nascebatur J[illegible] dith filia mea. Compatres erant Dnus Rndssmus Francis[illegible] ab Ujlak Eppus Jaurin. Regina Goldneriat ac Obstetrix [illegible] gina Udalrici Sturm.

17. Tata traditur Turcae.

29. Oppugnatur Alba regalis.

September.

2. Occupatur Alba.

1544.

Martius.

6. Carolus filius dimissus ad studia Frankfordiana.

Aprilis.

Obsessum Visegradum.

26. Oppugnatum Visegradum et traditum.

III.

Egy névtelen följegyzései.

Anno 1881 (1481) sz. György napjának octav[illegible] néhai Drágfy Bertalan kezdette csináltatni ezen *Erde[illegible]* [illegible] rát, a kőfalnak magossigát hatvan singjire. szélességét [illegible] minera. az tornyok magossigát nyolevanra, az kapu [illegible] lességet négy singjire rendelvén el.

Anno 1882. Ugyan azon Drágfy Bertalan erdélyi v[illegible] da az hatalmas Mátyás király idejében nagy boldog [illegible] asszony octávájan Istennek dicséretére és a Nagy [illegible] tiszteletére végeztette el az Nagy Erdeudi szent egyh[illegible]

Anno 1501. említett nagy emlékezetű Drágfy Bertalan erdélyi vajda, szent Demeter napján ötven négy esztendős korában ez világból istenesen kimúlt.

Anno 1565. János Zsigmond király ezen Erdeud várát együtt az törökkel megszállván negyven napi ostromlások után, capitulatio ellen az népet fegyverre hányta és rabságra vitte — az várat földig lerontotta.

Anno 1730. Első Nagy Károlyi gróf Károlyi Sándor kezdvén restauratiójához, magazinális házának, Istennek segítségéből, fel is állította s építette.

Insigne Dragfiorum in Caeruleo Campo Luna in cujus Cornibus duae Stellae in media Sagitta.

IV.

Samuelis Székely de Doba Excerpta ex Matricula templi parochialis Késmarkiensis.

Sebastianus Tökölyi mortuus est die 27. Januar. 1607.

Andreas filius ejus natus 1603., mortuus 1604.

Stephanus filius alterius Stephani Tökölyi natus 8. Febr. 1623.

Seniori Stephano Tökölyi nata filia Maria 13. Aprilis 1624.

Barbara 29. Julij 1625.

Christina 5. Januar. 1627., mortua 1629.

Elisabetha nata 27. Aug. 1629.

Joannes 1. Aug. 1630., mortuus 8. Febr. 1632.

V.

Anno 1661. Die 23. Aprilis.

Érkezvén bé a besztercei gyülésre a fejdelemmel egy nap. Az nap felmenvén Udvarhoz szemben lettem ő Nagyságával privatim, ő Nagysága minden proponálandó s következendő dolgokat megbeszéle mindjárást.

Die 24. Csak veszteglettünk.

25. Ebédig köszöntötte a nemes ország ő Nagyságát Ebéd után küldötte bé ő Nagysága a nemes országnak méltóságos propositióit.

27. Azokban munkálódván.

28. Reggel végeztük el. Ugyan akkor mindjárást felhívata ő Nagysága bennünket Tanácsurakat minden vármegyékből, székes helyekből, városokból eligált személyekkel együtt maga palotájában. Ő Nagysága közinkben kijövén ugyan akkor proponálá a török kivánságát, melyek ezek:

1. Maga személyének közikbe való bémenetele.

2. Gyermekinek zálogba való adása.

3. Az ötszázezer tallérnak s két esztendei adónak épen s egyszersmind való megadása. Azonban azt hozzáadván, hogy akár maga személy szerint, akár fija menjen közikben: de ha a summa meg nem lészen, csak hijában. Mely kivánságoknak szorgalmatos gondolkodására s azoknak concludálására ő Nagysága kegyelmesen int bennünket, böv szókkal elöakbe adván a pogány nemzetnek régtöl fogván való csalárd hitegetéseknek mivoltát és hazánknak teljességgel alattomban maga birodalma alá hódoltató szándékát. Egy szóval igyekezvén azon, mi módon szíjhassa ki pénzünket, vérünket, osztán könynyebben juthasson hazánknak teljességgel való occupálásához. Melyet mí szorgalmatoson megvizsgálván lehetetlenségnél és grazda keresésnél nem egyebet találunk benne, mivel az hol lehetetlen kivánságok forognak, ott nem egyéb vagyon, hanem veszedelemre való vágyódás.

29. Küldöttünk fel országul az ő Nagysága méltóságos propositióira való replicát. Ugyanakkor mindjárást kijövén a templomból a palotában viszont egybe gyülénk, és a töröknek kivánsági hogy lehetetlenek legyenek, mindnyájon azon megegyezénk és azon is, hogy teljességgel utolsó veszedelmünkre szándékozik, kitetszvén sok levelekből s bizonyos hirekből.

Az haza s annak fejedelme pedig az articulus szerént addig tartozik a törökhöz való kötelességét megtartani, a meddig oltalmazza, protegálja minden ellenségi ellen. Ha pedig nem, söt nyilván való veszedelmére s pusztulására igyekezik, a mint mostan cselekeszik, magunk látjuk egynéhány

tendöktöl fogva az országnak vég házait elvészi, vérét, ızét kiszívja s teljességgel megmezíteleníti, hogy könnyebı juthasson hozzája, in isto casu, szabad mind az országnak ıind a fejedelemnek maga oltalmazására minden mediumo: felkeresni.

Ezekről sokat discurrálván ugyan az nap azon megegye.k, hogy lehetetlen tovább pogány igája alatt nyomorgani: énk ilyen kérdést fel. Igy lévén immár a dolog, hol tałálk magunknak Isten után valami refugiumot, hová folyadjunk. Mely kérdésre urunk ő Nagysága is közinkbe jövén, tatá refugiumunknak lenni az egész keresztyénségnek fejét, r mint római császárt ő felségét több confoederatussival rütt, melyet sok okokkal, levelekkel, bizonyos igéretekkel gbizonyíta ő Nagysága. Ebédig csak azoknak a leveleknek asásában fáradoztunk. Ebéd után viszont két órakor felilvén, Pater Chusoni, a ki Bánffi Diénes urammal együtt t követ oda fel, declarálá ő felségének hozzánk való ke.lmességét s mind pediglen a tanácsnak Portának hozzánk ó nagy affectióját, mindazáltal megkívánván azt, hogy lemek valami oblatiók s méltán is, mivel mi vagyunk a sérels felek, ha mi kívánjuk a segítséget, oblatiókat is kell tenık, arról való asseccuratoriánkat is valóban kívánják, hogy járjanak úgy velünk, mint az elébbi fejedelmekkel; bizony n nagy diffidentiában vagyon ez a haza előttük, mert gya:ta port rúgtak szemekben annyira, hogy ha a fejedelem mélye s a magok haszna nem nyomna valamit, elhagyná: veszni. Ilyen nagy Labyrinthusban forogván azért az haza, szárhoz ő felségéhez való ragaszkodásban talála magának uritást, melyhez képpest mind országostul, fejedelmestül dék Bécsbe Bánffi Dienes uramot ultimaria plenipotentiával, én arra kívánsága mind császár ő felségének s mind a nét tanácsnak. Ezek végben menvén estve felé négy s öt óra ött unanimi consensu Istent hiván segítségül elvégezők, gy török az ellenség, mely végezésünkben Isten boldogitson ınünket. Ámen. És ugyan akkori gyülésben Barcsai Ákost gsententziázók.

VI.

Breve necrologium Illustrium Hungariae Personarum. Excerptum partim ex Historia, partim ex Albo Sodalitij B. M. V. ad D. Elisabetham incisentis Tyrnaviae in Collegio S. J. erecti.

Anno Xti 1621.

† Franciscus Balassa de Gyarmath.

1633.

† Melchior Alaghi de Bekény Judex Curiae Regiae.

1635.

† Petrus Bakith de Lak, et Tyrnaviae apud P. P. Franciscanos tumulo illatus.

Die 24. Aug. † Stephanus Sennyei de Kis Sennye Eppus Jaurin.

1637.

† Ferdinandus II. Romanorum Imp. et Rex Hung. Viennae die 15. Februarij.

† Petrus Pazmany Cardinalis et Archieppus Strigon. die 19. Martij, cui in sede Metropolitana a Ferdinando III. die 23. April. Emericus Losy Eppus Agriensis.

Die 30. Augusti Templum academicum S. J. Tyrnaviae, quod Nicolaus Eszterházy Palatinus impendio 80 millium flor. erexerat, dedicatum est.

1639.

† 24. Apr. Eva Forgach filia Sigismundi Palatini et consors C. Stephani Csáky de Keresztszegh.

Hoc eodem anno obijt Comitissa Catharina Pálffi uxor Sigismundi Forgach, Regni Hungariae quondam Palatini.

† 22. October Joannes Posgaj Canonicus Strigon.

1642.

Die 4. Julij. Elisabetha Thurzo de Betlenfalva obijt.

8. Aug. † Emericus Jakussith de Orbova. Obijt ibidem hoc anno Casparus Horvath de Vegla.

7. Nov. † Emericus Losy Archieppus Strigon.

1643.

† Nicolaus Tarnoczy. *Pater? an Frater Mathiae Praep Scepus.*

† Samuel Haller.

1644.

Die 11. Aug. † Stephanus Bosnyak de Magyarbély ex sprim. Nitriensis Eppus.

† Georgius Majthényi de Kesselökő.

† Sigismundus Nagymihályi.

1645.

Die 12. Septembr. † Nicolaus Eszterházy Regni Hung. latinus.

4. Aug. † Sigismundus Forgach.

17. Decembr. † Joannes Drugeth de Homonna Judex riae Regiae.

1647.

† 13. Febr. Joannes Telegdy Coloc. et Bács. Archieppus, m etiam Administrator Eppatus Nitriensis.

1648.

† 27. Febr. Nicolaus Révay.

1650.

† Georgius Draskovich Eppus Jaurinensis.

1652.

Die 26. Augusti in pugna ad Vczekény cum Turcis inita cubuerunt quatuor Eszterházy, videlicet Ladislaus, Franscus, Thomas, ac alter item Thomas.

27. Nov. † Caspar Lippai de Zombor.

Obijt etiam hoc anno Stephanus Rohonczi Csanad. Eppus.

1654.

14. Juny. † Daniel Eszterházy.

1655.

† C. Ladislaus Csáky Judex Curiae Regiae.

1657.

† Joannes Püsky Coloc. Archieppus, simulque Administrator Jaurinensis.

1659.

Die 26. Juny. † Paulus Hoffman Eppus Quinqueeccles.

1660.

Mense Junio † Benedictus Kisdy Eppus Agriens.

† Esther Bossanyi Conjux Nicolai Forgach.

† Catharina Balog de Neboysza.

1661.

† Franciscus Kornis de Ruszka.

† Stephanus Ordody Vice Palatinus.

† Adamus Károlyi.

† Petrus Alvinczi die 5. May.

1662.

Die 25. Januar. † Petrus Bosnyak.

Franciscus Wesselényi de Hadad Palatinus Regni Hu creatur Aurei Velleris Eques.

Mense Novembri † Stephanus Csaky Senior Magi Tavernicorum Regalium.

† Sigismundus Horvath de Vegla.

1667.

Die 3. Januarii † Georgius Lippai Archieppus Strig

1670.

Die 23. Martij. † Franciscus L. B. Bihari.

1672.

Mense Julio † Hiacynthus Makripodári eppus Cs diensis.

† Emericus Czobor de Czobor Sz. Mihály.

1674.

Georgij Bársony Eppi Frater occisus ab haereticis ralukanis.

† Franciscus Sennyei.

† Joannes Szaszi Syrmiensis Eppus.

1675.

15. Aug. Emericus Pongracz, qui deinde factus P positus Scepus., mittitur Romam ad studia.

† Franciscus Leonardus Szegedi Eppus Agriensis.

1676.

23. Januar. † Georgius Szenttamassi Eppus Transilv

5. Martij † Georgius Pongracz, de Sz. Miklos et O Eppus Vaciensis.

1680.

† Ferdinandus Palffi Eppus Agriensis.

1681.

6. Febr. † Joachimus Luzensky Eppus Varad. et Praepos. Scepus.

2. Apr. † Alexander Eszterházy.

1684.

† Franciscus Eszterházy.

1685.

11. Januar. † Georgius Szelepcsényi Archieppus Strigon

† Antonius Eszterházy.

† Petrus Szechy.

1686.

10. Apr. † Joannes Gubassoczi Archieppus Colocensis.

1695.

17. Febr. † Georgius Széchényi Archieppus Strigon.

24. Sept. † Stephanus Kada Eppus Transilv.

† Blasius Jaklin Eppus Nitriensis.

1699.

Adamus L. B. Reway a proprijs famulis trucidatus.

1705.

† Leopoldus Imperator et Rex Hungariae.

27 Martij. † Georgius Lapsansky alias Korlathkö.

1706.

† Michael Dvornikovics, Eppus Vaciensis.

1707.

† Leopoldus Kollonics, Cardinalis et Archieppus Strigon.

† Stephanus Dolni Eppus Csanád.

1718.

22. Nov. † Gabriel L. B. Tolvaj.

1719.

6. Sept. † Andreas Hunyadi.

1723.

† Joannes Horváth Simoncsics Personalis.

4. Julij. † Ladislaus Hunyadi.

1728. 15. Sept. † Balthasar Reway.

1729. 30. Sept. † Laurentius Tapolcsányi e S. J. Rector Tyrnaviensis.

† Franciscus Szluha Referendarius Viennae.

24. Dec. † Joannes Okolicsányi.

1731. 16. Januar. † Joannes L. B. Péterffi.

1733. † Sigismundus et Josephus C. C. Berényi.

1735. † Georgius Korlathkö, alias Lapsanczki.

† Andreas Berényi.

1736. 17. Mart. Josephus L. B. Ruttkay †.

† Joannes Okolicsányi Eppus Varadiensis.

1741. Paulus C. de Batthyan.

1745. † Emericus Eszterházy Archieppus Strigon.

1747. † Thomas Berényi.

† Ladislaus Eszterházy.

1748. 9. Maij. † Stephanus Nozdroviczki.

8. Oct. † Michael Frievaisz.

1749. 6. Oct. † Joannes L. B. Maholányi.

1750. 9. May. † Franciscus Forgach.

1752. † Petrus C. Apor.

VII.

Promotiones et Mortes illustrium virorum ex MS.

1739.

Andreas Kohári recens creatus Gralis moritur mense Aprili.

19. Aug. † Romae Card. Alvarus Cyenfugeos Eppus Quinqueecclcs. ann. fere 82.

Eppus Csanadiensis C. Falkenstein designatus Quinque ecclesiensis die 22. Septembr. apoplexia Temesvarini tactus nimam egit. Unde 3. Dec. nominatus est Eppus Quinque eccl. C. Sigismundus Berényi.

Gregorius Sorger Eppus Trans. † est Albae Carolin nocte in 17. Septembris diem vergente, ibidemque sepult 7. Octobr.

C. Horváth Eppus Nitriensis Romae Caesareus Promi-nister in variolis decedit die 17. Decembr. Eppatus Csanadiensis collatus est cuidam ex ordine S. Francisci Nicolao Staniszlaovich, qui Crajova in Valachia Austriaca, antequam haec Turcis reddita fuisset, residebat titulo Eppi Nicopolis.

Nicolaus Palffi ex defuncti Palatini filio Leopoldo nepos renunciatus est Vice Cancellarius Hung.

1740.

4. Decembr. installat. in Supremum Comitem Barany. C. Sigismundus Berényi Eppus Quinq. per. C. Joannem Eszterházy.

1741.

Mense Januario installatus est in supremum Comitem Cottus Simig. C. Alexander Patachich per Eppum Quinque. Berényi.

L. B. Sztaraj resolvitur pro Supremo Comite Cottus Unghvar.

C. Carolus Zichy 14. Junij circa horam 12. Posonii debitum naturae solvit absque haerede masculo.

24. November. Vidua Adami Batthyáni Eleonora Strattmann post 28 horar. infirmitatem mortua est Rohontzini.

C. Georgius Chaky Gralis Leutschoviae apoplectico fulmine prostratus fatis concessit, et sepultus in Capitulo 28. Febr. 1742.

C. Ladislaus Gyulafi fit Cancellariae Transilvanicae Cancellarius.

1742.

16. Sept. Resolutus est in Administratorem Camerae Scepus. C. Antonius Chaky Supremus Comes Cottus Abaujvár.

12. Dec. Leutschoviae installatus fuit in Supremum Comitem Cottus Scepus. Excellmus Nicolaus Chaky Eppus Varad. p. Comitem Thomam Szirmaj.

1743.

Dno Baroni Personali Grassalkovich Regina contulit Comitis titulum, id est creavit eum Supremum Comitem Cottus Temes.

C. Ladislaus Haller fit Supremus Comes in Marmaria. Moritur Gabriel Kapy 4. August.

Gralis Alexander Károlyi qui anno 1669. festo B. V. Visitantis lucem hanc aspexit, festo nativitatis B. V. circa horam 6. pomeridianam in Erdőd .... obyt, unde in Károly translatus est, in Kaplony sepultus.

20. Novembris moritur Adolphus Eppus Jaurin.

Circa festa Natalitia moritur C. Volfgangus Serényi sine haerede masculo in Castello suo Zaplath.

1744.

Supremus Comes Cottus Ugocs. fuit Carolus L. B. Perényi.

C. Paulus Balassa instellatus est in supremum Comitem Gömör.

26. Septembr. moritur Gabriel Antonius Erdődy Eppus Agr. anno aetatis 60.

10. Oct. Praesul Vesprim. Atsádi Papae moritur. Comitissa Chakiana Sophia nata Gyulafiana senicula 110 ann. die 28. Oct. mortua inventa est.

1745.

Novi tres Comitatus, excisis praevie militaribus locis, in Szlavonia instituti sunt: Syrmiensis Cottus Administrator est B. Marcus Pejacheisch, Posegani L. B. Ladislaus Vajai, elapso anno succedet supremus Comes Petrus Keglevich. Verotzensis vero Ludovicus Patachich, nam Valponensis Cottus penitus suppressus est.

1747.

6. Mai. Viennae moritur C. Alexander Patachich de Zajevda, cui in munere Comitis Simighiensis succedit C. Carolus de Battyan. Supremus Comes Albensis fit C. Franciscus de Nadasd.

In Bodok moritur C. Thomas Berényi supremus Comes Cottus Zemplin.

1748.

25. Septembr. † Sigismundus Berényi Eppus Quinque ecclesie.

III.

ADALÉKOK

A TÖRÖK-MAGYARKORI

BELTÖRTÉNETHEZ.

HIVATALOS NYOMOZÁSOK
A TÖRÖK ADÓ S HÓDÍTÁSOK KÖRÜL
BORSODBAN, A XVII. SZÁZAD I. FELEBEN.

A megye levéltárában levő eredeti után.

I. In processu Szendróviensi.

In anno 1641. die 7. 8. et 9-a mensis Septembris in zendrő et Cottu Borsodiensi exist. Én Boda György, Borsod ármegyének egyik szolgabirája, mellettem levő azon nemes ármegyének esküttével, vitézlő Ábrahámi Istvánnal, az ne-es Borsod vármegye commissiójábúl eskettünk tanúkat az irököknek insolentiájok, faluknak hódoltatások, rablások és cursiójok végett.

De eo utrum.

1. Tudod-e hogy a Bethlen fejedelemmel való végezés án, az egri török vitézek több végbeli vitézekkel együtt enni falut rablottak el és hódítottak meg Borsod várme-rében?

2. Tudod-e az szendreiek közül menni embert vittek beágra és mennit vágtak le, s menni barmot hajtottak el zendrő alól?

3. Tudod-e Szendrő alatt menniszer voltanak az török tézek, és Szendrő háta megett menni falut hóditottak és blottak meg?

1. testis Egr. Stephanus Szász, annorum circiter 66, me Mattis Arcis Superioris Szendrőiensis Castellanus prima-s, juratus et fassus est in hunc modum. Mivel in anno

Dni 1631 karácsony üdnepe napja tájában az egri török vitézek zászlóval kiütvén Abauj vármegyében lévő Gadna nevű falura, az lakosit kitakarván belőle, az faluját megégették: az szendrei vitézek egyenlő akaratból utánok menvén, hogy az elvitt keresztyén rabokat megszabadítsák, Borsod vármegyében Kondó nevü falu határában belé kapván az török vitézekben, de az török vitézek sokasága miatt az keresztyén vitézek meggyőzettetvén, némelyeket levágtanak, némelyeket penig keserves rabságra vittenek. Azon az harcon vesztenek az szendrei vitézek közül negyvenöten.

Ittem: Annakutána való 1632. ugyan az egri török vitézek karácsony üdnepe napja tájában zászlóval kiütvén, Abauj vármegyében akkor is, Ujlak nevü falut megrabolván, faluját tüzzel megégették, ugyan az szendrei vitézek utánok menvén egyenlő akaratból, akkor is Borsod vármegyében, megírt Kondó nevü falunak határában belékapván az török vitézekben, hogy az elvitt keresztyén rabokat megszabadítsák, de az török vitézeknek sokaságok miatt meggyőzettetvén, sokat levágtanak az keresztyén vitézekben, sokat ismét keserves rabságra vittenek. Akkor fogták el sebben Nemzetes Alsó-Kalosai Korláth Ferenc uramat, Lakosi Szabó János uramat, több emberséges vitéz embereket; vesztenek ezen az harczon fegyver miatt és rabságszenvedés miatt, az mint eszébe jut, legalább harmincöten. Ő mind az két harcon ott volt.

Ittem in anno 1634. az egri vitézek dobbal, zászlóval, lovassal, gyaloggal jöttenek az szendrei végház alá, egynehány magyar rabot elvittenek s egy embert le is vágtak az végház alatt.

Ugyan az egri török vitézek azon esztendőben szent András üdnepe napja tájában baromcsordánkat az végház alól elhajtották, melyben lehetett két avagy harmadfélszáz barom.

Ittem. In anno 1635. pünkösd üdnepe napja tájában az egri vitézek az végház alól sereg lovainkat elhajtották. Ugyanazon esztendőben az egri vitézek aratás tájban éjtszakának idején az szendrei végház alatt az felső mezőből négy embert

szendreit vittenek el s egyet levágtanak és tizennégy lovat hajtottanak el.

Ittem. In anno 1641. kisasszony üdnepe napja tájában az szálunnai hódult parasztembereknek az egri vitézek az szendrei végház alól elhajtották ökörféle barmokat.

Ugyan az egri vitézek azután harmad- vagy negyednap tájban az szendrei végház alól egy embert loptak el fiastól.

Ugyan az egri vitézek Szendrő háta megett való Szögliget nevü falut, Torna vármegyében levőt, kétszer izben rablották el.

Ugyan az egri vitézek Csehi nevü falut, Borsod vármegyében levőt, kétszer izben rablották meg.

Ezen kivül az egri török vitézek menniszer izben jöttenek Szendrő alá, menni embert vittenek el Szendrő vidékéből s az végház alól menni lovainkot, ökör- és tehénféle barmainkat hajtottak el, Isten tudná annak számát.

2. testis. Grosus Dnus Ladiszlaus Roskoványi de eadem, annorum circiter 45, Szendrőviae commorans, juratus et fassus est in hunc modum in omnibus punctis uti primus testis, hoc addendo: hogy az egri vitézek in anno 1636. esztendő tájban Senyéről harminckét szám tehénféle barmát hajtottak el; Barius Ferenc uram juhait is akkor hajtották el Sócáról. Az Csehi malomtól meghódolt in anno 1641. Egerben lalakozó Olaj Béknek annuatim cum flor. 12.

Ittem in anno 1641. az ő Felsége nunciusa Izdenci uram mikor oda be volt az Portán, az üdő alatt Csehiből vitték el az egri vitézek tiz emberét.

3. testis. Egr. et Nobilis Laurentius Szabó, annorum circiter 45, Castellanus ordinarius Suae Mattis arcis inferioris Zendrőiensis, juratus et fassus est in hunc modum uti primus testis.

4. testis. Andreas Szücs, annor. circiter 39, nobilis persona Zendrőviae commorans, juratus et fassus est in hunc modum in omnibus punctis uti primus. Augeálván ezzel vallását, hogy akkori harcon, az melyen nemzetes Korláth Ferenc uramot elfogták, ő is akkor esett rabságra, és szabadulásában fizetett hatszázhatvan forintot s egy puskát; de akkor magyar rabot öközülök harmincnégyet vittenek Egerben, ő

ugyan megolvasta őket; tizennyolcig vágtanak le bennek, aznint másoktól hallotta.

5. testis. Andreas Szabó, nobilis, annor. circit. 31, Zendröviac commorans, fide mediante idem fatetur uti primus; ő az harcon is ott volt, Szendrő alól penig hat tehenet s egy ökret hajtottak el az egri vitézek.

6. testis. Laurentius Kalmár, annor. circit. 31, nobilis persona Szendröviae commorans, juratus et fassus est in hunc modum uti primus testis. Öregbíti azzal vallását, hogy ennekelőtte hat esztendő tájban éjszakának idején az egri török vitézek az szendrei mezőben őreájok ütvén, ötet negyedmagával akkor elvitték s egyet közülök levágtanak, és tizennégy lovat vittenek el az végház alól.

7. testis. Egr. Dnus Franciscus Czikó de Szelefarnos, annor. circit. 50, Zendröviae commorans, juratus et fassus es in hunc modum uti primus testis.

8. testis. Martinus Berczeli, annor. circit. 33. nobilis, e. teloniator Spectab. ac Magfci Dni Dni Gasparis Zuniogh de Budetin, Zendröiensis, juratus et fassus est in hunc modum uti primus, ezt hozzá tevén, hogy ennekelőtte három esztendő tájban az egri vitézek három ökrét elhajtották és egy ifiu legény szolgáját levágták az végház alatt.

9. testis. Egr. Dnus Joannes Dohány, annor. circit. 36t Zendröviae commorans, fide mediante sic fatetur uti primus testis, hoc addendo, hogy ennekelőtte 1638. esztendő tájban az gyandai erdő táján az egri vitézek az szendrei vitézeknek ütvén, kettőt közülök elvittenek és egyet levágtanak; lovat is hármat vagy négyet vittenek el.

10. testis. Michael Balogh, Zendröiensis, annor. circit. 32, servitor et curator Grosi Dni Gasparis Thassi bonorum Besenyő-Lädiensium, juratus et fassus est in hunc modum uti primus testis, hoc addito: hogy ennekelőtte hat esztendő tájban Abauj vármegyében Tomor táján az egri vitézek (mikoron szekerekkel mentenek volna Szikszó felé) reájok ütvén, ötet ötödmagával elvitték; egy Miklós nevü öccse mostan is oda vagyon Törökországban. Ugyanakkor kilenc lovaikot vittek el az török vitézek.

11. testis. Joannes Nagy, Zendröiensis, manceps Agri-

nsis, annor. circit. 35, juratus et fassus est, hogy in anno 636. akkor, mikor az halmajiakat az Hernád mellett megrab-tták az egri vitézek, tekintetes és nagyságos gróff Csáky tván uram ő nagysága Meszesi Istvánt egynehány szendrei vassal az Boldva mellett aláküldötte hír tudni; az törökök-ek rablásokat eszekben vevén, több keresztyén vitézekkel gyütt levén, az török vitézekben belékapván Csabánál, de z török vitézeknek sokasága miatt meggyőzettetvén az ke-esztyén vitézek, ő is harmadmagával esett rabságra szendrei-ekel. Ugyanazon harcon és együtt vágták le közűlök; most zabadult más emberséges ember hitlevelen ki Egerből.

12. testis. Joannes Hadadi annor. circiter 45, nobilis ersona Szendrőviae commorans, juratus et fassus est in hunc odum uti primus testis, azt hozzá tevén, hogy ennekelötte árom esztendő tájban az Oláh Gergely fia és Szegő Mihály scse menvén az Boldva mellett alá, az egri vitézek reájok tvén, egyiket holt eleven sebben hatták, az másikat rabúl vitték, az mely ugyanazon rabságban megholt Egerben.

---

anno 1641. die 16. mensis Septembris in loco infrascripto. Possessio Meszes.

1. testis. Juratus Judex ejusdem loci Emericus Veres, nnor. circiter 40, colonus Grosi Dni Francisci Korlát de Al--Kalosa, fide mediante sic fatetur: hogy ennekelötte 29 ztendő tájban Bajza Tamás nevű pribék az egri vitézekkel meszesi erdőn öközülök három embert vágott le; az kiket kaptak, Isten az szendrei vitézek által megszabadította.

Annakutána másodszor izben 1636. esztendő tájban gyan az egri török vitézek kiütvén az megirt falura, akkor özülök asszonyembert, leányzót, férfiugyermekeket húszat tt el; martoni asszonyembert egyet egy fiával, szendrei asz-onyt is egyet. Pénzen és Isten kegyelmességéből sarc nélkül eszesiek hatan szabadultanak meg, az tizennégye mostan is la vagyon. Ezek azok:

Lénárt Mártonnak egy fia.

Lénárt Péternek három fia s egy tizenkét esztendős leánya.
Somosi Jánosnak egy öcscse.
Csató Demjénnek felesége.
Veres Mihálynak egy fia.
Katona Györgynek egy fia.
Pötő Mihálynak az felesége.
Diák Péternek egy leánygyermeke s egy fia.
Veres Benedeknek két fiai.
Lovat Nro 2.

Ez veszedelem után másfél esztendővel kényszeríttetteteck ugyan Eger várában lakó Suffikar Seliebi töröknek 40 magyar forintban és 26 itçe vajban megsummálni és meghódolni.

2. testis. Leonardus Márton annor. circit. 40, colonus Grosi Dni Francisci Korlát de Alsó-Kalosa, fide mediante idem fatetur uti primus.

3. testis. Petrus Leonardus annor. circit. 35, colonus Grosi Dni Francisci Korlát de Alsó-Kalosa fide, mediante idem fatetur uti primus testis.

4. testis Petrus Bot, annor. circit. 36, colonus Grosi Dni Stephani Aszalay, fide mediante idem fatetur uti primus.

5. testis. Benedictus Veres, annor. circit. 36, colonus Grosi Dni Francisci Korlát de Alsó-Kalosa, idem fatetur uti primus.

6. testis. Petrus Egyed, annor. circit. 31, colonus Grosi Dni Francisci Korlát de Alsó-Kalosa, idem fatetur uti primus.

7. testis. Michael Veres, annor. circit. 22, colonus Grosi Dni Francisci Korlát de Alsó-Kalosa, idem fatetur uti primus testis.

Possessio Rakaczcza Szend.

1. testis. Juratus Judex ejusdem loci Georgius Bedecz, annor. circiter 56, colonus Grosae ac Magcae Dnae Catharinae Lorántfi de Serke, Spect. ac Magnifici quondam Dni Samuelis Allá relictae viduae, fide mediante sic fatetur: hogy látván sok keresztyén felebarátjoknak veszedelmeket az török vitézeknek sokszori excursiójok miatt, sokszor ...ben őreájok is rettegtel

levelcket, és szóval szám nélkül üzengetett Egerből az ki az ő falujokra számot tartott: mindazoktól rettegvén és az sok bujdosást elunván, kénytelenség alatt kellett Eger várában lakozó Saban Izpahiának és Muszi csausz nevü törököknek 24 forintban és 20 icce vajban in anno 1639. megsummálni.

2. testis. Petrus Farkas, annor. circiter 60, colonus Grosae ac Mgnificae Dnae Katharinae Lorántfi de Serke etc. juratus et fassus est in hunc modum uti primus testis.

3. testis. Joannes Tóth, annor. circiter 45, colonus Grosi Dni Stephani Giczei de eadem, juratus et fassus est in hunc modum uti primus.

Possessio Rakaczcza.

1. testis. Judex juratus ejusdem loci Jacobus Király, annor. circiter 65, colonus Grosi Dni Michaelis Bay, fide mediante fassus est in hunc modum: Látván sok faluknak az török vitézek miatt pusztúlt állapotjokat és felebarátjoknak keserves rabságszenvedéseket, öreájok is az egri török vitézeknek sokszor izben mind üzengetéseket s mind penig rettentö nekiek küldött sok rendbeli leveleket, és megfáradván télen, nyáron, hegyekben, völgyekben, sevatag erdőkben bujdosásban feleségestül gyermekestül: ugy kényszeríttettenek Egerben lakó Mamhut Izpahia nevü töröknek in flor. 25 és 20 itce vajban in anno 1638. megsummálni és meghódolni.

2. testis. Gregorius Ördögh, annor. circiter 40, colonus jam dicti Dni Michaelis Bay, juratus et fassus est in hunc modum uti primus.

Possessio Viszló.

1. testis. Joannes Stephan, annor. circiter 42, ibidem commorans, colonus Spect. ac Magnifici Dni Nicolai Kegljevith etc. juratus et fassus est in hunc modum: Mivel látván az következendő veszedelmet reájok jöni, az több falukat is mind alól, felyül és szélröl meghódolni, s az sok esztendőtöl fogván való bujdosásban elfáradni, kénytelenség alatt kellett Eger várában lakó Eszter Tiha nevü töröknek in flor. 21 és 21 itce vajban in anno 1641. megsummálni, hogy vesse[illegible]mben ne jussanak.

2. testis. Mathias Szakall, annor. 34, libertinus Grosi Dni Georgii Kátay, fide mediante sic fatetur uti primus.

Possessio Debrete.

1. testis. Joannes Mihali, annor. circiter 35, jur. judex ejusdem loci, colonus Grosi Dni Sigismundi Semsei, fide mediante sic fatetur: hogy az nagy rettegést, bujdosást megunván, s látván hogy ugyan veszedelem követi mindazoknak is végét, nagy kénytelenség alatt kényszeríttettenek ez jelenvaló 1641. esztendőben az egri töröknek, iffiú Deli Musztafának 19 forintban és 8 itce vajban megsummálni és meghódolni.

2. testis. Gregorius Kelemen, annor. circiter 60, colonus Spect. ac Magfici Dni Nicolai Kegljevith etc. fide mediante idem fatetur uti primus.

3. testis. Andreas Orosz, annor. circiter. 22, colonus Grosi Dni Francisci Kátay, fide mediante sic fatetur uti primus testis.

Possessio Szent-Jakab.

1. testis. Juratus judex ejusdem loci Stephanus Pongrácz annor. circiter 25. colonus Dni Francisci Kátay, fide mediante sic fatetur: Gadnának és Ujlaknak megrablásától fogván voltanak ők is nagy félelem- és rettegésben, de kiválképen megiszonyodván közel való faluknak pogány kézben való esésektől, megfáradtak télennyáron imitt amott való sok bujdosások miatt: hogy az derekasb veszedelmet elkerülhessék, ugy kényszeríttettenek Egervarában lakó Huszain Izpahia nevü töröknek 38 forintban és 10 itce vajban in anno 1641 megsummálni és meghódolni.

Item in anno 1641. die 16. mensis Septembr. rablották meg [illegible] az egri török, [illegible] gyermeket elvittenek, [illegible] szendrei vitezek utánok [illegible] ugyan elvitték.

2. testis. [illegible] annor. circiter 35, colonus Spect. ac Magfici Dni Nicolai Kegljevith etc. fide mediante sic fatetur uti primus.

3. testis. Stephanus Pongrácz minor, annor. circiter 23, colonus Grosi Dni Georgii Kátay de Czege-Káta, fide mediante sic fatetur uti primus.

4. testis. Michael Ambrus Nagy, annor. circiter 45, colonus dicti Dni Georg. Kátay, jur. et fassus est uti primus testis.

Possessio Martoni.

1. testis. Judex juratus ejusdem loci Georgius Tott, annor. circiter 40, colonus Grosi Dni Stephani Horváth de Mladosavith, fide mediante sic fatetur: hogy sok üdőtől fogván való rettegést bujdosást elunták, mivel nappal sokféle inség, éjszaka penig az bujdosás fárasztotta öket, s látván sok keresztyéneknek veszedelmeket az pogányság miatt, nem lett önekiek is fejeket hová hajtani, hanem az jelenvaló 1641. esztendö pünkösd üdnepe napja tájában úgy kellett magok ótalmában Eger várában lakó Durat Izpahia töröknek 23 forintban és 14 icce vajban meghódolniok.

2. testis. Georgius Kulcsár, annor. circiter 33, colonus Grosae ac Magficae Dnae Catharinae Lorántfi de Serke etc. fide mediante sic fatetur uti primus testis.

3. testis. Stephanus Lovász, annor. circiter 31, colonus Grosi Dni Steph. Horváth de Mladosavith, fide mediante sic fatetur uti primus.

Possessio Szalunna.

1. testis. Juratus judex ejusdem loci Thomas Bene, annor. circiter 40, colonus Grosi Dni Sigismundi Feirvári, fide mediante sic fatetur: Mivel sok esztendőtől fogván való rettegést, télen nyáron, éjjeli nappali bujdosást megunván, az egri törököknek is sokszori fenyegetésit hallván, rettegtető leveleit látván, s tudván azt, hogy mind az sok lappangások után is veszedelemben jutnak, mint sok keresztyén helyek (övelek határos Meszes nevü falusiak is azmint romlottanak, az veszedelem után is ugyan meghódoltanak, ők is hogy arra jussanak): úgy kényszeríttettenek in anno 1640. Egerben lozó Olay béknek 100 magyar forintban és 50 itce vajban summálni és meghódolni.

1. testis. Georgius Sebő, annor. circiter 60, colonus Grosi Dni Francisci Barakoni, fide mediante sic fatetur uti primus testis.

3. testis. Joannes Dombó, annor. circiter 50, colonus Grosi Dni Francisci Barakoni, juratus et fassus est in hunc modum uti primus.

4. testis. Joannes Kovács, annor. circiter. 40, colonus Grosi Dni Nicolai Szödéni, juratus et fassus est in hunc modum uti primus testis.

In anno 1641. die 16. mensis Septembr. lött a zsarnai rablás Torna vármegyében az egri vitézek által, kit vármegyeül recognoscálonk.

In anno 1641. die 11. mensis Novembr. az nemes Borsod vármegyének Szendrőben celebráltatott Generalis Congregatiojából committáltatván, én Boda György, azon nemes vármegyének egyik hites szolgabirája, mellettem esküdt Abrámi István úr. peragáltam ezt az inquisitiót az ide alább megirt Decoutromnak continentiája szerént az mint következik.

De eo utrum:

1. Circiter harmincnégy esztendötöl fogván, az sitvatoroki végezéstöl nevezet szerént micsoda falukat hódoltattak az törökök bé, és azokat micsoda rablással, égetéssel, emberek és barmok elvitelivel?

2. Mindazoknak az faluknak mennyi készpénze és mindenféle élése, haszna és jövedelmek vagyon az töröknek való szolgálattal együtt?

3. Az minemü faluk az zsitva-toroki végezésnek erejével az kiknek hódolniok kellett, de kiválképen ab anno 161[illegible] mivel verték fel adajokat?

Possessio Szuhogy.

1. testis. Szuhogyon lakozó Keniz István, annor. circiter 76, nemzetes More István uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. Eger vétele után mindjárt kényszerítették Szuhogyot Egerben behódolni, minthogy Filekben hódoltak azelőtt. Az mely töröknek behódoltak Egerben akkor, nevezték Vész Buliok basának; elsőben 4 kila buzában summáltanak meg vele; az az summálás tartott két vagy három esztendeig. Ugyanazon török annakutána augeálta az falu adaját 10 magyar forintra, mely summálás és adózás mindaddig fen tartott, meddig annak az töröknek birodalmában volt az falu. Vész Buliok basáról szállott az falu Juszap Csavusz nevü törökre; ez a Juszap Csavusz ugyanazon falunak adaját öregbitette és felverte 25 magyar forintra s 24 itce vajra; ebben az summálásban alkalmas ideig megtartotta őket, hanem 1636. esztendő tájban ujabban 38 magyar forintra és 34 itce vajra, 16 szekér fára verte fel adajokat, az mely 16 szekér fa legalább teszen Egerben 16 forintot. Császár ajándékja egy juh, egy kila liszt s egy kila zab, azon kivül nyolc kila buza.

2. testis. Szuhogyon lakozó Kostyán Sebestyén, annor. circiter 75, More István uram jobbágya és azon falunak birója, hiti után az szerént vall az punctomokra, mint az első tanu vallott.

3. testis. Szuhogyon lakozó Lukács János, annor. circiter 35, More István uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall az punctomokra, mint az első tanu vallott.

Possessio Diviny.

1. testis. Divinyben lakozó Somodi Thamás, annor. circiter 75, Divinyi Pál uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra azt vallja. Eger vétele után elsőben Egerben Mamhut Csavusznak summáltanak meg 15 magyar forintban, 10 kila buzában, 10 kila zabban, 10 itce vajban, 10 szekér szénában; ez a summálás rajtok tartott vagy hat esztendeig; annakutána ugyanazon török augeálta adajokat 20 magyar frtra, 20 kila buzára, 20 kila zabra, 20 szekér szénára, 20 itce vajra.

Ismét ugyanazon török úr hat vagy hét esztendő múlva augeálta azon falunak adaját 32 magyar forintra, 32 kila buzára, 32 kila zabra, 32 szekér szénára, mely summálásban azon török mind holtaig tartotta meg őket. Annakutána ugyanazon falu 1620 esztendő tájban került Egerben lakó Beser aga török birodalmában; ez a Beser aga az falu adaját és summáját ismét augeálta 40 magyar forintra, 40 kila buzára, 40 kila zabra, 40 szekér szénára és 48 itce vajra. Ebben az summálás (igy) azon török tartotta meg az falut 17 vagy 18 esztendeig: ugyanazon török az szénát 50 szekér szénára verte fel, egyéb summában megtartotta, mely 50 szekér széna miatt elfutottanak s az falut pusztán hatták. Ismét azon török az falut adta az ifjú Huszain agának, az mely törökkel ujobban summáltanak meg 20 magyar forintban, az 50 szekér szénáért 16 forintban, de buzát, zabot, vajat az elébbeni mód szerént: ebben az summálásban is tartotta meg őket csak egy esztendeig, második esztendőben buza árával, széna árával, egyéb szolgálatnak jutalmával együtt fizettenek 90 magyar forintot, az zabot az elébbeni mód szerént beadták, vajat, mézet 30 itcét: ebben öt esztendeig tartotta meg őket. In anno 1641. ugyanazon török úr verte fel adajokat 125 magyar forintra, 37 itce vajra, 30 kila zabra. Az falunak most is ebben vagyon adaja. Az császár adaja azon kivül vagyon.

2. testis. Divinyben lakozó Szabó Mihály, annor. circiter 25, Divinyi Pál uram jobbágya, azon falunak hites birója, [illegible] vallja: az régi török urak mint summáltatták az falut [illegible] abban semmit nem tud. De Beser aga és Huszain aga [illegible], mint és hogy [illegible] és felverték az falu adaját, [illegible] tudja és vallja, mint az előtte való tanu vallotta.

[illegible]

[illegible] Rákos [illegible], annor. circiter [illegible] megesküdt és hiti [illegible] hogy lakik, 11 esz[illegible] 1630 esztendő tájban, akkor [illegible] falunak adaja 16 [illegible], 10 kila buza, 10 kila z

vaj 20 itce; hárman birják az falut: Memhet Csavusz, Kara Amhat és Mamhut Izpahia. Az elébbeni adajokat egy holnapig való fühordással verte fel, az mely fühordást magok kények szerént 20 magyar forintért magokra nem vennének.

2. testis. Nyárádon lakozó Boros Márton, annor. circit. 70, More István uram jobbágya, megesküdt és hiti után bizonyosan vallja: hogy Bocskay fejedelem az Zsitva-Toroknál frigyet szerzett az törökkel, akkor Nyárádnak az adaja 6 magyar forint volt, 6 itce vaj, semmi egyéb ennél nem volt. Fileki Olaj bék az török urok; egyszer is másszor is az szerént öregbítették az falunak adaját, az mint az előtte való tanu megvallotta.

Possessio Kelecsény.

1. testis. Kelecsényben lakozó Andó István, annorum circiter 50, nemzetes Alsó-Kalosai Korlát Ferenc uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. Az mire ő emlékezik, elsőben adóztanak Egerben Rezmán agának 20 magyar forintot, 15 szekér szénát, 25 kila buzát, 25 kila zabot, 15 itce vajat; az mikor bekaphatta őket, hol harmad napig, hol negyed napig hordatott vélek fát. 1620. esztendő tájban ugyanazon falu került Balogh Czefer Izpahia török birodalmában, mely török úr egyszer is másszor is egész 41 esztendeig, addig verte fel adajokat, hogy széna árával együtt adóznak nekie 120 magyar forintot, 30 kila buzát, 30 kila zabot, 60 itce méz, vaj; ezen kivül szekérrel hol egy hétig, hol több ideig elszolgáltatja őket, az mely szolgálatot kények szerént fel nem vennének 50 magyar forintért. Egy vágótehenet és egy dézsa túrót is veszen rajtok, mely vágótehenért és túróért örömest megadnának 13 forintot, de pénzül fel nem veszi.

2. testis. Kelecsénben lakozó Béricz János, annor. circit. 36, Korlát Ferenc uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

3. testis. Kelecsénben lakozó Nagy Matthias, annor. circiter 25, Korlát Ferenc uram jobbágya s azon helynek hites birója, hiti után vallja: ő is, az miro emlékezik, az szerént vall, mint az első tanu vallott.

Possessio Ruda-Bánya.

1. testis. Ruda-Bányán lakozó Azzu András, annor. circiter 55, nemzetes Roskoványi László uram jobbágya, török biró, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. Ruda-Bánya császár számára való hely, s az adaját az Emenghek percipiálják. 1614. és 15. esztendő tájban adaja volt annak az helynek 35 magyar forint, buza 12 kila. Annakutána Haczi Juszap nevü Emengh idejében öregbült az helynek adaja 60 forintra és 200 sínvasra, melynek az ára tészen 20 magyar forintot; azzal ismét ment 80 forintra, az 200 sínvas árával. In anno 1641. esztendőbeli Emengh ismét az adót verte fel 90 magyar forintra, 200 vasat is praestálják. Szekérbér volt ennekelőtte 5 forint, az kit Budára kellett fogadniok, mostan immár 9 forintra verte fel.

2. testis. Ruda-Bányán lakozó Gödön György, annor. circit. 36, Roskoványi uram jobbágya, megesküdt és hiti után úgy vall, mint az első tanu vallott.

3. testis. Ruda-Bányán lakozó Szakál Balás, annor. circiter 60, Roskoványi uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az előtte való tanu vallott.

Possessio Dubicsány.

1. testis. Dubicsányban lakozó Magics Albert, annor. circiter 40, Göcze István uram jobbágya, megesküdt és az punctomokra így vall. Vagyon 12 esztendeje, hogy Huszain Izpahiának, az falu török urának adóztanak 12 magyar forintot, azon kivül ugarlásra, forgatásra, vetni szántásra egy ekét szántani küldettek, 14 itce vajat, mézet, 12 szekér fát, azon kivül 14 szekér szénát. Ü dővel annakutána Gemlj agának birodalmában estek; az az falu adaját felverte 50 magyar forintra, egy rókabőrt is adtanak melléje minden esztendőben; ismét azon falu esett Musztafa Izpahia török birodalmában. Ezzel az törökkel summáltanak meg 15 magyar forintban, 24 szekér szénában, 24 kila buzában, 24 kila árpában, 14 itce vajban, 12 szekér fában. Ebben az summában tartotta meg őket 34 esztendő tájig, annakutána is mind ez ideig az pénzbeli summában és vajban megtartotta, hanem szénát 32

szekérrel kell vinniek, az fahordásnak semmi száma nincsen, hanem szünetlen az rajtok, az mely fahordást fel nem vennének magok kényén 20 forintért; 25 kila buzát, árpát 35 kilát kell adniok, azon kivül császár munkájáért veszen rajtok, az kivel nem tartoznának, 16 forintot. In anno 1641. igértenek az török úrnak accidentiával együtt 100 magyar forintot, de nem veszi fel tölök.

2. testis. Dubicsányban lakozó Jakab András, annor. circiter 35, Fuló Miklósné asszonyom jobbágya, megesküdt és hiti után az szerint vall mint az első tanu vallott.

Possessio Galgócz.

1. testis. Galgócon lakozó Szilvás Mihály, annor. circiter 60, az nemes egri káptalan jobbágya, megesküdt és hiti után így vall az punctomokra. Elsőben Egerben summáltanak meg Amhat Izpahiának 20 magyar forintban, mézben, vajban 30 itcében; ezt az adót három esztendő múlva ugyanazon török felverte 25 forintra; annakutána Bocskay fejedelem idejében ugyanazon török 40 magyar forintra, 30 sajtra verte. Annakutána ismég Hatvanban Sevan Izpahia török birodalmában esett az falu; ezen Sevan Izpahia egyszer is másszor is mind ez ideig 90 magyar forintra verte azon falu adaját és 56 itce vajra.

2. testis. Galgócon lakozó Jakab János, annor. circiter 62, az nemes egri káptalan jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

Possessio Besenyő-Lád.

1. testis. Ládon lakozó Jánosi Sebestyén, annor. circit. 45, nobilis persona, hiti után így vall az punctomokra, hogy emlékezik reá, hogy annak az helynek 12 forint volt az adaja, 9 forint is volt, buza és árpa 40 szapu, szöllöadó 10 forint, vajat, mézet hol 8 itce, hol 9 itce volt, hol 12 szekér fa, hol 13 szekér fát veszen rajtok; minthogy tudja az falu török ura, Juszap Csavusz Izpahia, hogy olyan pusztúlt állapottal vadnak, feljebb annál nem zaklatta eddig; az török miatt békével megmaradhattak eddig.

2. testis. Ládon lakozó Veres István, annor. circit. 40, nemzetes Thassy Gáspár uram jobbágya, megesküdt és hiti után úgy vall, mint az első tanu.

Possessio Borsod.

1. testis. Borsodon lakozó Barancs Jakab, annor. circiter 60, Barna János uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. Egerben 1618. esztendő tájban az falu török urával, Mamhut Izpahiával ő summált meg 32 magyar forintban, 10 kila buzában, 50 itce mézben, vajban; négy esztendő múlva ismét annak az fia, Mamhut török, egyszer is másszor is addig verte az falu adaját, hogy most immár 63 magyar forintot tartoznak adózni, vajat, mézet az elébbeni mód szerént adnak; császár adaja 8 kila buza, szolnoki szekérbér 4 forint 50 pénz.

2. testis. Borsodon lakozó László Péter, annor. circiter 62, Szentpéteri János Deák uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

3. Borsodon lakozó Oláh Pál, annor. circiter 40, Haster János uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu.

Possessio Lád-Besenyő.

1. testis. Besenyőben lakozó Kovács András, annor. circ. 80, Bory György uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall: hogy 1606. és 7. esztendő tájban Egerben Kurta agának adóztanak 25 magyar forintot, vajat 5 vagy 6 itcét; ez adózásban tartatott az falu 5 vagy 6 esztendeig, annakutána az falu Pataj Duli basának birodalmában esett; az a török augeálta adajokat 60 magyar forintra, szénapénzben alkudtak meg 20 forintban, 10 kila buzában, és 30 itce vajban. In anno 1630. ismét ugyanazon falu akadott Hevesi Beczer török birodalmában, mely török úr azutától fogván mind ez ideig az falunak adaját úgy felverte, hogy mostan immár másfélszáz magyar foriutot adóznak az töröknek, azon kivül egy cseber vajat, 14 kila buzát és 8 sajtot; szekérrel és gyalogszerbeli szolgálatjok megteszen 20 magyar forintot.

2. testis. Besenyőben lakozó Balogh György, annorum circiter 50, Putnoky Mihály uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu.

3. testis. Besenyőben lakozó Filep Márton, annorum circiter 30, Korlát Ferenc uram jobbágya, az helynek hites birója, hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

Possessio Hangács.

1. testis. Hangácson lakozó Molnár András, annor. circiter 60, Becz György uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. Egerben lakozó Musza aga nevü töröknek elsőben adóztanak 17 magyar forintot, 6 itce vajat; esztendő múlva adóztanak 18 forintot, 18 itce vajat; esztendő eltelvén abban az adózásban, harmadik esztendőben azon török öregbitette az falu adaját 30 magyar forintra, 30 itce vajra, mézre. 1606. és 7. esztendő tájban, Bocskay fejedelem idejében ugyanazon török verte fel adajokat 60 magyar forintra, vajra, mézre 60 itcére; 1615. esztendőtől fogván mindez ideig egyszer is másszor is Huszain Izpahia az falu pénzbeli adaját verte fel 105 forintra, azon kivül tartoznak adni egy vágótehenet, az tehénért akár 12 forintot, egy dézsa túrót, akár 4 forintot, 4 tábla szappant, avagy 4 forintot, két kő sót, akár egy forintot, 60 kila buzát és tavaszit, 32 szekér fát, az mely fa legalább megérhet Egerben 32 forintot. Mód nélkül való birságot egyszer is másszor is az kit vett rajtok, legalább megteszen 50 magyar forintot.

2. testis. Hangácson lakozó Molnár György, annor. cir. 50, Becz György uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

3. testis. Hangácson lakozó Demjén János, annor. circiter 28, nemzetes Lenkey György uram jobbágya és azon helynek hites birója, hiti után vallja: ab anno 1615. az szerént említi az falu adajának felverését, mint az előtte való tanu.

Possessio Ziliz.

1. testis. Zilizen lakozó Korlát András, annor. circiter 60, Görgei Jób uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. 1606. és 7. esztendő tájban Egerben

lakozó Birini Musztafa agának, az falu török urának, adóztanak 6 magyar forintot, mézet, vajat ajándékban valami keveset; esztendő múlva ugyanazon török 12 forintra verte fel, harmadik esztendőben 32 forintra; ebben azon török élteig megtartotta az falut. Annakutána császár számára bírták, most is az számára bírják, azutától fogván az Emenghek egyszer is másszor is mind ez ideig az falu adaját öregbítették és felverték 90 magyar forintra, 100 sinvasra, az mely teszen 12 forintot, szolnoki szekérbérben annuatim fizettenek 13 forintot, azonkivül egy rókabőrt avagy másfél forintot, 16 kila buzát; szent György ajándékjában fizettenek 16 forintot, méz, vaj 4 itce; valamikor az nemes vármegyék portapénzt szednek, ők is megveszik. In anno 1640. 4 gréci tallért fizettek, 4 kila árpát, buzát.

2. testis. Zilizen lakozó Kollát János, annor. circit. 45, Görgei Jób uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

Possessio Kaza.

1. testis. Kazán lakozó Bukó Pál, annor. circiter 75, nemzetes Bárius Ferenc uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. Egernek megvétele után elsőben Juszap aga nevü töröknek adóztanak 250 magyar forintot, két tonna mézet, és 40 itce vajat; annakelőtte, hogy Budára Pestre bírták az falut, oda is annyiszerént adóztanak; 5 vagy 6 esztendő múlva ugyanazon falu akadott Oszman aga török birodalmában, mely török úr azon summát öregbítette velek 50 szekér szénával, azon felyül buza, árpa, köles alá való szántással és azoknak feltakarásával, behordásával, elnyomtatásával, minden módon elkészítésével. 1635. esztendő tájban került ismét az falu Ibrahim basa birodalmában, az mely basának idejében egy computusban és summában széna árával és felyül megirt szolgálatnak pénzbeli jutalmával együtt summáltanak meg 500 magyar forintban; de nem 500, hanem 600 forintot veszen rajtok. Szolnoki szekérbérben fizetnek annuatim 16 forintot. Ezen kivül valamikor az portákat megróják az nemes vármegyék, az török is mindenkor megrója öket. Anno 1640. fizettenek portapénzt 12 gréci tallért.

És valamikor az particularis expeditiót praestálják, azoknak lovainak szénát, abrakot praestáltatnak az szegénységgel: ők is annyi szekér szénát, annyi köböl abrakot praestáltatnak Egerben, az mely sarcoltatás soha azelőtt nem volt rajtok, hanem in anno 1638. kezdették zaklatni őket azféle dologért. Ezen kivül vég abákat, patyolatokat reájok vet, árát szabván, minél különben nem adják, azon el nem adhatták, hanem esztendeig hevert rajtok, azért bitang pénzt fizettetett velek 13 magyar forintot.

2. testis. Kazán lakozó Csuka Imre, annor. circit. 75, nobilis persona, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu vallott.

3. testis. Kazán lakozó Kovács Tamás, annor. circiter 50, Hatvany András uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu.

Possessio Jákfalva.

1. testis. Jákfalvában lakozó Puter Gergely, annor. circiter 35, Divinyi Pál uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra azt vallja. Elsöben Egerben Fileki Amhát agának adóztanak 15 magyar forintot, egy kila diót, egy kila aszú gyümölcsöt és 10 itce vajat; annakutána sok üdövel azon falu akadott Durat Izpahia török birodalmában, mely török az üdötöl fogván egyszer is másszor is az falu adaját felverte bitang pénzzel együtt 70 magyar forintra; porta után (mint ide feljebb is vagyon) 3 kila buzát, 3 kila árpát adtak, vajat, mézet 28 itcét, két kö sót, egy hordó bort, egy dézsa túrót, akár 4 forintot, szolnoki szekérbért 9 forintot. Ezen kivül basa ajándékja, császár adaja, vajda ajándékja mennit teszen, Isten tudná azt megmondani. Szöllökapálásra ennekelötte négy esztendövel kényszeritette öket, mely munkát fel nem vennének kények szerént 6 forintért.

2. testis. Jákfalvában lakozó Bencsik Mihály, annor. circiter 25, Göcze István uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu vallott.

Possessiones Felső et Alsó Telekes.

1. testis. Felsö-Telekesen lakozó Dobi István, annor. circiter 45, Giczei András uram jobbágya, megesküdt és hiti

után azt vallja. Az két falunak egy török ura volt eleitől fogván; hogy Egerben meghódoltanak, Demér agának egy kő sót, két pint mézet, vajat, valami kevés ajándékot is vittenek, ezeknél egyebet semmit nem adtanak; ebben két esztendőnél több ideig meg nem tartotta őket, hanem hamar, midőn Bocskay fejedelem támadott, attól fogván egyszer is másszor is feljebb-feljebb verte adajokat. 1630. esztendő tájban Demér agáné az két falunak az summáját felverte 27 magyar forintra és 20 itce mézre, vajra. Császár adajában 8 forintot adnak, egy pint vajat, mézet.

2. testis. Alsó-Telekesen lakozó Vargha István, annor. circiter 40, Tar Gáspár uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu, excepto: az első summálást nem tudja.

3. testis. Alsó-Telekesen lakozó Mazó János, annor. circiter 40, Tar Gáspár uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu.

Possessio Vámos.

1. testis. Vámoson lakozó Beke György, annor. circit. 60, Kátay György uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall: hogy az mint ő emlékszik, ennekelötte 20 esztendő tájban tudja, hogy az falu török urának, Egerben lakozó Tuni Musztafának, adóban fizettenek 60 magyar forintot, 25 itce vajat, buzát egy kilát, borsót egy kilát, egy kila diót. 10 és 12 esztendő eltelvén, 1633. esztendő tájban Tuni Musztafának az fiai, Tuni Huszain aga és az öcscse egyszer is másszor is mind ez ideig öregbitették és felverték az falu adaját 120 forintra, 100 kila buzára, 100 itce mézre, vajra, 60 szekér szénára, 25 szekér fára, az ki megér Egerben 25 forintot; egy vágótehenet is adnak, porta után pénzt (mint ide feljebb emlékezet vagyon) 7 ezüst tallért adtak, melyet csak 40. és 41. esztendőben kezdett megvenni rajtok, egy hordó bort. Császár adaját 24 kila buza, vagy 15 forintot tartoznak adni az buzáért.

2. testis. Vámoson lakozó Finta András, annor. circi 60, nobilis persona, hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

3. testis. Vámoson lakozó Nyirö István, annor. circiter 55, Somody Zsigmond uram jobbágya, hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

Possessio Pálfalva.

1. testis. Pálfalván lakozó Vidó András, annor. circiter 60, az tekéntetes és nagyságos Kegljevith Miklós uram ő nsga jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra igy vall. Egerben az falu török urának Ibrehim agának adóztanak elsőben 8 magyar forintot, 10 itce vajat. Annakutána egyszer is másszor is azon falu adaját 40 forintra verte Izmael aga, Ibrehim agának az fia, 20 itce mézre, vajra. In anno 1635. az falut pusztán hagyták és ez óráig is pusztán áll, hanem imitt-amott laknak falukon városokon, az hol helyeket találhattak.

Possessio Szirák.

1. testis. Szirákon lakozó Pálfi Gergely, annor. circiter 60, cancellarius uram ő nsga jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. Ennekelötte 43 esztendő tájban Egerben egy vég karasia posztóban summáltanak be akkori basa szabójának, egy kila kásában. Annakutána két esztendö múlva Amhat vajda török úr birodalmában esett az falu; egyszer is másszor is az falu adaját és summáját 50 magyar forintra, 16 szekér szénára, avagy 16 forintot tartoznak az szénáért adni. Ebben az summálásban maradhattak meg 6 vagy 7 esztendeig. 1626. esztendö tájban ugyanazon falu került az basa birodalmában, az mely basa az elébbeni adót felverte 60 magyar forintra, 15 kila buzára, 15 kila zabra, vajra, mézre 48 itcére; császár adaja 20 kila buza, ezenkivül holmi bitang pénzt minden esztendöben fizetnek hol 8 forintot, hol 9 forintot, hol 13 forintot, melyet mint hatalmas teheti teszi, mert semmi vétkek reá nincsen, az miért kellene fizetniek; az mikor az adajokat beviszik is, megtizedlik, minden tiz pénznek egyikét elveszik, oztán az megsummált adót beveszik, az tizedlésben az mi hía esik, ujobban velek lefizettetik, ki miatt az falut pusztán kell hadniok.

2. testis. Szirákon lakozó Kovács András, annor. circiter 30, cancellarius uram ö nsga jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu.

3. testis. Szirákon lakozó Ferenc Mihály, annorum 40, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu vallott.

Possessio Nyomár.

1. testis. Nyomáron lakozó Csebi Péter, annor. circiter 40, Bárius Ferenc uram jobbágya, megesküdt és hiti után így vall. 1610. esztendö tájban, Nyomárt hogy másodszor megszállották, akkori török urral Muljko Musztafával summáltanak be 10 magyar forintban, 10 itce mézben. vajban; császár adaja 5 kila buza, egy pint vaj, egy bárány. Ebben az summálásban tartotta meg öket két esztendeig, annakutána ugyanazon török felverte summájokat 25 forintra, 25 itce mézre; egy vágótehént is adnak, az ki azelött nem volt. Annakutána költ az a falu Musztafa Murat török birodalmában; az 40 forintra verte fel adajokat, 25 itce mézet, vajat adnak. Császár adaja 30 forint 50 pénz, 6 kila buza, ezenkivül még vaj egy pint, egy bárány, 18 sínvas.

2. testis. Nyomáron lakozó Fancsi Jakab, annor. circiter 40, Bárius Ferenc uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu vallott.

Possessio Kurittyán.

1. testis. Kurittyánban lakozó Molnár Péter, annor. circiter 75, Szunyogh Gáspár uram ö nsga jobbágya, megesküdt és az punctomokra igy vall. Elsöben Egerben mikor bésummáltanak, azon falu török urának Sziladi Demeternek adtanak 4 magyar forintot, vajat, mézet 4 iccét; esztendö múlva az falu Kovácz Czefer török birodalmában esett, azzal az törökkel 12 magyar forintban, 12 itce mézben, vajban summáltanak meg. 20 esztendö mulva, Kovácz Czefer halála után esett az falu Ali Buljok basa birodalmában, az mely török egyszer is másszor is felverte adajokat 30 magyar forintra, 30 itce mézre, vajra; mostan is azon állapotban vagyon.

2. testis. Kurittyánban lakozó Pere András, annor. cir-

citer 75, Szunyogh Gáspár uram ő nsga jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu vallott.

Possessio Balajt.

1. testis. Balajton lakozó Herczegh János, annor. circiter 60, Szuhay Gáspár uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. Elsöben az falu török urának Egerben adóztanak 8 magyar forintot, 8 itce vajat, egy szekérrel egy hétig való fahordást praestáltak. 6 vagy 7 esztendö elmúlván, az a falu esett Dervis aga török birodalmában, azzal 18 forintban, 18 itce mézben, vajban summáltanak meg. Arról az törökről ismét maradtanak Eszter Tiha nevű törökre, az mely török 1615. esztendö tájban öregbitette és felverte az falu adaját 35 magyar forintra, 35 itce vajra, egy dézsa túróra, melyet 4 forinton vehetni meg.

2. testis. Balajton lakozó Balajti János, annorum 28, nobilis persona, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu vallott.

Possessio Hegymeg.

1. testis. Hegymegen lakozó Csiszár Albert, annor. circiter 70, Kanczler Miklós jobbágya, megesküdt és hiti után vallja az punctomokra. 1607 vagy 8 esztendö tájban felyül megirt Eszter Tihának adóztanak egy ízben. Bocskay fejedelem hogy az törökkel frigyet szerzett olyat, hogy az nemesemberek ne adózzanak az töröknek, Hegymegen penig mind nemesemberek laktanak akkor, azok az nemesemberek tartották magokat az Bocskay fejedelem végezéséhez, az töröknek nem akartanak adózni; ugyanakkor az egri basát megkeresték felüle az hegymegi nemesemberek, Bocskay fejedelem végezésére emlékeztették; akkori basa nem erőltette az summálásra. Hanem Eszter Tiha, az hegymegiek török ura az ki volt volna, reá küldött az falura, megégettette és elraboltatta őket; az mely rablás után ugyanazon török úrnak summáltanak be 20 magyar forintban, 20 itce vajban, mézben. Két esztendö eltelvén, annakutána egyszer is másszor is mind ez ideig azon török felverte summájokat 53 magyar forintra,

53 itce vajra, mézre; bitang pénzzel együtt az kit adnak, annuatim reá telik 60 forintra; császár adaja 8 kila buza, egy juh, méz, vaj 2 pint; portapénzt is vött rajtok.

2. testis. Hegymegen lakozó Oláh István, annor. circiter 56, Katona István jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu.

3. testis. Hegymegen lakozó Kecskés András, annorum circiter 45, Hegymegi Zsigmond uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu vallott.

Possessio Sáp.

1. testis. Paska István, Sápon lakozó, annor. circiter 60, Horvát András uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. Egerben legelsőben az falu török urának Czefer agának hódoltanak meg 20 magyar forintban; hét esztendö eltelvén ez adózásban, ugyanazon török ismét az falu adaját feljebb verte egyszer is másszor is 60 magyar forintra, 30 kila buzára, mézre, vajra 40 itcére. Üdő múlva ismét ugyanazon falu szállott Juszap Izpahia török birodalmában, mely török úr ugyanazon summában tartotta meg 1630. esztendöig; ugyanazon esztendöben szállott az falu Sas Musztafa aga török birodalmában; ez a török is 1640 esztendeig abban az adózásban megtartotta, hanem az jelenvaló 1641. esztendöben azon falu adaját annira felverte, hogy mostan 100 magyar forintot adóznak, egy kila buzát, egy kila borsót, egy kila lencsét, egy kila diót, egy kila aszú szilvát, egy átalag bort, egy dézsa túrót, avagy az túróért 4 forintot adóznak; császár adaja 2 forint, 4 kila buza.

2. testis. Sápon lakozó Lyukó Miklós, annor. circiter 40, Fáy Istvánné asszonyom jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu vallott.

Possessio Domak.

1. testis. Domakon lakozó Farkas János, annor. circiter 50, nemzetes Zákány András uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra azt vallja. Egerben legelsőben az falu török urának Csonka Omer Izpihiának adósnak 8 magyar forintot, egy cseber bort, 8 itce mézet, vajat. Ez

summálásban 3 esztendeig maradhattak meg, azután ugyanazon török augeálta adajokat 15 forintra, vajra, mézre 15 itcére, egy cseber borra. Anno 1615 tájban került ugyanazon falu füleki Musztafa aga töröknek birodalmában, mely török úr egyszer is másszor is felverte adajokat 60 magyar forintra; vajat, mézet 10 itcét, egy sajtár túrót adnak; császár adajában 4 kila buzát.

Possessio Boldva.

1. testis. Boldván lakozó Tótt Mihály, annorum circiter 75, Tatay Györgyné asszonyom jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra azt vallja. Egerben legelsőben az falu török urának Alia Csavusznak adóztanak 16 magyar forintot, 10 kila buzát, 30 itce mézet; második esztendőben 20 magyar forintra verte fel adajokat. Üdövel annakutána Bocskay fejedelem idejétől fogvást egyszer is másszor is Sufikar Czeliebi török urak az falu adaját öregbítették és felverték 180 magyar forintra, 100 itce mézre, vajra, 24 kila buzára, 30 kila árpára; egy vágó- és egy borjus tehenet is tartoznak adni.

Possessio Senye.

1. testis. Senyén lakozó Porcz István, annor. circiter 60, Bekény János uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra azt vallja. Bocskay fejedelem idejében Egerben az falu török urának Saman Izpahiának summáltanak meg 12 magyar forintban, de abban az summában kevés ideig tartotta meg őket, hanem 40 magyar forintra verte fel adajokat. Kevés üdő múlva ismét annakutána Beser Izpahia török úr birodalmában esett az falu; azon török 60 magyar forintra verte fel adajokat, 20 kila buzára, 20 kila zabra, 40 itce vajra, mézre, egy vágótehenet is adnak, 6 vagy 7 forint érőt. Annakutána 1620 esztendő tájban ismét az falu akadott Haszán Izpahia török birodalmában, az mely török úr egyszer is másszor is az falu summáját felverte 110 magyar forintra; most is abban vannak.

Possessio Edelény.

1. testis. Edelényben lakozó Vargha János, annor. circiter 75, az erdélyi fejedelem ő nsga jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra azt vallja. In anno 1606. és 7. esztendő tájban Naszut agának, az falu török urának, adóztanak 75 magyar forintot, 40 itce mézet, vajat, mely török úr azon summálásban tartotta meg az falut 1615 esztendeig. Annakutána az falu maradott azon török úr fiának Huszain agának birodalmában, mely Huszain aga egyszer is másszor is az falu adaját öregbítette és felverte 200 magyar forintra, 100 itce mézre, vajra, 110 kila buzára, zabra, egy vég posztóra, kinek az ára teszen 35 magyar forintot; egy vágóökröt és egy borjus tehenet is adnak, ha ökröt és borjus tehenet nem adnak, tartozzanak fizetni 40 magyar forintot, ezeken kivül 5 kö sót avagy 5 forintot az sóért. 1640. esztendőben ezen kivül portapénzt 15 forintot vettek rajtok, ezen kivül sok szölömunkára, fühordásra zaklatja öket, melyet 40 magyar forintért meg nem cselekednének kények szerént; végtére is pusztán hagyják az falut miatta.

2. testis. Edelényben lakozó István István, annor. circiter 60, Horvát András uram jobbágya, megesküdt és hiti után azt vallja, az mit az elötte való tanu vallott.

3. testis. Edelényben lakozó Csapó Pál, annor. circiter 50, az erdélyi fejedelem ő nsga jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

Possessio Finke.

1. testis. Finkén lakozó Vargha András, annor. circiter 75, Borkács Mihályné asszonyom jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra azt vallja. Egerben elsöben hogy megsummáltanak az falu török urával, Huszain agával, adóztanak 17 magyar forintot, második esztendöben 30 magyar forintra verte fel adajokat, 20 itce mézre, vajra; 3-dik esztendőben 70 forintra verte fel az adót: 4-dik esztendőben ugyanazon Huszain aga 100 magyar forintra verte fel adajokat, az mely adó miatt azon falunak magyar földesura Barcsay János, Bocskay fejedelem idejében az budai vezér

basára küldött, mely vezérbasa Huszain aga török urat személye szerént hivatta és megparancsolta neki, hogy az falunak 70 forint summája legyen, sem több sem kevesebb, mely török az vezérbasa elött ugyan fogadást is tett, hogy annakutána megtartja azon summában, kiről levelet is adott ugyanazon magyar földesúrnak, Barcsai uramnak, de sem beszédének, sem levelének ura nem lött, hanem az üdötöl fogván mind ez ideig öregbitette és felverte adajokat 110 forintra, egy vég karasia posztóra, akár 35 forintot adjanak érette, egy kö só, annuatim egy-egy rókabör, 60 itce vaj, méz. Portapénzt mint az nemes vármegyék, ők is 1640. esztendöben megvették rajtok, 12 magyar forintot, az mely soha azelött emlékezetben sem volt.

2. testis. Finkén lakozó Sebestyén Albert, annor. circit. 50, Borkács (?) Gábor uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

3. testis. Finkén lakozó Ferencz István, annor. 50, Váradkay Ferenc uram jobbágya, hiti után az szerént vall mint az első tanu.

Oppidum Aszaló.

1. testis. Aszalón lakozó Vargha Benedek, annor. 36, az tekintetes és nagyságos Gimesi gróf Forgács Zsigmond uram ő nsga jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. Az mint emlékezik, 1615. és 16. esztendö tájban Egerben az város török urával, Ali aga törökkel, akkor az üdöben summáltanak be minden szolgálattal együtt 300 magyar forintban, 200 itce mézben, vajban; de ebben az summában meg nem tartotta, hanem mind ez ideig is öregbítette adajokat és felverte 450 magyar forintra, két hordó borra; mézet, vajat az elébbeni mód szerént fizetnek, császár adajában adnak 52 kila buzát, szolnoki szekérbérben fizetnek hol 20 forintot, hol 30 forintot.

2. testis. Aszalón lakozó Misken Mihály, annor. circit. 50, Forgács Zsigmond uram ő nsga jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

Possessio Lak.

1. testis. Lakon lakozó Mikó Gergely, annor. circit. 70, Fáy Mihályné asszonyom jobbágya, megesküdt és hiti után

az punctomokra így vall. 1630. esztendö tájban, második izben hogy az falut megszállották, akkor az falu török urával, Hami Czorbacziával sommáltanak meg 10 magyar forintban, 10 itce vajban; annakutána ismét két esztendö eltelvén, egyszer is másszor is mint eddig annira felverte summájokat, mostan immár 30 forintot, 25 itce vajat tartoznak adni. Császár adaja 4 forint d. 40 pénz.

2. testis. Lakon lakozó Cserte Pál, annor. circit. 40, nobilis persona, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az elsö tanu.

Possessio Mucson.

1. testis. Mucsonban lakozó Tott Márton, annor. circit. 50, Imre Deák uram jobbágya, megesküdt és hiti után azt vallja: 1635 esztendöben szállották meg Mucsont második izben, de az falu török urával, Murad Musztafával, valamit summáltak akkor meg, ez ideig mind megtartotta öket azon adózásban.

2. testis. Tott László, Mucsomban lakozó, annor. 40, Imre Deák uram jobbágya, megesküdt és hiti szerént úgy vall, mint az elsö tanu vallott.

Possessio Disznós-Horvát.

1. testis. Horvátban lakozó Fazekas Pál, annor. circit. 75, Hatvani András uram jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall: 1608. és 9. esztendö tájban legelsöben Egerben Kara Musztafának, az falu török urának, ö adózott egy dézsa túrót, egyéb semmi nem volt; második esztendöben az falut császár számára foglalta az Emengh; az Emengh ismét summáltatta meg az falut 15 magyar forintban és 100 sín vasban; az császár szolgálatjától menekedtek azzal az vassal. Ez summában is csak esztendeig maradhattak meg; ismét második Emengh uraságában hogy jutottak, annak 20 forintban summáltanak meg, a sínvas is fenmaradott; két esztendő múlva ismét harmadik Emengh birodalmában jutottak, annak 30 forintban summáltanak meg, az 100 sín vas is fenmaradott. Három esztendö eltelvén, ebben az summálásban hogy megmaradhattak, negyedik Emengh birodalmában jutottak, az is forintra verte fel az adót, az vas fenmaradott; ebben is

tendeig maradtak csak meg, ötödik Emengh birodalmában estek, az ismét 50 magyar forintra verte fel summájokat, az sínvas is fenmaradott. Azútától fogván az Emenghek az változás miatt egyszer is másszor is hogy in anno 1636. esztendő tájban az falu adaját 60 magyar forintra verték fel, az sínvas is ugyan fenmaradott.

2. testis. Horvátban lakozó Farkas Mihály, annor. circit. 75, Korlát Ferenc uram jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

Possessio Abod.

1. testis. Abodon lakozó Sebő György, annor. circit. 50, Szunyogh Gáspár uram ő nsga jobbágya, megesküdt és hiti után az punctomokra így vall. 1630. esztendő tájban az falu török urának, Hevesi Czorbacziának adóztanak Egerben 38 magyar forintot, 40 itce vajat, 2 kila kásabuzát, egy tábla szappant, egy kő sót, azon kivül diót; de ebben meg nem tartotta őket, hanem egyszer is másszor is mind ez ideig öregbitette és felverte adajokat 50 magyar forintra, 50 itce vajra, egy szapu borsóra, egy szapu dióra, egyéb accidentiában azonban tartotta meg; császár adajában fizetnek 8 kila buzát, 4 itce vajat, 80 sín vasat.

2. testis. Abodon lakozó Olajos Mathias, annor. circit. 30, Szunyogh Gáspár uram ő nsga jobbágya, megesküdt és hiti után az szerént vall, mint az első tanu vallott.

. . . . . .

Anno Dni 1641. die 22. Nov. in Grali Congregatione Cottus Borsod in oppido Zendr. celebr. psent. Inquisitionum est lectus exhibitus fasciculus. Petrus Zirmay Notar. mp.

II. In processu Miskolciensi.

Anno 1641. die 23. Mensis Septemb. Én Kazinczi Péter, Borsod vármegyének egyik szolgabirája, ezen vármegyének mellettem levő egy juratus assessorával, vitézlő Szepesi György urammal mentem ki és ültem le Diós-Győr városában, az Szent-Kereszti Gáspár uram diósgyőri praesidiumbeli hadnagynak házánál, az nemes Borsod vármegyének commissiójából, és eskettünk tanukat az törököknek excursiójok és insolentiájok végett.

1. testis. Szentkereszti Gáspár, császár urunk ő felsége diós-győri praesidiumának gyalog hadnagya, annor. 46. megesküdt és hiti után vallja:

Elsőben az egri törökök hatvan-lóval Győr alá kijövén az urak lovász legényiben vágtak le öt legént.

Másodszor. Az egri törökök, mint el (így) harminc számú török gyalog, kijövén Győr alá, az urak pincéjeket feltörvén, az boroknak fenekét kivágták, az borát itták, vesztegették, és tömlőkben elvitték; vágtak le két legényeket, praesidiumbelieket.

Harmadszor. Az egri törökök, mintel tizenhat lovasok, Győr alá kijövén, az győri marhacsorda mellől vittek el két fértiakat és egy asszonyembert rabságra.

Negyedszer. Az egri törökök Győr alá kijövén mintel másfél száz lovasok, az győri marhát csordástól mind elhajtották.

Ötödször. Az egri törökök, mintel 75 gyalog török, Győr alá kijövén, az győri praesidiumbeli ő Felsége vice-kapitányát, Török Jánost, negyedmagával vágták le.

Hatodszor. Mindjárt második napon az egri Szinán aga gyalog törökök agája, száz hetvenöt gyalog törökkel Győr alá kijövén, szintén a város kapujához, megeresztett zászlóval, ismét az győri marhát csordástúl mind elhajtották, és egy praesidiumbeli legént vágtak le.

Hetedszer. Az egri törökök, mintel harminc lovas kijövén Győr alá, vittek el győri két praesidiarius legényeket.

Nyolcadszor. Az egri törökök, mintel harminchét lovasok, Győr alá kijövén, [illegible] kettőt.

[illegible] törökök, [illegible] marháit, [illegible] el.

[illegible] Győr alá [illegible] másod- [illegible]

[illegible] mintel 40 [illegible] kijövé[illegible] [illegible]

leségét és az Haller Sámuel uram ő nsga tiszttartója feleségét tizenharmad magokkal, és egy embert levágtak.

Tizenharmadszor. Az egri törökök Győr alá kijövén, három gyalog török martalóc, ragadtak el két győri gyemekeket, de el nem vihették, mert elvettették velek.

Tizennegyedszer. Az egri törökök, mintel tizenegy gyalog martalóc, Győr alá kijövén, ragadtak el egy győri praesisiarius legént.

Tizenötödször. Az egri törökök, mintel kilenc martalóc, gyalog Győr alá kijövén lopni, vittek el egy győri praesidiariust.

Tizenhatodszor. Az egri törökök, mintel tizenegyen gyalogok, Győr alá kijövén, ragadtak el győri két embert.

Tizenhetedszer. Az egri és cserépi gyalog törökök, mint száz és hetvenöten, Győrhöz megeresztett zászlóval az urak pincéjére kijövén, az Nyári Miklósné asszonyom ő nsga pincéjét feltörték, borait itták, vesztegették és az győri vice-kapitány öcsesét Szintai Istvánt vágták le harmad magával.

Tizennyolcadszor. Az egri gyalog és lovas törökök, mintel ezeren, megeresztett zászlókkal, fényes nappal Győr alá kijövén, vittek győrieket hetet, férfiakot, asszonyiállatokat és gyermekeket az győri mezőrül.

Tizenkilencedszer. Az egri törökök, mintel harminc lovas, Győr alá kijövén, vittek el győri három legények- és négy lovakat.

20. Az egri törökök mintel 40 lóval kijövén Győr alá, vittek el győri lovakat nro tizenhatot.

21. Az egri törökök mintel 45 lóval Győr alá kijövén, vittek el egy győri legént, és egyet levágtak.

22. Az egri törökök mintel 40 lóval kijövén, az miskolci páston találván egy győri legént, elvitték.

23. Az egri törökök megeresztett zászlókkal kijövén Győr alá mintel négy száz lóval, vágtak le egy győri pattantyúst és egy győri legént, és egyet elvittek és egy asszonyembert.

24. Az egri törökök két ezeren Győr alá kijövén, lovas, gyalog, vittek el győri hat embert és egyet levágtak, az egész

győri mindenféle marhát, juhot, kecskét, ökröt, lovat, teheneket mind elhajtották.

25. Az egri törökök Győr alá kijövén mintel negyven lóval, üressen mentek vissza.

26. Az egri törökök mintel másfélszáz lóval kijövén Győr alá, vittek három győri embert és vágtak le egy győri legént.

27. Az egri gyalog törökök Győr alá lopni meg kijövén, vágtak le egy győri praesidiarius dobos legént.

2. testis. Lakatos Márton, diós-győri, Nyáriné asszonyom ö nsga jobbágya, annor. 60, azon szerént vall hiti után.

3. testis. Görögh Gergely, diós-győri praesidiarius tizedes, annor. 45, megesküdt és hiti után az szerént vall.

4. testis. Döri Ferenc, diós-győri praesidiarius tizedes, annor. 60, megesküdt és hiti után azon szerént vall.

5. testis. Tar János, diós-győri praesidiarius tizedes, annor. 38, megesküdt és hiti után azon szerént vall.

6. testis. Bakos Mihály, diós-győri praesidiarius legény, annor. 36, megesküdt és hiti után azon szerént vall.

7. testis. Szarka Miklós, diós-győri praesidiarius, annor. 35, megesküdt és hiti után azon szerént vall.

8. testis. Básti György, diós-győri praesidiarius, annor. 32, megesküdt és hiti után azon szerént vall.

9. A[illegible] talfi Mihály, diós-győri nemesember, annor. 40, megesküdt és hiti után azon szerént vall.

10. Szabó András, diós-győri nemes, annor. 45, megesküdt és hiti után azon szerént vall.

11. Farkas János, diós-győri praesidiarius, annor. 35, megesküdt és hiti után az szerént vall.

Anno 1641. die 16. mensis Novembr. Én Kazinczi Péter, nemes Borsod vármegyének egyik szolgabirája, ezen vármegyének mellettem levő egyik esküttével, vitézlő Eötvös Jánossal.

1. Circiter ab anno harmincnégy, az zsitvatoroki végezéstöl nevezet szerént micsoda falukat hódoltattak az törökök be és azokat micsoda rablással, égetéssel, emberek és barmoknak elvitelével?

2. Mindazoknak az faluknak mennyi kész pénze és mindenféle élése, haszna és jövedelme vagyon az törököknek való szolgálattal együtt?

3. Az minemü falukat az zsitvatoroki végezésnek erejével az kiknek hódolniok kellett, de kiválképpen ab anno 1635. mivel verték fel adójokot?

Possessio Mályi.

1. Tanka Mihály, Monaki Ferenc uram Mályiban lakozó jobbágya, annor. circit. 65, hiti után az utolsó 3-ik ponctra ez szerént vall. Tudja nyilván, hogy haza szállottak, Mályinak elsöben esztendönként 10 forint volt az adója és 16 szekér fa; annakutána az török urok hogy meghalt Hatvanbul, az asszonyok Egrré (Egerbe) ment férjhez, és mindjárt feljebb verte az adójokat, és vött rajtok esztendőnkint fl. 35, sz... 32 szekér fát, 32 szekér szénát, 40 kila buzát, 40 kila árpát, 20 itce vajat és 20 itce mézet. Ezt hogy el nem viselhették, pusztán hagyták az falut; sokat vélekedvén magok között, az töröknek reájok való sok fenyegető izengetését elunván, tizedre állottak, és vagyon húsz esztendeje, hogy mindenféle mezei- és kerti veteményekbül, rajokbul, szöllöjök terméséböl esztendönként tizedet adnak az török uroknak, és ez mellett az helyesemberek füstpénzt egy-egy forintot, zselléremberek pedig ötven-ötven pénzt. Egren Dezdár aga az urok.

Possessio Görömböly.

2. Végh Mátyás, tapolcai apát uram Görömbölyön lakozó jobbágya, annor. circit. 70, hiti után az utolsó 3-ik ponctra ez szerént vall. Tudja nyilván, hogy mikor haza szállottak, Egren Mamhut agával summáltak meg 100 forintban, ez mellett adtak egy vágó- és egy borjús tehenet, 20 itce mézet, vajat is 20 itcét, szénát 50 szekérrel, és esztendőnkint ezeket szolgáltatták neki, míg élt ez az urok; halála után az fia, Magyar Amhát, mindjárást feljebb verte adójokat és szolgálatjokat, és minden esztendőben vessen rajtok 160 forintot késspénzt, 80 kila buzát, vágómarhát, egy hiszott (igy) ökröt és

egy borjús tehenet, egy hordó bort, és az szekerrel való szolgálatnak soha szüneti nincsen rajtok.

3. Baracza Imreh, ugyanazon tapolczai apát uram görömbölyi jobbágya, annor. 65, hiti után idem fatetur, uti 2-us testis.

Possessio Sajó-Szeged.

4. Bokri Gáspár, Sajó-Szegeden lakozó, Lenkey Mártonné asszonyom jobbágya, annor. circit 54, hiti után az utolsó 3-ik ponctra ez szerént vall. Tudja nyilván, hogy elsőben megsummáltak, esztendőnként 15 forintot fizettek, és míg az az urok élt, egyebet semmit ennél, sem fizetést sem szolgálatot nem cselekedtetett velek; Ali aga volt az urok; annak halála után Ali Izpahia hogy kezdette őket bírni, mindjárt feljebb verte adójokat, és esztendőnként fizettek minden esztendőben 40 forintot készpénz adót, ez mellett vajat 40 itcét, mézet is 40 itcét, szénát 40 szekérrel, fát is 40 szekérrel, buzát 40 kilát, árpát is 40 kilát, 4 kő sót, két rókabőrt, egy vágótehenet, két juhokat. Vagyon immár tíz esztendeje, hogy esztendőnkint ezeket veszi rajtok.

Possessio Mohi.

5. Károlyi István, Haller Sámuel uram ő nsga Mohiban lakos jobbágya, annor. circit. 48, megesküdt és hiti után az utolsó 3-ik ponctra ilyenképpen vall. Tudja nyilván, hogy ennekelőtte 25 esztendővel Ibrahim agával Egren (Egerben) summáltak 100 forintban, ez mellett minden ember adott egy-egy pint vajat esztendőnként. Az egynehány esztendeig nem bántotta többel őket, annakutána feljebb verte másfél száz forintra, kit hogy el nem viselhettek, pusztán hagyták falujokat; egynehány esztendeig pusztán állván, az török urok haza hivatta őköt, és ujobban summáltak meg neki 12 forintban, és egynehány esztendeig ebben megtartván őket, ismét feljebb verte, annyira, hogy minden esztendőben veszen rajtok adópénzt 31 forintot; ez mellett az császár adója is rajtok, ennekelőtte 1 forint 50 pénz volt, mostan immár minden esztendőben vesznek rajtok császár adóját 8 forintot.

6. Sóvári Albert, Nyári Zsigmond uram ő nagysága
›hi jobbágya, annor. circit. 40, hiti után idem fatetur, uti
s testis.

Possessio-Felső-Tokaj.

7. Petri Miklós, Felső-Tokajon lakos, Négyesi Thamás
m jobbágya, annor. 42, hiti után az utolsó 3-ik ponctra
éppen vall. Tudja nyilván azt, hogy ennekelötte huszonöt
tendővel szállották meg Alsó- és Felső-Tokajat, és Egren
›an agával egy-egy esztendőre summáltak meg 12 frtban
két falu, ez mellett adtak vajat esztendőnként 6 itcét, és
ıd élteig ebben tartotta meg őköt. Annak halta után két-
szakasztották az két falut és két török ura volt, az adójo-
is mindjárt két annyira verték feljebb, mind pénzt, mind
at, és mind feljebb-feljebb vervén egyszer is másszor is
ha eleget esküdt Ali aga, hogy nem háborgatja többé őköt)
ıyira nevelték summájokat, hogy csak Alsó-Tokaj eszten-
ıként adópénzt 20 forintot fizet, ez mellett egy vágótehe-
, egy dézsa túrót, két tábla szappant, 17 szekér szénát,
szekér fát. Felső-Tokaj az egri Emenghek birodalmában
rán, esztendőnkint fizetnek 35 forintot, ez mellett 30 szekér
nát, 8 kő sót, egy tábla szappant, egy rókabőrt, akár más-
forintot, minden esztendőben.

Possessio Nagy-Csécs.

8. Demjén Péter, Szirmai Péter uram Nagy-Csécsen
ozó jobbágya, annor. circit. 70, hiti után az utolsó 3-ik
ıctra ezképpen vall. Harminckét esztendeje hogy haza
llván, Egren Pyso Huszainnal megsummáltak, és annak-
na hogy megholt, jutottak Jejtiha birodalmában; ez két
k semmiben nem háborgatta őköt: hanem mintel tizenkét
tendeje, hogy az mostani urok Kara Musztafa birja őköt,
is az summájokat nem nevelte, de sok szokatlan szolgá-
al terheli, az kit az elébbeni urak nem cselekedtek; min-
ı esztendőben veszen rajtok 32 szekér szénát, az fahordás-
k szüneti nincsen, buzát veszen rajtok 29 kilát, vajat 29

iteét és egy vágótehenet. Tizenkét esztendötöl fogván minden esztendőben megveszi ezeket rajtok.

Possessio Tisza-Tarján.

9. Tysér György, Homonnai János uram ö nsga tisza-tarjányi jobbágya, annor. circit. 51, hiti-után az utolsó 3-ik ponctra ezképpen vall. Tudja nyilván, hogy ennekelötte húszonöt esztendővel Egren Musztafa török birta öket, az summájok 40 forintnál több nem volt, ez mellett adtak egy juhot és heti-szert szolgáltak, de ebben esztendönél tovább nem tartotta meg öket, hanem mindjárt feljebb verte 60 forintra, és míg ez birta öket, esztendönként mind 60 forintot vött rajtok. Annak halála után Durmis aga birta öket; az annál is feljebb verte, 100 forintra, és sok szokatlan szolgálattal terhelé ezen felül öket egyszer is másszor is. Mostan immár annyira nevekedett adójok, hogy ez mostani török uroknak, Tunyi Huszain agának minden esztendöben adópénzt fizetnek 125 forintot, ez mellett egy vágó és egy borjús tehenet, 20 szekér szénát, 30 kila árpát készen, és 30 kila árpavetést szántásával és minden elkészitésével egyben; és ezeket adóztatja velek esztendönként minden esztendöben.

10. testis. Seres Gáspár, Homonnai János uram ö nsga tisza-tarjányi jobbágya, annor. 43, hiti után, az Durmis aga birodalmától fogván való szokatlan adózás és szolgálatot uti 9-us testis fatetur.

Possessio Oszlár.

11. Rósás István, Dóczi Ferencné asszonyom oszlári jobbágya, annor. circiter 38, hiti után az utolsó 3-ik ponctra ezképpen vall. Az miglen az hatvanyi bék birta öket, semmivel feljebb nem verte adójokat, 12 forintot fizettek neki, és egyebet semmit nem vött rajtok, nem is szolgáltatott velek; annak halála után, immár négy esztendötül fogván, az mostani urok igen felverte adójokat, minden esztendöben veszen rajtok adópénzt hatvan forintot — fl. 60, vajat justas 40, és három kösót; ennyivel verte feljebb adójokat.

Possessio Aroktő.

12. Balog Mihály, Aroktőn lakozó, egri káptalan jobbágya, annor. circit. 75, hiti után az utolsó 3-ik ponctra így vall. Nyilván tudja, hogy ennekelötte 25 esztendővel Aroktörül Egren Deli Mamhut urokkal summáltak meg 80 frtban esztendőnkint, ez volt adójok, ez mellett adtak 60 szekér szénát és 60 szekér fát; az míg élt ez az urok, abban tartotta meg őköt, két esztendeig birván őket. Annakutána hogy ez meghalt, két török úr birta, egyik Huszain aga, az másik Ali aga, ezek annyira felverték adójokat, szolgálatjokat, hogy allig viselhették el is. Ezek után ismét Memhet Czelyebi úr birta őket, ez annál is feljebb terhelvén őket adózással és szolgálattal, pusztán hatták falujokat, mind elmentek rúla; az egri passa azután addig írt reájok, hogy haza menjenek, miért futottak el ő híre nélkül; bemenvén Egrré ujabban summáltak meg az urokkal, leszállítván mind az summájokban mind egyéb adózásban és szolgálatban, és attul fogván abban tartják őköt. Fizetnek minden esztendőben 100 forintot, 100 kila árpát, 40 pint vajat, egy vágó- és egy borjús tehenet, 55 szekér szénát, 35 szekér fát annuatim.

13. Oláh Gergely, Aroktőn lakozó, egri káptalan jobbágya, annor. 54, hiti után idem fatetur uti 12. testis.

Possessio Tisza-Keszü.

14. Tót Péter, Tisza-Keszün lakozó, Dóczi Ferencné asszonyom jobbágya, annor. 53, hiti után az utolsó 3-ik ponctra így vall. Tudja nyilván azt, hogy ennekelötte mintel harminc esztendővel Egren Fekete Musztafával summáltak Keszütül in fl. 20 ez mellett adtak egy vágótehenet, egy dézsa túrót, egyebet sem fizettek, sem szolgáltak míg ez az urok élt; annak halta után Szinán csausz birta őket, és meg nem elégedvén az előbbeni adójokkal, feljebb akarván adójokat verni, tizedre állottak, és az üdőtől fogván vagyon 20 esztendeje, hogy mindenekbül tizedet adnak; az mostani urok is Romonyán aga, tizeddel adóztatja őket.

15. Szabó Demeter, Ároktőn lakozó polgár, egri káptalan jobbágya, annor. circit. 45, hiti után idem fatetur uti 14-us testis.

Possessio Felsö-Zsolca.

16. Vadnay István, Felsö-Zsolcán lakozó, erdélyi fejedelem jobbágya, annor. circ. 80, hiti után az utolsó 3-ik ponctra így vall. Nyilván tudja, hogy Zsolcát megülték, Egren az Olaj békkel summáltak meg tüle 40 forintban, ez mellett adtanak egy vágótehenet, és esztendönként egyébre semmire nem eröltette öket egész élteig. Annakutána Permisz Izpahia birta ököt, és mindjárt feljebb verte adójokat 100 forintra, ez mellett vött rajtok egy vágótehenet, 60 szekér szénát, 50 kila buzát, 50 kila árpát; ezeket egy esztendöben vötte meg rajtok; más esztendöben nem summáltak meg, hanem elfutottak, és két esztendeig állott pusztán az falujok. Annakutána Huszain Geömbli aga birta a falut, és bemenvén Egrré hozzá, ujobban summáltak vele 65 forintban, és ez mellett adnak minden esztendöben hetiszerre két hétre egy szekeret, és attul fogván mindezideig abban tartották meg ököt.

17. Bató István, Felsö-Zsolcán lakozó nemes személy, annor. circit. 56, hiti után idem fatetur uti 16. testis.

Possessio Sajó-Keresztúr.

18. Vargha János, Sajó-Keresztúrban lakozó polgár, erdélyi fejedelem jobbágya, annor. circit. 60, hiti után az utolsó 3-ik ponctra így vall. Nyilván tudja azt, hogy elsőben Egren summáltak meg az keresztúriak 100 forintban, ez mellett adtak minden esztendöben 40 itce vajat és 45 itce mézet, és ez volt esztendönkint való adózások, egyéb nem volt, sem szolgálat, sem egyéb. Annakutána ennek az mostani urokn[illegible] Musztafa agának az atyja, Haszon aga, annyira verte fel adójokat, hogy minden esztendöben adópénzt két száz tizennyo[illegible] forint — fl. 218 veszen rajtok, ez mellett 100 itce vajat, [illegible] itce mézet, 80 szekér szénát, 50 kila buzát, 50 kila zab[illegible] ezeket minden esztendöben ez mostani urok is kimélés n[illegible]

megveszi rajtok, ezen kivel az hetiszer járó szekér szüntelen egyik az másikát váltja ki, úgy szolgáltatja őköt.

19. Csene Pál, sajó-keresztúri polgár, fejedelem jobbágya, annor. circiter 68, hiti után idem fatetur uti 18. testis.

Possessio Alsó-Zsolca.

20. Orbán Márton, alsó-zsolcai hitesember, Bárius Ferenc uram jobbágya, annor. 65, hiti után az utolsó 3-ik ponctra így vall. Nyilván tudja, hogy mitől fogván megszállották Alsó-Zsolcát, esztendőnként való adójok volt 32 forint, ez mellett 32 kila buza, 32 itce vaj, és semmit egyebet nem adóztak, sem szolgáltak; hanem vagyon tizenöt esztendeje, hogy az mostani urok, Durat Izpahia, felverte adójokat, és minden esztendőben veszen rajtok attul fogván 40 forintot, ez mellett 40 szekér szénát, 40 szekér fát, 60 kila buzát, 60 kila árpát, vajat, mézet 60 itcét, és egy vágótehenet.

21. Bán István, Alsó-Zsolcán lakozó, Bárius Ferenc uram jobbágya, annor. circit. 60, hiti után idem fatetur uti 20. testis.

Possessio Nemes-Bik.

22. Tar Máté, Nemes-Bikken lakos nemes személy, annorum 75, hiti után az utolsó 3-ik ponctra így vall. Tudja nyilván, hogy ennekelötte huszonöt esztendővel szállották meg Nemes-Bikket, és Egren Fekete Kara Alival summáltak meg 10 forintban, ez mellett esztendönként adtak 14 itce mézet, vajat, 10 szekér szénát, és azonkivel semmivel nem bántották őköt. Annakutána egy budai török urok, Beczer aga nevű, feljebb verte adójokat, és attul fogván minden esztendőben fizettenek 40 forintot, 10 kila árpát, mézet, vajat 28 itcét; annakutána ismét azzal sem elégedvén, annál is feljebb verte 80 forintra, ez mellett veszen rajtok 35 szekér szénát, 60 szekér fát, 60 kila buzát, abrakkal együtt, és ez egy esztendőben tapupénzt is vött rajtok 3 forintot. Ugyan Beczer aga birja most is őköt Egren.

23. Kopcsányi István, Nemes-Bikken lakos nemes személy, annor. 39, hiti után idem fatetur uti 22. testis.

Possessio Bába.

24. Márton János, Bábán lakozó, Bay Gáspár jobbágya, annor. 54, hiti után az utolsó 3-ik ponctra így vall. Tudja nyilván, hogy ennekelötte azmint 20 esztendővel az török urokkal, Ibrahim csauzzal megsummáltak volt; az fia feljebb akarta verni, és anyjával, mind szolgálatért, mind egygyel mással való fizetésért summáltak meg 95 forintban, és abban tartja őköt.

25. testis. Kocsis Mihály, Bábán lakos, Bük Zsigmond uram jobbágya, annor. circit. 54, hiti után idem fatetur uti 24. testis.

Possessio Cziath (így).

26. testis. Nagy István, Csáton (így) lakozó, Kubinyi uram jobbágya, annor. 64, hiti után az utolsó 3-ik ponctra így vall. Tudja hogy ennekelötte megsummálván Egren 16 esztendőben Memhet aga urokkal, volt esztendőnként való summájok negyedfél száz forint, ez mellett adtak 100 kila árpát, egy vágóökröt, egy borjústehenet, 90 pint vajat, 40 kita lent; annakutána ezzel nem elégedvén, feljebb verte, és immár az negyedfél száz forinton feljül vesznek rajtok 200 kila árpát, két általag túrót, 12 szekér szénát, vajat 80 pintet, és ezzel adóztatja esztendőnként őköt.

27. Rácz István, Horvát András uram csáti jobbágya, annor. 70, megesküdt és hiti után idem fatetur uti 26. testis.

Possessio Parasztbik.

28. Mucsoni András, Parasztbikken lakozó, Tihót Gáspár uram jobbágya, annor. circit. 54, hiti után az utolsó 3-ik ponctra így vall. Tudja nyilván, hogy ennekelötte 25 esztendővel, az mikor Egren megsummáltunk, volt az adónk esztendőnként 25 forint; az urok Ibrahim aga volt, és míg élt, abban megtartotta őket; annakutána az mostani urok, annak az fia, az 25 forintrul feljebb verte 30 forintra, harmincrul negyvenre, negyvenrül ötvenre, ötvenrül hatvanra, és mostan immár 70 akar rajtok venni, és ez mellett vetett reájok egy dézsa túrót, 10 itce vajat, egy vágótehenet: ezekkel verte feljebb adójokat.

29. Jákó János, Tihót Gáspár uram parasztbikki jobbágya, annor. 30, hiti után idem fatetur uti 28-us testis.

Possessio Bábon.

30. Teörök István, Bábonon lakozó, Jászi Márton uram jobbágya, annor. circit. 45, hiti után az utolsó 3-ik ponctra így vall. Tudja nyilván, hogy ennekelőtte Bábonnak 22 *) forint volt az adója, Egren Musztafa volt az urok; ez mellett szénát adtak 40 szekérrel, vajat 26 itcét. Annakutána egyszer is másszor is hol 12 forint birságot vött rajtok, hol 10-et, hol többet, hol kevesebbet, mely miatt pusztán hatták az falut. Azonban osztán más török vötte meg az falut, Jakob Izpahia; az egri passa hivatta őköt, kérdezte, hogy miért futottak el, mondották ők is az passának, hogy nem viselhetik el az sok szokatlan birságot, az kit az urok vött rajtok az adójok felett. Azzal az Jakob Izpahia urokkal úgy summáltak, minden egyéb adózást, szolgálatot cassálván, 90 forintban és 30 itce vajban, és esztendőnként ennél semmit egyebet nem praestálnak, nem is háborgatja az urok ezenkivel őket.

31. Kovács Orbán, Bábonon lakozó, Haller Sámuel uram ő nsga jobbágya, annor. 75, megesküdt és hiti után idem fatetur uti 30-us testis.

Possessio Igricz.

32. Szabari János, Igricin lakozó, Kubínyi László uram jobbágya, annor. circit. 34, megesküdt és hiti után az utolsó ponctra így vall. Tudja nyilván, hogy ennekelőtte husz = 20 esztendővel Igricinek harminc forint — fl. 30 volt esztendőnként az adója, ez mellett vajat adtak 25 itcét, két kősót, egy tábla szappant, egy juhot, egy dézsa túrót; annakutána ez mostani urok, Memhet aga, feljebb verte adójokat hatvan forintra — fl. 60. Kilenc esztendeje hogy felverte adójokat és ez mellett esztendőnkint veszen rajtok esztendőnkint kapupénzt 3 forintot minden esztendőben, az elébbeni adózás szerént való juh, só és tábla szappannal együtt, és az vajat is feljebb verte reájok 5 itcével, mert immár 30 itce vajat veszen rajtok.

*) Oldalt kitörölve az áll: esztendővel 70.

33. Virág Gergely, Igricin lakozó nemes személy, annor. 32, megesküdt és hiti után idem fatetur, uti 32-us testis.

Possessio Sajó-Lád.

34. Sipos István, Sajó-Ládon lakozó, fejérbarátok jobbágya, annor. 45, hiti után az utolsó 3-ik ponctra így vall. Tudja nyilván, hogy Sajó-Ládnak elsőben 15 forint volt az adója, Eszes Hoszman volt az ura; annakutána úgy felverte adójokat, hogy elpusztultak miatta, mert minden esztendőben 40 forintot vött rajtok, és ismét addig izengetett reájok, hogy haza menjenek és leszállítja adójokat; haza menvén 25 frtra szállította; abban valamely ideig megtartván őket, ismég ugy felnevelték adójokat, mivel egy kézrül másra került, adták vötték őköt, hogy immár mostan esztendőnkint fizetnek ötven forintot — fl. 50, ez mellett 4 kősót, egy kila aszalt szilvát, egy kila diót, egy tábla szappant, egy kila lencsét és 9 szekér fát. Vagyon nyolc esztendeje, hogy ezeket esztendőnként megveszik rajtok; Egren Memhet csausz az urok.

Possessio Szirma.

35. Baracza István, Szirmán lakozó, Szirmay Péter uram jobbágya, annor. 70, hiti után vallja az utolsó ponctot ez szerint. Nyilván tudja, hogy ennekelötte circiter 18 esztendővel az Nagy Geömbli aga birta Szirmát, 30 forint volt az adójok, és egynehány esztendeig abban birták őköt; annakutána ugyanezen urok feljebb verte, és esztendőnkint 40 forintot vett rajtok, ez mellett egy vágótehenet, 100 kosár hagymát, 15 pint vajat, mézet; és annak halála után egy kézrül másra szakadván, egy Czorogli Musztafa nevü urok támadott, és az feljebb verte annál is, vött rajtok készpénz summát száz forintot — fl. 100, az mellett 20 itce vajat, 20 itce mézet, hagymát 5 kilával, egy vágótehenet, 45 szekér szénát, fát valamennyit akart hordatni, két tábla szappant, három kő sót, 300 fő káposztát, ezenkivel az szekerrel és gyalogszerrel való szolgáltatásunk szüneti nincsen. Vagyon tiz esztendeje, hogy ezeket fizették és szolgáltatják velek; mostan Mankucz Musztafa aga Egri az urok.

36. Szabó János, Szirmai Péter uram Szirmán lakozó jobbágya, annor. circiter 60, idem fatetur.

III. In processu Onadiensi.

Anno 1641. die 20. Septemb. in confinio Onad.

Én Bogácsi Mihály, Borsod vármegyének egyik szolgabirája, esküttemmel Nagy Gáspárral, az nemes Borsod vármegye commissiojábúl eskettünk tanukat az töröknek insolentiái és excursiója felöl, mellik végház alá mennyiszer ütött, mennyi rabot vitt és vágott le.

1. testis. Ónadi nemesember Bekén János, az erdéli fejedelem ö nagysága ónadi kapitánya, annor. 26, jó lelkiismerettel hiti szerént igy vall. Tudom azt, hogy az egri pogánság több szomszédival együtt Ónad alá becsapván sok izben, szám nélkül való rabot vitt és levágott; de kiválképen 1639. esztendöben ad 10. Octob. virradóban három és négy óra között reggel az egri basa több szomszéd törökökkel ostrommal megvevén, rabot vitt harminchetet, tüzben égett meg és az kit levágtak nro 10. Császár urunk ö felsége Ónadban lévö két falkon álgyuit, egy veres taraczkot, szám nélkül való szakállosokat elvittek, és több böcsülhetetlen házbeli és jószágbeli károkat praedálásokat tevén, elvittek Ónadbúl.

2. testis. Császár urunk ö felsége ónadi lovashadnagya Csanádi János, nemesember, annor. 36, szám nélkül való csatázásokat az egrieknek Ónad alatt jól tudja: hogy számszerént egyszer is másszor is mennyi rabot vitt és vágott, számát nem tudja; az ónadi romlást is az szerént vallja, mint az elsö tanu.

3. testis. Ónadi nemesember Harsáni György, annor. 27, hiti szerént igy vall. Az töröknek sokszor való csatázásokat mind Ónad alatt s másutt jól tudom, de mi haszna hogy vallom, ha senki nem teszen rúla; mert csak az ónadi romláskor az magam részére is isten ugy segéljen öt vagy hat száz forint kárnál többet vallottam, sebesedésem kivül is, de senki nem ad mást helyében. Az két álgyu, egy veres taraczk, és szám

nélkül való elvitt szakállosok felől is az szerént vall, mint az első tanu; az ónadi romláskor elvitt rabok és levágottak felől is az szerént.

4. testis. Ónadi nemesember Bodó Mihály, annor. 60, in omnibus az szerént vall, mint az harmadik és első tanu.

5. testis. Ónadi nemesember Bisó Péter, annor. 38, hiti szerént in omnibus ugy vall, mint az előtte való tanúk.

6. testis. Ónadi nemesember Székeres György, annor. 46, megesküvén hiti szerént mondja. Isten ugy segéljen sajnálom, hogy hijában kell esküünnöm, ki teszen rúla hogy ennyiszer rablott, végházat vött az török, Ónadbul böcsülhetetlen és fizetetlen jószágot elvitt, rabokat vitt, ki tüz miatt veszett, ki fegyver miatt esett; álgyukat, taraczkot, szám nélkül való szakállosokat, egy jó seregbontót is elvitt.

7. testis. Ónadi nemesember Jákó Balázs, annor. 61, hiti után az szerént vall, mint az elötte való tanúk.

8. testis. Ónadi istrázsamester Kálmán László, annor. 60, hiti szerént mind egyaránt vallja az elötte való tanúknak vallásokat.

Anno 1641 die 16. Novemb. in Confinio Ónad.

Én Bogácsi Mihály, Borsod vármegyének egyik szolgabirája, esküttemmel Nagy Gáspárral, nemzetes Zákány András uram, Borsod vármegyének vice ispánja commissiójábúl inquiráltam az szegénségnek nagy és elviselhetetlen igájok végett Palatinus urunk ő nagysága deutromának continentiája szerént.

Deutrum.

1. Circiter harmincnégy esztendőtül fogván, az Zitvatoroki végezéstül, nevezet szerént micsoda falukat hódoltattak az törökök be, és azokat micsoda rablással, égetéssel, emberek és barmok elvitelével.

2. Mindazoknak az faluknak mennyi készpénze és mindenféle élése, haszna és jövedelmek vagyon az töröknek való szolgálattal együtt.

3. Az minemü faluk az Zitvatoroki végezésnek erejét az kiknek holdolniok kellett, de kiválképen ab anno 161 mivel verték fel adajokat.

Possessio Aranyas.

1. testis. Aranyasi biró Meczer János, Fancsi urak jobbágya, annor. circiter 36, hiti szerént így vall. Itt Borsod vármegyében nem tudok hogy falut holdoltatott volna az török, mivel mind holdoltak; Győr és Ónad alá tudom, hogy egynehánszor ment csatára az török, rabot, marhát eleget vitt; azt is tudom, hogy Ónadot megégette, sok rabot, portékát vitt; tudom azt is, az mi szegény falunknak Aranyasnak tizenhat esztendőtül fogva minden esztendőben feljebb verte az török az adónkat; elsőben tudom, hogy 125 forint volt, most immár másfélszáznál is több, szénábúl, vajbúl, mézbül az szerént mind feljebb verték; ezt is szokták most rajtunk ők is mint az magyarok, portapénzt csak ez idén is kétszer vöttek rajtunk, először három tallért, másodszor harmadfél forintot vöttek rajtunk; ekével sem tartoztunk azelőtt, de most azt is felköltötték rejánk.

2. testis. Aranyasi Vincze András, Fancsi urak jobbágya, annor. 45, az holdolás felől ezt tudom: az én értemre 35 forint volt az török adónk, most immár másfélszáz forintnál is több. Egyébféle adózásokról is az szerént vall, mint az első tanu.

Possessio Harsány.

3. testis. Harsányi biró, nemesember Kis István, annor. circit. 49, az ónadi égetést, csatázást, Győr és több várak alá való csatázásokat az töröknek az szerént vallja, mint az első tanu; magok holdolásábul azt vallja: az mint az ő értére tudja, ahoz képest azt mondja: egy esztendőben száz-száz nappal egy ember meg nem éri az szolgálatot Egren közülök; az tized volt eleintén közöttünk, de most nem áll abban meg, az mint feljebb is megmondtam hit szerént.

4. testis. Harsányi Baxa Mátyás, Semsei János uram jobbágya, annor. 32, az faluk holdoltatásában nem tud semmit, mivel inkábbára mind holdolt Borsod vármegye; Ónad égetését, sok rabok és jószág vételét, Győr és Szendrő alá való csatázását az szerént vallja az töröknek, mint az első tanu.

Possessio Nyárád.

5. testis. Nyárádi Bertók György, Fancsi urak jobbágya, annor. 38, az holdoltatás felől nem tud semmit ut supra, az ónadi égetést, Győr alá való csatázást az szerént tudja, mint az előtte való tanuk; magok állapatjából vallja: tizedet adnának hogy már, de abban sem áll meg az török urok, portaszám után való szénát, abrakot szám nélkül vitetnek be Egre velünk, hogy már megadják az árrát, de tized részét sem adják.

6. testis. Nyárádi Tót Pál, az Fancsi urak jobbágya, annor. 27, az első tanu vallásit mindenekben vallja, az magok holdolása állapatját is az szerént vallja, mint az előtte való nyárádi biró. Az buzavetések is azelőtt 14 kila volt, most immár huszonötre verte az török úrok; az portaszám után való széna, abrak dolgát is az szerént vallja, mint az előtte való nyárádi biró; az császár mivét is Egren, tiz nappal azelőtt megértük esztendő által, de most száz nappal sem érjük.

Possessio Alsó-Ábrám.

7. testis. Alsó-Ábrámi Varga Jakab, az nemes káptalan jobbágya, annor. 60, valami üdöt éltem, soha nem tudom, hogy csak kisebb dologban is megtartott volna az török; az császár mivét is török számra azelőtt megértük esztendeig is tiz nappal, de most esztendőt által ugyan kiváltjuk inkább egymást; az magunk holdolását az szerént mind feljebb feljebb verik.

Possessio Geszt.

8. testis. Geszti biró Pip Márton, annor. 53. Bekecs és Bénye rablását nilván tudom, Alsó-Dobszát is nilván tudom hogy elrablotta az török, azulta ugyan pusztán is állanak. Ónad égetését, Győr alá való csatázását is az szerént vallja mint az előtte való tanuk: magunk adózása felől is azt tudom: soha egyszer sem tartott meg adózásunkban; portapénzt is, mint szintén az magyarok, ők szünetlenül vesznek rajtunk's vöttek is; mihelt megértik, hogy az magyar részre portapénzt kérnek, ők is mindjárást kérik.

Possessio Szalonta.

9. testis. Szalontai biró Tót Miklós, nemesember, annor. 37. Az faluk holdoltatásábúl az szerént vall, mint az első tanu, az csatázást, rablást is az szerént tudja; magok adózásábul vallja: elsőben hogy megholdoltak, 12 forint volt, széna 12 szekér, vaj is 12 itce, de most immár minden 30; annyira verte fel.

Possessio Püspöki.

10. testis. Püspöki Tóth Márton, Cancellarius uram ő nsga jobbágya, annor. 50, hiti szerént vallja. Borsod vármegyében hogy falut vagy várast holdoltatott volna meg az török, nem tudja, mivel mind holdoltak; magok holdolása felöl vallja: hogy az falut megszállották, elsöben az ő értére tized volt, de már most mindenneket feljebb vert, azelött buzavetés 16 kila volt, az árpa is annyi, de már most mindenik 30 kila, az kila is nem olyan mint egyebeké, hanem nagyobb, az szolgálat is szünetlen, nem ugy mint azelött, egyikünk az másikunkat kiváltja; portaszám után is hol 16 kilát, árpát, buzát, néha többet; mihelt megérti hogy magyar számra is vetnek néha, ö is mingyárást hasonlóképen kivánja; hol adja meg az árrát hol nem; mindent az magyartul tanul; kölesvetésünk sem volt azelött török számra, de már most hol két zsákkal hol többel vettet velünk; őszi árpavetést is költött reánk, az ki soha nem volt.

Possessio Dorogma.

11. testis. Dorogmai Szegyis Pál, Marczinfalusi Péter jobbágya, annor. circit. 46, az holdoltatás dolgából nem tud semmit, mivel a nélkül is holdolt Borsod vármegye, hanem magok holdolása felöl vallja: elsöben, hogy megszállották Dorogmát, 33 forint volt az summájok, de már most 100 frt, 4 méh, 10 pint méz, vaj, de az méz, vaj eleitül fogván megvolt, az pénzzel verte és méhvel verte fel.

Possessio Babona.

12. testis. Babonai Bodó Boldizsár, az nemes egri káptalan jobbágya, annor. 54, az holdoltatás, rablás felöl az sze-

rént vall, mint az több tanuk; magok holdolása felől vallja: elsőben hogy megszállották, 20 forint summájok, 20 szekér széna volt, egy hétig való fahordás egy szekérrel, de már most 45 forint, 28 szekér széna, 20 szekér fa, 24 itce vaj, egy vágó-tehén; az császár mive Egre szakadatlan; török urunknak az szolgálatért 40 kila életet adunk már most; ez sem volt azelött.

Possessio Zsércz.

13. testis. Zsérczi Boros Miklós, Lukács Márton jobbágya, annor. 70, hites biró, igy vall: az holdoltatás, rablás felöl az szerént mint az elötte való tanuk; magok szolgálatja, adózása felöl azt vallja: elsöben hogy megszállották Zsérczet, tizedben voltak, de már az tized mellett annyira ment dolgok, vágóbarmot, szakadatlan való szolgálatot császár és török urok számára szüntelen kivánják, egyik az másikat kiváltja, 45 napi szolgálattal egy-egy ember meg nem éri, szántás-vetés nem volt rajtunk, de most szám nélkül való vetést teszünk az török urunknak mind öszszel tavaszszal.

Possessio Novaj.

14. testis. Novai biró Borlók Lukács, Isdenezi (?) Miklós uram jobbágya, annor. 45, az holdoltatás és rablás felöl az szerént vall mint az elötte való tanuk: magok adózása és szolgálatja felöl igy vall: elsöben tizedben voltak az töröknél, de már most azzal nem elégszik az török urunk, szakadatlan az ember tülünk az szolgálatban, egyikünk az másikát kiváltja, csak ez esztendőben császár mivét egy-egy szekerünk emberrel együtt többet szolgált negyven-negyven napnál.

Possessio Kis-Győr.

15. testis. Kis-Győri Vatai Sebestyén, Haller Sámuel uram jobbágya, annor. 50, az holdoltatás, rablás felöl az szerént vall mint az elötte való tanuk; magok szolgálatja felöl azt vallja: hogy elsöben megszállották az falut, summájok 16 forint volt, azután 20 forint; most immár tizedet adnak, szénapénzt egy-egy szekér szénaért egy-egy forintot, füst-pénzt is egy forintot, fapénzt is egy szekértül ötven-ötv

pénzt veszen az török urunk rajtunk, egy-egy pint vajat minden külön-kenyeres embertül; egy borjus tehenet, egy vágóbarmot is veszen, az szolgálatot egy-egy ember huszonnégynégy nappal meg nem éri; az császár mive eleintén 10 nap volt egy esztendőben, de most egyikünk másikunkat kiváltja Egrül; legnagyobb romlásunkra most megint az polturát két pénzben kiáltatta az passa Egren.

Possessio Keresztes.

16. testis. Keresztesi biró Afra István, nemesember, annor. 36, az holdoltatás, rablás felöl az szerént tanúl mint az előtte való tanuk; magok adaja felöl vallja: elsőben hogy megszállották Keresztest, 25 forint volt adajok, egy vágóbarom, de most annyival felverték mind adajokat, szolgálatjokat, mindenekbül tizedet adnak, czenfelül szolgálatpénz fl. 45. szent Mihály, szent György adaja fl. 12, sertés marhátúl 4 pénz, egy lúdtúl 2 pénzt veszen rajtok; az polturát is most két pénzben kiáltatták, nem is veszik feljebb.

Possessio Bogács.

17. testis. Bogácsi Nagy András, az nemes egri káptalan jobbágya, annor. circit. 45, az holdoltatás és rablás felöl az szerént vall, mint az elötte való tanuk, magok summája felöl azt vallja: eleitül fogva mostanig tizedben voltak, de már most az szolgálat számlálhatatlan, egyikünk az másikunkat kiváltjuk az szolgálattal, egy szóval esztendőnek harmadát az török urunknak szolgáljuk; portapénzt is válamikor magyar számra kérnek rajtunk, az török is mingyárt meg annyit veszen rajtunk.

Possesio Cserépfalva.

18. testis. Cserépfalusi Szántó János, Palatinus urunk ő nsga jobbágya, annor. circiter 46, az holdoltatás és rablás felől az szerént vall, mint az elötte való tanuk, de az adózást, szolgálatot nem győzik elölszámlálni az mennyivel feljebb verte az török.

Possessio Nagy-Mihály. [1])

19. Nagy-Mihályt mi egynehanyan kik lakjuk, szállottuk meg az Felséges Gabriel Betlehemi erdélyi fejedelem elsö kijövetelekor; birt elsöben bennünket az hatvani Olaj bék ugyan Hatvanban, volt akkori adónk fl. 25; se nem szolgáltunk, sem penig sehová nem mentünk, az tizedet mindazonáltal megadtuk akkor is. Adott azután osztán az Olaj bék bennünket Egre Amhát passának két esztendeig; egy adónk volt, ugymint császár adaja, 2 kila liszt, 2 kila abrak; azután 12 kilával verték feljebb Nyak János biróságában; azólta fogva mind az az adónk volt, ugyanazon császár adajához való vaj, méz egy-egy pint volt, most is annyi, juhért fl. 3, az mikor juhot el nem veszi; czédulaváltság 30 pénz, zsáktul egy-egy poltura, azelött egy-egy pénzt vöttek, mostan az urakat megróttták; szekérbérben vöttek d. 24., most költötték ezt is reánk. Az mostani ur, ki most bir bennünket, Dörmis Izpahia, négy-négy szekér szénát veszen rajtunk minden gazdaemberen, három-három szekér fát. Mikor elsöben megsummáltunk vele, akkor azt fogadta, hogy egyéb szolgálatra nem fog bennünket, csak itthon vessünk neki 12 kila buzát, 12 kila árpát, bár öneki egyebet ne-szolgáljunk, de abban sem állott meg, hanem vagy kell vagy nem, mind egyaránt hordat fát velünk, pénzen adja el, ganajt hordat velünk, ludat tizedben, az sem volt azelött, kendert is követ rajtunk. Falukat mennyit rablottak el, Bekeeset, Felső-, Alsó-Gagyokat, Kásmárkot, Cschit, Meszest, Szegligetet, Balog vidékét, Devecsert, Bugyikfalvát, Bobulaskát, Liczét, Borosznokot, Ujvárast, császár urunk ö felsége végházait, ugymint: Ónadot, Gyarmatot, megégették Losonczot az többi között, az kiket megholdoltattak, soha annakelötte Eger várában nem hódoltak, Gesztest, Bugyikfalvát, az rablás után Derencset, Eszterényt, Lukovistyét, Bobulaskát, Rusovát, Szilisztyét, Lipóczot, Ispánmezejét, Ujvárast Borosznokval, az rablás után Lehotát, De-

[1]) Külön ívan.

resket, Kövit, Szendrö táján Szalonnát, Martonyit, Meszest, az rablás után, Csehit az rablás után, az Gágyokat, Kenészt az Hornád mellett, Baksa, Halmaj, Léh etc. Az mit az summában egyszer leszállitanak s mind az császár adajában, másszor meg felverik, az melyet az szegény hódoltság, mi is az többi között, igen nehezen szenvedünk.

Ezeket az elrablott és meghódolt falukat ilyen jámbor biróság-viselte ember, ugymint nagy-mihályi Bordás András számlálta elöl, mivelhogy oda fel eleget járt költ, oda lakott is az Balogh mellé. Költ Nagy-Mihályon 18. napján Novembernek, Anno Domini 1641.

Föbiró Herman Miklós.
Kovács Thamás.
Kovács Gergely.
Bordás András.
Tarsó Bálint elött etc.

Possessio Felsö-Tárkány [1]).

(Szirmay Péter jegyzö keze.) Quandoquidem possessio Felsö-Tárkány in Processu Egr. Michaelis Bogácsi, Incl. Cottus nostri Borsod. adjacens dignoscatur, quae inter reliquas superius denotatas possessiones ejusdem processus locum sortiri debuisset; quia vero inquisitio ejusdem possessionis non in serie aliarum descriptarum possessionum inserta fuisset, verum in quadam charta inter reliquas signaturas delitescebat, negotium ejusdem ut jacturam aliquam ne pateretur, placuit in hunc extraordinarium locum inserere. Cujus inquisitionis verbalis continentia esset hujusmodi tenoris.

20. Az felsö-tárkányiak adaja és szolgálatja hódolások után ez volt: minden háztul egy-egy forint adópénz, egy-egy pint vaj, egy-egy pint méz, egy meddü tehén és egy borjus tehén, minden sertés marhátúl négy-négy pénz, mindenféle mezei veteményünkböl tizedet; szénát ennekelötte csak egy-egy szekérrel adtunk, de mostan minden ökrös ember 5 szekérrel

[1]) Külön iven.

ad, és öt-öt szekér fát, de egyébféle szolgálatunknak vége nincsen.

Tárkányi főbiró Sóvári János.
Balog Miklós több társaival együtt.

Mostan (?) hogy valahol követhetünk földet, tavasznak valót, de abból is az tizenötödit kiveszi.

IV. In processu Szentpéteriensi.

Anno Dni 1641. die 15. et 26. Novembris in Cottu Borsodiensi, in oppido Sajó-Sz. Péter.

De eo utrum.

Tanu, tudod-e:

1. Circiter harmincznégy esztendötül fogvást, az Sitvatoroki végezéstül, nevezet szerént micsoda falukat hódoltattak az törökök be, és azokat micsoda rablással, égetéssel, emberek és barmok elvitelével?

2. Mind ezeknek az faluknak mennyi kész pénze és mindenféle élése, haszna és jövedelmek vagyon az töröknek való szolgálattal együtt?

3. Az minemü faluk az sitva-toroki végezésnek erejével az kiknek hódolniok kellett, de kiváltképen ab anno 1615 mivel verték fel adajokat?

Possessio Cschernely.

1. testis. Albertus Jakab, judex Cserneiensis, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annorum 60, juratus examinatus fassus est. Elsőben mikor Csernely meghódolt, az summánk volt 140 forint, annakutána felverték 250 forintra; annak utána tizedet vöttek rajtunk, és mostan is ugyan tizedet adunk. Elsőben szolgálatunk csak kevés volt, mostan szolgálatunknak semmi rendi is nincsen, egyikünk az másikunkat kiváltj azonkivül az számtalan bitang fizetés, mely esztendőnként rajtunk vagyon; annak felette 60 szál gerenda, 40 s szarufa, 30 szál oszlop, melyet esztendőnként rajtunk meg

ván: szénát mostan 40 szekérrel adunk többet mint annakelötte, az szénáért esztendőnként tartoztak volna adni minekünk 12 forintot s 60 pénzt, mostan immár csak egy pénzt is nem ad az Emengh; az tizedet nem ugy veszi az mint az igaz dézma volna, hanem azt hátrahagyván, szahar szerént reánk parancsol és két annit is veszen rajtunk mint az mi tizedünk az mennit tenne. Az egy vágótehenért 7 (?) forintot veszen.

2. testis. Georgius Boros, Cserneiensis, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annor. 55, juratus examinatus fassus est uti primus testis.

3. testis. Michael Porkoláb, Cserneiensis, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annor. 60, juratus examinatus fassus est uti 1-mus et 2-us.

Possessio Apátfalva.

4. Apátfalusiensis judex primarius Petrus Bartha, colonus Rndi [1]) Dni Alberti Czeglédi, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Az vezér elött Budán azt végeztük volt, hogy egy esztendőben 15 napot szolgáljunk minden külön-kenyeres, mostan 100 napot is kell szolgálnunk egy esztendőben. Az menni szénát akkor adtunk, mostan három annit is kell adnunk, azonkivül valamit meggondol, mindent miveltet velünk; ez esztendőben 15 tallért vött bitangot.

5. Apátfalusiensis civis Mathias Bartha, colonus Rev. Dni Alberti Czeglédi, annor. 62, juratus examinatus fassus est uti 4-us, idest judex Apátfalusiensis.

6. Apátfalusiensis civis Demetrius Bársony, colonus Rdi Dni Alberti Czeglédi, annor. 40, juratus examinatus fassus est uti 4. et 5.

Possessio Visnyó.

7. Judex Visnioiensis Michael Fonagy, colonus Spect. et Mgci quondam Dni Georgii Széczi relictae viduae, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Elsőben az sum-

---

[1]) A jegyző kijavitá: Rndissimi.

mánk volt fl. 30, de abban az Emengh meg nem tartott, hanem felverte summánkat, melyet nem szenvedhetvén, az tizedre állottunk; az tizedet nem ugy veszi mint az igaz az mi volna, hanem az mit reánk akar vetni, azt veszi rajtunk. Elsőben 30 szekér szénát adtunk, mostan 80 szekérrel adunk minden esztendőben.

8. Civis Visnioicensis Thomas Molnár, colonus Magficae Dnae relictae Georgii Széczi, annor. 45, juratus examinatus fassus est uti 7-timus testis.

Possessio Sátha.

9. Sathaiensis judex primarius Albertus Salamon, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annor. 50, juratus examinatus fassus est. Mi tizedet adtunk az töröknek, azonkivül szénát és fát hordottunk. Ez ideig az tizedben igazán megtartott, de szénát és fát háromannyit is hordat mostan velünk mint annakelőtte; azonkivül ez esztendőben is 6 tallért vött rajtunk bitangban, azonkivül ekét is kétannit kéván mint annakelőtte volt.

10. Nicolaus Fürjes, Sataiensis civis, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annor. 36, juratus examinatus fassus est uti 9.

11. Lucas Eke, Sataiensis civis, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annor. 28, juratus examinatus fassus est uti 9. et 10.

Possessio Szilvás.

12. Sylvasiensis judex primarius Georgius Bak, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Mikor Egren elsőben meghódolt Sylvás és az törökkel végezett, mostan mind adózásunk mind szolgálatunk, széna- és fahordásunk feljebb megyen három vagy négy anninál is. Azonkivül az császár buzáját nem olyan mértékkel mérik mint az igaz mérték volna. Annak felette az rothadt buzát és kölest akaratunk ellen közinkben kiosztják és jót vesznek érette. Ez esztendőben tallért 14. vöttenek rajtun

13. Sylvasiensis civis Demetrius Ágaston, colonus Gr Dni Francisci Bárius, annor. 32, juratus fassus est. Azt n

rtem, mikor alkudt meg Sylvás az törökkel, de miolta én szemet emlétem, tudom hogy mind feljebb-feljebb verték nind adónkat s mind szolgálatunkat.

Possessio Tardona.

14. Tardonaiensis judex Simon Szécsi, colonus Grosi Dni Andreae Zákány, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Elsőben hogy Egren meghódolt Tardona, ott voltam, és 3 forintban alkudtunk meg, szolgálatunk az mellett csak igen kevés volt; mostan immár öt annira felment mind adónk s mind szolgálatunk.

15. Martinus Angha, judex primarius Tardonaiensis, colonus Grosi Dni Michaelis Nagy-Miháli, annor. 50, juratus examinatus fassus. Tudom hogy öt anni adónk és szolgálatunk vagyon mostan, mint az első summálásunk az menniben volt.

Possessio Málinka.

16. Petrus Kolcsár, Málinkaiensis, judex primarius, colonus Grosi Dni Andreae Zákány, annor. 54, juratus examinatus fassus est. Tudom, hogy mikor Egre elsőben Málinka meghódolt Egre, 32 forint volt az summánk, immár mostan egészlen 300 forintra ment summánk; annival ment feljebb.

17. Stephanus Kolcsár, Málinkaiensis, civis Málinkaiensis, colonus Grosi Dni Joannis Bekény, annor. 46, juratus fassus est uti 16-tus.

Possessio Dédes.

18. Dédesiensis judex primarius Demetrius Ambrus, colonus Magci Dni Andreae Orlle, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Tudom hogy elsőben az summánk 25 forint volt, mostan már 75 forintra ment fel; hasonlóképen az szénabeli és egyéb szolgálat is három annira ment fel.

19. Matthias Anthal, civis Dédesiensis, colonus Spect. ac Mgci Dni Andreae Orlle, annor. 60, juratus examinatus fassus est uti 18-us.

Possessio Sajó-Némethi.

20. Sajó-Némethiensis judex primarius Simon Farkas, colonus relictae viduae Petri Forgon, annor. 46, juratus examinatus fassus est. Hallottam az atyámtúl, hogy az mi falunk summája volt fl. 70, mostan immár százat vesznek rajtunk; annak felette 28 szekér széna volt, mostan ötvent hordatnak velünk.

21. Sajó-Némethiensis civis Petrus Csuzda, colonus Grosi Dni Georgii Pető, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Ott voltam, hogy az sajó-némethiek megalkudtak az törökkel 70 forintban, de mostan százat vesznek rajtunk; az széna volt 28 szekerrel, mostan 50 szekerrel vesznek rajtunk.

Possessio Sajó-Iván.

22. Sajó-Ivániensis judex primarius Thomas László, colonus Illrmi Dni Principis Tranniae, annorum 60, juratus examinatus fassus est. Tudom hogy elsőben csak 6 forint árra puskát adtunk volt summánkban, mostan immár 75 forintot, egy hordó, két kő só, fát 16 szekérrel viszünk, árpát is 16 kilával, az szerént szöllőt is miveltet velünk.

23. Sajó-Ivániensis civis Georgius Isó, colonus Illrmi Dni Principis Tranniae, annor. 60, juratus examinatus fassus est similiter uti 22-us.

Possessio Nekésen.

24. Nekéseniensis judex primarius Michael Szalmár, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annorum 38, juratus examinatus fassus est. Az mióta én tudom, tizedet adtunk az töröknek, ennekelőtte két ember vitt 3 szekér szénát, mostan minden ember öt-öt szekérrel viszen.

25. Nekéseniensis civis Petrus Boros, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annor. 50, juratus examinatus fassus est uti 24-us testis.

Possessio Lénárt-Darócz.

26. Lénárt-Dacócziensis Andreas Bárdos, colonus Gr Dni Martini Jászi, annor. 35, juratus examinatus fassus

Tudom hogy ennekelötte négy-négy szekér szénát adtunk az töröknek, mostan minden ember hat-hat szekér szénát ad.

Possessio Ozd.

27. Ozdiensis judex primarius Mattheus Bartha, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annor. 45, juratus examinatus fassus est. Hallottam az régi emberektül, hogy 12 forint volt az summánk, mostan 300 kila buzát adunk minden esztendöben; az széna azelött volt 6 szekérrel, mostan 60 szekérrel viszünk; fát az szerént 60 szekérrel.

28. Ozdiensis civis Blasius Kovács, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annor. 33, juratus examinatus fassus est uti 27-us.

Possessio Tapócsán.

29. Tapoczianiensis civis Martinus Varga, colonus Grosi Dni Thomae Dósa, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Elsöben summáltunk meg az törökkel 60 forintban és 30 itce vajban; az felverte volt 100 forintra; annakutána tizedre adtuk magunkat, mostan tizedet adunk, és az 30 itce vajat 64 itcére verte fel. Annit szolgáltat velünk, hogy annak szüneti nincsen.

30. Tapoczianiensis judex Jacobus Séra, colonus Grosi Dni Thomae Dósa, annorum 40, juratus examinatus fassus est uti 29-us.

Possessio Uppony.

31. Upponiensis judex Matthias Kovács, persona nobilis, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Elsöben az török urunkkal alkudtunk meg, hogy tizenöt-öt napot szolgáljunk egy-egy esztendöben, de mostan három annira is reá megyen.

Possessio Nádasd.

32. Nádasdiensis civis Ladislaus Vas, colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annor. 40, juratus examinatus fassus est. Az miolta én tudom és értem, tudom azt hogy 30 szekér szénát vittünk az töröknek és 30 szekér fát; mostan 60 szekér szénát és 60 szekér fát adunk; ez esztendöben is adtunk 7 tallért bitangban.

33. Nádasdiensis civis Mattheus Balogh, colonus Grosi Dni Mathiae Galyási, annor. 36, juratus examinatus fassus est uti 32-us testis.

Possessio Velezd.

34. Velezdiensis civis Stephanus Laczik, colonus Illmor. Orphanorum, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Tudom hogy elsöben az velezdi summa 60 forint, annakutána 5 héján 100 forintra ment fel, az szolgálat helyett alkudtunk meg vele 50 forintban, azt is megadjuk, azonkivül annit szolgáltat, az mint akarja.

35. Velezdiensis judex primarius Tóth Petrus, colonus Grosi Dni Joannis Szemere, annor. 60, juratus examinatus fassus est uti 34-us.

36. Velezdiensis civis Petrus Varga, colonus Illrmi Principis Tranniae, annor. 50, juratus examinatus fassus est uti 34. et 5-us.

Possessio Várkony.

37. Várkoniensis judex Andreas Anthal, colonus Venerab. Capituli Ecclae Agriensis, annor. 46, juratus fassus est. Én az elsö summálást nem értem, de annakutána hogy tizedre állottunk, szolgálatunknak tizenöt-öt napot rendeltünk volt, de mostan száma nincsen szolgálatunknak és minden rend nélkül sanyargatnak bennünket.

38. Várkon. civis Benedictus Boda, colonus Venerab. Capituli Ecclae Agriensis, annor. 46, juratus fassus est uti 37-us.

Possessio Kazincz.

39. Kazincziensis judex Gregorius Czövek, colonus Illrmi Principis Tranniae, annor. 60, juratus examinatus fassus est. A sitva-toroki végezésnek idején az kazinczi summa volt 140 forint: már felverték 245 forintra, akkor szénát hordottunk 52 szekérrel, mostan kell hordanunk 95 szekérrel.

40. Kazincziensis civis Mattheus Nagy, colonus Gr. Dni Ladislai Kubini, annor. 60, juratus examinatus fassus est uti 39-us.

Possessio Kondó.

41. Kondóiensis Georgius Mangó, persona nobilis, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Elsőben 15 frt. volt az summánk, annakutána 50 forintra ment fel apródonként, melyet nem szenvedhettünk, hanem tizedre állottunk; az tizedet igazán megadjuk, de az szolgálatnak semmi rendi nincsen, hanem mindenre reá hajt mint hatalmas.

Possessio Ludna.

42. Ludnaiensis judex Andreas Gordon, colonus Grosae Dnae relictae viduae Martini Lenkey, annorum 60, juratus examinatus fassus est. Elsőben hogy Ludna meghódolt, 15 forint volt az summánk, 12 szekér széna és 12 szekér fa; az summánkat 100 forintra verék fel; annakutána tizedre állánk, azt megadjuk, az szolgálatnak semmi rendi is nincsen, hanem mindenképen szünetlenül szolgáltatnak velünk.

Possessio Csépány.

43. Csépániensis judex primarius Petrus Tóth, colonus Grosi Dni Georgii Barna, annor. 31, juratus examinatus fassus est. Mikor az csépányiak elsőben meghódoltak, azt nem értem, de már miolta reá emlékezem, tizedet adtunk; az szolgálatnak semmi rendi nincsen, kevesen vagyunk, szénát, fát, szántást mindenkor erőnk felett miveltet velünk az török.

44. Stephanus Tóth, civis Csépániensis, colonus Grosi Dni Georgii Barna, annor. 46, juratus examinatus fassus est similiter uti 43-ius.

Possessio Berente.

45. Berenteiensis civis Martinus Lodi, colonus Grosi Dni Alexandri Vécsey, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Mikor Berente behódolt Egre, akkor 32 forint volt az summa és 12 szekér széna, mostan az summa sok bitangfizetéssel együtt reá megyen 200 forintra, az széna is felment 40 szekérre.

46. Berenteiensis civis Albertus Bacso, colonus Grosi Dni Stephani Morc, annor. 60, juratus examinatus fassus est similiter uti 45-us.

Possessio Alacska.

47. Alacskaiensis judex primarius Michael **Kovács, Grosi** Dni Gabrielis Fáj colonus, annor. 60, juratus **examinatus fassus**. Alacskának summája elsöben volt 25, **annakutána felment** 35 forintra; mostan summánk 66 forint s 3 **köpü méh**; elsöben semmit nem szolgáltunk, mostan szántunk, **aratunk**, kaszálunk, fát hordunk.

48. Alacskaiensis civis Thomas Gall, colonus **Grosae** Dnae relictae viduae Joannis Barcsai, juratus **examinatus** fassus est uti 47-us.

Possessio Balaton.

49. Balatoniensis civis Gregorius Kormos, colonus **Grosi** Dni Joannis Kusza, annor. 60, juratus examinatus **fassus est**. Balatonnak elsöben summája volt másfél száz forint, **azt fel**verék 300 forintra, annakutána tizedre állánk s azt **adunk**; mig pénzt adtunk, addig nem szolgáltunk; mostan az **szolgálat** rettenetes rajtunk.

50. Balatoniensis civis Jacobus Farkas, colonus Grosi Dni Emerici Literati, annor. 60, juratus examinatus **fassus** est uti 49-us testis.

Possessio Bánfalva.

51. Bánfalusiensis judex primarius Balthasar **Katha** colonus Grosi Dni Francisci Bárius, annor. 60, juratus **fassus** est. Tudom hogy elsö summája 25 forint volt **Bán**falvának, más esztendöben verék fel 35 forintra. **Mostan** vagyunk tizedben, az szolgálatunknak semmi rendi **nincsen**, hanem mindent szolgáltatnak velünk.

52. Mathias Gegely, civis Bánfalusiensis, 60 annor., **colonus** Grosi Dni Petri Sennyei, juratus examinatus fassus **est uti** 51-us testis.

Possessio Arló.

53. Arliensis civis Ambrosius Tengeli, colonus **Splis**. Magci Dni Francisci Horváth, annor. 60, juratus **exami**natus fassus est. Elsöben Arlónak az summája volt 180 **forin**

annakutána azzal meg nem elégedtek, hanem az tizedre fordították, mindenbül tizedet adunk, répábul, hagymábul, káposztábul, egy szóval mindenekbül, azon kivül vajat veszen rajtunk 280 itcét, azelött csak 50 itcét adtunk, szolgálunk ugy hogy egyik szekér az másikat kiváltja, mind télben s mind nyárban.

54. Arliensis civis Michael Deák, colonus Grosae Dnae relictae Andreae Barna, annor. 60, juratus examinatus fassus est, uti 53-ius.

Possessio Disznósd.

55. Disznósdiensis judex primarius Albertus Gál, colonus Grosi Dni Valentini Bolyoki, annor. 50, juratus examinatus fassus est. Elsőben Bolyoknak az summája volt fl. 30, annakutána, az mint én is már reá emlékezem, az tizedre fogának bennünket, s mostan tizedet adunk; akkor szolgálatunk csak igen kicsin volt, de mostan felette igen sok, ugy hogy másfél egész holnapig is oda tartják szekerünket.

Possessio Vadna.

56. Vadnaiensis civis Petrus Filep, colonus Splis ac Magci Dni Francisci Horvát, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Vadnának elsöben 60 forint volt az summája, mostan 200 forint, annival verte fel; azonkivül az számtalan szolgálat, szölömivelés, aratás etc.

57. Vadnaiensis civis Jacobus Válint, colonus Splis ac Magcae Dnae relictae Samuelis Alia, annor. 60, juratus examinatus fassus est uti 56-us.

Possessio Domaháza.

58. Domaháziensis judex Joannes Holló, colonus Egr. Dni Joannis Literáti, annor. 52, juratus examinatus fassus est. Az domaházi summa elsöben volt 20 forint, 6 szekér széna, szolgálat akkor semmi nem volt; mostan summánk 50 forint, 25 szekér széna, szolgálatunk sok, mégis nem tudjuk mondani az menni.

Possessio Sikátor.

59. Sikátoriensis judex Sebastianus Czakó, colonus Egr. Dni Demetrii Petres, annor. 33, juratus examinatus fassus est. Mikor meghódolt Sikátor, azt én nem értem, hanem az elébbi emberektül értettem hogy 10 forint volt az summájok; mostan tizedet adunk, az mellett adópénzt, de az szolgálatnak, fahordásnak, szántásnak, aratásnak terhe alatt vagyunk; az szénát is 30 szekérre verte fel, annakelötte 16 szekérrel volt.

Possessio Bánhorváth.

60. Bánhorváthiensis judex primarius Michael Sándor, colonus Grosi Dni Stephani More, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Mikor Bánhorváth megsummált, volt az summa fl. 32, 25 szekér széna, egy vágótehén, akár fl. 6, volt valami kicsin szolgálatunk is; mostan summánk fl. 100, 75 szekér széna, két vágótehenért fl. 25; az szolgálat ugy vagyon, hogy egyik az másikát váltja ki.

61. Bánhorváthiensis civis Jacobus Berentés, colonus Grosi Dni Stephani More, annor. 60, juratus examinatus fassus est uti 60-us.

Possessio Mercse.

62. Mercseiensis judex Petrus Boros, colonus Rdi Dni Joannis Ajtai, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Mercsének elsőben volt az summája fl. 60 és egy vágótehén, mostan az summa fl. 90 és egy vágótehén s egy cseber bor; szolgálatunknak száma nincsen.

63. Mercseiensis civis Nicolaus Vincze, colonus Rdi Dni Joannis Ajtai, annor. 60, juratus examinatus fassus est uti 62-us.

Oppidum Sajó-Szentpéter.

64. Sajó-Szentpéteriensis civis colonus Illmi principis Tranniae, annor. 70, juratus examinatus fassus est. Az summánk volt elsőben 500 forint, azt felverték hetedfél forintra, de az mi nagyobb, bitangot tiz esztendőtől fogva forintot vött rajtunk; szolgálatunk negyven napi, a-nek ott tartása, esztendőnként való számtalan n

mész- s kőhordás, gyalognak szolgálatja soha rajtunk meg nem szűnik, hanem egyik az másikát kiváltja. Az menni búzával tartoznánk régi végezésünk s alkuvásunk szerént, veszen másfél annit rajtunk az ö kilájoknak megnagyobbítása miatt.

65. Sajó-Szentpéteriensis civis Simon Kovács, colonus Illrmi Principis Tranniae, annorum 60, juratus examinatus fassus est uti 64-us.

Possessio Csókva.

66. Cziokvaiensis judex primarius Petrus Kaló, colonus Venerab. Capituli Ecclae Agriensis, annor. 75, juratus examinatus fassus est. Mikor Csókva elsöben Egre besummált, volt 30 forint az summája, annakutána tizedre állattak bennünket, azt igazán megadjuk, de házadót is veszen rajtunk, és csak olyan malaczot is az ki az rostábúl kiugorhatnék, négy-négy pénzt veszen érette; szolgálatunk megszámlálhatatlan.

Possessio Czenter.

67. Czenteriensis judex primarius Benedictus Szeles, colonus Grosi Dni Joannis Hamvai, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Czenternek az summája elsöben volt 15 forint és 15 itce vaj, széna 15 szekér, fát két vagy három szekerrel egy esztendöben. Mostan az summa 35 forint, vaj 25 itce, széna 35 szekér, fának száma nincsen; akkor három nap szántottunk, mostan 16 napig is elszántunk.

Possessio Járdánháza.

68. Járdánháziensis judex primarius Balthasar Járdánházi, annor. 47, persona nobilis, juratus examinatus fassus est. Az elsö summálást nem értem, de tudom azt mikor 40 forint summája volt Járdánházának; annakutána tizedre fogának bennünket, mostan tizedet adunk, az mellett Szent György adaja, Szent Mihály adaja egy-egy forint, vajat minden embertül négy-négy itcét, Egren minden gazda hat-hat szekér szénát, Hatvanban annit az menni kívántatik; majorságbuzát esztendöben is adtunk 20 keresztet, zabot is hatod-

fél köblöt, az ő köblökkel adtunk. Azon kivül szénégetés esztendőt által.

69. Járdánháziensis civis Michael Járdánházi, annor. 50, persona nobilis, juratus examinatus fassus est uti 68-us.

Possessio Bolyk.

70. Bolykiensis judex primarius Benedictus Veres, colonus Grosi Dni Valentini Bolyki, annor. 45, juratus examinatus fassus est. Az miolta reá emlékezem, az időtül fogván tizedet adtunk az töröknek, de elejit csak az igaz tized volt, szolgálatunk csak igen kevés volt, mostan szántásunknak, kaszálásunk, széna-, fa-, buzahordásunknak, aratásunknak semmi rendi nincsen, hanem egész esztendő által szolgáljuk, szölőjét miveljük; egy forintot ad minden barmos ember, az zsellér den. 50. Ez mellett négy-négy itce vajat, az kinek marhája vagyon, ad.

Possessio Kápolna.

77. Kápolnaiensis judex primarius Andreas Sándor colonus Grosi Dni Sigismundi Belléni, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Kápolnának summája elsőben volt 30 forint, szolgálatunk csak igen kicsin volt. Annakutána felverék summánkat 50 forintra. Mostan summánk 120 forint, széna 50 szekér, fa 20 szekér, egy hordó bor, 30 kila buza, 20 kila zab, egy dézsa túró, egy tábla szappan, egy vágótehén.

72. Kápolnaiensis civis Blasius Sós, colonus Grosi Dni Sigismundi Belléni, annor. 60, juratus examinatus fassus est similiter uti 72-us.

Possessio Ragistyán.

37. Regiestianiensis judex Stephanus Gál, persona nobilis, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Tudom hogy elein ben summánk volt fl. 40, szolgálatunk egy csep sem volt. Mostan summánk fl. 100, minden héten szolgálunk gyalog szerben, azonkivül adunk 35 itce vajat; csak tizen vagyunk hozzá.

74. Regiestianiensis civis Blasius Bán, persona nobilis, annor. 60, juratus examinatus fassus est uti 73-us.

Possessio Nagy-Barcza.

75. Nagy-Barczaiensis civis Gregorius Szekeres, colonus Grosi Dni Andreae Zákány, annor. 75, juratus examinatus fassus est. Elsöben summánk Egre volt 35 forint, vaj 25 itce, mostan az summánk 105 forint, vaj 50 itce, 40 kila árpa, buza 7 kila, 15 szekér fa, széna 40 szekér, egy bort.

Possessio Parasznya.

76. Parasznyaiensis civis Joannes Lukács, persona nobilis, annor. 56, juratus examinatus fassus est. Elsöben az parasznyai summa volt fl. 60, egy vágótchén, 20 itce vaj, szolgálat semmi nem volt; annakutána tizedre fogának, mostan mindenbül tizedet adunk, de nem igazán veszi, hanem szemül kévánja, az kilája felette nagy, ugy hogy két tizedet is megteszen az mit rajtunk veszen; szolgálatunk soha meg nem szünik, vajat adunk 50 itcét, szénát viszünk 35 szekérrel.

77. Paraszniaiensis civis Michael Tóth, persona nobilis annor. 75, juratus examinatus fassus similiter uti 76-us.

Possessio Lászlófalva.

78. Lászlófalusiensis judex primarius Michael Tengeri, colonus Grosi Dni Gregorii Bodó, annor. 60, juratus examinatus fassus est. Az lászlófalusi summa elsöben volt fl. 25, annakutána 30, azután 45, végtére 50 forint. Azután tizedre forditának, mostan tizedben vagyunk, és mindenbül igazán kiadnók, de ő nem igazán veszi, hanem nagyobb kilával; szolgálatunknak szüneti soha nincsen mind télben s mind nyárban, marhánkkal és gyalog.

79. Lászlófalusiensis civis Martinus Sós, colonus Grosi Dni Gregorii Bodó, annor. 75, juratus examinatus fassus est uti 78-us.

III.

OKLEVELI ADALÉKOK MAGYARORSZÁG RÉGIBB TÖRTÉNETÉHEZ.

KÖZLI

MOOYER E. F.
Mindenben, a porosz kir. veres sas rend vitéze.

BEVEZETÉS.

Az előkor egyes mű- és irásbeli emlékei, majd tudatlanság- és hanyagságból, majd pénzbeli nyereség végett, illető honunktól különböző időkben elidegeníttettek. Németországot illetőleg én ily esetekről már másutt tettem említést (Zeitschrift für vaterländische Geschichte und Alterthumskunde [Westfalens] Munster 1856, Bd XVII, Hf. I, S. 170). Magamnak is kerültek régibb irásbeli emlékek, nevezetesen okmányok, kezemhez, melyek közöl némelyeket már el is küldtem oda, hol azok történeti becscsel birnak. Így küldtem okiratokat Norvégiába, Svédországba, Bajorországba, mint oly helyekre, hová ezek tartoztak és történetökben talán hiányt pótolhattak.

Ámbár Magyarországon több mint egy század óta mindazon tárgyakra, mélyek az ország történetére vonatkoznak, különös figyelemmel vannak, s azoknak a külföldre való elhordását gátolni igyekeztek, mégis itt a környéken néhány eredeti okmány került napfényre, melyeknek idevetődéséről még semmi bizonyos nem tudatik. Egészen történetesen fedeztettek föl egy irattárban *Rintelnben* (a Weser vize mellett, Hessen hercegségben), hol még jelenleg is őriztetnek. Mivel ezen okmányok, a mennyire kitudhattam, egynek kivételével, még nyomtatásban nem jelentek meg, s Magyarország középkori történetének némely még tökéletesen fel nem világosított pontjaira talán világot vethetnek, azoknak nyilvánosítása mentségre fog találni. Mielőtt hozzáfognék, szükség néhány szót igazolásomra előrebocsátani, annyival inkább,

mert én, mint külföldi, Magyarország régibb történetének részleteibe eléggé beavatva nem vagyok, azonfölül pedig még segédforrásaim is hiányzanak. Azért is közlésem irányában, mely talán a jártas magyar történetbuvárok elött valami egészen ismert tárgyat tartalmaz, kegyes elnézést kérek. Az okmányok kinyomatását valamely történeti, Németországban megjelenő folyóiratban eszközöltem volna, — a mint is azokhoz csatolt jegyzeteim csupán csak a német olvasó közönség számára írvák, — ha nem gondoltam volna, hogy azok csak úgy juthatnak a magyar történetirók általános tudomásokra, ha azok valamely magyar folyóiratban jelennek meg. Örömmel ragadom meg tehát azon ajánlatot, melyet nekem a Magyar Tudományos Akademia történelmi bizottmánya Toldy Ferenc titoknok úr által tett az említett okmányok közzétételére nézve. Ha némely szóknak, különösen hely- és személyneveknek megfejtésében talán hibáztam, némi elnézésre tarthatok számot, ha tekintetbe vétetik, miszerint egy külföldinek igen ritkán kínálkozik alkalom, hogy a középkori magyar okmányok irásjeleivel saját szemlélés útján ismerkedjék meg. Legnagyobb nehézségeket okozott a közlendő okmányok között az utolsó, mert az igen nehezen megfejthető irásjeleken kivül még azon körülmény is ide járult, hogy ez, az egyetlen mely papiron volt irva, nedvesség által is szenvedett. Így tehát nagy köszönettel kell fogadnom, hogy ez ügyben egy a magyar okmány- és okmányirástanban jártas férfiú által támogattattam.

A mint a kérdéses okmányok elöször tétettek elömbe, s azok tartalmával némileg megismerkedtem, de semmi kielégítő felvilágositást a felöl nem szerezhettem, mimódon kerültek azok Rintelnbe, azon sejtésre jöttem, miután valamennyi a XIV. századból való, hogy azokat talán egy *Aachenbe* *) zarándokoló magyar, kit útja történetesen környékünkön vezette...

*) Az aacheni zarándokolások kezdetéről semmi bizonyos nem tudatik, mindazáltal a XII. század vége felé minden évben a kitűzött napokon junius hóban (mások szerint juliusban) mutogattattak az ottani szentségek (Dr. *Floss* Geschichtliche Nachrichten über die Aachener Heiligthümer S. 365).

zetett, hagyta hátra; a mint ezt egy, az erdélyi Honismertető Egylet igazgatóságához intézett iratomban már említém is. Ezen sejtéshez különféle körülmények vezettek. A magyar zarándokok búcsújárásai, úgy látszik, a XIV. században voltak legszámosabbak, mert mondják, hogy egy évben azoknak száma szinte ötezerre rúgott [1]). Első Lajos magyar királynak ez szolgáltathatott alkalmat Aachenben egy csupán magyar kápolna alapítására 1374-dik évben [2]), a minthogy csakugyan egy magyar szállóról (Herberg) is említés találtatik [3]). Mivel továbbá *Trier*, *Köln* és más a Rajna mellett fekvő helyek a bennök őrzött ereklyék miatt a hívők előtt szent városokúl tekintettek, és többízben magyarországi emberektől buzgólkodási szempontból meglátogattattak; minthogy továbbá Magyarországból ezen helyeket déli és közép Németországon át érték legközelebb: fel lehet tenni, hogy *Aachenbe* és *Lüttichbe* [4]) akarván menni, ezen útat választották. To-

---

[1]) *Quix* Historische Beshreibung der Münsterkirche zu Aachen 36—39, 136; *Meyer* Aachensche Geschichten 343; *Floss* 343; *Schwandtner* Script. rer. Hungar. ed. Vindob. 1766. P. I., 243; *Palma* Notit. rer. Hungar. ed. 3. P. II, 117; *Koracsich* Scr. rer. Hungar. minores I., 332

[2]) Ha ugyan ez már nem hamarabb történt, v. ö. *Fejér* Cod. IX, III, 91. E kápolna 1570-ben megajándékoztatott (*Koracsich* I, 332), 1748 és 1756-ban újra építtetett (*Palma* II, 117) és 1767-ben bevégeztetett (*Quix* 38). Zarándoklások 1776-ban tiltattak be (u. o. 95). — Hasonló történt ott a csehek részére. Így *IV. Károly* király a münszteri templomban sz. Wencelnek alapított egy fölszentelt oltárt 1362-ben (u. o. 33, 126; *Meyer* Aachensche Gesch. 333), és a három doktor- vagy tótoltár 1795-ben alapíttatott (u. o. 35, 132, 134, 735)

[3]) *Schwandtner* I, 243.

[4]) Egy régi monda szerint *Béla* király idejében (1052) sok ember hagyta volna el Lüttichet az ott uralkodó nagy éhség miatt, és Magyarországra jöttek, a hol a királytól jól fogadtattak, ki őket az egri egyházkerületben hagyta megtelepedni, v. ö. *Martene* és *Durand* Vett. Scr. et Monum. ampl. Coll. IV, 1216; V, 455. *Fejér* VII, V, 58—59 és VII, I, 143). Hogy Lüttich környékén 1052-ben éhhalál uralkodott volna, nem tudom, de igenis van ilyenről 1048. általánosan említés téve (*Muratori* Antiq. Ital. I. 257; v. ö. *Schnurrer* Chronik der Seuchen I, 208); 1055-ben is (*Schnurrer* I, 208.) és 1056-ban (*Leibnitz* Scr. rer. Brunsvic. I, 731, 852; *Pertz* Mon. Germ. hist. V, 104; *Bouquet* Recueil des hist. de France XI, 214: *Meibaum* Scr. rer. Germ. I, 451).

vábbá arról is van tudomás, hogy magyarok [1]), valószinüleg Mihály árkangyal és szent Godehard tisztelete végett *Hildesheimba* (a hol is ezen szentek tiszteletére két bencés kolostor volt) jöttek, és hogy nevezetesen innét történtek sok zarándoklások Aachenbe, melyeknek részesei azonban inkább délibb irányban (Göttingán, Fritzláron át) húzódtak. Ezek közül is érinthették némelyek vidékünket, annyival inkább, mert itteni krónikákban [2]), nevezetesen 1379-ben aacheni zarándokokról van említés, az itteni hegyláncon (most Weser hegység, régibb időben mons Suntal, a XIII. század óta mons Wedegonis nevű) egy *zarándokút* is találtatott (via peregrinorum, Pelgrimenstich), melynek igazi fekvése és iránya ez ideig még meg nem határoztathatott, mely zarándokok ez esetben Rintelnből Mindenen keresztül a zarándokútat követve, az ősrégi Svesztenen keresztül a Rajnához vezető országútra jutottak.

Ezen sejtés azonban megsemmisül, mert az 1379-ik évi okmányon egy eddig mellőzött jegyzetet vettem észre. Ezen okmány előbbi birtokosának kezétől ugyanis a szöveg alatt ez áll: *Samuelis Székely de Doba* [3]) mp. Vaja 26. May 1723. Az 1325-dik évi okmány hátsó felén olvasom: *Sam. Székely de Doba mp. 1729.* egy a magyar okmánygyüjtés körül nagy érdemü férfi neve! (v. ö. *Engel* Gesch. des Königreichs Ungarn. Tübingen 1811, Bd. I. Vorr. VIII.), ki még 1764-ben életben volt (v. ö. *Fejér* VI, I, 34, 35). Így tehát az okmányok csak ezen idő óta vetődhettek környékünkre, s úgy hiszem, nem csalódom, ha a schaumburgi grófság előbbi fősuperintendensét *Schwarz Godofrédot* tartom annak, ki által ezen okmányok ide kerültek. Ezen emberről szabadságot veszek

---

[1]) Oroszok (peregrinantes de Russia) szent Godehard életének leirása következtében (*Leibnitz* I, 512), vagy talán ruténak értendők az alatt?

[2]) *Leibnitz* II, 193; *Pistor* Scr. rer. Germ. III, 816; *Meibomius* I, 569.

[3]) Megemlitendő, hogy Magyarországon több hasonló hangzású helység van, például: *Dob*, éjszakra Nagy-Károlytól; *Dob*, délnyugatra Nagy-Tokajtól; *Dab*, délre Pesttől; *Dobo*, nyugatra Szebentől *Doba*, éjszakra Zilahtól stb.

magamnak egy pár jegyzetet közölhetni, mivel az ilyenek Magyarországon általánosan tán nincsenek tudva. Megvannak ezek *Dollé*-nál, Schaumburg történetének leirásában 167—469 lapon, vagy tüzetesebben *Paulus Conrád János* értesitésében Hessen-Schaumburg minden superintendeseiről és templomairól (Rinteln 1786. 8-vo) 53—68 lapon. Szerinte *Schwarz Godofréd* Iglón *), Szepesmegye egyik szabad bányavárosában született 1707-ben november 19.; atyja Schwarz Sámuel gyógyszerész és tanácsnok volt ugyanott, anyja Judit pedig leánya egy ottani polgárnak és tanácsnoknak, König Jánosnak. Godofréd a lőcsei gymnásiumot látogatta meg 1713 óta, 1714-ben vagy 1715-ben Csetnekre ment, hogy a lengyel, onnét pedig Osgyánba, hogy a magyar nyelvet tanúlja; 1724. az eperjesi gymnasiumban tanúlt, és 1726-tól kezdve a jénai egyetemen volt; 1730. (octoberben) gondnok és 1731-ben igazgató lett Lőcsén, de pár év múlva leköszönt, és 1738. Pozsonyon, Bécsen, Nürnbergen, Majna-melléki Frankfurton át Marburgba utazott, 1739. végén azonban Kasselen, Göttingán, Góthán és Jénán át Hálába, hol mester lett, és 1740. mint elnök vitatkozott „De initiis religionis christianae inter Hungaros, ecclesiae orientali asserta, eademque a dubiis et fabulosis narrationibus repurgata“, és felolvasásokat tartott. 1742. igazgatója lett az osnabrücki gymnásiumnak, és 1749. meghívást kapott a theologia első tanszékére, a Hessen-Kasselhez tartozó Schaumburg grófság superintendensségére és a rintelni egyetem consistoriumának ülnöki hivatalára, mely két hivataláról azonban 1782-ben leköszönt. 1750. junius 25. hittudor lett, s állítólag 1780. meghalt, de én úgy hiszem, hogy halála csak 1784 után következett be, miután Paulus, munkáját csak 1786-ban nyomatta, és róla abban még mint élőről beszél, egy munkáját is említi (68. lap) 1784-dik évszámmal.

*) Magyarúl Igló, németül Neudorf, tótúl Nowas Wes, nem pedig Iglau Morvában. *Ledderhose* Beiträge zur Beschreibung des Kirchenstaats der Hessen-Casselischen Lande (Cassel 1780) 721-dik lapja szerint Schwarz 1704-ben született volna.

Ha tehát *Schwarz* a kérdéses okmányokat nem maga hozta Rintelnbe, történhetett ez a magyar tanúlók által, kik tanúlás végett a rintelni egyetemet is látogatták. Az első föltét mellett azonban azon körülmény szól, hogy az okmányok tartalma Magyarországnak különösen azon részét illeti, hol Schwarz fiatal korában időzött, és több munkát szerzett, melyek Magyarországra vonatkoznak *).

A mi az okmányokat illeti, azok, mint már emlitve volt, az utolsónak kivételével, mind hártyára irattak, épek, s a

*) 1) Andraeae Dudith ab Horechowitza Dn. in Smigla. Episcopi tunc Tininiensis, orationes quinque in concilio Tridentino habitae, quarum posteriores duae nunc primum e MSC prodeunt, cum appendice orationum duarum, quas Georgius Draskowith Ep. tunc quinqueecclesiensis in eodem concilio dixit. Praefatus est ac dissertationem de vita et scriptis Ill. auctoris historico-criticam adjecit. — Halae Magdeb. a. 1742. 2) Imp. Caes. Justinianus M. Slavicae genti vindicatus, Schediasma historico-philologicum, quo summos in arte medica honores amico suo gratulatus est. Wittenbergae 1742. 4-o. 3) Decadum Antonii Bonfinii editio nupera Posonio-Viennensis justo praetio aestimata. Schediasma literarium et historicum, actui oratorio praemissum. 1745. 4) Verzeichniss der sämmtlichen Rectorum und Conrectorum des Gymnasii zu Leutschau in Ober-Ungarn, von 1520, bis auf diese Zeit. 5) Rei numariae e medio aevo specimen 1747. 6) Samuel Rex Hungariae, qui vulgo Aba audit, et historico et simul numario monumento tam nomini quam populo suo retitutus. Lemgoviae 1761. 7) Flores sparsi ad tabulas pignori relictarum XIII. civitatum saxonicarum Terrae scepusiensis in Hungaria superiori. Rintelii 1766. 4-o. 8) Recensio critica originum et occasuum Transilvaniae sc. Laur. Toppeltini. Rintelii 1766 4-o. 9) Wolfgangi de Bethlen Historiarum libri. 10) Theologiae dogm. prolegomena, deque praecipuis nominibus Dei in originalibus scripturae sacrae textibus. Resp. Joh. Sam. Klein. Bartha Hungar. Rintelii d. XVI. Mart. 1771. 11) Cerographia Hungariae, seu notitia de insignibus et sigillis etc. 12) Anzeige von des Herrn Grafen Wolfgangi de Bethlen Historiarum Hungarico-Dacicarum libri XVI. als einem nach dem gedruckten ersten und ungedruckten anderen Theil zum Verlag gänzlich ausgefertigt liegenden Werke. Lemgo 1774. 13) Recensio critica Epitomes rerum Ungaricarum auctore Petro Ranzano siculo, cum triplici appendice insignium ad memoriam diplomatum suorum et criseos singularis editionis epitomes Ranzani Tyrnavio-Buolensis. Lemgoviae 17[illegible] 14) Entlarvte Bulla Pabsts Sylvester des II., die er an den heilig. Stephanus König in Ungarn abgeschickt haben soll; sammt ihm

tizennegyedik századból valók. A kiállító pecsétje nincs úgy, mint azon korban Németországban általánosan szokásban volt, az okmányra felfüggesztve, hanem reá van nyomva, a pecsétviasz már csaknem egészen lepattogzott rólok. Az okmányokon át egészen vékony, keskeny pergamenszeletek vannak húzva, s e szeletek végén, az okmány hátsó felén van a pecsét ráütve. Az 1324-diki okmányra két (vagy három) pecsét volt nyomva, melyek elseje címül egy paizst mutat két keresztgerendával. A pergamen meglehetősen vékony, a vonások olykor nagyon finomak, és összehasonlítva a Németország részére kiállított okmányok kézirásával, gyakran sajátságosak, némely vonásokban egészen eltérők, úgy hogy azoknak megfejtése egy külföldire nézve, ki a magyar okmányirásban egészen ismeretlen, igen sok nehézségekkel jár. Az okmány tartalma, néhánynál, de gyakran csak röviden, a hátsó félre, néha még az iró kezétől van megirva; többen számokkal, a levéltár számaival, vannak megjegyezve.

Legyen szabad az okmányok tartalmát illetőleg néhány megjegyzést tennem, mely a magyar buvároknak alkalmat nyújthat az igazi személyeket vagy helyeket jobban, mint az nekem sikerülni akart, meghatározni; utóbbiak a tudvalevőt mellőzhetik és tekintet nélkül hagyhatják. Ha többet nem adtam, mint történt, vétessék kegyesen tekintetbe a segédforrások hiánya, mert *Fejér* kitünő és sokat magába foglaló munkáján kivül (mely minden használhatósága mellett is némely okmányokat, talán rosz másolat után, hibásan közölt, melyek az okmány kiállításának idejével nem egyeznek), melynek kilenc első és teljes kötetét, Dr. Pertz titkos tanácsos és főkönyvtárnok úr szivességéből a berlini királyi könyvtárból kaptam használatúl, éjszaki Németország nagyobb könyvtárai (Berlin, Göttinga, Hannover) csak kevés ilynemü munkát tartalmaznak. Egészen nélkülözöm Róka, Ganóczi, Koller,

---

niederlegten Behelfen aus der Legende Charruitii und Pabsts Gregorii VII. Briefen 1774. 4-o. 15) Fortgesetzte Nachricht von dem Zustande der Unitarier in dem heutigen Gross-Fürstenthum Siebenbürgen 1775. 17) Catalogus scriptorum de rebus omnis generis Hungariae, concorporatarum Provinciarum gentiumque finitimarum. Rintelii 1784.

Wagner, Batthyáni, Horvát stb. munkáikat, Katonának számos kötetből álló munkáját, valamint Pray Magyar Évkönyveit sem használhattam.

A helynevek megfejtésénél következő térképeket használtam: Szendrői Aszalay Józsefét, továbbá, Magyar-, Erdély-, Oláhország, Moldva és a Dunafejedelemségek térképét, a néprajzi viszonyok megjelölésével *Kutschheit Val. János*-tól; a *Spruner* féle történeti atlaszt, végre *Handtke E.* térképét Moldva-, Erdély- és Oláhországról s az azokat határzó országok részeiről, stb.

I.

Damus pro memoria quod in Causa quam *alexander* filius *Symonn* comitis, comes *Endre* et relicta *petri de Damahyd.* fratris *Mychaelis* filíí *Jubul.* contra eundem *Mychaelem* personaliter instantem coram nobis habebant. ex nostra permissione ipse partes taliter concordarent. quod in octauis pentecostes idem *Mychael* sicut assumpsit. coram capitulo *varadiensi*, *Nycolaum* filium *petri* fratris sui restituet ipsi domine Relicte dicti *petri* tenendum et alendum, cum vna ancilla *Elysabet* uocata. duobus filíís et totidem filiabus ipsius *Elysabet* possessiones autem dicti *Petri* ipse *Mychael* tenebít, donec idem *Nycolaus* legitimam uenerít ad etatem. tributum autem pontis quod in ipsis possessionibus esse dicitur, comes *Mychael* et *alexander* maritus ipsius domine de communi locabunt uolent (voluerint) cuius tributi dimídietas cedet ipsi comiti *Mychaelí* ad tenendum possessiones prenotatas, dimidietas uero domine memorate adiecerunt etiam partes quod si dictus *Nycolaus* ad annos discrecionis uenerit, eadem domina sibi reddere tenebitur. ancillam filíos et filias suas supradictos. Si tamen quod absit ade debitum soluerit, restituet comiti *My*chaeli supradicto et idem sibi debet soluere dotem suam. omnes autem litteras superhuius cause processu emanatas, partes coram eodem capitulo debent dare ad cassandum si quas autem apud se reseruauerint. ubicunque fuerint presentate cassenitus et inutiles habebuntur, *alexander* etiam dixit. quod vnum de filíís ipsius ancille haberet domina supradicta tel...

autem siue tributum ipsius pontis a festo sancti Martini vsque festum sancti Georgii idem *alexander* commisit fidei comitis Mychaelis. Datum *Bude* sabbato post octauas sancti Georgii.

Az ellöttünk álló okmányon, mely szabálytalan alakú pergamenen van kiállítva, nincsen évszám, de úgy látszik, hogy az a XIV. század első felében, május első napjai valamelyikén *Budán* kelt. Ez okmány által egy másiknak kelte is, melyen az évszám szintén hiányzik, közelebbről meghatároztatik (*Fejér* VII, II, 205), mely tehát ezen okmánynyal meglehetősen egy időbe esik, és ha az abban említett *János* országbirói helyettes *János* országbiróval egy és azon személy volt, akkor kelte csakugyan 1312-re esik (u. o. VIII, I, 441). Ezen *János* azonos lehetne talán *Henrik* bán fiával *Jánossal*, ki 1302—1304-ig nádor volt, de 1305. egyházi átok alá esett.

Az okmányunkon keresztülhúzott keskeny, finom pergamenszalagról a fejér viaszba nyomott pecsét le van válva, a hátsó félen ez olvasható: Pro Michaele contra Alexandrum, és Nr. 23.

Ezen okmányban említett *Sándor*, fia *Symonn* grófnak (így! vagy tán Symonis-t kell olvasni?), Buda és Esztergam között a Duna jobb partján fekvő Szent Endre *) helységről írhatta magát, hol egykor püspökség is (Episcopatus Samandriensis) volt légyen (*Kaprinai* Hungaria Diplom. I, 160); mi azonban egy másik püspökség (S. Andreae) fölcserélésén alapúl, melynek székhelye a Szerbiában fekvő Szendrö volt; de igenis van említve egy 1162-diki okmányban (*Fejér* IX, VII, 675) egy ottani püspöki udvar (curia episcopalis), valamint maga e hely 1255-ben (*Fuxhoffer* Monasteriologia II, 24) és 1266-ban (*Fejér* IX, VII, 675.) említtetik. Egy 1459-diki okmányban Szent-Endre Heves megyébe tétetik (*Kaprinai* II, 313), de én ily nevű helységet ott nem birtam feltalálni. Úgy látszik, mintha Sz. Endre és Sz. András között különbség volna, mert egy 1328. évi okmányban egy praedium Andree

*) Úgy hiszem nem *Szent-András* — Temesvártól éjszakra, vagy azon hasonnevű helység, mely Nagy-Várad vagy pedig a mely épen Erdélyben Beszterce mellett, s nem is *Szent-András* — Szarvas mellett a Körös partján értendő itt. — Különben egy curia Nog-Endre egy 1338-diki okmányban említtetik.

ct Endre filiorum Hucsman van felhozva (*Fejér* VIII, III, 327), és egy másikban 1346-ról magister Andreas filius Endre, vicecomes de Zonuk fordúl elő (u. o. IX, I, 450).

Fentebb nevezett *Sándor* gróf általam nem határoztathatott meg egész bizonyossággal, miért néhány hasonnevű személyt akarok itt megemlíteni, nehogy mások, további kutatásaik folytán félrevezettessenek. Egy *Sándor* nevű országbiró már 1272. (u. o. VII, II, 284; VIII, VII, 362) és még 1304. (u. o. VIII, VII, 35) lép föl; egy *Sándor* gróf, fia Marcellnek (filius Marcelli de villa Márton) [1] már 1269. (u. o. VIII, VII, 183) jelenik meg; egy olyan, ki Orbaz vagy Urbaz [2]) vidékén volt gróf, 1272. élt (u. o. VII, I, 307); egy másik Szebenben (Zibinium) 1275. (u. o. 316), egy másik ismét Szala megyében 1285. (u. o. 315); *Sándor* fia Lórantnak (talán az ország nádorának, kiről 1281—1255, 1257, 1264, 1272—1275, 1279, 1284 és 1296. van szó) 1291. élt (u. o. VI, I, 126); *Sándor*, fia egy meghalálozott Csolknak 1292. (u. o. VI, I, 126); *Sándor*, fia Batának, 1296. (u. o. IX. VII, 717); Jakab, egy Sándornak fia a Kaplyon nemzetségből (Nagy-Károly mellett) 1298. (u. o. VII, III, 112); egy *Sándor* gróf (de Fusuna) 1308 és 1315. években (u. o. VIII, I, 258, 565; VIII, IV, 64); egy *Sándor* mester, fia *Lypolth Sándornak* (de genere Aba) 1312. (u. o. VIII, I, 625); egy *Sándor* gróf, a meghalálozott *Csuckh Sándor* fia 1313. (u. o. VIII, VI, 26) és (mint Kucs Sándor) 1332. (u. o. VIII, III, 692; egy *Sándor* gróf, Szöllös (Zeuleus) Gál nemesnek fia 1321. (u. o. VIII, VII, 136); egy *Sándor* gróf, Jakab fia (de Venetak) 1322 (u. o. VIII, II, 360; VIII, VII, 137); *Sándor* Bana grófja (Wagna, Bagna) 1323 (u. o. VIII, VII, 146). Miklós és *Sándor*, fiai *Sándornak* (de Miskouch, Miskolc Borsodban) 1329 (u. o. VIII, III, 350); Cselen fiának *Sándor* grófnak fiai 1335. (u. o. VIII, IV, 109); és ez utóbbinak fia Já-

[1]) Szent-Márton nevű helység több van Magyarországon, p. nem messze a leleszi kolostortól; a Fertő tavának nyugati partjához közel délre Győrhöz; délre Sopronhoz; Nagyvárad mellett; Berettyó falutól délre; éjszakkeletre Trencsintől; Szucsán mellett, alkalmi Szent-Márton hegye.

[2]) Talán Oravicza, éjszakkeletre Fehértemplomtól?

nos mester 1336 (u. o. 151); *Sándor* Erdély- és Oláhország vajdája 1342. élt (*Schwandtner* I, 217. *Kogalnischan* Historie de la Valachie, de la Moldavie, I, 56) ennek mellékneve Bazarab (Bessarab) volt, és mint ilyen 1330. jelenik meg (*Palma* II, 52), 1342 (u. o. 75), 1343 (*Fejér* IX, I, 108), 1345. és 1346. (Allgemeine Welthistorie Bd. XLIX. d. 86). meghalt 1350. (u. o. XLIX, d. 319), ha nem 1360 (u. o. XLIX d. 152), vagy talan épen csak 1372 (u. o. 208), de mások után 1352. (*Kogalnischan* I. 56). Vajjon a fennevezett *Sándor* gróf alatt nem a hasonnevű országbíró értendő-e? Mint ilyen, okmányilag megneveztetik a következő években: 1324 (*Fejér* VIII, II, 551); 1325 (u. o. 608, 618); 1326 (u. o. VIII, III, 59, 61, 70, 82, 91, 96, 99, 102, 111, 113, 116, 169, 170; VIII, VII, 187; *Schmitth* Episcopi Agriensis I, 263); 1327 (u. o. VIII, III, 94, 176, 190, 210, 215, 223, 225, 231, 236, 240, 258, 763; VIII, IV, 659; VIII, V, 177; VIII, VI, 100); 1328. jan. 11. (u. o. VIII, III, 300), jan. 14. (u. o. 275) és jan. 27. (u. o. 273), de febr. 25. már nem volt életben (u. o. 276). Mivel e hivatal nem volt örökölhető, másokat is látunk egyes években azzal felruházva. Így *Dionys* (Deseu) 1322—1330-ig; egy *Lámpért* 1317—1324-ig. *Sándort* hivatalában *Pál* követte, fia *Nagy-Mártoni* (de Nagy-Márton) *Simonnak*, bizonyosan ugyanaz, ki e hivatalt már 1319. viselte (u. o. VIII, II, 221); találkozunk ezzel 1328. (u. o. VIII, VII, 209); május 10. (u. o. VIII, IV, 654); és még 1349. életben volt (u. o. IX, VI, 43, 46); egy ideig (1328-ig) macsói bán is volt (u. o. VIII, I, 439; VIII, III, 273, 300; VIII, V, 183; VIII, VII, 215). Véleményem szerint *Pálnak* családfája a következő alakú lehetne:

Simon 1277.

Simon 1277—1304. | *Mihály* 1277—1304.

Pál
1312—1349.

E *Nagy-Mártoni Simon* gróf nem volt-e Pálon kivül még a mi *Sándorunknak* is atyja? Előfordúl még egy *Simon* mint *szabolcsi* gróf (Nagy-Tokaj és Keresztúr mellett), de ennek fiát *Jánosnak* hívták (u. o. VI, II, 250).

A mi *Sándorunk*, úgy látszik, vagy gyámja volt *Miklós*-

nak, vagy testvére *Miklós* anyjának, a meghalt *Damsahidi Péter* özvegyének, vagy épen ez utóbbinak második férje. S vajjon *Pétert*, *Simonnak* — ki *Vidung*-nak nevezteték — fiát nem tarthatnók-e az utóbbi testvérének (u. o. VII, II, 205)? A fentebbi okmány megmagyarázásához tehát szükség lesz itt néhány történeti tényt felemlíteni, melyek alkalmasaknak látszanak annak tartalmát némikép felvilágosítani. Az épen említettük *Péter* fivérét *Mihálynak* hívták, s mindketten úgy látszik részint adómentesen, részint hűbérileg birták a következő helyeket: *Baranka* [1]) várát, egy kelet nélküli oklevél erejénél fogva, mely III. András királytól adatott ki Scennán [2]) (u. o. VI, I, 201), a *kéri* és *panyolai* jószágokat a Szamos mentében Szatmár megyében [3]) a szétrombolt vár telkével és két vízimalommal együtt (u. o. VI, I, 201), a *damai* és *penequei* [4]) birtokot, *Damahyda* [5]) hídját, malmokkal és halászattal együtt. Talán *Kálló* helységben is birtak valamit, nem különben *Nagy-Semjénen* is (v. ö. u. o. IX, V, 324; IX, VI,

---

[1]) Bizonyosan Barakan vagy Párkány, azelőtt megerősített helység a Duna mellett, Esztergam várossal átellenben.

[2]) Vagy Zinna, Szinna, keletre Homonnától; vagy Szenna, nyugatra Ungvártól, de nem Szenna Kis-Lengyelországban, vagy épen Szinya Dees és Szamos-Újvár mellett Erdélyben. Scinnán 1307-ben egy okmány bocsáttatott ki (Fejér VIII, VII, 365). Egy Szina fekszik Kassától délre is.

[3]) *Keer*, talán *Kér-Semjen* Olesvától délre, de nem *Nagy-Kér*, éjszakra Szántó és Váraljától, s nem is *Kerő* nyugatra Szamos-Újvártól. — *Panyola* kétségkivül *Pangola*, délkeletre Olesvától, de nem *Polyan* Lelesz mellett.

[4]) Talán *Penyige* Fejér-Gyarmat mellett, vagy *Fenyek*, nyugatra Kolosvártól Erdélyben?

[5]) *Damahida* mellett, s híd miatt talán *Damonya* gondolandó, mert *Damahida* mellett, Nagy-Károly és Szatmár-Németi között úgy látszik semmiféle víz nincsen, ami [illegible] nagyobb. A *hyda* világosan hídra vonatkozik, s a nagyváradi káptalan okmánya maga is [illegible] (Fejér VII, [illegible]). [illegible] a követke[illegible] [illegible] (u. o. VII, IV, [illegible]) éjszak-nyugatra Kolosvártól vagy Nagy-Enyed mellett Erdélyben; [illegible] VI, [illegible] Székely-[illegible] [illegible] mellett Biharban; [illegible] vagy [illegible] Pest megyében; A [illegible] éjszakra a Balatontól és keletre Veszprémtől.

131). Az előbbi helység kétségkivül a mai *Nagy-Kálló* Szabolcs vármegyében, vagy talán a térképeken megjelölt *Kálló-Semjen* Mária-Pócs mellett, de semmi esetre sem azon *Kálló,* mely Váctól keletre fekszik. A XIV. századbeli okmányokban többször történik említés ezen helységről (v. ö. *Fejér* VIII, II, 677; VIII, IV, 629, 644, 646; VIII, VI, 88; IX, I, 546, 547). Mivel *Nagy-Kálló* mellett és környékén folyó nem található, nem tudom magamnak megmagyarázni azt, mit egy 1375-diki okmány mond : in porta Challoo (Challo) in Zculos in transitu fluvii Morwa (u. o. IX, VI, 185, 186; IX, VII, 2 3 374), miután *Szöllös* mellett a Tisza foly; hát ha mindkét helységet Szerviában a Morava mellett kell keresnünk? A második helység *Nagy-Semjén,* talán *Ér-Semjén* Szabolcs mellett a Berettyótól éjszakra Biharban, vagy pedig *Kér-Semjén.*

Jobb áttekinthetés végett közlök itt egy családfa-kivonatot, melyet az általam használt okmányi tudósításokból állíték össze, a magyar történetirókra bízva helyessége megvizsgálását:

Ubal

I. Péter (Damahidi) feleségé NN. — *I. Mihály* feleségei 1. N. 2. N.

I. Miklós

1. *Pál* — 1. *I. István* — 2. *László* — *II. Mihály*

János — *II. István* (Lengyel)

II. Miklós — *II. Péter* — *III. Miklós* — *II. Péter* (Lengyel)

Tamás — *III. Mihály*

Ha *Ubal*, *Ubul*, a mint én velem, férfinév, úgy látszik mint helynév is fordúl elö 1220-ban (u. o. VII, III, 21), akkor családatyja azon nemzetségnek, mely magát *Semjén*-től (de genere Semjen, Nog-Semjen) és *Kállóról* is nevezte. Ez azonban egy jelentésü lesz *Jubul*-lal *), a mint e név a kérdéses okmányban iratik, s ez esetben két testvérre akadunk mint ennek fiaira, kiknek egyike *I. Péter* magát birtokáról *Damahidá*-ról nevezi, ki azonban az oklevél keltekor már nem volt

*) Itt nem *Geubul* gondolandó, mert ezen nemzetségnek úgylátszik erdélyi Beszterce volt széke, s nem Besztercebánya Zólyomban. Egy *János*, sic dictus *Henul Geubul* fiának *Jánosnak* fia 1328-ban élt (u. o. VIII, III, 331), és egy *János* gróf *Beszterczei Geubul*-nak fia 1340-ben jelenik meg (u. o. VIII, I, 540).

életben, miután csak Miklós fia és özvegye említtetik. A másik *I. Mihály* kétszer nősült, a két nő nevét azonban nem puhatolhattam ki. *I. Mihálynak* első házasságából *Pál* (1282? 1289) és *I. István* (1282? 1289—1321, meghalt 1324-ben), a másodikból *I. László* (1292—1344? 1333) és *II. Mihály* (1292—1325, 1324?) származtak (a rekeszbe zárt évszámok, azon okmányokból szedvék, hol említve vannak). *Péter*, ki *Korutnuki Lengel*-nek neveztetik 1343, úgylátszik fia volt *II. Mihálynak* (u. o. IX, II, 278, 287, 288; IX, VI, 10), *Pálnak* utódait azonban ki nem kutathattam. *I. Istvánnak* fiai voltak (1317, 1324) *János*, *II. István* (1317—1347) és *I. Miklós*; *I. László* fiai pedig (1344, 1347) *Péter*, *II. Miklós*, *Tamás* és *III. Miklós*. Ha *János Ivánnal* azonos, akkor úgylátszik, hogy ez magát *Kállóról* írta, s a *Lengyel* vagy *Lengel* nevezetet is viselte, mely esetben ugyanaz volna, ki az 1324. (aláb. ok. II.), 1325. (*Fejér* VIII, II, 677), 1344. (u. o. IX, I, 250), 1346. (u. o. 442) és 1347-dik években (u. o. 546) kelt okmányokban ezen név alatt fordúl elő. Ezen *Jánosnak* *II. László* és *Demeter* fiai voltak, 1346 (u. o. 442). Ha *II. László Kállói Lászlóval* egy személy, akkor ennek, 1380-ban, két fia volt, *Mihály* és *Ubul* (u. o. IX, VI, 304), azonban egy *Sigrai Lengennek* nevezett Lászlónak is volt fia, kit *Jakabnak* hívtak (u. o. IX, V, 294).

E nemzetségé volt a *leleszi* kolostor fölötti kegyúri jog.

A tributum pontis alatt nem csupán a német hídpénz vagy vám értendő; e nevezet kapupénz helyett is előfordúl (v. ö. Allgemeine Welthistorie Bd. XLIX. 520).

Utólag megjegyzem még, hogy 1250. egy *Mihál Ubal* mint *ugocsai* gróf fordúl elő (*Fejér* VIII, IV, 295), ki Kún László király idejében élt; mivel pedig ennek pártján állott, ellenségei által elűzetett, mire fiai részint Lengyel-, részint Oroszországba (Ruthenia alatt bizonyosan a ruthének földje értetik, Zempléntől egész Galiciáig, mert Rasciára nem lehet gondolni, jóllehet sz. *István* fia Imre herceg, Dux Ruizorum nak neveztetett, v. ö. Leibnitz Scr. rer. Brunsvic. I. 724 *Pertz* Monum. V, 98) futottak, ő maga azonban hasonnevű fiával Esztergamba ment.

II.

1321. 14. apr.

Venerabili in Christo patri domino *B.* dei gracia *Strigoniensis* ecclesie archielecto eiusdemque locí comití perpetuo amico suo reuerentissímo. *Johanka* diuina miseracione Episcopus *varadiensis* reuerenciam promtam et paratam cum sincera et mutua in domino caritate. Vír discretus et honestus magister *Petrus* filius *Stephani.* fiilíj *Mychaelis* proximi nostri Plebanus ecclesie beate virginis de *zeuleus* et de *vgacha* a nobis instantissime postulavit. ut quia propter viarum discrimina litteras venerabilis patris. *Thome.* quondam archiepiscopi *Strigoniensis* predecessoris vestri super Plebanie sue collacione confectas, veretur seu formidat vestre paternitatí transmittere. tenorem earundem amicície vestre transscribí sub nostro sigillo faceremus ad cautelam et maiorem certitudinem. quarum tenor talis est. „Nos *Thomas* miseracione diuina archiepiscopus *Strigoniensis* eiusdemque loci comes perpetuus significamus puibus expedit vniuersis presencium per tenorem, quod nos attendentes ydoneitatem et industriam discreti viri magistri *Petri* filíj. *Stephani* filij *Mychaelis* ad regimen animarum et ad honus ecclesiasticum subportandum eundem in plebanum ecclesie beate virginis de *zeulus* et de *vgacha* prefecimus et pastorem. Eleccionem per parochianos eiusdem ecclesie de se factam ratam habentes gratam et acceptam et auctoritate presencium confirmamur. Committentes eídem ipsam ecclesiam beate virginis spiritualiter et temporaliter gubernandam. Si quis autem ausu temerario eidem, et nostre collacioni in hac parte contraire presumpserit indignacionem omnipotentis dei et excommunicacionis sententiam ex nunc per nos latam in hijs scriptis se nouerit incursurum, et de iuribus et prouentibus eiusdem ecclesie sub eadem pena excommunicacionis ad plenum sibí uolumus responderi. In cuius rei testimonium presentes sub appensione sigilli nostri eídem duximus concedendas. Datum *Bude* feria secunda proxíma ante festum assumpcionis beate virginis. Anno dominí M° CCC° XIY°."
Nos igitur petitionem dicti *Petri* plebani fore iustam atten-

dentes formam predictarum litterarum cum pendenti sigillo consignatarum non abrasam nec in aliqua sui parte viciatam de uerbo ad uerbum sub nostro sigillo vestre transcribi fecimus paternitati. Rogantes et requirentes intimo amiciciam vestram. quatenus predictas literas benigne acceptantes, optentu peticionis nostre mediantibus vestris litteris vestroque sigillo dignemini paternaliter confirmare, ne vestris in temporibus iura ecclesiastica in talibus et in alijs consimilibus persuasiones et instigaciones maliuolorum roborare carentia, valeant deprimi seu conculcari, sed magis incrementa uirtutum queant adipisci. Datum *Varadini* feria tercia proxima ante festum sancte Elene regine. Anno dni M° CCC° xx° primo.

Ezen 1321. apr. 14. Nagy-Váradon kelt oklevél hosszúkás négyszegü hártyadarabra van világosan írva; pecsétje nincs, úgy látszik azonban, hogy hátsó felén a keresztülhúzott pergamenszeleten, fejér viaszba nyomott, tojásalakú pecsét volt, mely mintha egy szentet tüntetett volna elő. Az író kezétől az okmány hátsó felén következő szavak olvashatók: Venerabili in Christo patri domino B. dei gracia locique eiusdem comiti perpetuo amico suo reurendo, és egy más, a múlt századból valónak látszó kéztől: Semmiedrato (?) Plebania Szölösiensis Plebano Petro collata és Nro 2.

Ezen okmány az egyház terére vezet bennünket; az *esztergami* érsekhez van intézve, ki abban csak nevének kezdőbetűjével jelöltetik. Ez *Boliszló* tessényi herczeg volt, ki 1320. okt. 6. (v. ö. *Fejér* VIII, II, 269, 270) jutott ezen méltóságra, és 1329. halt volna meg (*Schmitth* I, 263). Az utólsó előttem ismeretes okmány, mely róla emlékezik, 1328. nov. 27. kelt (*Fejér* VIII, III, 296). Utána *III. Miklós* választatott, ezt 1329. és 1330. látjuk megnevezve (u. o. 404, 514; *Pray* Hierarchia Hung. I, 169), ki azonban meg nem erősíttetett e méltóságban; követte *Telegdi Csanád*, ki azelőtt nagy-váradi prépost és egri püspök volt, fia *Tamás* grófnak, Telegdi Pongrác fiának a Csanád nemzetségből, előbb *Mátyás* volt neve apr. 30. (*Schmitth* I, 261) vagy junius 4. 1330. (u. o. 26 *Pray* I, 169; v. ö. *Fejér* VIII, IV, 157) választatott; ugyanazon julius 22-kén fordúl elő okmányilag (*Fejér* VIII, III, 1

Miután tehát *III. Miklós* a megerősítést nem nyeré el, az oklevélben a püspökség megürüléséről van szó, a mi e szerint 1329. jan. 20. (u. o. VIII, III, 364; *Schmitth* I, 264) történt és még 1330. aug. 22. is (u. o. 453. 461) tartott volna. Itt azonban tévedéseknek kellett becsúszni, ugyanis, ha talán 1330. helyett nem 1329. olvasandó, kell hogy a hónap más legyen, miután *Csanád* 1330. jul. 22-én már hivatalában volt, miért is ez okmány vagy az évnek valamely későbbi napján, vagy talán 1331. iratott. Az említett okmány keltét lejebb szállítani annál kevésbbé átallom, mert nem csak hogy az esztergami érsekség megürültsége mart. 11, april 3. és 30., máj. 5, jun. 11, 28, aug. 22. 1330. látjuk feljegyezve, de *Csanád* mindezen napokon (mart. 4, máj. 9., jun. 7. is) még mint egri püspök fordúl elő, és ottani követője *II. Miklós* csak dec. 11. (*Fejér* VIII, III, 529), dec. 12. 1331, (u. o, 590) és 1332. (*Schmitth* I, 285; *Pray* I, 207; v. ö. *Fejér* VII, III, 600, 626, 641,671) jön elő okmányilag, miért is *Csanád*-nak csak az 1330. év végével, minden esetre 1331. febr. 24. előtt (*Fejér* VIII, III. 526, 572, 573) kellett esztergami érsekké emeltetnie, és így *Boliszló* elhúnyta 1328. nov. 27. és 1329. jan. 20. között történt volna.

Ezen okmányba van egy más, 1313. aug. 14-n kelt okmány beigtatva *Boliszló* elődjétől, II. *Tamás* érsektől. Ez, mielőtt az érseki székre lépett volna, székesfehérvári prépost volt (praepositus albensis), hol őt utólszor 1305. aug. 4. (feria 10. post festum Petri ad vincula) találjuk, és hol utódja *János* 1317. (u. o. 224), és pedig sept. 3. (u. o. 227) lép föl okmányilag. Ezen *Tamás* alkalmasint esztergami nagyprépost is volt, és ott okmányilag a következő években fordúl elő: 1291. (u. o. VII, II, 119, 376), és pedig ezen év május 8. v. 31-től (ascens. domini), habár egy *László* még 1292 (u. o. VI. I. 210) aug. 11. (u. o. 233) előjön, vagy 1296. (u. o. VIII. III. 432.) april 28-tól (u. o. VII. II. 38) egész 1303. jun. 3-káig (u. o. VIII. I. 119), és hol *Theophylus dictus gyermek* már 1304 nov. 1. (u. o. VIII. I. 169) mint utódja megjelenik. Érsekké *Tamás*nak 1305. febr. 5-n kellett lennie (u. o. VIII, I, 182), mely napon még *Mihály* elődjét látjuk működésben, és 1305-

(u. o. 179) febr. 19-ke között (feria IV. ante festum Cathedra Petri), ha az oklevél kelte nem hibás, és *Mihályról* nem csupán alkalmilag emlékszik meg, mert egy más okmány szerint ő már 1304. nov. 1. nem volt életben (u. o. 170). *Tamás* halála 1319. évbe, mely évben utólszor történik róla említés (*Schmitth* I, 252; *Pray* I, 167), esnék.

A mi az okmány kiállítóját illeti, ki nagyváradi püspök volt, az okmányban, mint 1320. (*Fejér* VIII, VII, 126), *Johanka* néven neveztetik, ennek ellenében más okmányokban és évkönyvekben majd *Ivanka*, *Iwanka*, *Juanka*, *Joanka* és *Johannes* néven címeztetik. Ezen nevek azonosak Jánossal (oroszúl Iwan), és Iwanka ugyane névnek leggyakrabban használt illyr formája (v. ö. *Schmitth* I, 262), némely középkori okmányok mindamellett különbséget látszanak tenni Iwanka és János között [1]), ha talán ez nem csupán azért történt, hogy két egyforma nevű személy között különbség tétessék, s hogy az egyet *Iwankának* nevezték, míg másika *János* néven szólíttaték *); olyformán mint a németeknél a *Johann* és *Hans* (épenúgy András és Endre, v. ö. *Fejér* VIII, III, 327.) — Legyen szabad *Iwankára* nézve is pár megjegyzést tennem.

I. *Imre* nagyváradi püspök 1317. nov. 14. halt meg (u. o. VII, IV, 173; IX, IV, 595), utódja a mi *Iwankánk* lett (u. o. VII, IV, 174; IX, IV. 596). Legelőször 1318. találtam őt okmányilag (u. o. VIII, II, 145; *Pray* II, 171; *Palma* II, 42; *Katona* I, 352, 355), ugyanis jan. 25. (u. o. 162) és mart. 14. (*Szeredai* Series Episc. Transsilvan. 67), legutólszor 1328. (*Fejér* VIII. I, 439; VIII, V, 183), és pedig jan. 27. (u. o. 278),

---

[1]) Úgymint: Johannes filius Ivance (*Fejér* VIII, IV, 115), 12[illegible] Johannes et Gregorius filii Ivanka, comitis de Ewös (u. o. VII, II, 178; v. ö. Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. III, II. Tentamen Indicis diplomatici 76); 1296. (u. o. VII, IV, 236, Archiv u. a. Tent. p. 78); 1335. és 1368. Johannes filius Ivance, Ivanka (u. o. VIII, IV, III, 314, 317, 348); 1348. relicta Johannis filii Iwanka (u. o. IX, I, 612); 1353. Johannes filius Iwanka de Somos (u. o. IX, II, [illegible] 1381. Johannes et Iwanka fratres filii Johannes (u. o. IX, V, 517) stb.

*) Nem. Iván=Joannes Baptista. Szerk.

febr. 25. (u. o. 278), mart. 9. (u. o. 286, VIII, VII, 214), apr. 21. (u. o. 267), máj. 3. (u. o. 290), máj. 10. (u. o. VIII, IV, 654) és nov. 17. napjain (u. o. VIII, III, 296); halála 1329. (u. o. VIII, IV, 173, 174; IX, IV, 595) következett be. Utódja, I. *András*, *Gúthkeledi Báttor*, még ugyanazon évben választatott meg (u. o. 173), és pedig jan. 20. előtt (u. o. IX, IV, 595; v. ö. VIII, VII, 222; *Schmitth* I, 264; *Pray* II, 172).

Munkácstól délre, nem messze a Tiszától fekszik *Nagy-Szöllös* mezővárosa, Ung vármegyének főhelye, melyet én azonosnak tartok a fentebbi okmányban előforduló *Zeuleus* helységgel, mely a nagyváradi egyházkerülethez tartozott (*Pray* II, 145), mi azonban hibás lehet, és melyet meg kell különböztetni azon *Nagy Szöllös*-től (Seleus), mely Vásárhelytől éjszakra fekszik és a veszprémi püspökséghez számíttatott (u. o. I, 270.) Egy *Zeuleus* nevű falut (villa), és egy hasonnevű birtokot (terra, posessio) okmányilag a következő években találtam megemlítve: 1082. *Fejér* VI, II, 354, 356, 357; *Pray* I, 270), 1221 (VI, I, 299, 1301), 1266. (u. o. VI, II, 88; VII, V, 346), 1273. (u. o. V, II, 89), 1327. (u. o. VIII, III, 259), 1345. (u. o. IX, I, 322), 1360. (u. o. IX, VI, 114), 1361. (u. o. VIII, II, 326), 1378. (u. o. IX, V, 246); továbbá egy várat 1290. (u. o. VI, I, 69), egy szigetet (Zeules) 1322. (u. o. VIII, VII, 136) és polgárokat (de Zeülös) 1383. (u. o. Index 444). Talán ezután nevezték magokat az 1287. előforduló Zeuleus-i nemes urak (u. o. V, III, 386), kikről 1321. is van említés (u. o. VIII. VII, 136), és kikhez *Zeuleus*-i *Pál*-nak fia *Mihály* is, ki 1376. jelenik meg, számítandó. — Hogy azon *Pál* *), ki 1338. mint Zeuleus-i (Zelleus, Zellenus, Zeleus) plébános említtetik (u. o. VIII, IV, 301, 302, 309; VIII, V, 246; IX, I, 260), hivatalbeli utódja volt az okmányban említett *Péternek*, még kikutatandó.

Ugacsa (Ugusca, Ugocsa, Wgocs, Ugatsa is), Szöllös közelében keresendő, hol az Ugocsa-i vagy Ugocz-i grófság a Tisza mellett, Ugocsa vármegye, van. Ugyanis a régi *Ugocs*

---

*) Egy *Tamás*, fia *Ugocsa-i Pálnak*, 1323-ban élt (*Fejér* VIII, II, 492).

várának voltak ott romjai, melytől aztán a megye nevét vette. Ezen vármegyéről, valamint az azt kormányzó főispánokról is, kikről egy hiányos jegyzék ismeretes (u. o. VIII, IV, 295), ölötte gyakran történik az okmányokban említés. Egy-e ez *Ugoc*scsal? (Schwandtner I. 421). E vármegye 1262. említtetik (*Fejér* VII, III, 46) stb.

III.

1324. 15. sept.

Nos Magister *Stephanus* filius *Pauly* Bani. Comes de *Zobolch*, et quatuor Judices de eodem damus pro memoria quod cum sabato proxímo ante festum Natiuítatis virginis gloriose *Petrus* clericus de *semmen* personaliter coram nobis constitutus et causam quam in octauis Natiuitatis Beate virginis coram *Nicolaum* filium *Stephani* et *Paulum* filium *ebed* necnon *petrum* filium *Zalizta* moueri intendit *Johanni* dicto *Lengen* commisit exequendas ratum et firmum abituros quidquid per eundem ordinatum fuerit. Datum in *Kallo* die prenotato anno domini M° CCC° XX° quarto.

Ezen okmány, melý világos vonásokkal, vékony és keskeny hártyán kelt, hátsó felén két (ha nem három) kerek, barna szinü pecséttel volt megpecsételve, melyek közöl a balfelöli két keresztgerendát mutat czímerül, a viasz azonban már nagyobbrészt lehullott. Az okmány írójának kezétől a hátsó félen ez áll megjegyezve: Procuratoria pro Johanne dicto Lengen, és alúl No. 7. áll. Az okmányban előforduló Semmen hely nem Semjennek olvasandó-e? (v. ö. feljebb.)

István mester, *szabolcsi* főispán hivatalbeli utódja lehetett az 1317. (*Fejér* VIII, II, 52, 98, 101) és 1322. (u. o. 394, v. ö. 328, a hol szatmári főispánnak is neveztetik) előforduló *Dausa* (Dózsa) ispánnak, ki akkor erdélyi vajda és egyszersmind 1326. *bihari* *) főispán is volt (u. o. 286), ha ugyan még 1324 nem halt meg (u. o. 512), mindamellett 1325. egy *Jakab* mester mint *Szabolcsi* főispán (u. o. 677), fia a volt ...

*) Bihar puszta vár, Bihar megyében, Nagyváradtól ... *Benedek* (1203) az országnádor *bihari* főispán volt (*Fejér* IX, VII, ...

dornak *Dausának*, ki még 1335. élt (u. o. VIII, IV, 134). *István* mint alispán, 1325. (u. o. VIII, I, 647, 677), 1330 és 1331. is (u. o. VIII, III, 504, 575) fordúl elő, ámbár e hivatallal 1330. (u. o. 504), 1331. (u. o. 575) és 1334. (u. o.) egy *Olivér* mestert látunk fölruházva, ki 1336, 1338, 1342, 1349, 1353 és 1356. országbírája volt. A fentebb említett *Istvánnak* atyja, *Pál* bán, semmi esetre sem egy a már egyszer említett hasonnevü macsói bánnal. Egy *Pál* bán, fia *István* bánnak, ki 1283. élt (u. o. VIII, III, 178), apja lehetett a mi *István*unknak, mindamellett nem egy azon *Pál* gróffal, Pál *Horvát* bán fiával, ki 1283. említtetik (u. o. VIII, II, 381), már 1293. 1314. (u. o. VII, IV, 226, 228) és 1318. (Allgem. Welthist. XLIX^c. 252), mint Banus Maritimus, *brebiri* [1]) gróf jön elő. Egyébiránt egy *István*, Bosnia bánja, 1345-ben élt (*Schwandtner* I, 221; Allg. Welthist. XLIX^c. 508, 510), ki 1357-ben halt meg (Allg. Welthist. XLIX^c. 312).

Ha e név: *Ebed*, családnév lenne (itt tehát de Ebed) megjegyzem, hogy egy ily nevü hely, valószinüleg nem, messze Esztergamtól, 1337-ben (*Fejér* VIII, IV, 283) okmányokban említtetik; egy hasonnevü birtok (possessio) pedig 1229. (u. o. VII, I, 223), 1285. (u. o. V, III, 314) és 1334. (u. o. IX, V, 273) jön elő. *Ebednek* fiai *Rajnáld* és *Ják* testvérek (filii Ebed), kik a *Ják* (Jaak) nemzetséghez tartoztak, okmányokban 1262-töl (u. o. VII, I, 321) egész 1302-ig (u. o. VIII, I, 112, 141) fordúlnak elő. *Pál*, fia lehetett ezen testvérek egyikének.

---

[1]) Egy *Gregorius brebiri* gróf 1298-ban élt (*Schwandtner* I, 763), talán egy Georgiussal, mert egy ilyen és *Mladin* 1293. testvérei voltak *II. Pálnak*, ki magát pecsétjén tragúri grófnak (Comes Traguriensis) nevezte. *György* 1347. jul. 3. a *Zrini* grófságot kapta (*Fejér* VII, IV, 228), ha nem 1357-ben (Allg. Welthist. XLIX^b 513), hol *Mladin* legifjabbik fia *Pál* kapta volna e grófságot. Egyébiránt hogy *I. Pálnak* még egy *Gregorius* fia is volt, kiről 1292. van említés (u. o. 500), és ki 1298. a sebenicói püspökséget alapitotta volna (u. o. 501), mások szerint az áll, hogy ezen *Gregor I. Pálnak* dalmát bánnak testvére volt (v. ö. *Gebhardi* Gesch. von Dalmatien 105; *Schimek* Gesch. von Bosnien 66.) Atyjuk *István* (Stepko) *Subics* volt, ki 1284. említtetik (Allg. Welthist. XLIX^c 500).

Zalizta alatt talán *Szelisztye* értendő Huszt mellett, Marmaros vármegyében; egyébiránt Borsodban is van Aszalótól nyugatra egy *Zsilic* nevű helység.

Szabolcs vármegye, nevét az ott létezett régi vártól vette, melyről 1275. is van említés (u. o. V, II, 262); de már 1021. (u. o. VII, III, 12) is.

IV.

1325. 4. máj.

Nos quatuor Judices nobilium prouincie de *Zobolch* damus pro memoria, quod cum instigante dyabolo humani generis inimico per *Johannem* filium *Stephani de Semien Symok* seruientem magistri *Stephani* filij *Pauli* Bani vicecomitis de *Zobolch*. viam vniuerse carnis ingredi contigisset. eandem per composicionem proborum virorum idem *Johannes* filius *Stephani* vnacum iobagionibus suis. *Petro* scilicet dicto *Zekul* et *Markus* filio *Chene* et alijs quibuslibet iobagionibus suis. cum eodem magistro *Stephano* in talem pacis deuenerunt vnionem, quod idem *Johannes* predicto magistro *Stephano* sedecim marcas partim in denariis partim vero in extimacione condigna, in terminis infra scriptis soluere tenetur coram nobis, videlicet sex marcas in uigilia Penthecostes. quinque marcas sabbato proximo post octauas beati Jacobi apostoli. residuas vero quinque marcas sabbato proximo post octauas Assumpcionis beate virginis tali vinculo mediante quod si primam solucionem omitteret in soluendo, iuditio subiacebít, sí vero secundam, penam dupli incursurus, sí autem terciam omittet pecuniam prius persolutam. premissis enim solucionibus debito more completis. idem magister *Stephanus* litteras suas expeditorias sigillo suo consignatas. ipsi magistro *Johanni* et iobagionibus suis predictis emanare facere se assumpsit. Datum in *Kallo* sabbato proximo post octauas beati Georgij martiris, in Anno domini M° CCC° XX^mo quinto.

Ezen okmány, mely keskeny pergamenszeletre finoman és csinosan iratott, egy hibás másolat után már megjel Fejérnél (VIII, II, 647—648). A hátsó félre nyomott pe viaszból többé mi sem látható, de a következő szavak o

hatók az író kezétől: Composicionalis pro magistro Stephano filio Pauli Bani contra magistrum Johannem dictum Lengen super interfectione seruienti (sic) eiusdem talimodo quod dominus (?) Johannes sedecim marcas debet persoluere in tribus terminis intropositis scilicet sex marcas in vigilia Pentecostes. secundam (?) sabbato proximo post octauas beati Jacobi, terciam post octauas assumpcionis beate virginis Sabbato proximo. Továbbá egy tizennyolcadik századbeli kéztől: accorda super interempto servitore Magistri Stephani filij Pauli Bani vice Comitis de Zobolch, per Stephan de Semjenj quasdarum (?) in 16 Marcis. 1325, és ez alatt: Sam. Székely de Doba mp. 1829, oldalt No. 22.

Egy *Péter, Zekul* *) névvel 1323. mint pap (*Fejér* VIII, II, 495[a]) jelenik meg, s valószinüleg ugyanaz lesz, kivel 1330. mart. 31. mint pozsonyi esperessel találkozunk (u. o. VIII, III, 490), bizonyosan azon időben, midőn ott longobárd Jakab Piacenzából, prépost volt (v. ö. *Pray* II, 294), ki ezután nem sokára csanádi püspök lett, és 1343. ugyane minőségben Zágrábba tétetett által, hol 1349. oct. 16. meghalt (u. o. II, 345; *Kercselich* Histor. Zagrab. I, 128). Egy Zekul Péter serviens 1326. (u. o. VIII, III, 170; VIII, IV, 644) élt; egy ily nevü birtok 1330. (u. o. VIII, III, 504) és 1379-ben (u. o. X, I, 359 ?) egy *Zakal* nevü birtok pedig 1344. (u. o. IX, I, 237) van említve; egy *Zokoli Marcell* 1289. (u. o. V, III, 473) jelenik meg; egy *Zekel János* 1445. (*Schwandtner* I, 326, 329); egy *Zekel Tamás*, igazabban Szentgyörgyi Zekely 1452-től (u. o. I, 337) 1361-ig (*Kaprinai* II, 108, 478) vrányai perjel volt, és 1352. is előfordúl (*Fejér* IX, II, 194), haugyan ez év nem 1452-nek olvasandó, miután akkor *Cornuti Baudonus* egész 1340-ig (*Fuchshoffer* II, 202, 232 *Fejér* IX, IV, 254) volt ezen méltósággal felruházva. Felemlítém még, hogy Zemplén megyében is volt egy kerület (terra) melyet *Tochol*-nak (1289) neveztek (*Fejér* VII, III, 93), valamint egy nemzetség

*) Egy *Zebul Péter* 1335. fordúl elő mint budai kanonok (*Fejér* VIII, IV, 120); egy *Zekell Jakab* 1494. élt (*Rattkay* Memor. regg. Dalm. 102.)

is, mely magát *Thekele*, *Tekula* és *Thekus*-nak irta (u. o. VIII, I, 382, 478; VIII, IV, 531; IX, VI, 299, 300; IX, VIII, 551), mely nemzetség sok részre oszlott (u. o. VIII, IV, 256, 258). Azon nemzetség, mely magát *Jekul*, *Jekkel*-nek irta, különbözik talán ettől? 1274-ben egy Tubal (Tubul) vár fordúl elő (u. o. V, II, 239) *).

Chena helyett talán *Thena* lenne olvasandó?

Az ezen okmányokban, valamint a következőkben is előforduló *jobbágy* megnevezés (Jobagiones, Jobbagiones, Jobbakiones, Jobbak) számtalan régibb magyar okmányokban található. Legelőször egy 1055-ben kelt okmányban (u. o. VII, V, 40) találtam azt, azután 1082. (u. o. VI, I, 350, 351, 354, 355, 358; *Pray* I, 265, 1105. (*Horvát István* : Croatien 55), 1111. (u. o. VII, IV, 59), 1125. (u. o. 60, 271; v. ö. VII, V, 122), 1161. (*Schmitth* I, 79), 1163. (*Kercselich* I, 76) stb. A *jobbágy* szót a szókönyvek szolga, alattvaló, paraszt, subditus, servus szókkal magyarázzák, ezt pedig *jobbágyú* : királyszolga, nemesember, mágnás szókkal. A magyar rendek ugyanis osztályozva voltak, s köztök a nádor foglalta el az első helyet, azután rang szerint következtek a különféle országos és udvari méltóságok le a parasztig (v. ö. *Benkő* Milkovia I, 63, 64). A *jobbágyok* ismét két osztályra oszoltak, *közönségesekre*, és a *király jobbágyaira* (regis seu castri); amazok tulajdonkép parasztok voltak (rustici, rusticolae, agricolae, paraszt, örökös jobbágy), és várőrök is, épen úgy mint a németeknél a középkorban az úgynevezett *Burgmann* (castrensis) voltak, ugyanis oly emberek, kik azért, hogy havi szolgálatokban részt vettek, olykor az udvarnál szolgáltak, és valamely várat védelmeztek, bizonyos díjt, nevezetesen a vár közelében fekvő birtokot, kaptak (v. ö. *Palma* I, 82). A királyi jobbágyoknak magasabb rangjok volt; királyi zsellérek, hübéresek, országbáróknak, servientes regis, nobileseknek (u. o. I, 137) neves-

*) E név felderítésére csak annak helyes magyar olvasása kell: Széköly, Székely, azaz a székely földről való (maga v. őse). Egyebeken kivül e hely is mutatja, mely nehéz az illető nyelvet és erkölcsöket nem ismerőnek a legnagyobb szorgalom mellett is néha mer combinátiókba nem tévednie. *szerk.*

tették. Egy Jobbágyi nevü helység Váctól keletre fekszik; Jobbágyfalva Zereda mellett Marmarosban (*Benkő* I, 166, 170), és Jobbágytelke éjszakkeletre Maros-Vásárhelytől Erdélyben; mindezen helyek a jobbágy szótól vették eredetöket. Egyébiránt a *Jobbágy* szó még paizshordozót, fegyvernököt is jelent (Allgem. Welthist. XLIX[c] 514).

V.

1341.

Nos *Wyllermus Drugeth* Palatinus et Judex *Comanorum* memorie commendantes, tenore presentium significamus, quibus expedit vniuersis, quod cum iuxta priorum litterarum nostrarum continenciam, modum et formam nostre judiciarie deliberacionis significantium, *Thomas de Wiry* sexto se hominibus sibi similibus se iunctus (?) in octauis festi sancti Jacobi apostoli coram Conuentu de *Lelez*, contra *Paulum* dictum *Heranth*, Jobagionem *Stephani de Mogh* super eo quod ipse feria Sexta proxima post festum sancti Mychaelis Archangeli. cuius iam tercia aduenerit reuolutio annualis quinque boues ipsius *Pauli* septem marcatas (? marcas) valituros, de grege in eadem possessione *Mogh*, per *Petrum Sclavum* et *Stephanum* dictum *Feketke* famulos suos, et *Johannem* Jobagionem subtrahy non feceret de dicta possessione *Wiry* exeundo et ad eandem redeundo vero quod idem *Paulus* propter subtractionem dictorum bouum arare non potuisset quatuor marcarum dampna passus non extiterit, et in premissis aquisitionibus eiusdem penitus innocent fuerit et immunis, sacramentum prestare, et fidem (?) ipsius in litteris dicti Conuentus, octauo die deposicionis eiusdem, nobis reportare debuisset, tandem ipso termino reportationis fieri (?) dicti Juramente aduenientе prefatus *Thomas de Wiry* ad nostram personaliter accedens presenciam, litteras iamdicti Conventus nobis presentauit, in quarum tenoribus predictum *Thomam de Wiri*, contra annotatum *Paulum* filium *Heranth*, prescriptum Juramentum suum, super premissis die et loco supradictis, rite et legitime deposuisse vidimus manifeste, propter quod eundem *Thomam* super premissis aquisitionibus ipsius *Pauli* decreuimus fore expeditum et per

omnia absolutum Testimonio et vigore presentium litterarum, Datum *Morysio* tercio die reportationis fieri (?) premissorum, Anno domini M° ccc^mo xl^mo primo.

Ezen okmány, mely egy hártyaszeletre finomúl iratott, hátsó felén fejér viaszra nyomott, nagy kerek pecséttel volt ellátva, ez azonban leesett; hátsó felén ez áll: Nro 3. és e szó: Expeditoria.

Drugeth Vilmos nádor, egyszersmind a kúnok birája, valamint két hivatalbeli elődje *Fülöp* 1321-től (*Fejér* VIII, II, 315) 1327-ig (u. o. 188, 190; IX, VI, 82), ki 1328. (u. o. 275), és 1331. is (u. o. VIII, VII, 232) említtetik, jóllehet 1327. (u. o. VIII, II, 192, 210, 223, 231; Kercselich I, 126) és 1328. (u. o. 267, 273) e hivatal megürültnek van említve és *János*, ki 1328. (VIII, II, 296), 1329. (u. o. VIII, III, 248, 352, 366, 486; VIII, V, 191; VIII, VI, 113; *Schmitth* I, 260, 264), 1330. (u. o. VIII, III, 431, 433, 437, 444; VIII, VII, 173; *Schmitth* I, 264), 1331. (u. o. VIII, V, 200, 204; VIII, VI, 119), 1332. (u. o. VIII, III, 590) és 1333. máj. 6. (u. o. 685, 696) említtetik, a *Homonnai* igen tekintélyes nemzetségből való (*Kovacsich* I, 108), mely Olaszországból származott be (innen a Gallus melléknév). *Homonna* helysége Zemplén megyében a Laborca mellett fekszik. *Vilmos* bizonyára fia volt *János*-nak; egy testvére is volt, *Miklós* (Niko, Nyiko, Niconus (Schwandtner I, 230, 232); jelesül volt ő szepesi gróf (comes scepusiensis), abaúji főispán, 1330-ban mint nádor lép föl (*Fuchshoffer* I, 179; *Fejér* VIII, III, 506, 512), és 1331-ben (*Fejér* VIII, III, 562), sőt már 1328. (u. o. 336), mi azonban talán hibásan van, miután egy *Dionys* (de szintén bizonyosan hibásan) 1330. említtetik (*Palma* II, 53), és *Drugeth János* még 1333. említtetik. Ha pedig *Vilmos* épen 1309-re fordúl elő nádornak (*Fejér* VIII, I, 344), úgy az évszámban hibának kell lenni (1339 helyett), mert akkor *Kupasz* (Kopasz) a *Borsa* nemzetségből, ki 1306. (u. o. VIII, VII, 267) és 1313. (u. o. VIII, I, 493) fordúl elő s még 1317. élt (u. o. VIII, II, 82), és *István*, *Ir*[illegible] bán fia, az *Akus* nemzetségből 1315. (u. o. VIII, I, 564, VIII, VI, 34); úgy *Omode*, kit 1309. mint nádort ta[illegible] (u. o. 334, 382, 389).

Vilmos mint nádor legelőször 1334. jun. 2. lép föl (u. o. VIII, III, 725; *Schmitth* I, 287), azután 1335. és 1339.; 1340. egy *Péter* és *Miklós*-sal, *Gileb* fiával, találkozunk (u. o. VIII, IV, 479, 476); de 1341 és 1342. ismét *Vilmossal* (u. o, 617, 618, 642, 643; *Palma* II, 74; *Schwandtner* I, 216). Ezen évi sept. 10. előtt azonban meg kellett halnia, miután 1343. neje *Mária* mint özvegy említtetik (u. o. IX, VIII, 71, 72). *Mária* 1348 és 1349. még életben volt (u. o. IX, I, 634, 635, 643), 1353. azonban már nem (u. o. IX, II, 340).

A fentebbi okmányban említett *Byri Tamás* (Byr, Biry, Birii) egy bizonyos Jánosnak fia, okmányilag már 1325. lép föl, testvérével *Fábián*-nal (u. o. VIII, VI, 87), 1342. *Dedaachi András* leányával *Klárával* kelt egybe (u. o. VIII, IV, 617); 1344. (u. o. IX, I, 264, 265), 1347-diki okmányokban (u. o. 546, 547) is előfordúl. *Erzsébet*, *Byri Miklós* leánya, *Káldi Páris* fiának, *Egyed* mesternek neje, 1311. alkotott végrendeletet (u. o. VIII, V, 176).

Boliszló váci püspök 1188-tól fogva, (u. o. II, 245; *Pray* I, 340; *Schmitth* I, 97), nem pedig 1181-től, miután elődе *Jób* még 1183. okmányokban előjön (*Fejér* VII, II, 271; *Pray* I, 340), egész 1212 vagy 1214-ig (u. o. III, I, 123, 125, 153, 154; *Kaprinai* II, 195), vagy épen 1221-ig (u. o. VII, II, 271), bár utódja *Jakab* már 1212-ben (u. o. III, I, 148) és 1214-ben (u. o. 163; VII, I, 192; VII, III, 191) lép föl s az akkori magyar királynéval alapította 1212. (*Engel* I, 217) vagy 1214-ben (*Fejér* VII, II, 324, v. ö. *Kaprinai* II, 195) a Zemplénben fekvő szent-kereszt kolostort *Leleszen*, prämontrei szerzetesek számára (*Fuchshoffer* II, 46), mely kolostor prépostok által kormányoztatott, miről (legalább mi kormányzatok idejét illeti) egy nem egészen pontos jegyzékünk van (*Pray* I, 35). A fentebbi okmány költekor e kolostor prépostja *I. Balázs*, Erzsébet királynő káplánja, volt. E férfit okmányokban először 1334. (*Fejér* VIII, III, 731, 734), utólszor 1348. jul. 31. (u. o. IX, I, 583) találtam. 1339-ben ottani prépostnak *Balázs* neveztetik (u. o. VIII, IV, 423), mely név bizonyosan vagy roszúl írva, vagy roszúl nyomtatva.

van. A kegyúri jogot a leleszi konvent felett Ubal fent említett fiai gyakorolták. *)

A *Mogh* név különböző lesz a *Mochk, Muchk* nevektől. Egy *Moghi Domokos* úgy látszik 1213. élt (*Pray* II, 50.), egy comes Mochk, Mouchk *Lukács* fia, 1340. élt (*Fejér* VIII, VI, 176, 177), 1353. is, mely évben ő Lukács unokájának mondatik, és hogy három testvére *Miklós, Tamás* és *László* is lett volna (u. o. IX, VI, 60, 61); egy *Domonkos*, Hacsi Mochk fia, 1374. jelenik meg (u. o. IX, IV. 648); *Klára, Fülöp* fiának, *Jánosnak* leánya, 1376. *Machk* fiának *Lászlónak* neje volt (u. o. IX, I, 146); 1380. egy *Pál* dictus *Moch* fordúl elő mint nagyváradi polgár (u. o. IX. VI, 242.)

A *Sclavus* név itt családi nevet fog jelenteni. Ez esetben következő egyének tartoznának e nemességhez: *Sclauus Lőrinc* 1342-ben (*Schwandtner* I, 208); egy *Miklós* mester *Lőrinc* mester fia, ki 1349-ben neveztetik (*Fejér* IX, I, 652), és *Leukus* mester, asztalnok és pohárnok, a meghalt *Lőrinc* mester fia, valamint *Leukus Jakab* fia 1357. (IX, II, 592).

Az okmány kiállítása helyét illetőleg megjegyzem, hogy *Csanád* a Maros mellett, régenten *Morissina*, Urbs Morisena néven neveztetett (*Engel* I, 73), alkalmasint ugyanaz, melynek neve *Marusium, Morisium, Morosium* volt, ha emez talán nem Erdélyben *Maros-Újvár*-ban keresendő, miután 1296-ban *Morisiumnak* neveztetik (*Fejér* VI, II, 50; *Katona* VI, 1152; *Szeredai* 32; v. ö. Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde III, III. Tentamen 78), de 1291. *Morusiumnak* (*Schuller* Archiv I, I, 68. v. ö. Archiv des Vereins m. h. 74), 1313. *Morosiumnak* iratik (*Fejér* VIII, I, 524); épen így jön elő 1341-ben is (u. o. VIII. II. 336.), de 1694. mint *Marusium* (*Kemény* Notitia II, 41). Mint én gondolom, e helység a Maros folyó mentében keresendő [illegible] egy ily nevű helység Besztercétől éjszakkeletre fekszik. [illegible] Maros mellett, Maros-Vasárhely; egy Nagy-Maros a bal, [illegible] Maróth a jobb partján a Dunának Esztergam mellett; Arany[illegible] Maróth (Moravetz, Morawtzo) Barsban a Zsitva mellett.

---

*) Lelesre nézve teljesb ismereteket l. *Mayer Károlynál* az M. Muz. 1869. I. 170—4 ll. *Szerk.*

1324. máj. 22. kelt okmányban e szavak fordúlnak elö : Civitatem Nostram teutonice *Neustat*, hungarice *Maros* vocatam (*Fejér* VIII, II, 514). Meg kell különböztetnünk e nevet egy más helységnek nevétöl, mely (mint Maramwrissium, Maramossium, Maromarusium) 1272-ben, (u. o. V, I, 211; V, II, 100) és 1329-ben (u. o. VIII, III, 351) hozatik föl.

VI.

1377.

Nos *lodouicus* dei gracia Rex *Hungarie Polonie Dalmatie* etc. Memorie commendamus, quod nos propter fidelitates et seruicia fidelis nostri dilecti magistri *Benedicti* filij *Pauli* filij *Heem* quondam *Bulgarie* Bani nobis locis et temporibus oportunis exhibita, specialiter pro morte olim magistri *Petri* fratris sui, qui in expedicione nostra contra *olachos Transalpinos* dudum nobis infideles mota, nostris in servicijs vitam finivit occisus temporalem promisimus eidem et presentibus promittimus de possessionibus primitus per decessum alicuius hominis nobilis sine herede sexus masculini in regno nostro decedentis nostre collacioni de Jure spectantibus pre alijs nostris promissionibus quibusuis factis, gratiose prouidere, harum sub secreti nostri sigilli testimonio literarum, datum *Zoly* feria sexta proxima ante festum Omnium sanctorum, anno domini M^mo^ ccc^mo^ lxx^mo^ septimo.

Ezen, hártyára olvashatólag írt okmányon egy rajta keresztülhúzott szalagon, kis, kerek és vörös viszba nyomott pecsét volt, mely már lehullott. A pecsét alatt e szók olvashatók: S. Petri Bani; a hátsó félen áll: No. 4.

Benedek, Heem fiának *Pálnak* fia igen mozgalmas életet élt, s a király részéröl nagy bizalommal tisztelteték meg. A lovagrendhez tartozott, 1345. lép föl (*Schwandtner* I, 234), 1357. parancsnok volt Olaszországban. (Allg. Welthist. XLIX^b^ 518; *Palma* II, 100), 1363, 1364- és 65-ben pozsonyi gróf (*Fejér* IX, III, 348, 389, 468; *Schmitth* I, 312) 1368, 1369, 1371 és 1372. bolgár bán (u. o. IX, IV, 120, 173, 320, 340; IX, VI, 303; Allg. Welthist. XLIX^c^ 5), 1374. már nem volt az (u. o. IX, IV, 567), 1379 és 80-ban ismét pozsonyi gróf (u. o. IX, V, 311, 317, 320, 323, 370, 376, 379; *Schmitth* I,

332), ez időben hallhatott meg, mert 1380-ban e hely nem volt elfoglalva (u. o. 390), és 1381. már *Zeechi Miklós* jön ily minőségben elö (u. o. 459). Pozsonyi grófokúl következő személyeket találunk: 1368-ban egy *Miklós* mestert, *Lukácsnak* (Leukus de Challoköz) fiát (u. o. IX, V, 147), 1373. egy *Mihált*, kit *Heem*-nek hívtak (u. o. 490), 1346. *Garai Miklós* nádort (u. o. X, VI, 88), 1378 és 1380-ban e hely meg volt ürülve. Talán ezen *Heem* ugyanezen *Heym* gróf, ki már 1289. említtetik (u. o. V, III, 473), vagy pedig az évszám lesz elhibázva, mert 1380-ban egy *Demeter* mester, *Heim* fia, jelenik meg mint pozsonyi gróf (u. o. IX, V, 394)?

Az okmányokban használt *oláh* (olachi v. ö. Allg. Welthist. XLIX^b 528) névvel a magyarok különben az olaszokat hívják, a moldvaiak, oláhok ellenbon *oulach*-nak neveztetnek (u. o. XLIX^d 35, 159, 164; Kogalnitschan I. 14); itt azonban (miután a Transalpinae szó van melléknévül használva) az oláhok érhctnek (u. o. XLIX^a 463; v. ö. *Fejér* VII, V. praef. VI.). Okmányokban *olách* néven neveztetnek (olachi), például: 1263 (*Fejér* VII, V, 332, 333), 1291. (u. o. VI, I, 118). *Lajos* király 1368-ban 1370-ig tartott hadjáratot kezdett meg (Allg. Welthist. XLIX^a 462 és XLIX^c 319; *Palma* II, 93), mivel az oláh vajda Wlad, Wlako, Layk, Bessarab melléknevezettel, (1360 + 1373 körül) Sándor vajda fia, 1367. hübérnökségét le akarta rázni (u. o.). Ha azonban itt nem a bolgárok elleni hadjáratra volna vonatkozás, úgy tán arra, mely 1365-től 1366-ig tartott (u. o. 460, 461; v. ö. *Palma* II, 95).

Az okmány kiállítása helye *Zólyom* lehetett (v. ö. Fejér IX, V, 591), hol ugyanazon év febr. 18. (u. o. IX, VII, 383), sept. 19. (u. o. IX, V, 100), oct. 27. (u. o. 165) és nov. 1[illegible] (u. o. 183) szintén okmányok bocsáttattak ki, nem szól[illegible] itt azokról, mik ugyanitt más években jöttek ki.

A kibocsátás napja okt. 26. (lehetett, ha azonban a [illegible]ria sexta itt a rendes pénteket jelenti, akkor october h[illegible] cadika volna.

VII.

6. oktb. (?)

Nos *Nicolaus de Gara* regni Hungarie Palatinus et Judex *Comanorum* damus pro memoria quod instrumentales exhibiciones quas *Nicolaus* filius *Jacobi de Kys anarch* personaliter astans ac *Petrus* filius *Ladislai* et *Stanizlaus* filius *dominici Nicolaus Stephanus Thomas* et *Joannes* filij dicti *Ladislai de Noganarch* pro quibus *Anthonius* paruus cum procuratoriis literis Conuentus de *lelez* comparuit iuxta continenciam priorum literarum nostrarum in octauis festi beati Mychaelis archangeli suprafatis in quibusdam literis nostris adiudicatoriis contentis contra sese facere tenebantur coram nobis de regio literario mandato productisque presentibus nobis personaliter inmitto (?) ad octauas diei mediiquadragesime nunc venturas duximus prorogandas Datum in *Wyssegrad* octauo die termini prenotati anno domini M^{mo} ccc° lxx^{mo} nono.

Ezen okmány, mely fejér papíron igen olvashatólag volt írva, hátsó felén fejér viaszba nyomott pecséttel volt ellátva, mely azonban most már leesett. Ugyanitt olvasható az okmány írójának kezétől: Pro Petro filio Ladíslai et aliis.... de Noganarch contra Nicolaum filium Jacobi de Kisanarch ad octauas diei me diiquadragisime prorogate, és egy XVIII. századbeli kéztől: Nicolaus de Gara Palatinus causam Petri de Nagy Anarch contra Nicolaum de Kis Anarch differt ad mediam quadragesimam Anno 1379, oldalt ez: No. 11. Lra. M., maga az okmány alatt áll: Samuelis Székely de Doba mp. Vaja 26. May 1723.

Kora legnevezetesb férfiai közé tartozott *Garai Miklós*, macsói bán, később nádor, ki 1386. fivérével *Jánossal* Diakovár mellett lefejeztetett (*Schmitth* II, 6 és I, 359 szerint 1387-ben; *Kelemen* Hist. Juris Hung. privati I, 158; Allg. Welthist. XLIX^b 389). Ez bizonynyal nem azon *Miklós*, kinek atyja *András* 1356. már nem élt (*Fejér* IX, II, 520), mert különben még egy testvérének, *Pálnak* kellett volna lenni. *Miklós* (1359 és 1368 között) *Ilonával*, Lázár szerb zsupán († jun. 15. 1389) és neje Milica († 11. nov. 1405 v. 1406) leányával kelt egybe.

Ez az *Ilona* férje halála után, *Sandolja Chanichia* cbelmi vajdához ment volna férjhez (Allg. Welthist. XLIXe 332). *Miklósnak* egyébiránt ez az Ilona már második neje lehetett, miután Miklós két fia: *Miklós* és *János* atyjok halála után mindjárt hivatalokban jelennek meg.

A *Garai* nemzetség hihetőleg *Garából* származott, mely Valkó vármegyében feküdt (*Kaprinai* II. 171, Allg. Welthist. XLIXe 248, 255; *Kelemen* I, 158), és pedig a *Drusma* (Dorozsma) nemzetségből. Már *Béla* király ajándékozza kardvivőjének Drusma nemzetségbeli *János* grófnak és fiának *István* mesternek 1269. aprilisben Garát: quandam villam *Gara* nuncupatam in Comitatu de Wlco existentem (*Fejér* VII, III, 64); ugyanezen *István* 1299-ben is említtetik. Miután *Gara* helysége Diakovár mellett (Diakovár és Jakovár is) volt (*Kelemen* I, 158), a megye nevét talán *Valpónak* kellene olvasni *Valkó* helyett (v. ö. Allg. Welthist. XLIX[b] 248, 255; *Pusztay* I, 169). Egy *Gara* nevű birtok (possessio) 1283. említtetik (*Fejér* V, III, 151), egy falu 1293-ban (u. o. VI, I, 279), egy mezőváros 1380. u. o. IX, VII, 485), egy *Gara* grófság (comitatus de Gora) 1357-ben (u. o. IX, II, 605); különben van *Gara* helység Szabadkától nyugatra, Bajától délre, a Duna bal partján is.

A *macsói* bánság (Machow), valamint a már most nem létező hasonnevű vár, melytől a bánság nevét vette, Szervia éjszaki részében volt, nem messze Nándorfehérvártól (Allg. Welthist. XLIX[c] 165, 227; *Schmitth* 61), mások szerint azonban aligha helyesen Horvátországban, ott, hol most Machowe van, Zágráb megyében a Lónya és Száva között, nem messze Petrinia Koszanicától (*Engel* I, 281), valószinüleg azért, hogy ott volt Gara vára. *Macsó* vára fel van emlitve különben 1319-ben (u. o. XLIX[c] 252), 1426-ban még létezett is (u. o. 371).

Hogy ki volt légyen első macsói bán, kikutatnom nem sikerült, mindazáltal ilyen minőségben egy *Ratiszló* jelen meg 1259 és 1260. (u. o. XLIX[d] 146, 416, 424), ki 1 halt meg (u. o. XLIX[c] 228), és két fiai, *Mihály* és *Béla*, vették, kik közöl az első 1264. a nemzetségből eltünik

229), ha ugyan 1272. mindketten nem gyitkoltattak meg (*Schimek* 61). Ezek után 1273. egy *János* jön elö (*Palma* I, 60; *Schmitth* I, 189). Később (1318 előtt v. ö. Allg. Welthist. XLIX[e] 252) Magyarország elveszté a macsói bánságot, de I. *Lajos* király ezt (1359 körül) ismét az országhoz csatolta (u. o. 314). 1422-töl a bánok sora tökéletesen ismeretes. Ha e sort átnézzük, lelünk egy *Lackfi Andrást* (filius Laczk, ki 1345. erdélyi vajda is volt), 1354. okmányilag utólszor (*Fejér* IX, II, 311, 312, 321), bár mások szerint ö e czímet még 1356. is viselte (u. o. 483). Ezután *Garai Miklós* lett bán, kit e hivatalban 1354-töl (u. o. 367) 1373-ig látunk *). Őt követte *Horváth János*, kit már 1376. jan. 25. találunk (u. o. IX, V. 85). *Miklósunk* ez után lehetett nádorrá. Elödje *Imre* 1375. apr. 5. még ily minöségben fordúl elö (u. o. 37. v. ö. 74, 77 és IX, VI, 187, 188), söt még 1376-ban is meg van említve (u. o. IX, VI, 188, 201), bár 1375. oct. 6-án e méltóság megürültnek mondatik, (u. o. IX, V, 78). *Miklós* 1374. még nem igen lehetett nádor (u o. 145, 224), de 1376. jan. 25., mart. 8., jun. 16. és 21., aug. 2. mint olyan lép föl (u. o. 84, 95, 100, 121, 145; VII, III, 135; VII, IV, 230; IX, VI, 85), és e hivatalt még 1385. bírta (u. o. X, I, 260; *Palma* II, 153; v. ö. *Kelemen* I, 156. — Mások szerint még 1386. is nádor volt (*Palma* II, 158, v. ö. 154, 156; *Schmitth* 87; *Kercselich* I, 141), a mint csakugyan már 1356. *Zeechi Miklós* mint utódja említtetik (u. o. 325), 1376. *Garai Miklós* pozsonyi gróf is volt (u. o. IX, VI, 85).

Anarcs nevü helyet egyet találok Szabolcsban.

Wissegrád több van; egy Szerviában, egy Prága mellett, egy Vyszogrod Lengyelországban a Viszla mellett,

---

*) Egy MCCCLXXIV. Non. Janrban (*Fejér* IX, IV, 564; IX, VII, 588) kelt okmányban e szám IV, a hó napjához számitandó, és — így es nem jan. 5-én 1374, hanem jan. 2-án 1370-ben állíttatott ki (v. ö. *Schmitth* I, 325). Ha egyébiránt *Gara Miklós* már nov. 8-kán 1350-ben lett volna nádorrá (*Fejér* IX, I, 490), akkor helyette szükségkép *Konth Miklós* olvasandó, kit akkor mint nádort okmányokban többször találunk.

egy más Kis-Lengyelországban Volhyniában. A fenn említett helység Szerviában a Drinna folyó mellett van, okmányok szerint Visokónak is hivatott, és annyit jelent mint magas hely (Allg. Welthist. XLIX° 166), különben a nyúgati Poroszországban fekvö Grosz-Wissok lengyelül szintén Wysokának neveztetik. Itt azonban tisztán ama királyi *Visegrád* (német. Plindenburg v. ö. *Pusztay* I, 176) értetik a Duna jobb partján. A többi közt kibocsáttattak ottan okmányok 1323. (*Kaprinai* II, 256), 1329 (*Fejér* VIII, III, 359) és 1338. (u. o. VIII, IV, 62; VIII, VII, 318). Ugyanott volt egy Szent-Andrásnak szentelt bencés kolostor is, mely a veszprémi egyházkerülethez tartozott, s mely 1035 körül alapíttatott (*Fuchshoffer* I, 122). Apátjai közöl én egy *Dánielt* 1338 — (*Fejér* VIII, IV, 337) 1352-ig (u. o. IX, II, 181, 182), egy *Ottót* 1358 (u. o. X, I, 459), egy *Miklóst* 1372. (u. o. IX, IV, 417; *Fuchshoffer* I, 123) és egy *Lászlót* 1398. (u. o. X, I, 371) találtam okmányokban.

Az okmány kiállításának idejében *Palócz Domonkos* volt a leleszi kolostor elöljárója, ki okmányokban 1379-től (u. o. IX, V, 364, 367 ; *Kaprinai* II, 224 , *Pray* I, 35) 1399-ig (u. o. X, I, 694; *Pray* I, 43—45) említtetik, 1403. azonban e hivatalban már nem volt.

Ezzel befejezem jegyzeteimet, melyeknek segédforrások hiánya miatt a magyar olvasók szíves elnézését kell kikérnem.

IV.

MAGYAR TANULÓK WITTENBERGBEN

MELANCHTHON HALÁLÁIG.

RÉVÉSZ IMRÉTŐL.

A MAGYAR- ÉS ERDÉLYORSZÁGIAK A WITTENBERGI FŐISKOLÁBAN 1522-től 1560., MELANCHTHON HALÁLAIG.

1. §. *A wittenbergi főiskola, s a magyarok sorsa abban 1522—1613.*

A XVI-dik század elejéni egyházújításnak egyik első s hírben és messzeható változásokban hatalmasabb szikrája a bölcs Fridrik által 1502. oct. 28. felállított wittenbergi főiskolából lövellett ki. Ezen korszakot alkotó esemény következtében tetemesen megnövekedett e főiskola tanulóinak száma, annyira, hogy midőn 1517 előtt az évenként beírottak számát alig lehet kétszázra tenni, ettől kezdve 1586-ig középszámmal hétszázra tehetjük azon új tanulók számát, kik e főiskolába az akkori míveltebb világ csaknem minden nemzetei közül a világhírü tanítók hallgatására évenként egybesereglettek. Ezért mondhatá a XVI-dik század egyik híres bújdosó bölcselője *Nolai Bruno*, ki 1586-tól 1588-ig Wittenbergben is tanított, a maga bucsúbeszédében: „Hic ergo sapientia aedificavit sibi domum, hic melius sacrificii vinum miscere adorsa est, hic reformationem posuit sacramentorum mensam. Hinc vocavit invitatos ut venirent. Venerunt autem ex omni gente, natione et disciplinatae Europae populo *Itali, Galli, Hispani, Lusitani, Angli, Scoti, Polarium Insularum Incolae, item Sarmatae, Hunni, Illyrici, Scythae* ex oriente, meridie, occidente et aquilone.“ Ezért írhatá egykor *Melanchthon* is Menius Jánoshoz: „Lingvae hodie in mea coena erant undecim: latina, graeca, ebraica, germanica, *pannonica*, henneta, turcica, arabica, graeca vulgaris, indica et hispanica.“ (*Grohmann, Aug.*

Christ. Joh. Annalen der Universität zu Wittenberg. Erster Theil. Meissen. 1801. 196—197. ll.)

A wittenbergi főiskola illyetén emelkedésének híre által nem maradt érintetlenül már kezdetben a XVI-dik századi tudományszomjas magyar és erdélyországi ifjúság sem, s miután a prágai és krakói egyetemek, melyekbe a reformatio előtt a többek közt járni szoktak volt, valószinüen a wittenbergit emelő körülmények miatt is, hanyatlani kezdettek, annyira, hogy magok a csehek és lengyelek is mindjárt a reformatio kezdete után tekintélyes számmal gyülének Wittenbergbe; nagyon természetes vala, hogy a magyar- és erdélyországi tanulók is sokan Wittenberg felé vevék útjokat. Elsö volt pedig közöttük nem *Löcsei* (vagy mint némelyek teljesen alaptalanúl írták: *Jöcsei*) *Czirják Márton*, miként eddigelö a XVI-dik századi Pesti Gáspártól s illetöleg Lackói Csókás Pétertöl kezdve napjainkig minden íróink állítják és közlik, hanem *Baumheckel György* besztercebányai fi 1522-ben Amsdorf Miklós rectorsága alatt. Követték öt a következö években hovatovább növekedő számmal magyar- és erdélyországi honfiai, úgy hogy az általunk felvett 48 évi idöszakban az alábbi sorozat szerint 442-en valának a föiskola anyakönyvébe beigtatva. És noha a két magyar hazában legott a reformationak elsö mozdulásakor, kivált a magyar ajkúak, az úrvacsorájáróli akkor legfőbb érdekü tudományban nem a Luther, hanem a schweiczi reformatusok értelméhez hajlottak, s e hajlamukról, mely eleintén csak mint az egyházi külszervezetre ki nem ható s nyilvános szakadást nem okozó tudomány uralgott, az 1545-diki erdödi zsinattól kezdve a beregszászi, csengeri, tarczali, tordai, gönczi, debreczeni, herczegszölösi stb. zsinatok végzéseiben, illetöleg confessioiban, canonaiban nyilván vallást tettek: e tényleges különbözés daczára is folyvást jártak a magyar reformatusok Wittenbergbe, főoka levén ennek a föiskola akkori méltó dísze és tudományos tekintélye *Melanchthon*, kiröl közönségesen tudva, hogy a nevezett nagy fontosságú tudományban szintén a schweitzi reformatorokhoz hajlott. Jellemzöleg bizony egyéb számtalan adatok között egypár mellékes szó

kola anyakönyvének azon lapján, hol Melanchthon halála (1560. apr. 19) az ő nemes és szelíd lelkületét, s a latin és görög irodalomban s bölcseletbeni nagy jártasságát méltán magasztaló kegyeletes s gyászos érzéssel említtetik, de a hová egy későbbi kegyeletlen kéz ezt jegyzé föl alúl Melanchthonra vonatkozólag: „Sed nihil contra Zwinglianos molitus: ergo a B. Luthero defecit."

Ily körülmények között egészen a XVI-dik század vége feléig békében éltek s tanultak a magyar reformatusok Wittenbergben. 1555-ben junius 24-kén, mint Laskói Csókás Péter s ő utána Ember Pál, Bartholomaeides és mások megírták, szervezett társulatot, saját anyakönyvet s törvényeket alapítottak. 1568-ban az antitrinitariusok ellen saját vallástételt nyilvánítottak, s beíratásukkor arra rendszerint megesküdtek; 1571-ben, különösen a magaviseletre vonatkozólag, ismét törvényeket alkottak. (Lampe Frid. Ad. Historia ecclesiae reformatae in Hungaria et Transylvania. Trajecti ad Rhenum. 1728. pp. 257—263; 275—279; Ribini Memorabilia August. Confess. in Hungaria. Tom. II. 1787. p. 220.) — Miután azonban az 1577-ben készült s több tartományokban symbolumi tekintélyre emelkedett *Formula Concordiae* a lutheri hitnézeteket a reformált egyházéi ellenében az eddigi vallástételekénél nagyobb határozottsággal nyilvánította, s a két felekezet közötti végszakadást nagyon elömozdította; s miután a felekezeti türelmetlenség annyira ment, hogy az 1592. máj. 26-án *Fridrik Wilhelm* szász választó fejedelem parancsára Lipcsébe egybehívott gyülés az egyházak és iskolák felekezeti érdekbőli megvizsgáltatását s a gyülölt kálvinisták végkiirtását elrendelte: az ekkor Wittenbergben tartózkodott s reformatus hitvallásához hű 25 magyar a főiskolát határozottan elhagyta (1592. dec. 2.). Lásd az intézkedés egyik leghitelesebb közlését: Liber decanorum facultatis theologicae academiae vitebergensis. Ex autographo edidit *Car. Ed. Foerstemann*, phil. Dr. Lipsiae. 1838. pp. 75—76. Az inquisitio vagy visitatio czikkeit: *Thiele* K. G. W. prof. d. Theologie zu Leipzig. Das allgemein christliche und das evang. lutherische Bekenntniss in urkundlicher Darlegung. Leipzig. 1852. 69—

72 ll.) Az eltávozó magyarok neveit: *Lampe*, Hist. eccl. ref. p. 330). A kálvinistákat főiskolából kiirtó fejedelmi parancsnak különösen magyarokra vonatkozó pontjait közli *Grohmann* Annalen der Universität zu Wittenberg 2-ter Th. Meissen. 1802. 138. l. „Beneben dem ist auch an Uns gelanget, das etzliche *Hungari* sich bey Euch Studierens halben aufhalten, welche aber dem *Calvinismo* sonderlich verwandt seyn sollen; da es nun diese Gelengenheit, so wären Wir nicht gemeint, sie zu dulden. Darum so vollet Ihr ihnen vermelden, da sie mit der Kirchen dieser Lande in professione nicht einig und also einer andern Religion, sich uf solchen Vahll an andre Oerte zu wenden.“ Továbbá: „Wir wissen Uns genädigst zu erinnern, was Wir Euch unlängsten der bey Euch studierenden Ungarn halber uferlegt und befohlen. Nun haben dieselben itzo bey Uns unterthänigste Ansuchunge gethan, die ihnen zu ihrem Abzuge bestimmte Zeit genädigst zu prolongiren und zu erstrecken. Welches wir auch also genädigst gewilliget, doch dergestalt, dass sie alleine ihre Studien abwarten und sich nachmals still und friedlich erweisen, auch alles ärgerlichen Disputirens in Religionssachen enthalten.“ Lágyulhatott talán valamit a fejedelmi szigorúság a magyar reformatusok irányában, s viszont ezeknek vitatkozási merészsége is alább szállhatott valamivel, mert a következő években még, noha jóval ritkábban, de csakugyan látogatták meg reformatus magyarok a wittenbergi főiskolát egészen 1613-ig, a midőn a négy utólsó reformatus magyar, mint a *Szilágyi Benjamin István*-féle XVII-dik század közepéről kézirat megjegyzi: „Cum amplius in academia witebergensi vivere non possent ob insultus et injurias Lutheranorum, matriculam coetus ungarici deportarunt in Hungariam.“ Erről értes[...] Lampe is i. h. p. 331, és mások. — Ezen időpont után a re[...]formatus magyarok leginkább a heidelbergi, hollandi és schwei[...]tzi egyetemeket látogatták, mig a wittenbergit csak az ág[...]tai hitvallásúak keresték már fel. 1815-ben azonban, mir[...]zönségesen tudva van, a wittenbergi főiskola egyesítte[...] halleival, vagyis abba beolvasztatott, s az előbbinek nem áll jelenleg egyéb egyszerü papképző gyakorlati

nél, ehhez tartozó könyvtárral. Az egykori wittenbergi főiskolai anyakönyvek is Halleba vitettek által.

2. §. Az 1522—1560-ig Wittenbergben tanult magyarok névsorát közlő irodalmi források, és azok birálata.

A kegyelet azon nemes ösztöne, mely a tisztes pályán előttünk küzdöttek közelebbi, vagy csak névszerinti megismerésére is hathatósan indít bennünket, a XVI-dik század végétől az újabb időkig a különböző időszakokban Wittenbergben tanult magyaroknak több rendbeli sorozatát hozta létre és nyilvánosságra. Azon időszakra nézve azonban, melyet mi felvettünk, t. i. 1522—1560-ig, csak két ismeretes irodalmi forrás létezik. Az egyik *Laskói Csókás Péter* ily czímű könyvének ajánló beszéde: De homine magno illo in rerum natura miraculo et partibus ejus essentialibus. Lib. II. Authore *Petro Manedulato Lascovio Vngaro.* Witebergae. Per Heredes Johannis Cratonis. Anno MDLXXXV. 8. p. 439. E könyv ajánló beszédében, melyet nem csak maga de honfitársai nevében is háladatos kegyelettel intéz Seelfisch Sámuelhez, Wittenberg városának a magyar tanulók iránt kiválólagos jó indulattal viseltető consulához, évről évre s névszerint elszámlálja azon magyarokat, kik 1522—1585 májusáig a wittenbergi főiskolában tanultak, kezdvén a sorozatot Czirjákon, végezvén Szepsi Balázson. Másik ismeretes forrás a wittenbergi magyar tanulók egész névsorára, tehát az általunk felvett korszakra nézve is, következő czímű könyv: Memoriae hungarorum, qui in alma condam universitate vitebergensi a tribus proxime concludendis seculis studia in ludis patriis coepta confirmarunt, concinnatae studio et opera Joannis Ladislai *Bartholomaeides* olim academiae hujus civis, nunc Kövini V. D. Minister. Pesthini. (Trattner) 1817. 8. pp. 24 + 310. A báró Prónay Sándorhoz intézett s 24 lapra terjedő ajánló levélben felemlíti nem csak azon alapítványokat, melyek a wittenbergi magyarok számára a XVIII-dik század folytán tétettek, hanem a tanulói névsornak ő előttei különböző közlőit is. Sorozatát kezdi 1522. Czirjákon, végzi 1812. Powázsay Dánielen, s a sorozat igen sok tagjaihoz életrajzi

közleményeket is told, leginkább a közönségesen ismert ily tárgyú történelmi forrásokból.

A *Szilágyi Benjamin István* nagy érdekű egyháztörténelmi kéziratgyűjteményében egyik első lapon e felirás áll: Nomina eorum qui audita repurgatione doctrinae coelestis, cognoscendae veritatis studio, ex Ungaria Witebergam se contulerunt, ex publicis Academiae matriculis collecta et in certum catalogum juxta seriem annorum digesta, opera et industria *Casparis Pesthii*, Anno 1578. 21. novemb. Laskói Csókás Péter is, idézett müve előbeszédében az első wittenbergi magyarok felemlítésénél Pesti Gáspárra mint forrásra s tekintélyre hivatkozik, ezt mondván: „ex publicis Academiae matriculis, eruditus vir Caspar Pestinus sua industria nobis prodidit," t. i. hogy Czirjákot Lincius és Gleba követték volt. Ezen Pesti Gáspár, ki 1578-ban Laskói Csókással egy időben tanult Wittenbergben, s azon év augustusa 13-án már a magyar társulat seniorává lőn, hihetően a csak 1555-ön kezdődhető magyar anyakönyv kiegészitésére irta ki a főiskola egyetemes anyakönyvéből a korábban ott tanult magyarok neveit. Hogy azonban ő lehető teljes sorozatot készitett-e, vagy csak a főbb neveket szedte ki, mint azt a Szilágyi Benjamin Istvánnál az ő neve alatt álló 1522—1533-ig terjedő s mindössze is 16 egyént közlő sorozat mutatja: azt az e részben felvilágositást adható magyar anyakönyv reménylhető előkerüléseig kétségben kell hagynunk. Annyi bizonyos, hogy Csókás 1522—1533-ig Pestit mindenben híven követi; 1533 — 1555-ig az egyetemes anyakönyveket, 1555-től 1585-ig pedig az egyetemes anyakönyvek fő használása mellett a külön-magyar anyakönyvet is figyelembe vehette, mint ezt a több oldalú egybevetésekből méltán következtethetjük, s a mint hogy [illegible] tehette is, miután ajánló levelének s illetőleg sorozatának [illegible] tekor (Datae Vitebergae et Museo nostro 10. Calendas [illegible] A. D. 1585.) ismét Wittenbergben tartózkodott, harmad[illegible] fordúlván meg már ekkor külföldön. (Bod Péter. M. Ath[illegible] 158. l. Horányi. Mem. Hung. II. p. 470.)

Bartholomaeides az általa közlött forrásáról [illegible] ezt mondja: „Texui itaque catalogos hos *ex publicis* [illegible]*miae commentariis*, mihi benigne communicatis, qua oc[illegible]

insignem Magnifici, tum adhuc in vivis agentis jam ἐνάγιος Viri Joan. Matthiae Schroeckhii, fauorem expertus sum, Is enim et intercessione sua, ut mihi matricae redderentur, effecit, et me, sicubi forte in lectione nominum titubabam, adjuvit." E pont első szavaiban azonban, nem mond igazat Bartholomaeides, mert az ő sorozatának az egyetemes főiskolai anyakönyvvel való csak felületes összenézése is legott meggyőzhet bennünket arról, hogy ő az általunk felvett 1522—1560. időszakban az eredeti anyakönyveket néhol teljességgel nem, néhol igen felületesen s hanyagúl használta, s a Csókás sorozatát vakon követte. Hogy példáúl Czirják nevét az egyetemes anyakönyvben teljességgel nem látta, onnan bizonyos, mert azt hiányosan írta le, s mert nem tudja, hogy Amsdorf vagy Schwertfeger rectorsága alá sorozza-e azt, a miben pedig az anyakönyv illető pontjára való egy tekintet eligazította volna őt. De ha az anyakönyvet használta volna, lehetetlen hogy az első magyarhonit, Baumheckelt, ki Czirjáknak csak kilencz sorral áll előtte, észre ne vette volna; lehetetlen hogy igen sok oly nevekhez, melyek az egyetemes anyakönyvben ott állanak, a maga sorozatában efféle jegyzeteket tett volna: „soli Lascovio notus"; . . . „horum Lascovius meminit." stb. stb.

Mind a Laskói Csókás Péter, mind a Bartholomaeides sorozatának főbb hibái e következők:

1. Az egyedül hiteles végforrást, a főiskolai egyetemes anyakönyvet néhol teljességgel nem, néhol nagyon hanyagúl használták. Ennélfogva

a. több kiirandó pontokat kifeledtek;

b. a beíratási iskolai évszakot és napot igen hibásan, sokszor lényeges zavart okozólag teszik fel;

c. a beírott tanulók időrendi egymásutáni következését is gyakran felzavarják.

2. Az erdélyországi nagy számú tanulókat, egy-kettőt kivéve, úgylátszik szándékosan kihagyták; Csókás pedig a magyarországiakat is, ha német nevűek, legnagyobb részben elmellőzi.

Ki a XVI. századi magyar irodalmi s protestans egy

házi történelemmel csak kevéssé ismeretes is, tudni fogja, hogy az egykori wittenbergi magyar tanulók, de későbben jó részben első rendű irodalmi s egyházi férfiak életrajzi adatai nem csak a monographiáknál s életrajzoknál, de általában a nemzeti irodalom s egyház történelménél is milly fontos szerepet játszanak, s mily lényeges és messzeható combinatióknak lettek alapjai sokszor. Ezen ügy ily messzeható fontosságánál fogva alig van valami óhajtandóbb, mint az, hogy az eddigi közlők említett hibái javittassanak s hiányai pótoltassanak ki, vagyis a wittenbergi magyar tanulóknak egy lehető leghívebb sorozata készíttessék magukból a hiteles végforrásokból, t. i. a főiskola eredeti egyetemes anyakönyveiből. Ezt pedig már itthon is megtehetjük, legalább az általam felvett 1522—1560-ki időszakra, miután az ide vonatkozó egyetemes anyakönyv ki van adva ily czím alatt: Album academiae vitebergensis, ab A. Ch. MDII. usque ad A. MDLX. Ex autographo edidit *Carolus Eduardus Foerstemann*, Theologiae et Philosophiae Doctor. Lypsiae 1841. VIII + 373 pp. 4 r.

Az eredeti anyakönyvek sincsenek azonban leirási tollhiba nélkül, mivelhogy azokba a neveket nem magok az illető tanulók hanem a főiskolai irnokok irták be, és pedig mint a magyar nevek leirásából kitetszik, úgynevezett diktálás vagy felmondás, nem pedig saját szemlélet után. Ezt megjegyzi Foerstemann is, midőn így szól: … „si quid peccatum fuerit, veniam mihi reddent Lectores benevoli, cum scribarum opera, per quos ista nomina ex rectorum magnificorum indicibus transscribi solebant, haud raro negligentior fuerit, eorumque manus in literarum ductibus cognoscendis magnas difficultates praebuerit.“ Az irnokok e hibája az is a többek közt, hogy 1522 előtt és után is egy ideig Dania helyett Dacia, Danus helyett Dacus áll több pontokon: a mi hogy [illegible] félrevezet[illegible] különösen reánk nézve, kik magyar- s erdélyországiakat vettük különösen ügyele[illegible] mindenki tudni fogja.

Foerstemann azonban az eredeti anyakönyvet [illegible] betűre teljes hűséggel másolta le és adta ki. Erről [illegible]

dik előttem nem csak az ő efféle mezőni általánosan elismert nagy jártassága és tekintélye, de az én saját közvetlen vizsgálatom, egybevetésem és összehasonlításom is, mint a ki t. i. néhány évvel ezelőtt Halleban magokat az eredeti anyakönyveket is nemcsak megtekintettem, hanem azokból többrendbeli hű kiirásokat is tettem, s ezeknek folytán Foerstemann közleményét az eredeti forrással híven egyezőnek találtam és találom. Ugyanazért teljes nyúgodtsággal és minden hűséggel használtam azt a következő sorozat készitésében, átvevén még az írnoki tollhibákat is, melyeket azonban kiigazítani azoknak, kik efféle tárgyakkal csak kissé is foglalkozni szoktak, egy tekintettel könnyen sikerülend.

Végül jónak látom felemlíteni, hogy 1519. Rect. Wolffg. Stehelin (Foerst. p. 86.) egy ilyen név is áll: „Christofferus *Sass* de noua civitate. 8. no." Ha a vezetéknév magyar hangzása s divata mellett egyéb döntő bizonyítványaink is lennének még: ezt tarthatnók az első wittenbergi magyarnak. Így azonban nem mertem a magyarok közzé besorozni; mert a nova ciuitas, mint a tanulók hazája, nagyon sokszor jő elő az anyakönyvi neveknél Europa különböző országaiból, de hazánkból sohasem. A vezetéknév magyaros volta vagy látszata pedig még nem dönt a voltaképeni magyarság mellett; mert jő elő pl. *Kun* és *Apor*, egyik német, másik dán földről, tehát nem hazánkból.

3. §. A wittenbergi főiskolában tanult magyar- és erdélyországiak teljes névsora 1522-től 1560-ig.

1522. sub rectoratu Nicolai Amsdorf; a festo sanctorum Philippi et Jacobi vsque ad festum Luce euangeliste.

Georgius Baumheckel, de Nousolio dioc. Strigonien.
Martinus Ciriaci de Leowczofra Dio. Strigionien.

1523. per semestre hiemale; sub rectoratu D. J. Schwertfeger.

Joannes Bontzler Zcytburgen. transiluanus Alenss. dioc.
Joannes kousch transiluanus Albenss. dioc.
Valentinus Haltrich transiluanus Alben. dioc. 7. Aprilis.

152³/₄. a Luce festo Anno m. d. vigesimo tercio vsque ad festum Philipi Jacobi anno vigesimo quarto. Rectore Philippo Melancton.

Dionisius Laicius Pannonius.
Balthazar Gleba Buden.
Matheus Thome Nouosohanus Strigonien. dioc.

1524. a primo die Maij ad festum vsque Luce. Rect. Gaspar. Glatz.

Joannes Vthmannus Ungarus Buden.
Joannes Casler dioc. Strigon.
Conradus Cordatus de Weissnkirchn.
Georgius Transiluanus Mistricien.

1526. per Semestre estiuale. Rect. Just. Jone.

Christianus Lanius Gybnitz Ungarus.

1527. Rect. Henr. Stagkman.

Johannes Siglerinus de lentschauia Dioc. Strigon. 7. Maij.

1528. a Philippi et Jacobi festo vsque ad festum Luce. Rect. Joh. Volm

Wolfgangus Talhuser Posonien. dioc. Strigonien. Mgr. Cracoviens

1529. Sem. estiv. Rect. Teitleleben.

Johannes Henckelbich ungarus 6. Septemb.
Michael Salei ex Hungaria 7. Septemb.

15²⁹/₃₀. a f. d. Luce usque ad f. app. Philippi et Jacobi. s. rect. Jacobi stomij Torgani.

Matthias Biro de Way 3. Decem. Hung.
Gregorius Johannis Debrecinus Hung. 3. Decembris.
Joannes Daxs ex Newsidell. 1530. 21. Marc.
Mgr. Egidius Faber Cremnicen. 2. Apr.

1530. Sem. aestiv. Rect. Joh. Bernh. Velcurione.

Simon Transiluanus Cassouiensis.

153⁰/₁. Rect. Just. Jona.

Leonhardus Stoeckel Bardfensis hungarus.
Benedictus Blasij transiluanus.
Demetrius Cydae de Coris vngariae.
Emericus Osorinus ex hungaria.
Lucas Thurinus ex Hungaria.

1531. Sem. aest. Rect. Cristoph. Blanco.

Andreas Lupus Strigoniensis. 18. oct.

1532. Sem. hybernum. Rect. Vlr. Schillingo.

Franciscus Tornensis ?

1532. Sem. aest. Rect. Melch. Fend.

Simon Agriensis Hungarus.
Stephanus Galzeechij ungarus.

153²/₃. Sem. hyb. Rect. Franc. Vinariensi.

Joannes Antalh Vngarus.

1533. Rect. Casp. Crucigero.

Gregorius Salczer Schemniciensis hungarus. 14. Maij.
Johannes Baronius de Kohly, dioc. quinque ecclesiensis. 23. Julij.
Benedictus Zerenciensis, dioc. Agriensis.
Martinus Paszolinus eiusd. Dioc. hung.
Gregorius de Belowitz, hungarus ad Caschoniam. 5. aug.
Caspar de Zeten hungarus diocesis Strygoniensis. 5. oct.
Mattheus Babay Simichius hungarus. 14 octobris.

153³/₄. Sem. hibern. Rect. Sebaldo Münsterer.

Michael vngar Strigoniensis } gratis inscripti.
Gregorius Faber Soproniensis }

1534. Sem. aestiv. Rect. Casp. Lindeman.

Lucas siluestris } vngarus 19. Sept.
Thomas de vihel }

153⁴/₅. Rect. Joh. Ernesto duce Saxoniae.

Andreas Sauer Cremnicensis.
Franciscus Leutschouiensis.
Johannes Peter de fillach.

1536. Rect. Jacob. Milichio.

Jacobus himmelreich kremnisensis.
Lucas Hunnadinus Vngarus.
Leonhardus Vueisbeck Vngarus.
Georgius κακας i. e. gallus vngarus. (Primum adscriptum fuit „de Tornau.")
Thomas de Strigonio vngarus.
Stephanus Sass vngarus.
Benedictus Lorinus vngarus.
Christophorus Breiss posoniensis.
Sebastianus Boldius vngarus.
Petrus Stockel a Bartha vngarus. gratis inscript.

153⁶/₇. Rect. Justo Jona.

Martinus Hentzius de Husbach Transsyluaniae.
Johannes Bogner Transsyluaniae.
Franciscus Haschadi Nobilis Vngarus.

Laurentius Möldener ex Schemnitz Vngar.
Michael de Ea Kalo Vngariae.
Christianus Kostius Sabesiensis Transsil.
Lucas Bildhalmer Mechelsdorfer Transsil.
Paulus Rubigallus Cremnitz.
Gregorius scheg schwariensis trans.

$153^7/_8$. Rect. Aug. Schurff.

Stephanus Chulami Vngarus.
Gregorius Peter Vngarus.
Nicolaus Rinolaus Vngarus.
Petrus Czaludinus Vngarus.

1538. Rect. Phil. Melanthon.

Valentinus Grenicerus Bistricensis.
Alexander Tringer Transsyluanus.
Hieronymus Μελας Transsyluanus Coronensis.
Joannes Ryssus Coronensis.
Benedictus / Stephanus } Guncini Hungari.
Franciscus Vuitnerus Transsyluanus.
Paulus Benckner Coronensis.
Paulus Sartor ex Alba regali Pannoniae.
Bartholomeus Bognerus Coronensis Transsyluanus.
Jacobus Segodunensis Pannonius.
Emericus Pesti ex diocesi Vaciensi.
Demetrius Temesuarinus Pannonius.
Joannes Kisseriensis Pannonius.

$153^8/_9$. Rect. Casp. Crucigero.

Bartolomeus Altenberger Zibiniensis Transsyluanus. Febr.

1539. Sem. aest. Rect. Melch. Kling.

Georgorius Schlernitius de Krymnitz ?
Caspar de S. Gottardo Pannonius.
Andreas Thurinus Tarnouiensis Pannonius.

1539. Rect. Georg. Curio.

Sigismundus Geleus Transsyluanus.
Caspar Petzsche Clausenburgensis.

$154^0/_1$. Rect. Georgio Maior

Gregorius Wisacknaj Vngarus 1540. Oct. 22.
Demetrius Batisi Vngarus. Oct. 22.
Josephus pesti Vngarus. Nov. 22.

Joannes Henckel } Leutschouienses. Nov. 28.
Cunradus Henckel }
Emericus Putnagi Vngarus. Dec. 19.

1541. Sem. aestiv. Rect. Chilian. Goldstein.

Joannes Saltzer Schemnicensis.
Stanislaus Bodenstein Posnensis. ?

Sub. Vice rectoratu Georg. Maioris.

Joannes Sommer Cassioforensis Vngarus. Oct. 17.

$154^1/_2$. Sem. hyb. Rect. Jac. Milichio.

Andreas Batizi Vngarus 1542. Marc. 19.
Blasius Felnemetsi Vngarus. Mart. 19.
Valentinus Vagner Transiluan. Apr. 13.
Georgius hogtesius Transiluanus Apr. 16.
Bartolameus Fraxinus Vngarus. Apr. 24.
Basilius Turmerjus Vngarus. Mart. 30. grat. inscr.

154_2. Rect. Maltheo Aurogallo.

Stephanus de Copatz Hungarus. Junius.
Joannes Conisch Caseoforensis. Jul.
Stephanus Ganoj Hungarus. Jul.
Caspar Pastor Hungarus. August.

$154^2/_3$. Sem. hyb. Rect. Casp. Crucigero.

Caspar Heltensis Transsiluanus. 1543. Febr. 17.
Stephanus Seghedinus
Benedictus Abadius
Franciscus Mobinus } Hungari. Mart. 22.
Blasius Byhornius
Joachimus Francus Sehusiensis?
Christophorus Guldener Cepusiensis Mart 24.
Georgius Felsner Coronensis. Mart. 30.
Fabianus Rupensis Coronensis. Mart. 30.
Matthias phranius Coronensis. Mart. 30.
Thomas Wemelius Coronensis Transyluanus. Mart. 30.
Joannes Tortlerus Transsiluanus Schemnicensis. Apr. 26.
Joannes Alagij Vngarus nobilis Apr. 27.
Andreas Vduarj Vngarus. Apr. 27.
Martinus Roseman Vngarus Carponensis. Apr. 29.

1543. Sem. aest. Rect. Laur. Zoch.

Albertus Fromloch transsiluanus. Jul.
Blasius Varij Vngarus. Jul.
Martinus Caluus sibunensis transsiluanus. Jul.
Erasmus Gislerus Coronensis. Jul.

154³/₄ Sem. hyb. Rect. Melch. Fend.

Emericus Palutzki Vngarus. 1544. Januar.
Leonhardus Gross Cybiniensis transilua. Febr.
Georgius Andalffi veterisoliensis vngarus. Mart.
Michael Kucz Transiluanus. April.
Valentinus Caroli Vngarus. April.

1544. Sem. aest. Rect. Joann. Saxone Halstedio.

Dominicus Lucinus Coronensis. Maj.
Georgius Salczbanck Carponensis. Maj.
Casparus ex Giula Vngarus. Maj.
Joannes Hensel Bartphensis. Jun.
Simon Bolemus Coronensis. Jul.
Christopherus Molnerus Caseoforensis. Jun.
Albertus Lanio Leutzschouiensis. Jun.
Michael Nedoschusky ex Hungaria. grat. adscr.
Joannes Moscopius Cremniczensis. Octob.

154⁴/₅. Rect. Georg. Major..

Christopherus Lippensis Vngarus. Octob. 26.
Steffanus Harsani Vngarus. Nov. 24.
Thomas Kisani Vngarus. Nov. 24.
Emericus Sigetinus Vngarus. Dec. 20.
Petrus Zcschapa Vngarus. 1545. Januar. 7.
Joannes Mediomontanus Vngarus. Jan. 7.
Mattheus Muldner Schemnicensis. Jan. 15.
Georgius Huter Cybinianus. Mart. 3.
Petrus Hammerus Transiluanus. Mart. 3.
Emericus Roxer Zcipsensis. Mart. 17.
Albertus Feltoti Vngarus. Mart. 21.
Georgius Prodabisinus Vngarus. Mart. 21.
Joannes Cosmider Posnamensis? Apr. 14.
Petrus Roetzcwingen Transyluanus. Apr. 23.
Leonhardus Crommerius Eltzschouiensis. Apr. 26.?
Jacobus Judicis Bartzensis. Apr. 27. grat.
Stanislaus Fechter Rosenbergensis. Apr. 30. grat.?
Matthias Midalis Rosenbergensis. Apr. 30. grat.?

1545. Rect. Vdalr. Mordeisen.

Sebastianus Bringer Strigoniensis. Maj. 2.?
Mattheus Segetinus Vngarus. Jun. 13.
Raphael Steger ex nouisolio Vngarus. Jun 13.
Bartholomeus Malas Coronensis Transsiluanus. Jun. 13.
Joannes Samboki Ternaciensis Vngarus. Jun. 29.
Joannes Schreiner Silpramensis Vngarus. Jun. 29.

Nicolaus Elsterinus Vngarus. Aug.
Simon Bogknerus Transsiluanus. Sept.
Michael Raychyani vngarus. Oct. 4.
Martinus a S. Elisabeth Vngarus. Oct. 14.

154⁵/₆. Rect. August. Schurpffs.

Franciscus Literatus Klausenburgen. Vngarus. Octob.
Blasius Dobertzin Vngarus. Nov.
Matthias Feschner Bistricianus. 1546. Febr.

1546. Rect. Joh. Marcello.

Andreas Orman cusiensis Vngarus. Jun. 11.
Damianus Grafe Zeppusensis Jul. 10.
Dionysius e Septem Castris. Jul. 11.
Johannes Sasuarinus Vngarus. Jul. 26.
Egidius Saltzer, Matthias Hebberlyn } Carponenses, grat. inscr. Maj.—Jun.

154⁷/₈ Rect. Casp. Cruciger.

Nicolaus Vulpinus Coronensis. 1547. Januar. 27.
Bartholomeus Weirauch Coronensis. Jan. 27.
Caspar Lugisland Schemnicensis. Dec. 3.
Franciscus Clausenburgensis Transsyluanus. 1548. Jan. 20.
Michael Korlath nobilis Syrmiensis. Febr. 6.
Jonas Remander Schemnicensis. Maj.
Stephanus Gyompor ex Superiore Pannonia. Maj. 18.
Johannes Satmarius, Lucas Futag } Ungari. August. 11.
Wolbertus Salacij, Valentinus Debrecinus } Ungari. August. 11.
Michael Horuatij, Josephus Zogedinus } Unga: Sept. 29.
Emericus Bathori Vngarus. Oct. 9.
Matthias Tewissiensis Pannonius. Oct. 9.
Stephanus Cruciger Crimicensis. Oct. 14.

154⁸/₉. Rect. Bened. Pauli.

Johannes Belsius Hungarus. Oct. 20.
Georgius Siculus Transiluanus. 1549. Jan. 20.
Michael Reidel transsiluanus. Apr. 15.
Valentinus Scharuader transil. Apr. 15.

1549. Sem. aest. Rect. Jac. Milichio.

...tthias Gulai Vngarus. Jul. 22.
...phanus Clausenburgensis Transilua. Jul. 22.

154° ... Rect. Erasm. Rebmold.

Balthas Chyoka Siculusinus. 1549. Dec. 16.
Wolfgangus Paulinus Coronensis. 1550. Febr. 21.
Laurentius Klein Pistricien. Transsylua. Febr. 21.
Gallus Castah ... diues Transsyluanus. 1850. Febr. 25
Franciscus Fuxaginus Hungarus. Febr. 25.
Nicolaus Kanyó Transsyluanus. Febr 25.
Martinus Plecker Coronensis
Laurentius Whener Mosnen. Transsylvani. Febr. 26.
Laurentius Leusinus
Petrus Arcusinus Transsyluanus. Mart. 8.
Matthias Marcus Schemnicen. Mart. 21.

1550. Sem. aest. Rect. Joh. Forster.

Valentinus Hessus Coronensis. Maj. 5. Hessi nomen delet Forstel (l. u.)
Matthias Orbasius Hungarus Maj. 14.
Georgius Tremger Transyluanus. Jun. 9.
Lucas Vnglerich Transyluanus Jun 9.
Joannes Vid Bassaracius Jun. 14
Mattheus Ghorzi Hungarus. Jun 19
Lucas Zilahinus Hungarus Jun 19
Christophorus Vendiginus Eperiensis Jul 1.
Valentinus Klybuck ex montanis Hungariae Aug. 5.
Georgius Horwthoy hungarus nobilis Sept. 27.
Georgius Alstenius Hungarus Oct 10
Paulus Pindich Transyluanus Oct 11
Johannes Schendler Bardthensis Hungarus Oct 13
Valentinus Hessus Coronensis Maj 5 ... (l. fentebb).

[illegible]

[illegible]

Benedictus Humadus Transyluan. Jun. 4.
Johannes Zabracensis Illyricus. Jun. 4.
Geruasius Nagalakinus Transyluan. Jun. 7.
Stephanus Batisius Hungarus. Jun. 4.
Georgius Agriensis Hungarus. Aug. 29.
Thomas Bencius Epperiensis Hungarus. Oct. 5.
Matthias Feynerus Epperiensis ex Hungaria. Oct. 10.

155 1/2. Sem. hyb. Rect. Paul. Eber.

Stephanus Maramorosinus Vngarus. 1552. Febr. 20.
Augustinus Clenius Transsyluanus. Mart. 17.
Georgius Reipchius Coronensis Transsyluanus. Mart. 17.
Georgius Füstücj ex inferiore Pannonia. Apr. 11.

155 2/3. Rect. Laur. Lindeman.

Michael Szőlősi Vngarus. Maj. 4.
Petrus Sigitti Vngarus. Maj. 4.
Paulus Fuchsius Coronensis Transyluanus. Jun. 14.
Lucas Agriensis Hungarus. Jun. 20.
Jacobus Mellemberger } Cibimenses } 1553. Febr. 29.
Stephanus Gross } Transsyluani }
Petrus Calipoenus Schlaicensis Transyluanus. Mart. 4.
Titus Amicinus Coronensis Transyluanus. Mart. 4.
Georgius Ostermayer Coronensis Transyluanus. Mart. 4.
Basilius Nagfalwinus Vngarus. Mart. 18.
Simon Fischer }
Christophorus Pogener } Crimmicenses. Apr. 15.
Paulus Lubener }

1553. Rect. Melch. Fend.

Johannes Cybnerus Bartuanus Vngarus. Maj. 4.
Eleazar Schlaher Schemnicensis. Maj. 25.
Antonius Senkiral transyluan. Jun. 22.
Thomas Sabrancki Vngarus. Jun. 22.
Andreas Nigrinus Cremnicensis. Jun. 27.
Michael Czeiss Carpanensis Vngarus. Aug. 7.
Balthasar Kyrallus Transsyluan. Aug. 13.
Andreas Querlach Turociensis Vngarus. Jun. 26. grat.

155 3/4. Rect. Casp. Ulrico Com. a Reinstein.

Paulus Dancius Zeutbenedechinus Transsyluanus. Oct. 27.
dreas Babotius Simmodinus. Oct. 27.
nciscus Eghledinus, Hungarus. Nov. 6.
gius Canissei Vngarus. Dec. 24.

Simon Hermelius Scharsensis
Jacobus Fabri Muschnensis } Transsyluani. 1554. Febr. 10.
Christianus Clompius Coronensis
Stephanus Bolkesch Schesburgensis. Febr. 10.
Jacobus Rupensis Transsyluanus. Febr. 10.
Georgius Zegledinus } Vngari. Febr. 21.
Joannes Varadinus
Joannes Cyngeri Vngarus. Mart. 17.
Georgius Barani Bartphensis Vngarus. Mart. 21.
Ambrosius Stibnerus Schemnicensis. Apr. 8.
Joannes Gnisius Vachensis. Apr. 9. ?

1554. Rect. Sebast. Theodorico.

Gregorius Monar Vngarus. Jun. 4.
Blasius Debrecinus Vngarus. Jun. 4.
Stephanus Iwantzy Vngar. Jun. 4.
Christophorus Urdescher Reichwinensis Transsyluanus. Jun. 6.
Joannes Krapidel } Corenses. Jun. 23. ?
David Ebersbach
Jocobus Kolb Eperiensis. Jun. 30.
Magnus Chonradus Eperiensis. Jun. 30.
Gregorius Coronensis } Transsyluani. Aug. 18.
Martinus Muschnensis
Paulus Kröner Zebusiensis. Aug. 23.
Antonius Plattner Zebusien. Aug. 23.
Thomas Comperman Muschnensis
Georgius Megensis } Transsyluani. Sept. 11.
Petrus Melas Megensis — — —
Guntherus Vngarus Naumburgensis. Mai. 2. grat. inscr.

1554/5. Rect. Stanislao Comite in Gorca.

Paulus Vernerus Eperiensis. Jan. 29. 1555.
Georgius Schaunekebaunck Coronen. Febr. 8.
Benedictus Poscholt Conariensis. Febr. 15. ?
Mattheus Amman Cibingensis. Febr. 21.
Stephanus Kuttschar Olomocensis. Febr. 21. ?
David Schultes Carpanensis. Febr. 21.
Michael Sigler Cibiniensis. Mart. 5.
Martinus Rakotius Turociensis. Mart. 5.
Joannes Bistricius Transsyluanus. Mart. 26.
Gregorius Grüengang Vngarus. Apr. 4.
Valentinus Schenck Transsyluanus. Apr. 10.
Salomon Scherer Bartphensis. Apr. 13.
Matthias Chabay Vngarus. Apr. 13.

Georgius } Mod, Clausenburgenses Transsyluani fratres. Apr. 13.
Andreas }
Georgius Fabri Tordensis. Apr. 13.
Andreas Sandor Tordensis. Apr. 13.
Paulus Thuri Vngarus. Apr. 13.
Erasmus Greiff aurifaber Cibiniensis. Apr. 30.

1555. Rect. Christoph. Comite in Barbi.

Paulus Seraphin Transsyluanus. Maj. 4.
Daniel Jungling Cibiniensis } Transsyluani. Maj. 4.
Ezechias Zeidner Barcensis }
Andreas Marci Transsyluanus. Maj. 7.
Franciscus Megdensis Transsyluanus. Maj 21.
Simon Jessenius Thurocensis. Maj. 31.
Lucas Fabinus } Popradienses. Maj. 31.
Clemens Fabinus }
Valentinus Crispus Colosuariensis. Vng. Jun. 5.
Blasius Raczcheuinus Hungarus. Jun. 5.
Caspar Herwath Hungarus. Jun. 13.
Michael Wirtt Semproniensis. Jun 14.
Caspar Bezeckius veteris ohliensis ex montanis Hungariae. Jun. 17.
Paulus Mauricius Crimnicensis. Jun. 19.
Thomas Abdrucker Nouisolen. Vng. Sept. 30.
Blasius Kroner Sepusiensis. Oct. 12.
Jacobus Peckelius ex Altenburgo Vngar. Maj. 9. grat.

155$^5/_6$ Rect. Joach. a Bust.

Balthasar Micklen Veterisoliensis. 1555. Nov. 18.
Andreas Sij } Pannonii. Nov. 20.
Bartholomaeus Bagossi }
Thomas Jordan Clausenburgensis Transsyluanus. Nov. 23.
Michael Literatus Heuesih Pannonius. 1556. Febr. 16.
Christianus Schaeseus Transsyluanus. Febr. 6.
Caspar Syluius Pannonius. Mart. 11.
Stephanus Lasskay } Pannonii. Mart. 11.
Caspar Carolus }
Wolffgangus Schuman Pannonius. Apr. 9.
Calixtus Honterus Coronensis Transsyluanus. Apr. 11.
Philippus Eisen Transsyluanus. Apr. 15.
Matthias Clemens Bistriciensis Transsyluanus. Apr. 16.
Andreas Franius Coronensis Transsyluanus. Apr. 23.

1556. Rect. Jac. Millichio.

Gregorius Hankofsky Bartphensis. Mai. 15.
regorius Chykay Vngarus. Jun. 6.
orgius Loescher Crimnicius. Jun. 20.

Gregorius Segedinus
Emericus Regiovillanus } hungari. Jul. 8.
Andreas Caroleus
Johannes Hattwanius } hungari Jul. 25.
Vrbanus Coppanius
Alexius Schwartz Transsyluanus. Sept. 13.
Stephanus Schwartz Transsyluanus. Sept. 14.
Georgius Burkircher Posoniensis. Sept. 30.
Franciscus Ferinus Hungarus. Oct. 14.
Fabianus Lernescher Bistricensis. Oct. 15.

1556/7. Rect. Melch. Fasolt a Schlessdorff.

Caspar Syluius Hungarus. Oct. 25.
Petrus Melius Vngarus. Oct. 25.
Johannes Heidner Transsyluanus. Dec. 20.
Matthias Eberhart hglouiensis. 1557. Apr. 20.
Christophorus Jain Cassouiensis ex Pannonia. Febr. 22. grat. inscr.

1557. Rect. Dav. Ungnad Barone de Soneck et Frauenburg.

Georgius Cracerus Bistricius Transsyluanus. Mai. 5.
Franciscus Massakius Eperien. Jun. 10.
Stephanus Ezechius Vngarus. Aug. 2.
Nicolaus Verismarthy Vngarus. Aug 2.

1557/8. Rect. Mattheo Plöchinger.

Gregorius Freund Crimnicensis. Oct. 29.
Michael Miculus Regiomontanus Vngarus. Nov. 7.
Mattheus Sarmasagius Vngarus. Dec. 1.
Fabianus Wagnerus Bistricensis Transsyluanus. 1558. Jan. 7.
Joachimus Teutsch Bistricen. Transsylu. Jan. 7.
Alexander Kendi Vngarus. Jan. 21.
Andreas Slamosfalini Vngarus. Febr. 23.
Martinus Bart Leutzchouiensis. Mart. 3.
Israel Zeiss Pannonius Carponensis. Mart. 22.
Andreas Goeczelius Carponensis Pannon. Mart. 22.

1558. Rect. Adolpho Com. in Nassaw. etc.

Christophorus Ungnad Baro in Sonneck etc. S. Caesareae Mtis Consiliarius ac Comes Comitatus Varasdiensis. Maj. 1.
Johannes Pannonius Massouiens. Maj. 1.
Jacobus Bosenci Vngarus. Jun. 15.
Laurentius Thegius Leutschauiensis. Jun. 17.
Thomas Clein Colosuariensis Transsyluanus. Jun. 30.
Stephanus Pancotai Hungarus. Jul. 3.
Nicolaus Literatus Transsyluanus. Jul. 5.
Johannes Literatus } Transsyluani. Jul. 5.
Johannes Liprich

tinns Fabri
iscus Vietoris } Transsyluani. Jul. 5.
.rus Radeck Strigoniensis. Jul. 19?
anus Tiham. Oct. 15.
anus Mustricius. Oct. 15.
s Dombrinus. Oct. 15.
s
ius } Zickzouinus. Oct. 15.
slaus Fabri Zepusiensis. Maj. 26. grat. inscr.

155⁸/₉. Rect. Henr. Barone a Starenberg.

atinus Schmit Nouo soliensis ex metallicis vrbibus Hungariae. Oct. 22.
us Kerschius Transyluanus. Oct. 26.
s Santouianus Vngarus. Dec. 19.
etrius Rimastzetzynus. Ungarus. 1559. Januar?
gius Gontzinus Vngarus. Jan. 2.
rgius Polner Leutschouiensis Vngarus. Jan. 15.
hias Wyhelmus Vngarus. Jan. 30.
rtus Agriensis Vngarus. Jan. 30.
ael Fabri Cibingensis Transsyluanus. Mart. 10.
nnes Gendesch Heldensis Transyl. Mart. 10.
rentius Bombrecher Wirdalbinus Transyluanus. Mart. 10.
on Sutoris Wyrdalbinus Transyluanus. Mart. 10.
mas Vrsinus Stolzenburgensis Transyluanus. Mart. 10.
netrius Sybolthius ex Vngaria. Apr. 12.
ricus Hwtzthius Vngarus. Apr. 12.
annes Hartman Crimnicensis. Mart. 12. grat. inscr.
nciscus Strigoniensis Vngarus ultima Apr. grat. inscr.

1559. Rect. Christoph. Barone a Donaw.

olus Rosenkranz Sempronianus Pannonius. Maj. 11.
on Nag Zernanho Vngarus. Maj. 27.
rgius Copaci Vngarus Maj. 27.
annes Greslingus Carponensis. Maj. 30.
mas Schindler Carponensis. Maj. 30.
lthazar
annes } Fuessel Crennicenses fratres. Jul. 1.
tthias Olscherus Carponensis. Pannonius. Jul. 11.
annes Opel Transyluanus. Aug. 11.
trus Besnemus Hungarus. Sept. 13.
orgius Albani de Cyrkei, nobilis Hungarus. Oct. 15
hannes Oskai Hungarus nobilis. Oct. 15.

15⁵⁹/₆₀. Rect. Georg. Cracovio.

s Debrecinus Pannonius. Dec. 16.
s Sidelius Transyluanus. Dec. 20
Paulinus Coronensis Transyluanus 1560. Jan. 15.
us Wolfart Claudiopolitanus Transyluanus. Jan. [illegible]

Johannes Szunyogk Vngarus nobilis. Febr. 8.
Demetrius Budai Vngarus. Febr. 8.
Johannes Pesti }
Andreas Magochi } Vngari nobiles. Febr. 18.
Lucas Leo Sibimiensis }
Lazarus Raw Schultner } Transyl. Febr. 18.
Johannes Daru }
Laurentius Litzkai } Vngari. Febr. 21.
Leonhartus Hensman Schesburgensis Transyluanus. Apr. 1.
Franciscus Zackmarius Vngarus. Apr. 12.

4. §. Magyar- és Erdélyországra vonatkozó pontok a wittenbergi főiskola anyakönyvei második darabjának évenkénti történelmi jegyzeteiből 1552-től 1560-ig.

A wittenbergi főiskola több ívrétű kötetekre terjedő anyakönyveinek második darabjában, mely 1552-től 1560-ig megy, elkezdődnek az iskolai évek s félévek elején, az illető rector megnevezése után, a most rövidebb, majd hosszabb jegyzetek, melyek a kor főbb eseményeit vázolják, mindenkor fő tekintettel ugyan a német birodalomra s az ágostai hitvallású egyházra, de gyakori figyelemmel más országokra s ezek közt hazánkra is. Vannak némely pontokon astrologiai s meterologiai jegyzetek is. — A hazánkra vonatkozó pontokat jónak láttam a második kötet első néhány évéből Foerstemann után híven kiírva közleni, hogy hazai történetbuváraink ezen bár nem nagyon dús de mégis figyelembe veendő egykorú forrást némi részben megízlelhessék.

1552. Maj. Rect. Laur. Lindeman.

„. . . in oppido Passaw in confluente Oeni et Danubii Rex *Ferdinandus* et Principes Germaniae ac legati eorum convenerunt, vt de pace agerent, et quia Imperator clementer Principes captivos dimisit et Ecclesiis pacem concessit, Dux *Mauritius* vt ostenderet, se nihil contra Imperatorem aut contra Imperium Germanicum facere voluisse, sed tantum quaesiuisse liberationem captiuorum Principum et communem pacem, mox abduxit exercitum in Austriam contra Turcos periculo Austriam liberavit. Turci enim accesserant vltra *sonium* et formidabatur obsidio *Posonii* et *Viennae*. Sed beneficio Ducis Mauritii celeritate repressi *Budam* se receperunt, nec latius grassati sunt sequente hyeme et aestate

mus autem filium Dei, custodem Ecclesiae suae, vt Turcicam barbariem procul pellat et in Germania et in Pannonia Ecclesias, in quibus Deus recte inuocatur, et hanc Academiam gubernet et protegat. Amen."

1554. Maj. Rect. Sebast. Theodorico.

„Hac aestate Turci a Persis magno prelio victi sunt et toto hoc anno Imperator Turcicus *Solimanus* in Asia mansit. Quare etsi in Pannonia non quieuerunt Turci, qui *Budam* tenent, tamen non sunt alii magni exercitus Turcici in Pannoniam missi.."

1555. Maj. Rect. Christophoro Comite.

„Hac aestate Turcicus Imperator Solymannus rediit ex Asia Byzantium, facta pace cum Persis. Ideo et in Hungaria Turci, qui in praesidiis sunt, sepius viciniam populati sunt et alicubi non paucos homines abduxerunt. In loco quodam mater prelians duos filios eripuit Turcis, sed ei prelianti dextra praecisa est. Saluos tamen filios vivens et ipsa in patriam reduxit."

1555. Die Luce. Rect. Joachimo a Bust.

„Venit in Transsyluaniam Hungariae adolescens *Johannes*, filius *Johannis* Regis Hungariae adiutus auxiliis Turcicis Wet alachicis. Ita Transsyluaniam Rex Ferdinandus amisit."

1556. Maj. Rect. Jacobo Milichio.

„In Hungaria Rex *Ferdinandus* diuersis locis duos exercitus habuit. Alterum in finibus Transsyluaniae, qui cum *Petrouicio* ductore copiarum *Johannis* aliquoties foeliciter dimicauit. Sed tandem Ferdinandici errore turbati cum cederet hostis, ac ipsi false putarent eum in uicinum collem transire magis opportunum pugnae, discesserunt relictis aliquot machinis. Deinde post longàm obsidionem *Agria* dedita est Petrouicio, et *Dobo* ac frater ejus, viri fortes, qui *Agriam* defenderant, sic dimissi sunt, vt fide publica ex Transsyluania discederent. Inde cum discessissent, Petrouiciani eos ceperunt et Bizantium ad Tyrannum miserunt, interpretati suam promissionem hoc sophismate, quod non esset promissa securitas extra Transsyluaniam. Haec vere sunt Thracensia pacta vt olim dictum est *Θρᾶκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται*; In alia Hungariae parte non procul ab urbe cui nomen est *Quinque Ecclesiae*, Arx est *Ziget*, quam Turci ductore *Dernisbego* acerrime oppu-

gnarunt duobus mensibus, Junio et Julio, ac multis Turcis interfectis arx defensa est. Fuitque virtus praefecti *Horwath* in ea defensione eximia. Ac diu aduersus Turcos in Hungaria, nihil maiore fortitudine factum est. Post eam obsidionem Regis *Ferdinandi* filius Archidux *Ferdinandus* mense Augusto duxit exercitum mediocrem Bohemorum Austriacorum et Hungarorum ad vrbem *Strigonium* quae nomen habet ab Istro et Grano, cum ibi Granus in Istrum influat. Turci se intra moenia continuerunt, nec prodierunt ad iustam dimicationem, interdum extrema agmina carpere conati sunt. Ferdinandic tamen duas arces Turcis eripuerunt quarum altera vi capta est, et interfecti sunt ibi Turci quingenti. Altera deditione recepta est. Post oppidi *Strigonii* direptionem initio hyemis *Ferdinandus* Archidux exercitum reduxit nulla magna clade accepta."

1557. Maj. Rect. Dauide Vngnad Barone etc.

„Decretum est etiam (scl. in conuentu Ratisponensi) vt pecunia ad bellum Turcicum conferretur et exercitus mitterentur in *Pannoniam.*"

„Mense Augusto Rex *Ferdinandus* mediocrem exercitum equitum Germanicorum et Bohèmicorum in Pannoniam misit. Cum autem praesidia Turcica se in vrbibus continerent, quia nostris defuturos esse commeatus sciebant, nostri tantum in excursionibus trucidatis Turcis non magno numero vagantibus domum redierunt. Alibi in Carinthia quatuor millia Turcorum interfecta sunt ab exiguo exercitu Germanico. In Transsyluaniam hac aestate nulli exercitus missi sunt, quam adhuc quietam retinet *Johannes,* filius Regis *Johannis.*"

1558. Maj. Rect. Adolpho Com. in Nassau.

„In *Sepusio,* non procul a *Cassouia,* tria millia Turcarum interfecti sunt."

1559. Oct. 18. Rect. Georgio Cracouio.

„Archiepiscopus Strigoniensis in Vngaria permissu Ferdinandi Imperatoris conuocatis vniuersis suae Dioecesis Episcopis et Pastoribus, suspectos de doctrina confessionis Augustanae adegit ad examina, conuictos vel sua confessione aliorum testimoniis, et reliquos qui non comparuerunt, ex ecclesiis, quarum quidem plures quam trecentas suis ribus orbauit. Imperator [illegible] sub initium veris grauiter de

VI.

OKMÁNYOS KÖZLÉSEK

PODHRADCZKY JÓZSEFTŐL.

I.

SZÉKESFEJÉRVÁR RÉGI ÁLLAPOTAT ISMERTETŐ OKLEVELEK.

1.

Csere Bálint és felesége Margit asszony Fejérvárott sz. Péter utcán levő kőházukat minden tartozmányával az ottani sz. Miklós társas-káptalan prépostjának Domonkosnak, 's általa testvére fiának Jánosnak örök áron eladják nov. 2. 1471.

„Nos Valentinus Nemeth dyctus Judex, Gallus Nyerges, Mathias Warday, Emericus Zechy, Adrianus Kányai, Emericus Perews, Joannes Szakallos, Franciscus Carnifex *de Castro*: [1]) Stephanus Kerekes, Mathias Csabay *de Civitate exteriori* [2]): Gregorius Küvagho, Benedictus Gaborian *de Nova Villa* [3]): et Blasius Melegh *de Nova Civitate* [4]) Duodecim Jurati Cives Civitatis Albae-Regalis: Memoriae commendamus, tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis: quod Circumspectus Valentinus Chere dictus, alias concivis noster, ac provida Domina Margaretha vocata consors sua ab una; parte vero ab altera Venerabilis Dominus Dominicus Praepositus Ecclesiae Sancti

---

[1]) Azaz: kerített vár és város, melyet IV. Béla királynak 1237-ki oklevele szerint még Sz. István király szabadított föl a váriak szolgasága alól. S mivel Fejérvár lett első sz. kir. város, ezért a későbbi városok ennek mintájára nyerték volt szabadságaikat. 1247. után pedig a pesti hegyen épült új vári (Castri Novi Montis Pestiensis) polgárok szabadságaira is hivatkoznak a régi városok szabadságairól szóló levelek.

[2]) Hol állott légyen e külváros, nem tudom meghatározni.

[3]) A *Villa* szó a középkorban nem csak: pagus hanem oppidum, urbs, paraecia jelentésekkel is bírt. AA. SS. T. 3. Jul.

[4]) E három külváros közől melyiké lehetett eme körülirású régi pecsétnyomó: „S. LATINORVM. CIVIV'ALBENSIVM", mely a XVI. századnál régibb nem lehet, és Tolnán Tolna vármegyében találtatott (1833. Tud. Gyüjt. II. k. 125. l.), bizonytalan.

Nicolai citra Muros dicti Castri nostri fundatae [1]), coram nobis personaliter constituti, annotati Valentinus Chere, et Domina consors sua, onera et quaelibet gravamina Catharinae filiae, aliorumque cunctorum fratrum, et consanguineorum suorum, quoad infra scripta observanda, super se assumentes, oraculo vivae vocis, sponte confessi sunt, in hunc modum: quomodo ipsi pro praesenti eorum necessita evitanda, totalem domum ipsorum lapideam, simul cum curia eiusdem, in vico Sancti Petri existentem et habitam, cui ab Aquilonari Petri Somody, Orientali vero Parochialis Ecclesiae Sancti Petri, in eadem Civitate Albensi constructa [2]), Meridionali siquidem partibus quaedam parva platea, seu interstitiеs, ac Honorabilium Aegidii maioris Ecclesiae Albensis [3]), et Petri Thot Beati Petri Apostoli Canonicorum fundi curiae contiguae vicinarentur [4]), cum omnibus suis utilitatibus, et pertinentiis quibuslibet, lignorum videlicet, lapidumque aedificiis, in facie eiusdem domus habitis et constructis; nec non terris arabilibus intra limites dictae Civitatis nostrae adiacentibus, ad praescriptam domum rite et legitime spectantibus et pertinere debentibus, Venerabili praefato Domino Dominico Praeposito Sancti Nicolai de Alba-Regali praedicta, et per eum Joanni fratri suo patrueli, eiusdem haeredibus, et posteritatibus utriusque sexus, pro quadringentis Florenis auri puri monetae Hungaricalis, veri et iusti

---

[1]) Azon tájon állott-e az ókorban is, hol a mostani Sz. Miklós plébánia-egyház? nehéz eldönteni.

[2]) Mintegy kétszáz lépésnyi távolságra esett Boldog-Asszony szentegyházától. IV. Béla király szenteltеté be. Fejedelmeink II. Ferdinándig benne ütöttek arany sarkantyús vitézeket. *Casp. Urs. Vel. de Bello Pannonico Lib. II. p. 33.*

[3]) Hartvik szerint, ezt az öreg szentegyházat is Sz. István király építette. „Circa Albensem Ecclesiam intenti, nec immerito, mond IV. Béla király 1254. évi oklevelében: utpote, ubi solium Regni, et Corona conservatur; et ubi Reges Hungariae sacro consecrationis munere perunguntur; ubi nostrorum etiam Antecessorum Sacra Corpora requiescunt.“ *Fejér Cod. Dipl. IV. 2. p. 231.* E társas-káptalani szentegyházban őrzé és őrizteté az őrkanonok az ország jelveit: *Mich. Jos. Szvorényi Diss. Hist. de Albensi Custodiatu. Wesprimii s. a. S.*

[4]) Ebből az oklevélből tanúljuk, hogy a belvárosban két társas-káptalan, a harmadik pedig a küllvárosban virágzott. Jerney János Magyar Tört. Tár II. k. Pest 1855. 50—51. négyet említ: „Ezen (boldog asszonyén) kivül virágzott itt az első időkben még két káptalan, sz. Imréről, sz. Péterről, és sz. Mihályról címzett,“ Mihály helyett sz. Miklóst akart mondani; sz. Imre káptalanáról még nem jött kezemhez.

»nderis, ac duobus vasis vini, et duabus vetalis tritici [1]), ut dixeınt, ab eodem Domino Dominico Praeposito plene habitis et leva.s dedissent, vendidissent, et perpetuassent; prout omnino dederunt, vendiderunt, et perpetuarunt coram nobis, Jure perpetuo et irrevocabiliter, pacifice tenendam, possidendam, et habendam. Assumentes nihilominus praefati Valentinus Chere, et Domina Margaretha consors sua, memoratos Dominum Dominicum Praepositum, et Joannem fratrem suum, eiusdemque Joannis haeredes, et posteritates universos, in pacifico et quieto dominio praescriptae domus, cunctarumque suarum, quarumlibet utilitatum, temporis in eventu, contra quoslibet impetitores, causidicos, ubique locorum, et coram quovis Judice, propriis eorundem laboribus et expensis protegere, tueri, atque defendere. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes literas nostras privilegiales, pendentis et authentici nostri maioris Sigilli [2]) munimine roboratas Eidem Domino Dominico Praeposito, et Joanni fratri suo, ipsiusque haeredibus universis duximus concedendas. Salvo Jure Civitatis nostrae. Datum secundo die festi omnium Sanctorum, Anno Domini Millesimo, Quadringentesimo, Septuagesimo Primo."

Hevenesi Gábor gyűjteményéből.

2.

Domonkos a fejérvári nagyobb társas-káptalan prépostja ottani házát Ernust János kir. kincstartó és szlavóniai bán kérésére nagylucsei Dóczy Orbán sz. Miklós prépostjának s a fejérvári nagyobb társas-káptalan kanonokjának eladja. jul. 29. 1474.

„Nos Dominicus Praepositus Ecclesiae Albensis, memoriae commendamus: quod nos, tum ad singularem petitionem Magnifici Domini Joannis Ernus Thesaurarii Regiae Maiestatis et Bani Regni Slavoniae; tum vero pro illa affectione, qua Venerabili Domino Vrbano Praeposito Ecclesiae Sancti Nicolai de Alba et Canonico Ecclesiae nostrae Albensis praedictae, coniuncti sumus, et coniungimur, Domum nostram canonicalem, in Civitate Albensi, quam prius inhabitavimus, pro sexcentis florenis auri, quos quidem sexcentos flore-

---

[1]) A vetala, száraz mérő, szónak értelmét nem találom a középkor glossariumában.

[2]) E nagyobb pecsétnyomóján is a városnak egy koronával tetézett kék vérten három tornyú várfal tárt kapuval látszott I. Leopoldnak 1703. oct. 28. utólag adott fölszabadító levele szerint. *L. Ifj. Palugyai Imre: Magyarország legújabb leírása. II. k. Pest. 1853. 129—130. l.*

nos idem Dominus Urbanus Praepositus nobis plenarie persolvit, dedimus, alienavimus et adscripsimus praesentium per vigorem. Quo circa vos Dominos de Capitulo Ecclesiae Albensis praedictae, requirimus et rogamus, quatenus, habitis praesentibus, iuxta contenta praesentium literarum nostrarum, more vestro solito, literas vestras, super ista domo nostra, eidem Domino Urbano Praeposito dare, et emanare facere velitis, iuris sui uberiorem ad cautelam. Datum Budae feria sexta proxima post festum Beatae Annae Matris Mariae, Anno Millesimo, Quadringentesimo, Septvagesimo quarto."

Heveneti Gábor gyűjteményéből.

E levél két dologra emlékeztet: u. m. hogy Dóczy Orbán 1474. már királyi titoknok volt; s hogy Fejérvárott a kanonokok házai szabad udvarok voltak, mert e bevallás nem történt a város tanácsa előtt, hanem a káptalannál.

3.

Kálmáncsehy János, Domonkos fejérvári prépost testvérének fia, sz. Péter utcán levő házát nagy lucsei Dóczy Orbánnak sz. Miklós prépostjának eladja január 7..1478.

„Nos Fabianus Korhy Judex, ac Gallus Nyerges Florianus de Kánya, Franciscus Carnifex, Demetrius Zachy, Georgius Ispany, Nicolaus Borsus, et Michaël Zondy *de Castro*, Stephanus Kerekes, Laurentius literatus *) *de Exteriori Civitate*, et Gregorius Kövagho, Thomas literatus *de Nova Villa*, et Gallus Csapo *de Nova Civitate*, Duodecim Jurati Cives ac Consules Civitatis Albae-Regalis, Memoriae commendamus. Quod Circumspectus Joannes Kalmanchehy Concivis noster, frater utpote Reverendi Domini Dominici Praepositi Ecclesiae Albensis, onera et quaevis gravamina Dominae Sophiae consortis suae, ac omnium fratrum, proximorum et consanguineorum suorum in se recipiendo, coram Nobis personaliter constitutus, sponte est confessus in hunc modum: Quomodo ipse Domum quandam suam lapideam, simul cum curia eiusdem, in Castro nostro in Vico Sancti Petri existentem habitam, a quondam Circumspecto Valentino Chern alias Concive nostro, et provida Domina Margaretha consorte eiusdem, pretio emptam, cui ab aquilonari Domus Ladislai Som similiter Concivis nostri, a meridionali vero quaedam parva platea sive interstitium, ab orientali siquidem et occidentali, ex utraque partibus, Plateae vicinarentur, cum omnibus suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, lignorum videlicet et lapidum aedificiis, in sur eiusdem Domus habitis et constructis; nec non terris arabilil

*) Azaz: Deák.

limites dictae Civitatis nostrae adiacentibus, ad praescriptam Domum rite et legitime spectantibus et pertinere debentibus, Venerabili Domino Urbano de Luche Praeposito Ecclesiae Beati Nicolai Confessoris de eadem Alba, pro quadringentis florenis puri auri monetae Hungaricalis, veri et iusti ponderis, uti idem Joannes dixit, ab eodem Domino Urbano Praeposito plene habitis et levatis, dedisset, vendidisset, et perpetuasset; Immo dedit, vendidit, et perpetuavit coram nobis, de nostra, et praefati Domini Praepositi fratris ipsius Joannis patruelis, annuentia et consensu, iure perpetuo, et irrevocabiliter, pacifice tenendam, possidendam, et habendam; nullum ius, nullamve Juris proprietatem in praescripta Domo et pertinentiis eiusdem, idem Joannes sibi, et suis haeredibus reservando, sed totum ius, et omnem iuris proprietatem, ac dominii eiusdem, in ipsum Dominum Urbanum Praepositum transferendo. Assumens nihilominus praefatus Joannes annotatum Dominum Urbanum Praepositum in pacifico dominio praescriptae Domus, cunctarumque utilitatum, et pertinentiarum eiusdem, contra quoslibet Impetitores, Causidicos, coram quovis Judice, propriis suis laboribus et expensis tueri, protegere et conservare. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes Literas nostras Privilegiales pendentis et authentici Sigilli nostri maioris munimine roboratas, eidem Domino Urbano Praeposito duximus concedendas. Datum in festo Beati Valentini Martyris, Anno Domini Millesimo, Quadringentesimo, Septuagesimo Septimo."

Hevenesi Gábor gyűjteményéből.

4.

A székesfejérvári tanács a szent Péter egyháza körül levő temetöt nagyobbitandó, két kanonoknak e végre átengedett házukért Dóczy Orbán házát minden adótól fölmenti jan. 7. 1478.

„Nos Fabianus Korhy Judex, ac Gallus Nyerges, Florianus de Kánya, Franciscus Carnifex, Demetrius Zachy, Georgius Ispany, Nicolaus Borsus, et Michaël Zondy *de Castro*, Stephanus Kerekes, Laurentius Literatus *de Exteriori Civitate*, Gregorius Kövagho, Thomas Literatus *de Nova Villa*, et Gallus Csapo *de Nova Civitate*, Duodecim Jurati Cives ac Consules Civitatis Albae Regalis, Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis: Quod cum Coemeterium Parochialis Ecclesiae Beati Petri Apostoli intra Muros Civitatis nostrae Albae Regalis praedictae, fundatae, tum per constructionem Capellae condam Hentel olim Concivis nostri, ac reformationem et extensionem Sacristiae ipsius Ecclesiae nostrae, tum etiam occupationem Domorum duorum

Canonicorum Ecclesiae Beati Nicolai Confessoris de eadem Alba, in introductione eorundem per Divos Reges pro ipsorum habitationibus deputatarum, in parte aquilonari nimium foret occupatum et repressum; Nosque considerassemus, et saepenumero animo revolvissemus, quo ordine et modo, sine tamen praeiudicio Dominorum Praepositi, et Canonicorum praetactae Ecclesiae Beati Nicolai Confessoris, ad Dei honorem, hominumque decorem et devotionem, praescriptum Coemeterium dictae Ecclesiae nostrae Parochialis ampliare et augmentare possemus; tandem instinctu divino, nostraeque exortationis inductione Venerabilis Dominus Urbanus Praepositus antelatae Ecclesiae Beati Nicolai, vota fidelium, in hac re, salubriter adaugere cupiens; habitis prius superinde Canonicorum suorum Ecclesiae praetactae, maturo consilio et deliberatione, in subscriptisque benevolum consensum et assensum praebentium; quandam Domum lapideam in Vico Sancti Petri, iuxta praenarratam Ecclesiam nostram, in plaga orientali sitam et existentem, pro habitationibus praenotatorum Dominorum duorum Canonicorum, suis propriis et maximis pecuniis a Circumspecto Joanne de Kalmanchehy Concive nostro, fratre videlicet patruele Reverendi Domini Praepositi Albensis Ecclesiae, sub certis conditionibus, in literis exinde confectis expressatis, pretio emit, quatenus praescriptae Domus duorum Dominorum Canonicorum de ipso Coemeterio amoverentur, et in augmentum eiusdem Coemeterii loca earundem deputarentur, atque perpetuo relinquerentur, et permanerent. Unde nos, considerata huiusmodi utilitate, et salubri dispositione praefati Domini Urbani Praepositi, et Dominorum Canonicorum suorum, Nos una cum ceteris Civibus, et Incolis antedictae Civitatis nostrae Albae Regalis unanimi voluntate et consensu, emptioni et perpetuationi memoratae Domus per praelibatum Dominum Urbanum Praepositum antefatis Dominis duobus Canonicis, modo praemisso factis, nostrum purum et benevolum praebuimus, et praebemus consensum, pariter assensum, eandemque Domum, jam fatis Dominis Canonicis deputatam et perpetuo adscriptam, eisdem Libertate et Praerogativa, quibus pristinae praedictae habitationes eorum privilegiatae et libertatae, ac ab antiquo observatae forent, ab omni onere quarumcunque Taxarum et Collectarum ordinariarum, et extraordinariarum, vel aliarum quarumlibet Solutionum et Servitiorum exemptam, et per omnia, et in omnibus, adinstar Domorum aliarum vestrarum ecclesiasticarum, liberam et securam, futuris et perpetuis temporibus volumus permittere. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes Literas nostras privilegiales pendentis et authentici Sigilli nostri maioris munimine roboratas duximus conced[illegible] Datum in festo Beati Valentini Martyris, Anno Domini Millesim[illegible] dringentesimo, Septvagesimo Octavo."

Hevenesi Gábor gyűjteményéből.

5.

„1527. Die Dominico X. Novembris, hora nona ante prandium, infrascripti Magistratus distributi sunt per Serenissimum Regem Ferdinandum in Civitate Alba Regali :

Paulus de Warda archiepiscopus Strigoniensis Supremus Cancellarius.
Thomas de Zalahaza Episcopus Agriensis Cancellarius.
Alexius Thurzo de Bethlenfalva Judex curie.
Andreas de Bathor Magister Thavernicorum.
Emericus Orzaag de Guth, et Nicolaus de Thurocz Magistri Curie.
Caspar Horvath de Wyngarth Magister Cubiculariorum.
Antonius Lossonczy Magister Pincernarum.
Joannes Lengyel Magister Dapiferorum.
Franciscus de Rewa Personalis Presencie.

Kiírta a posonyi társas-káptalan levéltárából Pray György. MS. fol. T. I. p. 99.

6.

Tamás mester sz. Erzsébetről nevezett esztergami keresztes, Pest vármegyében Czirákon levő birtokát az esztergami keresztességgel egyetemben János király személynöke előtt a székesfejérvári szigeten lakó Hospitaláriusoknak hagyományozza mart. 16. 1534.

„Nos Joannes Dei gratia Rex Hungariae, Dalmatiae Croatiae ect. Memoriae commendamus, tenore presentium significantes, quibus expedit, universis. Quod fidelis noster Venerabilis Magister Thomas Crucifer et Rector Domus Hospitalis Diuae Elizabeth Viduae in Civitate nostra Strigoniensi fundatae, coram Nostra Praesentia Personali personaliter constitutus, confessus est sponte, et retulit in hunc modum : Quomodo ipse tum matura in se deliberatione praehabita, tum vero ob illam spem, et devotionem, quam erga Conventum Domus Hospitalis Ecclesiae Sancti Regis Stephani in Insula Albensi fundatae, *) et Magistrum Sebastianum de Dalmad modernum Praeceptorem eiusdem, gerit et habet; cupiens etiam ex parte praescriptae Domus Hospitalis, ac Portionis possessionariae in Possessione Czirak vocata in Comitatu Pestiensi existentis habitae, ceterarumque utilitatum et pertinentiarum eiusdem Domus Hospitalis, vita sibi comite, effective provideri, ne

---

*) Még a XVII. században is Papszigetnek neveztetett, melyet a szerzet V. István király adományából birt.

illam, post mortem et decessum eiusdem ad manus devenire contingat alienas, et a praedicto Conventu, propter moderni temporis statum, perpetuo alienetur. Eandem igitur Domum Hospitalem Divae Elizabeth Viduae, et Rectoratum, cum totali praedicta Portione eiusdem possessionaria, in dicta Czirak habita, simul cum aliis Bonis, et quibusvis Juribus possessionariis, ac pariter cum cunctis utilitatibus, et pertinentiis quibuslibet: Terris scilicet arabilibus cultis et incultis, Agris, Pratis Pascuis, Campis, Foenetis, Sylvis, Nemoribus, Montibus, Vallibus, Vineis, Vinearumque Promontoriis: nec non Aquis, Fluviis, Piscinis, Piscaturis, Molendinis, et eorundem Locis: Generaliter vero quibuslibet utilitatibus, et pertinentiis, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad eandem Domum Hospitalem, Portionemque possessionariam, de Jure, et ab antiquo spectantibus, et pertinere debentibus, ad manus memorati Conventus Cruciferorum de Alba, et Magistri Sebastiani Rectoris et Praeceptoris moderni, futurorum ac etiam Praeceptorum eiusdem, pro tempore constituendorum, quantum in ipso esset, vel ad eum spectaret, legasset et resignasset, per eundem Conventum, Praeceptoresque eiusdem, modernum videlicet, et futuros, Jure, vel antiqua Consvetudine ipsis incumbente gubernandam et defendendam, ac cuicunque voluerit, conferendam; Imo legavit et resignavit coram nostra Personali Praesentia praenotata, Harum nostrarum Vigore et Testimonio Litterarum mediante. Datum Strigonii praedicta, Dominica Laetare, Anno Domini Millesimo, Quingentesimo, Tricesimo Quarto."

Herenesi Gábor gyüjteményéből.

7.

Ambrus deák, a pannonhalmi apát és gyülekezet nevében tiltakozik a székesfejérvári keresztesség előtt a Szent-Keresztről nevezett vértesi monostort elfoglaló székesfejérvári Dömések ellen nov. 27. 1538.

„Nos Conventus Cruciferorum Domus Hospitalis Ecclesiae Beati Regis Stephani de Alba: Memoriae commendamus per praesentes: quod Nobilis Ambrosius literatus de Nagzech nostram veniendo in praesentiam, nominibus et in personis Reverendi Domini Michaelis Abbatis, et Conventus Monasterii Sancti Martini Sacri Montis Pannoniae cum Procuratoriis litteris eorundem, per modum protestationis et inhibitionis, Nobis significari curavit in hunc modum: Qualiter superioribus his annis praeteritis, Ordo Sancti Dominici Confessoris in C[...] Sanctae Margarethae Virginis extra Muros Civitatis Albae-Reg[...] dato degens, Claustrum sive Monasterium Sanctae Crucis [...] Werthes in Comitatu Albensi constructum, quod scilicet [...] Divos Reges istius Regni Hungariae praefato Ordini S[...]

Abbatibus fuisset dedicatum, utcunque sibi ipsi usurpasset, usurpatum teneret et nunc, ut ipsis Protestantibus verissime datur intelligi, quidam frater Joannes Prior, et Conventus ipsius Claustri Sanctae Margarethae quoddam Molendinum ipsius Monasterii Santae Crucis in fluvio Helivez nominato, territorio Oppidi Tatha, in Comitatu Comaromiensi decurrente, Circumspectis : Dominico Ewrs, et Nicolao Nagy ipsius Oppidi Thata Civibus, et honestae Dominae consorti ipsius Nicolai Nagy vendere, et alienare vellet, vel iam de facto vendidisset, et alienasset, in praeiudicium et damnum dictorum Monasterii Sanctae Crucis, et praefatorum Protestantium valde magnum. Facta ipsa Protestatione, ipse Ambrosius literatus, quorum supra, nominibus, memoratum Ordinem Sancti Dominici Confessoris, ab ulteriori detentione, vel conservatione eiusdem Monasterii Sanctae Crucis, usu, fructuumque, et quarumlibet utilitatum ipsius perceptione, seu percipi factione, praefatum vero Fratrem Joannem, simul cum Conventu suo, ab ipsius Molendin venditione, impignoratione, cambialique permutatione, et alia quavis alienatione, dictos vero Dominicum Eürs, Nicolaum Nagy, Dominam ipsius consortem, et alios quoslibet, ab emptione, occupatione, et sibi ipsis, quovis quaesito sub colore, appropriatione, quomodolibet iam factis, vel fiendis, prohibuit contradicendo, et contradixit inhibendo publice et manifeste coram Nobis. Harum nostrarum vigore et Testimonio litterarum mediante. Datum feria tertia proxima post festum Sancti Petri Martyris Anno Domini, Millesimo Quingentesimo, Trigesimo Octavo."

Ugyanonnan.

8.

János király a székesfejérvári káptalantól Stambulba küldendő követe számára ezer forintot kér, mart. 14. 1540.

„Johannes Dei gratia Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae ect. Honorabiles, Fideles Nobis dilecti. Daturi sunt ad expeditionem Oratoris ad Caesarem Turcarum ex illo Capitulo Albensi florenos Mille ; volumus igitur, vobisque committimus : ut in eandem Contributionem vos quoque, iuxta veram limitationem contribuere debeatis et teneamini ; et aliud, nullo modo, facere praesumatis. Datum Budae Feria secunda proxima post Dominicam Judica. Anno Domini Millesimo, Quingentesimo, Quadragesimo."

Johannes Rex

manu ppria.

E Diplomatario Cruciferorum de Alba Tom. III. p. 1091. Pesti egyetemi könyvtár.

9.

Székesfejérvár 145 évig tartott ozman rabság alól 1688. máj. 19. történt fölmentetésének, s az ott letelepedett jezsuiták, most zirciek monostora kezdetének leirása.

„Origo et Relatio Residentiae Albensis Societatis Jesu."

„Post 12 circiter dierum bloquationem cum trecentis curribus sibi assignatis, una cum foeminis et infantibus prope tria millia Turcarum urbe excessere. Priusquam tamen traditio urbis 19. May 1688. iam secuta esset, petiere nostri, ut Turcae, si salvi exire vellent, omnes pueros, et puellas christianis ortas parentibus usque ad 18. aetatis annum, etiam nolentes, neminem occultantes, in Castra nostrorum mitterent; ex senioribus vero viris, et mulieribus, aut Albae permanere, aut in Castra nostra venire volentibus, neminem praepedirent. Quare Excellentissimi Domini Generalis de Bottyan, et Illustrissimi Domini Colonelli, deinde vero primi Commendantis Vrbis Ariezaga dexteritate, nostrorumque solertia in urbe, anté egressum Turcarum saepius visitatae fuere domus, christianaeque animae inquisitae; quae licet copiosae inventae et eductae fuerint, ita tamen eas Turcae sibi devinxerant, ut vix ulla ex illis anima, sine lachrymis, et ut ita loquar, ejulatu et rugitu, ab ipsis separari potuit; sed violenter efferri debuerit, tamque constanter lamentabantur fere omnes, ut ad initium nec zacharo, neque aliis dulciniis compesci potuerint, reditum ad Turcos semper urgentes.

Ex mulieribus autem erant quaedam, quae pertinacissime se christianas esse negabant, licet turca, coactus veritatem dicere, revelaverit. Una prae caeteris, quae nullatenus a Turca avelli potuit, asserens : se meliores dies inter infideles habere, quam inter fideles, cum quibus etiam urbe excessit.

Infantum erat numerus 50 circiter, qui cuiusdam Patris nostri vigilantia, ex ipso etiam turcarum sinu abstracti, et varie accommodandi, partim Budam, partim Jaurinum missi sunt.

In urbe etiam nondum baptizatae animae reperiebantur 1[illegible] Aische uxor Bosnensis transfugae, olim Kovács Gergely nuncup[illegible] cum filio Ibrahin, et filia Hanko Albenses, Hastix Turcus Quinq[illegible] Ecclesiensis annorum 27, Umibal parentibus Turcis orta vidua [illegible] norum 55, Aische vidua Albae Regalis nata ex matre Transsilv[illegible] annorum 16, cum filia Fatma annorum 2, Saphia turçica vidua, [illegible] sega orta annorum 49, Filii duo Catharinae Justuanae, Sab-Recheb, deinde ex praefatis, 16. Juny 8 Infantes sunt b[illegible] Maturiores vero, qui instructione egebant, numero 9, 29. Juny cum solennitate, Sacramentum Baptismi suscepere.

Capta iam Vrbe, locum pro futura habitatione cum Templo occupavimus, et sequenti die Hymno Ambrosiano decantato, prima nostrorum cura fuit, Capita Christianorum in praealtis furcis pendentia, deponere et sepelire; quod et 21. May a quodam nostro, cum brevi Sermocinatione ad Milites habita, non sine illorum aedificatione et animatione praestitum est, ubi 50 Capita, quae deprehendere potuimus, sepelivimus.

Ad initium, ob absentiam aliorum, Parochi omnia munia nos administravimus. Vnde zelum nostrum videntes, maxime in eo, ne haeretici ad Vrbem admitterentur, Excellentissimus ac Illustrissimus Dominus Commendans Ariezaga, et Perillustris Dominus Bistrsky Supremus Vigiliarum Praefectus (ob) occulta Calvinistarum conventicula in Suburbano Meczic aut templo, nos nihil minus cogitantes, ad Sacrum celebrandum 24. May evocarunt; ibique in praesentia Domini Provisoris Camerae Budensis, pleno, pro posse, iure tradiderunt cum spatioso horto, domoque vicina lapidea, et aliis ruinatis ternis domunculis. Quare, statim reconciliatio (?) tempello, Sacrum inibi celebravimus, divinaque cum Concionibus Vngaricis inchoavimus.

Heveneși Gábor gyűjteményéből.

Sz. kir. városaink története csak efféle még ki nem adott töredékekből fog idővel készülhetni, ha hiteles helyekről a még rejtekben levő okiratok legyőzhetetlen nehézség nélkül közöltetnek.

Buda, Pest, Esztergam és Fejérvár visszavétele köz örömet okozott; ettől indíttatva Eszterházy Pál nádor 1696. Pozsonyba egy országos bizottmányt hívott egybe, mely fölterjesztésének 16. pontjában e városok fölszabadítását sürgeté: „Buda, Pest, Alba-Regalis, Strigonium, in numerum Liberarum Civitatum admittantur, Privilegia earum, ad instar aliarum Liberarum Civitatum, renoventur." Mert jóllehet, I. Leopold cs. és kir. az 1687-ki országgyülésen azt az igéretet tette királyi előadásaiban: hogy a fegyverrel visszafoglalt részeket bizonyos módon az országba keblezi s a régi törvények alá veti; mégis ausztriai úrbér alá vettettek; ezen alacsony állapotuk miatt azokat csak jöttment vagyontalan szegénység s alattok vívó elaggott katonaság szállotta meg, azért maradtak ezek a városok épületeikben oly igen hátra, jelesen Buda. [1]) A bizottmány fölterjesztésére 1696. oct. 11. ily tartalmú leirat érkezett: „Clementissimum Suae Maiestatis Responsum est: Eandem, cum quaevis ex allegatis Civitatibus loco et tempore competenti, de Privilegiis im-

---

[1]) Ez csak II. József alatt kezdett valahogy épülni, miután a pozsonyi dicasteriumokat bele helyezte. — Pest pedig minden díszét kivált József nádor gondoskodásának köszöni, ki I. Ferenc akaratával benne 1809-ben egy szépítő biztosságot alakított.

petrandis gratiam Suae Maiestatis Sacratissimae humillime imploraverit, benignissime determinaturam ea, quae Sibi de dandis, confirmandis, augmentandis, aut imminuendis Privilegiis, e merito vel ipsarum Civitatum, tum vel maxime e servitio suo, commodoque publico visa forent." — Pénzen kellett magokat kiváltaniok.

II.

IDŐSB RÁKÓCZY GYÖRGYNEK, MINT BORSOD VÁRMEGYE FŐISPÁNJÁNAK ESKÜJE.

„Anno Domini 1615. feria quarta proxima post festum beatorum Petri et Pauli Apostolorum proxime praeteritum, quae est 1. dies July, Sedes Judiciaria Comitatus Borsodiensis in Zendreö celebrata.

Exhibitae sunt et praesentatae literae praeceptoriae Sacrae Caesareae et Regiae Maiestatis, Viennae Austriae die vigesima secunda Mensis Marty anni praesentis clausae confectae et emanatae, quibus Sua Maiestas honorem et officium Supremi Comitis Comitatus nostri Borsodiensis Magnifico domino Georgio Rakoczy de felsö Vadasz, Dapifero, et praesidy Onodiensis Supremo Capitaneo eiusdem Sacrae Caesareae et Regiae Maiestatis, benigne contulisse, nobis notum esse et gratiose intimare voluit. Et insuper mandat eadem Caesárea et Regia Maiestas, ut ab eodem domino Georgio Rakoczy solitum et Consvetum Juramentum super observanda eidem Caesareae et Regiae Maiestati fidelitate recipere, Judicio et Judicatui illius adstare, et in omnibus licitis et consvetis rebus, eidem parere et obtemperare omnimode debeamus.

Anno Domini 1616. feria quarta proxima post festum beati Pauli primi Eremitae, quae est decima tertia mensis January, Sedes Judiciaria Comitatus Borsodiensis in Zendrö celebrata.

Quandoquidem Magnificus dominus Georgius Rakoczy Supremus Comes huius Comitatus Borsodiensis requisivisset dominum Vice Comitem super eo, ut, quia ipse dominus Comes Juramentum solenniter deponere, et praestare vellet, ideo, pro loco idoneo, hac vice, decerneret terminum Sedis Judiciariae ad oppidum Aszalo in hoc Comitatu Borsodiensi existens: cui universitas Comitatus obtemperans, pro hac vice, Sedriam in oppido Aszalo, ad diem tertium mensis Februarii celebrandam decrevit unanimi voto et suffragio.

Anno 1616. feria quarta proxima post festum Purificationis beatissimae Mariae semper Virginis proxime praeteritum, quae 3. dies Februarii, Sedes Judiciaria Comitatus Borsodiensis in A[illegible]

Spectabilis ac Magnificus dominus Georgius Rakoczy [illegible] Vadasz, Comes huius Comitatus Borsodiensis, et Sacrae C[illegible] et Regiae Maiestatis Dapifer, et praesidy Onodiensis Supr[illegible] pitaneus ad requisitionem et mandatum eiusdem Caesareae

giae Maiestatis honorifice acceptatus per Comitatum, solenne in hac Sede Judiciaria Comitatus Borsodiensis deposuit Juramentum, huiusmodi sub verborum formis:

„En Rakoczj Giógj, Chaszar Vrunk eó felsege Onody fó kapitannia, es Borsod uarmegienck fó Ispannia, Eszkeszem az eló Istenre, hogj en az Borsod uarmegienek fó Ispansaganak tiztiben, minden en elóttem perlóknek, szegenieknek, es kazdagoknak, minden személy valogatas nelkúl, adomant, kedvezest, gjúlóseget es attiafisagot hatra hagjuan, az orszagh thóruenie s- tehetsegem szerint, igaz tóruent, es executiot teszek: Engem Isten ugy segjcsen."

Ez után következik:

Expleto anno servitutis domini vice Comitis, rursus idem dominus Petrus Senicy in Vice Comitem, item Michaël Zirmay, Joannes Zendy, et Joannes Lapos in Judices Nobilium eliguntur et solenniter Jurantur. Eodem die in Notarium iuravit Nicolaus Miskolczj Juratus Notarius.

Pro Assessoribus penes Judicem nobilium, Joannem scilicet Zendy Judicem Nobiles Stephanus Hegjmeghy et Paulus Literatus de Garadna.

Penes Joannem Lapos Judicem nobilium, Balthasar Modos et Thomas Bolyky.

Penes Michaëlem Zirmay Nobiles Petrus Zabary, et Andreas Gombos Jurati sunt.

Pro reliquis assessoribus sedis Judiciariae Comitatus Borsodiensis Generosi Egregii et Nobiles — iurati sunt in facie sedis.

Supremus Comes pro celebrandis Congregationibus elegit Aszalö, ita tamen, ut quo commodius visum fuerit, transferantur. — Celebrationes vero Congregationum, pro exigentia rei, per Dominum Vice Comitem, ubi ipsi visum fuerit, fiant.

Ez is nevezetes:

„Decretum et Statutum est unanimi voto. Quandoquidem expugnata per Turcarum Imperatorem arce Agriensi, quartus Processus huius Comitatus Borsodiensis, qui vocabatur Processus Watha omnino desolatus et amissus fuisset, villaeque in eodem Processu existentes desolatae fuissent: Nunc autem iam Possessiones nonnullae in eodem Processu existentes restaurary et reaedificari coeptae essent, imo nonnullae ex eisdem reaedificatae essent; Ideo Possessiones illae, donec Processus praedictus statui restituatur, ad Processum Egregy Michaëlis Zirmay Judicis nobilium applicatae sunt et annexae, ne in executionibus peragendis, alicuius exceptionis et disceptationis ansa praebeatur."

Rákóczy György Zsigmond fia volt, felesége pedig Lórántffy Zsuzsánna: „Magnifica Domina Susanna consors Spectabilis ac Magnifici domini Georgii Rakoczy de felsö Vadasz, et puella Maria,

filiae Generosi condam Michaëlis Lorantffy, ex Generosa olim Domina Barbara Zelemery consorte sua progenitae.“

Mind ezeket Borsod megye jegyzőkönyvéből közlöm.

III.

ADALÉK BETHLEN GÁBOR JELLEMÉRŐL.

A bécsi császári, úgy a magyar akademiai könyvtárban van egy XVII. századbeli ritka magyar könyv, melynek címe: „Magyar országnak mostani állapotjáról egy haza szerető igaz Magyar embernek tanácsolása.“ Ezt „P. és T.“ 1838-ban Pozsonyban 8-ad rétben újra kinyomatták. E könyv tartalmához járulhat néhai Csiki István erdélyi r. k. püspök levele is, melyet velem néhai Jankovich Miklós közlött; mert mind e könyv kiadására, mind pedig Csiki levelére Bethlen Gábor adott alkalmat azon oknál fogva, melyet Kemény János Autobiographiájában (Rumynál 36—37. l.) említ: „A Csehek rebellálván Ferdinandus II.-dus Romai császár, Cseh és Magyar király ellen, s magoknak Fridericust választván királyjoknak, mely Rebelliót causálta a Religiónak persecutiója, és azon bántódás lévén Magyarországban is, mind Csehek, mind Magyarországiak közül valók invitálták Bethlen Gábort is. Confugiálván a Török portához, és így engedelmével Bethlen Gábor is in Anno 1619 haddal indult Ferdinandus ellen, és igen nagy progressussa is lett, annyira, hogy Magyarországnak a Dunán innen lévő minden helyeit kezéhe vette, és Austriára is penetrált. — Nihilominus az országnak gyülése lévén, Besztercze-Bányán Bethlen Gábort királynak választották, a koronát is, szinte Kassára jövén, Ecsedig hozták.“ Egykorú Dubniczai János volt pozsonyi kir. kamarai számvevő tiszt följegyzette: hogy Pozsony várát a koronával együtt Forgách Zsigmond nádor 1619. oct. 14. adta meg Bethlen Gábornak. Dobronoki György, a nagyszombati jesuiták elöljárója is 1636. october 14-ére „dies, mond, quo Anno 1620. Comes Sigismundus Forgach Hungariae Palatinus Gabrieli Bethlen arcem Posoniensem, unacum Regni Corona, tradidit turpiter.“

A beszterczei gyülésen jelen volt hazafiak, kik már „*Querela Hungariae*“ című könyvökben *) azon panaszolkodtak: „Quod Maiestas Sua — Nicolao Eszterházy, et Casparo Horvát officia, [illegible]gnitatesque contulerit.“ Eszterházy Miklóst is magok közébe idézték. Art : XXVIII. „Andreas vero Dóczi, Nicolaus Eszterházy, et [illegible] Andreas Lónyai ad futuram diaetam per D. C. palatinum —[illegible]tur. Qui autem in citatione sunt; iidem in dicta diaeta com[illegible]

---

*) Katona István, Hist. Crit. Regum Hung. T. XXX — Újra nyomtatva l. az „Újabb Nemzeti Könyvtár“ második számban, Szalárdi Krónikája II. könyvének III. részébe beil[illegible]

et respondere teneantur" [1]. — S mivel Eszterházy meg nem jelent, őt számkivetésre itélték: Art. XXVII. „Quamvis etiam magnificus Nicolaus Eszterházy de Galantha, vigore Articuli 28. diaetae proxime praeteritae, in hac praesenti diaeta personaliter comparere, ac rationem sui facti reddere debuisset; quia tamen ratione comparitionis eiusmodi, primum quidem per litteras suas, deinde per internuncios, quibusdam rationibus apud regnicol.s se se excusare conatus fuisset; quibus non tantum non est datus locus, sed sententia quoque contra eundem pronunciata fuisset; nihilominus tamen, habito respectu intercessionis nunciorum comitatuum ultradanubianorum, nomine principalium suorum factae, consideratatque eiusdem familia, sperantes etiam, eum deinceps bonum patriae civem futurum, eidem terminum usque ad festum B. Michaëlis Archangeli proxime adfuturum praefigunt; — ubi vero idem Nicolaus Eszterházy intra praescriptum tempus, nulla, publicae habita tranquillitatis, ratione, suam maiestatem non adiret, in gratiamque eiusdem, et regni non rediret, unioni non subscriberet; vigore praesentis statuti, ex nunc, prout ex tunc, et ex tunc, prout ex nunc, proscriptus et condemnatus haberetur" [2]. Ez eset okozá az említett névtelen könyv kiadását, melyet Eszterházy Miklós mint nádor a soproni gyűlés alkalmával 1625-ben bocsátott közre; de hogy Bethlen Gábor gyanújába ne essék, a könyv nyomtatása 1621-re tétetett. Meghasonlásuk egyik fő okát megírta Kemény János az idézett könyv II. 91. s .k. l.

E levél szinte azon okból kerekedett, mely a névtelen könyv kiadását szerzette; ugyanis Pázmány Péter esztergami érsek a besztercei gyűlésen hasonlókép számüzetett: Art. XXIV. „Quia ver Petrus Pazman ex ordine Jesuvitico diversis practicis in archiepiscopatum Strigoniensem non ita pridem evectus, in tantum fastui et luxiriae deditus erat, ut non bonum, non commodum et salutem regni publicum promoveret; sed spretis et posthabitis illustrium et antiquarum familiarum heroibus, se se extollere, omniaque pro libidine facere et attentare praesumebat; sicque non solum ex eo tempore, quo eandem dignitatem adeptus erat, verum et antea, dum in ordinis Jesuvitici societate exstiterat, se malum patriae civem cum scriptis, tum verbis, ac etiam ipsis factis publice et manifeste ostendit et declaravit, ita nimirum, ut praesentis motus regni (a meg nem tartott bécsi békekötés cikkeiért) caussa auctorque et occasio fuerit; factoque, metu malorum suorum conscientia territus, e regno profugerit; nihilque eorum, quae in perniciem ipsius regni inveniri possent, praetermiserit; quemadmodum ex literis eius, ad Georgium quondam Homonnai exaratis et interceptis, evidentissimum documentum exstaret: ob hoc idem, tamquam turbator regni et publicae pacis, vigore huius statuti, unanimi

[1]) Katona ugyanott 290. l.
[2]) Katona ugyanott 531—32. l.

voto et consensu regnicolarum proscribitur, et perpetuus exul habetur" [1].

E határozatra s maga védelmére írta „*Vindiciae Ecclesiasticae*, quibus edita a Principe Betlen in Clerum Hungariae Decreta, divinis, humanisque legibus contraria, ipso iure nulla esse demonstrantur" című könyvet, melyből Katona közöl kivonatokat, Fejér György pedig in Hist. Ecclesiast. Hungariae 4-ed rétben ismét egészen kiadta elsőben 1620-ban Bécsben jelent meg. Hogy tehát Pázmány Péter védelmét adatokkal támogathassa, több élő tanú közöl felszólította Csiki István erdélyi püspököt is, írná meg neki, a miket Béthlen Gábortól tudna. Pázmány Péter hivatkozik is e levélre védelmező könyve 41. lapján: „O si animus mihi esset renudare, quibus artibus Bethlen principatum adiit! sed premo adhuc: si urserint, promam", de sohasem bocsátotta közre, melynek ez a tartalma:

„Illustrissimo ac Reverendissimo Dno Dno Archiepiscopo Strigoniensi etc. etc. Dno Patrono Colendissimo. P. H.

Illme ac Reverendissime D. Patrone Colendissime.

Minthogy Nagyságod azt kivánnya én töllem, hogy az mit Bethlen Gábor felől tudok, írásba foglalván, Nagyságodnak adgyam; kit annyival inkább örömesben megcselekedem, mennyivel igen szükségesnek értettem lenni Nagyságodtul. Hogy pediglen ifiuságátul fogva való marczomságiról ne emlékezzem, és elé ne számláliam, emlékezem rá Székely Mojzes (Pwnkösdi) erdélyi fejedelemsége előtt, Erdélyben az mi keves attyátul maradott maga részére való (mert azt kettővel Istvánnal megosztották vala) jószágocskája vala, elvesztegetvén, tékozolván, lator szolgákat kezde tartani, és sok tolvajságokat, nemes emberek házok felverését, és egyéb törvénytelen húzás vonásokat kezde exerceálni. Azonban egy kiss békesség kezde lenni Erdélyben, és az törvények szolgáltatni, kezdék a gonosz tévőket kergetni, s törvény szerént büntetni, ötet is, tamquam publicum malefactorem, abban az időben megbüntetik vala: kit eszében vévén, Törökországba szoke be [2],

[1]) Katona u. o. 528. l.

[2]) Ezekről Kemény János, mert 16. éves korában 1623. augustus 14. jutott Bethlen Gábor udvarába (Rumy II. k. 42—43 l.), nem emlékezik, vagy emlékezni nem akart. — Egy 1609. dec. 22. kelt levélben ezeket találtam megírva: „Quod fidelis noster Magnificus Gabriel Betlen de Iktar, Principis Transyluaniae Consiliarius et Aulae Capitaneus, coram Personali Praesentia nostra personaliter constitutus sponte et libere confessus est et retulit in hunc modum: quomodo per dictum Dominum suum, Statusque et ordines Transylvaniae ... hanc praesentem generalem Fidelium nostrorum Regnicolarum ... aetam, eisdem ad primum diem mensis Novembris proxime praet... ad hanc nostram Civitatem Regiam ac Liberam (Pozsoniensem) Maiestatem nostram indictam et promulgatam, Nuncius seu Orator

da lappanga sokáig. Azután az Bocskay támadáskor mind velek forgolódott, póstálkodtatta az Török közé [1]). Hogy pediglen Rákóczi Sigmond erdélyi fejedelem lön, az ország megesküvék neki; ő és Bethlen akkor otben volt, és alattomban kezdett Báthori Gáborral Ecsedbe practicálni szolgái által Rákóczi fejedelem ellen [2]), kit Rákóczi megértvén, megfogatja és vasba vereti, érdeme szerént meg is büntette volna, ha főemberek el nem szerzették volna dolgát; de az sok főemberek törekedésére olyan conditioval bocsáttya el, hogy ő hozzája minden hívséggel légyen, meg sem emlékezzék fogságárul; meg esküszék neki, de meg nem álla, mint szintén az első hütét; mert kevés vártára, Báthori Gábo rhoz kiszökék Ecsedbe, és addig practikála több pártosokkal, hogy Rákóczit kiszínlék Erdélyből és Báthorit bevivék az fejedelemségre. Kezde hizelkedni és kedveskedni szegény Báthorinak, ki amaz régi nemzetes és értekes urakat meg vetvén érette (kinek csak egy talpalatni jószága sem l[illegible]n Erdélyben) nagy urrá tevé, Déva várát, sok egyéb jószágokkal neki adá, Nagyságos Titulust ada neki, Generálissá tevé, komáiává lön, egy gyermekét keresztelvén nekie; azaz, minden nálánál érdemesbeknél, és jámborbaknál felemelé „ex stercore, atque pulvere“, bízván, hogy a mint nekie magát mutatta, igen nagy hívséggel lészen mind ezekért. És ez okon ötet küldé be az Portára Botért és Zászlóért, és akkor igérte volt Bethlen Lippát, Jenőt és Váradot az Fekete-Tóig az Töröknek [3]), hogy addig legyen a határ. Ki midőn megjött volna az Bottal, Zászlóval, és Báthori meg értette volna az ő igéretét, igen neheztelett reá, néha néha részek korában Estclélek komának hallottam, hogy szitta légyen érette. Azonban azért oda be a Töröknél azon practikált alattom-

---

sus et delegatus fuisset. — Datum Posonii die 22. Decembris 1609. Coram me Joanne Lippai de Zombor, Praesentiae Regiae in Judiciis Locumtenente, Sacrae Regiae Maiestatis Consiliario.“

[1]) „Mind addig — veszedelmezett az erdélyi állapot — Magyarország is, miglen Isten Bocskai Istvánt váradi kapitányságból erdélyi fejedelemségre választá, ki Erdélyből kipusztítá a németeket a Török segítséggel, melyben Bethlen Gábor is ifju korában cooperált.“ Ugyanott II. 23. l.

[2]) „Homonnai Bálint — pártját tartotta Bethlen Gábor is, mely miatt meg is fogatta Rákóczi, Betlen Gábor pedig adhaereála Bátori Gáborhoz, és mind a több factionáriusok — kezdették Bátori Gábort izgatni, mellyet eszében vevén Rákóczi Sigmond — cédála a fejedelemséget Bátori Gábornak.“ Kemény 26. l.

[3]) „E Bethlen Gábor kénszeritetott volt Töröknek igérni Jenőt és Lippát.“ 31. l.

ban, [1]) hogy Báthorit kiszénelhesse Erdélyből. Emlékezem arra is, mikor Forgács uram Erdélyre ment vala Báthori ellen, akkor Báthori beküldötte vala Török országba Bethlent segétségért, s akkor is tractálta az maga dolgát és promotióját; mind az által Törökkel, Tatárral ugyan kijöve Báthori segétségére: hanem az Magyar országi had kijöve Erdélyből, az Törökkel elkezdett practikáit nem hagyhatván, Déváról kezdi megént Temesvárra Török barátihoz bejártatni, és ura s fejedelme ellen practikálni, s egy szolgáját Temesvárról jöttében az Lippai kapitány (Vajda István Karan szebesi fő ember, és jó katholikus, ki Bethlennek sok tökéletlenségét vette vala eszébe) fogja meg szolgáját, róla való leveleket az fejedelemnek felküldi; mely dolgát Bethlennek egy ott Lippán való czinkosa nagy hamarsággal (minekelőtte Báthori fejedelemhez feljuttanak vala, szolgájánál talált Török levelekkel) értésére adgya, melly dolgon elrémülvén Bethlen, úgy szökik be Török országban, s úgy jöve osztán Törökvel, Tatárral jöttött ura ellen, s úgy színli ki az fejedelemségből, s e világból [2]); Ezt is igen szava meghitt emberektől értettem: hogy Ladánit, Szilasit, Rédeit, Géczit, Kamóthi Farkast, Bethlen Gábor subordinálta lött légyen, Báthori Gábornak elvesztésére, még pedig (nem tudom jól) Ladáninak-e, vagy Szilasinak, egyiknek 200 ház jobbágyot, másiknak Szamos-Újvárat igérte volt, úgy értettem; s azért mentenek volt be Megyesre, hogy szolgálatoknak, igérete szerént, jutalmát megadgya. Ő pedig, mint ravasz czigány róka, úgy incitálta alattomban az Báthori régi szolgáit ellenek, ő is ölette azokat is meg [3]. Azt is tudom: hogy az szegény Erdélyben kereskedő Erméneiket, kik Mold-

---

[1]) „De Báthori Gábor insolentiára való igyekezetét, és ártalmas practicáját megértvén a fejedelemnek, el kellett volt szaladni, és Török közé futni Bethlen Gábornak.“ Kemény 7. l.

[2]) „Meghálála szépen — Bethlen Gábornak Báthori Gábor — mert áruló hízelkedők tanácsából életét el akarta fogyatni; mely miá kénteleníttetett Törökországra szaladni — így Török segétségével, és a Regnicolákkal lévő correspondentiából jött be a vaskapun Török haddal, másfelől az Oláh országról a Tatárság jött be — elközelítvén azért Bethlen Gábor is, az ország, mind az erőt látván, mind pedig idegen lévén Bátori Gáborhoz, búcsút adtak neki, s kénszerítették kimenni Váradra. — Ekképen — ab Anno 1588. Erdély — veszedelmezésben forgott usque ad Annum 1613. Ekkor választatott Bethlen Gábor.“ Kemény 29—30. l.

[3]) A velem közlött másolat ebbeli tartalma zavart: „s úgy is ölette azokat is az mire“ Kemény János után igazítottam meg az értelmet, mert a 30-ik l. irja: „Szilasi János, és Nadányi Gergely, ébek megölték (Bátori Gábort), kiket azután Bethlen Gábor meg.“ 1613-ki october 27, mint Závodszky György naplójában irta „Gabriel Bathory Princeps Transilvaniae, in ipsa virente,

vából kijöttenek, maguktul hallottam Erméniektől, ezeket niomorgatta úri rend korában, a hol rájok talált, vagy maga, vagy szolgái, minden féle vad böröket, úgy mint róka, nest, vidra, farkas és hiúsz bőröket elvett erővel tölök; ha az árát kérték, ostránggal és akasztással fenyegette őket. Azt is, hogy oly tolvaj szolgákat tartott, kik csak egy nesttel, avagy róka bőrrel béllett süveget találtak a szászok fejében, kivették fejükből, Este szasz! mondván, nem neked való süveg ez, úgy annyira, hogy még csak jó süveget sem mertenek Erdélyben az szászok viselni Generalisságában: Azt is mondhatom, hogy ő tanácsábul foglalta vala el Báthori Gábor Szebent, és maga Bethlen fosztotta és tolvajlotta szegényeket, és ott kapott volt sok pénzt; és azzal kezde ura ellen practikálni: kit mind szászoktul, és egyéb főemberektől értettem. Azt is nyilván tudom, hogy az ő esztelen persvasiójából küldött vala be Báthori Gábor Lengyel országba három ezer hajdút Török Istvánval, kit mi, az szegény Kendi István urammal Smolniska alatt, Muszkaország gban, az Primislai tömlöczből nyertünk vala ki az Lengyel királytól (most is nálam vagyon egy szolgám, ki által az a Török István, a nyelvet nem tudván, meg gyütt vala) Catholicussá lött vala akkor, de most Bethlennek párnán ülő fél szeme, magához hasonló. Akkor oly nagyot töttenek vala Lengyel országban azok az hajdúk, csak Janusiusnak is, a mint maga mondotta, 80,000 forint ára kárnál többet töttenek volt. Annak felette, sok nemes embereket, udvarházakat felvervén, nagy dúlást, fosztást, emberöléseket töttenek volt; úgy csak azért is megkellene az Lengyeleknek haragudniok. Az is bizonyos, Radul Vajdát ő tanácsábul üzi ki Báthori Havasalföldből. *) Azt is nyilván tudom, hogy Bethlen miatt esék Alexander Mogilla Moldvai Vajda 1615. esztendőben, az öcsével együtt Bogdán Vajdával, és az édes annyával Jeremias Mogilla Moldvai Vajda meghagyott özvegyével rabságra; kiket erövel Törökké töttenek. Ugyanazon időben Samuel Dux de Korcez feleségével együtt azon Jeremiás Vajda

---

rida aetate, postquam tum perfidia suorum, tum maxima vi hostium Turcorum et Tartarorum per Gabrielem Bethlen inductorum compulsus Transilvania excessisset, ac Waradini constitutus fuisset, nec quicquam sibi adversi evenire sperasset, insidiose per Johannem Szilassy, Gregorium Ladanyi, aliosque complices misere confossus, et trucidatus est 27. Octobris. Ad Generum Cereris, sine caede et vulnere pauci Descendunt reges, et sicca morte tyranni."

*) „Bátori Gábor — Havasalföldi országra reá ment — és Vajdát kiüzte, Titulussát magának usurpálta, és az országot elfoglalta." Kemény a 29-ik l. és a Závodszky György naplójában 1620. évre „1620. Obitus memorabiles. Annus hic totus, complicibus caesareanis valde fatalis et exitiosus erat: quippe primarii ipsius antesignani, et consi-

leányával esett vala rabságba. Ezeket innen tudom, mert midőn az Istenben elnyúgott Mátyás császár beküldött volna engemet Lengyel országba az Homonnai uram dolgában az királyhoz, ugyanazon útjában voltam annál az Alexander Vajdánál, és Corcezki herczegnél Moldvában követségben. Azonban Bethlen Lippát meg veszi, és onnan írа egy igen szép hízelkedő levelet Alexander Vajdának, és Korczeczkinek, Pécsi Simon azonképen *); igen ajánla Bethlen levelében magát az Vajdának, benne megnyugodgyék, mert tiszta szívvel való jó akarója; és mint hogy az attya is jó akarója s baráttya volt nekie, mind az attya s mind maga tekéntetéért, maga fő követével küldi be Bojérit (kiket oda commendált volt az Vajda Bethlennek, hogy az Portára mennének az Botért és Zászlóért) az Portára, és azzal mutattya hozzájok való jó akaratját, hogy az Zászlót és Botot megnyeri nekie, kibe ne is kételkedgyék; mert noha azelőtt is kedves volt az Portán mindenkor, de most, mivel hogy Lippát megvette, és az Török kezében atta, sokkal nagyobb tekéntet lesz rá a fényes Portán; assecurálván őket, hogy ő felöle semmi idegen vélekedésben ne lönne, se az Vajda, se Corcezky. Levelének ez vala continentiája, noha non iisdem verbis, melyet énnekem az Vajda Lengyel secretariusátul küldött vala Corceczky herczeg szálásomra pro opinione etc. Vajha az én szómat fogatták volna! mert keresztyének között, és keresztyének volnának az szegény Vajda fiak; Coreczky nem esett volna rabságra. Ilyen szép levelével, igéretével, és esküvésével veszté el azokat; kit bona conscientia írhatok, olyan levelére, nem keresztyénnek, mint az vala a levél, hanem Töröknek, Tatárnak is kellett volna hinni: de minthogy én régulta fogva esmértem, és tuttam hütötlen hütével való kereskedését, nem javallottam,

---

liarii, in quibus nimirum, post Numina, totam spem fiduciamque locatam habebat, in disturbiis et rebellione ista diuturna, interventu mortis rigidae sunt extincti, et e vivis de repente sublati; signanter vero Radulius olim Vajwoda Walachiae Transalpinae, cum Stephano Kendy proscriptionis cauterio pridem notati, uterque Viennae: Andreas Docsy in Arce Fogaras vinctus, et Thomas Nadasdy in Egewar: nec non Andreas Lonyay (quamvis non uno eodemque mense, die, hora, aut momento) factionum et molitionum suarum periculosarum promeritas luerant poenas: quos non multo post secutus, non postremus praesulsorum omnium faútor et promotor Georgius Homonnai, qui, dum in Polonia exularet, et vitam miserrime ageret, a propriis servitoribus intoxicatus; sed et Andreas Hetei militiae suae dux itidem mortuus.

*) „Pécsi Simon — Bethlen Gábornak fő cancelláriusa, egyaránt csak nem totum fakja (ez okos tanácsos, fő Sidó, de nem Unitarius, hanem Sidó tévelygésbeli ember volt, kit azután újult suspicioért megfogattatván Bethlen Gábor, sok esztendő várban fogva tartaték.“ Kemény 8. l.

hogy neki higyenek. Abban is részes volt, úgy értettem, Bethlen tanácsával, hogy annak az Alexander Vajdának az báttya Constantinus Mogilla, ugyanazon Heremia Mogilla Moldvai Vajda öregbik fia, ki attyának succedált vala az Vajdaságban, elveszett vala Potoczky Istvánval együtt; imez az vízbe holt vala: Potoczky pedig rabságba esett vala. Tudom azt is, hogy Báthori Gábort mindenkor arra kísztette, hogy Lengyel országra mennyen, és az királyságot occupállya, sokat praktikáltanak vala némelyekkel Lengyelországban, bemenetelek felöl, a mint érthette is Nagyságod. Ezek juttanak eszembe, melyeket Nagyságod kévánsága szerént, irásba foglalván, Nagyságodnak küldöttem. És ezeket raptim egynéhányszor interrumpálva is írtam. Tarcsa még Isten Nagyságodat sokáig nagy jó egésségben.

Viennae ex hospitio 29. Octobris 1620.

Illustrissimae ac Reverendissimae

D. Vrae

Addictissimus Sacellanus
Stephanus Csiki
Eppus Transylvan. m. p.

IV.

III. Ferdinánd halstadi Fischer Regínának lélekváltságért naponként egy forintot utalványoztat a pozsonyi kamaránál nov. 11. 1646.

Ferdinandus Tertius, Divina favente Clementia, Electus Romanorum Imperator, semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae Rex, Archi Dux Austriae etc.

Magnifice, ac Egregii, Fideles Nobis dilecti. Benigne vobis significamus, qualiter Reginae Fischerin Halstadiensi, ex benigno intuitu devotissimae eius Instantiae, ac singulari quadam causa, nec non signanter in memoriam miraculosi operis, quod Divina Providentia per medium huius Personae, circa Eliberationem certae cuiusdam Animae defunctae ex Purgatorio, praeteritis Annis hic Posonii visibiliter peregit, pro continua eiusdem sustentatione, unum florenum hungaricalem, *) singulis diebus, ad dies vitae suae, ex Proventibus ordinariis Camerae istius nostrae Hungaricae deinceps persolvendum, clementer decrevimus et concessimus.

*) Azaz: ötven keresztest, vagy Kreuzert; vonás forint tett pedig 51 keresztest: némely 1731. évi credeti levélben olvastam: „Magam épített és csinált szőlőmet adtam el, — örökösen hatvan forintokban, minden forint pedig három három Máriásokban, azaz: harmincznégy Polturákban számláltatván, id est: in florenis Ungaricis 60. vulgo vonás — Datum in Promontorio Mező-Újváras die 19. mensis Octobris. Anno 1731."

Proinde vobis horum vigore benigne demandantes: quatenus antefatam Supplicem Personam, clementissimae hius Nostrae Resolutionis ita certiorem reddere, ac superinde ulterius necessaria, debitis in locis, Nomine Nostro, quamprimum ordinare; nec non deinceps omnino ad hoc attendere velitis, ut eidem praedicta Pensio diurna, resoluto modo, in posterum, a die praesentis Mandati Nostri semper effective persolvatur. Executuri per hoc benignam ac omnimodam Voluntatem Nostram. Dabantur in Arce Nostra Posonii, Die Undecima Novembris, Anno Millesimo Sexcentesimo et Quadragesimo Sexto, Regnorum Nostrorum, Romani, decimo, Hungariae vigesimo primo, Bohemici vero decimo nono.

Ferdinandus m. p.

Vdalricus Fr. de Colowrath m. p.

Ad Mandatum Electi
Dni Imperatoris pprium.
Marcus Pucz m. p.

Néhai Jordánszky Elek fölszentelt püspök kiadott egy könyvet, melyben a hazánkban levő Boldogasszony csudatevő képeit részmetszetben közli; e könyv elején mondatik: hogy ez a lélekváltság a pozsonyi Sz. Márton főplebánia templomában (az ottani társas-káptalannak egykor a várban a Sz. Megváltóról nevezett temploma volt, ezért most is Sz. Megváltót visel pecsétén, Imre király szállította a káptalant le a városba) történt volna.

V.

EGY ERKÖLCSTÖRTÉNETI ADAT.

Majerszky Pál ungvári kamarai kormányzó, jó vagy rosz lélek nyugtalanításiról tudatja gyaraki gróf Grassalkovich Antalt, a pozsonyi kir. kamara elnökét 1767.

Nagyméltóságú Gróf, Fő Camerae Praeses Úr, Kegyelmes Uram, Protectorom! Ajánlom engedelmes, alázatos szolgálatomat Excellentiádnak. Nagy félelemmel és orczám pirulásával, de kéntelen vagyok, mert egésségemben s életemben jár a dolog, mint magamnak, mind cselédjeimnek, mély alázatossággal és könyörgéssel Excellentiádnak alázatosan jelentenem, tudniaillik: ez ungvári praefectoralis ház, melyben lakom *), még, Horváth urak birodalma alatt is többször vagy rosz lélektül, a mint bizonyossan hiteles emberek által tudom, nyughatatlanná tétettetett, melyet Praefectus Névery ur mint bizonyítják, többször tapasztalta; az én ide jövetelemtől pedig, jóllehet nékem nem jelentették, de embereim gyakorta

---

*) Az ungvári uradalom Bercsényi Miklós birodalma vo

talták olyatén léleknek nyughatatlanságát, éjszaki nagy zörgéseit és infestátióját, kivált ezeken a múlt egynéhány napokon, nem csak az magam embereimet, de még nálam lévő homonnai Páter Quardiánt, szerzetes Páter társával együtt, kiknek az ebédlő házamban, itt nálam lévén, éjszaki szállást adtam nyugodalomra, de azért nyughatatlanságot adott az infestans lélek, mert fél tizenegy óra tájban elsőbb az ajtókon kopogván, annak utánna egész éjfél után egy óráig meg nem szűnt az ablakok alatt zörgetni s csattogni, mely miatt szegény Páterek egész éjszakát nyughatatlan félelemmel töltötték; minémű zörgést és csattogást mást éjszakán is a diákjaim szállásán is elkövetett *). Erre való nézve kénteleníttettem benedicáltatni és exorcisál, tatni az egész épületet egy tisztelendő Páter Servitával. Megmutatja az jövendőség, leszen-e utána szünete, vagy sem? Kegyelmes Uram! nem is csudálom ezen a helyen efféle történeteket; mert, a mint az emberek vallják közönségesen, múlt seculumban temető hely vala, mely új épületet tétetett Névery praefectus uram, ott is a fundamentomokbul két vagy három koporsót ástak ki, és sok embercsontot; én is, hogy az új pinczébül a vizet kivitethessem, csatornának valót ásattam, csak azon a helyen is, két koporsót ástak ki embercsontokkal; mely kis veteményes kert vagyon a ház mellett, kapálásának alkalmatosságával holt emberek koponyáit, lába és keze szárait kapálták ki. Esedezem azért térden állva, mély alázatos könyörgéssel Excellentiád kegyelmességénél, ne kénteleníttessem még éltemben temetőhelyben a holtak közt lakni, kivált a léleknek infestátiójával; mert reménységem sincs, hogy ezen a helyen egésségem szolgáljon: hanem méltóztasson kegyelmesen megengedni, hogy volt Orosz Ferencz uram házában, a hol még is három szobácska vagyon, oda általhordozkodni, és ott jövendőben, a mint Excd kegyelmesen megengedni méltóztatik, praefectusnak szükséges épületeket tétetni; a fundus jó tágas, egyenes helyen vagyon, akármely successorom is megelégedhetik vele. Ezen ház ugyan az arendátor zsidónak contractualiter vagyon adva, ilyen czikkely alatt: „Praeterea, domo neo-reluta Francisco Orosziana pro habitatione Arendatoris destinata, attamen in eadem domo arenda synagogae pro Dominio in salvo permanente." Ezen Orosz Ferencz uram házában az arendátor nem lakik, hanem a serházban, más zsidónak adta árendában, a zsidók synagógája is azonkivül ottan vagyon, de ezeknek, a hol most lakom, mint synagógára, mint pedig az árendátornak, amannak helyébe, hogy kárt ne valljon, talán oda lehetne adni, és így a dominium jövedelmében semmi fogyatkozás nem történnék. Mi illeti az új épületet — elvárom buzgó óhajtással Excd kegyes resolútióját, mert készebb leszek akármely árendás házban innét kimenni, annak árendáját fizetni, mintsem egésségemnek avagy életemnek

*) Patvaristák.

nyilván való törtónhetésével e mostani praefectorális épületben lakni. Meddig is magamat Excd. tapasztalt kegyes malasztiban nagy alázatossággal ajánlom, és még élek, maradok Kegyelmes Uram, Excellentiádnak, Unghvár 7. Junius 1767. eszt. engedelmes szolgája, Majerszky Pál. m. p."

E folterjesztésre érkezett kamarai határozat:

Generose Domine! Erga Repraesentationem sub septima currentis mihi Comiti Praesidi factam, in eaque adductas rationes, et motiva admittimus omnino, ut antelata Dominatio Vestra modernum quarterium suum cum Arendatore Judeo, fors Manium infestationes nobis relatas tantopere haud experturo, permutare, adeoque ad neo relutam domum Oroszianam, alias pro habitatione Arendatoris destinatam, semet translocare, ibidemque necessaria quoque aedificia, sumptibus, in exstructionem, et pro habitatione Praefecti Dominii illius benigne resolutis, et sub decima Novembris 1766. ab hinc assignatis, ponere possit. Posonii vigesima tertia Julii 1767.

N. N. Sacrae Caesareo Regiae Apostolicae Maiestatis Regiae Camerae Hungarico Aulicae Praeses, et Consiliarii.

Azt tartom: hogy azon kor jellemzésére tartoznak efféle adatok is; e célból is közlöm, mert a magyart, időről időre, minden oldalról illik ismernünk.

VII.

KISEBB KÖZLÉSEK.

I.

A VÁCI KÁPTALANNAK LEGRÉGIBB PECSÉTE.

ÉRDY JÁNOSTÓL.

E káptalannak két kerek pecséte ismeretes: a régibb 1457-ki, az újabb 1700.évi okleveleiről adatott ki. (Magyar Történelmi Tár II. k. 75, 159. l. 55. és 56. számú réznyomat). Az itt látható monorú pecsét körirata ez: † SIGILLVM CAPITVLI WACIENSIS, mely a káptalannak, a kékkői báró Balassa Antal levéltárában található 1268. 1297. és 1300. évi okleveleiről függ.

II.

MÉG NÉHÁNY MAGYAR KÖRIRATÚ PECSÉT.

NAGY IVÁNTÓL.

Mióta Nógrád megyei Nőtincs helység (Nőtecsi bírák) 1615-ki [1]) magyar köriratú pecsétét (typarium) megismertettem [2]), többen érdekes adalékokkal járúltak a magyar köriratú pecsétek ismeretéhez. Így a Magyar Történelmi Tár I. köt. 175. s. köv. ll. Lugossy József úr két magyar köriratú pecsétnyomatot mutatott fel a XVI. század elejéről, és huszonöt általa ismert ilyféle pecsétet számol elé [3]). Ráth Károly úr a M. Tört. Tár III. köt. 260 l. leginkább a helységek pecséteire vonatkozva, tizenkét eddig ismeretlen példányt közöl a Győr vármegyei teréziai úrbéri iratok közt találtató okmányok lenyomatai után ; ilyeket magamnak is volt alkalmam — noha magyar köriratúakra nézve kevesebb sikerrel — átbuvárolhatnom [4]).

Én az ekképen szaporodó magyar köriratú pecsétek sorjegyzékéhez jelenleg némi adalékkal kivánok szolgálni és pedig úgy 1) községi, mint 2) céhek, vagy 3) magán személyek pecséteivel.

Az *első* osztályra nézve legelőbb említendő *Nagy-Oroszi* pecséte. E mezőváros Nógrád vármegye délnyugoti szélén Drégely várától nem messze fekszik. Hajdan orosz telepítvényből alakúlt, és nevezetes kiváltságokkal birt, melyeket azonban a múlt század elején gróf Stahrembergnek kir. adomány útján fegyveres erővel teljesített beiktatása sírba vitt. Ekkor lakosainak nagy része el is széledt, kiknek helyét német telepítvény tölté be, de kik csakhamar teljesen megmagyarosodtak úgy, hogy jelenleg népe tisztán magyar. E mezővárosnak hajdan magyar köriratú pecséte volt. Több XVII. századbeli oklevélen, de nevezetesen egy 1683-ban kelt nyugtatványon láttam ezt lenyomva ; és így bizonyos hogy e századnál (vagy is 1683-nál) nem későbbi.

Nagysága e teljesen körded és csinos metszetű pecsétnek egy 1800-diki veretű vörös réz két krajcároséhoz hasonló. Külső szélét

---

[1]) Nem 1645-ki, mint Fényes után említi Ráth Károly úr, ki ismertetésemet (az Új M. Muzeumban 1851) nem látszott olvasni. Csak e figyelmeztetés után történt az érdeklett pecsétleirásnak Fényes Geographiai Szótára részére megküldése, de hibás évszámmal. — Ennyi igazság rehabilitátiójáúl.

[2]) Új M. Muzeum 1851. I. k. 635—636. l.

[3]) De az érdeklett „*nőtecsi bírák*" pecséte figyelmét elkerülte.

[4]) Ezen úrbéri iratok 1778—1784 közt kelvén, ha a pecsét maton az évszám nincs meg, nagyon bajos a vésmény készülé csak az előbbi (XVII.) századba is áttenni ; hacsak a betűk alakja bélyegezné a kort, mi azonban ritkaság.

hosszukás szemcsékből font karima köríti. A véset rajta egy magyar nemesi vértet képez, abban ekevas fekszik. A vérten sisak koronával, melyből oroszlán emelkedik ki. A sisakból mindkét oldalra foszladék (*sisaktakaró* lacinia) foly alá. A címert ismét kis-szemcsés karima veszi körül. A két karima között pedig ily magyar körirat olvasható: „NEMES. NAGY. OROSZI. KIRAL. SZABAD. VAROSSA.“ [1])

Magyar köriratú pecséttel bírtak Nógrádban már régente *Kosd* és *Lőrinci* helységek is. Valószinüleg pedig már a XVII. században, mert mindkettejét 1716-ban kelt okleveleken láttam lenyomva. Amannak monorú (tojásdad) alakú pecsétén egy szölöfürt KOSD PECZET körirattal látható. Lőrinci pecsétén szent Lőrinc állott.

A *céhek* pecséteihez adalékúl járúl a Nógrád vármegyei szécsényi szabócéhé, melynek egy 1696-ki oklevélen látott lenyomata ügyes vésüt mutat. Alakja gömbölyű. Átmérője 1½ hüvelyk. Rajta négyszegü vért a nemesi címerekhez hasonlólag foszladékokkal ellátva szemlélhető; a vértben kiterjesztett szárnyakkal madár (tán galamb) áll. A vért fölötti alak ki nem vehető. A paizs körül sima karimában ily magyar irat van: „SECZENI. SABOK. CEHE. PECETI. 1619.“ E pecsét tehát a XVII. század elejére tartozik.

A *magán személyek* magyar köriratú pecsétei közé számítandók:

a) *Jákófi Ferenc*nek családi címerével ellátott pecséte, mely az 1619-ki julius 8. Liptay Imre részére kiadott török követségi utasításon látható. Ezen JAKOFI FERENCZ fölirat áll [2]).

b) Magyar köriratú pecsétet használt *Széchi Mária* is férje Wesselényi Ferenc életében. Ennek alakja tojásdad, nagysága egy most folyó ausztriai ezüst hat kr.-é Rajta arabeskekkel körzött szívalakú vérten korona fölött kiterjesztett szárnyakkal egy kétfejü sas (a Széchy család címere). A pecsét szélét két sima karima köríti, melyen belül a körirat ez: „GROFF. ANNA. MARIA. SZECSI.“ [3]) Mi, bár a keresztnév a vezeték előtt áll, tagadhatlanúl magyar köriratú. Miután pedig egy 1664-ki dec. 1-jén kelt levélen látható, a XVII. század művei közé sorozandó.

Szécsi Mária később özvegységében latin köriratú pecsétet használt, melyen ez áll: *Comitissa Anna Maria Szechi de Rima-Szech. E. C. D. C. F. V. D. U. R. P. Relicta Vidua.* [4]) A címer ugyanaz, mi a magyar köriratún.

---

[1]) Nagy-Oroszi most valamivel kisebb, latin ily köriratú: *Sigillum Oppidi privilegiati Nagy-Oroszi* pecséttel él, melyen egy várkapu látható, s azon kardos oroszlán áll. Egyfelül korona, másfelül csillag van; és a kapu két oldalán az 1782-ki évszám (a nagy-orosziak régente kir. ajtónállók voltak).

[2]) L. Történelmi Tár I. k. 207. l.

[3]) Új M. Muzeum 1856. I. k. 556. l. általam közölve.

[4]) L. Kovacsóczy Árpádia I. k. melletti táblán rajzolatban.

Jure habet hunc librum Petrus Sutor Bogaczj a publico foro Clau. 21 3. die Martij 1612.

A könyv hátuljához kötöt lapon, úgy látszik annak más kathol. gazdájától, néhány érdektelen halálozási feljegyzések közt ez is találtatik:

(22) Eodem Anno (1613) die 8. maij e uiuis excessit mendicus Petri Bassenensis nomine Laurentius in habitatione mea intra 5 et 6 horam matutinam, sequenti tandem die eductus in exequiarium, cum frequenti funebri pompa.

(23) Eodem Anno (1613) die altera post Pentecostem inchoatus est ludus publicus extra vrbem, quem ob tempestatem temporis ferme spacium vigintj annorum haud exercuerant, cuius quidem spectaculi obtinuit palmam Michael Textor. Vtebantur autem varys tormentorum generibus, munera autem victoriae duo tapetes, frustum pannj generosi, duo cothurnj, 7. cantharj, solida, par sindonis, et alia huius generis quam plurima.

(24) Anno post partum Virginis 1613. die 6. Junij intra 10 et 11 horam nocturnam fulmine percussy sunt homines tres, vnus in Szamosfalua, alter in Monostor supra claudiopolim, tertius in pago Krutten, hinc omnis christianus colligere potest, quanta sit ira patris caelestis aduersus commissa et peccata nostra.

(25) Eodem Anno pridie 14. Junij copulatj sunt publice cingary in templo Caluinistarum a pastore Luca N. H. Vngariensi quod summa est impietas.

Érdekes volna ama kolosvári nyilványos *mutatványok* (23) mivoltát kipuhatolni, melyekről felebb szó van, s mik e feljegyzés szerint már a XVI. században divatoztak.

IV.

KIVONATOK MISKOLC VÁROSA JEGYZŐ-KÖNYVÉBŐL.

PODHRADCZKY JÓZSEFTŐL.

„Anno 1678. die 19. Decembris Petneházy Dávid és Sep... nevű lovas és gyalog kuruc hadnagyok, késő estve igyekezvén ... lovasokkal és gyalogokkal Szikszó felöl a városra."

„Anno 1679. Ezen esztendőben őszszel Szikszónál sok német ... tek rakattak halomban, kik jóllehet Szikszó körül is hullottak el, az újfalusi parton rakatott az halom." *)

„Anno Domini 1655. et partim 1656. die 20. Mensis Sept...

---

*) Most is látszik egymás mellett két halom, egyikében ... ek, másikában magyarok porlanak.

Itten ugyanezen esztendőben esett Csabánál egy nevezetes harc, a hon a törököknek nagy veszedelmek volt; ki miatt a bíráknak nagy bújok s bajok volt."

„Anno 1682. die 6. Mensis July. Az hatalmas budai vezért Szeidár Ibraim basát rendelvén a győzhetetlen török császár méltóságos mostani fejedelem Thökölyi Imre Urunk eo Nga segítségére, sok számú lovas és gyalog törökökkel és tatárokkal is; melyek megindúlván elsőben maga magyar hadaival kegyelmes urunk Kassa várossa mellett építtetett citadella erősséget megvevén, annakutána Kassa várossát is obsideálván, az egri basa az egri seregekkel elsőben menvén segítségére oda, melynek városunkban való megszállásakor nagy nyomorgatása, kínoztatása bíránknak, tanácsinknak.

Ismét a budai vezér a deréktáborral utána indúlván die 5. Augusti, és Ónod várat megszállván lötetté két nap, harmadnapra a várat feladták kegyelmes urunk számára."

„Die — [1]) onnét az egész magyar és török táborok Filek alá szállottanak. Oda érkezvén Erdélyországának is méltóságos fejedelme kegyelmes Apaffy Mihály urunk ő Nagysága az egész erdélyi hadakkal; holott erőssen harcolván, sok számú töröknek elvesztésekkel feladják Filek várát is kegyelmes urunk hűségére, és a várat a várossal együtt tüzzel felégettetvén, és porral szélyel hányattatván, pusztán hagytanak.

Ezen törökjárás miatt nagy ínségben levén az egész város lakosi úgy annyira, hogy predikátorinkat, deákinkat, biráinkat szekerekre rakatván, a táborra gyalázatossan hurcolták, és onnan is nagy kedvkeresséssel szabadúltak; itthon várasunkban is nehány hites embereinket erőssen megkötözvén, ló mellett pórázon egész éjjel hurcoltak, kínoztak; mely nyomorúságtól isten jóvoltából oltalmazzon következendő bírákat. Item, következendő esztendőre török császár indulása alkalmatosságára vettetett városunkra a Fényes Portáról négyezer kila árpa, melyet jóllehet sok kedveskedésünkre méltóságos fejedelem kegyelmes Tökölyi Imre urunk interpositiójára a Fényes Porta megengedett ez egy esztendőben."

„Anno 1685. Eodem Anno die 7k. May. Az szendreji kapitány nemzetes Ragályi János uram seregestül, németekkel együtt beütvén városunkban, az városban feles gyalog kurucok lévén, egynehanyat közzülök levágatván, feleset közzülök elfogván, egynehanyan az toronyban szorulván [2]), az németek ostromolván az tornyot, azon alkalmatossággal az templom ajtaját sarkából kivevén, száma nélkül sok

---

[1]) A nap az eredeti jegyzékbe sem iratott be.

[2]) Az avasi öreg templom tornyába, mely azután letöretett, mert most nincsen tornya. E templom a XIV. század elején rakatott szent István első magyar király tiszteletére; a reformátió óta a reformátusok bírják.

ládákot felhasogatván, hasonlatosképen az schólát, parochiákot, feles pénzekkel együtt, kimondhatatlan sok károkat tettenek mind városi, és külső embereknek.

Eodem Anno az hatalmas török császár vetett Miskolc városára ezer kila búzát vagy lisztet, hogy Budára szolgáltassanak.

Item, ugyanezen alkalmatosséggal Buda vára építésére kevánván az várastul, tavasztul fogván egész őszszelig, kilenc szekereket, a mellé 33 Szarvasmarhákot."

V.

BUDA ÉS PEST TÖRTÉNETEIHEZ TOLDALÉK.
Závodszky György kiadatlan naplójából.

UGYANATTÓL.

„1598. 4. Octobris Buda obsidione cincta, et Zingarorum Civitas exterior statim eodem die intercepta."

„1598. 10. Eiusdem, Inferior Civitas, ubi Passa sedem suam fixerat, impressione nostrorum capta."

„1598. 2. Novembris disceditur a Buda, re infecta."

„1602. 30. Septembris a Prandio Buda obsidione cincta, eaque ipsa die Civitas Cygan Warass adpellata, capta: noctu vero per Hay, dones Civitas Pesth Waras vocata recuperata."

„1602. 5. Octobris. Postequam per nostros Hungaros, inprimisquibus piae memoriae Petrus Eörsij praeerat,noctu cum Pesthyanis Turcis pugnatum acriter, eaque Civitas capta sine paucorum nostrorum desiderio fuisset: tunc primi Germani in eandem Civitatem, prorsus nemine resistente, audacter et viriliter impressionem fecere, eamque Civitatem, semel antea occupatam pacifice ingredientes, vicissim ceperunt, nomenque per Hungaros recuperatum iniuste sibi vindicarunt. Res denique universas Turcicas, varii generis, e manibus miserorum Hungarorum extorserunt, et se, impudentes, reservarunt. Tu autem Domine! dixisti: mihi vindictam, et ego retribuam."

